

120111 1000 610000

hic liber datus est pro libris...
colligis per venerabilem...
sacris theologicis professor...
ad regium... Bernardo &...

Inum. 578-587.
Bibl. Jag.

GW.703

Magni Alberti Paradus animi

XII. 2.

Albertus Mag.
Compend. theol. verit.
Rosterae. Sententiae
Isidorus Hispal. 1472
animi...

WV
31

Incipit tractatus de virtutibus
editus a magno Alberto fin
alios virtus paradisi anime

Sunt quedam vicia que
frequent specie vir-
tutum preterdunt ut cum
vicia sunt vicia: credunt
esse virtutes. sicut seueritas pu-
ta esse iusticia. amaritudo me-
tis maturitas. iocunda loquitas
affabilitas. dissolutio spiritual
mentis leticia. pigritia siue in-
ordinata tristitia mori gaudas.
tempor discrecio. ornatus superflus
us mundicia. superabundancia
in victu et familia honestas. pro-
digalitas liberalitas. auaricia
prudencia. pertinacia constancia
et sic de similibus. ut dolositas
prudencia. ypocrisis sanctitas.
incuratus in agendis mansuetus.
curiosus circumspectus. vanus
gloriosus honestus. presumptio
spes. accusator vel corrector ze-
lator iusticie. dissimilans pa-
cifies. pusillanimus ad corrigende
dum benignus vel pacificus. Sed
sicut falsus denarius nichil emi-
tunt: sic nec regnum celorum falsis
comparatur virtutibus. Sunt
etiam quedam virtutes quasi na-
turaliter hominibus inherentes sicut
naturalis humilitas. benignitas
modestia. largitas. misericor-
dia. paciencia. et sic de alijs. hijs
similiter non meretur regnum dei
sed sole virtutes gratuite remunere-
tantur eternaliter apud deum

Sunt etiam virtutes gratuite que
inherentes iudicant esse vicia sicut
iusticia iudicat esse seueritas.
maturitas mentis amaritudo.
prudencia auaricia. constancia
pertinacia. et sic de omnibus alijs
superdictis. quia quod sit per hu-
militatem fieri dicunt propter vanam
gloriam. quod propter sanctitatem
fieri dicunt propter ypocrisim. quod
zele iusticie: fieri dicunt propter
carnalem amorem. quod puta
intencione fieri dicunt propter ter-
renam consolationem. Cum autem
difficile sit discernere inter vi-
cium et virtutem cum sint gradus
in qualibet virtute qui primo ex
mera liberalitate dei infunduntur
deinde infuse radicantur et au-
gentur. postremo autem auctore
tate perficiuntur perspicacissime in-
tendum est que sunt virtutes
vere et perfecte quibus solis gratia
efficitur homo apud deum. Et
primo de ipsa caritate:

De caritate
Caritas ad deum vera et
perfecta est quando anima
cum omnibus viribus suis
ardenter se infundit deo nullum
commodum transitorium vel eternum
querens in eo sed solummodo propter
bonitatem. nobilitatem. sanctitatem.
perfectiorem et beatitudinem sibi
innotam afficit circa ipsum. De
licata enim anima quasi abhomi-
nat ipsum deum per modum amodi
et penitus diligere. Et hoc anima

Bibliotheca Collegii
Majoris Universitatis Crac.

ab ipso deo discit quia ipse deus
cum omni sua virtute anime se in
fundit nichil unquam humilitatis
ab ea sperans sed sibi quante natu-
ralem beatitudinem suam con-
municare desiderans. qui autem
diligat deum quia sibi bonus est
et propter hoc principaliter ut
sibi beatitudinem suam comu-
nicet: naturalem et imperfectam
conuincitur habere caritatem.
Inductiuum vere caritatis est ag-
nitio dei vera. namque in ipso ma-
teria totius dilectionis consistit
scilicet nobilitas. sanctitas. potentia
sapientia etc. Item dilectio dei
eterna et non interpellata atque
fidelissima erga nos inductiuum
est vere caritatis. Argumentum
vere caritatis ponit dominus in
Johanne dicens. Qui habet
mandata mea et seruat ea ille
est qui diligit me. cuius testis
est Augustinus dicens. In tantum
deum diligimus in quantum
mandata eius seruamus
et non plus nec minus. Idem in-
telligendum est de votis spontaneis
que obligant equaliter quam preceptis.
Testimonium etiam prebent do-
mino Gregorius dicens. Ad vos qui
introversus redite et si vere deum
diligitis inquit nec quisquam sibi
credat quicquid sibi responderit
animus de dilectione auditoris
sine attestacione operis lingua mens
vita requirit. Amor enim dei non
est ociosus. operatur quippe magna

si est. si vero operari renuit amor
non est. Idem autem videlicet opin-
es executionem et mandatorum obsequium
purificari debent ex intentione
ne timore alienus pene fiant
vel amore premij compleantur.
teste Augustino qui dicit. deum
diligat quia imperata non custo-
dit quia vel magnitudine pene
vel auditate premij compellitur
sed quia quod iubet optimum est et
honestum. Sunt et alia duo
signa verissima caritatis ad deum
scilicet cum homo congratulatur
deo in omnibus que sibi placent
a quocumque in quacumque hora
et quocumque loco fiant. Cumque
contristatur deo in omnibus que
sibi displicent a quocumque in
quacumque hora et quocumque lo-
co fiant. Naturalis autem amor
nichil laudum a deo mere-
tur quia semper super se reflexus
titur sed solum gratuitus qui
semper tendit in alterum. Vera
caritas ad proximum est diligere
proximum sicut seipsum et hoc
tam amicum quam inimicum. Au-
gustinus. diligere proximum sic
seipsum est ipsum diligere in deo
ad deum. propter deum. Sicut
enim unusquisque debet diligere
seipsum. ergo sicut desiderat si-
bi omne bonum et fugit omne
malum sic etiam faciat proxi-
mo suo. Vel aliter sicut unus-
quisque desiderat bonum proprium
in anima et corpore rebus et honore

Et sicut in hijs quibus quilibet
fugit et odit omne dampnum
proximum. sic quilibet in eis omne
bonum tam inimici quam amici debet
diligere et omne dampnum odire
licet ex precepto non tantum nec
tam ardentem moueri teneat ad
proximum quam ad seipsum. Ex amore
amici non potest vera caritas per-
pendi. nam ethnici eos diligunt
qui se amant. sed in amore in-
imici caritas vera perpenditur. amantem
enim diligere nature est que
non est meritoria. non amantem
vero diligere est gratie. Sed ad
huc excellentius perpenditur veri-
tas caritatis ad proximum secundum glo-
sup matthei. que sic dicit. amantem
diligere est nature. non amantem
vero beneficiis ad amorem at-
trahere. perfectionis est. Et licet
nemo teneat ex precepto tantum
tam frequenter diligere inimicum quam
amicum. felix tamen et summe perfec-
tus est qui tantum etiam plus
posse diligere inimicum quam amicum
et sibi eque caritatis opera exhibere
Item corripienti sicut. Mandatum
quia a teste Christo. nichil facit deo
sic simile sic malignis et ledere
tibi esse placabilem. Pro certo
enim maioris gratiam et gloriam con-
sequetur homo ex plenitudine quam
ex fauore si saltem modo debito
sciret ea frui. sicut sanctis ma-
tribus multo magis profuerunt in-
imici ad eternam gloriam quam amici
Ad amorem proximi inducere nos

debet natura quia omne animal
diligat sibi simile. et ymago dei
in ipso. et preceptum in scriptura.
Argumenta vere caritatis ad proxi-
mum sunt vere odere tam ami-
co quam inimico in qualibet adu-
ersitate. vere et ex corde congaudere
de omni prosperitate que duo tan-
tissima sunt. Argumenta vere
tissima odij sunt quando aliquis
cum gaudente cordis de proximo
cogitat. quando cum tristitia ipsum
videt. quando cum amaritudine ami-
ci de ipso loquitur vel etiam audit
loqui. cum omne bonum istius et
quod sibi utile est quantum po-
test impedit. quando bonum quod
in ipso est dimittit et perit. Sic non
fecit Christus traditori suo iude. sed
ipsi tempore traditionis sue cum alijs
dilectis apostolorum corporis et sang-
uinis sui lacrimato refecit. in lo-
co traditionis osculum non negans.
Insup benignissime salutauit et
plus dolens de malo suo quam de pro-
prio ut dicit Hieronimus. Sed
mirabile est quod ante per aliquos sibi
de fraternae caritate applaudat
qui hec signa odij in corde gerunt.
Multas autem videtur sufficere si as-
piat proximis vitam eternam quam nec
dare nec auferre potest. quam eque
boni operantur iudeis et pagans. non
meiores esse volunt quam cum dominus am-
mam posuit per inimicos quam nos
tenemus non tamen res habet etiam animas
ponit tempore necessitatis per filios christiani-
tatis. maxime tamen plati ad hoc tunc

Ex duobus fouet caritas ad deū
ex mādatorū exēcūcōe. ^{5^m} illud
Si p̄cepta mea seruaueritis ma-
nebitis in dilectione mea etc.
Ad primū ex opassīōe s̄m illud
Cū nō desis plorantibz in dō-
lōe cū lugētibz ambula. nō te
pigeat uisitare infirmū. ex hīs
em in caritate firmaberis etc.

De humilitate

Humilitas uera et p̄fecta
est cum gloria cōtempni-
tur exhibita nec appetit
exhibenda. Vere humilis semp
timet ne sibi gloria aliq̄ exhi-
beat et cum sibi exhibita fuerit
expauescens inebullitus cōtri-
stat sciens qd soli deo honor et
gloria debetur. Vere humilis nū-
quam de aliq̄ gracia gloriatur
nisi ex hoc audientibz cōfidentia
ad deum p̄stare intendat. Sed
si de ipso aliqd gloriōsi vel aliq̄
gracia recitatur hoc cum dolore
cordis et deiectione sui audit.
Sciens solius dei esse quod sibi
ascribitur cui soli danda est glo-
ria. Vere humilis nec maiori
nec minori nec pari se compat
ymmo nullū inferiorē se credit
nullū omnīo s̄mit nisi se quē
ex corde despiciat et ab oībz fer-
uent de spici appetit. gaudetqz
reheret cū despectus fuerit. tal
nullam tūz cōuēliam quia nul-
lam amat gloriā. Est qui ne-
quē se humiliat. s̄ uere huil teste
Bernh. non uult humil p̄dicari

Amans humilitatē debet radicē
humilitatis plantare in corde.
hoc est p̄p̄iam fragilitatē agno-
scere ut uidelicet non solū repu-
tet qd uilis est sed etiam qd uil
esse potest ymmo qd uilis esset
et qd uilis fieret. nisi ipse deus
violenter eum a peccatis retrax-
isset. et adhuc cotidie trahit cū
temptationes subtrahit. ibi em
quibet se agnosceret cum uide-
licet fragilitate sua se esse dispo-
situm ad abyssum et uaginem
viciorum se uidet. iuxta illud.
humiliatio tua in medio tui.

Ad ueram humilitatem inducit
frequens in despectis opibz ex-
ercitiū. dicere scriptura qd uig-
ad uirtutē humilitatis puenit
qui opera humilitatis per fugit.
Fouetur uera humilitas ex eo
qd homo uere cognoscit nullam
per se carnalē vel spiritalē tēp-
tationem se posse uincē. nec mi-
nimum opus deo gratum sine
sp̄ali auxilio ihu xpi posse p̄si-
cē. **Argumentū** uere huilitatis
est cum homo intm se deicit qd
omni gracia se indignum sentit
nec audz etiam aliquā grā. ap-
petē. et si sup hoc a deo sup ipsū
abq̄ suo de hēio aliqd effluyit
cū tremorē p̄cipit p̄mo laudabi-
lius iudicat esse deo carē grā qd
ipaz hē quā toties diūf moīs
demeruit. quā toties diūfimo-
de deturpauit. quam nūquam
s̄m ordinationem dei fruebat

Item argumentū uere humilita-
tis est qd homo semp queit in fi-
nim loq̄. infimos socios. in fi-
mū officium. infima uestimēta
etc. **Supbia** mentis dupliciter
agnosci potest. p̄mo argumēto
extrinseco. ^{5^m} illud. **Amictus**
corpis et risus dencū et inces-
sus annunciant de illo. sicut
arbōz bona uel mala ex fructu
suo bono uel malo p̄p̄ndit qd
omnia facta ex corde p̄cedunt.
Dicit Augus. sicut odor bonus
uel malus ex stomacho sano uel
corrupto p̄cedit ut ex speciebo
bonis uel malis in stomacho repo-
sitis. sic impudicus oculus in-
pudici cordis est nūccius. **Se-**
cūdo argumēto intrinseco ut cū
aliq̄s in corde sibi p̄p̄i placet et
se alijs p̄fert et p̄ferri desiderat
et cum in factis suis hominibz
placere affectat. tal cū humili
magistro dño nostro ihu xpo
non concordat qui nec sibi pla-
cuit. teste apostolo sed imprope-
rium hominū expectauit et mi-
seriam. nec uult p̄ferre sed sub-
esse. ipso teste. **Non** ueni minis-
trari sed ministrare. **Deo**qz tal
magister discipulorū qui non
deo sed hominibz placere uol-
uit dissipat ossa uirtutum. qm te-
ste ps. cōfundent qm deus sp̄re-
uit eos.

De obedientia

Obedientia uera et p̄fecta
ad deum est cum homo

diligenter deum considerat et se
pe recogitat quid maxime et q
libet tempore atqz loco deo pla-
ceat et ad quid p̄cipue eum or-
dinauit et hoc toto misu semper
complere intendit. **Sed** uera obe-
dientia ad uicarios p̄p̄isti siue
prelatos est quando subditus
id quod sibi maxime contrariū
est fideliter et libenter exequit
nunquam manifestans signo
uel uerbo aut facto quod sibi cō-
trariū sit mandātū. **Sed** ibi
uera obedientia nō potest p̄p̄di
ubi subditus prelatum exco-
gat et opus quod sibi placuerit
ipse dictat. **Dicit** enim Augus.
Optimus ille tuus minister est
domine qui non hoc a te audie
desiderat quod ipse uoluerit sed
hoc uelle quod a te audierit.
Verus obediens nūq̄ p̄latū ex-
pectat sed solā uoluntatē prelati
sciens uel credēs feruent exēq̄
p̄ p̄cepto. exemplo dñi ihu qui
uoluntas et cōplacencia patris
summū p̄ceptum fuit. Verus
obediens nunquā de factis suis
sensum suum iudicat cum nec
uille habeat nec nolle sed omnē
ordinationem circa se simplicit
et seure deo committit et pre-
lato. Verus obediens non dis-
cernit inter bonum et malum
sicut Abraham qui non discul-
sit utrum bonum uel malum es-
set occidere filium deo iubente.
nō discernit mīl bonū et melius

Nam semp optimum iudicat
etiam in dubio quod iubeat nisi
manifeste appareat iniquum esse
mandatum. tunc enim s^m filiū
gregoriū nunq̃ ppter obediē-
tiam debet malū fieri licet qñz
ppter ipsam bonū possit et de-
beat mitteri. Sciendū est etiā
s^m eundē q obediencia qñq; si
de suo aliqd habeat nulla est.
aliqñ si de suo aliquid non ha-
beat minima est. Nam cum suc-
cessus huius mundi precipitur
locus supior imperatur hñs qui
ad percipiendā hec obedit obe-
diencie hñtūtem euacuat si ad
hoc ex pprio desidio anhelat
hñsū cum huius mudi despec-
tus precipit cum pbra et oia //
melia adipisci iubent nisi hoc
animus ex seipo appetat obedi-
encie meritiū pdit qui ad ea q
in hac vita despecta sunt iuitus
nolensq; descendit. Debet ego
obediencia et in aduersū aliqd
ex suo habere et rursū in pspē-
tis ex suo aliquid omnino non
habere q̃tenus in aduersū tanto
sit gloriosior q̃nto diuino ordi-
ni etiam ex desidio iungit. et
in pspēis tāto sit sincerior q̃to
a p̃senti ipsa quā p̃cipit gloria
funditus ex mente supat. In-
ductiū vere obediencie est sū-
ma obediencia ihu p̃p̃isti qui
non solū deo patri obedit per
omnia dicens. nō mea sed tua
voluntas fiat. sed etiam homi-

nibz bonis et malis subditus fuit
p̃mo etiam demonibz. Itē omia
sensibilia et insensibilia que sū-
me obediunt deo et illa etiam
subiecit homini vt se recogno-
sceret subiciendum deo. Sol et
luna obediunt ioh̃i donec vin-
dicaret se de inimicis domini.
Tera moysi cum absorbit dā-
than et abiron. Mare petro ad-
caland. et moysi cum submer-
geret pharaonē et egiptū eius.
serpēs magis in egipto. bestie
heremitis. vt legit in vitaspā-
trum. aer et grando samueli.
aues francisco. demones aplis.
Et quia omnia obediunt deo sub
celo in celo in purgatorio et in
inferno. ideo homo merito debz
obediē in omibz deo p̃ p̃cepta
eius ac volūtate in omibz exē-
quēdo. Argumentū vere obedi-
encie ponit Augus. dicens. verus obe-
diēs mandatū non p̃castimat
s; parat aures audiri. manus
operi. linguam voci. pedes itinēti
et se totū intra se colligit vt mā-
datū pagat impanis. Et bern-
dicit. verus obediens dat suū
velle et nolle in manus plati vt
possit dicē. patī cor meū vide-
licet qdāq; p̃ceptis facē phibes
dimittē tibi vacare. p̃p̃is mini-
strat. in eip̃sū custodiē et in cele-
stū cōplacōe q̃esce. Argumentū
inobediencie ē cū subditus māda-
tum plati iniustū reputat et ex
hō in corde mādato emūmurat

deinde mandatū exple nō posse
nec debere se exulat postea dī-
uersas vias subtilit euadendi
excogitat. Ad vltimū aliq̃s ad-
ducens quī consilijs vel precibz
mandatū expediant vel retractāt.
Sic non fecit abrahā qui nocte
abijt vt subito mandatū dñi
cōpleret et relinqueret suos in pe-
de montis ne ipsū in occisione
filij k̃m̃i impediret. ideo lāgam
benedictionem meruit sibi et
semini eius.

De paciencia

Pacencia vera et p̃fecta
est cum aliq̃s patienter
sustinet iniurias non so-
lum cum reus est sed etiam cum
innocēs est. ex^o Job dicēs. nō
peccauī et in amariūdine mo-
oculus meus. Et licet intollerā-
bilior sit iniuria innocētī q̃ cū
pabili tamē multo suauius fer-
ri potest et debz iniuria cū nichil
cōscienciam remordeat de culpa
quam si molestiam meruiss; cul-
pa videlicet aliq̃ p̃cedente. teste
beato petro qui dixit. nemo ve-
strū paciā vt fuit vel homicida
aut inaledictus. Melius enim ē
si sit volūtas dei bñficiētes pati
Que ē em̃ gracia et colaphizati
sufferitis sed si bene faciētes suf-
fertis paciēt hec est gracia ap̃s
deum laudabil est illa pacien-
cia que non tantū a malis sed
etiam ab eis qui vident esse bō-
ni et amici. nec tantū p malis

opibz. verū etiam pro bene actis
illatas paciēt suffert iniurias.
Tunc em̃ amica dei est inter fi-
lias sicut liliū inter sp̃mas. Li-
lum enim q̃pius pungat a sp̃i-
tis candore tamē retin; fortior ē
emittens odorem q̃ si non pun-
gatur. sic anima sponsa dei si
ab eis qui vident esse de nūme-
ro filiorū et cōfocio cōsciencie et
bone fame odore diligentissime
seruare conat. Ille vere paciēns
est qui non solum molestias il-
latas paciēt tollat sed etiam
inferendas desideat. ex^o p̃p̃isti
dicēs p psalmistā. Impro-
petū expectauit cor meū et mi-
seriam. Vere paciēns inter fla-
gella non murmurat. ex^o iob q
inter tot p̃ssuras nec stultum
quid contra deum locutus est s;
mente gaudet de illatis mole-
stijs et ex corde gracias agit.
Vere paciēns pro illata sibi in-
iuria nunquā se exulat etiam
requirit. sed fidelissimo deo
in omnibus se committens qui
vtq; tempore suo omnium in-
nocenciam exulabit. sicut do-
minus ihesus a pylato interro-
gatus nichil respondit. Vere
paciēns iniuriam suam nulli cō-
queritur quia ex querela et ex-
cusatione quandoq; mens alle-
uiat quam alieuatōz minime
curat sed solus cum solo deo mo-
lestiā suam portat donec pius et
fidel p internā cōsolacōz exulat

Etia sunt que merito inducunt
viam pacenciam. vnu est agnos-
cere qd peccatis nostris eternaz
et amarissimā meruimus penā
gehēne p cuius recōpēlacōe mo-
lestia tēpali affligimur. Aliud
est qd dominus ihs lōgo tēpe
multis et magnis iniurijs p-
meruit vt vicē sibi repēdētes
sua tēpe modicū molestem.
Tercū est qd s^m longitūdinē
magnitudinē et aspiratē mole-
stiarū repēderat deus magni-
tūdinem diuinitatem et di-
lectionē gaudiorū. teste Apo-
stolo dicēte. id enim quod in p-
senti est momētaneū et leue tri-
bulacōis nostre supra modū in
sublime pondus glorie opera-
tur in nobis. Argumentū ve-
re pacencie est non se vindica-
re cum possit sed etiam philere
vindictam ab alijs. Ex^o dñs qui
prohibuit occidē semēi qui lapī-
des et lūm atra ipsū picieus vix
laginū appellauit. Sed potius
vere paciens suplicat de uote p-
iuriatibz. quod fecit dñs ihs
efficacit p crucifixoribz. et bñs
stephs p lapidantibz. ymmo
etiā cogit dñm p iniuriatibz
misere fieri fecit moyses dicēs
Aut dimitte eis noxam hanc a-
dele me de libro quē scripsisti.
Tales oracōes libent audiuit
dñs et exauduit. Argumentū in-
pacencie est cum aliqz ppter
illatā molestiam ex motu mte-

ricei sponte dimittit bona opa
que omode facere possit et debet
tunc immerito luct deus mole-
stiam ab homie irrogatā. idēqz
motus interior vix se abscondē
potest qñ erumpat vel in vultu
vel in gestibz vel in verbis. hec
est periculosissima impaciencia
cuius vindicta vergit in deum
innocentē :-

De paupertate

Pauptas vera et pfecta ē
omnia ppter deū sponte
et letant relinqere nichil
ppter solam necessitatē possidere
eademqz necessitate se indignū
sentire. et ipsa necessitate quā-
doqz propter deum sepe gaudē-
terqz carere. Vbi enim plena est
necessitas ibi perpendi non po-
test vera paupertas. Sic domi-
nus ihesus necessitatē cibi ca-
ruit cum nec sibi nec discipulis
suis spicas confricantibus pa-
nem habere potuit. Qui simili-
ter vestium necessitate caruit
quando ante crucem teste He-
rictardo penitus nudatus fuit.
Qui etiam haustum aque fci-
gide sities in cruce habere non
potuit nec lapidem nec asserem
in quo moriens crucifixum ca-
put reclinaret. Vbi heu qd sepe
ibi est supfluitas vbi creditur
esse vera paupertas siue neces-
sitas. Verus pauper nulla trans-
fictoria concupiscit ymmo obla-
ta respuit. Exemplo heliei qui

munera naamā non accepit. Et
exemplo danielis qui munera
baltaz ar contempnit. Ille pau-
pertatem vere amat qui potius
vellet mereri patuam gloriā
per paupertatē qd magnā per
diuicias propter conformitatē
ihesu ppositi. Ad amorem vere
paupertatis nos inducere de-
bet triax dicit beatus Bern-
hādus. Nichil enim deo carius
nichil angel amabilius. nichil
homibz fructuosius qd in pau-
pertate obediendo vitam finire.
Ad autem paupertas deo plas-
ceat testatur idē Bernhādus
dicens. In celo omnium bono-
rum affluentia suppetebat. sed
paupertas ibidē non inuenie-
bat. Porro hec species habū-
dauit in teris sed nesciuit hō
prium eius. Venit ego filius dei
hanc comparare in teris vt sua
estimatione eam faceret nobis
preciosā. Est et aliud induc-
tiuum vere paupertatis videlicet
gloria afflictionis domini. vni-
uersis ex eo qd paupes et ignobi-
les ad laus eius sedebunt in
iudicio nobiles et diuites in-
dicantes. Eya qd laudabile deo
pure propter ipsum omnia re-
linquere et pauperem fieri p-
ter amorem dei. deo considere
super omnia qd tam potens sit
semel vel bis in die ministrare
corpori necessaria que minima
computantur coram deo. Nam

ea tribuit inimicis habundā-
cius qd amicis. Sic potens est
die ac nocte singulis momen-
tis ministrare spiritui habun-
ciam spiritualium donorū que
maxima sunt coram deo nec ea
communicat inimicis. Argu-
mentum vere paupertatis est
nullam sollicitudinem habere
de transitorijs simpliciter et se-
cure se deo committere qui auri-
bus et verimibus semper neces-
saria ministrat et precipue pul-
lis coruorum in mdo pre fame
vagiēbz quos antiquus cor-
uus ppter albedinem quāsi si-
lij sui non sint famelicos dere-
liquit. qui ex largitate dei vel
ratione accis pascuntur donec
ipsis nigrescentibz coruus suc-
currit vel cyniphes et muscas
deglutiant que spume rostro-
rum inherant cum famelici tam
fortiter clamare non cessant.
Argumentū falsē paupertatis
vel auaricie est libenter munera
dare et accipere preter necessa-
ria talis libertatem suam ven-
dit. iuxta verbum philosophi.
Munuscula accipere est liber-
tatem vendere. Quomodo pau-
pertatis est amator qui nul-
lum defectum sustinere vult et
munera non necessaria semper
accipit. Ideo perit et cum quadā
subtilitate exorquet et ppter
necessitatem seruat :-

De castitate

Castitas virginalis vera
et perfecta est cum non so-
lum corpus a pollutione
carnali custodit. Immo etiam anima
a carnali concupiscentia munda ser-
uat. **Ex** latere dicere. domine tu
scis quod nunquam virum concupiui sed
mundam suauem animam meam ab
omni concupiscentia. Immo ab eis
que prestant occasionem concupiscentie
et hoc est quod sequitur. nunquam
cum ludentibus me miscui neque
cum hijs qui in leuitate sunt vel
ambulant precipitem me prebui.
Ille vero castitatem amat qui po-
tius per castitatem virginalem si possi-
bile esset modicam eligeret gratiam
in presenti vita et gloriam in fu-
turo propter conformitatem ihesu christi
per magnam per debitum coniugalem
ad amorem castitatis nos indu-
cere debet. **Ex** castitatis dominum ihesu
et matris eius et sanctam virginem
quae olim pro conseruatione ca-
stitatis regna mundi contempsit
et vitam sponte perdidit. sicut
beata margareta et similes et
precipue castitas mulierum paga-
narum et virginum. de quibus scri-
bit **Ieronymus**. quoniam electe elegerunt
ut pudicitiam conseruarent. Item
mundicia et libertas sequenda
castitatem mutare nos debet ad
castitatem. Item gloria castitati
promissa a domino ihesu christo apocalyp-
ticam. **Qui** vicerit scilicet concupiscentiam
carnis dabo ei sedere in throno
meo sicut et ego vici et sedeo cum

patre meo in throno eius. nam
mcorruptio primum facit esse
deo. Conseruant autem castitatem
inductam victus. pietas. cultus
vilitas. carnalis incommoditas
et fugere locum et tempus impu-
dicie oportunitatem. quod si diuina
filia iacob fecisset raptam non fuisset
quando venit videre mulieres
regionis illius. Item omnes
suspectos vitare. debet autem
quilibet femine omnis masculus
esse suspectus. **Ex** hoc enim tha-
mar filia dauid a proprio fratre
amon corrupta fuit quod cum su-
per speculum non habuit quoniam ei soli tantum
quod inferno ministravit. Similit-
er vnicuique viro suspecta debet esse
vnicuique mulier etiam sancta. **Item**
consilium **Dionysii** sic dicit.
Si castitatem seruare volu-
eris feminam quamuis bene co-
uersantem videris mente dili-
ge non presentia corporali.
Preceptum autem conserua-
tionum castitatis est dilectio in
deo quia tunc omnia alia vilescunt
gustato etenim spiritu desipit
omnis caro. **Unde Gregorius**.
Esse quidem sine delectatione
anima non potest. aut enim de-
lectatur in infimis. aut in sum-
mis et quanto altiori studio
erectur ad summa. tanto ma-
iori fastidio torpescit ad infi-
ma. quantoque altiori cura ac-
desit ad infima. tanto tempore
per dampnabili frigescit a sumis

Argumentum vere castitatis est
frenatio quinque sensuum ab ille-
cebris carnis et subtractio cordis
a vanitatibus et cogitationibus de-
lectabilibus. nam ex delectatione
visus in videndo. gustus in gu-
stando et sic de alijs nasci solent
desideria carnalia que animas
ad impudiciam aut emolliunt
aut inclinant. Argumentum siue
inductiuum impudicie est intem-
perantia potus. **Ex** hoc enim noe
impudice nudatus fuit. et loth
cum proprijs filiabus incestum com-
misit. **Ideo**que precipit apostolus
dicens. nolite inebriari vino in quo
est luxuria sed per occasionem. Item
impudicus oculus teste **Augustino**.
impudici cordis est nuncijs. Si-
militer impudica verba et impudi-
cus incestus et colloquia mulierum
teste **Cicero**. quasi ignis ardescit.
Similiter colloquium viri feminam
inflammant. Item diligens con-
sideratio et incestus et forme al-
terius impudiciam prouocat.
quod dissuadet **Cicero**. dicens. ne
respicias virginem ne scandalum
reus in decore eius. Idem est ca-
uendum et faciendum femine ad vi-
rum. Hoc salubre sequebatur con-
silijs iob cum pepigit fedus cum
oculis suis ut non solum cauere ab
aspectu virginis sed etiam ne co-
gitaret de ea.

De abstinentia

Abstinentia vera et perfecta
est usus necessarii tantum

victus et vestitus et omnia sub-
tractio delectabilium superfluo-
rum et eorum que multa diligentia fiunt et
magnis sumptibus operantur. **Ex**
Iohannis baptiste qui locustas com-
edit et folia arborum lactea sa-
pore mellis habentia et aquam
bibit et veste de pilis camelorum
habuit. **Unde apostolus**. habentes
victum et quibus tegamur. non
quibus ornemur hijs contenti fi-
mus quia fructus dei non debet ha-
bere vestimentum ad decorem sed ad
tegendum nuditatem suam. ut di-
cit glossa super lucam de veste iohannis
Ille vera abstinentiam seruatur
qui non solum libenter abstinet
a delectabilibus que non habet et sunt
ipsi illicita sed etiam vitat sponte
et pure propter deum delecta-
bilia que habet et que habere pos-
set quibus licite et meritorie uti
posset siue cara sint siue vilia. nam
si aliquis plus delectaretur in
pulchro quam in predicatione. plus
in aqua quam in vino. acceptius
esset deo abstinere a pulchro quam a
predicatione. et ab aqua quam a vino.
Dicit enim **Augustinus**. deiciat quilibet
si absque desiderio sumant non
efficiunt ut cibi viles appetant ac-
cepti perfectum impediunt abstinentie.
Quid enim aqua male concupi-
tam effudit et helias carnem
non concupiuit comedit a deo sibi
missam per coruum. hoc testatur **Eliau**
qui non propter gallinas sed propter leticia
la. irrecupabilem beatitudinem amisit

Nec solum abstinendum est
a delectabilibus corporis : sed
etiam ab eis que delectant ani-
mam scilicet a vanitatibus collo-
quiis : a gaudio temporalis : a pec-
cato mortali : ab amicicia carna-
li : quia hec abstinencia lau-
dabilior est quam prima. Inductiva
vere abstinentie sunt. Unum quod nunc
quod cum debita gratitudine dona
dei percipimus et nunquam ad
debitum finem eis neque secundum
ordinem divinam fruimur et ex
hoc iram dei quem meremur.
Aliud est quod de omnibus preceptis
strictam rationem exiget. quo fine
ipsa superemus : vel pro nostra
voluptate : vel pro nostra iusta ne-
cessitate : vel communi utilitate.
A quibus igitur quisque abstinet de
illis rationem reddere non oportet.
Duplex autem utilitas sequitur
abstinenciam videlicet divinum se-
cretorum agnicio et desideriorum
exauditione. que duo patet in da-
niel qui cum videret cibum et
potum regis sed aquam cum legu-
minibus cunctas magas et arto-
las transcendit in agnitione visionis
nunc et sompniis. Secundo quod ad
preces eius septem anni nabuchodonosor
quibus vivere debuit ut
bestia mutati sunt in septem menses.
Ideoque cum impetrasset a deo
spiritum licentiam populo ut rediret
in iherusalem impetravit a po-
pulo voluntatem redeundi cum re-
dire tardaret qui in multis de-

siderijs suis et miserijs fuit ex-
auditus per abstinenciam quam ipse
testatur dicens in diebus illis ego
daniel lugebam triu ebdomada
danti diebus panem desiderabilem
non comedimus : caro et vinum non in-
troierunt in os meum sed neque
unguento unctionus sum. Et ideo an-
gelus dixit ei : die primo quo po-
suisti cor tuum ut affligeres te in
aspectu dei tui exaudita sunt ver-
ba tua. Tercium potest addi quod
est misericordie dei impetratio.
ut patet in minimis qui misericor-
diam dei impetraverunt per ab-
stinenciam. Hone in mirari possu-
mus abstinenciam sacerdotum an-
tiquorum de quibus scribit Hieronymus
quod a carnibus et vino abstinent
propter tenuitatem sensus et vir-
ginem capitis quam ex puro cibo
paciebantur et maxime propter ap-
petitum libidinis qui ex hijs cibis
et hac potestate nasci solet. pane ra-
ro uterentur ne onerarent sto-
machum oleum tantum in oleo
nouerant et hoc parum propter
nauseam leniendam. Quid loquar
de volatilibus cum omni pro car-
nibus vitaret et lac quoque alterius
carnes liquidas : alterius sanguinem
esse dicebant colore mutato.
Argumentum vere abstinentie
est cum non solum preciosis et
delectatis quisquis in sanitate
uti respuit sed etiam quando
infirmas vel necessitas cogit
cum aliquo dolore mentis percipit

Item cum non solum a delicatis
et preciosis et superfluis abstinet
primo etiam necessaria sibi quicquid
subtrahit ut alijs indigentibus
impetiri possit. iuxta illud Hieronymus :
quod manducaturus es si non
ieiunares da pauperibus ut ieiunium
sit lacrimas anime non maxime
subij lucrum. Argumentum falsae ab-
stinencie est vitare preciosa et deli-
cata tamen eo tempore cum non ha-
bent et propter vanam gloriam
ut homo laudet : vel propter pi-
tatem ne depauperetur : vel propter
avariciam ut dicitur : vel ad ca-
uendam corporis infirmitatem : vel
ad vitandam detractioem : vel ad
assequendam dignitatem : vel tra-
sitoriam utilitatem : vel promerendam
gratiam et gloriam in futuro :.

De prudentia
Abstinentia vera et perfecta
est nisi ad agnitionem di-
vine nature et profunditatem
humane miserie. Quam
prudentiam optavit Augustinus dicens
nouerit te nouerit me. Ille veram
prudentiam habet qui sollicite
agnoscere laborat quod sit optimum
et hoc toto nisu amplectitur : et quod
sit pessimum et hoc toto corde de-
testatur. Ille vere prudens est qui
frequentem persequitur quid bonis quid
malis fuerit sit. quanta delectatio
bonis videri summo bono eternaliter
quanta amaritudo ab eo sepa-
rari eternaliter. Ille vera pruden-
cia fruitur qui summo opere fru-

git omne illud quod elongat ab
tempore a familiaritate dei : sed
peccatum veniale et quod separat
a fruitione eius scilicet peccatum
mortale. Similiter ille vera pru-
dencia fruitur qui diligit omnia
que approxinant deo scili-
cet opera bona et que eternaliter
viviunt deo scilicet virtutes et
dona spiritus sancti. Inductiuum
amoris prudentie est exemplum
philosophorum qui tantum pro scientia
laborabant ut scribit Hieronymus
quod fugerunt frequentias urbium
et ortulos suburbanos ubi ager
irriguus et arborum come et
suscultus aurum fontis specu-
lum : riuus immurmurans : et mul-
te aurum oculorumque illecebre
ne luxu et habundantia copiarum
animi fortitudo mollesceret. Si-
militer et pythagorici in deser-
tis habitare consueverunt et quod-
dam legimus sibi effodisse oculos
ne per eorum visum a contem-
platione philosophie auocarentur.
Quod si quis estimat habundantiam
ciborum preciorumque per-
frui et posse vacare sapientie :
hoc est versari inter delicias et
deliciarum vicibus non teneri :
seipsum decipit. Sensus enim
noster illud cogitat quod videt
et audit odoratur et gustat atque
attrectat et ad eius trahitur
a percipiendo cuius caput voluptate
quantomagis nos qui diuine
sapientie studere debemus.

Ad idē nos inducere debz mul-
toꝝ dampnatio ex imprudencia
Iuxta illud ysaie. ppter ea cap-
tiuus ductus ē populus meus
quia non habuit scienciam Et
baruth. quia nō habuēt pru-
denciam pierunt ppter suam im-
picienciam. **O**fficiū prudencie
est ordinare cogitationes cordis
ne ex deum vagent affectiones
mētis ne circa creaturas nimis
occupent. voluntates ne a deo
puerant. intencōes ne misce-
antur sed purificent iudicia et
suspitiones vt ad melius dūē
tant. **S**imiliter omnia verba
facta et mētibus ordinare debz
vt ad debitū finem omnia hāt
pro omniū utilitate et omniū
emendacōe. nam sapiēcia hoīs
teste Salomone lucet in vultu
eius. hoc ē in exteriori dīlacōe
Qui igit sic ordinatus est ha-
bet argumentū vere prudencie
Ite dicit Bernh. de hoc in hec
verba. Cotidianā dīscussione
examina diligenter vitā tuā
attēde qntū pfereris. qualis
sis in moribz. qualis in affectio-
nibz. q̄ similis et q̄ dissimilis
deo. stude diligenter scire teipsum
agnoscere. quia multo melior
es si teipsum agnoueris q̄ te ne-
glecto agnoscas cursus syderū.
et vires herbaz. Argumen-^m falsie
prudencie est nūc agnoscere cursus
syderū. vires herbarū. vntes gē-
maz. ppter lucz em talis sciēcia

non edificat sed inflat. **I**tem
astutū esse in negocijs seculai
bus fallam iudicat prudenciam
p̄mo stultā. teste apostolo. pru-
dencia huius mūdi stulticia est
ap̄s deū. tales heu mlti sūt. q̄s
querit dñs. **I**te dices. filij hu-
ius seculi prudenciores filijs lucis
sūt in gñacōe sua. **I**te alij subti-
les sūt ad excogitandū neq̄cias et
nouas adinuencōes sed ceci sunt
ad cōsiderandū voluntatē dei. de
talibz dicit Jeremias. sapientes
sūt vt faciant mala. bñ autē faciē
nesciūt. tales credēs et dicēs
se esse sapiētes. stulti sūt vt
dicit Apl's. **D**e fortitudine
Fortitudo vera et pfecta
est dñari animo suo cū
temptatur animus sup-
bia. ira. inuidia. accidia. vana
gloria. auaricia. gula. luxuria
vel alia mala delectacione car-
nali aut spiritali. et ratio intel-
ligens nequaq̄ consentit. sed
statim rep̄mit. **U**nde illud. qui
dominat animo suo fortior est
expugnacōe vrbium. hanc for-
titudinē lampson fortissimus
nō hūit licz leonē dilatauit et
cū in dībula ašinū. in vios stra-
uit q̄ a post occupacōe mulieris
omni fortitudie p̄uacū ē. **I**lle v-
sa fortitudinē hz q̄ ab illicitis
mēbra et sensus ētrahit. **I**lla; dō
non hūit qui vesū et leonē occi-
dit et goliath. itfecit et tū oculos
suos ab illicito visu nō cohibuit

Eya quāte fortitudinis quidā
ad ieiunandū vigilandū et casti-
gandū sua corpa cilicijs et fla-
gell. tamē non possunt t̄renat
pedes suos a vicijs noq̄ijs. ma-
nus ab ope et tactu illicito. au-
res ab auditu nociuo et p̄cipue
verbis dampnōs. dicente bato
Jacobo. omnis enim natura be-
stiarū et volucū domari potest
a natura humanā autē linguā
nemo domare potest. **E**st enim
malū inquietū plena veneno
morifero. tamē si hac t̄rena-
tione nō est vera religio. sic di-
cit idē. **S**i quis putat se esse re-
ligiosū nō refrenans suam lig-
uam et. **I**nductiū vere fortit-
udinis est degustatio spūalis
suauitatis. hec em roborat mē-
te ad faciendū bona. ad tollendū
dū aduersa. ad vincendū vitia
et omnia nociua. **H**oc p̄figura-
t. **J**onathas gustans paz mellis
illuminatus est et cōfortatus
ad psequendū inimicos. **S**ic
moyses percipiens suauitatem
mentis ex visione et colloquē-
diuina tanū cōfortatus est vt
per. pl. dies corpalia alimonia
non indigeret. **O**fficiū fortit-
udinis est firmare intellectū
in cognicōe dei et affectum in di-
lectione ipsius. **I**tem roborare
mentē inter adūia ne t̄rreat.
solidare inter p̄spera ne mul-
ceat. **I**tem animare mentē vt
semper exerceat in bonis. cōfor-

tare ipsam ne vnq̄ vincatur a
malis. primam fortitudinem
paulus et stephanus habuerūt
scdm malathias et eleazarus
iob et dauid. terciā autē tobi-
as. qui igit hec in seipso sentit
de argumēto vere fortitudinis
secus sit. **A**rgumētū vero falsie
fortitudinis ymmo p̄ssime est
magna et multa posse oia deū
omittere. **D**e hoc dicit Anf.
peccare non libertas nec pars
libertatis. s̄ peccare est potius
non posse q̄ posse se. qui em nō
posse se potest q̄ sibi nō expedit
q̄nto magis hoc potest tāto ma-
gis adūitas et p̄stas p̄nt in
illū. **H**anc fortitudinē habue-
rūt olim p̄secutores reges et p̄n-
cipes et hodie hnt et hebūt im-
p̄tez atq̄ p̄c cū oibz suis mbris
et capitibz. **D**e Iusticia
Iusticia vera et pfecta
ad deū est reddicō de-
bite laudis in oī diuina
sua natura debite grātū actio et
mis pro omnibz donis collatis et
mal' perp̄ssis debiti hūicij do-
loris p omnibz gracijs neglec-
tis debite satisfacionis. p om-
nibus commissis. **I**lle veram ius-
ticiam habz ad deum qui deo
fidelis est semp et vbiq; in om-
nibz p̄ceptis et votis suandis
q̄ tantā diligēciā singul's suis
opibz appōit q̄ si tota salus sua
sp̄aliter in vnoq; depēdeat et
q̄ ppter deū pure oia bona opa

facit non propter aliquem fauorem
vel utilitatem presentis vite et future
qui cum debita gratitudine fin-
gulorum dona precipit et eis finem or-
dinationis dei frui semper et ubique
Vera iusticia ad proximum est in
duobus videlicet: nunc proximo
facere quod sibi quis iuste non
vult fieri: hoc est nunc offen-
dere proximum verbo: factis igno-
vel consilio in rebus corpore et hono-
re: nunc de ipso malum suspicari
nunc ipsi detrahere: nunc bonum
suum putare vel minuire
nunc ipsum in bono impedire: et
hec omnia nemo sibi finem iusticia
vult fieri. Item primo facere
quod sibi quis vult fieri iuste
hoc est proximum honorare: bonum
de ipso sentire: omnia facta sua
etiam mala ad bonum convertere:
semper in bono memoriam sui habere
semper ipsum in bono promovere: sem-
per bono suo gaudere et malo con-
dolere: innocentiam suam semper
exaltare: et ipsum absente pro-
pugnare: hoc enim finem iusticia
quisque vult sibi fieri. Deo dicunt
finem iusticiam quia iudex pro fure
eo nollet suspendi et tamen debet
fure suspendere quia illud nolle
non habet finem iusticiam: et pro
bene vellet spoliari ut sibi licet
spoliare quod tamen facere non
debet quia illud velle non habet
finem iusticiam. Item iusticia vera
ad mortuos finit qui testamen-
tum finem ordinatione ipsorum ex-

pedire non tardat qui ieiunium
orationibus elemosinis finem corum
confidenciam penas eorum pro posse suo
alleviat et abbreviat. Item ius-
ticiam ad angelos servat qui
salutaribus corum consiliis acquestes
gloriam ipsis ex hoc debita non
retardat quam pro impio nobis
obsequio promerent. Item in-
ductum vere iusticie est quod sicut
dicit dominus iustus est et
iusticias dilexit. Item quia ius-
ticia promittitur in presenti spes
et leticia finem illud: letabitur in
domino et vel quia iustis indi-
citur epulatio et laudatio: finem
illud. Iusti autem imperpetuum
vivunt et. Et finaliter quicquid
boni per scripturam deus pollicetur
hoc maxime per iusticiam acquiri-
tur. Officium vere iusticie est
rectificare cogitationes et affectio-
nes ut semper in deo sint: inten-
tiones ut semper ad deum sint: et
similiter omnia verba dirigere ut
semper ad spirituale finem et certum
sint et in hijs est argumentum vere
iusticie. Argumentum iniusticie
est usurpare sibi que proprie sunt
dei scilicet laudem: honorem: amorem:
vindictam: vel quod proprio debetur: et
que proprii sunt: De temperantia

Temperantia vera et per-
fecta est iusta moderatio
motuum interiorum et exteriorum
operum. Ille vera temperantia habet qui
non solum moderatur cor suum
a propriis cogitationibus et motibus

sed etiam modum suum in bonis
ne sepius et diutius tales cogita-
tiones inhereant quam iustum tem-
pus inquit. Similiter vere tem-
peratus moderatur affectiones suas
quando aliquid vel nichil sperare
debeat vel timere: et quantum et
quid de quo aliquid vel nichil
gaudere debeat vel dolere: et quantum
et quid de quo amorem vel
odium habere vel non habere: et
quantum et quamdiu. Similiter
moderatur intellectum ne ampliori
tempore quam oportet se occupet circa
aliquid intelligendum. Similiter mode-
rat voluntatem quam vel quanta esse
debeat: et interius quam vel quanta
esse non debeat: et ad quem finem.
Similiter liberum arbitrium potest
quantum debet eligere bonum et quod est pro
bare malum. Similiter vera tem-
perantia moderatur linguam quam
loquendum et quando tacendum
sit et quamdiu hoc est tempore
oportuno. Cui loquendum scilicet
bonis non suspectis: quando lo-
quendum et ubi scilicet loco et tem-
pore non suspectis. Et quantum
loquendum scilicet manum cum pondere: nu-
mero et mensura. Propter quod
scilicet propter necessitatem et utilitatem
et pro negotiorum anime et corporis. Si-
militer mensura facta et mores et
motuum omnium membrorum: ut
finem apostolus: omnia moderate
sint et iusta intentione et ad
debitum finem. Ad vera temperantiam
nos inducere debet sapientissima

ordinatio divina que omnia di-
spoluit in pondere numero et me-
sura: finem ordinatio: hanc omnis
actio nostra et mores et vita de-
bet esse moderata: mensurata: nu-
merata et ponderata hoc est in virtute
patris cui mensuratur: in virtute
in cuius numerus: in virtute spiritus
sancti cui pondus ascribitur. Ad
ide nos inducere debet exemplum
temperantie apostoli dicentis: sine
offensione estote iudeis et gentibus
et ecclesie dei sicut et ego pro omnia
omnibus placeo: vere temperans
fuit qui nullum offendit et per
omnia omnibus placuit. Argu-
mentum vere temperantie habet qui se
moderatur in victu: vestitu: sompno
et in omni modo carnali et in
leticia temporalium nullam superflui-
tatem neque delectationem inordinatam
sed puram necessitatem in omnibus
hijs admittit. Vere temperans
in omnibus suare modum mittitur
pretegit in honore et laude dei.
Namque magnus dominus et
laudabilis nimis. Ideoque sine
modo mensura et sine amandus
et laudandus est. Argumentum
temperantie est cum aliquis
distortos habet mores omnes secum
morantes turbat et inquietat
in nullo cum se reformat: si quod
sibi soli placet hoc approbat et
hoc placere intendit. Talis fuit
ecce de quo scriptum est: manus
eius contra omnes et manus omni-
um contra ipsum: De passione

Conpassio vera et perfecta
ad deum est incessante
in corde tristitia vulne-
rari p[er] omnib[us] iniurijs deo illa-
tis et adhuc inferendis in se et
amicis suis quos q[ui] tangit pu-
pillā oculi sui. Ad primū autē
vera opassio ē dōle[re] medullis
afflictionib[us] primor[um] tam cor-
palib[us] q[uam] spiritualib[us]. Exemplo
Apostoli dicētis. Quis infirmas
tuus et ego nō infirmos. dicit gl[ori]a
in fide vel in aliq[ua] virtute et ego
non doleo de eo sicut de meipso.
Quis stand alia ē gl[ori]a in aliq[ua]
molestia et ego non vroz gl[ori]a
igne opassionis. Ad prop[ri]os
in purgatorio vera est cōpassio
vehement[er] affligi acerbitate pe-
natū quas sustinent et precipue
q[uia] a visione dei et a fructu in-
terim sepanit et deus ab ip[s]is
interim plenarie non laudat et
in ista afflictione et cōpassione
incessanter deo et ardent[er] sup-
plicare vt eos a tanta asperitate
dignetur eripere. Ad veram opas-
sionem inducere nos debet ha-
bundantissima compassio xpi
ad nos. qui teste Augustino sic
festinat peccatorem absoluer[e] a
tormento cōsciencie sue quasi eū
plus cruciet cōpassio miseri q[uam]
ip[s]um passio sui. nec solum ip[s]e
compassus ym[m]o vere languor-
es nostros ip[s]e tulit et dolores
nostros ip[s]e portauit. Hoc idem
natura membrorū ostendit et

suadet teste Apostolo. si patitur
vnum membrum: omnia com-
patiunt[ur]. Item duplex est vti-
litas compassionis que etiam
nos allicere debet ad compas-
sionem scilicet caritatis cōfirmacō.
Dicit enim in Ecclesiastico ne
desis plorantib[us] in cōsolatione
non te pigeat visitare infirmos
ex h[is] quippe in dilectione fir-
maberis. Item xpiisti conreg-
natio sicut dicit Apostolus. Si
compatimur et conregnabimus.
Sic est veritas cōpassionis cō-
querente domino ihesu. Sustinuit
qui simul contris. aretur et
non fuit. Argumentum vere
compassionis est nō solum cō-
dolere amicos: verum etiam mi-
mids. Sic ioseph super fratres
singulos flebat qui eum p[er] tri-
ginta denarijs vendiderūt. Sic
dauid plangit planctu magno
super mortem laul qui cum sepe
occideret disposuerat. ym[m]o do-
cere fecit filios israel carmen
planctus sup[er] eundē. Sic mor-
tuo absolon qui cum extirpare
voluit de regno: cooperto capite
lugebat dicens. Quis michi
det vt ego moriar pro te fili mi
absolon. Et similiter Job. flebā
inquit quondam super afflic-
tos et compaciebat anima mea
pauperi. Argumentum false
compassionis est cum aliquis
verba compassionis profert et
vultum compassionis exhibet et

et tñ de afflictione in corde suo
gaud[et] et afflictionē p[ro]mi cū
posset non alleuiat. vel cum af-
fligentes q[ui] potest nō op[er]at h[ic]
potius alios ad affligendū fig-
no vbo vel facto. puocat et afor-
tat.

Pax. De pace.
Ap[er]ta ad deū est cum
quinq[ue] sensus et vsus
omniū membror[um] et oia
exteriora opa ad nutū racōis
disponunt. Cūq[ue] omnes cogi-
taciones. affectiones. volūta-
tes. intenciones et omnia intei-
ora s[ecundu]m ordinē racōis sunt. Et
ista racio videlicet p[ri]mo s[ecundu]m vo-
luntatē dei penitus ordinat q[uod]
cienlamq[ue] vero sine cōsensu fac-
cionis bene dispositi quicquā
agit statū pax pectoris turbat.
Ille v[er]a pacē cum deo habet vt
dicit gl[ori]a. sup[er] isto verbo ad fio.
Iustificati p[er] fidē pacem habea-
mus. Qui aduersū mandata
eius p[er]traria voluntate non li-
tigat qui sequit[ur] iussū domini.
et ad o[mn]e p[re]ceptū d[omi]ni suū flectit
arbitriū. Pax enī vera est cōcor-
dare cum morib[us] p[ro]bis et liti-
gare cum vicijs. Ille v[er]a pacē
hab[et] qui toto m[en]te cauet ex p[ro]po-
sito ne quēq[ue] q[ui]amq[ue] occasiōe
perturbet. Qui enī ex deliberacōe
quēq[ue] perturbat: sine p[er]turbacōe
cōne nullatenus aliq[ua] hora esse
potest. aut turbatus si potest se
vindicat aut si vindicā se dis-
simulat. ex p[er]turbacōe tamē facta

stimulum et remorsū cōsciencie
semp[er] secū p[er]trat. Ille v[er]a pacē
querit qui cōtinue seip[s]ū cōside-
rat. et vnūquēq[ue] p[ro]prio iudicio
relinquēs omnib[us] p[ro]positis ci-
uis t[ra]nsitorijs in sola dei cōtēpla-
cione quiescit. ibi enī solūmodo
vera pax inuenit[ur]. teste Aug[ustin]o.
Fecisti nos domine ad te et ideo
non est quietū cor nostrū donec
requiescat in te. Ad amorē v[er]e
paxis nos inducē debet duplex
utilitas paxis scilicet suauitas et
quies mentis que pacē sequit[ur]
que suauitas est q[ui]a pax et mi-
cium eterne suauitatis et quies-
tis. vel quia etiam et cōtinuam
habitacōē p[ar]at deo in aīa qui
p[ro]pter nimiam mansuetudinem
suam tñ in corde quieto quiescit.
teste p[er]s. In pace in idip[s]ū dor-
miā et requiescam. Quod testa-
tur Ap[osto]lus. pacē habere et deus paxis
erit vobiscū. V[er]a pacē cōseruat
hoc q[uod] dicit ihero. sup[er] epl[istol]a ad
ephe. si bona nostra inuicē
diligamus. si peccata que sine
dampno t[ri]stici aut cum spe sa-
lutis corrigend[um] eradiari non
possunt vsq[ue] ad m[en]s[ur]am vltimam
tolleamus. sed etiā p[er]fectionis
opa que fieri et non fieri licent
ne infirmi scandalizent nō facē
disponamus. Argumētū verū
sine pacis est q[ui]a caro sp[irit]ui in
oib[us] s[ub]iuga. Argumētū falsē pa-
cis h[ic] q[uod] non euellit o[mn]es radices
p[er]turbacōis q[ui] sp[irit]u pullulā solent

Hec sunt proprie voluntates ani-
mi. libertas morum. singularitas
appetitus. placere de quo alibi
scriptum. vel non est vera pax. quod ex
propria virtute non habet. sed ex gratia
aliorum. ubi gratia sunt quidam qui
firmam pacem habent inter se. quod nichil
adversitatis sentiunt. sed quicquid
eis placet hoc in omnibus muer-
munt. cum vero aliquid sit quod
ipsi non excogitant. vel quod eis
minus placet. statim pacem cordis
amittunt. tunc non virtus pacis
in ipsis. sed potius in extraneis
est. ideo istam pacem auferunt ex-
tranei qui volunt. Sed qui veram
pacem desiderant non debent
adulterare. quod alii faciant. vel
loquantur. siue adulentur. siue de-
trahant. sed semper qui pacis sunt
excogitant. et sic virtus pacis in
ipsis patienter permanet semper.

De misericordia

Misericordia vera consistit
in tribus. videlicet in da-
do. donando in supero-
gando. Vere misericors quod
aliquid habet indigentibus ne-
cessaria subministrat. quod si non
faceret. vera misericordiam non
complet. dicitur Crisostomus. quod
aliquid habens omnibus non sufficit.
ceteris nondum omne complecti.
Cumque enim facie vngues oleum
habuerit. non copiosius usque in
finem. Hanc misericordiam habuit
Job cum dixit. foris non man-
sit pectus meum. et ostium meum vi-

tori paruit. si negem quod volebam
pauperibus et oculos vidue expec-
tare non feci. sed comedi buccellam
meam solus et non comedi.
Dicit pupillus ex ea. Sed qui datur
substantiam et iniurias non com-
donat nullam misericordiam fe-
cit. ut dicit Gregorius. Ideo vere mi-
sericors sponte et antequam rogetur
omnem iniuriam ex corde remittit.
ut nunquam vindicturus nec per se
nec per alios. primo vere misericors
patitur est ad remittendum quod sit
iniuriatus ad petendum. Nam vere
misericors plus dolet de peccato
iniuriantis quam afflictione propria.
quam iniuriolose suffert. sic dicit
mei maledicti et lapides contra
eum mittenti ex corde dimittit
etiam non petenti. et ne ab ini-
miciis suis occideretur. prohibuit di-
cere. forte dominus dabit michi benedi-
ctionem per hac maledictionem.
Sic ioseph peccatorem fratribus suis
antequam peteret. fletum super singulos
nec in hoc sufficit. vere misericors
dicit nisi etiam iniuriatis presen-
tibus suis a deo veniam obti-
neat. Sic moyses iudeis ipsi
lapidare volentibus gratiam in-
petrauit dicens. Aut dimittite eis
nostram hanc aut dele me de libro
quem scripsisti. sic stephanus
lapidantibus dominus ihesus crucifigenti-
bus gratiam obtinuit cum videret
dixit. dimittite eis quia nesciunt
quod faciunt. ubi valde iniuriantes
excusant. quoniam dicunt non habent sensum

non enim sciunt quid faciunt. Ideoque
non est merito reputandum si par-
cendum. Ad amorem vere misericors
dicit nos inducere debet quod deus in
sua natura summe misericors est
et in aliis misericordiam diligit
super modum sicut ipse dicit. Cum-
tes discite misericordiam volo et
non sacrificium. Aliud inductum
in misericordie est quod deus mi-
sericors homines in iudicio. In mi-
sericordes sine misericordia iu-
dicabit. teste iacobo. iudicium sine
misericordia fiet ei qui non fecit
misericordiam. Et misericordes
a deo misericordiam consequentur. sicut dicit
spiritus sanctus feruetur domino qui
misereatur pauperibus. id est cum mag-
na usura et lucro accipiat quic-
quid pauperibus elargitur. Officium
misericordie est collocare singu-
los per meritis apostoli deum. iuxta
illud. Ecce omnis misericordia locum fa-
ciat unicuique secundum opera eius. Ar-
gumentum vere misericordie est cum
aliquis sibi subtrahit quicquid sal-
ua vita sibi subtrahere potest. si super
continue laborat etiam super vires
ut possit indigentibus amplius
subvenire. Argumentum false mis-
ericordie est cum necessitate cuiuslibet pro-
posse non subleuat. sed dicit indige-
ntibus illud iacobi. ite in pace ca-
lescentem negatis eis necessaria.
Unde Crisostomus. oportet si ex tuis tri-
butis non ita parum esse tunc qui
sunt dominatoris das annis. gratia
puerillanimes es vel cum iniuriat

tribus remittit. Sed ob hoc qui
sunt deum sibi non remittere nisi
prius ipse remittat aut cum vo-
cetenus orat per iniuriantes et
tunc de eorum confusione gaudet iterum.

De concordia

Concordia ad deum est
uniti voluntati dei in pro-
phetis et aduersariis et per
posse diuinis moribus et exemplis
ihesu christi conformari. Dicit enim
iohannes episcopus quod nichil dignius est
quam quod homo sui obitoris sit primi-
tator et secundum modum proprie facultatis
fraterni operis executor. Hanc
unionem petunt nobis dominus
ihesus in penultimo instanti vite
sue dicens. sicut tu pater in me
et ego in te ut sint unum in nobis.
Item vera concordia ad propri-
mos est cum in omnibus est
idem sapere idem sentire que sunt
ad deum. Dicit in primitiua
ecclesia multitudinis credentium
erat cor unum et anima una in
domino. id est ad omnia que
spectabant ad deum. vel in aliis
conformari in cibo. potu. somp-
no et moribus. et in operibus
que non sunt contra deum nec
contra professionem suam nec
contra perfectionem ut plures
lucifaciamus. ut apostolus. factus est
inimicus primo omnia ei contra factus est
ut omnes lucifacere. Ad amorem vere
concordie nos inducere debet quod valde
laudabile est a deo. et valde
placita concordia secundum sicut ipse dicit

In tribus beneplacitum est spiritui meo que sunt probata coram deo et hominibus scilicet concordia fratrum nam miseri homines hoc faciunt in terris quod angeli huare noluerunt in celis. Ad idem mutare debet diligencia ihesu christi qui fecit concordiam inter deum et hominem et inter apostolos cum esset inter eos quis eorum videret esse maiorem et indignarentur apostoli de iacob et iohanne eo quod volebant sedere ad dexteram et ad sinistram eius. In hijs enim omnibus propter eos concordavit. Argumentum vere concordie ad deum est testimonium conscientie non esse peccatis quibus involutus. sicut apostolus dicit nichil in consciis sum. Et Job neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. vel feruens desiderium perficendi in omnibus bonis secundum dei ordinem. Argumentum vere concordie ad primum habet quod ad omnes tam sancte se habet ut nullus de ipso querela moveat nisi etiam verbum malum de ipso loqui valeat. Ut cumque hoc argumentum habuerunt patres iohannis baptiste. Erant enim iusti ante deum mercede testes in omnibus mandatis et iusti faciebantur dominum. primum ad primum et secundum querela primum ad secundum. Similiter argumentum de utroque habuit iudith de qua scriptum est. Erat in omnibus famosissima quoniam tunc mebat deum valde. nec erat quod verbum malum loqueretur de ea.

Argumentum false concordie inter deum et hominem est quod aliquis non sollicite inuestigat conscientiam et sic per errorem conscientiam credit se placere deo cum in omnibus vere displiceat. Argumentum false concordie ad primum habet cum bona opera et sancti mores aliorum sibi in corde displiceant que tamen quibus verbis commendat. Argumentum autem discordie inter deum et hominem est cum homini displiceat operatio divina etiam creaturas et divini mores et exempla et sanctissima opera ihesu christi. Argumentum discordie ad primum habet qui sensum suum aliorum post se trahere disposuit et nunquam aliorum sensum sui sensum suum coadunare disposuit.

De constancia

Obstancia vera est cum homo nec in prosperis nec in adversa perfectio ne retrahi potest sicut Job. dominus deficiam non recedam inquit ab innocentia mea. iusticiam enim quam cepi non desera nec minus nec blanditijs induci potest ad transgressionem vtorum et divinum preceptum. sicut septem fratres in libro machabeorum qui propter linguam et abstracta ante capitis periculum et manuum in oculis encis vini coquebant. Et eleazarus sub liberatione noluit illicitas carnes comedere sed dixit velle premiti in infernum. Ille vera obstanciam habet qui nunquam a laude divina cessat.

Iuxta illud. benedicta dominum in omni tempore. et non cessat a ferventi desiderio perficendi. nam teste Leone papa. nemo est qui in hac vita perfectior sanctiorque esse non possit. et ibi quilibet incidit in deficienti periculum ubi proficendi deposuit appetitum. Ad vera obstanciam nos debet inducere obstancia martiri et precipue virginum que in seculo fragili eternam gloriam per obstanciam meruerunt. Sed amplius nos mouet debet ad obstanciam peritancia iudeorum et hereticorum et temeritas puerorum hominum in malis suis qui perfidia et peritancia iniquitatem suam graue tormentum habent in conscientia in presenti et gravissimum penam expectant tantes anime et corporis in futuro. Argumentum vere obstancie est cum quis neque per amissionem rerum nec corporis cessat ab omnibus que deo placent. Sic tobias a sepulchra mortuorum non cessauit per quam rex sennacherib omnia sibi abstulit et insuper occidi precepit. Sic apostoli post resurrectionem christi nec propter flagellacionem nec propter timorem mortis a manifestatione nominis christi cessauerunt. dicentes aduersarijs. an deo magis obedire oportet quam hominibus versus iudicem. Argumentum inconstancie est cum quis propter fauorem hominum vel propter lucrum aliquod obtinendum recedit a via iusticie. Sicut balaam propter auariciam et munera

balaam propter preceptum domini noluit dicere populo israel. vel propter timorem rerum temporalium. sicut ille diues tristis recessit a domino ihesu cum suaderet ei perfectionem. Erat enim multas habens possessiones quas dilexit. vel propter timorem corporis sicut apostoli omnes a dilecto domino fugerunt. Matthias vero contempnens omnes homines et honores a nuncijs regis antiochi exhibitos et multa promissa elim quos omnia sua fugit in montes ut legem domini conseruaret. Ista nec appetitus regalis amicitie nec timor rerum temporalium retrahit a via iusticie. Similiter nec timor corporis retrahit beatum stephanum a via iusta sed intuens in celum inter pressuras lapidum spiritus permansit in christo. Similiter et paulus qui dixit non solum alligari sed et mori paratus sum pro nomine domini nostri ihesu christi in iherusalem.

De largitate

Era largitas et perfectior est cum aliquis omnibus indigentibus temporalibus pro posse suo humiliter ministrat. ymmo etiam omnibus indigentibus spiritualibus dona requisitis liberaliter communicat ut in confessionibus et doctrinis nec solum desiderantibus et non curantibus doctrinam et predicationem secundum consilium apostoli imperante participat.

ymmo etiam inuitis et ignotis
tribus orationes. gemitus et fle
tus coram domino communicat
Nec in hoc sufficit vere largo
nisi etiam se totum euinceret in
studio. in meditationibus. in
sanctis operibus continue pro
salute oim propinquo. **A**d hanc
largitatem inducere nos debet
appetitus scilicet conformitatis
dei quia iam otinue dat omni
bus dona sua temporalia et spir
itualia etiam non petentibus
et super omnia carnem suam et
sanguinem. nec sufficit ei dare
dona sua simpliciter nisi etiam
seipsam immensum det in singul
donis. Commendat largitatem
suam qd nulli negat dona sua
turb vel crebrius credo qd a q
cumq; offendatur. **A**pprobatur
etiam hoc largitatem suam qd
cumq; aliquam opumitatem
inuenit in recipiente statim ab
effusione spiritualium donoru
nequaqp poterit se continere. licet
ex sapiencia diuina agnoscat qd
recipiens illa dona in propinquo
debeat amittere vel eam otinue
deturpare et ipsum per eadem
impugnare. **A**d idem nos indu
cere debet qd aliena sunt que da
mus et prouerbum est qd lata
corrigie maduntur de pellibus
alienis. **C**riso. opteret si ex tuis
tribueris non tam parum esse
nunc autem que donatoris sunt
bas cuius gracia pusillamini

es. **A**rgumentu vere largitatis
cu aliqs dat sua indigentibus hi
larit si meis aliquid et si spe
recompensacois. sic dedit dñs ihus
se et oia sua et hoc est magne p
fectionis. nec sufficit vere lāgo
dare sua pmo etiā p salutē pri
mori tpe necessitatis vsq; ad
mortē exhibz semetipsū. sic di
xit beatus iohs. sic xpc p nob
aīaz suā psuit et nos demusce
ad hō tñ magis obligantē plati
tūc largitātē hūit apls. d. ego
ipe libentē ipēdor p aīabz vris.
iso cotidie morior p gloriā
vra; id ē picula mortis sustineo
Vē lāgus si spe recompensacois dat
dño totū qd est et qd habz et p
test ad etne laudis augmentacō;
singulis angelis et sanctis ad
perpetuā epultationē. singulis
peccatoribz ad conuersionē. ius
tis et perfectis ad perfectionis
confortationē et obseruationem.
singulis purgandis ad penatū
mitigationē et abbreviationem
Argumentu false largitatis est
cum aliquis dat sua vt laudet
ne alijs vilior reputetur. vel vt
a clamore paupertatis liberet
et tunc rem et meritum perdit.
Item falsus largus est qui dat
sua ppter coactionē. vel ppter ali
quē fauorē. vel ppter spem gracie
in pnti et glorie in futuro. vel tū
morem iudicis qui pcepit dare
cuius pcepti tñsgressioz ipune
nō tñfret. **D**e veritate

Veritas iusta est quando
vere concordant mens et
lingua et opera et quod
sentit quis in corde pferit ore et
perficit opere. **E**xemplo apostoli
muitantis. **E**stote pmitatores
mei et obsequate. id est pmitami
eos qui ita ambulāt s^m formā
nāz. glō. sicut ego credo doceo
et uiuo. **I**lle est verax qui deo et
hominibz pmitabiliter omnia
verba suat et omnia verba sua
semel dicta ope complet. nisi ca
salubriori consilio qñdoq; mutet
sicut dominus qñz ppram sene
tenciam mutauit. videlicet in
Rechia et in iherusalem. **A**d amo
rem veritatis nos inducere debet
qd xpc est veritas. et quia semp
veritas in se est amabilis et licet
aliquibz qñq; intollerabilis sit
veritas hoc tamē non est ex pte
veritatis sed ex mala voluntate
eorū quam libenter impletet si
veritatem otariam non haberet
Castis et humilibus amabilis
est veritas que emendat casti
tatem et humilitatem. **E**t dete
stat impudiciam et supbiam
que nimis otaria est impudicis
et supbis qui ostenciam suam
in oppositis firmauerunt. **E**t
quia veritas vincit omnia sicut
probatū est in **E**sdrā. **E**t quia
veritas immutabil est sicut dicit
dominus ihu. **F**acilius est celū
et terram transire qd verba mea
ptere. **A**rgumentu veritatis est

cu qd nec p fauore aliquid n^r
p veritate ppa n^r p amissione
re vel corporis veritate in se elim
quit nec dissimulat nec palliat
in alijs nec vñq; ex pposito ali
quod falsū dicit nec dicē ppo
nit nec vba sua semel nisi ppter
causam necessariā pmutat. ex
Balaaz dicē. si dedit balaach
domū plenā agentī nō possum
dicē nisi qd dixit michi dñs. **E**t
similit ex **J**eremie. **m**ichee. **d**a
niel et aliorū ppharū qui nulla
causa vinci poterat vt a veritate
verb vel factis aliquatenus deuia
rent. **A**rgumentu falsitatis est
vñ in corde habere et aliud in
ore et vba sua ex facili si a vili
et necessaria pmutare. **I**lle vero
non solū fallax est vt dicit **E**rie
so. ymmo etiam p ditor est ve
tatis qui transgrediens veritatem
palam pro veritate loquit mē
daciū non solū sed etiam qui
non libere pnuiciat veritatem
quam libere oportet pronun
ciari. **A**ut non libere defendit
veritatem quam libere defendere
debet.

De mansuetudine
Era mansuetudo huc be
nignitas est cum ppter
illatas iniurias mens
nequaqp exacerbat nec ama
ritudo cordis exetius iudica
tur sed est quasi homo non au
diens et non hñs in corde suo
redarguciones. **E**x^o ihu xpi di

Ego quasi agnus mansuetus
qui periturus ab victimam et q
coia con-se obinu- et non- a-o-
suum. Unde dicit glō sup ma-
theu. **M**itis est quem mentis
asperitas huc amaritudo non
afficit sed simplicitas fidei ad
omnem iniusticiā paciendam
instruit. **M**itis est quē nec tan-
cor nec ira afficit sed omnia eq
muniter suscinet. **D**ivus virtutis
magnitudine quasi magistrū
fecit dominū quod non faceret
nisi vna sūme pfectionis esset
hec virtus. **D**iscite inquit a me
quia mitis sū et humilis corde.
Mansuetus nec irascitur nec ir-
ritatur. **M**itis est qui malis mo-
ribus dominatur. hec omnia dicit
glōsa. **A**d amorem mansuetu-
dimis nos inducere debet beati-
tudo pmissa ex persona ppristi
dicentis. **B**eati mites et man-
sueti enim hereditabunt terrā.
Et **P**etrus. mansuetis dabit
gratiam. **A**rgumentū vere man-
suetudinis est cum mens in af-
flictione non murmurat nec
mordentes verbis emordet nec
in facie aliquam asperitatem de-
monstrat sed quietū animū ad
inhabitandū deo semp reservat.
Argumentū false mansuetudis
est cum homo verba mollia et
mansueta profert. faciem man-
suetam phibet et tamen gravem
amaritudinē in mente portat.

De fide

Fides vera est credere pa-
trem et filium et spiritū
sanctum unum deū
et q in hīs tribus personis est
vna et indivisibilis deitas coe-
lis etna maiestas. qlibz eorū
est increatus. immensus. eter-
nus. summe bonus. sapiens.
omnipotens deus et dominus.
nec tamen tres increati. immen-
si. boni. eterni. sapientes aut
tres dñi aut domini. sed vnus
increatus et vnus immensus et
et in hīs tribus personis nul-
lus est prior et posterior. quia
coeterni sūt. nec aliquis maior
aut minor. quia per omnia et
in omnibus sunt coequales.
Differunt proprietatibz quia
pater est ingenuus a nullo ha-
bens originem. filius vero a pa-
tre est genitus. lumen de lumine.
ne deus verus de deo vero. **S**pi-
ritus sanctus nec est creatus nec
genitus sed equaliter ab utroqz
procedit. **I**tem vera fides iubet
credere q dominus ihesus ppr-
stus est verus deus verus homo
eternaliter natus de patre sū-
deitatem. temporaliter vero na-
tus de matre sū- humanitatem.
Et est minor patre sū- humani-
tatem et per omnia equalis pa-
tri sū- deitatem. **Q**ui assumpsit
animā ex nichilo et corpus ex
purissimis sanguinibz bāssimie v-
gis ipassibilis et immortalis sū- deita-
tis passibilis et mortalis sū- humanitatis.

Item vera fide habens cōdit oēs
ātiolos septē ptinētes ad dei-
tatem et septē ptinētes ad humani-
tatem ihu ppristi. **A**d vā fidem
nos inducere debet fides antiq-
rum fidelium scilicet abraham.
ysaac. iacob et moyse et simi-
lium. **E**t infidelū vt iob. raab
meretricis et similiū. per hanc
enim placuerunt omnes antiq-
deo quia sine fide impossibile est
placere deo. **A**d idem nos indu-
cere debet duplex vtilitas fidei.
Prima vera fides omnia potest.
omnia impetrat. teste dño ihu
omnia possibilia sunt credenti.
et quicqz optat. peti. et. **E**ciam
si diceretis monti huic tollē te.
hic mōtes caspios pēte alexan-
dro adiuncti sunt. **A**rgum^m vere
fidei est frequens exercitium in
bonis operibz. nam sicut corpus
mortuum est sine spiritu ita fi-
des sine operibz mortua est. vt
dicit **I**acob. **A**rgumentū false
fidei est non credere scripture p
omnia sed putare q omnia fiat
ex fato vel cursu nature et non ex
dei puidencia. **I**tem dicit **A**ug-
g ille deum esse non credit qui
ea pēte deo occulta facit que
publice pēsentibz hominibz fa-
cere ptimefceret. **H**ieroni. non
est vere ppius qui non credit
in eo statu mori in quo non au-
det viuere. **D**eū multe fuerunt
olim hereses. de quibz **H**iero.
dicit. liberū cōstet arbitriū

vt dicimus nos semp indigere
dei auxilio et tam illos etiam q
cum manicheo dicunt hominē
peccatū vitare nō posse. q istos
qui cum **J**oviniano asserunt ho-
minē peccatū nō posse. qā vterqz
tollit animi libertatē. nos autē
dicimus hominē posse peccare et
non peccare posse.

De spe

Era spes est certa expec-
tatio future beatitudinis
pueniens ex dei gratia
et meritis pcedētibz. **H**ec duo
necessaria sunt ad spem. gratia
enim dei non nisi p merita hūc
meritis autem sine gratia nemo
saluatur. **S**pes ergo sine meri-
tis non est spes sed presumptio
dici potest. **I**lle veram spem ha-
bet qui licet frequenter in bonis
operibz se exerceat nunquam
in suis meritis sed solum in su-
perhabundanti bonitate et di-
uina largitate confidit nescies
vtrum deo bona sua placeant
cum omnes iusticie nostre sint
sicut pannus menstruatus. **I**lle
veram spem habet qui deo in-
stam sacrificium offert. iuxta
illud. **S**acrificate sacrificium
iusticie et sperate in domino et
Iustum autem sacrificium est
vngenuus dei filius pprstus
ihesus qui se pro peccatis totius
mundi obtulit deo patri in ara
crucis ampliozem emendā of-
ferens q totus mūdus debebat.

Suffecisset enim ut dicit beatus Ambrosius. Una gutta tam preciosi sanguinis propterea ad redimendum totum genus humanum. sed habundanter effudit ut habundantiam dilectionis ostenderet. In hoc sacrificio est tota salus et spes nostra. iuxta illud Bernardi. peccati michi peccatum grande conscientia turbabitur sed non perturbabitur quia vulnerum domini recordabor. ego vero quid michi deest ex me fideliter inde usurpamus in vulneribus ihesu que misericordia affluunt nec desunt foramina per que defluat. Ipse enim ieiunavit. vigilavit et oravit sudavit et lassatus est lacrimatus est flagellatus crucifixus ut in ipso supplementum omnium defectuum habeamus. Ad vitam spem nos inducere debet excellens amor ihesu propterea quo coagente cum tanta amaritudine salutem nobis promeruit et ne oblata salus nobis deperiret diligentiam tantam adhibuit ut conferret nobis angelos ad protectionem. scriptum est tam in cruditionem. exemplo suo et suorum sanctorum ad vie demonstrationem. corpus suum et sanguinem ad confortationem. Argumentum vere spei habet qui viriliter resistit malis et confortat in bonis qui virilis est in aggressu arduorum et fortis

in perseverantia ipsorum. iuxta illud. Viriliter agite et confortet cor vestrum. Argumentum false spei habet qui precepta divina et vota transgreditur non curans vitam suam corrigere sed scripturam presumens in illis sine meritis de bonitate dei. talis spes vana est sicut dicitur in libro Sapientie. Spes impij tanquam lanugo que a vento tollitur et tanquam spuma glacialis que a procella dispergitur. et tanquam fumus qui a vento diffunditur. et tanquam memoria hospitij vnius diei pretereuntis.

De timore

Justus timor est fide et moribus divinarum custodiam preceptorum. Justus timor est anxietas corda trahens hominum ab illicito usu membrorum sensuumque exteriorum et affectionum interiorum ne anima vel a deo separetur. vel a familiaritate ipsius aliquantulum elongetur. Cavens etiam ne mens vel in cibo potu sompno vel in aliqua creatura nimiam delectationem quaeratur. sic a fervore tepescat. Hanc anxietatem habet sponsa ad sponsum carissimum ne in aliquo motu. incessu. verbo vel facto ipsum offendat quo ingratitude eius irascatur. Justus timor cogit non solum a peccatis quibus primo etiam a venialibus abstine

nam ex consuetudine venia. luum securitas mentis et famularitas dei amittitur et gratia multiformis communicanti negligit. Ad iustum timorem inducere nos debet multiplex eius utilitas. Est enim initium sapientie. teste psalmista. et iusticie. iuxta illud. Qui sine timore est non potest iustificari. Item est signaculum et conclusio omnium virtutum et gratiarum. iuxta illud. Timor domini omnibus se supponit. Vbi non est timor domini omnis gratia dispergitur et conscientia pervertitur. Item illud. Nisi tenueris te instanter in timore domini cito subvertetur domus tua. Aliam utilitatem timoris domini nostri ihesu propterea dicit beatus Bernardus. In veritate dicam nichil adeo efficax esse ad promerendam gratiam retinendam recuperandam quemadmodum si semper inveniatis coram deo non alta sapere sed timere. Time me cum auerit gratia ne inde digne opereris ex ea. Time cum recesserit quasi mox casurus. time cum denuo reuersa fuerit ne recidivum paciatis. Ad idem nos inducere debet miserabilis casus angelorum. de quo Job ait. Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles et in angelis reperit pravitatem. quanto magis qui inhabitant domos

luteas et terrenum habent fundamentum consumuntur velud a tynea. Et casus sanctorum victorum qui ab initio mundi fuerunt ab am-sampson. dauid. salomone et omnes apostoli. et heu hodie viri sanctissimi prosteruntur. Iuxta illud. Cadent a latere tuo mille. id est qui deberent sedere ad latus iudicis in iudicio. et decem milia a dextris tuis. id est qui deberent locari ad dexteram ihesu propterea. Ad idem nos inducere debent exempla sanctorum timencium deum sicut Job qui de se dicit. Quasi tumentes fluctus super me semper timui deum. Et si militer Job. In profundissimum infernum descendit omnia ossa mea. Dicit glossa. Pensate quis nostrum de requie securus sit cum de ea trepidat ipse quem iudex laudat. Item Hieronimus de seipso loquitur. Quociens diem iudicii cogito toto corde contremisco. quid igitur nos miseri acturi sumus ubi tanti viri trepidant. Argumentum iusti timoris habet qui sollicitus est omnium que dei sunt ut nullo tempore vel loco quidquam eorum negligat quod sibi possibilia sunt primo pro posse omnia ferventer operatur. De hoc dicit in Ecclesiastico. qui timet deum nichil negligit. et iterum. qui timet deum faciet bona

Argumentū iniusti timoris huius
qui pro amissione rerū vel cor-
poris non propter deum bonum
facit vel malū dimittit. vel ma-
lū facit et bonū dimittit. Hunc
timorē phibz dñs dices **N**olite
timē eos qui occidunt corpus.
Et plaic. tu q̄s es vt timeas ab
homie mortali. Talibus dicit
dñs. vbi sunt vñ eorū in quibz
hēbant fiduciā. **D**e leticia
Era leticia est consolari
de hīs que in deo sunt
Materia enim omnis
gaudij est in deo scz potēcia. sa-
piencia. bonitas. largitas. et
q̄ immensa et eterna sūt in deo.
Nolle veram leticiam habet qui
habet consciēciam sinceram in
omībus factis suis. nec vnquā
transgreditur scienter precepta
diuina vel vta sed semper mē-
dit proficere et exemplis ihesu
ppisti et diuinis moribus se cō-
formare. **D**e hac consciēcia
gaudebat et gloriabatur Apo-
stolus. dicens. gloria nostra.
hoc est testimonium consciēcie
nostre. glō. Quid in simplici-
tate et in sinceritate dei non in
sapientia carnali sed in gracia
dei cōnuēlati sumus in hoc mū-
do habundantius autē ad eos
Ad veram leticiam nos inducē
debet super omnia bonus deus
inter omnes creaturas solā crea-
turam humanam intantum sibi
vniuit vt vere dicatur esse deus.

homo et homo esse deus. et q̄
quid habet deus per naturam
habet homo per grāciam. nūq̄
enim angelos apprehendit sed
semen abrahe. dicit Apostolus
vbi dicit glosa Crisostomi. sic
vera magnum et mirabile est car-
nem nostram sursum sedere et
ab angelis et archangelis ado-
rari. Aliud inductiuum est q̄
nos certificat de eterna bea-
titudine promisso legis et pro-
phetarum. psalmista. Iusurans
quod iurauit. et Item per priu-
legia quatuor euangelistarū. p
testimonium apostolorū. per pig-
nus spūs sancti in baptismo. p
aria id ē p gustatōez in deuotōe
et dulcedine dei. per obsequiū qui
ē ppe vniūgenitus filius dei. **A**d
hoc duplex gaudiū hortat nos.
Ap̄s dices. gaudete in domino
semp scz ppter diuinam vniōez.
Iterū dico gaudete scilicet ppter
eternē beatitudinis certificatōez.
Argumentū vere leticie habet q̄
p internam inspiratōez certus ē
de remissione omniū peccatorū
quibz tam grauit deū et omne
creaturam offenderat omneq̄
grāz collatā amisit et offerendā
demeruit. **H**anc certitudinē hūit
bā maiamagdalena qui dixit
dñs. remittit tibi peccata tua.
Argumentū aliud ē materia le-
ticie ē seuitas i mēte q̄ sic fili-
us dei et heres celestis ēgni. hac
seuitate dat spūs sanctus vt di-

Apostolus. ipse spiritus dat tes-
timonium spiritui nostro q̄ fi-
lij dei sumus. q̄ si filij et. **H**anc
certitudinem habuit Apostolus
cū dixit. Certus sū q̄ neq̄ mors
neq̄ vita neq̄ aliqua creatura
poterit nos separe a caritate dei.
Argumentū vane leticie est de-
lectati in transitorijs. siue sint
res temporales siue amicitie car-
nales siue sint comoditas car-
nalis vel leticia temporalis. **H**ec
leticia est laqueus tristitie. **C**ū
enim transeunt ista transit et
leticia et mī de corde cedat tal-
leticia nūq̄ intrabit vera leti-
cia quia simul esse non possunt.
Habet et aliquando leticia na-
turalis quando homo cogitat
vel loquitur vel audit loqui vel le-
git de perfectione dei. vel ei r̄
habet de appetitu regni celestis
naturaliter. omnes enim natu-
ralit appetunt beatitudinē. **H**ec
leticia similiter vana difficult
cognoscit quando fit gratuita
deo et quando naturalis. felic-
esset qui ann. plaia dicere possit.
Semper gaudens gaudebo in
domino creatore et exultabit ani-
ma mea in dño meo redemptore.

De tristitia

Era tristitia est dolor
cordis p omībz ini-
urijs quas patiens deus
innocenter sustinuit a creatu-
ris suis a principio mundi et in
finem sustinebit tam a spiritua

libo q̄ a seculis hominibz. **I**ste
dolor innumerabiles lacrimas
sanguineas elicere debz ab oculis
singulorū deum amanciu. **A**lia
pars vere tristitie est q̄ homo
frequent in temptacionibz sine
repugnancia superat. q̄ enim
aliquid videt vel audit tam in vo-
luntate q̄ in reptilibz q̄ spec-
tat ad impudiciam statim mens
impudicus cogitacioibz affectio-
nibz vel voluntatibz sordidatur.
Quando vero aliquid audit vñ
peccat anima ex quicq̄ sensibz
quod mouere potest ad vanam
gloriam. inuidiam. irā. rancorē.
detractionē. auariciā. leuitatem
aut carnalē amicitiaz vel aliud
peccatum statim sine pugna de-
icitur in aliquod predictorū
dubius si vnq̄ a tali cauē su-
gat. **E**t si de auxilio dei resur-
gat incūsus ē si vnq̄ recuperat gra-
ciam quam habebat et tantam
sicut antea habuit. **H**omo enim
per se cadere potest. p se vero re-
surgere nūq̄. **A**lia pars tristi-
tie q̄ multa gracia effluens a
fonte diuine pietatis ad nichilū
hūm redigitur eo q̄ non reuer-
tit ad suū pncipiū vñ effluit
cū multiplici feruore s̄ ordina-
cionē dei. **H**oc oēs creature dig-
nē deflere nō possent. **A**d veram
tristitiā nos inducē debet lanc-
tissimum exemplū ihu ppisti
cuius anima tristis fuit vsq̄
ad mortem a principio vite sue.

Qui etiam tristes beatos esse
ostendit. dicens. beati qui lugent
et quia non nisi per tristitiam
gaudium inueniri valet et sic
dicit glosa sup. canonicam Jacobi
Ad idem nos inducere debet uti-
litas ex ea pueniens. utilior enim
est vera tristitia quam vera leticia.
iuxta illud Jacobi. melius est
ire ad domum luctus quam ad do-
mum diuinum. frequent enim ex
tristitia qualibet deprimi qui
quod etiam ex leticia vera eleua-
tur. Et quod miserabilis est
quod sit homo spiritualis post leti-
tiam et deuotionem mentis libe-
rior ista die et iucundior in factis
suis quam si nullam leticiam habu-
isset. Alia est utilitas tristitie
cum oratio et cetera bona deum
ungant et mulceant. lacrima
que est effectus tristitie deum
cogit hinc punit. dicit scriptura.
Argumentum vere tristi-
tie habet animus mens ex dolore
non affligitur sed alleviatur
nec vult a tristitia liberari sed
semper de fideat ampliore.
Tristitia vero a qua quis affli-
gitur in mente et a qua quis
subito liberari conatur iniusta est
de qua Iacobus. Ira enim iri-
remiens scilicet ex tristitia iustitiam
dei non operatur. Aliud argumē-
tum vere tristitie habet qui a de-
lectamentis cohibet sensus suos
non videt. non audit. non odo-
rat aliquid per quod tristitia eius

possit mitigari. fugit enim om-
nem locum. omnes homines per
quorum consortium potest mi-
nui dolor cordis sui. Certius est
enim securissimam viam esse in
vera tristitia finire vitam. iuxta
illud. Cor sapientum ubi tri-
stitia est. et cor stultorum ubi
leticia. Argumentum false tri-
sticie habet qui non confidens
sapientissimam ordinationem
dei torquetur pro amissione re-
rum temporalium vel pro afflic-
tione vel pro morte amicorum
vel pro sui corporis infirmitate
vel pro sua correctione. Tristi-
tia talis nullam gratiam offert
sed mentem dilaniat. Iuxta
illud. Sicut tinea vestimento
sic tristitia nocet cordi. Et ali-
bi. In interiore animi deiatur
spiritus.

De gratitudine
Gratitudo vera et perfecta
est extollencia donorum
dei in anima cum an-
nichilacione sui et debita cordis
reuerencia. Sic magnificauit
dauid dona mandatorum dei
dicens. dilexi mandata tua super
aurum et topazionem. Et Salo-
mon cum extollerebat donum dei
dicens. Preciosior est sapien-
tia auctis opibus et omne de-
siderabile huic non valet com-
parari. Ille veram gratitudinem
habet qui omnium donorum
dei patris indignum se sentit

Ille vera gratitudinem habet qui
omni donorum dei indignum se sentit
et quanto indignior se sentit
intantum gratitudo mentis excre-
scit. Crisostomus pro omnibus que re-
tribui nobis oportet proinde nichil
a nobis petis quam saluari hoc ipsum
tribuens et accipientibus gratias
agis. Ad vera gratitudinem in-
ducere nos debet confidencio dei
tatis que est deus omnipotens
mitissimus beatissimus perfectis-
simus et. Item donorum ingratitu-
do non enim tam primum donum
corpale vel spirituale a deo fluit
in quo non sit inclusus immen-
sus deus cum omni sua virtute
diuina. Item dandus est affec-
tus dantis non enim ex se dimi-
bio dat. vel cum indignacione
aliqua vel ut absoluat a nobis
sed ex omni desiderio diuino et
tota dilectione et bonitate sua.
Item pensanda est utilitas donorum
dei singula enim dat ad seipsum ad
noscedum amandum fruendum et
nos ad beatificandum. Item pen-
sandum est quid cogit deus ad
dandum. non timor alius
mali. nec spes alius boni. ne-
aliqua virtus nostra. sed eterna
et immensa bonitas sua. Item co-
sideranda est indignitas nostra
qui nec ipsa vita digni sumus
nec meruimus esse vermes inter
illas creaturas. Item utilitas
gratitudinis ad idem nos indu-
cere debet. nam ipsa aperit fontem

diuine pietatis totum misericor-
die fluentem gratie. quanta enim
maior est gratitudo in anima tato
fit abilius ad gratiam recipiendam et
tato amplius largissimus deus
cogit ad dandum. Argumentum vere gra-
titudinis habet qui pensatis sin-
gulis predictis que valent ad gra-
titudinem per singulis donis prout
et magnis ex toto corde gratias
agit cum eas reuerentur suscepit
et ex toto nisu gratias ab amantis-
simo deo impollutas huare co-
cedit. Quomodo enim amici donum
gratum fuit quod non gratant susce-
pit et tam subito deturpat vel
amittit. Nec solum gratitudine in-
digemus de hijs que sunt ad con-
solacionem nostram sed etiam in hijs que
sunt ad nostram afflictionem. ex eadem
enim caritate et bonitate dat deus
vtrumque. hinc est quod Tobias
ait. Benedico te domine quia
castigasti me et sanasti. Ad eque-
lem enim gratiam in presenti et
glorie in futuro dat deus deuo-
cionem et permittit euenire tri-
bulacionem vel ad amorem veri-
tatem sicut promissit. Iob. ideo
dixit. si bona suscepimus et quod
vtrumque gratanter debemus ac-
cipere. Argumentum ingratitu-
dinis est quando aliquis ob-
struit suum cor aliqua mala vo-
luntate rancore vel leuitate. de-
lectacione temporalis vel amici-
cia carnalis pre quibus tunc non
potest spiritualia dona recipere

Aut cum preceptas gratias conseruare non curat. aut collatas multiplicare aut eis frui. In ordinationem dei pro utilitate omuni non laborat aut annu nei bo a deo preceptis in anima et corpore et vitio anime ipsu deum impugnare non cessat sic heu frequenter attingit. tunc em omnia meret amittere cum eis vitare contra largitorē.

De zelo animarum
Zelus animarum verus et perfectus est quando aliquis sanctis meditationibus. feruentibus desideriis. lacrimis. ieiuniis orationibus. predicationibus. orationibus. consiliis. doctrinis. aliisque bonis operibus pro animarum salute laborat. Quanta gracia hoc sit describit Beda dicens. que gracia sublimior et deo gratior conuersatio esse potest quam eorum qui cotidiano exercitio alios ad auctoris sui gratiam student conuertere et crebra animarum acquisitione gaudium semper celestis patrie augere. Item Gregorius dicit. nullum omnipotentem deo tale sacrificium quale est zelus animarum et hoc propter imaginem trinitatis inpressam animabus. Ad zelum animarum nos inducere debet exemplum ihesu christi qui in omni vita sua tanto feruore conuersionem peccatorum et perfectio nem bonorum fecit ut pro

redemptione animarum vendidit singula membra sua ad singularem penam et tandem animam suam ad turpissimam mortem offerret. teste Bernardus dicens. Tantum reconciliationis humane studium sibi fuit ut sua stipendia non attenderet dum erroneum lucrum recusat. Quanta dignitas orationis et quantus zelus dei ad animas pro quarum redemptione preciosum sanguinem suum totum obtulit dei filius deo patri cum suffecisset vna gutta tantum preciosi sanguinis ad redimendum totum genus humanum sicut dicit Ambrosius et maxime cum sibi nichil beatitudinis decrederet vel accresceret. Hanc nobilitatem animarum nouit sapientia dei que nobis est in cognita. Quod conqueritur Bernardus dicens. Neque quod tam parum attendimus anime nobilitatem qua plene corpus vivit cuius absentia probat quod eius presentia gaudeat quam deus tantum estimavit ut virginem suam pro ea daret quam dyabolus tanti epuravit ut pro ea totum mundum offerret. Arguimus veri fauoris habere qui nec ipsam vitam curat ut plures animas pro lucet. Hunc zelum habuit dauid cum dixit. Quis michi det ut ego moriar pro te fili mi absolon. Et paulus Ego ipse impendat pro animabus vestris

Et iterum morior cotidie pro gloria vestra. id est pericula mortis sustineo. Et beatus Dominus cum se vendere voluit pro quodam captiuo quem detinebant saraceni. Et iterum pro alio qui mansit apud hereticos propter victimam quem tamen sapiens deus pro salute plurimorum inuenditum seruauit. Argumentum falsi feruoris habet qui de spiritualibus operibus magis sollicitus est pro muneribus quam pro animabus. Talis non est dyabolus qui figat in rege 30. dominorum qui dixit ad abraham da michi animas cetera tolle tibi. Et qui amplius laborat pro amicitia hominum vel fauore quam pro eorum sanctitate vel perfectione. Notandum autem ubi cumque mouet duo ad aliquod opus scilicet deus et aliquid aliud difficulter cognoscitur quod plus moueat. verbi gratia. aliquem mouet ad audiendum confessiones vel aliquid aliud opus spirituale salus animarum et spes lucri. fauor complacencia. libertas vel aliqua alia delectatio hoc difficius cognoscitur quod istorum plus afficiat animam operantis. Et tamen cuius dens argumentum est quod aliquod predictorum plus moueat quam deus vel animarum salus. cum audit aliquis diuites nobiles iuuenes et formosos libencius quam pauperes ignobiles senes et deformes

et cum sepius et diutius delectatur esse cum istis quam cum illis forte cum minori fructu cum illi tam sanctas conscientias habeant quam isti. vel sanctiores. et tantum vel amplius obediunt consiliis sicut isti. et tantum vel plus placeant deo sicut isti. teste beato Jacobo. nonne pauperes elegit deus diuites in fide coheredes regni et vos ex honore facis pauperem ipsum non auantes in quibus proprius tamen maxime honorat sicut dicitur in Omelia super illud omnes honorate. Item satis evidens est argumentum quando in operibus nostris plus quimus partem dei quam partem nostram. Nam ad ista opera que labores habent et aliquam consolationem nem ut sunt predicatio confessio prelature et similia. licet magnum in eis sit periculum tamen ad ea quilibet est paratus. Ab eis vero operibus que tantum laborem continent ut ieiunia vigilie discipline et similia licet nullum in eis sit periculum tamen ab eis se abstrahit quam per test

De libertate
Ea libertas est non esse ligatum vinculo peccatorum que vere ligant animam nisi illud iniquitates sue capiunt impium et homines peccatorum quilibet constringitur et vere seruum faciunt. iuxta verbum domini. qui facit peccatum suus

est peccati. peccat enim non est
libertas nec p's libertatis. dicit
Anselmus. sed est pessima spe
cies seruitutis. Ab hac h'uitute
nemo liberabitur nisi solius filij
dei auxilio. ipso teste in ioh'e. si
filius vos liberauit veri liberi
eritis. Veram libertatem habet
qui non est captus appetitu re
rum temporalium nec laude nec
faore hominum nec p'pria co
placencia vel displicencia alie
na. nec amicia carnali nec ti
more seruli. nec delectacione
gaudij transitorij. Ad amorem
vere libertatis inducere nos de
bet diuina ordinatio que vult
hominem esse liberum. in cuius
signum dedit homini liberu ac
bitrium in hoc maxime ipsum
sibi assimilans qd a nemine co
gi potest sicut nec deus ab aliq
cogi potest. Istud attestatur in
Ecc'o. dicens. Apposui tibi igne
et aquam. ad quod vis mitte
manum tuam. ante hominem
vicia et mors bonum et malum
quodcumq; placuerit ei dabit
illi. Ad veram libertatem indu
bitanter ducit qui p'ceptorum
diuinorum p'sentiu et vitorum suorum
inmobili obsequencia se ligat. q
mentem suam et sensus a volup
tibus refrenat. qui membra sua
nullis illicitis occupat. qui obe
dencie iuga amat. qui toto in
su qualiter deo placeat laborat
Quanto amplius p'dictis qsq;

inimitur tanto citius veram li
bertatem consequit et in ea for
cius radicatur. Qui vero in hoc
mundo voluntatem suam in om
nibus inquantu potest exequit
varijs dyaboli laqueis irretit
et cu libeoz esse videt tunc in ser
uitute dyaboli et captiuitate for
cius et certius detinetur. Ar
gumentum vere libertatis habet
qui nichil eorum desiderat que
a familiaritate dei metem alie
nant sicut p'elacio circa ex
teriora frequens occupacio. de
comodo carnis nimia sollicitudo
mentis dissolucio. ad diuersa
negocia distractio. aliene vite
vel consciencie temeraria discul
sio. p'priorum defectuum exu
lacio siue memoracio. defectuum
proximorum manifestacio et
aggrauacio. Aliud argumen
tum vere libertatis est securitas
mentis de remissione totius cul
pe et pene que ex feruore cordis
peruenit. que quandoq; circum
in corde sicut ignis in fornace
et hominem ante frigidum et
pallidum in oracione facit ca
lidum et rufum. qui feruor om
nem penam et maculam consu
mit sicut ignis rubiginem ferri
exurit. Argumentum serui
tutis et captiuitatis habet qui
iugum obediencie detestatur.
qui caritativam correctionem
fraternam abhoret. q vindictam
inuriarum suarum p'petue meditat

qui laude et faore hominum
afficit. qui scienter et p'p'acit
in aliquo quod est contra deum
vel contra conscientiam vel contra vo
luntatem prelatorum occupat
qui in receptione et collacione li
terarum munusculorum amicabiliu
delectatur. Unde sapiens qui
dam dicit. munuscula capere est
libertatem vendere. Et Job. ig
nis deuorabit tabernacula eorum
qui libenter munera accipiunt
id est ignis falsi amoris et per
sequens istum amorem sequitur
vinctulu seruitutis. De dante vo
munera dicit Salomon in p'u
Qui dat munera honorem acqrit
aiam autem aufert accipientiu
Singularia horum auferunt ho
minim libertatem et redigunt in
numerabilem seruitutem. Non
enim potest deo vacare spiritus
qui huiusmodi in libertate occu
patur.

De religione

Religio vera siue spiri
tualis vita est sicut dicit
beatus Iacobus. visitare
pupillos et viduas in tribula
cione eorum et immaculatum se cu
stodire ab hoc seculo. Ille imma
culatum se ab hoc seculo custo
dit qui moribus secularibus
omnino renunciat et tam car
nalia q spiritualia peccata qn
tum potest deuocat. Ad veram
viam spiritualem nos debet in
ducere utilitas de qua scriptura

dicit. spiritus est qui viuificat.
caro non prodest quicquam. Et
illud apostoli. qui in carne sunt
deo placere non possunt. Item
qui vult vere spiritualis fieri de
bet fugere et odire carnale co
modum. hoc est fugiet carnalia
desideria que militat aduersus
animam. sicut dicit Petrus ap
petere asperitatem siue carnale
incomodum hoc conseruat gra
ciam sicut spine custodiunt her
bas in orto. Nam gracia effluit
per oculos os et aures. Et sicut
ignis et aqua simul esse non pos
sunt. ita nec carnales et spiri
tuales voluptates. dicit Bern
hardus. Item cognoscere q ho
mo nichil boni potest ex se. sicut
dicit apostolus. non q suffici
entes sumus cogitare aliquid a
nobis quasi a nobis. hoc aufert
presumptionem. Et q omnia po
test per christum p amplius et
perfectius q per seipsum. teste
apostolo. omnia possum in eo
qui me confortat. hoc aufert
desperationem que duo valde
nocua sunt spiritualibus et se
pe impugnant. Item se habere
coram deo semper non solu q vi
lis est sed etiam q vil esse potest
et potuisset nisi deus cauiset. hoc
aufert timorem. Et q deus eri
get rationem de omnibus mal
commissis et bonis obmissis et
gens sibi et vniu'sitati neglec
tis. hoc infert iustum timorem

Item omne bonū accipe tamq̃
a deo dante hoc excludit falsū
timorē et infert g̃titudinē et oī
malum tamq̃ a deo pro nostra
vtilitate p̃mittente hoc infert
pacienciam. **Q**uanto magis in
hīs quinq; p̃h̃et tantomagis
in spiritali vīa ducit et in
ea crescit et oīemat. **A**rgu^m
vero vite spiritalis cuius spūs
carni penitus dominat̃ qui tam
cito et tantū sentit incomodū spi
rituale sicut carnale qui tantū
fugit incomodū spūs sicut cor
poris et tñ vitat loat̃. tēpus
homines vbi et p̃ q̃s ledi potest
in spītu sicut vbi offendi potest
in corpe et tam cito studet me
deri spītu sicut carni et tanto
magis cauet spītu q̃ carni vel
corpe: quanto dignior est spūs
q̃ corpus. **A**rgumentum vere
spiritalis vite est qui tantū de
lectat̃ in cibis spiritalib; q̃tū
in carnalib; et tam mūte ne
gligit aliqua hora cibum spī
rituale sicut corporalem et tam
ordinate sumit cibos spīritua
les sicut carnales et tantum se
cogit ad cibos spīrituales cum
non appetit sicut infirmus co
git ab corporales cum eos fasti
dit. **A**liud argumentū vere vite
spiritalis si homo tam diligens
est circa spīritum sicut circa car
nem si tam paratus est in om
nibus obedire spīrituali medi
co pro salute spīritus sicut car

nali medico p̃ salute corporis si
tam sollicitus est a cōtere g̃am
qua indiget in aduersitate q̃
in prosperitate qua ad amicos
q̃ ad inimicos qua cū laudat̃
qua cū vitupat̃ qua indig; so
lus corā deo qua int̃ hoīes si
sollicitus est de cibis carnalib;
vel q̃dragimalib; de vestibus
hyemalib; et estivalib; si tñ
studet acq̃tere multiplicare co
securare vtilit̃ expēdit dona spī
tualia: si seculares bona tēpa
lia. **E**t tātomagis diligens est
de spū q̃ de corpe: q̃to dignior
est spūs corpe. De hīs omib;
dicit Apostolus qui s^m carnem
sunt que carnis sunt sapiunt.
Argumentum carnalis vite est
s^m carnis regulam viuere. **A**u
gustinus. **I**lle s^m carnem vivit
qui pergit quo vult qui dor
mit quando vult quādiu vult
loquitur quando vult et quā
diu vult et vbi vult et bibit
quando vult et quādiu vult
ridet et iocatur turpiter inter
quos vult et quando vult po
stremo quicquid naribus est
suaue querit quicquid tactum
blandit quicquid oculis delec
tabile quicquid corpori iocun
dus qualiter vult exercet et
quando vult deinde delectat̃
in vestib; pulcherrimis et eq̃s
et armis si vult. **A**liud argu
mentū vite carnal̃ est libertas
lingue quā seq̃e distractio coris

Iuxta illud Jacobi si quis put
tat se religiosum esse non refre
nans linguam suam q̃. **I**deo
scriptum est qui custodit os su
um custodit animam suam. **I**n
manibus enim lingue mors et
vita.

De maturitate
Añticitas vera est cū om
nes affectiones anime
et vires vnanimiter col
liguntur in deum. **E**x hoc vero
restringitur mens a vanitate et
deinde quinq; sensus ab illece
bris compescuntur. **S**ed quan
doq; anima ab ista beata
visione recedit diuersi mox va
nitatibus irrumpit. **N**am om
nia que sub celo sunt vana sūt
dicit Ecclesiastes. **A**d vīa ma
tūritatem nos inducere debet
sanctissimum exemplum ihesu
cristi de cuius serie scribit Aug.
dicens. **L**egimus dominum ihe
sum fleuisse doluisse flagella
sustinuisse crucem suscepisse
nūq̃ legimus cum risisse nec
in presenti prosperatum fuisse.
Item quia multū vituperat̃ dis
solutionem et risum iuxta illud
suum reputauit errorem et gau
dio dixi qd frustra decipis. **E**t
alibi fūsus dolore miscebitur et
extrema gaudij luctus occupat.
Et psalmista loquit̃ ad domi
num. **O**disti obseruantes vani
tates. **E**t conminatio p̃p̃isti p̃
cipue dicit De vobis qui ridetis
quia lugebitis. **I**tem quia mul

tum abstrahit vnūquēq; a faci
litate dei et obstruit mentē
a p̃ceptōe gratiarū dei. **A**rgu^m
vere maturitatis habet qui nec
verb; odiosis nec factis nec fig
nis nec incesso dissoluto nec
aliqua occasione quēq; ad le
uitatē puotat sed semp̃ in se et
in alijs solū potest fugitq; oīs
homines dissolutos vt maturi
tate inde cōseruet. **L**icens q̃ qui
tegeit p̃cē inquinabit ab ea
et qui cōmunicat dissolutis disso
lutionē non fugiet. **T**alis fuit
beatus Job qui tam maturus
fuit q̃ etiam dissoluti eius pre
senciam fugerūt. **S**icut ipse di
xit. **V**idebāt me iuuenes et ab
scondebant. **E**t tantū hūit oīue
tudine maturitatis p̃ si oppositū
in eo visū fuisse nemo credidisset.
Vā ipse dixit qñ videbā eos non
cōdebāt michi et lux vultus mei
nō cadebat in terrā. **A**rgu^m leui
tatis est et h; qui p̃nus est ad
risū ioculosus in verb; dissolutus
in morib; dissoluta loca frequē
tas cū dissolutis hīans et am
bulās q̃ fugit maturos hoīes
quosq; sibi est maturitas ad vi
dēdū credēs ex maturitate infir
mitatē corporis cūere. **T**alib; de
scribit in Ecc̃o. **I**etate iuueis in
adolescentia tua et in bono sit
cor tuū in diebus iuuetutis tue
ābula in vīs coris tui et intuitu
oculorū tuorū et scito q̃ p̃ oībo
hīs adduc; te deus in iudiciū

De simplicitate
Simplicitas vera est ne-
minē ledere sed omnibz
p̄ficere sicut dicit glō.
sup̄ parabolās. Nec est prima
virtus de qua commendat̄ Job
Vir simplex quasi excellens sit
p̄re ceteris virtutibz. Hanc p̄re-
cepit dominus ihesus cum mit-
teret apostolos in vniuersū mū-
dum ad vnitatē fidei incredū-
los conuocare cum dicit. Estote
prudentes sicut serpentes et sim-
plices q̄. vbi p̄uidentiam simpli-
citati coniungit. Nam prudentia
sine simplicitate calliditas est et
simplicitas sine prudentia stul-
ticia est. Columba nec vngue
nec rostro ledit. Ita vere simplex
nec verbo nec opere nocet. Vere
simplicitatē diligit qui non oc-
cupat̄ eā multa sicut Martha.
Nam ibi plice multe sunt sed
tantū vnum querit de quo dicit
dominus. O vero vnum est ne-
cessarium de quo laudat̄ ma-
ria que optimam p̄tem elegit.
Hoc est vnum bonū in quo sūt
omnia bona eterna et immensa.
Ad simplicitatis amorē inducē
nos debet vtilitas ex ea p̄uener-
nēs. Scriptū ē enī q̄ cū simpli-
cibz est simocionacō eius salic-
domini familiaris est enī dñs
simplicibus a quibz non tūz
archana sua reuelare. Vnde apo-
stolis prohibentibus venire pu-
eros ad p̄senciam ihu. respondit

Dimittite pueros venire ad me:
talitū est enī regnum celoz. Nec
est virtus sine qua non est sa-
lus. Dicit enī dominus ihesus. nū-
efficiamini sicut puuli. non enī
dicit efficiamini puuli. sed sicut
puuli. id est simplices et inno-
centes. Alia est vtilitas de qua
dicit. qui ambulat simplicit̄
ambulat confidenter. Nam ad
regnum celoz via securissima
est via simplicitatis. Nam scrip-
tū est in p̄uerb. q̄ ipse deus p̄-
teget ambulantes simplicit̄.
Argumentū vere simplicitatis
habz qui nullus facta p̄uerit
h̄ bonū de omnibz p̄sumit. qui
nullus bonū depuat. nullus
bonū immut. omni salutē desi-
derat. nulli malū optat. Argu-
mentū duplicis h̄ qui vnū
gerit in ore et aliud in corde vel
aliud in ope. sicut Jacob tenēs
mentū amare dicit. salue fratre
et interū occulte educēs gladiū
occidit eum. Contra hoc dicit
dñs ihesus. Sit sermo tuus. est est
nō non. id ē q̄ hētis in corde p̄-
fert̄ ore exhibere in ope. Et vir
duplex aīo icostās ē i oībz vīs
suis. et duplicibz deus maledi-
cit. Itē q̄ sūt hūit̄ itedit deo et
dya. id ē in peccatis et bonis op̄i-
bus p̄cerit. Contra h̄ dicit dñs.
Non potestis duobz dñis hūit̄
scz p̄trari. nā vtrius et viciū bo-
nū et malum penitus adūsanē.
Itē q̄ iūdit deo placē et mūdo

Contra hoc dicit iacobus. qui vo-
luerit esse amicus huius seculi
inimicus dei ostendit. Argum-
falsē simplicitatis habz qui sim-
plicitatē exhibet in exteriori cō-
uerlacione et tamē doliū gestat
in corde. de hoc dicit Hieremias
Vnusquisq; a p̄mo suo se cu-
stodiat et in omni fratre suo nō
habeat fiduciā quia omnis fra-
ter supplantans supplantat.

De taciturnitate
Taciturnitas vera est mo-
derari linguaz non solū
a verbis illicitis vt sūt
detractiones mendacia
et h̄mōi sed etia; vtilibz et licit-
is. iuxta illud. Vmuni et hu-
milis sum et filius a bonis scz
anunciandis. dicit glō. Ille enī
non solū cadit ad illicita qui se
caute restangit a licitis. Non so-
lum autē per verba illicita et no-
cua sed etiam per verba vtilia
gracia sp̄itualis effundit̄ cum
in loquendo modus non hūat̄
fiara est hec vtrius scz moderacio
lingue. teste iacobo. omnis na-
tura bestiarū volucrū. serpentiū
domat̄ a natura humana. ling-
uam autē humana; nemo do-
mare potest. Ad amorē taciturni-
tatis inducere debz sanctissimū
exemplū p̄risti qui taciturni-
tate commendans de impositione
crucis et interrogatus se no-
luit epaulare. nec per responsōz
more vtebat differre. Ad idē

inducere nos debz exemplū ci-
uisdam heremite de quo legit̄
q̄ tribz annis lapidē gestabat
in ore vt addisceret silenciū suū.
Cicilius enī q̄s addisceret loq̄ q̄
tacet. Ad idē nos inducē debz
vtilitas ex ea p̄uenernēs. nam cor
distrahitur op̄onit̄ p̄sencie se-
renitatis inducit ad recipiendū
diuināz gratiam abile mentem
facit. Vbi autē non est taciturni-
tas ibi homo ex facili ab adūsa-
tio superat. iuxta illud. Sicut
verbs patens et absq; murorū
ambitu. sic vir qui non potest
in loquēdo cohibere sp̄ritū suū.
vbi etiā nō est moderacio lingue
ibi nunq̄ erit p̄fectio. f̄ illud
Qui nō offēdit i vbo h̄ p̄fct̄ ē
vir et non alius. dicit glō. Vbi
autem est custodia lingue ibi
est beatitudo. iuxta illud. beatus
homo qui non est lapsus verbo
quā enī custodit linguaz suā cu-
stodit animam suam. Argumē-
tum vere taciturnitatis habet q̄
cum libere licite et sine obserua-
cione loqui potest et cuius vba
accipiūt̄ cū magno desiderio q̄s
tū vix vel nullo mō inducit ad
loquēdū. Greg. recogitat enim
illud h̄ scūs p̄ph̄a. Ezechiel mis-
sus ad loq̄ndū fūerat et tū septē
diebz merisq; tacebat p̄landū
ē nob̄ p̄ia culpa sit si tacē quē
nulla nēritas cogit loq̄. et illud
de oī vbo otioso q̄s loqui fuerūt
hoīes reddēt iacōz in die iudicii

Argumentū loq̄tatis est p̄ter
ne et clamorose loq̄i. vel tēpe
inptūno vt aliquis inter alios
videat cum tñ sermo optūnus
optūmus sit. Cōtra hoc est illud
Sapiens tacebit vsq; ad tem/
pus. stultus autē et insipiens
nō suat tēpus vel loq̄ vbi ne //
mo audire curat vel auscultat.
Cōtra hoc vbi non est audi //
tus ibi non effundas s̄monem
vel cum respōd; anteq̄ audiat
Cōtra hoc. qui respōd; anq̄
audiat stultū se esse demōstrat
et cōfusione dignū. vel cum ēspō
det p̄ altero non interrogatus
Cōtra illud Adolefcens in cau
sa tua vix loq̄re. Argumentum
falsē taciturnitatis est tacere nō
p̄pter v̄tutē s̄ ne ab audietib;
cōfundat. vel vt p̄pter taciturni //
tatem laudet. vel cum nesciens
loq̄i vtilit loq̄i verecundatur
vel vt per silēcium sua stultia //
dia palliet. s̄ illud. stultus si
tacuerit sapiens reputabit. //

De solitudine
Solitudo vera est absta //
here mentē a sollicitu //
dine et occupacōne ac //
tionum exteriorum. ab omni
delectacione creaturarum om //
nes affectiones. voluntates. in //
tenciones vnanimiter dirigere
in deum vt fiat vnus spiritus
cum deo. Ad hoc hortat psalms
dicens. Ingredere in petra in di //
uinitatem p̄p̄isti abscondere in

fossa humo id est in vulnerib;
ihu p̄p̄i. qui in hac petra ē solus
est. qui ē hanc petra est in mul //
titudine est. In hac solitudine
tacita gracia et illuminacō mē //
tis p̄cipit vt p̄cipiens sit gr̄us
ad respondēd; alijs. sicut moy //
ses manēs solus in mōte cū deo
pl. dieb; et noctib; tantū illumi //
natus fuit vt lux in vultu erū //
peret et de clariēte vultus radij
solis prodirent quos filij israhel
non potēat intueri donec faciē //
suā velaret. Ad amorē solitudi //
nis inducere nos deb; sanctissi //
mū exemplum p̄p̄isti qui licet
ex nullius cōsorcio vng; impe //
diti poss; in sp̄iali negotio. sepe
tū declinauit a turba p̄p̄t amo //
rem solitudinis. Et q̄nq; cū am //
plius non poss; a carissimis suis
apostolis ad orand; secessit q̄tū
iactus est lapidis. vt scribit lu //
cas. p̄ hoc mnuēs q̄ etiam viri
sancti in multitudine familiar //
tatis deo vacare non possunt et
modicā vel nullam gracia; effi //
cacē inter hoīes consequunt. hinc
ē q̄ zacheus dñm in turba vi //
dē non potuit s̄ postmodū vidit
ipsū et v̄ce saluatoris audiuit cū
solus arbore ascendit. Ad idē //
nos inducere debet v̄litas so //
litudinis. de qua dominus de
sponsa dicit. Ducam eam in
solitudinem et ibi loquar ad //
cor eius. D̄ q̄ felix est qui vel
semel audit dñm intus loq̄ntē

locutio diuina in corde est de
arduis gracijs securitate mētis
p̄stare. Ad idē inducē nos deb;
q̄ sancti heremite olim curare //
rūt et orauerūt in solitudine in
montib; et in speluncis et in ca //
uernis terre vt deo cōtinue va //
care possent et q̄nq; in xxx. vel
xl. annis hominē non viderunt
Argumentū vere solitudinis h;
cui gr̄us pena est esse cum ho //
minib; et ab eis se abstrahit q̄
cumq; occasiōe potest. s̄ illud
Ecce elongaui fugiens et māsi
in solitudine. Sic beate marie
magdalene pena fuit videre ho //
mies postq̄ dñm ihesū ap̄lius vi //
dē non potuit. s̄mo etiā vidēte
angelos sibi penale fuit. Unde
angelis volentib; eam cōsolari
de recessu dñi de sepulchro ait
Quero creatore et ideo gr̄us
est michi omnis creatura ad vi //
dendū. Deo q; fugit in heremū
p̄ amorē ihu p̄p̄isti xxx. annis
cārēs cibo et potu corporali quam
angeli leuabant singul; hoīs
in aera ad orand; deputatis. In
qua oracōe sup̄sit corpis et aīe
nutrimentū. Argumentū falsē
solitudinis hab; qui licet solus
sit corporaliter cōā deo. anima
tamē eius in diuersis finib; mū //
di varijs negocijs occupatur.
Dec duo videlicet taciturnitas
et solitudo efficiēt eleuant ad
contemplacōez. Unde illud tren //
Sedebit solitarius et tacebit

et eleuabit se supra se. //

De contemplacione
Contemplacio vera est col //
lectio affectionum et
omniū virtutum anime
ad agnoscendū cum delectacōne
et ammiacōne mentis aliquādo
de diuina natura scilicet potēcia
sapientia bonitate et siue occul //
ta dei iudicia siue sanctissimaz
eius voluntatē siue aliq̄ p̄fec //
cōnem que tendit in deum. In
hac contemplacōe fuerūt p̄arche et
ap̄he et sancti ap̄li. nam patris
archis et ap̄his occulta sua per
sp̄m sanctum reuelauit. vt noe
de diluuiō. abrahā de subūfōe
zodomoz. ioseph de fame egipti
Jeremie de transmigracōe et capti //
uitate iudeorū. Danieli de na //
buchodonosor et Patriarchis
et ap̄his alia occulta reuelauit
vt ezechiel diuersas visiones.
Vñs Amos. non faciet dñs ver //
bum nisi reuelat dñs secretū su //
um seruis suis ap̄his. Apostoli
vero per vngemū filium suum
omnem voluntatem suam et om //
nem perfectionem suam indi //
cabit sicut ipse dicit. Omnia
que audiui a patre meo nota
feci vobis vt et ipsi posteris suis
reuelarent. q̄s et fidelit fecerūt
nā i oēs terrā exiuit sonus eoz
sed inter ap̄los alios beato iohi
euāgeliste et beato paulo occul //
tissia idicauit. m̄t alia p̄fecit
eis octo beatitudines. dicens

Perati paupes spū qđ qđ mag
nam in se otinēt pfectionē. per
fectazq; iudicant voluntatē dei
Differunt autē otēplacio. me
ditacio et cogitacio. Nam in co
gitacōe est mentis euagacio. In
meditacōe inuestigacio. In otē
placōe ammiracio. Cogitacio est
sine labore et fructu. Meditacio
cū labore et fructu. Contēplacō
sine labore et cum fructu. Ad cō
tēplacōē dei inducere nos de
bent tres gradus de quibz dicit
Greg. Ad visionē dei necessa
rii sūt gradus anime. Primus
est vt se ad se colligat. Deos vt
videat qualis sit collecta. Ter
tius vt sup seipz surgat ac se
otēplacōi inuisibilis auctoris se
subiciat. Deo se ad se nullo mō
colligit nisi pūs didicēit tēa
atq; celestiu p̄maginū fantā
mā ab oculis mentis recere.
Quicqd ergo de visu. audiu.
odoratu. gustu. tactu corporeo co
gitacōi occurrerit rēspuere atq;
calcat q̄tenus se talē q̄rat inuis
qualis est sine hīs. nam hec qđ
cogitat qđ qđoam vmbias cor
poris introitus relāt. Abicien
da ergo sunt omnia manu di
scerēis ab oculis mentis q̄s
se talē anima cōsideret qualis
sub deo et supra corpus creata ē.
Ad idem inducere nos debet in
effabilis suauitas que ibi p̄ci
pitur. ammirabilis pfectio que
ibi addiscit. principiu omnis

beatitudinis qđ ibi rēpit. fons
omnis bonitatis sūnus deus q
ibi cognoscitur. et quod vere
agnoscit hoc amat hoc de hē
tatur. et pro eo obtinendo labo
rat. et p quo studiose laborat h
tandē acq̄rit. Cūq; acq̄sitū fuit
cū delectacōe inērmabili p̄f
fidef. De hac dicit **Bernh.** qđ
anima semel acceperit et in hac
otēplacōe fuit. **Aug.** dū dicit
displicebat michi et. **Argu.** vē
otēplacōis hī qui in miseria hu
ius mundi viuere tedet cum be
ato **Job** dicente. T edet animā
meam vitē mee. Et cum beato
Paulo dicente. Infelix ego ho
mo quis me liberabit de corpore
mortalis huius. Et cū beato **tobia**
dicente. melius est michi mori
q̄ viuere. Et qui ad fontē vitē
fuit dicat cum psalmista. Si
tūit anima mea ad deū fontē
viuū. **Unde Greg.** contēplati
ua vita est calcatē dei et p̄pimi
tota mēte retinere ab exteriori
actione q̄scē soli desiderio odi
toris inherē vt nichil iam age
re libeat. sed calcatis curis om
nibus ad videndum suū creato
ris faciem animus inardescat vt
iam nouerit carnis corrupte pō
bus cum merore portare. totiq;
viribus et desiderijs appetē illis
p̄p̄midicis angelotum choris
interesse. admisceri celestibus
ciuibz de eterna in conspectu
dei incorruptiōe semp gaudere

Argumentū false otēplacōis
habz qui aliqd de deo vel de ali
qua pfectione cognoscit cui sa
cre scripture veritas otadicit. et
hoc tamen temere per rationem
defendit ex hoc olim hereses p
cesserunt. videlicet. **Arih** qui fi
lium cōternū et otsubstanciale
patri negat. Et **Sabellij** qui
personas in trinitate otidit po
nens nominalem tantū disse
renciaz. cum vere differūt p̄p̄ta
tibz. pater enim p̄p̄ie habz in
n. scilicet filius p̄p̄ie nasci
bilitatē. spū sanctus p̄p̄ie otē
sionē.

De discretione

Discretio vera est prudēt
diuidicare mēte creatore
et creaturā. quid sit crea
tor. quid creatura. quantū disse
rat creator a creatura. Vel diu
dicare quid sit bonū. quid me
lius. quid optimū. quid et ma
lum. p̄ius. p̄ssimū. quantū bo
nū sit appetendū. quantū malū
detestandū. Vel quantā reuerē
ciā debeat homo superiori. quā
clementiā inferiori et opassioz
qualē societate equali. qual. ter
se habere debeat ad mortuos et
qualit ad viuos. qualiter ad p
decessores et q̄liter ad successo
res. qualiter ad amicos vt dili
gant in deo. qualiter ad inimi
cos vt diligant p̄p̄ deū. q̄liter
cōiā deo occulte. q̄lit cōiā hoībz
manifeste. que refectio carni
que spiritui impendenda est. q̄bz

vestibz induendū. quando con
medendū. quando bibendum.
quando abstinentū et quantū
et quibz cibis. quantū vigilan
dū. quantū dormiendū et q̄diu
q̄i otandū. q̄i flendū. q̄ndo ali
quod opus faciendū. quomō se
habendū ab laudē. quō ad repre
hensionē. q̄i loq̄ndū et q̄i tacē
dum et q̄tum et quibz caus. cū
quibz. quo loco. quo tempe. q̄i
largiendū et q̄p̄ et quibz. quo
tempe. quando retinendū. De
omnibus hīs ordmate et pru
denter diuidicare est vera discre
tio. Idcirco veritas est magistra om
nium vicarū. statuens omnibz
modis et ordinem. vbi autē di
cretio non est ibi caritas nō ser
uat ordmem. quid p̄mo. quid
postremo diligendū sit. nec mo
dū quid minus quid amplius
diligendū. **I**bi humilitas se mi
nis deit et fit p̄m. **Aug.** vt re
gendi frangatur auctoritas. **I**bi
obediencia ceca et stulta fit cre
dens etiam in malis esse obedi
endum. **I**bi etia; se largitas mi
nis effūdīt etia; hysterionibz fi
nēitate. **I**bi timor in despacōē
deici. spes in p̄sumpōē. diuertit.
Ibi iusticia serenitatem. seruat
pacencia. misericordia. man
suetudo. benignitas iniusta dis
similant. **I**bi religio dissoluatur
veritas falsificatur. castitas vio
latur. maturitas leuis efficitur
tandem constancia permittatur.

Nec victus est de defectu aliarum virtutum crescit. Cum enim homo sepe cadit de humilitate in superbia vel vanam gloriam; de caritate in inuidiam; de paciencia in iram; de mansuetudine in rancorem; de feruore in teporem; de castitate in carnalem concupiscenciam; de amore paupertatis in auariciam; de pace in turbacionem; de vnione in discordiam; de obediencia in rebellionem; de maturitate in leuitatem; de religione in dissolutiorem; de taciturnitate in loquacitatem vel detractionem; de spiritali amore in carnalem; de spe in presumptionem; de iusto timore in humanum vel huilem; de iusticia in senectutem; de misericordia in molliciem; de constantia in mutabilitatem; de veritate in falsitatem. tunc primo fit cautior et ad cauendum sollicitior et in omnibus discretior. **A**d veram discretionem nos inducere debet et potest assidua lectio et meditacio in scripturis continua inuestigacio continua de sanctorum exemplis frequens consiliu a vitiis discernere iuxta illud. **A** sapientem consiliu require. **U**nde dominus ad paulum. **I**ngredere inquit ad ciuitatem et ibi dicet tibi quid te oporteat facere. **S**imiliter misit leprosum. **I**te ostendite vos sacerdotibus vtrum vnus minus discretus sit: alter discretior perquirat. **A**rguere discretionis habet qui omnia facta sua de consilio discretorum per-

tractat: quod si semper habere non potest singula opera sua et negocia in conscientia sua coram deo cum maturata deliberacione discutit. **I**uxta illud. **N**ichil sine consilio facias et post factum non penitebis nisi tu in hoc non semper conscientie sue credat nisi scripture manifestum testimonium habeat: nec scripture aliquoties ad sensum suum retorquet sed sensum suum scripture conformet. **A**rgumentum indiscernionis habet qui ieiuniis vigiliis orationibus disciplinis lacrimis super vires laborat breui tempore se destruit ut pluribus annis in fructu dei inutilis stat: sed heu pauci sunt homines qui in hominibus excedant. **A**rguere false discretionis habet qui viles causas destructionis corporis eorum nichil negligit que sunt omnia corpori dicente domino. **F**orti tudinem meam ad te custodiam et spiritus interim sine spiritali cibo deficit et tabescit qui sine labore nullatenus haberi potest. **U**nde **A**ugustinus. dum infirmitatem nostre carnis timeamus salutem anime negligemus. quod caro si delicate nutritur occidit spiritum teste **A**ugustino. **S**icut tinea lanam deuorat et ligna fenem stipulam ignis comburit: ita delicata caro animam concremat et consumit. **T**alis non cogitat quod cum caro destruetur etiam si omni comodo frueretur sicut seculares omnem

corpori voluptatem impendentes non magis deo seruiunt sed frequenter plus infirmantur. **M**elius autem est viuente spiritum gratia repleum esse in corpore languendo quam spiritum languidum vel mortuum esse in corpore sano.

De congratulatione

Congratulacio ad deum vera est agaudere deo in omni beatitudine et perfectione inuata sibi eternaliter videlicet de omnipotentia sapientia bonitate et ceteris quod nullius indiget sed quod sibiipsum sufficit et omnibus creaturis. **I**tem congratulatio de ordinacione celi et terre et omnium que in eis sunt et de operibus suis a principio usque ad finem secundum. **E**t precipue de operibus incarnationis eius circumcisionis passionis resurrectionis ascensionis spiritus sancti missionis et de omnibus iudiciis manifestis et occultis contra demones circa animas infernales in limbo in purgatorio et circa malos homines in mundo vel agaudere deo quicquid laudis et reuerencie habet ab angelis a sanctis in celo et ab hominibus in terra. **I**tem vera congratulacio ad proximos est congratulatio singulis iustis angelis et sanctis de gloria in celo peccatoribus de conversione iustis de exortacione et gratiarum obsequio ecclesie de sacramentis et donis spiritus sancti. **V**el agaudere sin-

gul hominibus in terra et in celo videlicet patriarchis prophetis apostolis et ceteris et singulis electis de donis preceptis a deo. **A**d veram congratulationem inducere nos debet maxima utilitas ex ea pueniens. **N**am quod quid deus omnipotens perfectionis bonitatis et beatitudinis in se naturaliter habet quicquid glorie angelorum in celo et sancti quicquid gratie et virtutis ecclesie et fideles omnes habent in ea hoc commune proprium sit per congratulationem. **A**d idem inducere nos debet quod congratulatio patris filii et spiritus sancti origo fuit omnium creaturarum et fuit semper et nunc est principium omnium operum congratulacionis diuinorum. **A**rguere vere congratulacionis habet qui super omnia delectatur in omnibus que in deo sunt cui ordinatio ecclesie et omnia opera dei in iudicio et merces diuini et sanctissima exemplaria ihesu prestant et omnium amicorum suorum placent ex corde et ea omnia commendat et alijs manifestat. **V**el qui de singulis donis naturalibus spiritualibus gratiis et angelorum et sanctorum in celo et singulorum hominum in terra gratias gaudium spirituale et ad hec omnia spiritus et vbiq; cooperatur per posse. **A**rguere false congratulacionis habet qui ordinacionem diuinam in celo et in terra et opera iustorum et virtutes et sanctarum eorum vitam in ore commendat sed omnia in corde viuipat talibus inpropat dominus in placida

Populus hic labijs me hono-
rat cor autē eorū longe est a me
tales de corpe ecclesie p̄ci sunt
quia bona corpi misticie non
participant.

De confidentia

Confidentia vera et p̄fec-
ta est mentis securitas
q̄ omnipotens deus et
fidelis amicos suos nūq̄
derelinq̄t. iux̄ illud Eccl̄. Quis
sperabit in dño et cōfusus est. et
p̄manet in mandatis eius et
derelictus est. Ille v̄a cōfidentia
habz qui certus est q̄ sup om-
nia bonus deus suis semp p̄-
sens est in tribulacōe et semp̄
paratus est vt eos a temptacōe
liberet et liberatos glorificet. h̄
ipse testat̄ in p̄s. dicens. Cum
ip̄so sum in tribulacione. et sic
fuit cum daniēle in laui leonū
et noe et ioseph tribu pueris in
camino ignis et omnes benigni-
tissime liberauit. Unde beatus
Petrus dicit. Nouit dñs et i-
per̄ pios de manu temptacōis
Et in tobia dicit Sara. Hoc p̄-
cēto habz omnis qui te colit q̄
vita eius si in p̄bacoē fuerit co-
ronabit̄. si in tribulacōe fuerit
liberabit̄. si in correpcōne fuerit
ad misericordias tuas venire lice-
bit quia post tempestatē t̄a q̄llū
facis et post lacrimacōz et fleū
exultacōz infundis. Ille v̄a cōfi-
dencia hz qui omnes p̄ces suas
et omnia iusta desideria sua nō

dubitāt exaudiri. Nam dicit Cri-
st̄. si si dubio mentis accesseris
et dixeris nō recedā p̄sus acci-
pies si īm postulaueris q̄ eum
date deceat et tibi p̄cēti date ex-
pediat. Nec v̄tus laudabilis ē et
magis meū coram deo de qua
hortat̄. Ap̄ls. Nolite amittē
cōfidentia; q̄ magnam hz remu-
neracōz. Ad v̄a cōfidentiam nos
inducē debet largissimus deus
qui absq̄z desiderio nostro mai-
ora nob̄ sepe debet q̄ audemus
postulare si nō dedis̄ ex nimia
bonitate. Creauit em̄ nos deus
pater ad ymaginē sancte trini-
tatis et sanctissimus filius eius
ihs p̄p̄c dedit nob̄ carnē scz in
cibū et sanguinē in potū. animaz
in p̄ciū redēpcōis. q̄s em̄ v̄m q̄
vel semel audēt de h̄mōi cogita-
re. Ad idē inducē nos debz dī
sp̄s cōcō p̄pi i cruce. de h̄. Bernh̄.
Quis non rapietur ad spem et
ad impetrāda; cōfidentiam si at-
tēdit i cruce p̄pi dispōicōz. Vide
caput inclinatū ad osculandū
brachia extensa ad amplexandū
manus p̄foratas ad largiendū
latus ap̄tū ad diligendū. totius
corpi extēsiōz ad setonū i p̄dēdū.
Arguim̄ v̄a cōfidentie hz quē de p̄c-
catis mortalibz cōficia nō remor-
det. teste beato Ioseph. si non re-
phendit nos cor n̄m fiducia;
hēmus vt quicqd̄ p̄ceterimus
accipiemus ab eo. Unde legi-
tur de Susanna. Orat cor eius

fiduciam h̄is in deo quia inno-
centē se agnouit de crimine ob-
iecto. Aliud arguim̄ cōfidentie hz
q̄ in bonis opibz cōtinue se ex̄cet
et precipue in sp̄uali elemosina
que est remittē iniurias et sup̄
erogate oracōes de qua dicitur
in tobia. Elemosina ab oī p̄c-
cato et a morte liberat et non pa-
ciēt aīas ire in tenebras. Fidu-
cia em̄ erit cōfā sūmo deo elimo-
sina oībz facientibz eam. Aliud
ar̄m v̄a cōfidentie habet de remis-
sione peccatorū qui in inuētute
et sanitate ad v̄a p̄nāz p̄ p̄c-
catis se ex̄hibz. teste Auḡ. Si
quis postus in vltima necessita-
te p̄nāz accipit nou negamus
ei quod petit. si non p̄sumimus
q̄ bñ erit hinc nūq̄d dico dāp-
nabit̄ si nec dico liberabit̄. Vis
ergo a dubio liberari age p̄nāz
dum sanus es. si sic agis dico
tibi q̄ securus es q̄a p̄nāz egi-
sti dum peccate potuisti. Vel qui
v̄a volūt obtinē cōfidentia; dū
tāt vires opm̄ corpaliū ad op̄a
sp̄ualia. iux̄ illud psal̄. Qui
cōfidunt in dño mutabūt fortī-
tudinē vt qui ante fuerunt ad
labores fortes corpales postea
sint ad labores sp̄uales. Arguim̄
diffidentie hz qui vilipendens
grāz redēptoris in p̄catis scienter
iacz. Vñ in euāgē. Scimus q̄a
p̄ccatores deus nō exaudit si h̄ q̄s
dei cultor ē et volūtate facit hūc
exaudit et Et in p̄s. Iniquitate

si asperit̄. et psal̄. iniquitates n̄re
diuiserūt int̄ nos et deū. Arguim̄
falsē cōfidentie hz q̄ putat p̄ccatōē
primā grām mereri posse q̄n sibi
plac̄. v̄l si quis credit vt qui
hic habundat in temporalibz bo-
nis q̄ ecia; in futuro habundet
in gaudijs sempiternis. Contra
hoc dicit p̄s. Videbūt insti scz
diuūt in inferno et sup̄ eum ti-
debunt et dicent. Ecce homo
qui non posuit deum adiutorē
suum. Item argumentū falsē cō-
fidentie habet qui putat iustissi-
mum deum tantū v̄mci miseri-
cordia et pietate vt tam bonos
q̄ malos saluet in die iudicij
eo q̄ pro omnibus mortuus est.
Contra hoc dicit dominus ihs
Ibunt mali in suppliciu eternum
Iusti vero in vitā eternam.

De contemptu mundi

Contemptus mundi
est abrenunciā omibz
rebus temporalibus. po-
pis seculi. dignitatibus. prela-
turis spiritualibus et seculari-
bus et abstrahere se ab amicis
carnalibus et moribus secula-
ribz propter spem beatitudi-
nis eterne. Ad hoc mouet bñs
Iohannes dicens. Nolite dili-
gē mundū nec ea que in mū-
do sūt. Dūc cōtēptū hūit. b. auḡ.
cui displicebat q̄cqd̄ agebat i
seculo. et cū loq̄ba; cū matre sua
valde dulciter viliscebatur ei mun-
dus int̄. yba cū delectacōibz suis

Similit katherina. agnes. ma-
gareta et alie vrgies regnū mūdi
et omēs cenatū seculi cōtēpserūt
ppter amōre ihu xpi. Ad cōtēptū
obitū mūdi nos debz inducē q
tantā infidelitatē exhibz in fine
dilectoribz suis. **N**ā et hō actū
est creatori a iudeis. quē in die
palmarū gloriose suscepūt ex
cunctis obuiam et cantantes. be-
nedictus qui venit in nomie do-
mini rex israhel. sed p pētimodū in
septa feria pcesserunt clamans
tes cōtra pylatū. crucifige crucifige
eum. si non es hīc malefac-
tor. **E**t cum penderet in crucē
te deridebant eum dicētes. Si
filius dei es salua teipsum. **E**t
quē cū palmis et floribz et frō-
dibz suscepūt. viretibz spimis
coronauerūt et virgis et flagel-
lis ceciderūt. Et cū vestimenta
in via strauerūt. ante crucē om-
nibz vestimētis exuerūt et glo-
riaz exhibita oīno in dūmeliā
mutauerūt. **A**d eundē cōtēptū
mūdi nos inducere debz pēti-
ciliū ex amōre mundi pueniēs.
Nam teste Jacōbo. amicitia hu-
ius mūdi inimica est deo et qui
voluerit esse amicus huius seculi
inimicus dei cōstituit. **E**t quia
mundus obitū dñi ihesum et
omnes amicos eius sicut ipse
dixit apostolus ad cōsolacōez. **S**i
mundus vs obit scitote. **A**z-
gumentū veri cōtēptus mundi
habz qui non curat generis no-

bitatem nec querit carnis vo-
luptatem nec diuicias appetit
nec culmen honoris. **T**alis fuit
Moyses de quo apostolus fide
Moyses grandis effectus nega-
uit se filium filie pharaonis con-
tra nobilitatem eligens magis
affligi cum populo dei q peccā-
ti temporalis habere iocunditā
tem. contra voluptatē maiores
estians diuicias thesauro egip-
tiorū improperium pposuit. **O**tra
diuicias aspiciēbat enim remu-
neracōez. **A**liud argu^m veri con-
tēptus mundi hz qui nec seculi
blandicijs mulceat nec minis
terref nec vitupio nec laude hu-
mana mouet nec odio nec fa-
uore hoīm ad amōre mundi in-
clina. **I**n hoc cōtēptu mūdi fuit
apls qñ dixit. oīa arbitratu
sum vt stercora vt xpm lucrifa-
cerē. **A**rgu^m falsi cōtēptus mūdi
habz qui amōre seculi et illece-
bris mundi tūc pmo se abstra-
hit qñ p senectute debilitatē et
paupertate in ipsis se exēcere non
valebit tūc enim non relinquit
mūdū h a mūdo relinqē. sic
heu plurimi tūc pmo peccare de-
sinūt cū aplius peccatē non pūt

De carnis maceracione
Era maceracio carnis ē
cū aliqs spōte castigat
corpus suū ieiunijs. vi-
gilijs. cilicijs disciplis. abstine-
cia cibi et potus delectabil vt in
omnibz caro spiritui subiaccat

Hoc fecit apostolus dicēs. Ca-
stigo corpus meū. **E**t Judith
que pulchra iuuenis et diues
erat vidua postq māserat cum
viro suo tribz annis a vrginitas
te et sep mensibz habuit ciliciū
super lumbos suos. ieiunabat
omnes dies pter dies sollēnes
in iherlīm. **A**d amōre maceracōis
inducere nos debz magna vti-
litas ex ea pueniens. **N**am ex
maceracōe carnis spūs in spiri-
tualibz negocijs roborat. iuxta
illud apli. Cum infirmos in car-
ne forcior sum in spiritu et ecō-
uerso. **E**x mollicie em carnis vi-
gor spiritus in spūalibz ebeat.
Iuxta illud augus. Delicata ca-
ro aīaz cōtēmat et cōsumit sicut
ignis stipulaz. **A**rgumentū vere
maceracōis est cum carni nulla
voluptas h. **B**la necessitas impē-
dit iuxta cōsiliū apostoli. **D**ebi-
tores sumus carni non vt s^m vo-
luptatē carnis viuamus. **N**am
voluptas mala delicatiora et plu-
ra epigit q necessitas. h. nece-
ssitas paucis et vilibz cōtenta est.
Et subiūgit apostolus malum
assequēs voluptatē carnis dicēs.
Si s^m carnem vixeritis mori //
eminim. sed si spiritu facta carnis
mōrtificaueritis viuetis. **N**am //
festa autē sūt opa carnis scilicet
fornicacio. ydoloz hūitus. vene-
ficia mundi. contencio. ire. rixe.
dissenfio. homicidiū. ebrietas
omessacio et similia. qui talia

agūt regnū dei non possidebūt
nec cōsequēt. **A**liud argu^m ē qñ
aliquis cōsiliū dñi ihu obit
aīaz suam in hō mōdo. **N**am ipse
dñs dicit. Qui non odit patrē
et adhuc autē et aīaz suā non
potest meus esse discipulus. qd
exponens. **G**reg. ait. **T**unc hū
odimus cum carnalibz eius de-
siderijs non acquiescimus h. frā-
gimus. **Q**ui autē carnē suā a cō-
cupiscencijs non refrenat in la-
qis dyaboli se precipitat s^m illud
cēti. **S**i prestas aīe tue cōcupi-
scentias eius faciet te in gau-
diū inimicis tuis. sicut dāvida
tradidit sampsonē fortissimū
philisteis ad illudendū. **A**rgu^m
falsē maceracōis hz q tū os suū
et ventrē suū cohibz a cibi et po-
tus voluptatē et linguā nō cō-
scit ab illicitis nec visu refreat
a delectacōibz neqz cor a cogi-
tacōibz et affectiōibz volup-
tatis. **P**atū est autē os et ventrē
restringere vbi cor et quinqz
sensus delicijs pascuntur. **U**nde
Crisostomus. **Q**ui a cibis ab-
stinent et mala agunt pmitan-
tur demones quibz non elca h
nequicia semper adeit.

De contricione

Contricio vā est dolor p
peccis assumptis p qñ-
tate et qñitate peccatū cū
apōto cōtēdi et satisfaciēdi pe-
ueiens ex grā gānta. dolor ei na-
turalis et dolor fñ grā nichil pdest

Quantitate autē doloris exprimit Ierē. dicens. Luctū vngenti fac tibi. Hanc precipit dominus ihesus in Iobele dicens. Vincite corda vestra et non vestimenta vestra. Ad hanc scilicet hōnem spiritualē valent spinne. clau. virge. flagella. cū lancea que scindebant corpus domini ihesu. Vera contritio ita est teste beato Gregorio. Pciendū qd sūt qdā qui et seculū relinquētes totū quod habent offerunt et tamen in bonis que agunt non compungunt. Nec semp credenda est vera contritio vbi gemitus apparēt et lacrima. Nam ex timore inferni vel ex consideracōe aliquius dampni vel ex naturali dolore vel ex natu. rali passionē sepe solēt talia puenire cum recordat aliqis enormitate scelē suoz vel acerrimā passionē ihu ppassi. Ad vā contritiōne erigi. dolor de omnibz peccatis commissis et de omnibz bonis obmissis et omnibz graciis neglectis sibi et vniuersitati et similit occāsiōe omitti vel obmitti vel negligi p alios potuerunt. Verā contritiōne nobis inducere potest si fideliter recogitamus quid p peccatum amissimus scz spū sanctum cum oibz donis suis. omnes quoqz virtutes gēuitas. amicitias. sancte trinitatis. societatem totius ecclesie celestis. Vel quid acqsumus.

scz mortē eternā. maledictiōes dei patris. Nam teste ps. maledicti sunt a deo qui declinat a mandatis suis. Vbi domini ihu qui odit omnes operantes iniquitatē. elongacōes spū sancti qui ecia. aufert se a cogitacōibus que sunt sine intellectu. hec peiora sunt qd ipsa pena gehenne vt dicit Cūso. Ad idem nos inducere debz maxima utilitas ex ea pueniens. nam minima contritio omnes maculas anime delet. mortē eternā occidit. benedictiōne patris cōfert amicitia filij reddit. familiaritatem spū sancti et societate ei. uium supno. restituit et qntū cumqz sit pua contritio magis satisfacit qd maxima elemosinarum largitio. Nec omnia sepe ponderata in stateta cordis inductiua sunt vere contritio. nis Argumentum vere contritis habet qui tantum peccati detestatur immundiciā. qd omnem penam purgatorij eligeret libenter qd contra benignissimū deum nunquam peccatum ali. quod commississet. et qui ad penam infernalem se potius exhiberet. sicut eleazarus qd vnquā de cetero ex proposito aliquod peccatū committeret quod inelīgendū esset. dicit Augustinus. Et qui penam omnium martirum libentissime sustineret vt pincti possēt nunq de cetero

aliquod peccatum perpetraret. Et ad omnē afflictionē et pauperiū libentius se offerret vt pro offensa deo satisfacere digne possēt. Argumentū falsē oticōis habet qui qūis peccata commissade flect tamen continuo post dolōre eadem peccata vel alia committere non cessat. Contra hoc dicit Cūso. Qui baptizatur a mortuo et iterū tangit mortuū quid prodest locio eius. Pūm. liter qui de preteritis peccatis dolet et tamen de cetero peccata dimittere non pponit. videlicet supbiam. inuidiam. carnalem amicitia. inuistam possessionē de qua dicit Augustinus. non dimittere peccatum nisi restituatur ablatū. Contra hoc dicit in Cūso. Unus destruens et alit edificans quid pdest illis nisi labor. destruit qui de peccatis dolet. edificat qui in voluntate peccati manet. De tali edificacōe dicit Augustinus. Ex mala voluntate facta est libido et dum libidini assentitur facta est consuetudo et dum consuetudini nō resistit facta est necessitas. De confessione

Confessio vera est sincerā peccatorū absqz velamine coram sacerdote manifestacio. Hanc cōfessio. precepit dominus ihesus leprosis cum dicit. Ite ostendite vobis sacerdotibz. Et beatus Iacobus. con

fitemini alterutū peccata vestra. Ad veram confessionem erigit qd sit integra. pura. fidelis. discretā et perfecta. Iuxta illud. Effunde cor tuum sicut aquam ante cōspectum domini et cetera. In effusōe notatur integritas non enim ex proposito dicenda sunt guttatim peccata de quibz nunquā facta est confessio sed quicquid potest semel cogitari totum coram vno sacerdote semel effundi debet sicut aqua ibi notatur qd simplex debz esse et pura. non enim ex timore seruili vel coactione faciendā est confessio sed pure et simpliciter propter deum. Discretio notatur ibi cor tuum. non solum cōfitebunda et facta commissiōnes et incessus. sed eciam cogitaciones immunde et morose. affectiones inordinate intentiones mixte. voluntates puerse. iudicia et suspiciones temerarie. Nam dicit Origenes qd in illa die cogitaciones accusabunt animas vel defendent et non cogitaciones que erunt tunc sed que nunc sunt in nobis quatenus quedam note relinquantur in corde velud cera. Fidelitas et perfectio notatur ibi ante cōspectū domini. sed quippe cognicionem dei cōfitemenda sunt. Vbi enim nos vnū peccatum cognoscimus ipse in sapientia diuina mille agnoscit

Ad vram confessionem nos inducere
debz certa remissio peccatorum et
emundatio anime. iuxta illud
iobis. si confiteatur peccata mea
fidelis est deus ut remittat et
emundet nos ab omni iniquitate
Et quia ad propiciationem astrin-
git pater filius et spiritus sanctus
h^m illud. Et si omnia nouerit
deus voce tamen confessionis expe-
tat. habz enim causam cognos-
cendi pater quia quicquid vult
filius vult et pater. Argu^m v^e
confessionis habz qui omnia pec-
cata sicut aquam effundit ut
non remaneat color sicut in ef-
fusione lactis nec piguedo odor
vel sapor sicut in effusione olei
vini et aceti color remanet cum
dicitur peccatum et taceat quantitas
et diuturnitas delectationis in qua
ratio peccati absorbetur. iuxta illud
Intrauit sicut aqua interiora
eius et sicut oleum etc. Odor re-
manet cum dicitur peccatum et ta-
cet infamia et malum ex^m et
scandalum aliorum. Sed vere co-
fessio manifestat ipsum peccatum
antecedencia peccati et sequelas
peccati. Aliud argumentum vere
confessionis est cum confiteatur aliquis
peccata in numero pondere et me-
sura. In numero ostendit id
est vices peccatorum quia vulnus
sepius renouatum tardius sanat
In mensura id est diuturnitas
peccati qui enim diutius infirmat
cercius morietur. In pondere id est

grauitate. aggrauat enim peccatum ex
lacro loco ut in ecclesia vel cimi-
terio ex sacro tempore vel persona sicut
clericus etc. Argumentum falsum co-
fessionis est cum propter hoc ali-
quis confiteatur ne infidelis dicatur vel
ut sanctior reputetur. vel ne sa-
cra communio sibi cum confusione
negetur. Sic constabat saul ne
a propheta samuele confunderetur.

De penitencia

Penitencia exterior est
abstinere a licitis cum
de illicitis venia postu-
lat. ut dicit scriptura. Sic peni-
tentes et claustrales abstinere a
carnibus. delicatas vestes abiciunt
ieiunia faciunt. vigiliis insistant
disciplinis se affligunt. silentium
tenent. propriam voluntatem fran-
gunt. a multis delectationibus
abstinent. que licita eis essent
si nunquam illicita commisissent
Hanc precepit dominus ihesus
et beatus iohannes euangelista
dicens. penitentiam agite. Etiam
ad veram penitentiam nos in-
ducere debet necessitas. Nam
absque ipsa non est salus. dicen-
te domino ihesu. Nisi peniten-
ciam egeritis omnes simul pe-
ribitis. Et beatus Augustinus
peccata siue magna siue parua
sine impunita esse non possunt
Unde dominus misit dauid pe-
nitentiam pro peccato suo quod po-
pulum numerauerat vel ut sustine-
ret septem annis famem in terra

Vel tribus mensibus vindic-
tam inimicorum. vel tribus die-
bus pestilentiam. Et elegit da-
uid sibi et populo communem
plagam mortis. Per hoc signi-
ficatur quod quilibet pro peccatis
suis necessario punietur. vel in
inferno quod signant septem
anni famis. vel in purgatorio
quod significat violentia mini-
corum tribus mensibus. vel in
temporalis pena quod significat
pestilentia trium dierum. Sic
utile est nobis eligere penam
leuissimam et subito transeun-
tem. Argumentum vere penite-
cie est debita mensuratio pene contra
culpam ut secundum quantitatem culpe sit
quantitas et grauitas pene. secundum de-
lectationem culpe sit amaritudo pe-
ne. et secundum diuturnitatem et multi-
tudinem culpe sit multiplicitas
et diuturnitas pene. secundum illud
iohannis. Facite vobis dignos
fructus penitentie. Sicut enim
singule infirmitates corporis habent
necessario singulas medicinas
et nulla tam efficax est que sanet
omnes egrotantes. ita singula
peccata genera specialiter habent
penitentiam. non enim directe emen-
dat superbia per elemosinam et sic
de alijs. si superbia per humilitatem
auaricia per elemosinam largi-
tationem etc. sicut dicit crisostomus
mus. si non potest quis expleri
omnem satisfaciendi ordinem
tunc benignus deus qualem

cumque suscipit emendam tunc
pro iniustis rebus valet ieiunium
si non potest restituere. si
non potest ieiunare tunc valet
oratio. Si autem non potest orare
pre infirmitate sufficit deo bona
voluntas. Argumentum falsum pa-
nitentie est sicut dicit Innocentius
cuius. cum penitentes ab officio ci-
uili vel negotiali non recedit
quod sine peccato nullatenus
agi valet. aut si odium in corde
gesserit. aut si offensus aulibet
non satisfaciatur. aut si offensus
offendenti non indulgeat si pe-
ccauerit ut oporteat. aut si arma
contra iusticiam gerat. Vel falsum
est penitentia quando unum
peccatum emendatur et de alio
non curatur.

De perseverantia

Perseuerantia vera est in
bonis operibus frequens
exercitatio continuum
studium ad perfectionem spiritus
sancti alium gratiarum et virtutum
diligentissima usque ad mortem
conseruatio. Ad hanc perseue-
rantiam multauit nos dominus
ihesus in Apocalypsi dicens.
Esto fidelis usque ad mortem et
dabo tibi coronam vite. Hanc
perseuerantiam habuit beatus
iob cum dixit. donec deficiam
non recedam et cetera. tobias
sibi corpora occisorum epulatus
uit in domo sua et media nocte
te ea sepeliuit. licet tamen eum

propter hoc ex spoliari fuisse et
rit et occidi. Ad amorem vere
perseuerantie inducere nos debet
maxima utilitas ex ea pueniens.
Nam ex ea omne opus bonum et
omnis virtus coronatur et tota
salus hominum in ea consistit. **P**rimo
illud domini ihesu. Qui perseue-
rauerit usque in finem et cetera. fine qua
nulla virtus vel bonum opus re-
munerabile fine qua omnis per-
fectio in nichilum redigitur. Quid
enim profuit apostolo iude quod
dominus ipsum de mundo ele-
gerat. quid profuit diuina
familiaritas ppeti. quid sanc-
ta predicatio quam sepe ab ipso
audierat. quid exempla. virtutes
et mirabilia que ab ipso vi-
derat. quid societas apostolo-
rum. quid gratia sibi collata ad
predicandum et mirabilia facien-
dum. Nam ei cum alijs ap-
l's dicit. Cunctes predicate quia appropi-
quabit regnum celorum. Infirmos
curate. mortuos suscite. lepro-
sos mundate. demones fugate.
Argumentum vere perseuerantie
habet qui nec amore vite nec
terrore mortis nec minis nec p-
missis a rectitudine flecti potest.
Sicut susanna mortem non ti-
mens dicit. si peccata egero et cetera.
Argumentum false perseuerantie
habet qui de sua sanctitate false
presumens quod cadere non possit
credit. ex qua nascitur animi li-
bertas. exinde non habet custo-

dia. sui. et sic est impossibile ho-
minem in sanctitate perseuerare.
Et si apostoli essent in mundo
nec haberet custodiam sui cadere
possent. Exemplum de dauid qui
adulterium et homicidium simul
perpetrauit quia negligens fuit
in custodia oculorum. **N**on
quero tibi omnipotens deus
cum multis lacrimis et guttis
languinis filij tu. quod heu ad-
huc nunquam perueni ad prin-
cipium aliquis virtutis in ea
perfectioe sicut scriptum est.
Gaudeo tamen quod habemus om-
nes virtutes perfectius. videlicet
in celo quod humanus valeat ap-
prehendere intellectus scilicet
hic. Confiteor tibi domine quod
beatus est hic in presenti et bea-
tior est in futuro qui has virtutes
habet in ea perfectione sicut hic
scripte sunt. licet forte minus
sufficiant ad salutem. **O**cto
etiam domine cum omni de-
derio filij et spiritus sancti et om-
nium creaturarum ut des michi
discretionem inter virtutes gra-
tuitas et naturales et similes. **O**-
dines virtutum ut quicumque le-
git hanc materiam. vel de ipsa
audierit aut cogitauerit. tu om-
nipotens optime deus confer
illi saltem unam virtutem vel
tam et perfectam. Et certus sum
quod qui habuerit unam a te do-
mine omnes simul habet. et qui
crescit in una simul in omnibus crescit

Et qui una caruerit nullam
habet quia omnes unite sunt
in gratia. **P**unc domine cre-
scat laus et gloria tua. et ma-
nifestetur tota diuina natura
tua. quia michi dignatus es
has perfectas virtutes enarrare.

ExPLICIT tractatus de para-
diso anime Alberti magni

Sequuntur capitula tracta-
tus precedentis

De virtutibus in comuni
De caritate
De humilitate
De obedientia
De paciencia
De paupertate
De castitate
De abstinentia
De prudentia
De fortitudine
De iusticia
De temperancia
De compassione
De pace
De misericordia
De concordia
De constancia
De largitate
De veritate
De mansuetudine
De fide
De spe

De timore
De leticia
De tristitia
De gratitudine
De zelo animarum
De libertate
De religione
De maturitate
De simplicitate
De taciturnitate
De solitudine
De contemplatione
De discrezione
De congratulatione
De confidencia
De mundi contemptu
De maceratione carnis
De contricione
De confessione
De penitencia
De perseuerancia

ExPLICIT tabula tractatus
precedentis. pro quo sit be-
nedictus deus et gloriosus
sua mater eius

INCIPIT COMPENDIUM THEOLOGICE VERITATIS

Compendium diuinitatis in septem libris
Primum de natura diuinitatis
Secundus de opibus conditoris
Tercius de corruptela peccati
Quartus de humanitate christi
Quintus de sanctificatione gratie
Sextus de virtute sacramentorum
Septimus de vltimis temporibus
et de penis malorum ac premiis
beatorum
Capitula primi libri
Unus est deus
Unum esse deum ostendit
Unum solum principium
Quos pater est deus
Quod filius est
Filius ymago patris est
Quod spiritus sanctus est
Spiritus sanctus amor patris et filii
Spiritus sanctus caritas et donum sancti
In trinitate personarum
Multiplex trinitas
Equalitas personarum
Intrinitas et personarum
Inenitas dei
De infinitate dei
De incomprehensibilitate dei
De inscriptibilitate dei
De eternitate dei
De immutabilitate
De simplicitate dei
De excellencia dei
De notionibus dei
De nominibus diuinis
De ineffabilitate dei
De personis et libro vite
De appetitis diuinis personarum
De potentia dei

De miraculis dei
De scientia dei
De predestinatione
De predestinatione et reprobatione
De voluntate dei
De iusticia dei
De misericordia dei
Secundus liber de rebus creatis
De rerum creatione
De distinctione in genere
De distinctione orbium celestium
De natura et superno corpore
De natura stellarum in omni
De luce
De planetis in specie
De natura quatuor elementorum
De impressionibus aeris
De tempore
De angelis in omni
De distinctione patriarcharum
De appetitibus angelorum in omni
De appetitibus et officiis
singulorum ordinum
De ordine et motu angelorum
De prelatione angelorum
De confirmatione angelorum
De custodia angelorum
De locutione angelorum
De spiritualibus nominibus
De casu demonis
De spirituali casu demonis
De locali casu demonis
De restauratione curie angelorum
De peccato diaboli irremissibili
De appetitibus demonum
De mali diaboli et rationis
De lucifero

De aia qd sit fm diffini .xxv
De aia quid sit fm rem .xxvi
Quid sit aia fm nomē .xxvii
Quid sit aia fm motū .xxviii
De triplici anima .xxix
De potētijs aie vegetatis .xxx
De potētijs aie apphē .xxxi
De pteclatibz sensibz .xxxii
De sensu cōmuni .xxxiii
De vūte ymaginaria .xxxiiii
De estimatiua .xxxv
De fantasia .xxxvi
De memoria .xxxvii
De sensibili .xxxviii
De pteclatibz aie rāconal .xxxix
De diuisione potētiar .xl
De potētijs cognitijs .xli
De modo cognoscendi .xlii
De intellctū agēte et pati .xliii
De intellctū scēti et pteclatū .xliv
De rōe et pteclatū ipius .xlv
De potētijs aie motiuis .xlvi
De volūtate .xlvii
De spūderē .xlviii
De consciencia .xlix
De opibz anime .l
De qntitate anime .li
De immortalitate aie .lii
De libro arbitrio .liii
De natura corpis hūani .liiv
De psonomia .liv
Regulas geneales viso .lvi
De toto homine .lvii
De appetatibz hominis .lviii
De pmijs pentibz .lix
De pceptis ade batis .lx
De pabylo .lxi
De casu pmi hominis .lxii

De orbe temptacōis i .p. lxiii
I. maō in genere .i
De pteclatū diffiniōne .ii
Quid sit pteclatū fm rem .lii
Quid sit pteclatū fm nomē .liii
De pteclatū origine .v
De diuisione pteclatū .vi
De effectu pteclatū .vii
De pteclatū originali fm rē .viii
De pteclatū originali fm no ip .ix
De pmijs motibz .x
De amara delectacōne .xi
De osensu in pteclatū .xii
De pteclatū veniali .xiii
De effectu pteclatū venialis .xiv
De vij. vicijs capitalibz .xv
De supbia pteclatū De inuidia .xvi
De ira .xvii De accidia .xviii
De auaricia .xix De gula .xx
De luxuria .xxi De septem vicijs q sūt venialia et q mox .xxii
De pteclatū in spūm scēti .xxiii
De muneacō pteclatū .xxiv
Enarnacōne pteclatū .i
De vishōe agēti ad v .ii
De rēponcōe v ginea .lii
De sctificacōne matena .liii
De cōtempōne dūa .v
Racōnes in carnacōis .xxvi
Dmō in carnacōis .vii
De vniōne et natura assūpti .viii
Vtilitas in carnacōis .ix
De mirabilibz in carnacōis .x
De natūate pteclatū .xi
De cie iūsticōe bñi pii De bap .xii
tismo .xiii De pleni. grā .xiiii
De plenitudine sapiēcie .xv
De merito pteclatū .xvi

De vniūate pteclatū .xvii
De diffectiōis rps assū .xviii
De passione pteclatū .xix
De effectu passionis pteclatū .xx
De cruce pteclatū .xxi
De delectacōe pteclatū ad inferos .xxii
De resurrexione pteclatū .xxiii
De assētiōne pteclatū .xxiiii
De assētiōne pteclatū ad dep. pteclatū .xxv
Liber v. de sctificacōe grē
De origiegracie .ii
De distiōne grārum .iii
De effectu gracie .iiii
De virtutibz et pō qd sit v .v
De qualitate virtutū .vi
De equalitate virtutū .vii
De cōpōne virtutū .viii
De cōmendacōne virtutū .ix
De effectu virtutū .x
De merito virtutū .xi
De abilitacōne ad grā .xii
De qbz causē meriti .xiii
De fine actionū .xiv
Quid mereamur .xv
Diuisiones et dūe virtutū .xvi
Diff. vir. cardi et theolo .xvii
De vir. theo. in genere .xviii
De fide .xix De effectu fidei .xx
De articulis fidei .xxi
De spe .xxii De caritate .xxiii
De mē carit. et alios amo .xxiiii
De effectu caritatis .xxv
Quibz rebz car. apētur .xxvi
De excellēcia caritatis .xxvii
De signis dilectionis .xxviii
De gradibz amoris .xxix
De ordine caritatis .xxx
De dilectione pteclatū .xxxi

De dilectione inimicū .xxxi
De vicijs cardinalibz .xxxii
De pteclatū .xxxiii
De tempācia .xxxiv
De foraudine .xxxv
De iusticia De dōis .xxxvi
De dono timoris .xxxvii
De timore seruili .xl
De timore mīali .xli
De timore filiali .xlii
De dono pietatis .xliii
De dono sciencie .xliv
De dono cōsili .xlv
De sapiēcia et intellectu .xlii
De bēdūibz in genere .xlii
De pma bēdūine .xlii
De secunda .xlii
De tertia .l. De qeta .li
De qnta .lii De lēpta .liii
De septima .liii
De octaua .lii
De sctibz spūalibz .lii
De pteclatū fructibus spūs .lii
De dūlia et latia .lii
De pceptis in genere .lii
De p pcepto de calogi .lii
De sctō .lxi De tēcio .lxii
De qeto .lxiii De qnto .lxiiii
De sexto .lxv De septio .lxvi
De octauo .lxvii
De nono et decimo .lxviii
De dūlis in genere .lxix
De cōfī ewange in spūs .lxx
Liber sept. de sacramētis
Diffiniōes sacramētū .i
De iūsticōe sacramētū .ii
De effectu sacramētū .iii
De numero sacramētū .iiii

De p[re]sente dispensandi s[an]c[t]i .vi.
De statu .viij.
De dispensa[t]i[on]e s[an]c[t]o[rum] .viij.
De caritate et it[er]a[t]i[on]e s[an]c[t]i .ix.
De differ[en]cia s[an]c[t]o[rum] .x.
De s[ac]ramento baptis[mi] .xi.
De cathecismo et ep[iscop]at[us] .xii.
De c[on]firmat[i]o[n]e .xiii.
De s[ac]ro eukaristie .xiv.
De dignitate et excellencia hu[man]i
ius sacramenti .xv. De m[er]ita
bilib[us] q[ui] s[un]t in eukaristia .xvi.
De s[ac]ramento euka[ristie] .xvii.
De s[an]c[t]i s[ac]ramenti eukaristie et
m[er]ito s[an]c[t]i .xviii.
De abstine[n]cia a d[i]c[t]ione .xix.
Q[uod] s[an]c[t]i excludit a d[i]c[t]ione .xx.
De excellencia missae .xxi.
De negligencijs que s[un]t in
missa .xxii. De s[ac]ro p[re]s[ent]i .xxiii.
Qualitas penitencie .xxiv.
De effectu penitencie .xxv.
De p[re]s[ent]i penitencie in d[i]c[t]ione .xxvi.
De c[on]fessionis .xxvii.
De confessione .xxviii.
De q[ua]litate et eff[ic]acia s[an]c[t]i .xxix.
Cui debeat fieri c[on]fessio .xxx.
De sigillo confessionis .xxxi.
De satisfact[i]o[n]e .xxxii.
De p[re]s[ent]i satisfact[i]o[n]is i[n] d[i]c[t]ione .xxxiii.
De singulis p[re]s[ent]i satisfact[i]o[n]is .xxxiiii.
De iustificat[i]o[n]e i[n] p[re]s[ent]i .xxxv.
De p[re]s[ent]i venialiu[m] .xxxvi.
De q[uod] dimitte[n]s p[ec]c[at]u[m] .xxxvii.
De extrema v[er]ba .xxxviii.
De s[ac]ro ord[in]is .xxxix.
De q[ua]litate ord[in]atoru[m] .xl.
De ip[s]a ord[in]at[i]o[n]e .xli.

De s[ac]ro m[at]rimoniu[m] .xlii.
Incipit tituli libri septimi
De fine mundi .i.
De purgatorio .ii.
De acerbitate p[ec]c[at]i .iii.
De suffragiis ecc[lesi]e .iiii.
Quoru[m] suffragia p[ro]sunt et
quib[us] .v. V[er]u[m] indulgentie
p[ro]sunt disu[n]ctis .vi.
De abusu[m] ante p[re]s[ent]i .vii.
De mala vita ante p[re]s[ent]i .viii.
De i[n]m[un]do q[uod] deap[er]it .ix.
De seq[ue]ntib[us] ante p[re]s[ent]i .x.
De got et magot .xi.
De elya et enoch .xii.
De duodecim h[uius] p[re]s[ent]i .xiii.
De morte ante p[re]s[ent]i .xiv.
De o[mn]i s[an]c[t]o h[uius] m[un]di .xv.
De resurrexio[n]e gen[er]ali .xvi.
De iudiciis .xvii.
De iudicio ext[er]no .xviii.
De iudiciis .xix.
De innouat[i]o[n]e m[un]di .xx.
De p[er]is inferni .xxi.
De diuersitate p[er]naru[m] .xxii.
De gloria s[an]c[t]o[rum] .xxiii.
De doct[ri]na in d[i]c[t]ione .xxiiii.
De doct[ri]na a[n]i[m]e in gen[er]ali .xxv.
De doct[ri]na a[n]i[m]e in speciali .xxvi.
De doct[ri]na corp[or]is in gen[er]ali .xxvii.
De doct[ri]na corp[or]is in sp[irit]u .xxviii.
De aureolis in genere .xxix.
De aureolis in specie .xxx.
De enumerat[i]o[n]e celestium
gaudioru[m] .xxxi.
Expliciunt tituli c[on]sp[er]s[us] thea
logice v[er]itatis .
Sequitur Prologus

Theologia the[ologia]
loque sublimis
tas cu[m] superi
fic splendoris
radius illumina
nans intellectus
et regaliu[m] deliciarum conuiuuiu[m]
reficiens affectu[m] d[e] magnorum
theologoru[m] scriptis breue com
pendiu[m] colligere dignu[m] duxi q[uod]
et cunctis mater fastidii p[ro]p[ri]a
tas et cum ad i[n]uestigandu[m] plu
tima via deturq[ue] occasio sapi
enti . Theologia certe sciencia
rum est princeps omniu[m] et regi
na cu[m] artes ceteras tamq[uam] pedes
seque famulantur nam de na
turis reru[m] illa solum ad vsum
suu[m] accepit de quib[us] sibi spe
culu[m] fabricare valeat in quo co
spiciat conditoru[m] Hec e[st] sciencia
sciencia[rum] que sup[er] omne specula
cionu[m] philosophica[m] p[ro]p[ri]a ep[iscop]o
tollitur et dignitate ac vtilitate
omnib[us] ante fertur Ipsa enim
philosophia cu[m] in naturale et m[or]a
tionalem et m[or]ale distiguae
p[ro]p[ri]a quide[m] naturalis licet do
ceat cognoscere creaturam non
tame[n] creatorem Rationalis v[er]o
eo licet doceat co[n]cludere homi
nibus no[n] tamen dyabolo . et
p[ro]p[ri]a moralis licet doceat acq[ui]rere
virtutes co[n]suetudinales no[n]
tame[n] docet acquirere kaitatem
Nostra vero p[ro]p[ri]a scilicet v[er]itas
theologica hec o[mn]ia op[er]at[ur] Do
cet enim deum cognoscere dya

bolo resistere . Caritatis exerci
tius insudare Hec est diuinoru[m]
p[re]sentiu[m] ap[er]ta delectabil
sup[er] mel et fauu[m] Hec aut[em] the
zaurus e[st] de fide[m]abilis sup[er] au
rum et lapide[m] preciosu[m] Hec est
fons nichilominus de loco ro
luptatis egrediens ecc[lesi]e mili
tantis irrigans paradisu[m] . De
m[er]ito p[re]s[ent]is scriptu[m] in septem
libellos dist[ri]bui . et singulis in
vnoquoq[ue] materias tribu[n]t
p[ro]p[ri]is co[n]signauim[us] . Primus e[st]
de natura diuinitatis . Secun
dus e[st] d[e] operibus conditoris
Tercius de corruptela p[ec]c[at]i
Quartus de humanitate cristi
Quintus de sanctificat[i]o[n]e gra
tiae . Sextus de virtute s[ac]ra
mentoru[m] . Septimus de vlti
mis temporib[us] et de p[re]s[ent]is ma
loru[m] ac p[re]m[i]is beatoru[m] Sic
vbi ergo i[n] hoc scripto deuiaui
p[ro]p[ri]a michi quia igno[n]ans
feci vbi vero recte processu[m] lau
detur gracia ihesu xpi ad cui[us]
honorem et beatissime matris
eius p[re]s[ent]is etiam opusculu[m]
co[n]pilaui . Explicat p[ro]log[us] .
Incipit lib[er] p[ri]mus de natura diui
nitatis Quod deus est . Ca . I .
Cum esse m[ul]tis of
fenditur modis hic
enim fides recta tes
tatur s[ac]ta scriptura
loquitur co[m]parat[i]o[n]e reru[m] ad ip[su]m
facta idem idicat Sancti
quoq[ue] p[ro]dicat Creatore clamant

facto naturalis dicitur. primo igitur
deum esse fides testatur. quia si
des catholica credit deum. cre-
dit in deum et credit deo. Cre-
dere vero deum est credere ipsum
esse. Credere in deum est credendo
amare deum. et credendo in eum
ite ac membris eius incorporari.
Credere autem deo est credere ver-
bis eius. Primum et tertium bo-
norum tantum. quia credere de-
um et credere deo bonis et mal-
tis est. sed in deum credere bonorum
spiritualiter est. Deus itaque solus
habet esse perfectum. Illud enim per-
fectum est cuius nichil est extra
ipsum. Unde quod esse nostrum ha-
bet aliud extra se. imperfectum est.
Deus enim nobis aliud quod de eo
nemo iam preterit vel quod futurum est
hic nec quicquam de eo preterierit.
Divinum autem esse cum totum simul
aut futurum sit perfectissimum est. Secundo
deum esse scriptura loquitur per ab-
eterno. usque in seculum tu es.
Exodi secundo. Qui est misit me.
Iohannis. dicitur. videtur omnibus principa-
lius eorum quam deo dicantur nominibus
esse quod est. Tercio deum esse opor-
tione verum ad ipsum factam indicat. tam-
verum etiam esse deus habet quod
necesse esse suo operatur nichil est.
Immo deus suo principali esse datur
omnibus rebus esse ita quod se subtra-
haret sicut de nichilo facte sunt
hic in nichilum defluerent uni-
versa. Gregorius omnia hu-

mana quod iusta. que pulchra
sunt dei iusticie et pulchritudine
comparata nec pulchra nec ius-
ta nec pulchra sunt omnino non
sunt. Quarto deum esse sancti
predicant. Anselmus in profes-
sis. credimus domine te esse alio-
quid quam nichil maius cogitari pos-
sit. Dico. Esse omnium est super sub-
stantialis divinitas sed hoc in-
telligas causaliter non formaliter
preterea sicut dicit Anselmus
illud maxime habet esse quod max-
ime distat ante esse quod scilicet
nec habet esse post esse nec esse
post non esse. nec potest cogitari
ei non esse. Quinto deum esse
creature clamant. Omnia
namque suum modo dicunt quod
miam ipse fecit nos et non ipsi
nos quia ipse deus est. Ex eo
quia deus est omnipotens et
nichil ei repugnat re nature que
omnia pulchra testantur ipsum
Pulcherrimum. dulcia dulcissimum.
sublimia altissimum. pura-
purissimum et sic de aliis quia
sicut in patria deus est speculum
in quo relucet creature. sic in
via econverso creature sunt spe-
culum quo creator videtur ap-
tulus videmus nunc per specu-
lum et enigmata. De inuisibili-
lia dei per ea que facta sunt et.
A creature mundi intellecta con-
spiciunt. Sexto deum esse ra-
tio naturalis dicitur. quod perfecti-
tudo in cognitione cause pervenit.

Omne namque causatum indiget
alio ut sit et ita erit vel in infi-
nitum procedere vel erit ibi cau-
salus vel pervenietur ad aliud
quod non sit causatum. Causatus
autem non erit in rebus figuratis
quoniam aliud oportet esse pri-
us et posterius seipso nec erit
processus in infinitum quia uni-
tatis causatorum tota causata est
sive sit finita sive infinita ergo
indiget alio ut sit quod erit et uni-
versitatis causator et hic deus est
a quo fluunt omnia.

Quod unus deus est. Ca. II.
Num deum esse osten-
dit auctoritate. Unde
in deuterio. Videte
quod ego sum solus et
non sit alius deus propter me Ap-
p. ad eph. iij. Vnde deus. Una fides.
Unum baptisma. Bernhart. Si potest di-
ci unissimus est. Idem est semper
et unum modo. Boetius in libro
de trinitate nichil in se nisi se ha-
bet hic vere unum est in quo nul-
lus est numerus nullum in eo ali-
ud preter quod est. Deo ostendit
et ratione quia simpliciter for-
ma divinitatis si non esset eadem
numero. si communicabilis plu-
rilibus contraheret aliquo addi-
to ad esse figurare et ita compo-
neretur alteri nec esset simpli-
cissima quod falsum est quia in
modo bono nulla potest fieri adiec-
tio cum sit omnino simplex. No-
tum quod unum sumitur prout est

principium numeri sic deo non co-
venit. Alio modo convertitur cum
ente sic deo prius convenit quam
aliam rei create quam unum sit
individuum in se et divisum ab
aliis excepto solo deo nichil est in
quo non intelligatur aliqua di-
vinitas vel actualis vel potencialis.
Cum numerus vel unitas de deo
dicitur nichil ponit. sed tantum
privat ut quidam dicunt. Unde
Cum dicitur deus unus intelli-
gitur quod non est plures secundum
diversas species. Aliquid non
est unum tribus modis scilicet plu-
ralitate secundum species divers-
sas sicut angeli et stelle non sunt
unum. vel mutabilitate secundum
quod unus homo plures dicitur.
quomodo sanus est. modo eger
modo dives. modo pauper. vel
propagatione secundum eandem spe-
ciem prout unus homo plures
est in filiis qui propagantur ab
ipso. sed nichil predictorum est
in deo. De primo enim contrarium
habemus in simbolo. Athanasius. Hec
est fides catholica ut unum deum
in trinitate et trinitatem in uni-
tate. De secundo psalmus. Spiritus per-
ibunt tu autem pater. Bernardus. Nota
ex tempore alterationum habet non
in substantia alteritatem. Leo
Papa. Simpliciter divinitatis
nature nichil addit vel minuit per
De tertio psalmus. Non erit in te
deus recens. Recens enim est recens
formatum vel natum. Divinitas

etia genera malorum multiplicat
scilicet ydolatre. ps. Omnes dii ge-
ntium demones. Item nigromatici qui ac-
tribuunt virtutem karacteribus et
hymois stulticijs. Item carnales
homines secundum quod gulosi colunt ven-
trem. Apl. Quotum de? ventres
est et avari super omnia diligunt pecu-
niam. Apl. Avaricia est ydolorum
servitus. Est itaque in deo veritas
et unitas propter simplicitatem in
mutabilitate singularitatem et pro-
pter veritatis creaturam similitudinem
quod sicut unitas anullo descendit
et omnis pluralitas ab eo defluit
sic deus a nullo et omnia ab ipso. Item
sicut veritas de se gignit veritatem
ita deus pater de se gignit filium se-
cundum dicitur. Aug. Item alium simile
sibi vel alterum a se. Item filium. Hoc
nomen deus tripliciter accipitur
scilicet naturaliter adoptivum. nunc
cupativum. primo modo soli deo con-
venit. secundo modo hominibus bonis
qui diuine bonitatis participes sunt
per gratiam prouidentie vel doctrine
et potestate placidis vel pietatem
miraculorum. ps. Ego dixi dii estis
Tercio modo dii dicuntur ydola sed
solo nomine quod res nomine scilicet diuini-
tas si daretur illis primo vero hoc
nomen deus habet plene per se cum sit
vultus solus verus deus nec diuini-
tas recipiat distinctionem. Item secundo
modo et tertio plene habet. Ca. III.

Sed vultus solus principium est
sicut vultus solus deus est. sic
vultus solus principium est quod

ostendit multiplici ratione. Primo
sic quoniam si duo sunt principia vultus
scilicet summe bonum et aliud
scilicet summe malum. Aut
communicant in existere per se.
Aut non. Si non ergo alterum
illorum non erit ens per aliud
et ita non erunt duo principia
si sic sed existere per se est bonum
malum autem plus est malum si
non haberet illud bonum ergo
non est summe malum. Item
in creaturam inueniuntur quatuor scilicet
multiplicitas. ordo. imperfectio et con-
nexio. Secundum quodlibet istorum
probatur vultus tantum prin-
cipium esse. Item in omni ordo
cum habeat prius et posterius opor-
tet quod vultus habeat principium
Item secundum. Omne de consola-
tione. Omne imperfectum
ab aliquo simpliciter perfectio
trahit originem et hoc est deus
noster. Omne ens creatum
est imperfectum quia habet ali-
ud de potentia. Ergo origo eius
est aliud perfectum et hoc est
deus et simpliciter non potest
esse nisi vultus. Quia si plura
essent essentialiter aliud deus
esset vultus quod haberet alterum et
sic neutrum esset perfectum. se-
cundum. Damascenum. Item
omnis conexio diuersorum
habet causam sue conexione
et aliquam conseruationis ad vultus
et hoc est deus omnipotens.
Item si est vultus summe malum

ad quod omnia mala sequuntur quod propter
primo corpus esset ab illo princi-
pio cum in eo fuerit malum pene
quod est absurdum dicere. Expres-
sionibus patet quod deus est princi-
pium et sumum et vultus solum prin-
cipium cum ratione dignitatis
cum ratione antecessoris cum ra-
tione causalitatis

Quod pater est CA. IIII
Ternum patrem esse
per hoc ostendit quod cum
deus sit potestissimus
sapientissimus et op-
timus potest et scit et vult se
summe communicare hic autem est al-
teri maiestatis sue plenitudine
batur ergo deus pater ab eter-
no filium equalem sibi genuit cui
diuinitatis sue essentiam commu-
nicauit. Dicit etiam dominus
in ysa. Si ego qui generacione
alijs tribuo ipse sterilis ero.
Pater multiplex sumus. Dicitur
enim pater eterna generacione
ysa. Generacionem eius quis
enarrat. Predestinacione eph. Gra-
tia nobis et pax a deo patre qui
predestinauit nos in adoptionem filii.
Creatio est de utero. Numquid non
ipse pater tuus qui pater et fecit
et creauit te fecit modo primum corpus
creauit sed animam possidet primum
vultus quod. Redemptione ysa.
Tu domine pater noster et re-
demptor noster a seculo non. r.
Sacramentali generacione pa-
ter ista. Benedictus deus et pater

domini nostri ihesu christi qui se nos
Fidei instructione loquitur. I. Dedit
eis potestatem filii dei fieri his qui
cre in nomine eius. Gracie adop-
tione. Ratione accepit spiritum
adoptionis in quo clausa. abba pater
Glorie colacione Gal. Item itaque
iam non est filius filii quod si filius
et heres super deum id est per opera
dei opera enim misericordie mag-
na sunt per deum vite eterne me-
ritoria quam per nos. Primo
sumitur pater personaliter et ille
modus soli patri conuenit quia
tomodo scilicet redemptionis non
solum effectiue dicitur. Item etiam
per mysterij exhibitionem sumitur
etiam personaliter et ille modus
soli filio conuenit sed quod modus
redemptionis fuit per mortem
filii. Omnes alij modi tribus si-
mul personis conueniunt quia in
diuinitate sunt opera trinitatis nihil
alijs forte illorum modorum con-
ueniat alicui persone per appi-
acionem. Circa generacionem nota
quatuor propositiones in quibus
videri poterit veram essentiam di-
uina generet vel generetur. Pri-
ma est hec essentia generat es-
sentiam. Secunda est hec essentia
generat personam. Tercia hec
persona generat essentiam. Quar-
ta hec persona generat personam.
Harum propositionum tres prime
falsae sunt. Quarta autem vera est
enim regula in theologia quod essentia
diuina non generat nec generatur

ad hoc potius etiā dicitur yma
go trinitatis. **F**ilius dei possi
det triplī ex cellentiam sicut
sunt apl⁹ ubi ait ad ebreos
Quia cū sit splendor grē et fidei
substā ei⁹ portat omnia vnā
videlicet respectu p^{ris} a quo p
ducit sic est splendor glorie pa
terne **E**st em̄ vt ait dy om̄i⁹
fontalis iⁿ diuis in se manifest
tans gloriā paternā **S**ecundā
respectu spūs sancti quē pdu
cit ex se sic est figurā sube p^{ris}
est em̄ alia p^{er}sonā ab ipso sicut
a patre qd non accepit spūs
sanctus a p^{re} sicut filius **T**er
cia respectu creaturā q p eum
producitur sic ē portans omnia
verbo virtutis sue. **P**ropter p
mū dicit filius verbū p^{ris} q n
perfecte loquit bonitatem et lū
mā patris liberalitātē q nichil
habere voluit q filio suo nō cō
municaret **I**stud est verbū et
naturaliter genitū tempore pro
missū et a pphetis et apl^{is} p
dicatū ab angelo **I**tem dicit
nūtiatū **P**ropt^{er} dicitur
filius ymago p^{ris} et eni
tres p^{er}sonae sint equales et
tate et maiestate ac potestate
tū filius potius dicitur ymago
patris q spūs sancti quia nō
solū habet cōuenienciā intus cū
patre in essencie ydemptitate
sicut et spūs sanctus sed habet
etiā cōuenienciā extra cū patre
ex eo q sicut a patre procedit

filius sic et affilio spiritus sanctus sed a spiritu sancto nullus nam secundum rationem intelligendi respectus huiusmodi respectus relationum sunt extrinsecus existentes quia potius sunt ab aliquo quam in aliquo. propter tertium dicitur filius? spiritus patris ad corpus nos autem spiritum dei virtute et dei facta. Invenitur ymago emittit in nobis videlicet in memoria vel intellectu gentia vel in necessitate et voluntate noticia et amore in quo per ordinem patris et filii et spiritus sancti fitamur.

Quod spiritus sanctus est. Ca. VII.

Modo duplex est in divinis una est per modum nature et hec est generatio secundum quam filius est a patre alia per modum voluntatis et hec est processio a patre prope vero dicitur spiritus sanctus secundum quam spiritus sanctus est a patre et filio idcirco autem hec emanatio per modum voluntatis dicitur esse quia spiritus sanctus sanctus amor est et amor autem secundum voluntatem est. Procedit autem spiritus sanctus a patre mediate et immediate. Mediate quia filius ipse spirat qui hoc habet a patre immediate vero quia ipse per ipsum spirat.

Quod spiritus sanctus amor patris et filii est. Ca. VIII.

Spiritus sanctus est amor dei et hoc tripliciter videlicet essentialiter personaliter et exemplariter. Essentialiter dicitur spiritus sanctus amor in quantum ipse cum patre et cum filio uno deus est spiritus enim tres in quantum sunt unus in essentia

diligunt se amore consensuali qui a patre spiritus sanctus personaliter vero dicitur spiritus sanctus amor in quantum ipse est nepus pater et filius. Datur enim et filius diligunt se amore ab eis procedente qui non est pater nec filius spiritus sanctus. De hoc enim nepus dicitur Augustinus. Est ineffabilis quodammodo duplex in illa unitate non genitus sed genitoris genitrix sua unitas ingenti largitate perfundens omnes creaturas per captum earum. Exemplariter quia dicitur spiritus sanctus amor qui unione amoris generati qui est in nobis spiritus sanctus non solum causa efficiens sed et causa exemplar a quo finis amor enim qui est in nobis est a spiritu sancto efficiens et hoc in quantum spiritus sanctus est deus. Ex parte autem est in nobis in quantum ipse spiritus sanctus est procedens per modum amoris a patre et filio. Sed finale in nobis est nec amor in quantum spiritus sanctus a quo amor nec est habet rationem; primi homini qui credit amor noster. Notandum quod amor qui spiritus sanctus ex modo procedendi est nepus. Sed propter ipsam processionem est distinctus. Propter nature vero divine perfectionem est persona et suppositum. Propter divinam vero simplicitatem est ipse deus ac summe bonus. Igitur spiritus sanctus est amor quo pater et filius se diligunt. Cum autem deus pater et filius diligunt se spiritu sancto dupliciter exponi potest. primo sic. Diligunt se spiritu sancto id est amore qui est spiritus sanctus et secundum hanc expositionem est vera

Secundo modo sic Diligunt se spiritu sancto. id est per spiritum sanctum vel per amorem qui est spiritus sanctus et secundum hoc non est concedenda quia non est ibi aliud respectu cuius hec dictio per dicitur principium. Est enim regula quod hec dicitur per semper dicitur ratione principii respectu aliquis positi in locutione sicut quia dicitur pater operatur creaturas. Per filium ibi enim notatur actus principii in filio respectu operis. Si militer hic conceditur filius operatur per patrem nam ibi notatur actus principii in patre et hoc duplici respectu scilicet respectu filii et respectu operis.

Quod spiritus sanctus caritas et donum sanctum est. Ca. nonum.

In invenitur in scripturis sepius quod spiritus sanctus caritas et donum dicitur diligenter notandum est qualiter hic debeat intelligi et ut spiritus sanctus sit caritas qua nos deus et primum diligimus. Unde notandum est quod amor huius caritas trius modis sumitur. Uno modo effectus sic absque dubio videtur quod spiritus sanctus est amor quo deus diligimus quia spiritus sanctus operatur in nobis habitu et motu caritatis. Alio modo sumitur exemplariter sicut spiritus sanctus est caritas qui diligimus deum et primum. Caritas enim que est spiritus sanctus est exemplar nostre caritatis. Tercio modo sumitur

invenitur caritas formaliter per modum inherencie sic caritas dicitur virtutis habitus in anima quo diligimus deum et proximum et secundum hunc modum spiritus sanctus non dicitur caritas. Sciendum tamen quod spiritus sanctus datur cum datur eius donum quia spiritus sanctus amor est et primum donum posterius autem non datur nisi priori. Oportet a corpore mistici est unde per amorem. Cum ego nichil creavi sit unde in diversis particularibus oportet quod membra corporis mistici uniantur uno amore increato qui scilicet est spiritus sanctus. Preterea quia secundum Augustinum. Totum malum hominis est ut fruatur et frui videtur constat quod oppositum est totum bonum eius. Sed ad fruendum eo quo fruendum est requiritur presentia fruibilis et dispositio debita fruentis. Unde requiritur presentia spiritus sancti et eius donum scilicet amor quo inheret ei. Verum tamen cum datur nobis spiritus sanctus non incipit esse in loco novo sed novomodo per productionem novi effectus et novi respectus ex quo creatura se habet aliter ad spiritum sanctum quam prius quia est in ipsa ut cognoscere et amare ipsum quod non fecit prius. Ex iam dictis patet quod iustificatione dupliciter nobis caritas datur scilicet creata et increata illa qui diligamus et ista qui diligamus.

Vel datur nobis caritas crea-
ta q̄ diligimus formaliter et in-
creata q̄ diligimus effectiue q̄
nem diligere ipse creat. **E**x
hys colligitur q̄ licet deus sit
in omnibz non tamē habet ab
omnibz. **M**issio spiritus sanc-
ti duplex ē sicut et filij vna visi-
bilis sicut apparuit sup̄ xpm in
columba et sup̄ apostulos in lin-
guis igneis. **A**lia ē inuisibilis
q̄ mittit in mentem ad sancti-
ficandum creaturā et ista missio
fit ad in hītaōē creature rōnal-
supior sit ad in hītaōē demon-
strandi alijs. **E**odemodo filij
missio duplex est scilicet visi-
bilis ut incarnatō est et inuisi-
bilis ut in trīnā mentis il-
luminatō. **N**ota q̄ missio filij
et spiritus sancti sunt in sepa-
bilis sed dicuntur filij q̄ mens
per grāciam illuminat ad deū
cognoscendum. **D**icit spiritus
sancti q̄ affectus accendit ad
amandū. **S**ciēz q̄ solus p̄s
mittere et nō mitti cum em̄ p̄
a nullo pcedat nūq̄ mīta dī-
citur. **Q**uia vero filij et pducit
pducit ideo mittit et mittitur.
Spūs vero sanctus q̄ pducitur
eternaliter sed nō pducit nisi
ex tēpe ideo ipius est p̄pūm
mitti et nō mittere nisi respec-
tu creature et nūq̄ forte dicatur
mittere hōiem assumptū. **E**x
hys patet q̄ hec sunt in p̄p̄ et
opponēde. **S**piritus sanctus mit-

te se et mittit flū. filius mit-
te se ipm nisi intelligat inq̄ntū
ē de v̄gine natus hec autē rāō
est q̄ mittere dicit auctoritas
rāōne pductōis eterne. **Q**uā-
bus modis datus sit spūs sanc-
tus in signo visibili sciendum
q̄ in igne ut calfaceret frigi et
in linguis ut doceret igna-
ratos et in sonō ut terret re-
belles. **A**piūt etiā in alijs tribz
signis scilicet in nube tēpe mo-
yā ut duxer eus in colump̄
in nubis esset sicut legitur y-
saie. lxxij. **I**tem in columba su-
p̄ xpm baptizātū ad ostendendum
grē plenitudinē q̄ in ipso erat
lū in flatu post reuerētiōē ad
significandum vniūscōne et ef-
fectus q̄ flatus ab interiori p-
cedit. **D**atus est spūs sanctus
bis post reuerētiōē scilicet in
terra p̄p̄e dilectiōē p̄p̄m
et de celo p̄p̄e dilectiōē dei v̄l
datus in tra ad relaxāda p̄cā
aliorū. **I**ohānis. xx. **I**nsuf-
flauit in eos et dixit. **A**ccipite
spiritum sanctum quorum
remiseritis p̄cā et mittuntur
eis. **D**atus est de celo in pente-
costen ad robur et ad opacōē
nem miraculorū. **D**e hys
duobz psalmis. **V**erbo de o celi
firma sunt. quo ad p̄mū et spūs
ceus ei? omnis virtus eoz quo
ad secundū. **T**ercia fuit collatō
spūs sancti apls facta āte pas-
chonē quādo fuerunt baptizati

Corū enim baptisimus iūare
ibi. **Q**ui locus est non indiget
ut nisi p̄. la. **I**nnū p̄dictoz
trū cū ter iungitur homo ad
signandā hanc triplicē sp̄itū
sancti i v̄ctionem scz in bap-
tismo. **I**n cōfirmatione. **I**n mor-
te. **Q**uadruplicē effectum cōse-
cuti sunt apli ex p̄sencia spi-
ritus sancti. **P**rimo eloquē-
ciam in linguis. **S**ecundo audā-
ciam in tormentis. **T**ercio effi-
caciā in miraculis. **Q**uarto p-
tectionem a vicijs q̄ p̄st p̄n-
ter nūquam p̄ccauerūt mor-
taliter. **A**ccipiunt et mō v̄tilē
spiritū sanctum p̄ccatores qui
dam ad purgandū. **M**at. **I**psē
baptizabat vs in spū sancto
et igne. **I**tem penitentes ad p-
ficiendū p̄s. **S**piritus tu? bon?
debuēt me. **I**tem p̄fecte ad
certificandū. **R**o. **Q**ui dedit v-
bis p̄gn? spūs. **I**tem beatifad
frueundū p̄s. **R**enuit conso-
lāma mea q̄. **I**te tribulati
ad consolandū. **R**o. **N**on acce-
pistis spm̄ fuit recti s̄ ac q̄
item ignorantes ad instruē-
dum. **I**o. **P**aracletus autē spūs
sanctus q̄. **Q**uo tempore dat?
spiritus sanctus attendendum
est quia i die quinquagesima ut
ostendatur auctor esse remissi-
onis nam ānus iubile? serui-
ebat remissioni. **V**enit etiā in
die dominica ut esset dies reno-
uacionis qui fuit et creatiōis

Datus quoq; fuit hora tertia
quia dicitur primus homo in
hora tertia p̄didisse grāciam
unde conueniēs fuit q̄ eadem
hora apls mitteret. **I**tem alia
ratione datus est tertia scz ut
ostendatur q̄ etiā nobis hōā
tercia grācia dei datur. **S**unt
enim tres hore morales scz con-
fessio confessio satisfactio. **D**e
hoc nomine spiritus sanctus sci-
endum q̄ potest esse creatio
v̄nns p̄p̄rii nominis et
tunc tantū nodo p̄sone t̄cie i
trinitate p̄ possit ille due dic-
tiones sūm diuīnū et sic que-
libet trū personā est spiritus
sanctus. **S**piritus sanctus mul-
ta habet nomina dicitur enim
spūs sanctus a spirando actiue
eo q̄ sp̄ret. **I**o. iij. **S**piritus ubi
vlt sp̄rat s̄ sedm̄ hunc modū
hoc nomen spūs cōmune ē om-
nibus tribz p̄sonis sed sp̄ritus
tui sancto cōuenit p̄ a p̄p̄oz.
Aliomodo dicitur spūs sanctus
scz a spirando passiue eo q̄ sp̄i-
retur et hoc modo p̄p̄ium est
spiritui sancto qui p̄cedit p̄
modū sp̄itacōis. **N**on solum di-
citur autē spūs sed additur sac-
tus q̄ sanctus idest q̄ mūdus
vel firmus vel sū terra. **I**sta nō
solum conueniūt ei quo ad se
sed etiā in cōpactōne quo ad
nos. **N**am per grāciam spiritus
sancti a p̄ccatis mūdāmur in
bono firmamur a cōis sepan-

Sanctus ergo non solum in se
habet quod nos sanctos facit ea sanc
titate. de qua dicitur. Dyo. Sancti
tas est ab omni immundicia libera et
perfecta omni immaculata mundicia
propterea spiritus sanctus vocatur ne
que unus. et amplexus. et hoc
propter compactionem ad patrem et
filium. Item dicitur donum dei al
tissimum. et hoc propter compactionem
ad nos. quia omne datum opus
timum. et omne donum perfectum
timum. deus est deus. Item di
citur fons vivus quia septem
placitum deorum nobis fluit
Item dicitur ignis quoniam aff
fectum accendit. Item dicitur calix
non solum quia amor patris et filii
quod nos amantes facit. Item dicitur
spiritualis unctio quia omnes tri
bulaciones mundanas suaves
facit et iocundas secundum illud
in labore requies in esu tempe
ries. et. Item dicitur deus
dei digitus. quia sunt res cor
pales digito demonstrantur ita
per spiritum sanctum res spiri
tuales ostenduntur oculo spiri
tuali. Item dicitur pater quia
consolaciones celestes mentibus
instillat. Item dicitur
magistrorum optimus quia in
tellectum ad cognitionem dei
et suum illuminat. De trim
pso. unitas essencie. CA. X.

In trinitate nature di
vine tres sunt persone
Quarum prima est a

nulla. Secunda est per gene
rationem a sola prima. Ter
cia per communem spirationem est
a prima et secunda. Istud tamē
sic est quod trinitas persona
tū non excludit ab essencia uni
tatem simplicitatem immensita
tem eternitatem incommunica
bilitatem. Huius ratio per hoc
patet. quia qui credit deum
non potest summe se communicare
et negare in eo potentiam qui
vero credit eum hoc posse sed
nolle negat in eo clementiam.
Qui credit eum hoc posse et velle
sed nescire negat in eo sapientiam.
Cum igitur pater potuerit
scire et velle et hoc se summe
communicare hoc fecit eternas
liter scilicet habendo dilectum
et dilectum hoc est filium et spiritum
sanctum. Propterea boni spiritus deflu
ere ut ait. Dico. Vnde cum per hunc
fontem bonitatis ab ipso est ema
natio perfectissima que est gene
ratio. Erat etiam emanatio totius
divinitatis que est per modum benignita
tis et liberalitatis hec autē ema
natio amoris que est spiritualis a patre fi
atque per hunc dicitur amorem emanatio
liberalitatis quia amor per modum doni est quod
alibet patet. cum sit donum in
tellektui in ipso dante in quo omnia alia
dona donantur. Hec beatissima trinitas
tribus modis innotescit. Prima enim
patet in scripturis. Unde in figuris
sicut in catulis primo quando beatissima
trinitas patet in scripturis. unde leo per

Credimus sanctam trinitatem pa
trem et filium et spiritum sanctum. Un
deum omnipotentem unius sub
stantie unius essencie unius po
testatis. Item. Psalms. Auduit
seraphim dicentia ter sanctus
in laude beate trinitatis et sub
lingua in figurari. Dominus
deus sabaoth. Propter confessionem
divine unitatis. Si non es
sent tres persone non diceretur
in genere faciamus hominem
faciam nec diceretur ad yma
ginem nostram. Si mea et tu tres
essent persone et non una substantia
non diceretur ad ymaginem sed
ad ymagines ad idem ostenden
dum ponitur per tres deus cum di
citur. Benedicat nos deus de
us noster et tu semel ponitur
hoc pro nomine eum ubi subiun
gitur. Et metuant eum omnes fi
nes et cetera. Item. Ier. a. a. a. de mi
ne deus nescio loqui. Vide quod a
triplicant et in signum dicit. Do
mine deus. Item ap. Ex quo
omnia per que omnia in quo om
nia ipsa gloria. Et nota quod hec
propositio ex dicit auctoritate et
esse a nullo hoc autem patri con
uenit qui est principium sui prin
cipio et hec propositio per notat
operationem suam medius et esse ab
alio. Unde per hoc intelligitur
filius qui est principium et prin
cipio. Hec autem propositio in notat
conservationem et esse ab aliis et
propterea competit spiritui sancto

qui est concordancia omnis boni
Secundo ostenditur et beatissima tri
nitas in figuris signatur enim per
tres amicos Iob. Item per tres
digitos quibus appenditur moles
terre. Item per tres civitates et fi
gij equali spacio in terra se distan
tes. Item per tria difficilia ad in
vestigandum. Item per tres civita
tes quas vidit ezechiel. Reli
cet quoque in creaturis vestigia
trinitatis cognoscit enim in ma
gnitudine creaturarum potentia pa
tris. In dispositione sapientia
filii. In cuncta bonitas spiritus
sancti. Item in quolibet indivi
duo inuenies unitatem speciem
et utilitatem quorum primum per
secundum filio tertium spiritui
sancto convenit. Item in sole vi
deas suam essentiam splendorem et
calorem in quibus patet et filium
cognoscit et spiritum sanctum. Item
in anima secundum memoriam intel
lectum et voluntatem considerat per
sonarum trinitatem. Item in
seraphim a celesti superiori deus
est in trinitate ut maiestas. In che
rubim ut veritas. In seraphim ut
calitas per que notatur trinitas
personarum. Item in vicariis
theologicis scilicet fide spe et caritate
idem intelligit. Item in tribus
dotibus anime scilicet apprehensi
one cognitione dilectione similiter
idem nota. Ex predictis patet
quod tam in creatura corporali quam spiri
tualis quod etiam ex his composita

beata trinitas cognoscitur tam
diuerfimode put. vñ istorū
dicitur creatoris vestigiū aliud
dicitur eius similitudo. aliud
ymago sicut sup̄ius notatū est
in titulo. Quod filius ymago
patris est. Deniq; sciendū q
pluralitas psonarū in vnitatē
essēcie aut ipam vnitatē essen-
cie in psonarū pluralitate scdm
Ber. Scrutari temeritas est
credere pietas est. Mosce vita
eterna est.

Qd̄ multiplex trinitas ē. Ca. XI.

Multiplex iuenitur tri-
nitas in scripturis. Est
enī trinitas increata q
summa et inestabilis est. Alie
trinitates sūt create. Inter has
est vna q cecidit scz inōnabil
cōcupiscibillz inascribibilis. Alia
est p quam homo cecidit scilicet
suggestio dyaboli. Dilectio sen-
sualitatis et cōsensus iacionis
que tria signata sunt per se /
pentem mulierem et vitum in p
adylo. Tercia est in qua ceci-
dit ignorantia veri. Quarta ē
per quam resurget scilicet fides
spes caritas. Item ē trinitas p
quam ad grāciam repamur scz
triplex substantia que est in
p̄po id est vnitās anima et ci-
ro. Est et alia fmquam repa-
mur scilicet spiritus aqua et
sanguis. Spiritus inq̄ntum sanc-
tificacōnis aqua ablucōnis san-
guis redēp̄cōnis. Hanc nob̄

in canonica sua recitauit. Est q
q; trinitas alia per quam ad
gloriam reformamur vt tris
doctes anime scilicet cognicō. di-
lectio. comprehensio. Est p̄ter
terea multiplex trinitas in crea-
turis que est vestigiū beatit
sime et increate trinitatis et de
hoc habem⁹ supra in titulo. Qd̄
trinitas psonarū et vnitās
essēcie est. Quod equalitas
psonarū est. Ca. XII.

Equalitas psonarū in
tribus consistit vt
ait Augustinus in li-
bero de fide ad petrum. Nam
sicut ait nullus alium precedit
eternitate aut excedit magni-
tudine. aut superat potestate.
Quod equalitas scdm̄ huc
tria sūt in deo sicut ostenditur
quia in hīs inferioribus sunt
tria scilicet substantia quali-
tas quantitas. Igitur vnitās
in substantia causat ydēp̄tita-
tem. vnitās autem in qualitate
causat similitudinem sed vnitās in
q̄ntitate causat eq̄litate. In di-
uinis aut est eq̄litas t̄m̄modo se-
cundū triplicē q̄ntatē put q̄n-
titas in deo esse dicatur licet in
p̄p̄o. Primo fm q̄ntitate vt
q ē potentia. Aliomō scdm q̄n-
tatem duracionis que est eter-
nitas. Tercio modo scdm q̄n-
tatem magnitudinis que
ip̄e ē inter omnia et extra om-
nia et q̄ d̄tinet et locat omnia

Equalitas psonarū aliter in
his tribus ostenditur quomā
in creatura triplex magnitudo
reperit scz Temporis. Dimensi-
onis. Virutis. Prima magni-
tudo est in rebus mutabilibus. Se-
cunda ē in corporalibus. Tercia
est in spiritalibus creatis. Istis
tribus respondet i creatorē alia
tria in quibus et p̄sone diuine
sūt equales videlicet eternitas
inēssē magnitudo in inēssēitate
et victus imp̄ssē. Dicendū er-
go ē q̄ tāta ē equalitas in tri-
nitate q̄ scdm̄ Augm̄ nec est
maius aliud vno q̄ vñ nec
maius aliud q̄ om̄s singuli. Co-
eternē q̄ sūt p̄sone diuine qz
in diuinis nō est ponere si duo
genera scz substantie et ad aliqd
Quātilas vero et qualitas ibi
trāsit i genus substantie sicut equa-
litas et similitudo dicunt rela-
tiones sed substantia cōmuis
est tribus p̄sonis. Relatioz autē
ap̄riū est simul esse ergo nullo
modo pater prior est filio neq;
scdm id q̄ absolutū ē neq; se-
cundū id q̄ ad aliquid est. De
ostenditur p̄ exemplū i natura
qz splendor licet sit a sole tamē
esset soli coeternus si sol esset
eternus. Quod inter essēcia
et p̄sonā differentia est.

Pud grecos quid sūt
vocabula scilicet Vspa
Vspof Vpostaf Pro-
sopon. Nec apud latinos equi-

pollent istis quātilas videlicet
essēcia substantia substantia
p̄sona. Inter hec talis est dīa
Vspa huc essēcia dicit naturā
vt humanitas Vspof huc substantia
dicit habēs naturā huc substantia
nature vt hō. Vpostafis dicit
distigibile nō tū distinctū d
terminatē appetatē vt aliquis
hō. Prosopon huc p̄sona dicit
distinctū cū determinatē ita appeta-
te ad dignitatē p̄tinentē vt pe-
r. Vnde sicut homines p̄tinentes
distincti sunt ap̄rijs q̄litate
ita pater et filius et sp̄s sc̄us
suis ap̄rijs nocōibz. Sicut autē
greci dixerūt p̄rē et filiū et sp̄m
sanctū tres vpostafes. i. tres
res ita et nos dicim⁹ tres sub-
sistentias id est tres res nō in-
digenes alia re vt sint. Con-
siderata igit essēcia diuina i se
om̄ino indistincta ē. P̄sonā
vero in se distincta ē suis ap̄-
tatiōibz. Considerata autē essēcia
in p̄sonis vel p̄sona in essēcia
mediū modū tenet scz vnitatē
et distinctionē et hoc patet in
a p̄p̄atis que om̄bz p̄sonis con-
ueniūt sed ad vnā magis de-
terminant. Nota qz sepe sumitur
substantia p̄ essēcia et qz esse-
cia nūq̄ transfertur ad signā-
dam p̄sonā. Tres sūt diffinici-
ones p̄sone. Prima ē Boe-
talis. P̄sona ē mōnalis na-
ture indiuidua substantia hec
sumit p̄nes naturā rei. Secūda

Richardus de sancto victore
talis persona est subsistens per se
solum iuxta quidam singularem
substantie modum. Hoc sumitur
iuxta etymologiam nominis. Di-
citur enim persona quia res per se est
vna. Tercia est diffinitio magis
habetur. Persona est hypostasis dis-
tincta a parte ad dignitatem per-
tinentem. Notandum quod predicta quatuor
putantur ibi sunt expostita et exemplifi-
cata scilicet essentia substantia sub-
sistentia persona differunt in cre-
atura et nomine sed in diuina
differunt ratione.

De immensitate dei. Ca. XIII.

Non est in deo quantitas di-
mensivonis sed virtutis.
nec ubique est deus mor-
tale corporis sed presentia magistra-
tis et per hunc modum dicitur in-
mensus. Sed nota quod immensi-
tas quatuor in deo complectitur scilicet
infinitatem. incomprehensibilitatem
et incommensurabilitatem. et eter-
nitatem. Si enim consideramus deum
in se sic est infinitus. psalmista.
Magnus dominus et laudabilis mi-
nis et magnitudinis eius non est
finitis. Si vero consideratur in co-
paratione ad intellectum sic est inco-
prehensibilis. Ap. 1. O altitudo
divitiarum quod propter hec etiam
dicitur sedere super cherubim. i.
super plenitudinem scientie et super
omnem intellectum. Si autem conside-
tur ab locis sic est incommensurabi-
lis nichil dimensum trinitas

habet nec loco claudis non est
ma. one concludit nec etate va-
riat. Sed si ostendat in a parte
ad durationem sic est eternus. Ap. 1.
Regi selectorum in mortali munus
bilibi. De hijs quatuor dicens
in sequentibus per ordinem. Tunc
igitur ostendit quod in deo non est appen-
ditas vel latitudo nisi solitas a p-
ditas h' metaphora sunt in deo.
Est enim in deo latitudo caritatis
quod nos ab errore reuocat. Ihesus.
Caritate perpetua dilexi te. Jo-
ac. te mensurans est etiam longitudo
patris quod malos portat. Dissipat
namque peccata hominum propter primam.
Est etiam in deo sublimitas sapientie quod
omnem sensum superat. Ap. 1. Via nu-
da et aperta est et in eo profundus
iusticie quod peccatores dampnat. Ma-
litiis maledicti in ignem eternum.

De infinitate dei. Ca. XV.

Dubitandum non est
deum esse infinitum quia
cum in deo sit idem pot-
estas et essentia patet quod essentia
eius est infinita sicut et potestas.
Vnde sicut potestas dei non ita potest in-
totum quod possit in parte. sic et essentia
dei non est ita in rebus quod possit
esse in pluribus. Immo si mundi
esset infiniti omnes repleterentur.
Deus cum sit verum causa efficiens
et formalis et finalis non
est dicere de ipso deo in-
quantum est causa efficiens quod
sit effecta nec in quantum est causa
formalis quod sit formata eadem ratione.

non erit dicere deum sit causa finalis
quod sit finita. Nullo ergo modo
dicendum est deum esse finitum secundum
substantiam nec finitum dicitur finitum per-
fectum. Sane tripliciter dicitur
infinitum scilicet negative. privative co-
trarie siue disparte. Infinitum
negative dicitur per abnegationem
finitis et sic dicitur infinitum id est quod
non finitum et hoc modo infinitum
est quod non est natum finiri. Infinitum
privative est quod est natum finiri
non tamen finitur. Infinitum contrarie
est quod habet contrariam dispositionem
ad finem. Primo modo
essentia diuina est infinita quia
non habet finem nec est nata finiri.
Similiter si dicitur tertio modo
infinitum. Si vero dicitur infinitum
privative sic non potest dici infi-
nita quia non est nata finiri. Primo
est finiens omnia. Item finis di-
citur tripliciter. Dicitur enim ter-
minus et secundum hoc quantitas con-
tinua est potestas infinita quod est
indivisibilis in infinitum et hoc id
quia in continuo non est terminus
indivisione sicut nec in numero
est terminus in additione. Alio
modo dicitur finis id est quod perfectio
Tercio modo dicitur finis id est quod
quod vnum quod quod primus est
deus infinitus non secundum quantitatem
dimensivam quod in eo non est sed secundum
quantitatem virtutis que in
ipso est. Sed quia in deo omni modo
est divinitus virtutis et essentie
non potest esse finitas virtutis

quod etiam sit essentie. Secundo modo
materia dicitur infinita quia caret
perfectione. Tercio modo malum
culpe dicitur infinitum quia non est
ordinatum ad finem.

De incomprehensibilitate dei

Ca. decimum sextum

Rector a creatura cog-
noscere non potest ad ple-
num in via. vel etiam in
patria quia infinitum ad finitum nulla
est proportio. Hoc. Trinitatis sibi
soli nota est et homini et proprio. Vnde
B. Nil deo presentius est et nil
incomprehensibilius quod nescit cui
quod rei presentia quod esse suum. Sane
esse omnium. dixerim? deum si quod
illa sunt quod est ille si quia ex ipso
et per ipsum et in ipso sunt omnia. Est
enim intelligentia nostra ad illam
lucem inaccessibilem multominus
quod visus noctue et respectu hominis
ad solem. Vnde deus dicitur in bar-
Ambulare super penas ventorum
hoc est super intelligentias etiam an-
gelicas. Veritatem apprehendit
deus aliquando per fidem in via. Aug.
Hentis humane acies in valida
in tanta excellenti luce non figuntur.
per iusticiam fidei emendat. Ad
idem B. Ita deus est in ratione a-
bilibus creaturis ut tamen non capi-
atur ab ipsis a rationabilibus
omnibus capi potest per cognitionem
sed a bonis tantum capere per amo-
rem. Dicimus ergo quod de deo sci-
re possumus quod sit non autem
quid sit. Aug. Intellegamus.

deum sine qualitate boni in quantum
magnū. sū indigēcia creatore
in huius pudente. sū habitu omnia
concernente. sū loco ubiq; totū
sine tempe sempiternū. sū vlla
mutacione sui mutabilis faciet;
nilq; patiente. **C**onphendit q;
deus p spm p dignitate meri/
totū in patria. **A**ug? **V**idebi/
bim? tue maiestatis essēcia
et vnusquisq; eo pspiciat q;
hic vixerit pui? et exemplū
in mari. q; se offert qdam vi/
sui et tamē fm ambū suū totū
videt non pōt et hoc ē tñ ppter
māis latitudinē. tñ ppter vi/
sus nū ad tantā supficiē i ppor/
tionabilitatē. **H**oc igit tenendū
est q; deū in via cognoscere pos/
sum? q; ē et in patria sicut est
nūq; tamē nec hic nec ibi qd ē
Visus corporis impedit sc; p te/
nebras p falsam lucē p auerho/
nē a re visibili. **C**oemō impedi/
tur visus spūalis circa cogitiōē
dei pmo p tenebras pccī vel er/
roris. **2o**. Qui facit pccm in te/
nebris ē. **3o**. adhuc cū legē
moyses corū velamen ē sup rē
Deō p falsam lucē hoc autē;
fit cū quis metatur eterna. fm
naturalia. **E**xemplū habem? in
ligno putrido q; in nocte qndā
lucē videtur habere sed cū dies
aduenerit nichil ē. **T**ercio p/
auerhōnē a re cognoscibili. hoc
fit qn quis spū in amutabili
bono rebo mutabilib; adheret.

talium oculi cum sint egrī obis/
sa ē lux. q; puris ē amabilis. **D**e/
cognoscitur int? et exteri. **I**ntus
dupliciter q; qnq; p i pīacōez
q; paucis datū ē. **A**pl? **S**cio
hominē et cui qnq; p rōn acōz
fm q; mod; plures pbi noticiā
de deo habuerūt. **A**pl? **2o** **E**x
ri? etiā cognoscitur dupliciter
scilicet p creaturas. **A**pl? **V**ide/
m? p speculū videlicet creatura
tam speculum in futuro in quo
omnia videbimus q; ad nostrū
gaudiū p tinebunt. **I**tem p doc/
trinam. **A**pl? **F**ides ex auditu
Sicut bene cognoscit qnq; au/
ditu. qnq; visu. qnq; gustu. sic
quodāmodo et de? cognoscitur
auditu. cognoscūt deū qui audi/
ūt verbū dei et p illud credunt
visu cognoscunt theologi qui
legunt deum in scripturis. et
pbi q; speculantur ipm in natu/
ris. **G**ustu cognoscūt soli boni
ps. **G**ustate et videte qm suā/
uis ē dñs. **E**t iste vltim? mo/
dus pccissim? ē et certissim?
Dyomin? dicit qd tribus mo/
dis cognoscit de? sc; p ablatiō/
nē et negatiōē; ut cum dicitur
Deus non est hoc vel illud. **H**ec
per eminēciam ut cum inueni/
atur in creatura potēcia. attri/
buenda est deo summa potē/
cia. et sic de alijs. **I**tem p cau/
sam scādū n q; p effectū. vni/
ad cognōez cause vel p cogni/
ōez moū ad cognōez moūtiōez.

Nota q; anima sensu percipit
corpa q; formas i materia tñ
plēta corpe ymaginacōne v/
to corpm similitudines hoc ē
formas abstractas a materia
esse absente corpe. **R**atiōne autē
corpm naturā. **I**ntellecū spm i
creatū. **S**ciendū p terea q; cog/
noscibilia qdam sūt infra mōz;
quedā iuxta quedā sup. **I**nfra/
ratiōne sūt que sensu pcpim?
ut alba nigra et luxa ratiōne
sūt q; ratiōne pcpimus ut via
falsa iusta et multa. **S**upra m/
tione sūt que solū diuina reue/
lacione pprehendūt aut scrip/
turā auctoritate credunt ut
tres esse personas et vnū deū.
De incircūscriptibilitate dei.
Capitulū decimumseptimum.
Ubiq; deus est et tamē
nusquā est q; nec ab/
vlli loco n' vllō capie/
loco. **N**on q; deus sit int.
omnia et extra omnia et infra omnia
et supra omnia. **A**ug? **D**eus ē
i mūdo nō exclusus. **E**xtra mūdū
nō exclusus. **S**upra mūdū non
elevatus. **I**nfra mūdū nō de/
pressus. **E**x his patz q; deus ē
intia omnia et hoc q; omnia replēt
et ubiq; pns ē. **I**tem extra oia
est q; omnia continet nec vsquā
valet coartari seu nota q; hec
ppositio extra dicit ibi n' actua/
le pñciā ad locū p potēcialē
q; est dei immensitas que infini/
tatem.

tres mūdus possit impleti si esset
Item ipse ē supra omnia q; om/
nib; pstat n' aliqd eā ei. **I**ta
infra omnia ē q; cūcta sustinet et in
ipo nō pōt sōstē. **D**icim? etiā
q; de? ē ubiq; nō ut idigeat
rebo q; i eis sit sed potius res
sui indigēt ut p eū subsistant.
Deus em ante mūdū cōstituti/
onem fuit ubi nūc ē videlicet
in se qm sibi sufficit ipse p hoc
patz iclucō qstionis quorūdā
simpliciū q; querēt ubi deus sit
erit pū quā mūdus est. **N**ota
q; modo deus sit i loco. **S**ciendū
aut q; aliqd sit in loco creatū/
scriptū et diffinitū nec corp?
aliud diffinitū n' cūscriptū ut
angel? aliud n' sic n' sic ut de?
et hoc ē ideo q; nō indiuiduā/
per matiaz ut corpa neq; per
suppositum ut angelus aliud.
etiā i loco pū cūscriptū pū
diffinitū ut corpus ppi sub sa/
cramento q; ē totū i ubi tota hos/
tia ita q; nō excedit et scdm h'
ē i cūscriptū est q; sic sū hos/
tia q; nō ubiq; et sic ibi quod
āmodo diffinitū. **C**orpus autē
ppi sic; nō sit ubiq; cū sit cre/
atura nec equari possit in huius
creatori in pluribus. tñ locis
est. i. subdiuisis hostijs et hoc
ē ppter vniōē eius ad creato/
rem. **U**nde merito habet āplius
q; alia creatura sc; q; in locis
plurib; esse possit. **N**ota an cū
ueniat ēē p q; vel n' **E**xpositio.

patet qd esse ubiq; simpliciter
soli conuenit creatori sed in vno
loco esse conuenit creature. in
pluribus vero locis esse et non
ubiq; conuenit corpori. Ihesu xpi.
Nota qd deus multipliciter est
in rebus sc; p natura sic e ubiq;
potentialiter. plentialiter. essen
cialiter. It p gra; sic e in bonis
lo. Qui manet in me et ego i
eo h fere fructus. It p glam sic
e in ronalit vt veritas in dāpif
cibili vt bonitas. inuisibili vt
potestas. It p vniōē sic fuit
in vtero vginis vniū hūane
nature xpi. et in seplchro vniū
tus carm et i inferno vniū aīme
xpi. It dicit esse alibi p oc
cultoz reuelacōez. G. v. in
loco isto dñs ē. It p vestigioz
ei⁹ excellentē representacōez sic
dicit esse i celo qz ibi maxime
relic; sua potēcia. et sapia. et bo
nitas. It p nature pēptitacōē
sic e fili⁹ in pte et pē in filio. et
spūs sūs in vtroq; It p mi
racloz opacoēz. Exodi. Dicit⁹
dei ē h. It p cōseruacōez et iu
bernacionē sic e in mūdo. Item
deus ē in seipso vt alpha. et o
et scdm illud. Dic vbi tunc es h
cū pter eum nichil es h. Tūc ē
nunc in se qm sufficit ipse. p q
patet solucō questiois. quorum
dam simpliciu q querūt vbi de⁹
fuerit pūs q mūdo esset. It
ipe est in mūdo sicut rex in reg
no. **Deus** ubiq; regnat

ubiq; impat. ubiq; magēstas
eius omnia replet et complectitur
vniuersa. Item in angelo vt de
cor in quantū veritas et sicut sa
por in quantū bonitas. Item in
essencia est sicut paterfamili
as in domo. vñ illud vbi scū sū
vsq; ad consumacōem seculi.
Item in electis est vt liberator
a malis. et adiutor in bonis.
et hoc est qd dicit **Deus**. De⁹ ē
in creaturis mirabil in hominib;
amabil i angel⁹ desiderabil in
se ipso cōprehensibil i re pbi⁹ tol
lerabilis. It in re pbi⁹ ē vt ter
ror et horror. Aug⁹ q te dimittit
q it n a te placat⁹ ad te iatū.
vñ vñ mō de⁹ ē in dāpnatis
sicut terror et horror. Aug⁹. Qui te
dimittit q it qd vt sup. nō em
manū dei potē in effugere. ps
Si ascendero in celū tu illic es
si descēdero ad infernū adeo.
Si vero dubitat⁹ vtrū de⁹ sit
in dyabulo sciendū q qdā sūt
noia q impōtāt naturas prout
sūt nature in hīs occidēdū ē q
deus inhit. Sūt alia p q intelli
gunt⁹ difformitates vt dyabu
lus de qd non ē dicens q de⁹
inhit mī addat⁹ mēntū spūs.
vel aliud tale. De⁹ ē i aīa fideli
sicut sponsus in thalamo. Rep
in regno turris in castro. Item
sicut magister in scolis. fons
in cētis. Lux i tenebris. It sicut
thelauaurus in ageo. vinum
in cellario. Tabernaculus in auro.

Item sicut mana in archa Si
gillū in carta. Medicina in apo
teca. Item sicut cythara i cōui
uio. Imago in speculo. Mel in
sauro. Item sicut fruct⁹ i arborē
Oleū i lampade. Liliū i oualle.
De eternitate dei Ca. xviii.
Sicut deus ubiq; ē nō
tū aliquo loco p tēet
sic et nū ē et tū nullo
tempe mēsurat. Non em opōt
ei plens nec p tēet nec futur⁹.
Nota qd nullū deo cōpōt. Nā
tēp pūs manēs esse nō hab;
qz p tēet. **Deus** autē semper
manet iō. **Vnde** Hila. Esse nō
ē accidēs deo q substantia v
ritas et manēs et cā. Similit
tēp p tēet mō nō ē natūē
habet esse substantiē. Sed deo
dicit⁹ in ps. Ipsi peribūt tu autē
Eodē mō tēpus futurū nō ē sed
expectat⁹. **Deus** autē sp ē. **Vnde**
Mercuri⁹. sola monas ē alpha
et o hī alp ja et o hoc est quia
deus ē p tēet sū p tēet et h
nis sū fine. Cū simplex sit om
nino nō habet in se p tēet
cōtrarietatis que ē cā corrupci
onis. Nota qd sit et nitas s
rem. Sciendū q p tēet dicit⁹ di
ut nitas sū p tēet et hī fine
et sine mutabilitate et scdm h
cōuenit et nitas soli diuine na
ture in q ē diuturnitas imensa.
Nota quid sit eternitas scdm
ethimmo. Eternitas scdm ethi
mō ē qd ē p tēet et nitas qz et nitas

et nitas tā iniciali q finali. Item
nota qd sit eternitas scdm dif
finicionē **Boecij** in libro d cō
solacōne. Eternitas ē ieternabil
vite tota sit et pfecta possessio.
Ad hū? diffinicionis intelligen
ciam. Notā q in quibusdā ē
determinabilitas simplicit⁹ qz ex
pte ante et ex pte post vt sunt
generabilia et corruptibilia ab
quoz differēciā pōt ieterni
nabilis et bñ pōt illud p ab
negacōz qz simplicia et p tēet
diuina nullō mō melius mani
festant⁹ q p remocionē vt ait
Pyomih⁹ et hec est rācō quia
simpliciu esse intellect⁹ nō pōt
p tēet cōprehendere et ideo ex
negacionib⁹ eorū q ab ipso re
mouē manuducit⁹ itelle et ad
ea aliquantū cognoscēda. Itē
nota qd multiplex ē ieternitas
bilitas. Item in quibusdā ē ieterni
minabilitas essencie q nō vite
vt in corporibus celestib⁹ ad qz
diām addit⁹ vite. **De deo** autē
dicit **Aug⁹** q solus dicit⁹ habē
immutabilitatē. In oī em muta
bili natūā nō nulla mors ē ipsa
mutacō qz facit aliud i ea non
esse q pūs erat. **Vnde** et homo
qū nascit⁹ quodāmodo incipit
mori. In quibusdā ē ieternia
bilitas q tamē cū miseria et in
felicitate vt i demoi⁹ et idāp
natis ad quorū diām addit⁹
possessio i aīus intellectu ē iōū
ditas felicitat⁹ qz tūc possessio

et hoies q̄ vero p̄m et sine hñe
 dñr t̄pali vt sūt corrup̄. hñe v̄
 gi. et sc̄hib̄ia et bruta et h̄moi
 De imutabilitate dei **Ca XIX**
Imutabil̄ ē de⁹ et imp
 mutabil̄ et iomutabil̄
 Immutabil̄ ē q̄ non ca
 dit i eū mot⁹ ac̄ntal̄ sc̄; augm̄
 lco. p̄. **S**iplici d̄mitat̄. natūe n̄l
 addi v̄l minui p̄t q̄ sp̄ ē q̄ est
 Itē n̄ d̄minucō **Mat** Ego de⁹
 et n̄ mutō. Itē n̄ alc̄acō. **I**a ap̄s
 q̄; n̄ ē t̄nsmu. n̄z v̄c. ob. itē n̄
 s̄m locū mutacō q̄ v̄q; p̄ns ē.
 p̄sa. **C**elū et t̄ā ego i p̄leo. **I**n
 mutabil̄ aut̄ ē q̄ n̄ cadit in eū
 s̄bal̄ q̄ ē de n̄ eē ad eēvt ḡn̄cō
 q̄ iūcū n̄ habuit n̄ ille q̄ ē de
 eē ad n̄ eē vt corrup̄ q̄ n̄ habet
 fi. **I**lls̄ em̄ i n̄l ē v̄abile q̄ ē s̄
 nichilo **E**st et iūa iomutabil̄ ex
 eo q̄ n̄ cadit i eū mot⁹ ex opa
 tōe. **N**ā soli deo oueit i opa tōe
 q̄ētū e. v̄n. **D**oe⁹. **S**tabil̄ q̄;
 māns dat cūcta mouei v̄n. **Q**u
 de⁹ fecit aliq̄ tē nō sit i ip̄o deo
 mu. a. h̄ i tē c̄ta s̄m q̄ opa. et q̄
 aut̄ fecit de⁹ p̄dicare s̄b̄ū onē
 minue et p̄dicē m̄rtē e. ezechie.
 q̄z neut̄m accidit i talib⁹ n̄ mu
 tauit de⁹ p̄siliū q̄ ab eēno secū
 habuit s̄ s̄niām q̄ respectū ad
 ipsa negocia habuit q̄ minue
 subūcōda eāt s̄m meita et ezech
 yas moriatur. eāt s̄m cās inf̄io
 res s̄ h̄uic n̄ ip̄osunt n̄cēte d̄nie
 potēte. **I**tē ēplex distiguē mo
 t⁹ sc̄; natūal̄ violēt⁹ et volūtari⁹

luisse[mur] mō volun? mō no
 lunus modo diffusis cogitacō
 nibus et affectioibz atq; cōsi
 līs hūc illuc vagamur. **D**eus
 autē semp se habet equaliter et
 immobiliter. **I**tem nota q[ue] tri
 plex est motus. **1**us alius ē mo
 tus circularis. **A**lius rectus. **A**li
 us obliquus. **C**ircularis ē corpo
 rum supiorū put firmamentū
 mouet scdm formā quādā vt
 dicit phis n scdm substantiā
 hoc est dicere q[uo]d nō mouet ab
 locū sed i loco. **M**otus autē rectus
 sursum vel deorsū scdm q[uo]d corp[us]
 inferiora mouent[ur] ppter leuita
 tem vel grauitatē. **M**otus obli
 quus oppositus ē circulari et rec
 to. **U**nde q[uo]d reflectitur habet a
 motu circulari q[uo]d vero limialit[er]
 mouetur habet a recto. **N**ullo is
 totū motorū mouet deus quia
 p[ro]prietates istorū motūū nō cō
 ueniunt ei. **I**tem nota q[uo]d deus
 mouetur multiplex. **P**ossemus
 tamē dicere q[uo]d isti motus deo
 cōueniunt nisi et vt dicit[ur] mo
 ueti motu circulari om̃a regen
 da et gubernanda. **I**tem motu
 recto bonos remunerādo. **I**tem
 motu obliquo p[er]uersos et p[er]u
 mūdando. **C**ōmodo posset di
 ci q[uo]d deus mouetur motu natu
 rali quo scilicet molita bonitate
 omibz creaturis p[ro] captu ear[um]
 se cōmunicat. **I**tem motu violē
 to quo peccatores dāpnat. **I**tem
 motu volūtario q[uo]d cūctam esse.

De simplici a te dei. Ca. XX.

20

24

In fine dignitatis ex
cellencia tanta est quot
mens de deo cogitans
deficit cum sit incomprehensibilis
Sensus eius non capit cum sit in
visibilis. Lingua enim non expri
mat cum sit ineffabilis. Tempus
eius non mensurat cum sit inestimabil
Locus eius non capit cum sit inco
circscriptibilis. Scriptura ipsum non
explicat cum sit inestimabil. Vir
tus eius non attingit cum sit inaccess
ibilis. Desideria et vota trans
greditur cum sit inoperabilis. et be
atius ois creatura ad deum compa
ta defectum habet quia infinitum ad
finitum nulla est proportio. Ecce per
excellentiam diuinam nullo eget
quia in se habet sufficiens bonum est
non enim indiget corpore ut sit in
loco ut alicuius in tempore ut aliquando
nec causa ut aliunde nec forma
ut materia nec subiecto in
quo subsistat vel cui assistat.
Nota quod soli conveniat. Sunt et
alia quod soli diuine maiestati con
ueniunt et nullae alie creature in
quibus excellentie sue dignitas

apparet sicut ē esse oīmpotentē
 omnibonū oīscientē q̄ cognoscit
 oīa p̄sencia p̄terita ⁊ futura ⁊
 oīa figularia simul actu **S**o-
 lus cognoscit ea que subsūt li-
 b̄o arbitrio et cogitationes
 hominū solus cognoscit seipm
Hic ad ipsū solū p̄tinet ubiq;
 p̄sente esse de nichilo res creatē
 in instanti opari i opacōne qui
 etiā esse inācula facē ex aucto-
 ritate **D**e qualibet creatura face-
 re q̄ vult voluntatē hominis co-
 gere i actu oculi mortuos susci-
 tare essentia aīe illabi peccata
 dimittere grām infundere i igne
 perpetuo corpus seruare. **N**ota
 quot i deo bona sūt excellenciz
Quā aliqd creaturē conuenit q̄
 cōpetit creatori tū excellencius
 de eo dicit vt h̄ in creatura est
 potēcia in deo sit sūma potēcia
 h̄ sapiēcia in ip̄o sit sūma sapi-
 encia et sic de alijs **V**n̄ ⁊ hui⁹
 modī dicunt de deo i sublatio
 p̄pter q̄ dicit **P**otētissimus
Sapiētissimus **O**ptim⁹ **P**ul-
 certissimus **D**ulcissim⁹ **M**iseri-
 cordissimus **I**ustissimus **M**ira-
 bilissimus **D**esiderantissimus
Fidelissimus ⁊ sic de alijs **A**u-
 gustin⁹ in libro de trinitate o-
 nec sūme viuere ⁊ aīcta senti-
 atq; intelligere mori ⁊ corrūpi
 mutariq; nō posse non corpus
 esse s; sp̄m oīpotentissimū **I**us-
 tissimū **S**pectōssimū optimū
Beatissimū fatamur **P**otēt.

et i preter auctoritate mco as
signari q bona sūt ex celledi in
deo q i catura q sp ē aliqd no
bili in q i cato videm? enā
q aq purior ē in fōte q in riuo
Radix quoqz sol lucidiores sūt
in ipso sole q in aere et dulces
do maior ē in melle q in mellico
De notōibz dei . XXII
Uocōnes sūt qnz scilz
pēntas. filiā. pcel?
ho. in nāscibitas. quis
spū. pma est pās. scda filij
tercia spūs sancti. quarta pās
qnta pās et filij. Ex qbz patet
q tres nocōnes insūt pī. dua
filio. vna spūi scō. Tres pme no
cōnes dicunt psonales tm. eo
q psonas faciat et eas ppe et
naturaliter distinguat et ille so
le tres sūt vitates triu psonaz
qbus psona dicunt tres. vñ l;
pēntas habeat ppetates tm
pēntate tm ē vnus. Patre em
pēntate ē indiuis? i se et dis?
ab alijs. in nāscibitas ā ē i pē
a sumit pūatē eo q ipse sit a
nullo et tm pēm nō tificat hanc
quis nō figea p hoc ipm distin
guat a figtis. Similit omnis
spū. ē vna nocō et illa vitas
ē in pē et filio et est distincta
ab omī alia nocōe. No ady igit
q ppe loqndo tres sūt ppetas
tres psonales scz pēntas. filiā
pceltio. qz psonal ppetas ē q
pm soli psona ouenit et cā ab oī
alia re distinguat. Relacōes pō

sūt quōd qz vna ē pās ad fili
um scz pēntas. alia ē econūlo
scz filiā. tca ē pās et filij ad
spūm sanctū scz omnis spū. ē
qnta econūlo scz pceltio. No
cōnes aut sunt qnz qz qlibet
relacō est nocō et pētea in nāsc
bilitas q pī conuenit p pūatē
nem relacōis ad aliud pīcipiū
Nocōes habent mltā nomina
dicunt em nocōes quia pso
nas notificant. Dicunt et dis
tinctiones qz psonas distinguūt
Item dicunt relacōes quia p
sone pēas ad se mūcem referū
tur. Dicunt quoqz ppetates
quia ppe psonis insūt. Nota
regulas nocionum. Nulla no
cio de alia pōicatur. Item que
libet nocio est illa persona cui
inest. Itē quelibet nocio ē essen
cia diuina vt de? Itē ones no
cōnes sunt vna essentia Item
nulla nocio inest diuino essen
cie que nec distinguēs ē quia
ipa non distinguūt s di stinguūt
Item nociones supē ab itacti
ue predicantur de essentia. sed
sumpte concretius non. Vnde
bene dicitur essentia est pater
mitas sed nō dicitur essentia est
generas. Itē nocio sp imporat
dignitatem. Item supposita no
cione non supponitur psona. qz
aliqd ouenit nocōi q nō oue
nit psona. Nocōi em ouenit
ppe distinguē s psona distinguē
De notōibz diuinis Ca. XXIII

Hinc nomen q de deo
dicat aut ē essentiale
aut psonale aut nocio
nale Essentiale quedā sūt s
stantia vt deus deitas creator
et filia Quedā sūt adiectia vt
bonus eternus imēsus et hui?
modi. Personalia sūt vt pater
fili? spūs scūs Nocōalia sūt
vt pateritas in nāscibitas et
De his notandū q nomē esse
ciale substantiū et abstractum
nullo mō pōt trahi ad supponē
dum p persona Vnde falsē sūt
hec essentia genuit essentiam
Itē deitas genuit deitatem sed
concreta licet sint essentia
trahi possūt ad supponēdy pō
persona et hoc per verba nocio
alia vel pōpōsiones nocōna
les Vnde vere sūt deus genuit
deū Creator creatorē vel deus
de deo Similit de notōibz q
media sunt vt lūmē de lumine
Itē hoc nomē sapiēcia licet sit
abstractiū tm pōt ex vñ sumi q
cōcretiū vt sapiā s sapiēcia
Essentiale aut adiectiuoz. q
dam pōicāt pure diuinā essen
ciam vt bonus et ens Quedā
diuinā essentia cōnotādo pūa
cionē pīcipiū et finē vt eēn?
vel certe mēsurā localis vt imē
sus Quedā pīcipalit signāt
diuinā essentia et cōnotāt effec
tum i creaturā in actu vt creat
iustificat viuificat vt i habitu
vt iustus misericors vel in pōtē

cia vt omnipotēs Nota q noia
deo cōueniant Sūt quedā ve
ba qz nec significat nec mod?
significandi deo ouenit vt au
tere ambulare Quedā sūt quo
rum significatō cōuenit sed nō
modul ignificandi. vt creare
facere Quedā sūt quorū et sig
nificatō et modul significandi
deo cōuenit vt pater i hoc ve
bo est Exodi. Qui ē misit me
Nota q oia que sūt pfectiois
s deo vere dicunt q aut ipfecti
onis sūt aut nō dicunt aut se
cundū assūptionē humane na
ture dicunt vel trāslatīe. Itē in
diuinis sunt duo modi pōican
di scz p modū substantie et rela
cionis sed suba pōtinet vnitatē
et relacō multiplicat trinitatē
Nota q aliquid dicitur de deo
multipliciter Nomina quedā
dicunt de deo essentiale vt ius
tus misericors que cōnotāt ef
fectū in creatura scdm habitū
Quedā tēpaliter vt dñator et
miserator que cōnotāt effectū
i actu Quedā psonaliter vt p
sone Quedā singulariter vt de
us Quedā ppe vt ppetates
psonaz Quedā appate vt po
tēcia sapiā qdā pōtētie vt ius?
Quedā pūatē vt immortalis
et hec mag? appie dicunt de deo
q pōtētia q melius dicitur de
de o quid nō sit qd sit Que
dam cōslatīe sūt q symbolice
de deo dicuntur vt agnus leo.

Quedam collectivae ut trinitas
trinitus. quedam relatiue ut eque
lis similis. quedam respectiue
ad creaturas ut creator. refugium
et hec nomina non dicunt relatio
nem dei ad aliud sed aliquid ad deum
habent relationem ad aliud sed
alia habent relationem ad ipsa.
Duo sunt principalia dei nomina
scilicet. qui est et bonum. per primum signi
ficatur esse dei absolute in se. et hec
confidetur ut infinitum. quia qui di
cit substantiam infinitam cum sit no
mine infinitum. per secundum notatur esse
diuinum ut causa. fecit enim deus
omnia propter bonitatem suam. In the
ologia supponitur quod est per nomen
essentia ut deus diuinitas potest
esse essentia natura. Item supponitur
quod ut cum supponitur persona
idem supponitur que ut cum sup
ponitur nomen. Persona per neu
trum genus dicitur substantia di
uina. per masculinum persona. per fe
mininum nomen. per hoc patet quod non
debet in ymno cum tunc. unde per
cum filio est unum. quia pater
et filius non sunt unus in persona
sed unum in substantia. unde magis
cantandum est unum per cum filio.

De ineffabilitate dei. *XXIII.*

Nihil digne vel appropinquate
deus dici potest propter eius
excellenciam. Non enim per
nomina de deo appropinquatur loquere. quia nomi
na significant substantiam cum quali
tate. et ita intelligitur ibi oppositio
forme cum materia que in deo non

est. Nec per nomina que nominant deum
deus cadit a demonstratione. non
enim potest ibi esse demonstratio ad
sensum cum sit incorporeus. nec
demonstratio ad intellectum cum
sit incognoscibilis. si ergo dicis
quod huiusmodi nomina secundum
prescientiam cadunt a demonstratione
cassa erunt et vana. dicendum quod
est ibi demonstratio ad fidem.
Nec per verba que cum modis et
formis cum tempore sunt casu agendi
vel pacendi significatiua sunt sed
alia non cadunt inde. Nec
per participia cum sequantur natu
ram nominis non isti verbi. Nec
per alias partes orationis quia non
sunt subiectibiles vel predicabiles.
Ex hijs patet quod deum notificare
non possis per distinctionem sed que
literatur per circumlocutionem. *Vn*
der. Quid est deus. Ex quo
omnia in quo omnia per quem omnia
Quid est deus quo melius
cogitari potest. Quid est deus
voluntas omnipotens. benivolentia
et veritas. lumen eternum. incon
mutabilis ratio. summa beatitudo.
Inuisibilis et inaccessibilis
in se. et in suis spectabilis. et so
lus mirabilis. Multis modis as
seritur aliquid de deo. Primo
per naturalem rationem que
dictat quod unus est deus et nu
merator omnium bonorum. et
punitor omnium malorum. se
cundo in substantia et trinitate in personis
secunda per fidem que dicitur deum unum

Tercio per sacra scriptura. Quatuor
per rationes probabiles. Quinto
per exterioris predicationem scilicet hijs
duobus modis vltis non est inter
dictum si firmitate habeat ab aliquo
trinitatis predicator. Est enim regula quod
quicunque asserit aliquid de deo quod
non est sibi certum per naturalem rationem
vel per fidem vel per sacram scripturam
presumit et peccat. *De ydeis*
et libro vite. *Ca. XXV.*

Dee rerum et exemplar
et rationes sic in deo sunt
quod ydea importat causam
efficientem a forme effectum. Sed
exemplar causam formalem. Ratio
vero causam finalem. Deus enim
omnium rerum est principium a quo sunt
et forma exemplaris ad quam ymita
tionem sunt et finis ad quem sunt.
Nota distictionem inter exemplar et ra
tionem et ydeas. Hec tria sic a
se differunt quod exemplar unum est quod
exemplar connotat similitudinem crea
ta vero in causa sunt unum. Sed ra
tiones et ydeae plures sunt quia ista
respectu rerum dicuntur. Sunt itaque
plures ydeae quia connotant agni
tionem cognoscibilem autem distig
wunt in cognoscere sicut et ra
tiones in deo plures sunt quia signi
la creata sunt per hijs rationibus ab
surdum est enim dicere ut ait Aug.
equum et rationem creatam que hominem
dicendum ergo est quod licet rationes
in deo vel ydeae sint una. Veritas
et una lux et essentia diuina tamen
plures rationes et ydeae. propter plu

ralitatem ydearum diuis exemplum
habes in naturis. Videmus enim quod
omnes linee circuli unius centro
remote autem a circulo differunt
ab invicem. Nota quid sint ydeae.
Sunt autem ydeae ut dicit Aug.
forme principales rerum que diuisa
intelligencia continent. Dicendum
est ergo quod sicut in mente artificis
prius est forma rei quam in opus ex
eat sic ydeae rerum ante mundi consti
tutionem in mente creatoris erant
nec enim aliquid extra se inspi
ciebat secundum quod mundus faceret.
Ex hoc patet quod omnis creatura
prius in deo existit quam in se ipsa.
Unde cum ab eo per creationem per
cessit ab ipso quodammodo distat
cepit. Unde rationalis creatura
ad ipsum redire debet. cum primo con
iuncta fuerit etiam ante quam esset
et hoc per ydeas que non aliud quam
ipse deus sunt et erant sic autem ad
locum unde exeunt flumina reuer
tuntur. Nota quod res in deo dicuntur
vita et lux. Res putantur in deo
dicuntur vita que importat rationem
boni. Quod factum est in ipso vita
erat diuina et lux que importat
rationem veri. Aug. super Genesim. Crea
tura in deo sunt lux hec autem in deo
dicuntur quia in deo non sunt mala
neque falsa. Distinctio est inter exemplar
et librum vite et speculum. Exem
plar namque dicitur respectu rerum
ut exemplum. Liber vite dicitur re
spectu rerum ut redeuntium. Sed
speculum dicitur respectu rerum ut

enciū. De libero vite sic dicit hugo de sancto victore. liber vite ē cuius origo eterna. incorruptibilis essentia. cognitio vite scriptura indelibilis. inspectio desiderabilis. doctrina facilis. scientia dulcis. profunditas in scrutabilis vba immutabilia. tū vnū solum oīa. Anima vero moraliter loquendo multipliciter est in deo scilicet sicut ramus in arbore apīs in flore. Manus in litteris fessum in thalamo. thesaurus in agro. scriptura in libro obcessus in castro. aucta in mīdo. piscis in ruo. quilibet res in vno. appropinquat stella in firmamento. ymago in speculo. cera in sigillo. gēma in auro. mel in fauo. De appetitibus diuinis personis. Ca. XXVI.

Vāuis oīa effectalia oībus personis equaliter conueniunt appetitibus tū prout potentia. sicut sapientia. spiritui sancto bonitas. et hoc ē propter exclusionem carnalis intellectus. ne videlicet per rationem antiquitatis credatur impotens. et ne filius ratione iuētutis credatur infirmus. et ne spiritus sanctus ratione impetuositatis credatur crudelis. hec ratio pertinet ad simplices alia pertinet ad sapientes scilicet quia potentia naturaliter precedit sapientiam et vtrique bonam voluntatem. De attributis itaque dupliciter ē loquor aut secundum rationem sic oīno idem sunt nec apparet aut secundum rationem sic eorum quodam apparetur quod

dam non. Nam a propinquitate non ē aliud quam spiritualis attributio ratione alicuius personae. cum propter illius personae sic habet similitudinem potentia cum patre quod est principium vniuersale. et sapientia cum verbo et bonitas cum amore. Predicta apparetur habet consuetudo scripturae quod opera manifestissima potentia attribuitur patri. sapientia filio bonitati spiritui sancto. Alia ē appropinquatio hilaritatis talis. Eternitas est in patre quod non habet principium nec finem nec principium essendi ab alio. Spiritus in imagine. in spiritu quod summe pulchritudinis in mundo id est in spiritu sancto quia summe perfectus et amantissimus. Istud per alia verba sic innuit. Aug. In patre veritas. In filio equalitas. In spiritu sancto unitas equalitatisque concordia. Conueniunt autem patri unitas. quia sicut unitas. a nullo descendit et omnis pluralitas ab ea defluit. sic deus pater a nullo est. et alie personae ab ipso sunt. Preterea ea sicut veritas de se gignit unitatem ita pater de se gignit alium se id est filium. In filio vero dicitur esse equalitas quia equalis patri non solum in potentia et sapientia et bonitate. sed etiam in hoc. quod si ut pater suus bonitatem alii personae sit et filius in spiritu sancto autem ē unitatis et etiam equalitatis. conuenio. qui ē amor amborum scilicet patris et filii

Item quarta apparetur ē quod ratio in patre ē principium et origo dei quod summe principium. In filio vero ratio exemplandi quod summe pulchritudinem. Sed in spiritu sancto ratio facienti quod summe proficiū et bonū.

De potentia dei. Ca. XXVII.

Potentia dei duplex est scilicet absoluta et ordinata. Multa vero potest potestatem quod non potest. Secundum quod multa subsunt sue potestati quod non congruit sibi ut nunc facere possit et tamen facere ea congrua et sic posset illa facere. Nota quod potentia dei patet in tribus. Deus potest oīa oībus modis quod potest producere non ens inesse et hoc per creationem. Ita potest ex impleto et plenitudo facere et hoc per appagatio. Ita potest mutare vnum completum in aliud et plenitudo si autem per transmutationem panis in corpus christi. De talibus dicit Aug. Quomodo deo aliud posse et nos intelligere non posse. Nota quod potentia dei ostendit in tribus. Potentia dei apparet in mundi initio et in medio ac in fine. In principio quod res de nichilo creauit in medio autem quod res non in nichilo restant sua potentia ostendit in fine vero quod mortuos mira celeritate suscitabit. Nota quod potentia dei apparet tripliciter. Apparet quod deus potentia in rebus spiritualibus quod cum dyabolus preteritum habet in nobis immutandi sensum et fantasmata agere etiam potestatem habet super hoc et in

sui intellectum immutandi. Solus deus habet preteritum non solum super temporalia potestatem habet potestatem etiam mutare voluntatem Aug. Quod deus nos prouenit ut vtilia velimur et sequitur ne frustra velimur. Nota quod deus non possit. Dicitur deus sit omni potestas tamen non attribuitur ei actus culpabiles. Ut mentiri et male velle nec penales ut metueret et dolere nec corporales ut dormire comedere et ambulare nisi forte tamen supertue. Ut actus inconuenientes qui possunt esse triples. Primo si aliquis actus contradicit diuine potestati ut ē facere maiorem se. Secundo si contradicit eius veritati ut ē facere aliquid simul esse et non esse vel quod preteritum sit futurum. Tercio si contradicit eius bonitati ut dampnare petrum et saluare iudam et his analogis. Quodlibet inueniens etiam minimum ē impossibile apud deum. Notum autem hec ē ratio quod potentia dei cum sit perfectissima nec ē de nichilo nec ē sub aliquo non eget aliquo. Unde non potest deficere peccando nec succubere paciēdo nec egere sub fideli in temporalibus querendo ac per hoc nec culpabilia nec materialia potest. Nota quod deus potest omnia vel per se vel per creaturam illa dico omnia que posse ē pure potentie hoc autem dicitur quod posse peccare non est potentie sed infirmitatis. Deo autem competit perfectum posse et perfectum dominium. De quo dicitur

Dominus est non prius existeret
sus tunc et omni pulchro et bo
no omnia et per se possessio fir
ma et non valens cadere fortitu
do. Nota ergo quod quod opaco
nes attribuunt deo secundum causas
litate et essentia ut scire. Que
da secundum causalitatem et non secundum
essentiam ut medere curare que
da secundum essentiam et non secundum
causalitatem ut iustificare curare quod
non sic non sic attribuunt ei ut per
causam. De miraculo dei. Ca. XXVIII.
Vomina per divinam poten
tiam sunt miracula id est
de miraculo est agendum.
Augustinus notat illud miraculum quod
quid arduum aut insolitum si pra
speum vel factum ammirabilis ap
paret. Ad hoc quod aliquid sit mi
raculum quatuor concurrunt primum
est quod sit a deo. secundum quod sit pre
existencia nature extra ordinem ordi
nem fiat. Tercium quod sit eiusdem.
Quartum quod sit ad fidei rationem
non. Unde si aliquid istorum quatuor
defuerit mirum potest dici et non mira
culum. Nota quod quodam sunt super na
turam quodam contra naturam quodam
propter naturam super naturam sunt illa
quod non est simile in natura nec
essentia potestate nature sicut est
virginis parere contra naturam sunt
quod sunt versus contra naturam tunc ter
minant ad conformem nature sicut
est cetera illuminatio propter naturam
sunt quod sunt ordinem nature non
tamen per principium in nature ut

in mutacione vergarum in serpentes
quod illud potest fieri ordine nature
per longam putrefactionem. Unde per
quod ea quod sunt secundum rationes seculares
miracula non sunt. Veritatem et
non sunt ibi opaco nature mira
culum sunt. Res quod perducit ab
agente filii successive hoc attribu
iure nature et dicitur naturale. Quod
perducit ab agente dissimili reperi
tur hoc attribuunt angelus et dicitur
mirabile. Quod perducit ab agente
et dissimili in instanti hoc attribu
iure deo et dicitur miraculum. Sci
endum quod quodque potentia aliquid et ac
tus eius est naturalis sicut visus et vi
dere quodque est miraculosa et actus na
turalis ut quod ceteris illuminatus vi
detur. Quandoque verumque est mi
raculosum sicut partus virginis.
Nota quod miracula vel mira fi
unt quodque in tantum ente ut
statio solis et eius et ceteris.
Quandoque sunt in regi
tabili sicut quando virga aaron
floruit. quandoque insensibili
sicut sunt in locutione asine ba
laam. Quandoque in rationali
sicut sunt in ambulatione clau
dorum audicione surdorum susci
tatione mortuorum in partu virgini
li ut sciamus quod sit aliquid mira
culum nota divinam inter rationes seculares
et seminales et naturales quod rationes
causales est potentia passiva creature
ab his omni dispo ut solummodo deper
ea faciat quod vult ut in partu virginis
et in talibus est simpliciter miraculum.

Dei vero non magis
et per modum et modum

Ratio autem seminalis est potentia
passiva creature secundum dispositionem
remota tunc sicut fuit in per
de quibus facti sunt serpentes et h
factum fuit in instanti. Natura autem
fecisset idem sed non in paulatim per
longam putrefactionem. Unde patet
quod ea quod sunt secundum rationes semina
les per se sunt naturalia per se mira
culosa. Ratio naturalis est potentia
in dispositione propinqua sicut
patet in materia quod est in ultima
dispositione ut formam recipiat
secundum hunc modum est ratio naturalis in
genere seminato ad productionem se
getis et hoc non est miraculum.
De scientia dei. Ca. XXIX.
Scit deus omnia presentia
liter et simul perfecte quod
et immutabiliter. Prese
ntialiter dico hoc est ita limpide
ac si cuncta essent presentia liter
existencia. Simul etiam scit omnia
quod videndo se quod sibi presentia est omnia vi
det perfecte quod quod cognicio eius
nec potest minui nec augeri. Scit
etiam immutabiliter quod nescit omnia
per naturam suam intellectus quod est immu
tabilis. Dicendum ergo quod deus
cognoscit temporalia eternaliter
mutabilia immutabiliter et gen
cia infallibiliter futura presentia liter
dependencia independenter creata
licet et alia a se et per se. No
ta divinam inter scientiam dei et an
gelorum et hominum quod deus scit omnia sim
ul et multa uno id est seip
so. Unde in visione dei non differt

Dei vero non magis
et per modum et modum

quod videt et per quod videt quod vi
det se per se et in se videt omnia
proprie aut secundum quod homo scit
omnia que scit deus scia visionis
homo ita limpide. Angelus vero
dei formam habet intellectus id est
illa quod scit. Illa scientia que est
in verbo scit simul actu sicut deus.
Licet nesciat omnia quod scit deus
sed homo. Unde solum scit actu quod
licet videat multa illa tamen non
videt uno hunc multis sed per mul
tas res similitudines. Sapientia dei
licet in se non diversificetur diu
sa tamen sortitur nomina. In quantum
est sapientia dei cognoscit et
possibilitatem dicitur scientia siue
cognitio. Hic ignitur est cognoscit et
eorum quod bene sunt dicitur appbacio
Ite ignitur est cognoscit et futuro
dicitur preuio. Item in quantum
est cognoscit etiam omnia que sunt in
mundo dicitur visio. Hic in quantum
est cognoscit etiam eorum que ab ipso
deo facienda sunt dicitur dispositio
Item in quantum est cognoscit etiam per
inmandum dicitur predestinatio
Item in quantum est cognoscit etiam
dampnandum dicitur reprobacio.
Cognitio divina cum sit perfectis
sime cognoscit omnia distinctis
sime sub omnibus modis quod
res habent et propter hoc futura
scit esse futura et presentia pre
sentia et bona appbanda ma
la quod reprobanda. Si autem scire
volueris qualiter deus cognos
cat mala. Notandum quod confitetur

Cum
multis
hunc
sunt

Ne
hunc

Augustinus
Cyprianus
Gregorius
Bernardus
Thomas

Thomas
Augustinus
Bernardus
Gregorius

aliquid cognosci dupliciter aut per
speciem ipsam. aut per speciem
aligenam. primo modo cognoscitur
habitus. secundum modo per uocem. **H**ic
primo modo cognoscitur lux. secundum
modo tenebre. eodem modo di
cendum est quod primo modo cognosci
tur bonum. secundum modo malum
scilicet per speciem oppositi habi
tus. **V**nde sciendum quod deus cog
noscit bonum per unum medium.
scilicet per essentiam ipsam. ma
la vero quasi per duplex medium.
Nam per essentiam suam agnos
cit habitum oppositum malicie.
et illo habitu mediante ut est in
ipso deo cognoscente cognoscit
eius defectum et ideo dicitur ma
la a longe cognoscere.

De predestinatione. Ca. XXX.

Predestinationis diffini
tiones assignantur quatuor
secundum Augusti
num. prima predestinatio est
prescientia beneficiorum dei. Se
cunda predestinatio est preordi
natio aliam ad gloriam. Terc
tia predestinatio est oppositum mise
rendi. Quarta predestinatio est per
pactum gratie in presenti. et glorie
in futuro. In prima diffinitione
notatur diuina precognicio. In
secunda electio. In tertia volun
tas. In quarta directio in finem.
Predestinationis causa efficiens
deus est quantum ad effectus
tuos connotatos in nomine pre
destinationis causa efficiens deus

est quantum ad effectus con
notatos in nomine predestinationis.
materialis autem est ille qui predesti
nat. **S**ed formalis est modus vel ordo
predestinationis. quia primo datur
gratia post hoc gloria. **C**ausa
finalis est scilicet ut simus sancti
et immaculati. **N**ota differ
entiam inter hec quatuor que
ponit. **A**postolus. scilicet voca
tionem iustificacionem. predestina
tionem magnificationem. quia vo
catio retrahit a malo. iustifica
cio respicit iniale bonum gra
tie predestinatio respicit gratie
bonum finale. **M**agnificacio vero est bo
num future glorie. **V**el dicitur quod pre
destinatio. gratia. ipsam. vocem gra
ciam offert. iustificacio illa. con
fert. sed magnificacio est per glo
riam multiplicat. **S**ciendum quod pre
destinatio non infert rebus neces
sitate sicut ubi gratia. **D**eus scit
si ille est amestur. hodie vel non.
nichilominus ille potestatem ha
bet comedendi et manu ad os
porrigendi quoniam si predestinatio
rebus necessitate imponeret multa se
querentur inconuenientia. **N**am
frustra preponerentur bonis pro
mia et malis supplicia. **I**tem in
iuste remunerarentur boni. vel
punirentur mali. **I**tem malo
rum nostrorum deus auctor es
set. **I**tem nec sperandi aliquid nec
supplicandi vlla esset ratio. **I**tem
euacuaretur libertas arbitrii. que
se habet ad utrumlibet illorum

Item nec bona facientes essent
laudabiles nec mala vituperabi
les. **S**ciendum tamen quod hoc est du
plex si deus preuideat hoc necesse
euemiet quod coniunctum est vna diuina
falsa et est ibi necessitas consequen
cie non consequentis habemus. **E**x
emplum. **B**oetij in libro de consol
atione. **S**i aliquis videt aliquem
facientem tota nocte quod ille faci
at tota nec tamen visus eius est
illius factionis sic deus preuideat
mala istius opera nec tamen est causa
quare male operetur. **V**erum tamen fiet
si preuidetur. **I**tem dicitur sunt pagine
liberum. **V**na est preuitus iusticie
a qua potest quis deleri. **A**lia est
dispositio et eterne de qua nullus
delebitur. **D**icitur est inter predesti
nacionem et prescientiam quod predesti
natio est precognicio bonorum cum cau
salitate eorum. **S**ed prescientia di
citur precognicio malorum cum cau
salitate quod potius resistet penes
liberum arbitrium. **C**um dicitur a se
is quod predestinatio ordo adiuvat
non est sic intelligendum quod tunc pale
estpectu causet eternum sed quantum
ad effectum predestinationis uiuat
ordo scilicet quantum ad gratiam et gloriam
quod secundum illa bene cooperatur liberum
arbitrium predestinationis. **U**nde
sicut deus aliquem saluum preui
det sic et modum quo saluari de
beat propter quod stultus est qui di
cit volo facere quod placuerit quod
si saluari debeat saluator vel damp
nari debeat dampnator sicut stul

lus esset isem? qui diceret vo
lo comedere et bibere quod placu
erit quod si curai debeat curabor ut
si mori debeat moriar. **S**ic enim
inutiles essent medicine. **N**ota
quod deus semper facit iuste in pre
missis. **S**ane sic deus premitte
liberum arbitrium quod se habet ad
utrumlibet in malum cadere hoc si
premitte nihil iuste. **R**ursus si per
gratiam preueniat nulli facit iniu
riam cum ergo deus malos damp
nat et reprobat opera secundum ius
ticiam quam vero predestinat agit
secundum gratiam. **Q**uia magis quam non excludit
iusticiam. **D**e prescientia et
reprobacione. **C**A. XXXI.

Reprobacio est ut ait
Augustinus prescientia iniquita
tis quorundam et prepa
tacio dampna omnis eorum. **U**nde
nota quod in reprobacione tria sunt
Unum est preuisionis iniquitatis ab
eterno. **A**lium obduracio id est sub
tractio gratie in presenti. **T**ercium pre
paracio pene eterne in futuro si
autem eorum in predestinatione sunt
tria contraria sed in hoc est deus quod
predestinatio prepat gloriam secundum
bonum placitum. **S**ed reprobacio prepa
rat penam secundum exigentiam merito
rum. **D**e obduracione. **S**ciendum
quod translatio dicitur ab similitudi
dine obduracionis in corporibus.
Duriciam autem corporum sequitur
triplex appetas. **P**rimum est inha
bitabilitas ad suscipiendum in
pressionem. **S**ecundum stabilitas

ad pmanēdy in se Tercū ē for
tudo ad resistēdy hīs modis
cor dicitur obdūari tripliciter.
vno mō p iabilitatē ad suscipiē
dam gāz. sōmō p firmā ad he
sionē ad pētm Tercio mō p re
bellionē diuinatū īpīacōnum q
mandatorū.

De volūtate dei. Ca XXXij

Volūtas dei duplex est
scilz volūtas beneplaci
ti et hec ē duplex ante
cedēs q sepe nō expletur et con
sequens hec nunq remanet in
expleta. alia est volūtas signi
hec quādoq remanet iexpleta
Volūtas bñplaciti dei siue o se
quēs est recta et effīcax iexpleta
hensibil. Vnde q ē recta nullū
est rectus nisi q forme ei. Itē
q ē effīcax nichil in illa pōt ef
fici. nichil oīa illa pōt fieri
p nullum pōt impediri. Item
q ē iexpleta nichil pōt pēpiti
aut p mītiti nisi iuste. nichil
agit aut consulit nisi bene Sig
na beneplaciti sūt qnqz scilicet
pceptio. phibitō. cōsiliū. pmissio
et opacio. contra pma tria
pōt aliud fieri. qā se habēt
vt in fieri. sed cōtra vltima duo
scilicet pmissionē. et opacionē
nichil pōt fieri. quia se ha
bent vt in factū esse. et q fac
tū ē nō pōt nō fieri. De hīs
signis nota q pceptū dicit ob
ligacōnem ad faciendū bonum.
phibitō nōtat obligacōnez ad

vnde dicitur

vitanā malū. cōsiliū dicit
doctrinā p quā scimus q illud
q consiliū si fiat affect pmiū
si non fiat non affect supplicat
Permissio dicit pūacionē co
hibicōis. et est signū diuine
volūtatē nō respectu mali q
pmitit. s respectu boni q ex
malo pmissio elicit. nō em p
mitit deus malū fieri n ex eo
bonū eliciat. vt patet in tēptat
ionibus dyabuli que sanctis
pro sunt multipliciter. Terc
terea si non esset malum non
esset in bono nisi pulchritudo ab
soluta. nūc vero ppter opacōez
ad malum clariū elucescit. No
tandum est q Opacō notat fac
tionem in re per quam refertur
creatura ad creatore. De cōfor
macōne volūtatē nostre ad deū
sciendū q si attendim in for
ma volēdi. tūc si volum? habere
mercedem nostri opis opor
tet q semper conformemur ei
in forma volēdi. Sicut quē
tūc vtrū absolute teneamus.
ad hoc dicendū q est conformi
tas in actu ad q non tenemur
nisi habitū caritate. et nec tūc
nisi p tēpe et loco. vt quando
q cogitat artēflos tenetur cre
dere. quādo cogitat dei bonitatē
tenetur diligere. Est et alia con
formitas in habitu ad q non
tenetur quis nisi quando actu
bonitatē dei cogitat q tūc te
netur se ad caritatem preparare.

De conformitate autem in vo
lito Sciendum q voluntate se
sualitatis nō tenemur confor
mari voluntati diuine neq in
volito neq in modo volēdi s
voluntate rationis deliberatam
tenemur deo conformari in vo
lito q constat nobis deum ab
solute velle. et congruit nobis
velle Si vero non congruit no
bis quamuis sit bonum i se si
vlt deus illud nos velle Vnde
non tenemur velle nisi inquan
tum volūti ē a deo sicut si scio
deum velle mortem patris mei
tamē passurus vitam velle
et laborare ad hoc quia deus nō
vlt me velle contrarium Item
voluntate condicōnata non te
nemur deo conformari vt qn
plūit vellemus q non plueret
si deus vult et quia volendo con
dicionali ter non discordam?
a voluntate dei quia hoc nō ē
velle simpliciter Item illud q
deus nō vult simpliciter et ab
solute vt sententiam cōminaci
onis quā aliquando mutat qn
merita mutantur non tenemur
velle Nota quatuor circa cōfor
mitatem Conformitas diuine
volūtatē quadrupliciter pos
test considerari secundum habi
tū inem quatuor causarum p
modo scāidum causam ma
terialē vt quādo idem est vo
lūti q se habet vt materia ci
s quam est actus volūtatē et

ideo ista conformitas est scāi
dū qd tū et nō simpliciter q
esse simpliciter non est a mate
ria Secundo modo accipitur cō
formitas secundum causam ef
ficiētem sicut quādo quis vlt
hoc q vlt eum deus velle q
deus hanc voluntatem in eo fe
cit Deus enim vnāquamqz
voluntatem in bonū ordinat
et hoc vlt nos velle Tercio se
cundum causam finalem vt qn
quis i gloriam dei facta sua or
dinat propter quam a deus fa
cere omnia et i his duo bus ef
ficientialiter conformitas consis
tit Quarto secundum causam
formalē vt scilicet ex caritate
velit quis q vlt sicut et deus
ex caritate vult oīa et in istis
cōsistit perfectio conformita
tis vt videlicet actus volūta
tis nostre tanto sic diuine vo
lūtatē conformior quanto est
melior et perfectior Nota q ple
na conformitas quatuor comp
hendit. Ex predictis collige q
plena cōformitas ad deum cō
prehendit quatuor Primo vt
velimus q deus vult Secūdo
vt velimus q vlt nos velle.
Tercō vt velimus propter q
vult Quarto vt velim? eo mō
quo vult Nota q cōformitas
non plena sit tripliciter. Seb
conformitas nō est tripliciter
Primo si conformatur quis
deo i volito tantū sicut et iudei.

Misericordia scđm ethi
mologia dicitur tribo
modis **P**rimo dicitur
misericordia quasi miserā cor
dis diuidens sicut accipit in
illa auctoritate Celi non imbi
geut misericordia quia in eis
nulla est miseria scđm hūc mo
bum misericordia solummodo est
in terra **S**ecundo mō dicitur qđ
mittens seorsum cordis rigore
sic accipitur ibi **M**isericordia
et veritas obuauerūt sibi **N**ā
veritas scđm rigorem procedit
sed misericordia hunc rigorem
temperat remunerans supra me
ritum et puniens citra conbig
num sic est misericordia in ce
lo et in inferno **T**ercio modo di
citur misericordia quasi mira
suauitas rigans corda sic mi
sericordia maxime est in celo
Nota quare eius propriū sit
misereri **L**icet deus sit iustus
et misericors dicitur tamen ei

proprium esse misereri peccatis
quam iustum esse quia nichil
requiritur ad complendum opus
misericordie nisi voluntas eius
sed ad complendum opus iusti-
cie requiritur etiam aliquid ex
parte hominis scilicet exigentia
merito cuius. Misericordia dei
patet in effectibus beneficiorum
Dat enim reis veniam. dimit-
tendo tam peccati reatum quam
peccati sequelas. De quibus
duobus loquitur psalmista.
Qui propiciatur omnibus in
iniquitatibus suis. quo ad pri-
mum. Qui sanat omnes infir-
mitates tuas quo ad secundum.
Item lagitur iustis dando gra-
tiam. scilicet virtutis habitum
et virtutis motum. Ut per pri-
mum faciat hominem deo gra-
tum ad vitam eternam dignum
sed per secundum augeatur ei
meritum. De hijs duobus psal-
mista. Qui coronat te in misericordia
quo ad primum et misericordi-
bus. quo ad secundum et lo-
quitur de corona gratie. Item
confert sanctis gloriam et hoc
dupliciter quia nunc in spe ca-
dem in re. De hijs psalmista.
Qui replet in bonis desiderium
tuum. quo ad primum. Ratio
naturae. ut aliquid iusti. quo ad
secundum. Item deus ex mise-
ricordia peccatores patienter
expectat. Benigne reuocat. ut
cisci desiderat. a multis periculis

liber. glaciaz liberaliter donat.
Datam multiplicat. multiplici-
tatem conseruat. conseruatam
in celo premit. Item deus ex
misericordia peccatorem ab se
redeuntem hilariter suscipit. et
ad penitentiam cor emollit. of-
fensaz cito remittit iniurie post
remissionem non meminit. Item
ex misericordia dat deus adu-
sa ut peccatum purget dat pro-
piti ut ad amorem prouocet. dat
et sacramenta ut meritum
cui nulet. dat precepta ut pre-
mio dicit. Item ex misericor-
dia errantes ab se reducit. eun-
tes ad se conuertit. cades er-
git. stantes cadere non desinit
pueriles in glaz intro mittit.

Explicit liber primus

Sequitur liber secundus
De ipsa rerum creatione

Incipit liber secundus de rerum
creatione.

Vnde bonitatis tri-
plex est effluxio scilicet
per generationem per spi-
ritum per creationem. due p-
ores emanantes. Sunt ab eter-
no. tria est ex tpe de q nunc
est agendum. Inter creare et ge-
nerare. et facere differentia est q-
res exit inesse de nichilo per
aorem. Sed exit in esse de aliq fa-
ciat aliq de substantia. ppa p
generacionem. Facere autem est opari
de materia aliena. Nota q de
est reru causa tripliciter scilicet
efficiens ex parte ac finalis.
Sed nullo modo materialis.
Inter opari dei et creature dif-
ferencia est. quia deus opatur
in instante. angelus autem tpe
Sed natura paulatim. Preterea
reru principia sunt a deo immedi-
ate effectus vero consequentes
sua tab ipso mediante natura
et etia immediate. Nichil autem
est a deo mediante tantum. Circa
mundi creationem. tria erant er-
rores. Quidam enim dicebant mu-
dum esse eternum. alij dicebant
mundum quidem factum. Sed ha-
buisset materiale principium et non
esse de nichilo. Alij dicebant
deum superiores creaturas per se po-
duisse. Sed inferiores per
ministerium angelorum. Alij po-
nebant duo principia sicut ma-
teriam. unum scilicet summe bonum et

aliud summe malum dicentes incor-
ruptibilia esse a bono principio
sed corruptibilia a principio malo. Gus
Ihs error omnes ex-
cludit Moyses. Primum cum
dicit. In principio. Secundum ibi cre-
auit. Tercium quando dicit deus.
Quartum cum loquitur celum et terra.
Tenendum est etiam quia de
omnia simul creauit. nec alia
nequam speciem postmodum con-
didit quam prius non fecit. vel
in similitudine animas homi-
num. vel in ratione seminali sicut
patet in hijs q naturaliter in-
troducantur in esse et hoc est q
deum vi die dicitur quiescere non
quidem a labore vel ab opere. sed
sicut dictum est a noatu specierum
ad dicendum. De operibus vero. vi die
quodam dicitur non in illis debet intelligi
ordinem temporis. sed naturam. quia
dicunt omnia simul vno tpe
fuisse facta. et disposita ac suis
speciebus distincta. Alij dicunt
omnia simul facta in materia. Sed
non in tali forma sicut in diebus
sequentibus recipiunt. Et hec
opinio magis liam. Sed prima
magis sequitur rationem. Deus
enim dupliciter opatur. Aliqua
namque facit mediante natura
et hec sunt successiue. Aliqua
facit per se et immediate. ut crea-
re peccata dimittere gratiam in-
fundere et huiusmodi. Et talia
sunt in instante et perfecte et co-
plete. Cum ergo de principio dicat

res nō pduxit mediante nati-
ta sed immediate p se videtur
q in instanti fecerit eas et per-
fectas ac opletas tā in materia
q in forma. Coequeue sūt qm
or hee pmitiue rerū creature ce-
lum empyreū angeli materia
mūdi et tempus.

**De distinctione creaturārum
in generali.** Ca. II

Creatura triplex ē scilicet
corporalis. v. t. elementa
spiritualis tantū vt an-
gelus. opōita ē hīs vt homo
Corporalis quoq; natura distin-
guitur in corpora lucida vt syde-
ra. sūt et opaca. vt est terra et
metalla. et huiusmodi. atq; p
spiciat hūe dyaphana. vt aer
et aqua. Nota que habeāt esse
et viuere. sentire. vel que intelli-
gere. Creature quedam ha-
bent esse tantū vt lapides que-
dam viuere vt arbores. quedā
sentire vt animalia. quedā intel-
ligere vt angeli. Distinguit
mūdos tripliciter scilicet archē-
pus id est deus et dicit archē-
cipus ab archos. qd est prin-
ceps. et cyphos qd est figura.
quasi principalis figura. quia
ipse est exemplar mundi seu fi-
bilis. Item est mūdos qui di-
citur mecosmus id est maior
mūdos vt est hic mūdos vi-
sibilis. Tercius est mūdos qui
dicitur microcosmus id est mi-
nor mūdos vt est homo. De

hīs tribus. **Ho.** In mūdo erat
ecce primū et mūdos p ipm
factus ecce secundum. et mū-
dos eum non cognouit ecce ter-
cium. Differentia est inter ele-
mentum et elatum et quā tam
essenciam. Elementum est pri-
mum componibile et non con-
positum. Vnde nec terra. nec
aqua. nec aer. nec ignis. purū
est elementum apud nos et sim-
plex quia ista inter se conmis-
centur et maxime in ea parte
vbi se contingunt. Elementa
tū est quot libet corpus com-
positum ex quatuor elementis. qm
ta essencia est corpus p se dif-
ferens ab omnibus elementis
et elementatis. et tam in mate-
ria quam in forma. tam in na-
tura quam in virtute. non ha-
bens in se contrarietatem. Vnde
nec causam corrupōis. Nota
opacōes sex dicit moralit. Opa-
sex dicitur prout moyses dis-
tinguit moraliter sic habentur.
Significare em hoc ē de michi-
lo rerum creatio. Simplici iusti-
ficacōnem. firmamentū opacō-
boni propositi confirmacōnem
aquaarum congregacō cordis ad
amacō fidem perfectio. exem-
plū bone opacōis. piscium
et auium formacō statum ac-
tionis et contemplacionis ho-
minis plasma donem rectitudi-
nem intencōis. Post ista se-
quitur septē dicit reges cōmūta-
tis

Nota qd est locus sumus medi-
us et infimus. Est locus sumus
id est celū vbi sola leticia ē et
infimus id est inferius vbi sola
tristitia. Et est medius hic est
mūdos in q sūt summa spēs
da et infima timēda. P abū-
lus igitur a sumo corruit et in
sumo detrusus est. q non erat
repāndus. Homo vero a sumo
non cecidit. in medio collocat
est. vt esset ei locus quo ascen-
deret p iusticiā vel descenderet
per culpam. Nota de quinq;
locis scdm hugonem. Hugo de
sancto victore dicit q alqs est
locus in quo ē solū summū bo-
num est. scilicet celū. Aliquis in q
solum bonū est sed non summū
vt paradysus. Aliquis in quo
solum malū est. sed non summū
vt purgatorius. Aliquis i quo
bonum et malū est. sed neutrum
summū vt mūdos. Ca. iij.

**De distinctione orbium tam celestium
quam elementarium.**

Corporalis mūdi machi-
na tota cōstitit in duo-
bus scilicet i natura celesti et
in elementari. Celestis autē dis-
tinguit in tres celos principa-
les scilicet empyreū. cristallinū
et firmamentū. Intra firmamē-
tum vero qd est celū stellatum.
continent septē orbēs septē pla-
netarū qui sūt. Saturnus. Ju-
piter. Mars. Sol. Venus. Mer-
curius. Luna. Noī autē celi citat

lini. sive aquei intelligitur illa
ps materie prime q scdm phos-
formata est in duos orbēs qui
superior est primum mobile. Istos
orbū natura ē. qmōs mouen-
tur ex pto solo celo empyreo.
qd est qetum. Natura vero el-
ementaris in quatuor spēs distin-
guē. scilicet ignis aeris. terre.
et aque. Spēs ignis tria habet
intersticia. videlicet supmū q
vocatur igneū et mediū. ac in-
fimū q vocatur olympiū. Aer
hūiliter tria habet intersticia
scilicet supmū q vocatur ethereū
et mediū ac infimū q dicitur
aereū. Et in sumo supmo est ca-
lor et lux. ppter solis appin-
tatem. Similiter est et in infimo
se d. ppter radiorū repulsionē.
a terra. In medio autē intersti-
cio ad q nō potest ptingere re-
pulsio radiorū est frigiditas et
obscuritas. in q dicitur habitare
demonēs qui detruhi sūt i hūc
aerem caliginosū. Ibi et sunt
tempestates scilicet comēta-
gādo. mīues et similia. Ex hīs
colli ge p vñ orbēs aquarū et ter-
raz ambientes qui omnes pos-
sunt celi vocari. Istos autem
excellit celū trinitatis ipse deus
qui in omnibz est et sup omnia.
Nota orbū distanciam. Distā-
cia a dictorū orbū et planetarū
hec est. A terra vsq; ad lunā
sunt miliaria. xv. de. xxx. hec
sunt stadia. cxxvi. A luna vsq;

ad mercurium sunt miliaria .vii. d.
ccc. xii. semisse. A mercurio vsq;
ad venerem tantum. A venerem vsq;
ad solem .xxiiij. cccc. xxxiiij. A
sole vsq; ad martem sunt milia-
ria .xx. dccc. xxx. A Marte vsq;
ad Iouem .vi. dccc. xiiij. A Ioue
vsq; ad saturnum tantum. A sa-
turno vsq; ad firmamentum
tantum .xxiiij. cccc. xxx. vi. Et
isti s. sequitur qd a terra vsq; ad
stellatum sunt miliaria .c. ix. ccc.
lxxx.

**De natura celorum et superi-
orum corporum. Ca. III.**

Celum est corpus p. mu-
natura simplicissimu.
essencia subtilissimu.
incorruptibilitate solidissimu.
quantitate maximum. qualita-
te lucidum. et dyaphanione
p. spiciu. materia purissimu
figura sphericum. Locali situ su-
premu. amplitudine creatura-
tu in se q. uilib; actiuum. Iste
proprietates tam celo empyre-
reo conueniunt quam primo
mobili. Sed preter hec celum
empyreum motus est exneum
honorum spirituum habitaculu
spiritualiter. sedes dei n. u. pa-
tum. similiter p. mo mobili spi-
ritualiter conuenit. qd est in mo-
tu velocissimu. ac in inferiora
virtutis confluyum. Eodem
modo dicendum e de firmame-
to qd p. lme conuenit et de p.
etatis sup. dictis. et insup. aq.

tum est diu. suum. Ac stellis
decoratum. Corpa celestia diu-
duntur in lucida et non lucida
ac dyaphana. Nam corpus
lucens e sol. q. solus inter h. de-
ra p. se lucet. sed non lucida p.
se sunt stelle. et cetera et plane-
te. qui lme. suum a sole mutu-
ant. Corpa vero dyaphana
sunt omnes spere celestes. Ite
spere celestes cum mouentur non
mutant locum. s. mouentur in
locis suis. Duploza influunt in
inferioza p. virtute motum. vege-
tatiuam. sensitiuam. et oim ge-
nerabiliu. p. ductiuam. Item
licet careat q. uatib; elementa-
rib; non em sunt calida vel fr.
gida. sicca vel humida. et ista
causant in inferiorib;. Vnde ta-
men non influunt super liberu
arbitriu. nec habent virtu-
tem immutandi hominis volun-
tatem. licet bene immutant ac-
disponant. complexionem ho-
minis que voluntatem non ha-
bent qd possit cogere sed seum.
dum magis et minus in diuer-
sis hominibus inclinac. Ope-
rantur quoq; corpa superiora
distinctiuam significacione di-
erum secundum lumen solis.
et distincti onem mentium seci-
dum motum lune. ac distincti
onem annorum secundum mo-
tum solis. in obliquo circulo
atq; distincti onem temporum
p. m. vacu. cursu planetarum.

**Distancia et conuersum. ascen-
sum et descensum. retrogradac-
nem et statum.**

De natura stellaru in communi

Selle sup. in firma-
mento figuntur. et ai illo sp.
mouentur. Materia sunt
purissime figura s. pice. q. uatitate
in igne. apparecia p. ue. q. uatitate
lucida. adior diffusiu. rerum
inferiorum generatiue. a sole il-
luminati. accipiunt tenebraru
expulsiue. quanto nox obscurior
tanto plus sunt manifestatiue i
p. sencia solis sui luminis occul-
tatem. t. p. statis et serenitatis
concordatiue. viaru nauigaciu
directiue quanto coniunctiores
tato in comuni lucidiores. Sed
singule minus apparentes ut
paz in galaxia clauate et q. uatitate
differunt ac vnde Galaxia
est multitudine purarum stellaru
quasi contiguarum illi loco ce-
bis ubi di. p. uatitate lumen so-
lis. Eclipsis fit ai se soli luna
subnectit ut tenebras afficiat.
Nota qd omes stelle eclipsantur
et hoc vel a terra vel a planetis.
Planete di. p. uatitate quandoq; retro-
gradi. q. uatitate p. gressu quandoq;
stacionarie. p. ut in epicycle suis
diuer. s. modo mouentur. Planete
sunt fixa inter celu et terram
et aia firmameto. contrarium
cursu agencia. cursu que ha-
bent ab in fluxu p. m. mobilis
mouentur directe sed cursu p. m.

mouentur oblique. Non scin-
tillant singuli suos calores ha-
bent. et cum circulos aliorum
ingrediantur etiam illoru p. tici-
pant qualitate. Cum sole mi-
santes occultantur. Quanto
terre p. p. m. q. uatitate tanto circulos
habent minores. Quanto sunt
altiores tanto celsus eoru na-
turalis vide. ee tardior. corpa eoz
no sunt p. spicia sed compacta
alioquin no eclipsarent se.

De luce.

Lux e ut ait p. s. act.
lucidi s. m. q. lucidu. v. n.
sciendu qd lux e q. uatitate
actia corpi luino. s. hanc calorem
ignis. Lux q. uatitate bat caloribus
esse intentionale sicut in tellec-
tus agens fantasmatis esse
intellectuale ipa e mediu defec-
tens omnia q. a celo in nos descen-
dunt. Iam mutat corpus no
lucet a lucido. Ipa e ut ait s. m.
p. m. celi purpura. malefocum
inimica nauigandum. direc-
tio oculis noctis facies omium
etiam. Lux ut ait augustinus
rectum habet intellum et nullo
modo inedit p. aru. hoc oib;
rebus forma et decoru tribuit
et absq; illa aucta sunt ignota ab-
scondita. Motus ei e subit. q. m.
mora replet omnia. Hoc insupe-
ficie vmbro s. corpi non se p.
fundit s. in corpe. dyaphano.
Vnde s. m. corpi g. o. s. f. i. e. m.
al subtilitate magis et minus.

pticipatur. **Lux** et si sui dimi-
nutione ubiq; se diffundit. **Plu-**
tes proprietates lucis habes su-
pra de sole que illi conueniunt
in quantum lucet. **Sciendum**
q; em lux vocatur in corpore lu-
minoso sed lumen prout est in
lucido transparentie splendor du-
in denso terso. et color prout
est in corpore opaco. communi-
catum alijs ab ipso.

De palnetis in spe. Ca. VII.

Sciunt? nob e te notis
simus. frigidus et hiet?
est hec intelligas in ef-
fectu. sicut et in alijs planetis.
Ex vicinitate ei? calor sol remit-
titur ex coniunctione eius cum
Joue clarus efficitur cum na-
turaliter sit pallidus. nociuus
est. et ipso dominante fetus
nascitur mortiferus. aut debi-
lis. et plus nocet retrocedendo
q; procedendo. morat in qlib; sig-
no. xxx. mensibus. ex quo sequi-
tur q; oplet aersu suum in xxx.
annis. **Jupiter** e clarus quasi
ad instar lactis candidus in q
lucetibus est bene temperatus. q;
calidus et humidus insupiori pte
meas fidis tepat maliciaz sa-
turi. cu ascendit in casu satue
mi. atrahit pallore l; sit clar?
In qlibet signo morat p annu
et ita complet aersu suu in xlii
annis. **Mars** calidus e et hiet? et
ideo nocius? ex appetatib; suis
hoies ieritat ad bellu. ex inter

posicione veneris et iouis ei? no
citas tepmit. **igneus** apparet
et radios? in qlibet signo morat
xlii diebus. **Sol** bi af octies
maior terra h fm ptho lomeu e
centu. lx. vicib; maior terra. li
minos? et calid? eclipsim pati-
tur omnis e oib; . **Mube** celae
sol? p se lucz qd nlli fidei mag?
opetit. vñ et nome a accipit stel-
las illuminat. et tu eas p pñs-
cia sua apparetia luis sui puat.
Medius e planetaru egris o-
lis obiosus sed e pueis amas-
bilis. **Tempora** distinguit lo-
cis immundis non inquinatur.
Testea consolidat. **Gelida** res-
soluit. **flores** aperit. **fructus**
maturat. **corpora** dyaphana pe-
netrat. **Non** requiescit visum
reundit. vaporem eleuat. emil-
pia vicissim preplustiat appo-
pinquans nobis estatem facit.
Recedens vero yemem effiat
ocul? e mudi in quolib; signo.
moratur. triginta diebus et de-
precat motu proprio. sed diez
cum horis. et aersum annuum
precat motu primi mobilis.
Venus est lucifer. calidus. et
humidus. **Maliciam** martis
temperat. semper comitatur so-
lem. sed quando precedit dicat
lucifer. quando sequitur dicat
vesper. candentem habet colore
et caligentem electro similem.
Inter sidera plus splendet. et
complet aersu. ccc. lviij. diebus.

Mercurius semp ai sole gradus
tur numq; ab eo amplius. xxx.
gradibus distans. **Colore** ha-
bet radiantem. raro ppter soli a-
vicinitate cernitur eloquencia
sub ipso aliquis est. dicitur do-
minari et pesse semibus aersu
complet. ccc. xxxviij. diebus.
Luna noctem illuminat lumen
mutuat. augmentum patitur et
decrementum infima e inter pla-
netas. **Eclipsim** patitur et effi-
cit. **Maculas** habet. ppter con-
iunctione eius cu inferioribus.
Item corniculata interdum appa-
ret ex eo q; ps eius illuminata a
nobis absconditur. **He** regina
celi appellatur. quia sol tamq;
meus? planetaru picipat oim
appetates. et eas ad luna cu lue
suo transmittit. **Ipsa** vero luna
quinq; a sole sic recipit influu.
Vnde q; p eam tali modo vtu-
tes planetaru recipim? merito
regina vocatur. **Ihs** visis patet
q; quando luna pmo incenditur
optimu est semina iacere quia
tunc vñtes planetaru quas in-
ferioribus influat incipit collige-
re. **frigida** est et humida soles
pceds minuitur sed eundez se-
quens crescit et ab eo elonga-
tur accessus et recessus maris
p eam causantur signa zodiaci.
quolibet mense parit.

De natura iij. elementorum.
Ignis consumit et in co-
necrat in similitudinem.

suam sibi a propinquancia con-
uertit. **M**um facit de cetro
ad circiferenciam ardet et lu-
cet in materia aliena. sed non
in sua spcia. Inferiora reducit ad
superiora quia resoluat terra in a-
quosa aquosa in aerea. et c. **Mol-**
liscat dura et durat mollia sub-
tili et ut patet in resolucoe gla-
ciei. et condensat scilz lutu depu-
rat ut in auto. et corrumpit sicut
ea que consumit. **Trigificat** pre-
accus ut patet in aceto. est et
penetratium? coniunctus actiu?
diuisiu? **Item** ignis in spa sua
non lucet quia opactus non e.
Nullu em corpus dyaphanum
lucet sed corpus est illuminan-
bile. **Si** autem ignis in spcia sua
compactus effi. eclipsaret oes
stellas. q; supra ipm sut. **Ignis**
vero hic lucet apud nos ppter
materia coadunata in qua est.
et hoc patet quia vna candela
opposita alteri facit ymbam.
Aer est subtilis mobilis. pspi-
uus p inspirationem et respira-
tionem cordis caloris temperatus
decoratur volatilib; locis in p-
sionu. mansio spirituu. Est et al-
terabilis atq; varius. **Non** lu-
cet sicut nec aliquod corp? dy-
aphanu sed est illuminabilis.
Aqua sup celos eleuatur pisci-
bus decoratur tepstatib; sub-
icitur omnes fontes et fluina.
ad mare continuatur. ad locum
vnde veniat reuertitur. **Aer**.

prebet aqua informacionem vo-
latilium ornamentum et vegeta-
bilibus nutrimentum. Optime
est terminabilis termino alie-
no sed mune termino proprio
corpus est dyaphanum. Omnis
est communis cristallum congelat
Item in nubibus causat sordes
purgat. ortos irrigat. febricitates
sua frigiditate et humiditate
delectat. naues vehit. lumen
recipit. ad suum principium reuertit
loa vacua subit. lapides cauat
igne exsiccant. oli munda purga-
nt. In maius rubro populo de-
cessit. de latere proprii fluxit hac
pars in vinum mutauit. ac de ipsa
materiam baptismi ordinauit
Tercia inter elementa est infima
magna magis de spectat. pon-
derosa rotunda. et elementis
alijs circum data mater fructi-
uum. radicis plantarum. Nutrit
animalium. edificiorum funda-
mentum. defectorum receptacu-
lum. Machina mundi. centrum
occludit in se infernum. frigida
ficta. opaca corporis humani ma-
teria. seruat metalla. centro te-
netur. motu ex vaporibus inclu-
sus concutitur. herbis et floribus
ac arboribus. decoratur. et
eam motu circulari celum cum
sideribus voluitur hominibus et in-
uentis calcatur. Horum que-
dam terre operit secundum esse
suum. quedam secundum fi-
gurem. quedam contrarium. que

dam secundum orationem. que-
dam secundum utilitatem.
De impressionibus aeris. Ca IX.
Ametia licet appareat
quasi stella non est ta-
men aliud quam vapor in-
flamatus. ex vicinitate ignis
hec comes luminis fundit. et
dicitur signare mutationem reg-
ni. aut bella vel pestilencias. co-
rona est albus circulus qui qua-
doque apparet circa solem et lu-
nam. aut stellas alias. et causa-
tur ex reliquis nubium per pla-
netarum radios attractos ac illu-
minatos. talis etiam circulus
signum est seccitatis. Albus
duplex est scilicet ascendens et
descendens. Ascendens fit ex
partibus vaporis inflammatis
in supremo aeris. et videtur as-
cendere sicut si euolarent sem-
per de fornace. Albus vero des-
cendens est ignis retentus in
nube qui cum expellitur obuius
te nube frigida. et cadit conti-
nue. Propter quod videtur
quasi stella cadens longa que
relinquit vestigia casus post se
Nubes sunt quando virtute so-
lis extrahuntur vapores de pa-
lubus. et aquis. ac locis hu-
midis. et feruntur sursum. De
nebula. Nebula illud est quod
ex nubibus aquam pluentibus
relinquitur. et ideo nebula se-
cundum aristotilem. signum est
seccitatis. sequitur De caligine

Caligo est vapor tenebrosus qui
vulgus appellat nebulam. Ite
vapor non eleuatur sed pulvis
conuertatur in nubes vel in plu-
uiam desinitur et remanet in
terram. De Rose. Ros est id quod
descendit ex vapore paruo et in
descensione sua transibit in pus-
sinitas. De Pluina. Pluina
est aqua descendens ex nubibus
resolutis velocitate habens sue
descensionis et hoc guttatim.
De Pruina. Pruina est ex va-
pore vido qui congelat ante
quam ex ipso resoluatur aqua. De
Nive. Nix generatur in nube
calida cuius congelatio fit simi-
lari conuersione in aquam et
ideo partes eius non inspissant.
De gramine. Gramen generatur
ex nube calidissima virtute solis
multum eleuata que postquam in
aquam resoluatur tunc denum
in medio intersticio aeris con-
gelat. De tonitruo. Tonitruum
est sonus vaporis sicut egredi-
entis de nube humida. De pri-
uatis est lumen receptum in nube
coacta a se ac sole ex aduerso
opposita. De glacie. Glacies est
aqua congelata. Ventus est
vapor terrena. aeris superiora
transcendens et aerem fortiter per-
cutiendo impellens. De ventis
principalibus. Venti principales
sunt. scilicet subolanus ab
orientis tempore habens a dex-
tris vulcanum delectatorem. et a

sinistris eorum nubes generant
A meridie tres.

Item a meridie est austere et
libus qui fluita gignit et plu-
uias largas habens a dextris
africum calidum et a sinistris.
Item tempore quidem sed pesti-
lencias inducent. Item a septentri-
one est aquilo.

Ab aquilone tres. Frigidus ha-
bens a dextris Iudicia. nubes
facientem et grandines a sinis-
tris boream nubes constringe-
tem ac pluuias prohibentem. Ab
occidente tres. Item ab occide-
te est zephyrus flores produ-
cens habens a dextris circum tem-
pestatem et pluuias ac tonitru-
um generantem. A sinistris fauo-
rimum in oriente nubila sed sere-
na in india facientem. De turbi-
ne. Turbo est ventus de nube
egrediens in seipsum reflexus
vel duo venti lateraliter sibi oc-
currentes se sequi iuxta terram or-
biculaciter inuoluentes. De
terre motu. Terre motus est
vapor grossus extractus de pro-
fundo terre non potens perire ap-
ter superficie terre illius solidi-
tatem neque coarctatus in interi-
oribus conuulsibus terram con-
cutit. De tempe-

Tempe est mensura
motus primi mobilis
Ex hoc patet quod hic
est tempus et non in-
celo quia hic imitant omnia et

non ibi hic est cū nūc hyemps
nūc etas. nūc pax. nūc discor
dia. nūc tranquillitas. nūc tēp
tas. Nota q̄ omnia sūt cūfite
ria. Mutabilitas rerum osten
ditur in hoc q̄ ea que mūdus
p̄cipue amplectit̄ scilicet sapi
entia et potentia. in oriente ce
perūt nām habitacōez. p̄uere
rūt vsq; ad occidentē in signū
q̄ omnia tēdūt ad occasū. Nā
studii sapientie cepit in egip
to. p̄ius fuit in grecia. Post
hoc romē. Deinde in frācia et
in anglia. Similiter regna pri
mo fuerunt in oriente p̄us ap̄
romanos. nūc potestas impij
reliet in germania. Propter
huiusmodi op̄a et iacobus vis
ta in nostram et hec mutabila
vapori. Playas. sompniū et ba
culo arūdiū. et liberū regū.
aque billibēti. Nota differen
ciam inter tempus eūū et eter
nū. Dīa est inter tēpus et eūū
et eternitātē. Nam tempus h̄z prin
cipium et finem. Eūū caret
fine sed non p̄ncipio. Eterni
tas caret p̄ncipio et fine quia ē
mēsura interea. Nota q̄ octo
sūt etates mūdū. Hec sūt etates
mūdū p̄ma est ab adam vsq;
ad noe habens annos v̄. heb
M. de. sed iux̄ lxxij. et. xliij.
Secunda est a noe vsq; ad a
braham habens annos secun
dum hebz. c. xliij. sed fm̄ lxx
M. lxxij. Tercia est ab abra

ham vsq; ad dauid. habens
annos secundum hebz. dccc.
xliij. sed secundum lxxij. p̄p̄ vij.
Quarta est a dauid vsq; ad t̄ns
migrationem babilonis habens
annos secundum hebz. cccc. lxxij. h̄
sed m. lxx. cccc. p̄p̄p̄. Quinta
est a transmigratione babilo
nis vsq; ad xpm habens ānos
secundum hebz. d. lxxij. sed secundum
lxx. d. lxxvij. Nota q̄ fue
runt anni ab exordio mūdū
vsq; ad p̄as. Igitur ab exor
dio mūdū vsq; ad xpm habe
mus secundum hebz. ānos pro
sequēte. h̄. lxx. d. cccc. lxx. h̄
secundum lxx. quos greci sequuntur
v. d. viij. Eusebius q̄a quē orōsi
seut ē inter vtrosq; incidens
numera annos. p̄. c. p̄. viij.
quos pene omnes latini sequun
tur. Septa est etas a xpo vs
q; ad finem mūdū. Septi
ma est quiescendum et ciuitatē
am septa. Octaua est resur
gendum. Porro secundum
hebz. in prima etate mūdū se
cundum generationes. p̄. in se
cunda. p̄. in tertia. xliij. in q̄ta
xliij. quas tamen matheus gra
cia m̄ltee. xliij. p̄mit. In
quinta. xliij. Etates hoīs sūt
iste Prima est infātia a na
tiuitate ipsius hominis vsq;
in annos septem. Secunda est
puericia vsq; ad annos xliij.
Tercia est adoleſcētia a quin
decimo. anno vsq; in p̄p̄ij.

Quarta ē iuuet̄ vsq; ad. xliij.
Quinta est senectus. l. vsq;
ad. lxxij. Septa est decrepi
ta. ab anno. lxxij. qusq; vita
finatur.

De dignitate dominice dici
Dignitas dominice dici notat̄
in hoc q̄ fuit p̄ma dicit̄. Itē
vt dicitur erit vltima. Item
nō p̄cessit. Itē nō illi nō suc
cedet. Item celum et terra in
ea creata sunt. Item angelus
in illa cōuersus est ad deū. Itē
p̄mo data sunt in ea. filijs isrl̄
mādata sūt dicit origenes. Itē
xps in ea natus est. Item xps
in illa resurrexit. Item sp̄s in a
sanctus in ea datus est ap̄lis.
Item omnes in ea resurgemus
atq; iudicabimur. Itē in ea cō
tinuans p̄p̄tuo in laude dei.
De angelis in cōmuni diffi
nicio angeli. Ca. xi.

Angelus est secundum dauid
substantia intellectual
semp mobilis arbitrio
libera in corporea deo ministras
in mortalitate suscipiens secundū
graciam non naturam. Sub
stantia ponit̄ in hac diffiniciō
ne pro genere et ponitur ad dif
ferentiam accedentis. Intelli
gitur et hec substantia q̄liter
quinq; cōposita scilicet creō q̄
est et quo est. Intellectualis
dicitur postq̄ rationalis. q̄a
ratio est virtus collectiua cause
et causati et ideo cōposita. In

tellectus autē de ratione sui nō
habet collationē. sed ē fine in
quisitione et compositione. et
ideo cōp̄t̄ nature magis sim
plici pro differēcia. vt est an
gelus. Ratio autem differēcia
est nature minus simplicis sci
licet hominis. Semper mobil
non dico de loco ad locum. sed
mobilitas dicit̄ hic triplicē ver
tibilitatem in angelo scilicet na
ture. intelligēcie et voluntatis
mobilitatem em̄ habet nature
quia omne creatum vertibile ē
in nichil nisi manu oipotentie
dei cōtineatur. Similiter ange
lus mobilitatē habet intelligē
cie. quia licet in angelo nō sit
vicissitudo intelligēcie. quo ad
scita cognitione in verbo est de
formē hanc intellectū secundū
Dyon̄. potest tamē in eo esse vi
cissitudo intelligēcie q̄ ad cog
nitionē rerum p̄p̄a natura et q̄
ad discēda et hoc ē q̄ ait Auḡ
q̄ omne creatum habens intel
lectum intelligit vnum post
aliud. Item in voluntate mobi
lis est angelus. quia non sinit
vult hoc et illud. Itē potest dici
semper mobilis motu dilectio
nis. Arbitrio libera. hoc non
dicitur propter deflectiōē ad
bonū indifferenter et ad malū.
Sed propter liberam electio
nem eorum que voluerit. Vñ
angelus bonus semp̄ eligit libē
bonum. et angelus malus libere

ac sine coactione eligit malum
Incorpea nota q angelus ha-
bet proprietatem corporis non
fm naturam scilicet in loco con-
tineri. Cum enim corpus sit in
loco circumscriptive et diffini-
tive angelus tantu diffinitus
est in loco. Deo ministrans mi-
nisterium ponitur hic pro quo
cumq; obsequio. et scdm hunc
modum tam assistentes q mi-
nistres q et demones minist-
trant. Immortalitatem suscipi-
ens scdm gratiam non naturam
quia tenderet in nichilum nisi
p gratiam conservacionis con-
tineretur. Angelo attribuitur q
tuor scilicet essencie subtilitas
intelligencie. pspicacitas. liberi
arbitrij facultas. Dilectio per-
sonalis. In pms tribus con-
venit anima cum angelo. In qe-
ro non q anima non est psona.
Habet et alia tria angelus scz
virtuositatem in opando. offi-
ciositatem in ministrando. immu-
tabilitatem post electionem siue in
bono siue malo. Differentie
quatuor assignantur inter an-
gelum et animam. Prima est
et principalis penes esse natu-
rale. Quia anima est umbi-
lis corpori in actu separata s an-
gelus non. Secunda est pe-
nes esse logicum. idest diffini-
cionem quia anima rationalis
est. sed angelus intellectualis.
anima enim apprehendit in qui

endo et confecto. angelus
enim intiendo. Tercia est aliq
nata penes esse metaphysici-
cum id est separatum a materia et
motu. quia angelus id non
habet passibilitatem nisi respec-
tu superiorum. anima etiam in-
feriorum sensibilium quia im-
mutatur a sensibilibus. Quar-
ta penes esse theologicu. quia
anima vertibilis e a bono in ma-
lum et econverso. angelus ve-
ro non. quia manet in eo ad
quod se convertit. siue bonum
sit istud siue malum. Nota in
quibus angeli differunt. et
in quibus conveniunt. Ange-
li sunt omnes similes in eo qd
immortales. Inuisibiles et
indissolubiles. Simples. Dis-
creti personis. Incommuni-
cabiles alteri nature. Sed dis-
similes sunt in domo nature et
gracie et glorie. zc. Preterea
dicitur Dionysius. q omni na-
tura spiritali creata. aliud es-
sencia est. aliud virtus. aliud
operatio.

De distinctione celestium
hierarchiarum. Ca. XII

Hierarchia triplex e
scilicet supercelestis
et subcelestis. super-
celestis est in tribus p-
sonis vt qdam dixerunt et quia
male secundu Dionysium hier-
archia dicit ordinem. et ille ab-
solute non est in tribus psonis

Celestis in ordinibus angelis
et. Subcelestis in hominibus
sanctis. Supercelestis hierarchia
ordo ierarhia celestis diui-
ditur in superiores. mediam et in-
feriores. Superiores continent tres or-
dines scilicet Seraphim cheru-
bin et thronos. Quoru primi
considerant dei bonitatem. Se-
cundi veritatem. Tercii equita-
tem. Item in primis deus amat
vt caritas. In secundis noscit vt
veritas. In terciis sedet vt equi-
tas. Media. Media continet
dominationes principatus. et
potestates. Quoru primi officia
regunt angeloru. Sequentes
capitibus presunt populoz.
Ultimi potestatem cohercet de-
monu. Item in primis deus do-
minatur vt maiestas. In se-
cundis regit vt principatus. in ul-
timis tueat vt salus. Inferior
hierarchia similiter conti-
net tres ordines scilicet virtus-
tes. archangelos. et angelos
ad quorum priores pertinet mi-
raculorum operatio. Ad secundos
magnoz negotioz de-
nuntiatio. Ad tercius huma-
ne custodie sollicitudo. Item
in primis deus operatur vt virtus.
In secundis reuelat vt lux. In
terciis nutrit vt inspiras. Hec
differentia scribitur secundum
Gregorium. Sed secundum dyo-
nysium. Virtutes sunt medius
ordo sed ierarchie pndpat. pms

et tercius ierarchie. Hic attende q
in qualibet trium ierarhiarum
premissarum notatur trinitas
Personaru diuinaru vt patet
in celesti ierarhia. tam superi-
or. q media. quia etiam inferior.

De proprietatibus angeloz
in comuni. Ca. XIII.

Angeli secundu phidru
sunt spiritali substan-
cia fa. ante omne crea-
tura creati. natura mutabiles
conditi. sed contemplatione imu-
tabiles fa aimo impassibiles
mente rationabiles felicitate se-
curi futuri prescij. iussi mundu
regunt. missi corpora aerea. su-
munt in celestibus commorantur.
Bernhardus de eodem. Inuesti-
genus In vestigabilia et primo
spiritus esse potentes. gloriosos
beatos distinctos in psonas dis-
positos indignitates. ab initio
stantes in ordine suo. perfectos
in genere suo in mortalitate per-
petuos. mente puros. affectu
benignos religione pios. vna-
nimitate indiuiduos. pace se-
curos diuinis laudibus et obse-
quijs deditos. Item secundum
Bernhardum. In angelis est
dignitas creationis. gracia con-
firmacionis. amor creatoris ui-
sio deitatis. Est et angelis pri-
mum sicut supra dictum est es-
sencie subtilitas. Intelligencie
prespacitas. liberi arbitrij. fa-
cultas. agilitas. velocitas. pmp

omnis
angelus
pms

Deus
et app-
prehendit
in actu
et unum

omnis

te omnes obediunt. Maiores su-
elacione presunt. Minores hinc
vicio subsunt. Quia ad exteriora
exerunt a. interiori contemplatione
non recedunt oim virtutem in
feriorum superiores participant.
non exco. rlo. qui excellunt in
naturam pcellunt in gra et gloria
In eodem ordine creduntur alij
alijs esse digniores. Duplicem
habent visionem scilicet matutinam
et vespernam. illuminationem
nem q. a superioribus recipiunt
alijs tribuit. **De ppetatis**
bus et officiis singulorum or-
dinum. **Ca. XIII**

Proprium est seraphim in
amore dei ardere et ali-
os ad incendiū diuini
amoris pmouere et ordinare
diligendi formam retribueret.
Isti immediate deo iunguntur et
ideo pmo et pfectius in ipsos
opantes theophanie deservunt
tur ad aliud quoq. e. amant
non diuturni. Cherubim quoq.
pmo et principaliter relucet
diuini luminis radio pro eo qd
videmus hinc veritatem iunguntur
horū officium e. pmouere ho-
nes ad diuinam cognitionem.
ideo p. ceteris diutius lucere.
quia plenitudine q. suscipiunt
alijs inferioribus communican-
do transfundunt. **Terminatio**
eo q. in eis deus sedeat. et iudi-
cia sua determinat. i. hys ergo
precipue relucet rectitudo diuina

in iudicijs. hys quoq. dei virtute
q. supra se accipit ab inferio-
res transfundunt. Dominatio
nes dicunt quia ceteris angelis
dominant ab omni opssioe sunt
liberi. et nulli inferiori subdiciun-
tur. horū officium est secundū
Gregorium in bello spirituali in-
struere. qualiter oportet pre-
lacionis officium exercere. et
glitter debeat subditis dominari.
Hoy ead. officium est s. m. dyomi-
timere seruili deposito in deum
moueri et incessanter famulari.
Incipit subditus angelis
presunt. et eos ad ministerium
diuini implendū disponunt.
ad hos p. tinet s. m. dyomihū.
vniuersale regnum vniuers reg-
ni. vel gentis ductum ad
dei similitudinem ministerium
quoq. eorum secundum. **Gre-**
gorium. est docere homines ex-
hibere reuerentiam vniuersis se-
cundum gradum suum. Hocum
etia. est promouere homines
vt propter vtilitatem prop-
am. s. propter solū dei amo-
rem et honorem faciant iusti-
ciam. **De potestatibus.** **Pot-**
tibus secundum phidē. vir-
tutes adu. se subiecte sunt ne-
mudo tantum nocent quā au-
piunt. **Idem** officium est. s. m.
Gregorium illos qui spiritua-
li certamine desudant confort-
mare. et ne regnum spirituale
amittant defendere et s. m. dyo-

ab angelos inferiores q. possi-
bile est. diuine potencie confor-
mare. **De virtutibus.** **De virtu-**
tibus. Virtutes sunt infatigabi-
les a. executionem faciendorū
et robu. ti ad perceptionem mi-
nerū. Horū officium e. secūdu
dyomihū. docere prelatos. vt
facile et perseueranter que ad of-
ficium prelacionis p. tinent exe-
quantur et ipsius onera sustine-
ant patienter. **Item** per istos
miracula fiunt et virtus faciēdi
miracula perfectis conceditur.
De archangelis. Archangeli
sumi nunchi nuntiuntur et su-
ma nuntiant horum officium e.
secundum Gregorium illis q.
p. tinent ad pmotionem fidel-
vt de natū. ate xpi. et sanctis
eius homines expedire et demo-
nes ab hominibus remouere.
Secundum dyomihū prophe-
cias reuelare. Isti illuminationes
quas a superioribus suscipiunt in-
ferioribus annuntiantur per eos
nobis. **De angelis.** Angeli sūt
in celesti dispositione vltimi et
hominibus magis propinq. An-
gelus nomen est officij. nō na-
ture. Isti m. nora nuntiant et
homines ad diuinam cognicio-
nem duant et vt iuste viuant
instruunt. **Ij** sursum exten-
dunt per dilectionem dei et in se-
mutipis firmantur p. custodia
sua ac sub se progrediuntur ad
auxilium propinq. **Nota** de

mus esse angelis hoc modo si-
miles. Nos autē assimilari de-
bemus. **Seraphim** per caritatem
Cherubim p. cognitionem **Theo-**
nis per equitatem. **Ite** domina-
tione carnē subiugando **Pri-**
cipalibus reuerentia nō. tris ma-
ioribus exhibendo **Potestatibus**
tempore inbo dyoboliciis res-
tendo. **Item** assimilari debemus
p. passionem archa-
gelis per instructionem. Ange-
lis per obsequij exhibitionē.
De cognitione et motu angelorū

Ca. XV.
Angeli cognitionem ha-
bent matutinam. hoc e.
cognitionem rerum in
verbo. **Item** vespernam id est
cognitionem rerū in se meridia-
nam id est operam dei visionē.
Est et alia cognitio angelica p.
ut scilicet maiores indicant mi-
noribus. que per diuinas theopho-
nias perceperunt. **Theophani-**
vero est ostensio alius cog-
noscibilis. **De** deo per illumina-
tionem de deo vniuersis. et hoc
potest esse vel in symbolis. vel
facie ad faciem. **Nota** q. ange-
lus cognoscit plura simul habi-
tu. non autem actus nisi ea que
sunt sub s. na specie. **Circa** in-
carnationem et passionem xpi
seuerint angeli substantiam
f. sed non omnes circumstan-
cias. **Prima** que cum q. cog-
noscit remota. hinc propinqua

quia cognitio eorum non est per
sensum sed per intellectum. Sta-
tus angeli triplex est scilicet in-
nocentie gratie et glorie. Dis-
tinguitur motus angelorum tri-
plex secundum dyonysium circularis
rectus et obliquus. Circularis est
ab eodem in idem et circa cen-
trum idem mobile habent mo-
tum angeli quia immediate re-
cipiunt illuminationes a deo et
per illas reuertuntur ad deum.
Itud autem conuenit superioribus. Hi
archie tanquam. Item motu recto
mouentur quoniam prebent pruden-
ciam recte subiectorum omnia trans-
eunt et ibi non reuertuntur ab
eodem in idem sed de una ad aliud
Ita est motus obliquus in ange-
lis quoniam cognitionem inferiorum
quod prouident reflectunt in deum pri-
cipium et finem pulchrum et bonum.
Nota diam in re assistere et mi-
nistare quoniam assistere est facere con-
templari sic assistunt omnes an-
geli boni. Ita assistere est imme-
diata recipere illuminationes a deo
sic assistunt tamen tres primi ordines.
Ita assistere est appropinquare deo
et extraneum esse missi ad ex-
ternus sic assistunt quatuor primi
ordines. Ministare vero est nunti-
are per temperis opportunitate vel
operari secundum officium est enim mi-
nistrium nuntij et officij. Erra-
tum est circa motum angelorum tri-
bus modis. Dicebant enim qui-
dam philosophi quod angeli nunquam mo-

uentur sed mouentur spem et
voluntates hominum. Ita dicebant
quidam quod angelus sit in plu-
ribus locis et etiam ubique si volue-
rit. Item dixerunt alij quod ange-
lus sit de fine spaciij quoniam
transit per media sed transilire illud
quoque premitendum non est
quod unusquisque ordo ab eo de-
nominatur quod respectu inferiorum
ordinum excellencius ac-
cepit in munere.

De placatione angelorum. Ca. XVI.

Quesunt quidam an-
geli regionibus ut dis-
citur in Daniel. Principes
per grecorum et principes placu-
erunt. Quidam vero pro sunt ec-
clesiis. Apoc. angelus ephe-
se ecclesie scribit. Item angeli pre-
sunt personis actuum angelorum
petri credebatur ab hostium
state. Quidam etiam spiritus
maligni dicuntur vicijs posse.
Vnde vocatur aliquis spiritus
luxurie vel superbie et huiusmodi.
Que autem prelationes primas
neant vel cessent post hanc vitam.
Sciendum quod hierarchie stabunt
semper quantum ad instantiam
am beatitudinis et quantum
ad gradum dignitatis et nobi-
litatem domini gratuiti ac nature.
Cessabunt autem prelationes
angelice super homines et an-
gelos quo ad actum regiminis
secundum iubernationem mu-
di et eorum secundum viam ad patriam.

Nota quod placationes permaneat in
demonibus. Relatio autem demonibus
quo ad officium in sustinendi et ie-
iunandi secundum quod unus prouocat
alterum in malicia non destruitur
per. Supbia eorum qui te oderunt
nunquam assidue sunt semper. Nec de-
seruent quantum ad maliciam et
in iram. Cessabit autem eorum pre-
lacio quo ad officium tepandij
eos qui sunt in via. Nota que
prelationes remanent in homi-
nibus et que in creaturis. In ho-
minibus etiam prelationes euacu-
abuntur quia non erunt de ani-
mationibus ecclesiarum et huius-
modi. In creaturis humiliter ces-
sabit prelacio quia superiora non
mouebunt tunc inferiora sicut non

**De confirmatione angelorum
scriptura. Ca. XVII.**

Confirmationem habet
angelus scriptura. scilicet
et ex natura et gratia.
et gloria. Ex natura quia nas-
tus spiritualis tamen est semel ver-
tibilis in bonum vel in malum. mi-
ser ex vocatione eius ad alio sicut pa-
tet in anima que dum est in cor-
pore potest mutari sepius de bo-
no in malum et e converso. soluta
vero non. Huius autem ratio est
quod natura pure spiritualis propter
simplicitatem suam tota se conuertit
ad illud quod eligit. quod non facit
natura mixta quia corpus habet
retrahens. Erga similiter ha-
bet confirmationem quia si aliud

conectitur stabili eterno. vin-
culo perpetuo. illa connectio semper
manet. sic angeli colligati sunt
stabili eterno scilicet deo. et
hoc vinculo indissolubili carita-
tis apostolus Caritas nunquam excedit.
Ipsa gloria quoque habent eam quia
cum deum habeant per gloriam quam
est forma completiva angelici de-
siderij non vagantur extra ipsum ut
querant quicquam illo melius vel
desiderabilius aut iocundius.
Nichil enim in creaturis inueniunt
quod possit eos a fonte dulcedis
auertere. Nota quod angeli habent
multiplex bonum. Tenendum est
itaque quod angeli boni ex libertate
arbitrij ad deum conuersi statim
fuerunt per gratiam et gloriam in
voluntate confirmati. fideles ac
felices effecti. atque in ratione il-
luminati ut non solum cognoscant
res in proprio genere sed etiam
in arte hoc est in verbo. Accepe-
runt insuper perfectionem in virtute
operata. siue exequantur illam
assumpto corpore. siue alias.
atque perfectionem in virtute con-
templatiua qua quocumque mit-
tantur intra deum currunt. Decus
todie angelorum. Ca. XVIII.
Angeli nobis ad custodiam
deputati tenent nos sta-
tes ne cadamus et ca-
deamus nos adiunt ut surgamus.
Nec unquam nos deserunt etiam
peccatores quoniam semper sunt patres au-
thoritate et voluntate. Hoc tamen

fallit in obstinatis a quoz cus-
todia dñi sit angelus actualiter
patus ē tñ custodiē si velit qñ
nūq̄ deserit homo ex toto ab
angel. **Nota** q̄ pp̄us habuit si
bi deputatū āgelū sicut etiā ha-
bebit vnū an̄p̄us q̄; licet pp̄e
minā obstinacionē suā nō sit
habitus? ad p̄mōē; habebit
tñ ad accusacionē. **Nota** multi-
plicē effectū angelicē custodie
Effect? aut angelice custodie
multiplex ē. **Prīm?** ē ip̄dmē
tū boni & occasiones peccādi re-
mouere. **Exodi.** Mitā āgelū p̄
cursorē q̄ eiciat &c. **Secūds** ē mi-
tiazā cōptaciones. **Dauid.** Angel?
do. descen. i. for. &c. **Terc?** ē cō-
tra hostes visibiles adiuuare.
Reg. Helize? vidit castra āge-
lorū &c. **Quart?** orōes nostras
& elemosinas deo presentat et
p̄ nobis orat. **Thob.** Qñ om-
bas cū lacrimis. **Quit?** viā os-
tendere. **Thob.** Ego sanū ducā
& reducam. **Sextus** ē i. agēdis
docere. **Zach.** ij. de angelo qui
instruit eū de quatuor labz. **sep-**
tim? seip̄sū et alia secreta reue-
lare. **Thob.** Ego sū. **Rap̄ael** ā-
gelus. **Octauus** est a peccatis
excitare. **Actū ij.** Surge vlcuē
Nonus ad feruorem excitare.
Re. Surge grandis enim tibi
n̄stat via. **Decimus** est cōnō-
lari. **forti** esto amico mi propi-
mo est vt adeo ait. **Vndecim?**
de peccato increpare. **Lū.** Dicit

angelus populo israel cui hec
fecit. **Quoddecimus** potestates
otrias ātē ne tñ nocere va-
leant quantum vellent. **Thob.**
Qualiter angelus a sinu deū
ligauit. **Nota** q̄ angeli seruiūt
nobis propter tria. **Scilicet**
propter ruine sue reparacionem
quia homines saluandi intra-
bunt locum cadencium angelo-
rum. **Item** propter meriti ac-
cidentalē cumulatōnem quia
augetur in eis vsq; ad diem
iudicii. **Item** propter amoris
erga nos demonstracionem.
Dyonisius attribuit angelo
tres actus scilicet. **Purgare** il-
luminare perficere. **Nota** q̄
purgant tripliciter. **Pur**gant
itaq; angeli amouendo fantas-
mata. **Que** impediunt illumi-
nacionem quam angelus intē-
dit facere in nobis. **Vnde** tria
remouent ab anima scilicet ig-
noranciam & nubiā fantas-
ac falsas opinionēs phisica-
tum rationum reuelacionē con-
trariarum. **Illuminant** vero a-
nimam tripliciter scilicet ab-
sensum vt patet quando mani-
festant aliquid i. a. **Tumpto** cor-
pore. **Et** hanc potestatem dya-
bolus etiam habet. **Item** ad i-
tellectum et tris il. **Yminacio**
solū pfecta ē. **Notā** aut q̄ an-
gel? nō illuīnat itellectū efficiē-
do cognicōē; i. aīa q̄ n̄ p̄t i. **tel-**
lectu nouā sp̄ē; ip̄mē n̄. **h̄c**

flou luminis bat. **Sed** nec ei?
intencione quo vult conuertetē
Hec tria enim requiruntur vt i-
tellectus noster aliquid intellis-
gat sc; species que cognoscatur
et lumen quo cognoscatur. et in-
tencio qua conuertat se intellec-
tus super species. **Illuminat** aut
angelus intellectū nostrū tantū
excitando et disponendo. **Facit**
em vt dictū est in fantasia trans-
mutacionē specierum. **oponendo**
et diuīdendo. **secundū** exigenciā
rei quā vult reuelare. **Itē** irradi-
at lūmē itellectus sui super illas
vt moueant intellectum nostrū
Et sic plura et subtiliora videri
possunt in lumine duplicato. **Itē**
excitat itencionē anime aliq̄ mo-
tu vt se cōuertat sup illa fantas-
mata abstrahendo ab alijs. **Pot-**
ficiunt etiā idest promouēt ad
melius. **Vtrū** angelus incendere
possit affectū humanū. **Nota**
q̄ hoc tripliciter potest intellis-
gi. **scilicet** vel efficiendo vel mouendo
vel excitando et adiuuando. **p̄mō**
de? solus inflāmare p̄t affectum
Secundo modo ipsum desiderat
inflammare affectū. **Tercō** modo
potest angelus affectum nostrū
incendere. **De** istis habemus ex-
emplū in natūis q̄ p̄mō modo
ignis accendit ligna. **Secundo**
modo ligna incendūt ignē. **Ter-**
ciō modo q̄ ligna igni apponit ignē
accendit. **Diferencia** est inter
inmittere cogitacionē et incēdere

et mentē illuminat. quia cogita-
cionē; inmittere ē vt dicit. **Hec** a-
intus creare et facere cogitacionē;
Sed incēdere est cogitacionē;
iam factā inflāmare. **Illuminare**
vero est dare reuelacionē de aliq̄
occulto intelligibili. **De locuti-**
one angelorum **Ca. XLX.**
Uerbum triplex est scilicet
mentis. oris. o. p̄is. **Ver-**
bū mentis loquit̄ deus
angelis et econuerso. **Itē** anime
et econuerso. **Itē** dyabo? deo cui
tamen intencio deū latere nō p̄t
Verbo aut oris loquitur homo
homini. et angelus homini in
corpore assumpto. **Sed** verbo opis
loquit̄ de? dya. et āgelus dya.
Nota qd angelus loquitur deo
De locutiōne itaq; angelorū no-
ta q̄ angelus loquitur deo cum
inmotu admiracōis ex visis ex-
urgat vel cū affectus suos em p̄-
sentat q̄s tñ eū non latere mini-
me dubitat. **Angelus** vero loq̄-
tur angelo mentis sue species
ostendendo. **Item** angelus facit
aliud coram angelo quo facto in-
telligit q̄ ante non intelligebat
Et sic loquuntur omnes omnib;
scilicet maiores inferioribus et
econuerso. **Itē** loquitur angelus an-
gelo p̄ cōmunicacionē diuini lu-
minis ipsū instruendo. **Sic** non
loquē dñs omnib; nec omnia
sed tantum superiores inferiorib;
bus. **De** hīs enim que per di-
uinas theophanas preceperūt

Nō qmō āgel? loq̄r hōi. Loq̄
tur āt angel? hōi dupl̄e p̄mo
mō v̄bō v̄cālī i assūptō corpore
Sic hīc nō p̄fert sonū i orga
nis materialibz s̄m naturā ita
nec circulat̄e immutat mediū
q̄ admodū ē i v̄cē naturālī v̄nde
nō audīr̄ nisi ab illo ad q̄ ordi
nat̄. **E**t s̄c̄p̄ i opacōibz anḡlōz
q̄s q̄dā vidēt et alij eā p̄p̄i nō
vidēt vt apparet in heliseo et pu
ero ei? **D**icūt tñ alij q̄ āgel?
nunq̄ apparuit et apparet ā loq̄
tur hōi i s̄biectā creatura. **S**ic i
tēcōz sū s̄litudinēz pōit i oculo
ei? v̄l intēcōz v̄cīs pōit i au
rem illi? et ibi respicit sens? v̄cīs
spēs illas ac deinde puenit ad
imaginacōez p? hoc ad intelle
ctū et hoc ē q̄s dīcūt apparē v̄l
loq̄ hōi. **S**ed mō loq̄r angel?
hōi p̄ impressiōez rēz sensibili
um istrum̄to imaginacōis et sic
loq̄r vigilātibz et dormiētibz
Loq̄r āgel? dyabolo spēs sui i
collect? ei s̄i aliq̄ illūiacōe ostē
dēt. **I**te loq̄r dyabol? hōi dupli
cīt q̄ q̄nq̄ s̄c̄lū i mutacōe et hoc v̄l
imaginacōez alie? v̄l i p̄m̄do in
strum̄to v̄l v̄l obijciēdo v̄l
s̄litudinēz alie? v̄l. **S**ed mō lo
q̄r dyabol? hōi p̄ ipsiōez rēz s̄c̄lū
sui i m̄tō imaginis. **E**t hoc fa
cit q̄nq̄ vigilātibz q̄nq̄ dormiētibz
Et sic i mittit cogitacōez ma
li cogitacōez v̄o malā n̄ p̄t imit
tē q̄ tñ p̄ cōfessū malā facit. **N**ō
ta q̄ aīa loq̄r deo. **E**t i locū

animatū quia anima loquitur
deo per desiderium cuius affectio
nes nute sunt dei oculis et apte
Item loquitur deo. Anima simili
ter loquitur angelo. Sed hoc p
v̄cēs corp̄is quas bene per
cipit angelus sicut et alia sensi
bilis. **U**nde anima existens in
corpore anima speciali potesta
te loquendi non m̄biget ad an
gelos sed habebit ep̄ta corp̄is
re. **I**tem loquitur dyabolo.
Item aīa loq̄r dyabolo q̄ s̄lī
tudines affectōnū i m̄p̄m̄tē sen
sibz vt dyabol? legit eas.

De specialibus nominibus
angelorum. Capitulum. XX.

Michael sc̄iēs et. **G**a
briel. **R**aphael q̄ hec
sūt p̄p̄a noīa archangeloz licet
eorū i tēp̄tācōez et alijs sint
communes. **S**ic hōz p̄p̄a sūt q̄
eis hōz noīm i tēp̄tācōez cō
ueniūt ex cōllec̄i. **I**tem michael
i tēp̄tācōez q̄s vt deus. **H**ic
ē de ordine p̄cipatūm et attri
butū ei quatuor. **S**c̄p̄esse p̄positū
paradisi. **I** ecclesie sicut et oli
uit p̄nceps synagoge. **I**te de fē
te aīas i paradisi. sed hoc intel
ligas q̄ gloriōsus defert q̄ a
lij. **I**tem pugnare cū diabole id
est dyabolo sicut legitur in apo
calipsi. **I**tem venire in adiutorū
p̄pulo dei. **G**abriel i tēp̄tācōez
fortitudo dei. **H**ic est de ordine
archangelorum. **E**t merito
quia magna nunciavit q̄c̄

Raphael interpretat̄ medicus
na dei et est de ordine angelorū
quia v̄nā p̄sonam custodiuit.

De casu angeli. Ca. XXII.

Mnes angelos fecit d
us bonos non tamen sū
mos sed medios inter
se lumum bonū et bonū cōmuta
bile q̄s est creatura ita q̄ si cō
uerterent̄ ad amandū q̄ erat
sup̄a se ascēderet ad statū gl̄ie
et gl̄ie. **S**i vero cōuerterent̄
ad bonū cōmutabile q̄s fuit in
fra se hoc ip̄o rueret in malum
culpe et p̄ne q̄ nō est de deo
p̄c̄i s̄i de deo iusticie. **D**e sp̄u
li casu demonis. Ca. XXII.

Alius dyaboli fuit du
plex sc̄ilicet spiritualis
et localis. **S**piritualis
q̄dem q̄a cecidit de nature pu
tate de lib̄i arbitrij et ad bo
num flexibilitate de luce i tene
bras de sciencia in ignōsciā
de innocēcia in culpam de feli
citate in penā de dilectione i
ob̄iū. **P**ost casum enim fons
est impenitens et obstinatus in
malo et ex cecatus a vero et de
ordinatus in bono et infirmatus
in virtute et exclusus a dei cōn
solatione. **P**ropterea voluntas
eius impia cōuersa est ad hoīs
ob̄iū et inuidiā. **U**n̄ toto conaie
nitur ad eius subūsiōz p̄ tēp̄tā
cōnem multiplicē. Ca. XXIII.

De locali casu demonis
Alius ecia; dyaboli localis

fuit quia vel in infernum et vel
in aerem caliginosum et qui est
in medio intersticio aeris cor
ruit. **D**emonēs em̄ non sūt in
sup̄iori parte aeris ne luie gau
deant nec sūt in p̄tē inf̄iori ne
mimis cōtra nos seuiant. **U**nde
notāy est q̄ in demonibz sunt
tria cōsiderare sc̄ilicet naturam
officiū et peccatū. **E**t nature
q̄s cōuenit locus sūmus id est
celū in quo tanq̄ in loco aḡuo
sūt creati et postmodū in natura
si stetit̄ p̄ficiendi. **O**fficiū
vero q̄s habent exercēdi hoīs
cōuenit locus medius. **I** aer
caliginosus vbi et satis p̄p̄m̄q̄
sūt nobis ad tēp̄randū et tamē
nō habent lumē ad gaudēdum
Sed peccato cōuenit locus inf̄i
mus sc̄ilicet infernus v̄nde de
monēs post finem mundi q̄ndo
cessat eorū off̄iciū detrudētur
in infernū. **D**icunt quī
dam q̄ angelus ceciderit seculi
da die. **S**ic cōmuniō est optimio
nē suā ceciderit. **V**idē cōmuni
q̄ prima die subito post creati
ter q̄ decimus chorus āgelorū
ceciderit. **S**ed hoc nō dīcūt q̄
decem ordines āgelorū fuerint
sed q̄ tot de singulis ordinibz
ceciderint q̄t poterāt facere cho
rum v̄nū. Ca. XXIII.

De restauracōe ruine angelice
Angelorū ruina restau
rabitur per saluandos.
Dicit autem. **A**ug? q̄

tot homines saluabuntur q̄t de
mones ceciderunt. **¶** Sed. **¶** Greg.
dicit q̄ tot homines saluabuntur
q̄t angeli p̄stiterint. **¶** Dixerunt
quidam etiam q̄ duo parietes
erunt in celo. **¶** s. vnus hominū
et alius angelorum et q̄ cuius
na angelica restaurabitur per
virgines et de alio pariete tot
erunt saluandi quot in alio pa
riete sunt virgines et angeli.
¶ Quare peccatum dyaboli fit irre
missibile.

Capitulum. XXVI.

¶ Vnde peccatum dyaboli
fit irremissibile assigna
nant plurime rationes.
¶ Prima est quia secundum
¶ Aug. nullo suggerente peccauit
ideo nullo modo reparante redi
bit. **¶** Secunda ratio quia seun
dum damascenum contra dei
formam intellectus peccauit q̄n
to autem nobilior est cognitio
tanto peior est error. **¶** Ter
tius enim sciens voluntatem do
mini sui et cetera. **¶** Tercia seun
dum eundem damascenum age
lus non est susceptibilis p̄ni. vn
de nec venie. **¶** Quarta est quia in
dyabolo extinet est synderesis
quantum ad boni promotionem.
¶ Quinta quia natura spiritalis
tantum semel vertibilis est eo
q̄ totam se conuertat quod ho
mo non facit quia cito semper re
pugnat spiritui. **¶** Status angeli
mali ēplex est vt patere potest

ex p̄dictis primis scilicet in
nocēcie secundus culpe tercius
pene et miserie.

¶ De proprietatibus demonum.
¶ **Ca. XXVI.**

¶ Demones sunt spiritus
impuri humani gene
ris inimici mente rati
onales in nequicia subtiles no
cendi cupidi. **¶** per superbiam
tumidi semper fraude noui im
mutant sensus inquinant af
fectiones vigilantes turbant
dormientes per sompna in
quietant. **¶** Morbos inferunt tem
pestates concitant in lucis an
gelos se transformant semp
infernum suum secum portat
in ydolis diuinum cultum vsue
pāt sup bonos dominari appe
tūt magice artes per eos fiūt
bonis ad exercitium dantur
semper sim hominis insidians
tur. **¶** Triplex acuminē figunt
demonēs. **¶** Primo subtilitate
nature et hoc per cognitiōem
v̄sp̄tinam secundo per expe
rienciā temporum. **¶** Tercio
reuelaciōe supernorū spiritu
um. **¶** Primo modo intelligunt
naturalia presēcia. **¶** Secundo
modo naturalia futura. **¶** Tercio
modo cognoscunt voluntaria.
¶ Multipliciter dyabolus nomi
natur per quod et proprietates
sue cognoscuntur. **¶** Vnde
tur enim dyabolus q̄ interpre
tatur defluens quia deflupit

id est corruit spiritalit̄ et loca
liter hinc dictū est. **¶** Grece q̄ in
terpretat dyabolus clausus ergas
tulo et hoc auenit sibi quia nō
permittit tantū nocere quantū
vellet. **¶** Prima secundū et himo
logiam dicit dyabolus a dyabo q̄
duo et solus morsellus. **¶** q̄ duo
occidit id est corpus et animā
Item v̄t dicitur demō id est sanguis
neus et hoc p̄pter peccatū vel
sciens quia vig; triplex sciēcia
h̄c dicitur ē. **¶** Itē belial q̄ interpretat
absq; uirgo vel absq; deo quia
ap̄posse pugnat contra eū cui d̄bēt
esse subiectus. **¶** Itē belsebut q̄ in
terpretat v̄t muscarū. **¶** i. anima
tū peccatū q̄ relinquunt verum
sponsū xp̄m. **¶** Item sathanas id
est aduersarius. **¶** Item aduer
sarius v̄ter dyabolus. **¶** Item bel
beemoth id est bestia q̄ facit
hoīes bestiales. **¶** Itē leuiatan
id est additamentū eorū. **¶** quia
peccata peccatis cumulant.

¶ De malicia dyaboli contra nos.
¶ **Capitulum. XXVII.**

¶ Dyabolus hoībus nocet
multipliciter q̄ p̄ violen
ciam et hoc quandoq̄
exteriori corpore. **¶** ledendo hinc fecit
Job. **¶** Q̄nq; intra membra ligat
sicut est in obsessis. **¶** Et ap̄
hoc datur puilis angelus bo
nus ne dyabolus in hīs ledat
eos vel cedat. **¶** Item nocet per
inpsiōnē ymaginū mala sug
gerendo vel per conuocionem

sagūinis ad peccatū accedendo
ul sensus extiores p̄ obiectiō;
falsarū formaz decipiendo. **¶** De
hīs et similibus dicit. **¶** Grece q̄
dyabolus aut opprimens rapit
aut insidiando decipulat. **¶** aut
suadendo blāditur aut minan
dando terret aut despectu f̄ia
q̄ aut promittendo decipit. **¶** dñ
abo. **¶** decipit homines quatuor
modis. **¶** Primo suadendo bonum
sec hoc p̄pter malū vt cū hoī
m instabili suadet ingressū reli
gionis p̄pter hoc vt postmodū
ap̄osto taceat. **¶** Secundo suadendo
malum sub specie boni vel vt
p̄iorare pro rebus alterius con
seruandis. **¶** Tercio dissuadendo
bonum tamq̄ nociuū vt cū dis
suadet p̄bo vico religionis igre
ssū nedum hoc periclitat et egre
diens cōfundat vel quando dis
suadet alit oīa cō; v̄t elemosinā
ne p̄ hoc incurat vanam gl̄az
¶ Quarto dissuadendo malum vt
ducat ad penis vt quando dis
suadet impenitēciam in victu et
sompno vt iducat in discretiaz
abstinentiam q̄ prius est. **¶** No
ta q̄ effectus dyaboli impediē
multipliciter impediē dyabolus i
efficiē sue malicie multis modis.
¶ Quandoq; scilicet per ēminum
sue potestati in p̄stū a deo. **¶** Itē
q̄nq; per resistēcia; bonorū spūū
Dabit em̄ q̄lib; aīa duos ange
los vnum sc; bonū ad custodiē
aliū malū ad exercitium. **¶** Item

per arbitrium hominis non con-
fensiens. Item quandoque per
peccati abhominacionem qua
demonibus nobiliores nature pec-
cata vilia detestantur. Item pro-
pter cautelam quandoque obmit-
tit facere mala ut peius fiat si-
cut modo non reputat ex commu-
nicatos ut sententias tales mi-
nus timeant utrum victus tem-
tadi minuatur in dyabolo qua-
do enim vincti diuersae sunt opi-
niones. Dicunt enim quidam
quod superatus in vno vicio ipsum
victorem non possit amplius
temptare de eodem vicio. sed ali-
us dyabolus potest. alij dicunt
quod superatus in vno vicio nul-
lum de illo vicio possit ampli-
us temptare. Origenes dicit
quod superatus ab initio nemini-
nem possit temptare de cetero.
Data est potestas demonibus
exercendi magias artes mul-
tiplici ratione. Primo ad fal-
lendum fallaces sicut egip-
cios et ipsos magos. Unde et
que ipsi per talem modum ac-
cipiunt sic quasi deumando pre-
dicant. Secundo ad mouen-
dum fideles ne scilicet tale quod
pro magno desiderant cum eci-
am malos faciat huiusmodi.
Tercio ad probandam et ex-
ercendam paciencia[m] sancto-
rum.

De lucifero specialiter.
Capitulum. XXVIII

De lucifero sciendum quod
fuit de supremo ordine
superioris iherarchie ac
in illo ordine supremum gradum
tenebat cui tamquam principi
de singulis ordinibus magna
multitudo adhaerebat. quos om-
nes secum traxit. Lucifer dic-
tus est. quia per ceteris luxit
sueque pulchritudinis eum con-
sideracio excecavit primum ho-
minem temptauit et iterum cris-
tum temptauit et victus est.
potestate tunc amisit quam vlti-
mis temporibus recuperabit nunc
ligatus in sine soluetur. Pec-
catum luciferi fuit quod se su-
um priuatum bonum excecatus
dilexit. De altitudine habi-
ta presumpsit ac propriam ex-
cellenciam ambiuit. Quod ha-
biturus erat ex se non ex alio
et sine meritis habere voluit.
Stare cum posset quousque gra-
tia apponeretur noluit. Dei si-
militudinem concupiscit non qui-
dem imitationis. sed potesta-
tis. in subditos habere voluit et nul-
li subiectus esse concupiscit.

Quid sit anima secundum
diffinitionem.

Capitulum. XL.

Dicitur naturam corporis
animam et incorpoream
dicendum est de na-
tura eius utrum sit composita. sed
primo dicendum est ex parte men-
tis. Secundo ex parte corporis.

Secundo ex parte corporis. Tercio
ex parte totius hominis. De anima igitur
videndum est primo quid sit
secundum diffinitionem. Porro anima
bus sanctis diffinitur ut spiritus
et a quibusdam ut anima. A quibus-
dam ut spiritus. et anima. In quibus igitur
habetur anima natura spiritus diffi-
nitur ab alexandro. in libro de
motu cordis. Anima est sub-
stantia incorporea intellectualis
illuminata omnino a primo. vltima
relacione perceptiva. Ex hac defi-
nitione cognoscimus quod spiritus
humani qui est anima inter omnes
creaturas in mediate post an-
gelos illuminationis diuine sit
perceptiva. Anima vero in quantum diffi-
nitur a Remigio anima est sub-
stantia incorporea regens corpus.
Ex hac diffinitione habemus quod
anima est quasi corporis motor
et rector. Item anima in quan-
tum anima diffinitur aplo. in libro
de anima. Anima est. Endelichia
corporis phisici organici vitam
habentis impotens. Endelichia
hic dicitur actus primus sue per-
fectionis. Ex hac diffinitione habet
quod anima est vniuersalis corpori non omni-
sed soli organico et phisico id est
naturaliter ad susceptionem actus
rationalis disposita. Anima etiam
in quantum spiritus et anima diffi-
nitur ab auctoribus sic anima est omni-
similitudo. Hec diffinitio datur
per operationem anime ad creaturas.
Anima enim ex sua natura ad suscipi-

endas omni rerum corporum et
spiritualium similitudines est apta.
Item alia descriptio est talis.
Anima est deiforme spiraculum
vite. Hec diffinitio sumitur a Gen-
se secundo et datur secundum quod anima
comparatur ad deum prout non extra du-
ce vel seminali ratione propagatur
sed a deo corpori creando inun-
ditur et infundendo creatur. Item
Seneca sic diffinitur animam. Ani-
ma est spiritus intellectualis ad
beatitudinem in se et in corpore ordi-
natus. Hec descriptio datur in
relacione anime ad finem propter quod
si solam separat beatitudinem in se sicut
angelus primo et in corpore glorifica-
to ipsius beatitudo ampliat.

Quid sit anima secundum Remigium. Ca. XXX.

De anima secundum rem di-
uersas videmus philosophi sen-
tencias protulisse. Pla-
to enim dicit animam essenciam
se mouentem. Zeno dicit eam
nuncere se mouentem. Anaxagoras
endelichiam. Dictagoras armoniam.
Protagoras spiritum tenuem. Ra-
dus luce. Democritus spiritum
compositum ex atomis. Parmenides
ignem vigorem. Parmenides
dicit eam esse extera et ignem.
Epicurus autem ex aere et igne.
Inter has diuersitates nos se-
quimur dicta sanctorum et cha-
tholicorum magistrorum dicentes.
quod anima est spiritualis substantia
et rationalis ad viuificandum cor-
pus humanum ex nichilo creatum.

Creata ē inq̄ntū pfectibil et in
pfecta q̄ntū ad scienciā et vir-
tutes pfectissima tñ est q̄ntū
ad potēcias naturales Et q̄ in
corporea ē sensui nō ē subiecta
neq; secundū diuisionē exten-
sua Quantitatē ei h; aia vt
dicit Aug? nō dimēsiuam h;
pctatāz et vtiā lē et q̄ simplex
ē aia ideo nec atinēti nec detri-
menti est suscep̄a q̄ nec i cor-
pe maiori maior nec i minori
minor rep̄t fiat dicit Aug? Multitudo q̄
potēciarū in aia nō pot̄t maiortatē i aie natūā
h; multiplicē affectū. Aia et ē
vita perpetua et p memoriā in-
telligēciā et volūtatem ad yma-
ginē dei factā capax v̄tutis vel
vicij. Susceptibilis p̄n. vel p̄
mij arbitrio libera potēcijs ha-
bitib; et affectib; decorata car-
pondere figura et colore Passi-
bilis ē et mutabilis eo maḡ ē
q̄ capax ē eternitas eo tñ quo
ē appetēs bonitatis eo tñ q̄ p̄-
ceps deitatis. Quid sit aia p̄
nomen. Ca. XXVI.

Ania dicit inq̄ntū cor-
pus aiat siue viuificat
mens inq̄ntū recolit.
Animus dū vult fracio dum
rectum iudicat Spiritus dum
spirat vel q̄a natūā spūale; h;
sensus dū sentit Memoria dū
re dū rē Volūtas dū cōsentit
Nec nomina diuersa sūt aie
nō ppter essencie pluralitatem.

h; ppter affectuū et opadonum
multiplicitatē. Dicitur autem
anima ab a qd ē sine et nemē
qd est sanguinis eo qd sit sine
sanguine vel dicit ab a et no-
mine qd est tribuere eo qd ani-
ma vitam tribuit.

De triplici aia. Ca. XXVII.

Anis aie triplex est. scilicet
vegetare sentire et rati-
onari et secundum hoc
distinguitur aie potēcia tri-
plex scilicet vegetabilis sensibi-
lis et rationalis De quibus
dicit amb. qd anima vegetabi-
lis appetit esse Sensibilis bñ
esse. Rationalis autē optime
et ideo nunq̄ quiescit quousq;
q̄ optimo coniungatur ppter
hoc vi amoris in deum mouet
tamquam ad centrum vt in ip-
so sūme delectetur. Hec tres po-
tencie in diuersis subiectis ani-
me dici possunt. Nam vege-
tabilis est anima in plantis.
Sensibilis in brutis. Ratio-
nalis in hominibus. In homi-
ne predicte tres anime sunt
vna in essēcia. Sed differen-
ter in potēcijs. Nec obstat
q̄ in homine successiue ac di-
uersis temporibus manifestan-
tur hoc enim est a virtute for-
matua que racionabiliter p̄-
us disposuit ad vitam q̄ ad
sensu n et prius quam ad ratio-
nem. resertū cum natūa nō
in illa ē paulatī et successiue.

Sed paulatī et successiue opa-
ti. Cum autē aia rationalis in-
finitur corpi. tūc p̄dicte potē-
cie primo iūbunt et nō habēt
actiones suas deinceps a virtu-
te seruata. Sed ab ip̄a anima
anima q̄; duas primas potēci-
as scilicet vegetabile n et sensi-
bile. tam exerceat tantūmodo i corpe.
Tercia vō etiā h; expta a corpe.
Anima vegetabilis et sensibilis
nō debet dici i homine anime
sed potēcie. Nec aia vegetabi-
lis dicenda est aia in sensibili
Sed potēcia dī aut vegetabi-
lis in vegetabili dicit anima nō
potēcia. De potēcijs aie vege-
tabilis. Ca. XXXII.

Ania vegetabilis et
sensibilis habet potēcias scilicet
generatiuam nutritiua
au ymentatiuam. Prima est ad
cōseruaciōē; speciei. Secūda ad
cōseruaciōē; indiuidui. Terc-
cia ad pfectionem subiecti. Vir-
tutes aut nutritiue quorū deservi-
unt scilicet virtus attractiua q̄
a sumit necessariā in nutrimento
Itē digestiua q̄ sepat cōmē-
s ab īueniēti i alimēto. Itē retē-
tiua que cibū tam diu retinet
in vno loco donec debet recipi
aut altera dōm. Itē expulsi-
ua q̄ expellit q̄ supflūū est in
nutrimento. Sed an has oēs ē
appetēcia. Ca. XXXIII.

De pot. apphēsi aie sensibi-
lis. Aia sensib. ē duplicē h; po-

tendam scilicet apphēsiuam
et motuam. Apphēsiua diui-
dit in apphēsiuā de foris et app-
hēsiuā de inus. Vires apphē-
siue de foris sūt quinq; sensus
p̄ticularēs. siue extēiores scili-
cet visus auditus rē. Vires autē
apphēsiue de inus. sūt quinq;
potēcie interiores aie sensibilis
que sūt sensus cōmunes. yma-
ginaciō. estimaciō. fantasia. me-
moria. Tradūt p̄tēti oēs
istas vires organicas esse et q̄
p̄ instrumenta corpalia suas opa-
ciones p̄ficiunt. eo q̄ sint de a
p̄ticularia tñ. Cū em forma p-
ticularis in materia alia est q̄
mā forma sine oī materia accep-
ta. vniuersalis est circa quam
operatur intellectus. Ita faci-
le est videre in sensib; partiā-
larib; quomā illi non apphē-
dunt nisi p̄ rei sensibilib; p̄-
senciā. De virtutib; aut in-
teriorib; que sūt ymaginacio.
estimacio. fantasia. idē est. qm
in illis omnibus est apphēsi-
tio forme. singularis secundū
sūū partium eius. et limāmen-
ta et quantitatem. Omnes iste
potēcie passiuē sūt et patiunt
a formis et indiuiduis. que sūt
p̄ticipia cognitiōis sensibilib;
Sciendū primo quod nulla po-
tēcia apphēsiua sensibilib; re-
tinet id q̄ apphēdit p̄mo q̄
vni apphēdit alia retinet. No-
tādū etiā q̄ alia est virtus q̄

bene tenet et alia q̄ recipit. Illa q̄ bene tenet p̄ficiat̄ fieri et frigido. Sed illa q̄ bene p̄ficiat̄ humido. Item quedam est anima que nullomodo videtur qualitatibus nec dispositio nec effectiue et sic est anima intellectiua quia potencie talis anime nō sunt in organo et ideo nō requirit organum dispositū per aliquas q̄litates. Item q̄ busdam aiat̄is in sūt om̄s potencie vt hōibus q̄busdā q̄dā eī vt brutis q̄busdā vnū ge? tantum vt plantis.

Ca. XXXII.

S De sensibus p̄ticularibus. Sensus p̄ticularis in quinq; diuiditur scilicet cet̄ visum auditum gustum odoratum et tactum. q̄ in multis cōueniunt et in multis differunt. Cōueniunt enim quinq; sensus in hoc q̄ sūt vires passiue. Sentimus enim int̄a suscipientes nō ext̄a mittentes. Sensibile possum suū sensus non sentit̄. q̄. Quod videmus in hoc si habeo eī aliquod sensibile grossū sicut lignum vel lapis. vel alia res grossa sensibilis. et si volo illam rem apprehendere sensu visus possum bene et hoc a te motis vel distantie assensu visus. Sed si ego eandem pono supra oculum tūc non facit sensationem q̄ non potuit videri.

Omnes sensus p̄ceptibiles singulatiū non vniuersalium. Ad quemlibet sensum extendūtur neruū duplices vnus ad sciendum et alter ad motū voluntarium. In omni sensu oportet esse p̄p̄tionem sensibilis ad sensum quia in medijs delectatur et in extremis corripitur. Quia pro tempore quo habes aliquid in manu sciendo vel aliquid oculis apprehendendo in hoc q̄ sentis tunc idem sensus delectatur postq̄ vero deponis de manu vel oculo tunc delectatur et corripitur sensus idem. Ad sciendum aliquid oportet esse obiectū presens et mediū differens et organū sanū atq; cōueniens et aīe int̄o actuali. Si enim debes sentire lapidem vel liberum perfecte oportet primo quod tu videas obiectū hanc. Secundo quod sit mediū differens int̄ obiectum et visum q̄ est aer. Tercio q̄ sit organum sanum atq; cōueniens quo mediante illam rem sentis. Quarto q̄ sit aīe int̄o actualis tūc em̄ illis q̄tuor cōcurrentibus res p̄fecte sentis. Omnes sensus vnum habent originem scilicet sensum cōmuniem a quo velut a centro quā si linee quedam exeunt. Differunt enim sensus p̄ticulares in multis. Nam quilibet autem habet speciale instrumentum

Differunt etiam i obiectis differunt medio differunt q̄ tact? et gustus hnt̄ mediū int̄sensū alij extrinsecū. Differunt app̄hēdēdi velocitate q̄ visus citissime etiā remota app̄hēdit. Differunt sicut q̄ visus est sup̄mus p̄? auditus deinde alij s̄? scdm̄ ordinem. Differunt utilitate q̄ gustus et tactus maxime sūt necessarii ad cōseruacōem indiuidiū et etiam sp̄ei. Gustus em̄ differt abū q̄ seruat aīal a nociuo et tactus discerit sua obiecta sicut calidum et frigidum et huiusmodi vt aīal declinat ext̄a ma talū qualitātū ne corruptionem incurrat. Differunt generalitate q̄ tact? generalior ē cū nō habeat organū determinatū s̄ in oīb; membris sit. Differunt p̄ impressionū retēōem. Sens? em̄ grossiores forcius retinet suas impressiones sicut patet in tactu. Nota q̄ videm? visu et oculo s̄ differēt. Nam visu videm? instrumentalit̄ eodē modo dicēdū ē de auditu gustu ceterisq; sensibus. Aīa aliena ē a sensu tripliciter. Primo in sompno s̄ i ext̄a magis. In morte vero maxime. De sensu cōmuni.

Ca. XXXVI. Sensus cōis ē p̄tēcia q̄ oīm sensuū p̄ticulariū obiecta app̄hēdit. Omnes em̄ sens? ext̄iores a sensu interiori cōmuni et velut a cō

tro p̄ticularit̄ exeūt et sensatoz suoz similitudine ad sensū cōmuniē reducūt q̄ mediātē de singulorū p̄tētib; idiat̄ et differt. Vñ sciēdū q̄ sensus cōis est fons ex q̄ oīs sensus oīe et ad quē oīs mot? sensibilū refertur sic ad vltimū finē. Hec p̄tēcia q̄dā habz inḡtū sensus ē q̄ s̄ i p̄u cōis ē. Inḡtū em̄ s̄? hz recipit ex sp̄e fine matia et tñ plente matēia. In p̄tū em̄ sens? hz duo quoz vnū ē iudiciū sensibile p̄ q̄d nos app̄hendimus nos videri qñ videm? et audire qñ audim? et sic de alijs. Si em̄ hoc iudiciū nō esset in aīalibus nō satis esset vtile et videm? et audire et sciēdū alios sensus app̄hēdēte. Scdm̄ ē opare plura se lata dicēdo vnū ē dulce et aliud ē dulcius et hoc idō sens? cōis hz q̄ ad ipm̄ referūt oīm p̄p̄oz sensuū se lata. Hec virt? i anteriori p̄te cerebri ponat̄ i loco vbi cōcurrūt neruū sensitiuū quiq; sensuū quī medulloz et humidus ē. De ymaginacōe.

Capitulum XXVIII.

S De ymaginacōe. Ymaginacō ē p̄tēcia app̄hēdētiua i q̄ ymaginacōe sensibilū ē suat̄ hec. Et p̄? abstahit q̄ s̄? qm̄ s̄? non accepit formā n̄ p̄tēte ista aut̄ resuz formā etiā reabsēte i h̄ ymaginacōe dēt a sensu cōis q̄ p̄tēcia ē idēz sicut sensus p̄ticularis. Ista virtus

thesauris oim formarū vāf
qm in ea hāt dictū ē forme a
pticularibz sensibz recepte tēti
nēt et immobilitatē. Hec poten
cia ordinatur in āteriori pte ce
rebrī ficut et sensus cuius h post
illū locū vbi sensus cuius ponit
et hic maior ē duricies ex frigi
ditate ceribz pueniens et pma
ginatā retin; ipssiones a sensu
co receptas. Ca^m. XXXV

De estimatiua.

Estimatā vti ē a for
ma acq̄ita itēōes eli
cit q̄ sensu n pceptū se
cū dū q̄ ouis fugit lupū et lupū
miseret filio suo hoc at n post
fieri nisi lupū hēt agnoscet hū
indidui et q̄ hoc ididui ē natū
eius ficut et ouis apphendit lu
pū sibi nocuū ista vō non pos
sūt sciri se; p sensum. Estimata
differt ab ymaginacōe qm yma
ginatio solūmō retinet formas
apphe nfas per sensū oēm et ab
ymaginacōe solā n seq̄ affectus
mie vel tristitie vel fuga vel in
seuicō ab estimacōe at seq̄ q̄
libet istoz. Vñ ficut intellectū pe
tūis se h; ad speculatiū ita
se estimatā ab ymaginatā; et ap
ter hoc estimatā nō pmit? app
hensiuā ē h etiam motū p qd ē
minat ab qd motū debeat mo
ueri aialis et a q̄ fugē. Cū cū aial
mouet ad cibū oportet yma
ginez cū ēē i aiali h ymago h
mouet immo apphendit opo

et igit aialia hē estimacōne
qua moueantur. Affectum igit
tur estimante; apprehendere in
tēōes non quidem rationis
sed nature vnde apphendit qd
sit similis vt nomen aut pū
vel amicitia vel inimicitiam con
modū vel inōmodum sic dēm
est. Hec virtus in prima parte
medie cellule cerebri ponitur q̄
callida est ex motu multi spiritus
ad ipam. Ca^m. XXXVI

De fantasia.

Fantasia ē potēcia opo
nens ymagines cū ym
gibz et itēōes cū intē
ōibz. opoint inq̄ fantasia yma
gines cū ymagibz vt ē apphen
dēt aliud eē albū et nigrū vel
diuersas formas ponē et fingere
chimeras. Cōponit etiā ymagi
nes cū i tēōibz vt cū apphendit
ouis formam lupinā esse fugiē
dā. Cōponit q̄z intēōes cū i tē
ōibz vt p; in oue q̄ apphendit
nato suo eē pbanda vbera et a
lienum repellendū. Per fan
tasia ē maior agnoscō q̄ p; habe
ri in aia sensibili p hāc em n so
lum sic pēlencia sed etiam si
bi prouidet in futurum. Per
hanc enim quedam alia faci
unt. Sibi causas et de q̄b. Si
bi prouident in longinquum.
Per hanc etiam de illo sic idē
et de alio qd sic aliquid et sic
de omni eo sententia profertur
per modum affirmacionis

affirmacōis et negacōis. **P**er
hāc q̄z videm? aialia aliqd eli
gere et aliud refutare. Ad electi
onē at et refutacōe; perigit fia
et discere. Ideo multi dixerūt
q̄ fantasia ē qd vōis. S; dicat
m? nō eē vā electiōne aie sensu
bil h aq̄d hīc hec auulgo vocē
in homine cogitatiua cū tñ ppe
cogitare sit vōis. Fantasia opat
in sompno ficut in uigilia. Qd
autē in sompnis res vident esse
pēlentes hoc est ideo q̄ sit reūho
ad sensū cōmunem. Ita potēcia
q̄z cūcta ē vōi ficut est in hoie
tūc accipit agendi et opemdi
regim a vōis. S; q̄z vō diuifia
scdm diuersitatē eorū d qbus ra
tioinacio fit ideo opacōnes fan
tasie multiplicanē in hoie valde
vbi autē fantasia nō est cū rōne
put ē in brutis. tūc regit solū
scdm iusticiā nature. Et q̄z natu
ra vñomō ē in balentibz specie;.
vñā ideo ocepō; fantasie opat
in talibz vñomō. Vñ est q̄ ois
pūdo facit vñomō mīdū suū.
Dixerūt qdā phi q̄ ille virtutes
in brutis potius agūt a natu
ra quā agant. S; in hoie potius
agant q̄ agant q̄a bruta mouē
tur scdm impetū et impulsū appe
titus natural motus aut human
regulatur scdm regim racionis.
Nota q̄ melācolia et infirmi et
amentes habent multas fanta
sias. Sed hoc non est ex illustra
cōne q̄ sit p ymagines cerū sensu

bilū. h ē passionibz nature et
distione spiritūū ascendēti ad
cerebrū et caput turbaciū. Ta
les em spiritus diuersarū yma
ginū involuciones faciunt et
generant horribiles vñones et
ocepōes. Scdm pterea q̄ bru
ta cūctus recipiūt in fluxiones p
mi motoris q̄ homines sic p; i
formica. Que qm cibum colligit
infra tres dies nō pluit et gallū
tantū suū protēpore variat
q̄z mutacō; aure ex influētiōe p
mi motoris pēlenciunt. Hū?
dicti hec ē vō qm homines mī
tū occupat circa ocepōes suas
cōfēdo ac opnēdo et diuēdo
q̄z et influētiōes pmi motoris
nō pceptū ficut bruta que non
sic occupant i suis cōcepōibz.
nec scdm illas opant h tūmō
scdm instictū natū. Ita vis
scilicet fantasia plurimū i pedit
intellectū eo qd nimis occupat
aia; opōicōe et distione p; mī
n solū acceptay asensibz h etiā
fictay maxime at i pedit itellec
tū qm aliud de celestibz et diui
nis ei ipūmē et hoc ē ideo q̄a
ocepōes intellectū vt frequē
nō sūt similes ymagibz et fictio
nibz fantasie. Fantasia ponit in
medio medie cellule cerebri tā
quā centrū intē ymaginatay
et memoriā q̄ fantasia cōn
uertit se tā sup forūas q̄s acce
pit ymaginatua p sensū q̄ sup
intēōes q̄s refuat memoriā

et tunc formas et intentiones
diuidit ac componit.

De memoria
Capitulum XXXVII.

Memoria est repositio per
teritoria. Reseruat enim
memoria intentiones per
estimationem a figuris rerum ellic-
tas anima per memoriam mediata
rebus sensibilibus redit in ipsas
res sensibiles que sunt extra ip-
sam et propter hoc oportet actum
memorie duas precedere opera-
tiones quarum est una hoc esse re-
ceptum et hec est operatio sensus
communis et in hoc memoria in-
cipit. Secunda est hoc esse con-
seruatum apud nos quod fit per yma-
ginatiua oportet etiam quod anima me-
moria quedam virtus operetur quod
ex figuris rerum dicat rerum inten-
tiones singulares. In hoc autem
differt ymago et memoria quia
ista conseruat species rerum hec con-
seruat intentiones specierum. Dicitur
autem quod quia memoria differt a
reminiscencia quia memoria discreta
et distincte reuertit ab eis con-
ponendo intentiones distinctas ad
ymaginibus. Reminiscencia seu
recordatio est motus interceptus
ab actu per obliuionem et est cum
collatione temporis et loci et huiusmodi.
Reminiscencie enim modus non
est in modis sed causas ex plu-
ribus principiis circumstantibus
illud cuius proprie est reminiscen-
tialitas cum sit principium multorum

per autem ei memoratorum per memoriam
prius fuerunt in se vel in aliis
sensibus cognita per quod si quis rem
totaliter est oblitus non potest
per memoriam recordari se esse
oblitum si oblitus est in parte tunc
per illud quod remanet potest remi-
nisci se quandoque sciuisse vel per
collationem reminiscencie potest
etiam ad id quod oblitus fuerat
redire cum eius adiutorio quod re-
manet memorie. Alia est etiam
differecia inter memoriam et re-
miniscencia quia memoriam
multa participant animalia. Sed
reminiscencia solius est hominis
quia reminiscencia est quedam
in vestigatio que sine ordinati-
one rationis enim est ac sine
deliberatione per que ante cedens
ordinatur ad consequens. Da-
ne cum quis reminisci voluerit
ea que non eo modo quo per sen-
sum sed per intellectum appre-
hendit hoc non fit per memo-
riam quia talia memoria non
reseruat sed intellectus con-
uertit se super ea que habet apud
se et ea reducit ad actum
que habet in habitu. Hic au-
tem habitus manet actualiter
apud intellectum possibilem scilicet
qui est locus specierum vniuersa-
lium. Unde et vniuersalia prius
speculata remanent apud
ipsum tamquam in loco suo fiat
rerum apprehensio quod eodem
res generationis etiam quando

et quod actu illa non confidat. Et
intellectus? At possibile ad has species
quod sic habet apud se conuertit
vel ab eis auertitur quod voluerit.
Ultimo notandum quod memoria pos-
sunt in posteriori parte cerebri qui
locus est habitus propter nervos mo-
tuos qui oriuntur ex ipso. **De insen-**
sibili motu. Cap. XXXVIII.
Sequitur de sensibili
motu. Hec mouet quod
spiritualiter quod quod
potest. Primum dicitur appeti-
tium et diuiditur in concupiscibile
et irascibile per quod appetit anima
bonum vel insurgit contra malum.
Ab his vero duobus scilicet concupis-
cibili et irascibili oriuntur quatuor
affectiones scilicet gaudium spes do-
lor timor nam si prius est sperandum?
Similiter si plenus est de quo irasci-
mur dolemus. Si absens est time-
mus. Sensualitas est vis anime sen-
sibilis motus et ad idem mouet
ad quod concupiscibilis et irascibilis
Sensualitas enim semper appetit
que delectabilia sunt corpori ac no-
ticia refugit. Differt tamen sensua-
litas a concupiscibili et irascibili
quod sensualitas magis coniungitur
corpori. Et sicut in brutis inanimatis
homine nulla lege stringitur quod
semper ibi appetitus rerum ad corpus
potentiam moueat. Sed concupis-
cibilis et irascibilis coniungitur rationi
et putantur in homine frenantur ratione
ac reguntur virtutibus que in ipsis fun-
dantur. Est enim temperantia in

concupiscibili et fortitudo in irasci-
bili et sic de alijs secundum quod
vis motiva sensibilis mouet cor-
poraliter sic differuntur in vir-
tutem naturalem et vitalem et animalem.
Quarta prima figura habet in epate
Secunda in corde. Tercia in capi-
te ut in primo principio tamen pri-
mum principium est cor. Virtus enim
naturalis est motiva humorum. Vi-
talis est motiva pulsuum. Animalis
est motiva membrorum. Dicitur ergo
quod quod virtus naturalis est motiva
humorum mediata artibus et ceteris vis
que radicans in epate secundum galienum
et hoc per spiritum. Est autem spiritus
naturalis substantia subtilis et
aerea. Secundum Aristotem vero radi-
cant in corde. Vi caloris generata
hec sanguinem ad singula membra
impellit ex quo corpus vegetatur.
Virtus vitalis est motiva pulsuum
mediantibus artibus que radicans in
corde. Spiritus autem vitalis est idem quod
et naturalis. Hic per artias ad mem-
bra corporis se diffundens viuificat
ipsam corpus tamquam instrumentum. Vir-
tus animalem est motiva membrorum me-
diantibus nervis qui radicans in
capite et hoc per spiritum animale.
Est autem spiritus animalis idem qui na-
turalis et vitalis. Sed animalem vi-
ditur cum ad cerebrum deuenit. Hic
ceteris subtilior per nervos ad or-
gana sentiendi dirigit ut sensus
et motus secundum locum exinde gene-
retur in corpore animalis. Circa vi-
res istas denique sciendum est quod anima

virtutes aiales iedunt tunc na-
turales remittuntur. ppter hoc in
hoie de dco studio vel meditaci-
omibz minus opat virt? nutriti-
ua et generatia et augmta a
ex quo pz qd concupiscencia car-
nis domat in viro studioso vn
ait Io Ama sciencia scripturarū
et caris vicia nō amabis. Prete-
rea qn virtutes aiales emittunt
nales iedunt sic pz in sompno
q describit ee qes viciū aialū
cū iedone naturalū. De potēcijs
aie rōnalis. Ca XXXIX.

Uia sunt in aia vt apte
pbs scz potēcie habit?
et passionēs. potēcie q
dē sūt inate. Habit? autē sunt
adqstū vī ifusi. Passiones vero
sūt illatē vel inate. Vabit? em
sūt adqstū vt patz i sciencia et p-
tute politica. Nā ex studio frequē-
quēti hō acqrit sciāz et ex frequē-
ti bñagē fit hō bon? Sūt et ha-
bit? qñqz nō p acqstū sed per
ifusionē hant sūt ifusa scia. Sa-
lōi et virtutes theoloyce pferūt
qñdie in baptismo et etiā penitē-
tijs i iustificacōe et ex actibus
nō generāt tales hit? h pocius
ecōiso. Ex talibz habitibz elici-
unt boni act? ex potēcijs vñ in
habitibz adqstis sequūt qles
sūt act? tales et habit? sunt h
in habitibz infusis ē actū. s-
qles sūt habit? tales sūt et act?
Est tñ vñ qd habit? acqstū fi-
at generāt p act? ita et gnāt

actiones h nō ietiores i qñtū ta-
les. Passiones autē illatē sunt
ab extrinseco. Vocat aut pbs
passiones ipsas recepōnes ob-
iectoz. Sumūt et aliter passio-
nes ut dicāt affectōes sūt sūt
timor. dolor. spes. et gaudium.

De distione potēciarū. Ca LXX.

Hunc ad distōz potēciarū
aie accedam? pbs igit
didit pncipalit aie po-
tēcias in cognitiāz et motiāz q s-
t theologus appellat intellectū et
affectū. Ipse aut affectū intel-
lizit volūtātē. Potēcia em aie
tūc dicit intellectus dū ē apphē-
siua et dicit volūtās cū est mo-
tia. Itē qdā sūt vires aie separe
a corpore vt velle et intelligē. Sed
quibz anima nō vñt corpore. S-
vñt ut vñt corpore scilicet fan-
tasia que ergo se habz ad intel-
lectum sicut color ad visum vt
ait pbs qdāpō sūt vires isepabi-
les a corpore vt vegetabiles sen-
sibiles et quantum ad essenci-
am et quantum ad operatio-
nem. Sed in hōmine separe an-
tur iste vires a corpore quantum
ad essenciā licet amā opera-
tiones earum exercere non pos-
sit extra corpus. In brutis ve-
ro simpliciter preunt quātum
ad vtrunque. Item anima po-
tēcias quasdam habet commu-
nes cum brutis vt est sensua-
litas sens? ptiālis sens? oia
imaginatio estimacō memoria

Quasda aut habet nō conēs cū
illis nec ē rō et intellectus i hu-
ius. Itē aia vires habet qñbā
q ad se vt sūt rō volūtās libū
arbitriū. Quasda habet quibz
corpi pncipit vt est vis natū-
lis vitalis animalis de quibz
dictū est sup. Ex iā dictis patet
q potēcie quedā sūt organice q
dam nō. Ex p dictis collige q
aia rōnalis oēs potēcias hz aie
vegetabilis et sensibilis sed nō
in quantū rōnal? vñz in quantū
rōnalis addit intellectū et libe-
rū arbitriū ac huiusmodi et hoc
ē q dicit Gre. Omnis inqz crea-
turā aliqd hz hō Hz nāqz hō co-
mune esse cū lapidibz viuere cū
arboribz sentire cū aialibz intel-
ligere cū angelis. Quicqd em
vñt aut nobilitat hnt natū-
re in feriores hnt et superiores. h
pfectiōi modo. Et q possūt infe-
riores possūt superiores nobili-
ori et pfectiōi modo. Propter
hoc manifestū est qdōnes vires
quibz viuamus cū brutis dif-
ferunt in specie put sūt in nob
et in brutis. Ca XLI.

De potēcijs cognitivis

Variōz assignant dif-
ferēcie virtutis intellec-
tue. Prima assignat
secūm differēciā nature. Sic diui-
dit intellectus in agentē et pas-
sibile. Secūda dat sūm dīz ob-
iecti et sic diuidit intellectus
in speculatiū et practiū. Ter-

cia assignat secūm differēciam
dignitatis. Sic diuidit rō ipse
superiōrē et inferiōrē. Quarta dif-
ferēcia dat secūm qd cōpat ad
actum et sic diuidit intellectū
in habitū vel in actū. In habitū
quidē cū potest intelligere qñd
vult. In actū vero cū actualitē
ad intelligibile se cōuertit. Dif-
ferēcia vero intellectus in effec-
tū et eius qui dicit in eptis sūi-
tur secūm maiorem et minōrē
pfectionē ipse? intellectus possi-
bilis. Cū em intellectus recipit
spēs cū lumine intellect? agentē
tūc dicit intellectus i effectu et
etiā i habitu. Sed cū idē intel-
lectus recipit pfecte lumē intellect?
agentis secūm formale cōiūc-
tōz tūc vocat intellectus adept?
Diligenter aut notādum est q
oēs differēcie intellectū iā pōt
sumunt vel secūm habitū vt se-
cūm actū vel secūm modū intel-
ligēdi et nulla sumit secūm di-
uisionem potēcie cognitue nisi
pā tm. sūm quā didit intellectus
i agētē et i possibile. De modis
agnoscēdi res. Ca XLII.

Es cognoscit aliter dō

Raliter angel? aliter hō
Ipse qz homo aliter p-
intellectū agnoscit deum et ali-
ter creaturas. Intellectus enim
diuinus agnoscit res se ipso. In-
tellect? autē āgeli agnoscit res
p species sibi creatas q sūt si-
militudo rei. Sed intellect? hu-

manus cognoscit res per spēs
abstractas a rebus particularibus
per sensum per se cognitum per se
quod hinc sensus agnoscit res per
sensu objecto et hinc per imaginem
cognoscit res absente obiecto
et tamen cum appetitibus naturae
ita intellectus agnoscit in appetitibus
naturae subintentione velis.
Alia igitur per intellectum aliquantulum
attingit omnia. Cognoscit enim deum
super se et in se. Et angelos iuxta
se. Quis sit autem modus agnos-
cendi deum. Nota quod intellectus hu-
manus non agnoscit deum abstracte
sicut alias res et hoc ideo
est quod similitudo abstracta sim-
pliciter est illo a quo fit abstractio
deo autem nichil est simpliciter. **A**lia
vero est quod abstractione oportet esse
particularem et universalem. **P**artem
autem quod est a quo fit abstractio
universalem autem ipsam abstractam
est. Sed nichil horum cadit in deum.
Cognoscit igitur deus sic natu-
rali cognitione quod quid intellectus
possibilis in formatus lumine
intellectus agens quod est similitudo
de prime lucis. **I**n hac similitu-
dine agnoscit lumen primum quod est
deus. **S**ciendum praeterea quod per sensum
agnoscimus particularia per intellectum
universalia et quod se intel-
lectus convertit ad particularem ut
ipsi apprehendat tunc similitudo
abstracta a particulari erit uni-
versalis et non particularis. **I**tem
naturaliter nichil venit in intel-

lectum nisi per sensum et hoc fit du-
obus modis scilicet vel simpliciter vel per
actum simpliciter quod ut cum intelligi-
mus sensibilia per sensum a particu-
laribus. **P**er actum autem ut quod intelligi-
mus insensibilia per effectum. **N**ota
autem quod aliud est res per cognitionem
in intellectu venire et aliud est
in eam intellecta versari quia
res cognitio per sensum venit in intel-
lectum hinc deum est. Sed cum intellectus
se in apprehendit tunc delectatur et
negociatur in illa etiam si sensus autem
minimale ad intelligendum ita
plene nota verumque verum esse scit
quod per particularia agnoscit verum
et confuso per verum agnoscit particu-
laria. **I**tem sic patet quod duplex est
verum unum scilicet putat est abstractum et
aliud confusum videlicet scit quod est in
particulari. **D**icimus ergo quod ad
cognitionem verum abstractum venimus per
particularia hinc patet in pueris quod
operantur sensibilia quod intellectus
ut quod prius cognoscit partem
autem per sensum et postea uni-
versalia per intellectum. **S**ic
etiam philosophi in reventur
modum argumentandi per induc-
tionem qui ex multis propositionibus
particularibus concludunt
unam universalem. hoc modo
Socrates est animal. plato est animal.
Cicero est animal et sic de simi-
ilibus ergo omnis homo est animal.
Econfuso est in verum confuso quod per tale
verum venimus ad cognitionem particularium hinc
patet quod videmus hominem et cetera.

tunc enim non agnoscit nisi substantia
corporea. **S**ed postea per motum certum
est animal. **D**um vero magis appropinquat
est hinc. **T**andem cognoscit esse
petere. **N**ota quod secundum philosophum plura
scire possumus. **S**ed unum solum intelli-
gere quod scire dicitur habere per quod
plura scimus. **I**ntelligere dicitur ac-
tum qui non potest esse in intellectu du-
plex. **I**ntellectus est ad unum so-
lum se potest actualiter converti. **H**oc
patet quod quod agens agens duos actus videtur.
hinc uno tempore unum erit intellectus et
aliud memorie sive consuetudinis ver-
bigam aliquid dicitur horas et cum hoc
quod in libro concordantia vel nuz
memat de nariis unum illi xii. **S**ed
tunc concordantia est actus intellec-
tus. **S**ed aliud scilicet dicitur horas est ac-
tus memorie. **S**ic etiam animal brutum
non regit intellectus vadit ad
bonum ad quod sepe unit. **I**tem nota quod
ad intelligentiam rei non regit per sen-
tiam rei intelligibilem sed per sententiam simi-
litudinis eius tamen quod res non cognos-
cit per essentiam sed per similitudinem.
Et inde est quod intellectus apprehendit
remota sicut appropinquat. **D**e intellectu
ut agere et possibili. **C**a. XLIII.
Vne de intellectu agente
et possibili spiritualiter
est dicendum. **I**ntellectus igitur
agens est qui abstracte spiritus ab yma-
ginatione sive fantasia et sua irra-
diatione facit verum aut potest eas in
intellectu possibili. **N**am sicut
ad visum corporale erigitur lux ab
stans intentiones colorum et si

multitudines acolorato et potest eas
in aere non quidem secundum essentiam
sed secundum intentionem et similitudinem.
Sic intellectus agens qui est lux
aie ponit spiritus abstractas a fan-
tasia in intellectu possibili non quod
dem actualiter sed secundum intentionem
nec. **Q**uare autem iter ymaginatio-
nem et intellectum possibile sit po-
tencia media qui abstractat scilicet
intellectus agens sed iter sensum
commune et ymaginatio non sit po-
tencia media. **H**ec est ratio quod sensus
communis et ymaginatio sunt eiusdem
aie potencie scilicet anime sensibiles sed
ymaginatio et intellectus passibilis
non sunt potencie eiusdem spiritus quoniam
altera potencia aie sensibiles al-
tera rationalis. **I**ntellectus autem po-
tentialis dicitur quod potest recipere ta-
les spiritus sed non dum suscipit eas.
Cuius exemplum est tabula nuda
nulla; hinc pictura potest autem habere
quod cumque. **S**ane cum intellectus passi-
bilis tales spiritus recipit tunc si-
cut habet. **S**uper vocat intellectus in
effectum ut in habitu. **C**um vero il-
lustret multitudinem spiritus scibilium
tunc est in illis ad eptus. **Q**uare
licet a iste spiritus emanent in intel-
lectu passibili ut quod ab eas si-
at per remissionem reflexio habet
super de memoria. **P**orro
intellectus agens et passibilis dis-
ferunt sicut lux et illuminatum.
Item sicut phisica et perfectibilis
le. **I**tem sic dicit philosophus intellectus
agens est omnia facere. **S**ed intel-

lectus possibilis est omnia fieri.
De intellectu speculatio et
practico. Ca. XLIII.

Sequitur de intellectu spe-
culatio et practico qui
ambo in cognitione consi-
stunt sed in hoc differunt quod in
intellectus speculatio cognoscit
verum in ratione veri. Practicus
autem in ratione boni sed specula-
tius intellectus vocatur cogni-
tio speculatio sed practicus
dicitur cognitio affectiva. Item
fines speculatio est verum finis
autem practicus est opus. Item spe-
culatio recte intelligimus
sed per practicum recte vivimus.
Intellectus practicus vocatur op-
erativus quia dicitur a praxis
quod est operatio. Item intellectus
practicus dividitur in sinderisim
et inchoe. Ratio autem dividitur in
superiorem et inferiorem de qua
bus per ordinem est dicendum.

De ratione et partibus ipsius.
Ca. XLIII.

Ratio vis est anime non so-
lum cognitio sed et motus.
Ratio enim cum iudicat aliquid
esse bonum vel malum et ibi
habetur tunc de cognitione. Si autem
procedit amplius et iudicat esse bo-
num vel fiat sic est motus. Si ve-
ro ab hoc ulterius procedit et non
solum iudicat esse bonum vel fiat
sed etiam illud appetit sicut dicitur
liberum arbitrium quod libere arbitrium
rationem et voluntatem facit se habere

ad bonum particulare. Et dividitur
in partem superiorem et inferiorem. Superi-
or pars divinis et eternis intendit.
Inferior autem de transitoriis in-
dicat et ea disponit. Item superior
pars accipit rationes per leges di-
vinas ut hic est faciendum quod deus
precipit. Pars autem inferior accipit
rationes per leges humanas ut est faci-
endum quod honestum est vel quod expe-
dit rei publice. Item superior pars
rationis deest per quod licet usque ad co-
ntemplationem eternam se extendat. Dif-
ferentia autem ab intelligentia quam intel-
ligentia negotiatur in eternis per mo-
dum intuitus rationis autem non sic sed
operando et rationem differt autem
ratio alio modo ab intellectu quam
intellectus apprehendit esse rei abso-
lute rationem autem cum collocazione unius ad
alterum. Inferior vero pars ratio-
nis dicitur mulier que quod circa
res corporales versatur coniuncta
est sensualitati et sepe allucinetur ab
ea videlicet ei semper porci qui habet
potestatem id est illecebram vicinam.
De potentia anime motus. Ca. XLV.

Item motus anime rationis alius
est dicitur talis ut ei vis mo-
tiva in imperatam et dicitur
actus et affectus consiliatrix sicut ac-
tibus. Vis ipsa est liberum arbit-
rium et sinderisim. Consiliatrix est ip-
sa ratio quod dicitur in parte superiori et in-
feriori. Vis affectiva est voluntas
quod dicitur in thelesim et bulisim.
Vis quod sicut consiliatrix est affectiva
est ipse intellectus peritius.

De voluntate. Ca. XLVII.

Item dictas potestias
per dicitur de voluntate
quod in motus est principium
a cum sit generalis motor omnium
universum. Cum enim intellectus apprehendit
aliquid ut bonum voluntas imperat
inhibere affectibus ipsis organum si esse
visum ab intellectu auditui ad au-
diendum et sic de aliis sensibus.
Sicut in motu locali voluntas
imperat sicut animal et virtuti quod
est in nervis et musculis et illa
mouet ad ambulandum vel cur-
rendum et ad huiusmodi similia.
Sed istud fallit in potentia anime vege-
tabilis in quibus voluntas sua non
imperat effectum. Rationem enim et
generativam et augmentativam non per
se arbitrium sed naturaliter op-
erantur. Voluntas in duas partes di-
viditur scilicet in thelesim et bu-
lisim et in voluntate naturalis et
deliberata quod prima scilicet volun-
tas naturalis dirigunt per instinctum
sensum. Secunda vero scilicet delibe-
rativa per rationem. Nota quod voluntas
appetit et stricte rationabili est tamen
modo. Sed large dicitur etiam esse
bruto. In appetit vero et quasi me-
taphorice dicitur etiam vegetabili.
Unde voluntas primo supra se per
est rationabili appetit voluntas di-
scernens put voluntas bruto
est vocat appetit dicitur. Tercio modo
appetit voluntas vegetabili est vocat
appetit. Inter potestias nul-
la liberior est quam voluntas quod non ob-

ligat organo sicut ymaginatio
estimatio et huiusmodi nec cogitatio
obiectum sicut intellectus cogitatio vero
Vires etiam affere organum immu-
tantur necessario immutato organo
quod omnibus voluntas caret. Unde ait
Augustinus quod nichil adeo in nostra po-
testate est sicut voluntas. Si autem
scire volueris quod voluntas non co-
gitat bono sicut intellectus vero
hec est ratio quod citra primum si ita bonum
est quod non aliquid imperfectum habe-
at. Sed aliquid ita verum est quod si fal-
sitas habet ut patet in hac
propositione. Quilibet totum maius est
sua parte. Unde tali vero cogitatur
intellectus assensum sed voluntas
nulli bono tanto cogit adherere.
Item voluntas videtur iterum co-
gi per ordinatum appetitum put vo-
luntas quod dicitur trahit hominem et al-
licet ut bonum spernat in omni
bile rebus mutabilibus adheret.
Sed in huiusmodi coactione liber-
tas etiam quod dicitur unde Augustinus. Om-
ne peccatum a deo voluntarium quod
si non est voluntarium non est peccatum.
De sinderisim. Ca. XLVIII.

Synderisim vis est anime
motiva quod semper est nata
sicut in superioribus natura
liber mouetur et stimulas ad bo-
num ac abhorret malum et in istis
nunquam errat neque sed in synderisim
est peccare. Synderisim etiam quod sy-
nderisim non extinguitur totaliter
etiam in dyabolo et in damnatis re-
manet enim in illis aliquis actus.

eius. **S**inde tenet ei quantum ad
instinctu boni et quantum ad dispo-
sitionem mali et culpa absolute as-
serate. **E**st facta est in dyabolo et in
dampnat. Secundum vero quod cul-
pa operatur ad penam sic non est in illis
expressa syndere his. **E**t in hunc mo-
dum remanet eis ad penam. **P**er
vires eorum non modo. **H**ic igitur dis-
plicencia in mali in collatione
ad penam.

De consciencia.

Ca.

XLIX.

Hoc nomen consciencia pro-
mit ab hac philosophia. **Q**uod
et hoc nomen scia. **Q**uod
scia dicitur duo scilicet scia et scia.
hoc scia est habitus naturalis non
solum cognitivus sed et motivus. **I**n-
clinat ei animam ad placentiam boni
et fugam mali. **A**lio scia dicitur
acceptivus ex parte rationis quod notat
in hac philosophia. **Q**uod non ergo
modo putatur scia in cludit sciam
in se habere sed ut superius et coniungit
syndere et se per se recta. **S**ed
modo coniungit magis recte et sic habere
se hanc iterum. **H**oc modo recipit
errore et conturbat. **I**n scia est
ex parte inferiori bene per accidens
error. **N**am ratio aut scia ex parte in-
feri in iungit habere velari circa per
culparia in quibus sepe coniungit error
sunt per in illis scia in quod syndere
his philosophia maiore sic in nul-
lum malum est faciendum. **N**am al-
sumit minorem. **S**ed hoc est malum.
Conscia cludit ergo non est fa-

ciendum. **C**irca primum non est error.
Circa secundum quod est error et ex
hoc est falsitas in occlusionem. **C**a-
veda est consciencia nimis larga et
etiam nimis stricta. **N**am prima
generat presumptionem. **S**ed a de-
spirationem. **I**tem prima sepe dicit
malum bonum. **S**ed a eodem
bonum malum. **I**tem prima sepe sal-
uat dampnandum. **S**ed a eodem
verbo dampnat saluandum. **N**o-
ta quod aliud est sciencia aliud ti-
mor consciencie. **T**unc enim est consciencia
quod quod sententialiter iudicat ali-
quod esse faciendum vel vitandum. **C**on-
tem talem consciencia facere etiam
si sit erronea per se. **S**ed item timor
enim consciencie facere non semper
peccatum est quia talis timor non
est semper expressiva sententia
rationis per quam iudicat se tene-
re ad aliquid. **S**ed ex eo quod
facillat inter dubia nesciens
quid sit melius vel ad quod tene-
atur potius. **A**um tamen non ob-
mittit quicquid sciat esse
placitum divine voluntati. **D**e
consciencia quoque sciendum.
quod quandoque respicit preteritum
quandoque presens. **Q**uandoque
futurum. **N**am consciencia ac-
cusat de preterito remuendat
presens et precavet de futuro.
Preterita namque respicit ut
quando consciencia mentem
de hoc quod sibi consciencia est
reprehendit. **S**icut de malo est
ommissio vel bono obmissio.

Presencia etiam respicit et tradi-
cendo eis per se. **Q**uod huiusmodi op-
portunitate futura quod respicit ut quod
instat et stimulat mentem ad ea
facienda vel vitanda ad quod ipsa con-
sciencia iudicat nos tenere. **Q**uod
autem se expectat ut deum est ta-
libet. **Q**uod ad faciendum per collu-
gi ex difficultate? **C**onsciencie quod tunc
sunt. **D**icitur loquens. **C**onsciencia est
lex intellectus nostri. **S**ed a. **D**icitur
eam esse rationale indicativum. **D**if-
finitones magistrales sunt iste
consciencie est cognitio sui ipsi.
Item consciencia est habitus? **A**um agendum
et non agendum. **I**tem consciencia est habitus
mentis boni et mali discretivus.
Item consciencia est credulitas. **T**em-
poris ad agendum faciendum vel non faciendum
aut deliberationem determinat. **E**ror
consciencie octo modis. **C**ausa primo
ex ignorantia quod scilicet nescit quod
quid eligendum sit vel declinandum.
De tali errore palup. **C**um igitur
noverit quid agere debet hoc so-
lum habemus remedium ut oculos
nostros dirigamus ad te. **S**ed ex
negligencia ut cum quis negli-
git consciencia; disautem vel non nescit se
expedit negligit tunc ab aliis quod
est. **T**ercio ex superbia ut quod quod
non humiliat intellectum suum ut
se; melioribus et sapientibus se vult
credere. **C**ontra quod apud captivan-
tes omnem intellectum in obsequium
est. **N**ec est deum quod quod in eodem
placet debet consentire sibi quod sibi
et in agendis plus quam debet eodem

et aliis quod sibi. **Q**uarto ex figu-
lata quod huiusmodi sensu sequens appri-
um non conformatur se aliis nec se
quod vias communes bonorum. **D**e
hijis. **N**umeri extrema castro
consignis. **Q**uinto ex affectu in
ordinato qui sepe inclinat consciencia;
ad id quod huiusmodi appetit et sic fa-
cit ea a sua rectitudine deviare.
Sed perit omne iudicium cum es
transierit in affectum. **S**exto ex pu-
sillanitate quod quis timet non timere
da sed rectum iudicium rationis. **P**er
dicitur pusillanitate et nolite ti-
mere. **S**exto ex perplexitate quod
huiusmodi credit se inter duo perita posi-
tum quorum alter sit impossibile de-
clinare. **S**ed sciendum quod perplexitas
non est simpliciter tunc perit aliis esse
perplexus secundum quod in secundum erro-
nem consciencie; quod disposita est liberare.
Octavo ex hilaritate et cordis
puitate. **S**ed. **D**onatum meum est
ibi culpas agnoscere ubi culpa
non est. **E**ror primus septem modis
acceptus. **R**eprehensibilis est. **O**ctavo
modo laudabilis est primo nec error
dici debet sed huiusmodi suorum defectuum
est cognitio dummodo non sit nimia.
De operationibus anime. **C**A. **L**
nimia per diversas po-
tencias multas et diut-
sas habet operationes. **I**psa e-
nim agnoscit verum per intellectum
speculativum. **A**ffectat bonum per in-
tellectum practicum. **D**iscernit offe-
rendo inter bonum et malum. **V**erum
per rationem discernit finem et eli-

A Nima cū sit simplex nō
habz q̄ntitatē dimēsi
uā s̄ virtualē vñ patz
q̄ aīa s̄m effeciā nō est in toto
corpe sed in pte corpis determinā
nata et inde virtutē i fluxit to
ti corpi hoc et ad ponit calidi
us exēplū i aīanea q̄ i medio te
le sue resēdes sentit q̄lz motū
siue iterius siue exterius itela
fcm eodē mō aīa in cetro cord
aīa exīstēs s̄m suo distēhōne to
tū corpus sibi p̄mū sensificat
viuificat atz mouet **Hec cōtia**
simplicitatē aīe ē q̄ tres diuī
aīe s̄ vegetabilis sensibilis rō
nalis **Cū** p̄relligēcia sup̄ius ē
exp̄ssa **Aīa** q̄z licet simplex sit
tū scōm locū differt ico q̄z

De i mortalitate aie Ca LII.

Potens deus fecit animā im-
mortale ab ymaginē & siliū
nem suā. **S**ed de immortalis est
ergo & aia. **D**e libero arbi-
trio. **C**apitulū. **LII.**

Liberū arbitriū vt ait Aug? est facultas rōnis & volūtatīs q̄ eligi tui bonū grā assistētē malū vōo grā desistētē In hac vō diffinitione ponit rō et volūtas Ratio quōdē vt consiliari? volūtas autem vt impatur Nam ratio dicit illud esse bonum vel malum Volūtas autem dicit fiat fiat. Nota qđ libertas liberi arbitrii est libera coactione sufficienti S; n̄ libera coactione efficiēti Nulla enim coactio exterior ē sufficiēs causa vt aliud fiat licet qñq; sit efficiēs vt patet in multis qui coacti sūt negare xp̄m pp̄t tormentā qm̄ inhiuissimoi coacta volūtas est vt ait Aug? qñ vōo pccōr trahitur a grā tūc enim nō desistitur libertas arbitrii qz ceus vlt̄ ressus vlt̄ claud? in foueam cadēs qñ extrahit non sit hoc in illo vico. Libertas arbitrii triplex ē sc; auctoritate a pccō a miseria p̄ma libtas ē nature scđa grē tertia glē Itē p̄ma est maloz et bonoz t̄ scđa ē t̄m̄m bonoz t̄ t̄cia in celo regnāciū Et h̄is patz qđ libertas viatoz est nolle & velle pccare et ecia; nolle pccare Sed libertas in p

abyſſo huiſſe poſſe non peccare et
 etiā poſſe nō turbari **L**ibertas
 vero patrie ē nolle et nō poſſe
 peccare nec poſſe turbari **D**at;
 igit̃ qđ librū arbitriū liberi⁹ ē
 in bonis qđ ī mal⁹ qz in bonis eſt
 tm̃ ſeruit⁹ miſeie **I**n mal⁹ aut̃
 ē hui⁹ miſeie ⁊ pcc̃i h̃ ī pcc̃a ē
 liberi⁹ qñ oīs tal⁹ hui⁹ ſtru
 ct⁹ **N**ō qđ de⁹ licz nō poſſit ma
 le facere āgel⁹ et h̃c aīe beate
 tamen eſt in eis librum arbi
 triū qz bonū eligunt et malum
 declināt nō ex iſtēma nēcitate
 ſz libera volūtate eode modo di
 cendū ē de dyabolo qđ libez a
 bitū hz tñ bō⁹ ſep̃ eſpuit ⁊ ma
 lū eligit ſz hoc nō facit ī eo vi
 olēta coactio ſz volūtaria abiti
 nacio **L**iberū arbitriū habet ſe
 quibusdā indifferēt ad bonū
 ⁊ ad malū vt in p̃mis p̃ntib⁹
 ante la p̃ſū **I**nq̃busdā ſe habz
 plus ad malū qđ ad bonū vt in
 regeneratis poſt baptiſmū **I**n
 quibusdā ſe habet pl⁹ ad bonū
 qđ ad malū vt ī ſanctificatis ī
 vero **I**nq̃busdā neceſſario ſe
 ad malū vt in iſidelib⁹ non re
 generatis **I**nq̃busdā ſe habet
 nēc̃io ad bō⁹ vt ī cōfirmatis ſi
 aut ſunt beata virgo poſt cōcep
 tionē filij **Ca** **LIIII**

De natura corporis humani
Omo grece antropos
dicitur qñ auctor in versa
bz em capud se cu capil
lis ad modu mudiis Bmchia

vero cum cruribus sunt quasi unum. Solus etiam homo est longi vel latius corporis. Solus quoque homo est erecti corporis et hoc tripliciter est. Naturalis et moralis. Naturalis quidem ratio est quia in aliis animalibus humdat in capite materia ita spiritus et sicut calor erigens quod non est in homine est et ratio moralis ut scilicet rectitudo statum corporalis attestat et rectitudinem mentis sursum ad celestia tendentis. Accidit autem transmutatio corporis quia forma selectabilis ymaginata mouet corpus sicut et tristabilis et ideo dicitur auiscena quod multum tristis ac lepre timens et sic alii leprosus. Fit etiam conuersio quod corporis passiones reducant in animam conuertitur sicut patet in sompno. Item pars corporis humani habet similitudinem totius mundi quia tanta est distantia inter extremitates duorum longorum digitorum et uniusque manus quanta est auctritas capitis versus ad planum pedis. Sicut tanta est distantia a oriente capitis ad oppositum tropicum in celo quanta est ab oriente et in occidentem. Corpus humanum ex quatuor elementis compositum est. Sed apparet terra in ossibus et in carne. Aqua vero in humoribus scilicet sanguine. Fleumate colera melancolia. Item aer continetur in pulmone et hoc patet quia semper in motu est. Nam pulmo ventilabrum cordis est. Ne nimio calore dissoluatur. Item

ignis continetur in corde et ideo inferius est latum et superius acutum quam formam ignis retinet. Membra corporis triplicia sunt. Sunt enim quidam radica. Ut epa cor cerebrum genitalia. Inter que prima tria sunt deesse individui in quibus ut supra dictum est seem habet spiritus naturalis vitalis animalis. Secundum membra genitalia sunt ad conseruationem speciei alia sunt membra de seruientia ut uentre et nerui per que uelut si le triplex spiritus ut habeatur suum. Tertio modo differunt membra officialia sicut ut manus pedes et huiusmodi. Sunt etiam membra tam artificialiter ordinata ut mutuo sibi desiliant. Nam superiora in feruoribus animantibus tractant gubernacionem ut patet in oculis. Item inferiora prebent superioribus supportacionem ut patet in pedibus et cruribus que totum pondus aliorum membrorum sustinent. Item media imparciuntur utriusque defensionem et necessarios conuersionem ut patet in manibus et brachijs. Item sic sunt ordinata ut mutuo sibi condolent. Si enim unum dolet membrum con dolent omnia membra et hoc est propter conseruacionem et colliganciam. Item sic ordinata sunt ut unum membrum impericulis pro aliis

Item sic ordinata sunt ut unum membrum impericulis pro aliis se exponat ut patet in capite pro oculis de defensione alia membra periculis se exponunt. Item quia unum membrum deficit alia defectu eius supplet unde uidemus aliquos carentes manibus aut pedibus amedere et alios carentes pedibus aut manibus ambulare. Item magnus dolor in uno membro facit minorem non sentire in alio. Item membra quorum motus subest libero arbitrio ita propriam seruant obedienciam ut inter imperium uoluntatis et executio operis quasi nulla mora videatur. Et hanc obedienciam uidemus seruare oculum in uideodo linguam in loquendo os in amedendo manum in opando et huiusmodi. **De Phisonomia Ca. LV.** Iuxta membra dispositiones sunt arte phisonomie diuisos affectus ac mores indiunt in homine non quod ista signa necessitatem imponant moribus. Sed ostendunt inclinationem nature que tamen retineri potest freno rationis. Sequitur igitur in hoc tractatu magnos habet artis auctores scilicet Ar. Avicenna. Constantinum. Phylemonem. Loquum et Galenodem. Incipientes a complexionibus. Igitur melancolicos tristes et gries dicimus. Sagne autem opposita horum uidemus habere colericos faciles sunt ad iras et fleumatici sunt pigri ac somp

nolenti. Phisonomia sexus est quod masculinus autem ueremens est ad ipsius studiosos et aiosos. Feie autem misericordes sunt et timide. Capilli molles et rari elbes in genu proloantur. Item capilli crispi prouectiant tumidum et luctu cupidum. Item capilli depressi nimium et frosti iminentes uerum declarant animum et his corbat capitis uelut capillatua. Item capilli flabi et crassi albi in dociles. Capilli uero sibi nigri si sunt moderate tenues bonos indicant mores et bonam hominis compositionem. Caput nimis magnu scolidu. Caput autem globosu breue est in sapia et memoria. Item caput humile superius et quasi planu insolentie et dissolucionis dat iudiciu. Item caput oblongu aliquantulum et mallo sicut homines circumspectu iudicat et prudus. De fronte. Frontis angusta nimium indocilem et foracem declarat. Lata uero paruitate signat discretionis. Item uirida designat inauudia. Item humilis et demissa signat uerum iudiciu et non admittit turpia. Item quidam et moderate magnitudinis magne sapie et magna mimicis est iudiciu. De supercilijs. Supercilia acualia usque coniungant ad corum nasi sibi alie et stuoliu significat in oibus operibus suis si autem ibi coeunt est homo mihi et paru sapientia demonstrat. Si uero acualitas declinat ad

et nota et ad gibbositatem genarum signat negligentem. Item supercilia si sunt longiora et multorum pilorum signat furem et magnam mediantem. **De oculis.** Oculi qui tamquam guttae nitore nitidi et lucet mores copiosos indicant. Quando varie mouentur oculi ut modo curant modo qui escant signat mala reuolui iam in animo. Si nobis esse perpetua. Oculi glauci splendore tunc mitem si significat audacem et pugilem ad maliciam. Oculi magni tremantes et obsecrati designant vni potatorem et inexpectantiam venis. Oculi pure nigri significant inbecillam et sine virtute animum et luctu audum. Quando autem oculi rubentes ibi sunt et tunc mihi apparent. significat a rimi iustum pbum in ingenio. Vbi autem in nigris oculis guttae vehementer rubent et alij tendant ad quodam tura et quodam sunt pallide quodam glauce et circuli qui forissecus ambiunt pupilas si ut sanguinolenti et sint magni oculi et nigri pupille moueat ut mouetur palpebra. Talis inquit oculi signat animum qui omnem excedat moem ferat. Quicquid enim in sanctorum cogitari potest. talibus oculis perpetabile est nec etiam a domestico cessabit sanguine. Oculi mihi prominentes tubiandi et pui linguam de

clatant estrenatum et corpus instabile. Oculi acciter influentes si sunt habundi et indicant hominem viciam ac in agendis velocem et prouidum. Oculi qui frequenter clauduntur atque reserantur timidum ac inbecillum declinant. Oculi multe apercionis signat stulticiam et in viciandiam. Si autem multe clausure fuerint signat mobilem et inconstantem in omnibus factis suis. **De auribus.** Aures prominentes et valde magne significant stoliditatem et garrulitatem et imprudenciam. Sed valde parue malignitatis sunt indicia. Aures nimium rotunde in doiles significant. Aures oblonge et anguste imunda signa sunt. Aures iacentes super caput applicate pigritiam designant. **De gemitu.** Gemitu effe significant ignauiam et volenciam. Nimium autem tunc nues malignitatem. Gemitu tunde inuide arguuntur. **De naribus.** Nares parue alacritatibus et fortitudinis dant indicium. Longe vero et tenues mobilitatis et leuitatis signum habet. Narium autem pars que iuxta frontem est si nec alta nec humili sed equa si linea descendat virile signat et constanciam et monstrat ac prudenciam. Nares minores

Longe vero et tenues mobilitatis et leuitatis signum habet. Narium autem pars que iuxta frontem est si nec alta nec humili sed equali linea descendat virile signat et stantiam monstrat ac prudenciam. Nares minores subito subit assignant. **De vultu.** Vultus cui plenitudo et crassus ignatus et voluptatibus deditum signat. Vultus dependens cogitatore subdolum indicat. De labijs. Labia tenua i ore maiori si super labium alij tulit erubescit super istud magnanimum indicat et fortem. Tenua vero labia puoris in beclle animi et vultu indicant. Labia cum soluta ab ore alij tulit de pedet meritem monstrant. Nam in alinis et equis antiquis hoc signum inuenitur. **De ore.** Os puu conuenit cum vultibus muliebribus quam animis effeminatis. Os quod vltra modum dilatatur vultu indicat et in mitem et impium. Talis enim oris ritus marinis monstris conuenit. **De mento.** Mento plipsum aliquantulum demonstrat minus iacundum et minus perturbatum. Qui puum et breue mentum habet inimicus sunt et inuidi. Nos enim plato ad hypotes referebat. Vultus mentum est omesum sedm alius ad quod natura accedens. Mentum si longe in plipsum discendatur vultu assuetum demonstrat. **De**

um aut caput stulticie habet indicium. Qui autem in modum auum intendant sfacili sunt leues. **Vox.** Vox tenuis et quasi lugubris tristem indicat et suspiciosum. Quorum vox inuenit in nares ita ut nares resonent in naces sunt et malivoli ac malis alieis gaudetes. **De cervice.** Cervix longa et tenuis signat eum qui maligna meditat. Rotunda cervix probat virtutem animi et corporis abilitatem. Cervix brevis indicium est eius qui amtem eritate audax est. Cervix nimis erecta in solente et otuma cem dicit. **De pectore.** Pectus quod multis carminibus congestum est in doiles indicat et ignaros. Pectus quod longius est quam vultu prudens indicat. Pectus si cum vultu nimietate pilorum tegat signat hominem instabilem et animi in religione ac pietate. Cum autem solum pectus capillos profert animosum signat. **De humeris.** Humeri tunc quod i acume erecti sunt invidiosum indicant hominem. **De brachijs.** Brachia quando in tanta plipitate extenduntur ut erecto corpore extremitas medij digiti appropinquet ad genua forte mensura quorum sficiat digitorum abiles ostendit homines et fortes. Cum autem plipitas hoc ad femur desinit vel parum ultra declinat homines malivolos et malis alieis gaudetes. Nam?

fem. s. hinc ut p. vlt. de claz
rat hoies malivolos et malis
aliens gaudetes. Man. n. m. m.
breues et epigue fortes de m.
stat et sagaces. Crasse man.
si digitos breues vlt. m. o. d.
ha. d. a. t. e. g. i. s. f. o. r. e. m. i. s. d.
o. s. u. et f. u. r. Manus incorte. t. e.
nues loq. signat et vracem.
De vnguibus. Vngues albi pla
ni et molles ac tenues obru
bentes et b. pl. u. d. i. optime in
genam diat. Vngues inflepe
et a. u. i. m. p. r. u. d. e. s. i. n. d. i. c. a. t. et
rapaces. Vngues breues n. m. i.
um de clazat malignu. De di
gitis. Digi. collecti et conglo
bati auarum diat et malignu.
Digi. pui et tenues stultu da
monstiat. Digi. vero parui et
crassi m. u. d. u. i. d. i. a. t. et audaces.
De latere. Latere tenua et an
gusta et dep. s. a. t. i. m. d. i. t. a. t. e. i. n. a.
diat. Latere t. e. s. e. r. t. a. t. a. m. i. b. o. et
dura ostendit homine et in do
cilem. Hec em ad rana s. s. e. d. u.
platonem referuntur. De crure.
Pars cruris que sub genu est
et vocat sura q. n. plena est et q. h.
guida in t. e. p. a. t. u. hoiem signat
et i. b. r. u. d. e. t. Molles sure effemi
natis assignat. De pedibus. Pe
des crassi et breues vald. in fir
mu. i. d. i. a. t. hoies. Pedes n. m. i. u.
plipi ad hoiem do. l. o. s. u. i. f. e. r. u.
tur. Pedes p. t. e. n. u. e. s. et breues
p. d. u. n. t. hoiem malignu. Qui
longis passibus incedunt mag

namini esse solent et efficaces
Qui celeriter incedendo se comp
mit et vulu. d. e. d. u. c. i. t. a. t. q. totu
corpus complicat signat timi
dum et patum ac resutum.
Qui breues passus habet eius
deq. accellat. malignus esse
dicitur ac inbecillis. De colore.
Colore autis niger resutum in
dicat. Colore albo rubes fortes
et animosos ostendit. Colore
vehementer albus cum pallo
re defectum virtutis signat. ex
nimia victoria fletum. Colo
re ignis lucentibus oculis ad
in saniam vgit. Colore medius
inter albu et nigrum. qui de
clinat in brumum. Si clarus
est ostendit virum ingenij lo
et bonorum morum.

Regule generales phisono
mie.

Ca.

LVI

Enataliter igitur tenē
dum est q. s. membra q.
in proportionem sunt na
turali quo ad figuram. Colore
quantitatem. s. h. u. m. motum.
inducant bonam mentis habi
tudinem naturalem. Membra
vero que p. u. e. r. s. a. s. u. n. t. Figura
Quantitatem. s. i. u. Motu. Qua
litate. Peruersa in mentem
inducant. Prima dicebat Pla
to q. quecumque similitudo.
aliu. aliquorum in homi
nibus est. Tales homines
etiam talium mutantque mores.

Notandum insup. q. licet signa
m. e. b. r. o. r. u. n. a. t. u. r. m. o. r. e. s. h. o. m. i.
num cognoscant nō tñ iponunt
n. a. t. u. r. a. s. s. o. l. e. b. u. n. t. i. c. l. i. n. a. c. i. o. e. s.
n. a. t. u. r. e. Hec semper denunciat di
fere. h. o. i. n. s. f. r. e. q. u. e. t. a. p. b. a.
bilit. t. e. p. p. e. r. s. i. g. n. a. e. x. t. e. r. i. o. r. a.
s. q. b. o. d. i. c. t. u. e. s. t. n. o. n. s. t. a. t. i. m. e. s. t.
p. i. e. t. e. h. y. i. u. d. i. c. i. u. q. f. o. r. t. e. s. i. g. n. u.
e. s. t. p. a. c. t. u. s. e. t. n. o. p. n. e. c. e. s. s. a. r. i. u.
e. t. f. o. r. t. e. i. u. s. t. i. t. u. e. s. t. p. a. t. r. i. a. s. o. s. u. e.
t. u. b. i. n. s. v. l. f. a. n. o. r. o. m. i. s. t. e. n. e. t. u. r.
V. n. a. r. a. t. A. r. i. s. t. o. t. i. l. e. s. q. d. i. s. c. i.
p. u. l. i. p. p. o. c. i. a. t. i. s. p. o. r. t. a. b. a. t. s. i. g. u.
t. a. n. p. p. o. c. i. a. t. i. s. p. i. c. t. a. p. h. i. l. e. m. o. i.
e. x. c. e. l. l. e. t. i. p. h. i. s. o. n. o. m. o. Q. u. i. p. r. o.
n. u. c. i. a. u. t. s. i. p. o. q. s. e. s. t. v. i. r. l. u. x.
u. e. l. o. s. u. s. s. i. l. l. i. s. a. u. t. i. b. i. g. n. a. n. t. i. b. o.
et a. l. p. a. t. i. b. o. p. h. i. l. e. m. o. n. e. q. d. d. e.
o. p. t. i. m. o. v. i. v. o. t. a. l. i. t. e. r. i. u. d. i. c. a. s. s. e. t.
r. e. u. l. e. s. s. e. h. e. c. p. p. o. c. i. a. t. i. Q. u. i. c. o.
f. e. s. s. e. s. t. p. h. i. l. e. m. o. n. e. r. e. u. i. i. u. d. i.
c. a. s. s. e. s. t. e. x. a. d. e. p. h. i. s. o. n. o. m. i. e.
e. t. h. o. n. e. s. t. a. t. i. s. D. i. p. i. t. s. e. a. c. u. p. i. s.
c. e. a. d. i. a. s. c. o. r. d. i. s. s. u. i. v. i. c. i. s. s. e. e. t. a. c.
c. e. p. s. s. e. p. e. r. s. t. u. d. i. u. q. d. n. a. t. u. r. e. s. u.
e. a. t. d. e. n. e. g. a. t. u. D. e. m. q. s. c. i. e. n. d. u.
q. s. i. g. n. a. e. x. t. e. r. i. o. r. a. n. o. r. e. f. e. r. u. n. t. u. r.
m. i. a. d. e. a. s. p. a. s. s. i. o. n. e. s. q. n. a. t. u. r. a.
l. i. t. e. r. i. n. s. u. n. t. h. o. i. s. i. c. e. s. t. i. m. a. c. u. p. i. s.
c. e. c. i. a. q. h. y. m. o. i. n. a. u. t. a. d. e. a. s. q.
s. u. n. t. a. i. e. s. o. l. i. s. i. c. e. m. u. s. i. c. a. e. t. g. e. o.
m. e. t. r. i. a. q. s. i. l. i. a. s. d. i. c. e. b. u. n. t. q. s. i. n.
o. u. l. p. n. a. p. a. l. e. s. o. s. i. s. t. i. t. o. i. s. p. e. r.
f. e. c. t. i. o. p. h. i. s. o. n. o. m. i. e. e. t. s. i. o. u. l. o. r.
i. u. d. i. c. i. u. o. s. t. e. m. a. t. c. e. t. r. o. r. u. m. m. e. m.
b. r. o. r. u. i. u. d. i. c. i. u. t. u. c. n. a. t. a. d. i. p. i. t. e. e.
l. o. r. p. Si a. u. t. a. t. r. i. a. t. e. t. u. c. p. u. a.

let iudicia oculor. apt. q. b. o. s.
phisonomie affirmaverit o. u.
lum esse v. p. cordis n. u. c. i. u.

De toto homine. Ca. LXII

Ostendit expeditu. est de
hoie ex p. t. e. m. e. n. t. i. s. e. t.
ex p. t. e. c. o. r. p. o. r. i. s. H. u. c. d. i. c. e. d. u. m.
e. s. t. d. e. i. p. o. p. u. t. e. s. t. a. p. o. s. i. t. u. s. e. x.
v. t. e. o. q. V. b. i. s. p. e. c. i. a. l. i. t. e. r. n. o. t. a. t. u. r.
d. e. i. p. o. t. e. c. i. a. q. n. a. t. u. r. a. s. i. a. d. i. s. t. a.
t. e. s. o. u. i. p. i. t. i. v. n. a. p. s. o. n. a. N. a. t. u.
i. a. m. v. i. d. e. l. i. c. e. t. c. o. r. p. o. r. e. i. q. m. a. r. i.
m. e. d. i. s. t. a. t. i. p. d. i. a. m. e. o. s. u. b. s. t. a. n. c. i. e.
P. r. i. m. a. a. u. t. e. s. t. v. n. a. c. r. e. a. t. u. r. a.
q. h. a. b. e. a. t. a. g. n. i. t. i. o. n. e. m. i. n. t. p. i. n. t. e. l.
l. e. c. t. u. v. t. a. n. g. e. l. o. s. a. l. i. a. q. h. e. b. a. t.
a. g. n. i. t. i. o. n. e. f. o. r. i. s. p. s. e. n. s. u. v. t. q. l. i.
b. e. t. a. i. a. l. b. r. u. t. u. f. i. e. r. i. s. e. b. u. n. t. c. r. e. a.
t. u. r. a. p. p. e. p. f. o. n. e. v. n. i. u. e. r. s. i. t. a. t. i. s.
q. u. e. h. a. c. a. g. n. i. t. i. o. n. e. d. u. p. l. i. c. i. e. s. t.
p. d. i. c. a. v. t. l. e. g. e. r. e. p. o. s. s. e. t. i. n. l. i. b. r. o.
s. c. r. i. p. t. o. i. n. t. e. f. o. r. i. s. h. o. c. e. i. c. r. a.
a. t. o. r. e. s. u. o. o. p. e. V. n. i. t. a. e. a. i. a. c. o. r.
p. o. r. i. m. u. l. t. i. p. l. i. c. i. t. o. d. e. l. i. c. e. t. s. e. p. a. t. a.
b. i. g. n. i. o. r. v. i. d. e. r. e. P. r. i. m. a. r. o. e. s. t.
v. t. p. o. u. t. i. o. n. e. c. a. u. s. a. d. i. s. p. a. r. i. u.
n. a. t. u. r. a. p. e. r. i. g. e. t. m. e. s. a. d. s. p. e. r. a. n.
d. a. m. v. n. i. o. n. e. q. e. r. i. t. i. n. t. a. i. a. s. e. t.
s. p. m. i. n. c. r. e. a. t. u. A. l. i. a. e. v. t. a. n. i. m. a.
s. e. r. u. i. e. n. d. o. d. e. o. i. n. c. o. r. p. o. r. e. m. a. i. u. s.
m. e. i. u. h. a. b. e. a. t. q. s. m. a. i. o. r. p. u. g.
n. a. i. b. i. m. a. i. o. r. v. i. c. t. o. r. i. a. q. p. e. o. s. e.
q. u. e. s. m. a. i. o. r. c. o. r. d. a. D. i. s. s. i. m. i. l. i. t. a. s.
o. m. o. p. i. s. m. l. u. v. a. d. e. f. f. i. c. a. c. i. a.
m. e. t. e. d. i. T. e. r. c. i. a. r. o. e. s. t. a. p. p. e. c. o. p. l. e.
m. e. n. t. u. v. n. i. u. s. C. u. o. m. h. i. c. d. e. m. e. s.
q. d. a. e. s. s. e. t. i. a. c. u. m. p. u. r. e. s. p. u. a. l. i. s.
q. d. a. p. u. r. e. c. o. r. p. o. r. a. s. u. e. n. i. e. s. f. i. u. t.

fieri creaturā impia p̄m corz
palē. Quarta rō ē q̄ h̄uit cor
pus vitiū valz ad fructū p̄nie
hic p̄ mortē resuscitātū valeb̄
ad sūma sem̄ stole duplicatē
q̄ n̄ solū aia s̄ q̄ corp⁹ p̄miabit
dote sua Quinta rō ē q̄ h̄o ep̄
s̄fectib⁹ corpis m̄tā h̄; mat̄iā
hūiliacōis Vñ illud hūiliacio
tua in medio tui Sicut autē aia
ex cōiūctōe ad corpus plura lō
cōseq̄ hic et multa cōtrahit in
cōmoda. Primo p̄tī original
in iūctōe lob q̄ p̄t facere m̄d
iūctōe. Secōdo p̄tī p̄mita
tē Gerj p̄m s̄t sensus hoīs ad
malū ab. ad. s̄. Tercō bñ op̄
andi difficultatē p̄i Per agz
pigit hoīs t̄i. et oct. q̄. Quar
to intellect⁹ cōtēdine Sap. C. x
pus q̄d cor. ag. a. Quinto cō
tēdine ipuznacōem gal. Caro
d̄cip. ad. Sexto cōtēdine solū
cōtēdine Mathe. Dico vob̄ ne
solū. s̄. a. u. q̄ mand. n̄. c. u.
Septimo passionū multiplici
tate lob h̄o nat⁹ s̄ m. Octa
uo gl̄ie retacōe. Gloriam
eum nō p̄cipiemus quam diu
in corpore detinemur p̄pter hoc
ap̄. Cupiebat dissolū et esse
cum xp̄o.

De proprietatib⁹ hominis.
Ca. LVII.

Proprietas hominis
sunt iste discernere in
ter honestum et turpē
vnde et solius hominis est ho

nestum prosequi. d̄m omnia
bruta non nisi vtilia et de
lectabilia prosequantur. Pas
siones ordinate ad limitem rō
nis supra modum p̄ intellectum
eleuari et ideo si aliquādo q̄s
per adhesionem in terrenis se
mundo inferiorem fecerit tam
quasi honore humanitatis ex
utus p̄prietatem accipit bestie
vt dicat vici p̄ cōcupiscenciam
porcus per iram tamē per rapinā
nam leo et sic de alijs. q̄y pla
to vocat sc̄dam animatū in
corpore. Amicitiam habere
se unum omne genus amicie
cie. et in hoc differt homo a
brutis que non habent amicie
speciem que est dilectionis vel
commutatorum vel hūilmodi
Intellectualibus theorematib⁹
bus speculari et delectari in ta
libus. Verecundari in turpi
perpetrato propter quod in es
mendabiles dicuntur in vere
cundis quia in aliquo mutati
sunt a rationis honore. Pec
tinam naturam assumentes.
Perfekte esse coniugale ani
mal. eo q̄ legibus ordinatas
faciāt honestas nuptias.
Ciue animal est quia distri
buciones et cohabitationes
et federa. et perfectas pugnas
habet et verbanitatibus ordi
natas Discipline esse percepti
bile propter rationis vsum.
Esse animal mansuetū natū

Ciue aia l̄ esse q̄ distribuciō
nes cohitā cōes et federa et p̄fec
tas pugnas h̄nt et verbanitatib⁹
ordinate discipline esse p̄cepti
bile p̄t vñ. Esse aial m̄sue
tū natū p̄t cōtēdine. Et esse aial
tūabile. esse aial gl̄abile p̄t
p̄fectas gaudēdi rōes q̄ soli cō
tēdine h̄o. esse microcosmū.
minore m̄di eo q̄ oīs creaturā
h̄b; aliq̄d h̄o videlicet esse cō
lapidib⁹ vegetatū cōtēdine sen
tite cōtēdine aialib⁹ itelligē cōtēdine āgel
Et duplici natū ē cōtēdine sc̄z
corporeali et spūali. creaturā ēē
dignissimā. aial rōnale mōtale
Hūana fragilitas in hoc cōtēdine
q̄ i h̄o ē afflicta desicēdi
in cōtēdine stādi facilitas
cadēdi. difficultas cōtēdine vñ
litas nascēdi. cōtēdine moriēdi
Defect⁹ h̄u a? ē q̄ quicquid
h̄abem⁹ aliud h̄em⁹ et ip̄fec
tū h̄em⁹ et ilup aītere possū?
In h̄o ē q̄ ē moriēdi nēccitas et
hec ē vñ illa nēccitas sic fuit i
abā vñ in aia sic ē i nob̄ vñ al
iūta sic fuit in xp̄o

Sūma bonitas vñ con
muniac bonū suū et
alijs fecit creaturā rōale
q̄ sūmū bonū itelligēt et itelli
gēdo aīret. amādo possideret
possidēda b̄cā ēēt s̄fect aut de?
p̄mū hoies formādo cor? ei?
p̄m̄teitū āgelz de limo t̄e in
agco dam ascēdo et i sp̄iauit i
faciā ei? sp̄iaulū vite hoc est

aia creaturā q̄ corpi fō vñ
uit Fact⁹ ē aut h̄o ad ymagi
nem dei natūalib⁹ et ad fili
tudiez inguitis Dicit aut fac
tus h̄o ad ymaginē dei potius
q̄ angel⁹ q̄ cōuenienciā h̄z cō
deo it? et extm q̄d n̄ h̄z āgel?
Int? em̄ h̄z cōuenienciā p̄m̄ meō
riā itelligenciā et volūtate sicut
angel⁹ s̄ extm cōuenienciā h̄z
quā nō h̄z āgel? nā sicut a pa
tre fili⁹ sic ab hoīe h̄o eiusdem
natūe. Quereat sicut deus pre
latus ē oīm i suo vñsō. H̄c
sic deus vñq; ē sic aia vñq;
ē sue habitabilitati corpe n̄ q̄d
p̄ essenciā s̄ p̄ potēcias Digni
tas hūana ē i hoc q̄ de? fecit
rōne sapiētem vita innocētē
Dominio potētē Primū nō i
hoc q̄ fact⁹ ē h̄o ad ymaginē
dei Sc̄dm q̄ ad filiitudinē Ter
ciū q̄ p̄positus ē h̄o aīantib⁹ et
alijs creaturis q̄ oīa s̄b sūūt
ex his nō q̄ volūtati bōz h̄o
subdit n̄ solū creatura s̄ etiā ip̄e
de? p̄s volūtate cōtēdine se. fa.
Itē āglī q̄ d̄pu at ad custodiā
Itē d̄mōes q̄ dāt ad exercitiū
bonoz Itē hoies vñ q̄ sūt socij
cōtēdine et erūt socij cōtēdine
cōtēdine Itē hoies mali q̄ magis
p̄mouēt p̄sequēdo q̄ possent
facē sūēdo. Cor? t̄e s̄dit de?
p̄o h̄o q̄d aīe est; s̄biectū vt
est; obēpās s̄i rebellio ē esset
etiā p̄pagabile s̄i libidie esset
p̄pagabile s̄i m̄talitate esset

et proportionale quantum ad comple-
tionem equelem esse quod aie conforme
ut fiant aia erat in oēs et tñ po-
terat peccare sic corp⁹ esse inaffi-
bile ut tñ possit mortalitate in-
currere. Et id potat mori et n̄ mori
potat habere sufficiētia et i digēci-
am ob temperare et rebellare. Et
hoc fuit rōe naturē defectū ex
nichilo create nec p glia; ohe-
mate. Fuit tñ corp⁹ illud ita cō-
ditū ut i eo esset nulla pugna te-
belliois nulla pñitas libidinis
nulla i minuo vigoris nulla cor-
ruptio mortis. De immoalita-
te ade hoc at i mortalitas cor-
pis ade pñcipaliē fuit ab aia
fuit ab influēte. A corp⁹is eēli
opōt fuit a disponēte. A ligno
aut vite fuit auegetate a regi-
mē rō dñe pñde de sic ab in-
terio; oseruāte et exteri; ptegen-
te. Falsū ē itaq; hō ab hō oī culpa
et miseria. Nec ad culpā hūit
fornitatis iūta mētū. Nota q; uox
adiutoria ade. Insup datū ē ei
q; duplex adiutoriu. vñ ē ad
recte volēdy q; ē scia. Scdmē
ad mueruātiō cōtra malū
et st mulā ad bonū q; ē synde-
resis. Terciū fuit scia illūinās
intellem ad cognoscēdy seip; dñm
suū et mdy illū q; factus fuerat
ppter ipi. Quarū fuit caritas
a credēs affcē ad diligēdy dñm.
Prima duo pñt ad pfectō;
naturalū alia duo ad pfectō;
mū toz. Quoz vñ fuit gē gñs

data. scia. reliquū gē gñs fa-
ciēdis. sc. caritas. De scia ade.
Acceptit hō eplice oculm. sc. car-
nis q; videret mūdū. Itē vōis q;
videt ai n̄. Itē oēplois q; videret
deū. Et sic oculo carnis videt
hō extra se oculo vōis que sūt
ita se oculo oēplois q; sūt sup
se. Noticiā em dei habuit ad
pñciā q; dā interiōi aspiratiōe
oēplabat nō tñ ita excellēt
ut in priā nec ita in enigmate
ut hō i via. Res etiā etās nō
uit q; noia oīo aiantib; ipōsi
it noticiā q; sui hūit. q; q; is
fact⁹ iueit scuit. Nota q; adā
nō habuit penaltates. Fuit q;
fñ penaltatib; q; nec esuriuit
nec friguit. Itē frig⁹ vel est⁹ la-
bor i iheritas eū n̄ lehit n̄ mor-
tē expectauit q; viues eāt ad
glā; tñ itē rō; vlti b; nō equi-
i h̄ et auz⁹ vte iudā nō senhil
set naturā i eo q; ad sformitatē
mēb; vñ nō erat h̄. Cōcept⁹ fuit
illū fñ pñde et pñs fñ dolo rōe.
Mot⁹ mēb; et sibiecti sui fēt vñ
lucati. De pcept h̄ d at Cal.
Actū adā s; i paradisi
tastulit et ibi de costā
dormiēdis. Eū sibi for-
mauit. Hāc n̄ fecit s capite ne
pño dominare n̄ de pñe vñ nō
oēpnare h̄ de latere ut amo-
tis vñtū pbare. Duplex bo-
num illis deus pñpauit.
vñm temporale aliud eternū.
pñm de die. scdmā pñm it.

Idco duplex pceptū pñm hō
habuit vñm naturē ad custodi-
endū bonū datū. aliud discipli-
ne ad pñendū bonū pñmissū et
hoc ut potēat mēti meli⁹ q;
p mēti obediēciā q; tē mēti est
qñ pñpū ex se solo obligat et
nō ex alia cā. et tñ dicit pñp-
tū disciplinē q; p ipm disci-
pūta fit vñ? obediēcie vñ? pñ-
ceptū disciplinē dicit q; vitare
lignū scie n̄ suadebat naturā h̄
disciplinā. Pceptū vñ naturē
duplex fuit. vñm de oīuāte i
diuidū ut ibi. de oī ligno pa-
co. Int q; ligna fuit in medio
paradii spālē noiatū lignū vite
he deū ab effcū q; cōpa pñmo-
tum pñm de lebat oīuāte vege-
tate. Aliud fuit pceptū naturē p
oīuāte spālē ut illud. crescite
et mlti. Circa pceptū disciplinē
nota q; aliqd phibet q; malū
Exodi. Nō fuerit faci. Aliud
q; oīo mali. M. n̄ iūtae dñio
Sic p lat⁹ mlti phibet pñ q;
tñ nō sūt expīsa in sua regula
Alid ad pbacōz obediē. et tñ
fuit pceptū de ligno vitido.
Homo pñcis fuit⁹ aux-
illijs accep. loc. paradisi
tastis i hitacōz; tñ q; illa fuit
aut loc⁹ ille ut ait dñm. exulo
tacois vñiūse pñpūtiū q; tñ
excellēti pñt⁹ ē tēpato ac pu-
dilio aere cūfulg; plātis sēp
floodis comat⁹ est bono oīo
plen⁹ nullūq; ierōnabiliū ibi

hicat pñcia habetur Gen. q; a
dño paradisi plātaz. Fonte qui
diuidit i quoz capita irrigatur
ligno vite ac scie de comē. per
cherubi et flāmēū aut obitur.
Notadū insup q; nulle sūt ibi
tēpstatēs. due q; sūt i hiemes
et due estates et bis fructificat
ibi arbores. Itē i vñroq; solsticio
hūt hiemē et i vñroq; eqñortio
estate. Hui⁹ aut rō ē q; paradisi
sub circulo eqñortiali situs est.
Item sp. habet eqñortiu.
De casu pñm hois. Ca. LXII.
Felicitati hois in specie
Nūc ergo dyabul⁹
pñtis ipam mulierē tāq; fms
gilioz; tēptādā aggredit. quā
cū i rēpōsiōe dubitāt cñet
forci⁹ istitit et vñcōs eā etiā
vñtū illa mediātē dicit. Pro-
cessit ergo sic pñmo sc; qñdo
cur pñpit vñ de? Scdmā asse-
rendo. Nequa pñm inquit morie.
Tercio modo pñmittēdo. Critas
hic bñ sciētēs bonū et malū p-
cess⁹ iste fuit marie vñsue q;
pñcessit expiēdo. i pñllēdo et al-
liciēdo expiēda em accepta in
intērogatiōe impulit i asserciōe
allexit in pñssione. Allexit vñ
dya⁹ mulierē p tplex appeti-
bile sc; p sciām q; ē appetibile
vñi p excellēciā ad mōdy dei q;
ē appetibil⁹ inasib⁹ per suauit-
tatē ligni q; est appetibil⁹ cōu-
piscibil⁹. Igit vñ pñtūit q; lig-
nū vitidū gustauit vñ et pñā

accepta ut subterfugeret? p. s. vel
Mulier at i duobus peccavit na
scilicet i neidm comedere a dupli
ce maledicez habitus sub viri
potestate eris et hoc ppter pmu
lre i dolore pies ppter scdm
Dyabolus vo i serpente iudm me
tie? e decepit vn ppter pmu dcm
e ei sup pect? t. q. u. s. ppter
scdm dicit ei. Tercia comedens
ppr ttratu at die ei lpa cotet
ca. t. Si sciens volueris qs eoz
pl? peccaverit. s. vir vel mlt.
No ad qd qntu ad aliq plus
peccavit mlt a qntu ad alia ipe
vir. Na mlt pl? peccavit q ad
peccatis finis iunctioz voluit ei fi
fiut ds h vir mtecebat no co
tristare delicias suas. It mlt
peccavit in plures quia in deo
in se in propinuum. It mulier
peccavit dāpnosi? qz ples ma
ledices accepit Vir at peccavit
pl? qz ad originē qz expta scia
lre vir peccavit maiori ingratu
dine Querit qz mulier cur de
ferret hoim q peccare possit? S
ad hoc assignat ppter me rōnes
Prima e vt ostendat ois potēcia
q sol? i vrbil ois aut creatu
ra mutabil Scda e vt sclat
res dei sapiēcia q ex malo scit
eligē bonu qd no potuit nisi de
creatura fecit vrbilē in malū
Tercia vt manifestet dei cle
mentia q pps p mores suā hois
pbitū liberauit Quarta vt ostē
dat dei iusticiā q n solū reddere

bonis pnia h a malis supplicia
Quinta vt hō si sit peioris co
dicōis q alie nature qs oēs sic
ds amittat vt eas agē ppi
is mo abo finat vñ et hois ac
bitrio suo reliquē debuit. Ser
ta e la? huana laus ei viri ius
ti est quia potuit transgredi et
non est transgressus. Septima
est rēcor vniuersi quia opposi
ta iuxta se posita magis elucet
aut ita mali bonos amēdāt ad
iusticiā opati Octava e rō qz boi
exerciāt a pbāt p malos Adā
e eua p pccm de paradiso expul
si sūt sic lucifer de celo. Et hac
valle miserie hīcantes facti sūt
in reales Na sicut in celo e nō
posse mori et in paradiso posse nō
mori sic in terra e nō posse nō
mori et in inferno sp mori Ex hīs
patet qz pmus status hois sit
in innocēcie Scda grē Tercia
us culpe. Quartus penitēcie.
Quintus glorie. Dum em in
ordinate exierit se supra se cecidit
dit miserabiliter infra se sciz a
stati in nocēcie et gēe instatū cul
pe et miserie It qz factus ē in
obediēcia suo supiori iusto dei iudicio
factū ē vt si hō heret i obediē
cia suū iheret a marie tca me
bra vti generatōe de seruitutē
De ordine temptationis in
nobis. Ca. LXIII.

De temptationis qui
fuit in pimis patribus
etiam in nobis complet

Na sic ibi spēs suggestit mlt
delectata ē vir comedere Sic i
nobis f. m. Greg. dyabolus geit spēs
tis officiū. Sualitas vo mu
lieris et rō tenz viri locū p co
sensū. vel dicas f. m. Aug. qz
suggestio spēs ē p. m. mod?
ex fomite Comestio vo muli
eris est sclacō cogitacōis p i
feriore pte rōnis S; comestio
vi ē sclacō supioris pte rōis p
hec em tria scz suggestione d
lclacōe; a consensu hō i tēptacō;
duciē qz tēptacō p suggestioē;
mchoat Sed per delcācōnem
pcedit p consensu aut consuetudine
Sūt aut alia tria p q quis in
tēptacō; dīnet scz op? pūum
a consuetudo ac desperacō Scda
qz est tēptacō triplex Prima
est a dyabulo vel p modū sug
gestiois vlt p modū afflictiois
Scda ē amādo q voluptate ac
vanitate allidit vlt p seculocēfā
git Tercia est carnis q p sēsu
alitate ac foite ad pccm impel
lit qbo etiā rō consensuē pccm
phicit Due tēptacōis spēs pme
scz dyabuli a mundi sūt extra
nos a si hnt pccm vnde Au?
Tēptacō nō ē pccm h mla ex
tēde vtiutis Tercia modus tēp
tābi ē intra nos a ē pccm vni
ale qd p. m. mot? tū est sed
mortalē si consensu abuenerit
Cōtra pccōs tēptacōes dedit
nobis de? tria remedia qz vtra
dyabulū hēim? spūs āgelicos

q ad bonos nos stimulat a cōtra
insult? dyaboli defēdūt Item
vtra mōū hēim? exēpla factoz
qs nec allidebāt mūdi bladi
mēta nec tēbāt supplicia It
cōtra carnē hēim? bō naturalia
scz synderesim a vim irascibile
Habem? a gratuita scz caritate
tēptaciā et hui? mōi qbo caris
vicia mortificamus Est autem
dīa tēptacōis q ē a dyabulo a
carnē Tēptacōes em q a dyab
lūt sepe auit p rō; vt nup sa
ciat? famē paciāt? p? lōgam
dormitacōē; sompno pgrauet
Tēptacōes vō q sūt a carne
frequēt surgūt ppter nēccitatē h
interdū exēcūt in supflū atē
vt si cibo p?ieumū imoderate
appetēt vlt i comedendo mēsurā
a mod? nō tenet Temptacō
māplex est Quedā ē pbacō
nis hec ē a deo scdm q domi?
temptauit abrahā Quedā ex
aminacionis hec est ab hoīne
Quedā pūpitacōis hec est a
dyabolo qui temptauit pmos
patres sic Quedā sclacōis
hec ē a carne Quedā consensu
hec est rōnis Temptacionum
quorū sūt spēs Prima ē aspēa
hec sit de laboribus mōsuetis
in pūcipio ouerhouis Scda
est vana et oītur de pspēta
tibus spūalibus vt cū quis de
virtutum successibus gaudet
Tercia est dubia vt quādo qs
ambigit quid cūm de alia r

dicere debeat unde accipit qd
segnior qd ad bonu reddi
qn id qd agit bonum esse dubi
taret pmpcio fit ad ma' u qn
malu ee nescit Quarta e frau
dulenta vt qn se dyabolus i an
gelu lucis transfigurat sub spe
se; viciu inducs viciu hoc
fit q i suadendo honestate indu
cit supbia vel suadendo discretu
obsequiu inducit nimiru carnis
comodu vel suadendo iustu iudi
ciu inducit crudelitatem vel suade
do misericordiam inducit reuersione e
ne gloriā vel suadendo largita
re inducit prodigalitate et sic de
alijs In talibus autem periculosissimu
e viciu no vide pnu appellat
ps. Tim re nocturnu. Pee
nocte em aduersitas designat
Secundu appellat sagitta volan
te in die qd p die prosperitas de
signat Terciu a pellat nego
ciu p ambulans in tenebris et
hoc ppter dubiu pplexitatis.
Quartu vocat demonu meridi
anu Vñ dicit. No timeb a ti
more nocturno asagitra volan
te i di. a neg. p. it. ab ic. id.
De his quoc generibz teptaci
onu ide apt. Sup aspice q ad
pnu Et basiliscu ambulab q
ad secu du Et coula. leo. quo
ad terciu Et draconē q ad quu
Nota q bona possut in quinqz
talibz obmitti ppter pdictas
deceptiones dyaboli no sūt ed
am licita faciēdi et hoc in qn

qz talibz. Primus est si dyab
olus ipse suadet bonu aliq
no est faciendum ne videamur
suis consilijs consentire vñ pps
ipso suadente noluit panē s la
pidibz facere qd tñ op? bonu
fuisse et Secundu si aliq bonu
apponat cōtra legē dei si est fa
ciendū vñ machabei nolebat
cōcedere carnes quas tpe ne
cessitatis comedere licuiss. Ter
cius qn bonu fit cum scandalo
aliozum eorum. Peccantes in
fratres re. Et loquitur de pto
lotico. Quartus e qn bonu fit
ppter ostentationem. Job. Si
oculatus sū manu m. Quintus
est q ipsoit obediencia supio
ris qz licet ppter mandatum
paelacionu q debeat fieri ma
lum potest tñ aliud bonu p
ter obediencia intermiti sic
media contra teptaciones sunt
Memoria de mince passionis
Mortificacio carnis Vale expe
ciūm. Nota remedia contra
temptaciones Declinacio oc
casionum. Conuincacio pñci
pij temptationum.

Explicit liber secundus Incipit
tercius de corruptela peccati
et primo de malo in genere

Incipit liber tercius De
malo in genere. CA. I.
Malum triplex est vi
delz culpe pene dāp
ni quod opponitur
triplici bono scilicet
honesto delectabili et utili. Nā
culpe opponitur honesto. Pene
opponitur delectabili. Dāpno
opponitur utili. Malum est vti
le multis modis. Primo p sua
ordinacione quia per vilificacōz
ponitur in loco inferiori in vni
uersitate re. Unde bene ordina
tur sicut et ordinate ponit dyab
olus i inferno et fur in patibu
lo. Secundo modo est vtile per
sua coactione amaritudo em
conscience cogit homines rece
dere a peccato. Hieremie Arguet
te malicia tua in te et auerho
tua increpabit te. Item vide q
malu et q amarum e deliquisse
te dominu deum tuu. Tercio est
vtile per iphus mali considera
cionē. Ex eo em q homo videt
malu naturaliter perficit quia
sicut homo naturaliter bonu
appetit ita naturaliter malum
horret et fugit. De diffinico
ne peccati. CA. II.

Pecatum in genere
sequitur de malo culpe
in specie diffinit autē
peccatu multis modis. Primo
sic ab Augustino. Peccatu est
voluntas retinendi vel cōsequē
di q iusticiam negat. Deu do

sic ab Augustino. Peccatu est
dictu vel factu concupitu cōtra
legem dei. Tercio sic ab ambro
sio. Peccatu est preuariatō le
gis diuine et celestiu inobedi
encia preceptoru. Quarto ab
Augustino peccare est spretu i
commutabili bono rebus muta
bilibus adherere. Diffinico p
ma datur scdm causam efficiē
tem. Secunda scdm causam
materiale. Tercia scdm causā
formalem. Quarta scdm causā
finalem. In quarta diffinico ne
notatur q in peccato duo sunt
scz auerho a creatore et conu
sio ad creaturam quoru primu
est quasi formale scdm quasi
materiale et in actione non est
peccatu iacione conuersionis si
non sistatur i creatura. Sed iaci
one auersionis i qua est defor
mitas et cōceptus. Qd autē ra
cōne conuersionis nō sit pecca
tum principaliter patet quia
potest fieri venialiter quandoqz
vt quando in creatura quis de
lectatur plus sbito. Si atra de
um. Quandoqz p quis delectat
in creatura etiā sine peccato cū
scz delectacō naturalis est tñ
secundu qd visus delectatur i
virid. gustus i dulci et sic de
alijs. Item etiā quis potest in
creatura delectari meritorie qn
scz ad deū referē psal. delectasti
me dñe i factu. t. S. tūc sūt
delectacō p motu nō p passioē

Quid sit peccatū secundū rem
Capitulum . III .

Enendum est de pecca-
to qd non est substans
cia vel res aliqua. Sed
defectus et corruptela. Et dicit
peccatum nichil propter tria.
Primo propter defectū quia pec-
catum non est res aliqua natu-
ralis. Sed corruptio boni. Secū-
do propter effectū quia peccatū
annihilat hominem et deficiens
facit a vero esse. Tercio propter
defectū quia malum facit ho-
minem et indignū premio. Cir-
ca predicta tamen sciendū qd
aliud ē peccati actus aliud ha-
bitus aliud status siue macula.
Peccati actus aliud ē sed qm
non amplius sit definit esse e-
ciam sine gratia. Si peccati ha-
bitus qui ē inquitur ex malis
actibus etiam aliquid est et re-
manet interdum cessantibus
actibus etiam post ipsam gra-
ciam et peccati remissionē. Pec-
cati vero reatus siue macula se-
cundū rem nichil est et tamen
deformat animā non p modū
depositionis. Sed priuationis
sicut trācō membri dformat
corpus et maculat. Dicit etiā
Aug⁹ qd sicut abstinentia nul-
la substantia ē et tamē ex ea cor-
pus laquet ita peccatū non est
aliqua substantia et eo tñ natūa cor-
rupta aīa semp deletur p grām.
Nota preterea qd pccm qñq;

estitit actu et remanet statu si-
cut pccm actuale. Qñq; ē econ-
uerso ut cū pccm tñt reatu et
remanet actu sicut p; i pccō o-
rigiali p baptismū. Qñq; tñ
sit actu sicut et reatu sicut pccm
actuale p pñā; pccatū; Qñq;
reman; actu et reatu sic pccm o-
rigiale aīa baptismū. **Q**uid
sit pccm secundū nomē. Ca. III.

Peccatū h; multa noīa
vocatur. Enī macula et hoc
ideo qm ymaginē dei
deformat. Itē reat⁹ qm ad et-
nam penā obligat. Itē pollutio
et hoc qm ad contagionē con-
tractam ex terrena delectatiōe.
Itē vocatur pena et hoc inq-
tum respicit peccatū primi ho-
minis in quo natura nostra fu-
it corrupta. Itē vocatur delictū
et secundū quod est reuel-
sus a dignitate gracie habite.
Itē vocatur culpa et hoc pro-
pter respicit penam. Itē offen-
sa et hoc quia contra deum est.
Itē priuatiō et hoc inq-
tum mādatum dei respicit. Itē
vocatur viciū idest defectus
bonorum naturalium. Itē vo-
catur peccatum prout est cōsul-
tio ad bonum cōmutabile. Itē
vocatur scelus propter iniuriā
dei magnam. Itē vocatur ne-
phas prout est illicitum per se
perpetranti. Itē vocatur crimē
prout ē dignū accusatiōe et pena.
De origie pccī. Ca. V.

Variis peccatū sit
contariū ipsi bono nō
tamen habet esse nisi
in bono nec ortū habet nisi a bo-
no. Qd quidē bonum est liberū
arbitriū ac voluntas a qua pec-
catū est sicut a primo origine
et in qua est sicut in proprio sub-
iecto voluntas igitur est causa
peccati causa dico nō efficiens
sed deficiens voluntas enim se-
cundū qd habet respectum ad
suum principū a quo est scilz
ad deum non ē nata elicere ex
se nisi bonū. Sed scdm qd ha-
bet respectū ad suum principū
ex quo est qd ē nichil cū ipsa
voluntas sit ex nichilo tendit ad
defectum. Si ergo velimus sci-
re unde sit malū culpe materiali-
ter dicemus qd ex nichilo. Si
ergo velim⁹ scire unde sit for-
maliter dicemus qd ex absen-
cia debiti modi scz speciei mo-
di et ordinis. Sed si velimus sci-
re unde sit originaliter dicem⁹
qd a voluntate siue a libero ar-
bitrio. De progressu peccati nō
qd peccatū micat in cogitaciōe
procedit et crescit in delectaciō-
ne perficitur in cōsensu. Circa p-
gressū peccati notandū qd que-
dam antecedūt ipm peccatum.
Quedā sequuntur. Quedā circū-
stant. Peccatū antecedūt aliq-
ex parte auersionis aliqua ex
parte cōuersionis. Ex parte auer-
sionis antecedūt peccatum ista

Cōceptus. Omissio. Ingestio.
Inobediencia. Priuatiō.
Illa vero que precedunt pecca-
tum ex parte cōuersionis sūt. Co-
gitatio. Libido. Concupiscēcia.
Delectatio. Peruersa intentio.
Consensus. Alia sūt que pecca-
tum sequuntur sicut ē macula. i.
deformatio ymaginis dei et re-
atus idest obligatiō ad penam
eternam. Sunt ad huc alia q
peccatum comitantur ut sūt pec-
catoy circumstācie que peccatū
aggravant. vel diminunt q
notant i hoc versu. Quis quid
ubi p quos quociens aut quo
modo qñ actio enim deprauat
etiā illa q est de genere bonoy
qñq; in principio qñq; in me-
dio qñq; in fine et hoc per ma-
lam intencionem vel per negli-
genciā et vanā gloriā vñ
pccm dicitur maius altero mul-
tis modis scilz causalitate ut
peccatū luciferi vel genealitate
ut peccatū adē vel deformitate
ut peccatū iude vel difficultate
remittendi sicut peccatū in spi-
ritum sanctū vel periculo sicut
peccatū ignorancie vel insepabi-
litate ut peccatū cupiditatis vel
promitate ut peccatū carnis vel
offensione ut peccatū ydolatrie
vel expugnandi difficultate ut
superbia vel mentis cecitate ut
ira. Circa gravitatē pccī nō qñ
est peccatū uiro perfecto qd non
sit peccatū i pfecto nisi i his q

novit Nam perfectio non vin-
cit genus peccati Sed quanti-
tatem augeat De diuisione
peccati Ca. VI.

Diuisio peccati multiplex
est Alia est enim secundum
causam efficientem secun-
dum se ut hec Peccatum Aliud
est ex in potentia Aliud ex ig-
norantia Aliud ex malicia Alia
sumitur secundum efficientem rationem
anteriori secundum quam sumitur hec
diuisione Peccatum aliud est ex
amore male accedente Aliud
ex timore male humiliante hoc
est dicere quod homo vult potius
peccatum committere quam amari ca-
rere aut malum pene quam timere
mauerere Sumuntur etiam pec-
catorum diuisiones secundum cau-
sam materiale circaquam Pri-
mum sumitur hec diuisione Pec-
catum aliud est cordis Aliud
oris aliud operis Secundum modo
sumitur hec Peccatum aliud est
in deum Aliud est in semetipsum
Aliud est in proximum In deum
diuiditur peccatum hec Peccatum A-
liud est in patrem Aliud in filium
Aliud in spiritum sanctum Tribus
modis peccatur in deum scilicet male
per infidelitatem de deo sentiendo
Item blasphemando Item sa-
cramenta indigne tractando Ali-
o modo peccat quis in deum in plus
tempore hoc fit tripliciter Quia
quod temptat quis dei potentiam
ut cum signa petit Quodque iustitiam

ut cum peccandens fecerit vel di-
ellum per similia iudicium querit
Quodque dei misericordiam ut cum
quis bonitatem dei examinas
committit se stultis periculis In
semetipso peccat quis tribus mo-
dis videlicet necessaria sibi sub-
trahendo Item superflua sumendo
Item ultra vias quodpiam agredien-
do Item in proximum peccat quis tri-
plici scilicet primo sua auferendo
Item sua sibi in necessitate non
communiando Item malo exemplo
in peccatum illud trahendo Sumuntur
preterea diuisiones peccatorum secundum
causam formalem et hoc tribus
modis quoniam vel secundum qualitatem
vel secundum quantitatem vel secundum co-
lacionem Secundum qualitatem sumitur hec
diuisione Peccatum aliud est commu-
ni si aliud illiciti Quorum primum est
preuentione preceptorum nega-
tiuum Secundum vero est preuentione
preceptorum affirmatiuum Item peccatum
predictum duplex primum est contra di-
as partes iusticie que sunt de clare
a malo et facere bonum Item sumitur
diuisione secundum qualitatem hec
Peccatorum quidam sunt carnalia
quidam spiritualia Scilicet carnalia maio-
ris sunt in anime spiritualia vero maius
culpe secundum quantitatem sunt hec dic-
untur peccata alia mortale aliud
veniale Quorum primum dicitur
periculum Secundum vero inordi-
natio quoniam peccatum mortale est di-
uisione totalis a bono incommutabile
et diuisione totalis ad bonum commutabile

Sed peccatum veniale est am-
voluntatis in creatura circa deum
tamen secundum relationem sumitur
hec diffinitio peccatorum Aliud
originale aliud actuale Ultimo
sumitur diffinitio secundum causam
finalem et hoc dupliciter quia
vel secundum ipsum appetibile vel
secundum actum hominis appe-
tentis Secundum ipsum appetibi-
le sumitur hec diuisione Omne quod
est in mundo aut est concupiscentia
carnalis a concupiscentia oculi
aut superbia vite Quorum pri-
mum est appetitus voluptatum
Secundum est appetitus diuiciarum
Tercium est appetitus honorum
Secundum actum hominis ap-
petentis diuisione peccatum in sep-
tem vicia capitula scilicet Super-
biam Inuidiam Iram Acediam
Auariciam Gula Luxuriam
Nota quod quinque sunt genera ope-
rum Nam quedam sunt mala in
se ut illa que secundum naturam suam
sunt mala possunt tamen per ali-
quam circumstantiam fieri bona
sicut homicidium Quedam sunt
mala secundum se ut illa que per
nullam circumstantiam possunt
fieri bona sicut est odire deum vel
fornicari vel huiusmodi Que-
dam bona in se ut que sunt bona
ex genere et tamen possunt fieri
mala ex circumstantia sicut da-
re elemosinam Quedam sunt bona
secundum se ut que per nullam circ-
stantiam possunt fieri mala si

aut diligere deum ex caritate que-
dam indifferentia ut que nec
bona nec mala sunt possunt tamen
fieri bona vel mala sicut est mo-
uere pedem sine deliberatione vel
comedere quandoque De effec-
tu peccati Ca. VII.

Multa mala facit pecca-
tum homini ante mor-
tem et in morte et post
mortem Ante mortem peccatum
operatur hec Naturalia voluerat
et significatur etiam illo qui inci-
dit in latrones Item intellectum
obscurat in cognitione veri et
affectum temperat in opere boni gra-
tuita spoli et Tempus dispergit sunt
lapides et Ne autem aliquod bo-
num peccat illa bona opera que
quis peccando mortificat aliis
saluandis dabunt sicut quando
quis corporali morte moritur
fratres et proximi in eius he-
reditate succedunt Item animam
maculat Tempus Demigrata est
super carceres et Item ad penam
eternam obligat Genes In qua
cumque die comederitis et Item
conscientiam amarificat Item Io-
re Vide quod malum et amarum est
et Item induat Proverbia Pecc-
ator tamen in profundum ma-
Nam insensibilem reddit Genes
Videbas eius quasi lumen Simile
habet in cane submergendo quod
non sentit lapidem in collo do-
nec in aqua extra nauem perdat
Item animam occidit quia vixit

vita idest deo. priuat idest ex
saul ieruit in gladium suum.
Ded nota qd peccatum venia
le disponit ad mortem. moeta
le vero infert mortem. sed ob
stinacio in morte detinet. Item
ad alia pcca circa hec habemus
exemplum in cayn qui egressus
in agrum occidit fratrem suum.
de hoc dicit. **G**regorius pccm
quod per penitenciam cito non
diluitur. suo pondere ab alio
trahit exemplum habemus in si
gura egressus est coruus de ar
cha interceptus e aquis et dis
na egressa vt videret mulieres
regionis illius corrupta est et
iudas egressus est p n trahi
bit. et post adulteriu dicendu
secutum est homicidium. Et sic
patet qd pccm est pena peccati.
peccatum em quod in se est cul
pa dicitur pccat. t. pccati pe
na. et ita dicitur qd simul cul
pa et pena. sed culpa dicitur rōe
actionis. pena vero rōne pas
sionis. qd culpa e qd facim? pa
na vero qd patimur. licet igē
omnis culpa sit a nobis. non
tū omis pena e a nob. Immo
qdam a nob acta. qdam a dño
inflicta qdam a pnis penitib
cōtracta. et qd cum q non facit
qd debet. iustum est pati qd de
bet. Item omis pena iusta est.
et adiuvina providencia. Quod
vnum peccatum nascat ex alio
sic apparet quia supbia omnes

vlt pccelles. dolet si aliqs ei
equat et sic ex ea nascat mu
dia. Inuidus vō quia defacili
inascitur ei cui invidet. ideo nas
citur ex ea ira. Sed ira quan
do non potest se vmbicare inas
citur ideo ex ira nascitur acci
dia a cedia vero consolacione
querens ex interioribus facit
avarum. auariciam quia in te
poralibus habundat potest ma
gis exerceat gulam. gula vero
propter ventris repletionem
defacili spumat in libidinem et
ita generat luxuriam. Item bo
na que sunt infructuosa reb
dit. et quantum ad meritum et
quantum ad premium. sicut ra
mus preciosus ab arbre non
profert fructum. Sed arescit
et humilicatur ad inendum.
De talibus dicitur. **D**eutro
nomij. Maledictus eris qui in
grediens et egrediens scilicet
ecclesiam dei materiale ad
orandum. Quia talium oratio
non est meritoria. Immo dicit
Augustinus. Quod si tales
signat se signo crucis icludūt
in se peius dyabolum quam
excludunt. Qui iam etiam in
eis per effectum habet. Item
Notandum est qd ex homine
peccatore sicut prius dictum e
infernum facit. Quia in pecca
to est signis auaricie. **P**ec
lucurie. **T**enebre ignorancie.
Vermis pccicet. remor? aīni

stis concupiscencie demones p
effectū et huiusmodi. **I**te va uū
dem hominē relinquit **Gen**. i.
terra erat manis et vacua et me
rito qd mundo adherentes sug
gunt vbera arenticia eo qd elin
quit fontē vite et venā aquarū
iuuenciū et paludibz turbidis
se faciant. Item fallendo deci
pit sicut lignū putridū de noc
te lucens et sicut esca in hano
piscem de apit. Item stultū ho
minem demonstrat quia peccā
do quis se o pmitit imponēdo
ad cōmandū semetipsū l gna
su xē dorsum suū et illi seruat q
eam pro seruicio torqbit **Aug**.
Stilū est in tali statu viuere
in quo quis non auderet mori
Sicndū qd peccatum i morte
grauat hominē quia in morte
puatur homo solacio visibiliū
que dilexit cibo potu amicis re
bus lu mine requie pprio. **E**cā
priuat corpe qd nū in tali
forma recipit pmo tale vellet
habere sicut qsqz probumidia
parce corosū est a vermibz qz
stupēbat anima peccatoris qū
corpus resumendum videbit.
Turbabitur peccator in morte
quādo videbit conarsū demo
nū ad animā recipiendū. **T**re.
Omnes inimici eius apphen
dunt eam inter angustia. **P**os
tremo vidēū est qualiter pe
ccatum priuat hominē post mor
tem pfusionē habebit ex opitū

denudacione. **P**rophe. **R**eue
lato pudēda tua i facie tua. **E**x
probacionē xpi audiet in iudi
cio. **Mathe**. **E**surū et nō de qd
Requie et luce priuabit **Luc**.
Ligatis manibz et pē. pē. et
Epodi. **U**nde nichil va'ebit ei
cantus iste. **R**equie eternā do
na eis dñe. **S**uffragijs ecce nō
gaudebit **Pla**. **V**ermis eorū
nō mo. qd **E**po. **I**n infernū pē
pitabitur. **E**xemplū de lapide
molari qz proiecit angelus in
mare dices hoc impetu mittec
babilon i infernū. **A**ppc. **A**deo
et electis omibz qz bonis sepa
bitur. **Matth**. **I**te maledicti in
ignem eternū a statu pēitēdi
cadet **I**ere. **T**āsiht estas finita
est messis. **O**mnis spes miseri
cordie pēitēdetur. **Pla**. **N**on res
manebit testa vt portetur igni
culus se; caritas. **D**e incendio
caritatis aut hauriat parū aq
de fouea sciz diuine misericor
die sicut itaqz peccatū nocet in
peccato existente vt in peccato
morienti. sic quoqz multiplici
ter nocet peccatū etiā ipsū dese
renti et de illo penitēti quia glo
riam pme inocencie nūqz recu
piabit sicut em corrupta de ce
tero virgo non erit. **I**ta semel
peccans nūquā se peccasse gau
debit. **I**stud multis exemplis
ostendit. **N**am post sanacionē
vulneis semp remanz cicatrix.
Item qui semel furatur semp

fue dicitur. Item domus eius domus
discedat de retro potest dici. Item
symon quem dominus de lepra curavit
post emundationem semper vocabatur
symon leprosus. Item templum
quod edificatum fuit post destruc-
tionem primi nullo modo simile fu-
it in pulchritudine templo priori.
Ad penam temporalem se obligat.
Vnde non eribit inde donec red-
dat novum simul quodammodo. Item rex
noster celorum non intrabit donec
lignum fenem stipula id est pe-
na tam mortalium peccatorum quam
venialium que in presenti soluta non
est super ipsum non cremetur. Item a
gloria retardat quod figuratum est. Ita
absoluitur qui postquam patri reconci-
liatus fuit david mansit tamen in
iherusalem duobus annis quod fa-
ciem eius non vidit vel tam diu
differret quis a gloria quod
fiat sine omni macula. sicut erat
in baptismo. Tempus amissum et
premiu quod ubi conquerere pos-
sunt cum premio nunquam recupe-
rabit. Item. Qui vidit aliquid quod
vendit nunquam recurret. Item ob-
scure oculum omnium et hoc ap-
ter stercorem primum qui ipsum ce-
cauerat sicut habet. Thobias et
aperturam que intus erat. Aug?
Oculus egrius odiosa est lux sicut
notavit in velamentis. Adhuc
nota de quodam ceco quem
dominus primo illuminavit non tamen
statim perfecte vidit. Sed vi-
dit homines primo quasi arbores abu-

lantes. Item affectum reddit
tepidi non in pede vulneratus
et sanatus claudicat et arbor
mota de loco suo vitantis aliquid
amittit. Vnde dictum est homini
post peccatum spinas et tribulos
geminabit terra. Et dictum est serpe-
nti super petus tuum gradieris. Item
fastidium homini generat. Exo-
anima nostra nauseat super cibum
istum. Aug? Malum non sano
pena est panis qui sano est suavis
Item dixit de se postquam conversus
est plus valebat malum molitum
quam bonum insolitum. Item non ad bo-
num operandum impeditur. Item
vixit loth respiciens retro in sta-
tuam salis versa est scilicet quod
sterilem facit terram. Item in
dolore paries filios bonorum
opum. Item ad resistendum septa-
ginta debet iudicium. Item sam-
son post criminum abscissionem
amittit vires. Et arbor lesa
per seculum citius a vento deici-
tur. Item feruorem minuit ca-
ritas. Sicut et ipsis solis diu
postmodum nocet terrae pro eo
quod modico tempore sibi vir-
tus radiorum solis subtrahi-
tur. Tercio. Regum David
Dei erat et cum etiam opite-
tur vestibus non caliscebatur. Et
etiam aqua calorem ignis mi-
nuunt. Vel exstinguit. Item do-
lorem et humorem semper infla-
git. Dolorem quidem qui cer-
tus est de re perpetua et culpa

timorem aut quia incertus est
de venia. Aug? Penitus semper
dolet de dolore gaudeat et non
semper doluisse se dolet per pec-
catum corripitur potestas liberi
arbitrii dupliciter scilicet in agendo
et suscipiendo. In agendo quidem
quia non potest semper facere quod
oportet vel vitare quod nocet. In
suscipiendo quia gratia stabilis
non potest suscipi in hac vita.
Item corripitur modus dupliciter
scilicet quantum ad diuisionem iudi-
cij inter bonum et malum. Item
quantum ad deliberationem consilij
inter expediens et inexpediens.
Item corripitur affectus dupli-
citer scilicet in ordine et in modo quod
nec semper est ordinatus nec
semper modo a iis peccatis nocet
multis scilicet ipsis sancti psalmus. Pec-
catum meum contra me est semper
his qui sunt in purgatorio quod
non possunt peccatores iuuare
ita efficaciter sicut essent in gratia
ipsis dampnatis et hoc per modum
diuisionis. Quanto enim plures
sunt in inferno tanto est ibi ma-
ior horror et fallit peccatum in inferno
hec regula. Solam est miserorum
socios habere penam. Item sal-
uatis et hoc per modum subtrac-
tionis. Nam ex consorcio et so-
cietate glorificandorum habetur
gaudium accidentale. Denique no-
cet ipsis viatoribus cum pro eo
quod acies eorum contra demones
minuantur in illo qui peccatum per-

petrat cum pro eo quod alios exem-
plum malo corrumpit et scandali-
sat ac multa mala similitur eue-
niunt homini ex eo quod in pecca-
tum a quo per penitentiam surrep-
erat reciduat. primum est quod ho-
mo sit impotens ad resurgendum
Item impossibile est eos qui se-
mel illuminati sunt. Secundo
est quod victum fore iactat ad im-
pugnandum. Aug? de se loquitur.
Plus tunc valebat malum in-
solitum quam bonum solitum. Tercium
est quod culpa sit difficilior ad re-
mittendum. Item. In qua vilis es
facta nimis intians vias tuas.
Vnde etiam dicitur quod vulnus ite-
ra tam tardius sanat. Quartum
est quod sit difficilior ad placandum
iii Regum. De Semei qui ad pri-
mam petitionem iuvenit misericor-
diam et eo tamen pacto quod staret
in iherusalem. Sed quando secunda
ratio peccavit sine ulla miseri-
cordia occisus est. Quantum est quod
dyabolus est difficilior ad ex-
pellendum. Luce. Tunc assumit sep-
tem alios spiritus nequicie et
inhabitavit. Dicit Aug? in libro de
natura hominis. Quod peccatum est cor-
ruptio speciei modi et ordinis unde
nota quod bonitas naturalium com-
parata ad animam quam speciosam
facit dicitur species. Sed compara-
ta ad opus quod modificat di-
citur modus. Comparata vero
ad finem scilicet ad deum ad quem
ordinatur dicitur ordo. Alio modo

corruptio speciei est dissimilitudo anime ad deum. Nam species anime similitudo dei est. Corruptio vero modi est diminutio potentie que ex hoc est quod anima non sustentatur ex alio spirituali gustando quam suavis est deus. Corruptio autem ordinis in anima cum aspectus et affectus deorsum est ad creaturas ex naturalem suum. Cum enim hec que sunt que capiunt anime sunt sunt ad deum et naturalem suum et ordine sunt alioquin homo est quasi euefus aliter priuatio speciei est dissimilitudo anime carere debite rectitudinis voluntatis. Rectitudo autem voluntatis est ut non declinet a suis extremis scilicet a deo principio et a deo fine ut videtur licet omnia que habet a deo principio referat ad deum finem. Cum vero quod habet quod sibi tribuit aut ponit alium finem quam deum curius est. Item priuatio modi excessus est appetitus voluntatis scilicet cum vult aliquid diuine voluntati contrarium. Item priuatio ordinis est auersio voluntatis a deo et auersio ipsius ad creaturam. Item aliter creatura rationalis a summo bono est secundum triplicem habitudinem scilicet efficientis formalis et finalis et ideo nata est agere opera sua a deo et secundum deum et propter deum et hoc secundum modum speciem et ordinem sibi in-

situm. Sed quoniam eadem rationalis creatura de nichilo facta fuit potest deficere in suis actionibus ut scilicet operationes sue non essent a deo ac per hoc nec secundum deum nec propter deum hoc autem est peccatum ipsius speciei modi et ordinis corruptiuum. De peccato originali secundum rem. Ca. VIII. Repeditur peccato in genere dicendum de peccato in specie. Et primo de originali peccato et post hoc de actuali licet igitur anima non sit extra duce cum originali culpa ab anima ad transit ad animas posterorum mediante carne generata per concupiscentiam. Ita quod sicut ab anima peccante infecta fuit caro et persona facta ad libidinem illa seminata secundum trahens in seculo videtur animam. Et quod per peccatum originale est in carne et in anima et in carne originale et materialiter in anima vero formaliter et secundum in seculo. Sola enim anima susceptibilis est peccati et videtur et tamen non debet ex diuersione illius ad corpus trahit illud videtur non quod cadit quod in luctum fedat et maculat talis autem infectio anime non tamen est pena sed etiam culpa ipsa pro culpa que macula est delet in baptismo pena autem que formalis appellatur siue peccandi proprietas remanet post baptismum sic enim quod in baptismo culpa que ad salutem

damnationis estine quod tamen remaneat ipsa pena quantum ad actum et motum concupiscentie cum qua oportet nos quando viuimus pugnare cum concupiscentia per gratiam omnem in alio homine quod dico propter beatam virginem in qua fuit exacta concupiscentia in conceptione filii dei per gratiam figuralem ex predictis patet quod persona corrupta natura et conuersio natura corrupta corrupta persona nam per peccatum primi hominis corrupta est omnis humana natura. Sed natura sic corrupta corrupta per sonas alias. Notandum autem quod corruptio persone est reatus mentis. Corruptio vero nature est infectio carnis prout est priuatio ad aliam carnem. Denique nullo modo potest imputari deo infectio anime licet eam creando infundat ut vniat cum carne infecta quoniam ordinatissimum fuit ut humana creatura cederet ita quod condita propagaretur et quod per peccato puniretur. Unde si aut in conditione seruatus est ordo sapientie et in propagatione seruatur ordo nature sic in punitione seruati debuit ordo iusticie et infra patet quod non est contra diuinam equitatem si ad posterum culpa transmittitur. Dicitur ergo quod originalis culpa transmissio non est a deo nec a natura condita. Sed a vicio primi ho-

minis peccato et hoc est quod ait Augustinus quod peccatum originale si transmittitur ad posterum propagatione. Sed libido. Si enim conditus est homo ut spiritus preesset corpori et corpus subesset spiritui quod ille obediret suo conditori et econuerso si spiritus non obediret deo iusto iudicio corpus inderet ei rebellare. Ergo si adam scilicet corpus suum obediens ei esset et tale ad posterum transmitteret sic ex quo ad peccatum et caro eius facta est ei et bellis oportet quod tale ad posterum transmittatur et quod deus secundum institutionem primam eidem corpori animam infundat. Ex quo patet quod patet est causa originalis peccati in filio. Sed tamen hoc intelligas in genere cause efficientis omnes per concupiscentiam generati nasci in re filii ite propter quod inanimatus multipliciter defectum tam corporis quam anime ad quod subsequitur pena in re et pena carencie visionis diuine et amissionis glorie celestis non solum in adultis verum etiam in paruulis si baptizati qui peccata mitissima inter ceteros puniuntur quia sola pena damni habent sine pena sensus. Originale peccatum sic curatur in parente per baptismum quod nichilominus ab eo qui creatus est transmittitur in prolem sicut videmus circumcisus generat filium cum prepucio et granu-

nubū seminātū iprocreat gra-
num cum palea et hec est ratio
quia homō generat filium non
secūdu qd amatus est in mēte s
secūdu qd est corruptus i car-
ne nō scdm qd spūialis sed
secūdu qd carnalis.

**De nominibus originalis
peccati. Ca. IX.**

Uriginale pccm habet
multa noia et hoc mul-
tiplici de causa secūdu
qd originale peccatum compae
ad animam vocatur infirmitas
quia reddit animam impotē
ad resistendum motibus. Item
debitas quia per ipsum anima
maulatur. Item promittas ap-
petitū ad malum. Item cor-
ruptio qd ducit ad nichilum. i.
peccatum. Item vicium quia ē
diminutio bonorum naturalū
Item lāguor nature quia datur
in natura corrupta habet etiam
nomina secundum qd compae
ad corpus quia vocatur lex cari-
eo qd lege diuina sit afflictā
carni. Item lex membrorum
quia mouet organa ad opaci-
onem concupiscencie. Item ti-
minus propter dominationē
quali violētā in ipsa concu-
piscencia. Item fomes quia sic
cimis fouet ignem ita per ipsū
fovetur peccatum i carne scdm
actum nutritiū et generatiue
Item stimulus carnis quia sti-

mulat carnem ad primos mo-
tus et animum ad cōsensum ha-
bet quoq; nomina propt com-
paratur ad actus delectabiles
secūdu hoc vocatur concupis-
cencia que sonat vicium in ac-
tu prout est in adultis. Item
concupiscibilitas q sonat viciū
in potēcia put ē in puul habet
etiā nomē scdm qd compae ad
pmū hoīne a quo otaria habet
sic vocat pccm originale qd est
causa debite iusticie.

De peccato actuali. Ca. X.

Um pccm aliud sit ac-
tum aliud contractum
ipm pccm actuale fce-
quēter a pmiis actibus h; cetū
Vnde scīdū q i statu inoēcie
nō mouēt sensualitas nisi scdm
motū vōis lōo stāte hoīe nō p-
creat in eo essenciā pccm vīale
Nūc aut sensualitas vōi repug-
nat ideo per pmos motus nēce
habet? omittere pccm vīale pmi
mot? et si pccm actū singulāter
possit delictari nō nullomō possit
tam q sic sūt pcca q etiā sūt
pena pccī et iō meito dñr vīalia
q hoc ipō sūt digna vīa pmi
mot? sic rescribit q ē mot? se-
sualitatis pmi instinctū fomitis
in pccmōse tēds ad sumōne de-
lectabilis Duplex mot? dñstī
uīē qtu spectat ad pccm mātē
et scī pmi qui ē natural et se-
tūous. Primus qui est sensua-
litas cū g loquimur de pmiis

que sunt peccata intelligentē ē
de scdo primis que sunt sensu-
alitates q; primo pmi non
sūt peccata cū sint naturales et
extra genus moia qd patet p
hoc q nō sequitur ymaginaci-
onē Sed solūmodo naturalū
qualitatū actionē Motus autē
scdo pmi sūt peccata quia sūt
actus inordinati in genere mo-
tis q patet p hoc q tales ac-
tus sunt sensualitatis que sub-
iacent i talib; do nimo volūta-
tis Voluntas autē ē pncipiū
motū sicut habetur in septio
metha. Inc est q ibi genus
moris pmiū incipit vbi domi-
nium voluntatis inuenitur p?
hoc est sensualitate qūis er-
go ppter rationē pdictam sit
insensualitate peccatū nō tamē
h; erit peccatū mortale Sed
ta iūmodo veniale quia volun-
tas non habet dominū comple-
tum super primos motus q sūt
sensualitatis sicut i illis actib;
qui ex imperio voluntatis pce-
dunt Sed habet in illis domi-
nium incompleū sicut ē i illis
actib; qui non per imperiū racō-
nis procedunt et tamen tales
motus sensualitatis voluntas
impēdit potēat et ideo sūt pec-
catū veniale. Primi quoq; mo-
tus ideo sensualitati attribuit
quia talū motū pncipiū ē
sensualitas et subiectū Dicitur
ergo q pmi motus scdm qd

predictū est sunt peccata venia-
lia et hoc triplici ratione Pri-
mo quia mouent ad illicitum
Secundo quia sunt quodāmo
voluntarij secūdy se Sed sicut
dictū ē non impediunt a volū-
tate vel etiā propt pcedentē
apprehensionē Tercio propter
delectacionē annexā cū enim p
delectacionē anima coniungitur
creature obtebratur et pccatū
sicut qn coniungitur deo illūmi-
natur et meliorat Nota q ho-
mo promior est ad malū q ad
bonū multis de causis Primo
quia sicut dicit Aplus Corp?
qd corruptū aggrauat anīa;
trahens scī illā ad malū et nō
sic erigens ad bonū Secūdo q
sicut dicit Aug? Plus namq;
malū molitū q bonum i solū
Tercio quia facilius naturalit
est descendere q ascendere et
vīus magis trahit deorsum q
deorsum suū Quarto quia in i-
tans ad malum pccatū ē S;
finis virtutū absens est Delec-
tabile autem apprehēsiū p sen-
sum vel per ymaginacionem de-
necessitate mouet concupiscenciā
Quinto plures circumstancie
re quāritur ad bonū q ad ma-
lum Sexto quia tendimus ad
nostrū pncipiū scī ad nichilū
Septimo quia voluntas q mo-
uet malum semp i tra nos est
Gloria vero quā querimus ex
nos est Octauus quia vīus

am ne sunt actiue ad diligenz
dum temporalia. Sed passiuo et
materiales ad ea que sunt gra
tie et glorie. Quia non possunt
habere virtutes p modum acq
sitionis. Sed per modum re
ceptionis. Vnde malum possu
mus per nos facere. Sed bo
num non possu nus per nos fa
cere sine gracia adiuvante.

De morosa dilectacione et
consensu in peccatum.

CAPITVLVM XI.

Delectacio carnalis mo
rosa mortale peccatum est.
Sed nulla dicitur moro
sa nisi quando ex consensu est. Vnde
non intelligit ibi mora tempus.
Sed consensu. Scilicet quod delectacio si
habet contra consensum veniale peccatum est.
Si vero prebet consensu vltim?
ita quod vult in delectacione vltim?
voluptati nec tunc vult in opus
prebere talis nunc consensu est
inter mortalia computatus quia
maxime debet intelligi in pecca
tis carnalibus. Verum tamen iste
consensus in illecebris duplex est.
Quia consensus in illecebris ali
quis est subintus non per phantasiam
tam deliberationem. Sed ex sola
corruptione rationis quod prebet
appetitus sensualitatis in primo
motu talis aut consensus dicitur
susceptio et est peccatum veniale. Ali
us est in delectacione motum quod
est cum deliberacione rationis et
iste est peccatum mortale. ut dictum

est si autem iacob consentit cum de
liberacione que fit per rationes di
uinas hoc modo quia omne le
ge dei prohibita est vitandum
tunc dicitur peccatum in superiori
parte rationis esse. Sed delibera
tio fit per humanas rationes hoc
modo. Sane in quo transgreditur
medium virtutis est vitandum.
tunc dicitur peccatum esse in in
feriori parte rationis adhuc pro
cebit consensus vltim. quando
scilicet proponit opus contra
more tunc voluntas peracto repu
tatur etiam si facultas desit per
ficiendi opus ipsum. Si vero
consequitur consensus et opus
in his que diuina lege sunt per
hibita peccatum est mortale co
summatum. Ex pre dictis colligi
ge distincti onem. Quia delec
tacio duplex est. scilicet naturalis
et voluntaria. In delectacio
ne pure naturali nec est meri
tum nec demeritum. Volunta
ria duplex est. Quia alia est in
creatore. Alia est in creatum.
Delectacio in creatore est bo
na. De qua dicit psalmista.
memor fui dierum et delectacionem
Que autem in creatura est du
plex est. Quedam enim est
propter dominum et hec bo
na est. Si sumitur delectacio
pro operatione rationis non per
passionem. De qua psalmista
delectacione domine merces est. Queda
est contra dominum et hec similiter.

De peccato veniali CA XIII.

Peccatum veniale minoris
est culpe. Nam in puul
post baptismum primo
surgit venialia. post hoc mor
talia. Veniale peccatum est ut ait
Augustinus quod hominem usque ad rea
tum perpetue mortis non grauat.
Sed penam meretur et si facile i
dulgetur peccatum veniale semp
est a voluntate ad hoc mouen
te vel permittente vel non cohi
bente. Peccatum est veniale tribus
modis. Primo modo ex genere
sic verbum occiso est veniale. Se
cundo ex euentu secundum quod per
mittencia fit de mortali veniale.
Tercio ex causa ut quando sunt
quedam ex infirmitate vel igno
rancia quod licet quandoque sunt
mortalia tamen dicuntur venia
lia siue te missibilia. Ex compa
racione ad peccatum quod fit ex cer
ta malicia quod est irremissi
bile. Sciendum quod peccatum veniale
nunquam potest mortale fieri vi
delicet si intelligatur idem secun
dum substantiam quod prius fuit
veniale mortale fieri et hoc nec
quantum ad actum nec quantum
ad maiorem. Ratio huius est quod
nulla res potest mutare specie
suam. Peccatum autem mortale et
veniale sunt diuersae species pec
cati. Verumtamen actus qui ex se
est de genere veniale potest fi
eri mortale quatuor modis. Pri
mo ex consensu quia quicquid

fit contra consensum edificat ad
iehellum et si fit contra consensum
etiam erroneam et hoc fit ratione
quia cum in peccato duo sunt scilicet
auertio et conuersio pernes pri
mum iudicat peccatum quomodo
auertio a deo quod formale. Et
conuersio ad creaturam quam ma
teriale. Quamuis ergo leuare ca
lamum de terra videatur leue vel
indifferens tamen quando fit contra
consensum peccatum est quia sper
nit bonum incommutabile et ita
fit auertio a creatore. Secundo
ex placencia. Vnde Augustinus. Nullum
peccatum a deo veniale quod non
fiat mortale dum placet. Tercio
ex dispositione quia per frequen
tiam lapsu in venialia disponitur ho
mo ad mortale. Et secundum hoc in
telligitur illud Gregorius. Vitalis
gratia vide ne obuias harena.
Hoc dicit quia sepe de minimis
peccatis venit ad magna hinc
de modica scintilla quicquid surgit
magnus ignis. Proinde qui mi
nima negligit paulatim defluit.
Quarto ex progressu quia quando
surgit veniale si non prohibetur
posse progredi usque ad morta
le non quia ipsum veniale in sub
stantia fieret mortale. Sed quia
ex ipso occasio fieret progre
diendo mortale. Istud patet in
primis motibus que inter venia
lia computantur. Sed quando
delectio conualescit in tantum quod
consensus accedit iam peccatum

est mortale. **D**iffere[n]cia est in
ter peccatū veniale et mortale.
quia peccatū veniale est libido
sive voluptas in creatura citra
deum. **M**ortale vero est libido
sive voluptas in creatura supra
deum vel eque deo. **R**ectus em̄
or do est vt bonū inco[m]mutabile
preferatur commutabili. et ho
nestum vtili. **E**t voluntas dei
nostre volūtatī. **E**t ratiō sensua
licitatī. **Q**uando iste ordo puer
titur tunc peccatum committitur.
Vtrum aliquis possit esse vel
vivere sine peccato veniali dum
est in hac vita videndū est. **A**d
quod dicendū ē qd si loquimur
de tota vita hominis q̄ puenit
iam ad etatem adul̄ a de excel
lenti ac spiritali gracia est. q̄
talis sit s̄i peccato veniali sicut
beatus. **A**ugustinus. dicit de
beata virgine. **S**i autem loqui
mur de aliqua particula vite
presentis sic potest aliquis esse
sine peccato veniali. **I**stud pa
tet per exemplum quia nauta
potest sui gloria formā navis
in nuro obstruere ne aqua in
tret. **S**ed non potest omnia si
mul obstruere ne aqua usquā
intret. **V**nde caritas etiam per
fecta non facit qd peccatum ven
iale nō adueniat. **S**ed facit
qd non duat. **Q**uādmobrem
taminus ignis nō facit vt gut
ta aque sibi non appōita facit
tamē vt appōita aui? extinguat

tū perfecta caritas. statim ma
flāmat homines vt de peccato
etiam veniali doceat et penite
at. **Q**d non facit caritas imper
fecta. **V**nde imperfectis aggruā
tur multa venialia p̄ que fit ad
prostrationem maioris disposi
ticio.

De effectu peccati venialis
CAPITVLVM XIII.

Effectus peccati venialis
multiplex est. **P**rimus
quia ad penas obligat
non autem determinate et p̄
cise obligat ad penam eternā
vel purgatoriam. vel p̄sentis
satisfactionis. **S**ed ad aliquā
illarum penarum. **Q**uoniam
secundum forum ecclēie p̄
fētis satisfācit homo leuē. **S**i
secundum forum purgator
punitur grauius. **S**ed secun
dum forum inferni p̄metur
per veniale grauius. **Q**uia
eternaliter. **S**i mortali et ven
ali decesserit. **E**xemplum de
hoc qd mensura vini que valet
in vno loco sex denarios. **S**i
ducatur vltcrius valet vnum
solidum. **E**t si ducatur adhuc
vltcrius valet duos solidos.
Huius speculū habemus in ho
mine viuo qui peccata singula
etiam grauius potest abluere
confessione contricione. penitēcia
elemosina. oracione. sic habes
qd pena tamen illata in m̄ vno
no pro veniali incompabiliter

minor est q̄ illata pro mortali
Vnde solet dici qd pena illata in
inferno pro mortali est sicut so
litas illata pro veniali est si
ue superficies illata p̄ veniali
in purgatorio est sicut linea il
lata pro veniali in presenti est
sicut punctus. **V**nde ita sicut ista
quatuor sūt iproporcionabilia
ita inter penas p̄dictas ē mag
na differēcia. **S**ecundus effec
tus est qd peccatū veniale aīaz
maclat et pōit tale exemplū
aliquando em̄ demigratur aliq̄
ymago sp̄icta intantū vt vide
ri nō possit. **A**liq̄ vero sic ob
seuiatur vt videri quidē possit
sed non plene discerni et ideo
app̄et talē differēcia dicit **G**re
go. qd veniale obscurat morta
le obte[n]ebat. **D**e macula vero
ista dicitur qd in saluandis oī
peccatū veniale deletur in p̄
senti gracia finali et hoc quātū
ad culpam et nō quātū ad pe
nam p̄mo illa soluetur in pur
gatorio. **D**elet autē gracia fina
lis peccatū veniale i ipsa disio
lucōne corporis et anime ex v
tute cōplectōnis et sui status q̄
uis non fit motus contricione
ad illud directus. **D**icendū qd i
telligitur verbū Aug. qui dicit
qd in purgatorio potest esse ab
solucio a pena et non a culpa
hoc ab aīquis dictū est. **S**ed
modo comuni tenet qd peccatū
veniale cū hinc deferatur a

multis etiā quātū ad culpam
et in purgatorio purgantur qd
vero domn? dicit de q̄busdā
peccatis qd non remittentur n̄
hic nec in futuro. **E**xponit **G**re
go venialia dimittentē i futuro
qd si intelligatur quātū ad pe
nam t̄m tunc expositio. **G**re
nulla est quia etiam mortalia
quātū ad penā purgantur q̄
hic soluta nō sūt. **T**ercius ē qd
minuūt feruorē caritatis sicut
aqua in igne proiecta licet ig
nem non extinguat feruorē illi
tēpiat. **Q**uartus est quia potē
cias anime i bonis op̄ibus las
sat sicut q̄ ponitur onus sup
equū minus erit p̄mt? ad ā
bulandū. **Q**uintus est qd retar
dat a glōia quia homo qui de
cedit et posset statim euolare
post mortem p̄pter venialia co
getur ad tempus in purgato
expectat nūq̄ enim ab aliquo
facies dei videbitur donec sol
uat minimū quadrantē venia
liū peccatorū oportet em̄ quēli
bet ita mundū esse an e introi
tum paradisi sicut fūcāt in ino
cencia baptismali. **S**extus qd
bona glorie celestis diminuūt
non quidē illa que iam ē bene
et que iam habemus ibi p̄ meri
tum reposita. **S**ed que deberēt
si venialia non fierent quia me
dio tempore possent al qua bō
fieri quando illa sūt ut preterea
post perpetuacionē venialium

oportet nos opā qdam conuertere ad solucō nem huius debitorū p que debeat nobis crescere simul? et tū p mīj. **S**eptimus effectus ē q venialia sepe sunt occasio peccatorum mortalium et hoc quatuor modis sicut habes supra in capitulo proximo vbi dicitur qd actus qui per se est venial potest fieri mortalis qtuor modis hoc ē etiā singlariē adūtenē q sicut ad remissionē pccī mortali epigitur desercō actus pccādi cum voluntate in posterū abstinēdi. Sic qz pccm veniale in pñe non dimittitur nisi et actu et apposito deservatur.

De causis pccōrū Ca. XIII.

Pecatorū venialū vnū est mīcū duplex triplex forētū. Septi forme caput vnū mīcū dicens supbiā iuxta illud. Mīcū omis pccī supbia duplex vero triplex ē scz timor male hūiliās et amor male accedens. Timor autem omnis ortum habet ab amore nullus enim timet aliqd pde nisi quia amat id habere. Triplex pccati fomētū ē scz tria que sūt in mundo hoc ē oclorū concupiscencia et supbia vite et concupiscencia carnis. Septi forme caput supbia inuidia ira accidia gula auaricia luxuria. Inter que sunt quinqz spiritualia duo vero carnalia suffi

ciencia horū viciorū sic potest colligi voluntas nostra deordinatur aut quia appetit non appetendum. Aut quia non refugit quod est refugendum. Si pmo modo aut est interius et sic est vana gloria aut exteriorius sic est auaricia aut inferius sic est delectabile. Sed illud delectabile ā ē ad oī suadēz in diuidū et sic ē alimentū qd appetitur inordinatē a gula aut est speciei et sic ē coitus qui appetitur a luxuria. Si autem voluntas deordinatur quia refugit quod non est refugendum et hoc potest esse tripliciter aut enim refugit secundum peruersum instinctum rationis. Sed est inuidia aut secundum peruersum instinctum irascibilis et sic est ira aut secundum instinctum concupiscibilis et sic est accidia. Ex hijs patet q qtuor sunt pñ apalia appetibilia et tres sunt vices secundū quarum instinctum est fugare et ideo tantum septem sunt capitalia peccata que dicta sunt. Quandoqz publice se ostēdūt vt quando directe sunt quandoqz vero sub quadā specie homini palliata decipiunt. Vnde supbia quandoqz dicit adhuc nolo pcesse vt possim prodesse. De ira. Ira dicit non debet illata malato lletari ne consuecant multi sequi. De inuidia

Inuidia dicit alijs bona nō cupio ne in successibz eleuentur. Accidia dicit ad hoc in laboribus michi pro ne indilercōis arguat. Auaricia dicit ad hoc sunt multa oī greganda ne ppi inopiā cōmittatur furtū vel rapina. Gula dicit ad hoc ē corpus cibis et potibz delicatibz nutriendū vt sit fortius seruendū. Luxuria dicit ad tempus debet quisqz ad libitū viuere et fortiter postea penitere. Septem vicia compantur septem bestiis. Vana gloria cōpatur leoni. Inuidia canī. Ira lupo. Accidia alano. Auaricia erico. Luxuria porco. Gula velle Aliomō compantur sep̄ ē vicia septem infemitatibz. Vana gloria cōpatatur inflacioni. Inuidia lepree. Ira frenesi. Accidia letargie. Auaricia p̄drosi. Luxuria febre. Gula epilepsie. Septem vicia ppi passione auantur capitulis i cruce inclinatō auat supbiā. Oratio p inimicis iram. Precio latens inuidiā. Pccatio crucis accidiā. Tradicio spiritus patri corporis cruci. Matris discipulo vestitū crucis. Propter hoc inq̄m auat auariciā. Flagellatio luxuriā. Pccatio fellis gulam. **De septē vicijs capitalibus. Capitulum XIII.**

Vne dicendū est de septem vicijs capitalibus in specie. Et pmo de supbia.

60
perbia q est regina omnū viciorū et mater. Est autē supbia vt ait Aug? puerse celsitudinis appetitus. Vnde sicut idem Aug? dicit supbia omnibus inuidet scz superioribz qz illis non equatur. Inferioribz ne ei equant. Supbia dicitur iniciū omis pccati triplici ratione. Primo ppter causam que inueniēti omni peccato quia in omni peccato inueniētur cōtempnus dei qui est qdam causa pccati. Iste autē contemptus est auerho a creatore que in omni peccato est vbi pponitur bonum cōmutabile bono i cōmutabili quia sicut sine caritate alie virtutes nichil sunt. Ita sine supbia alia vicia nichil sūt abstante supbiā et habebis grām quia supbis deus resistit humilibz aut dat grāciā. Cōsequē in quātu huius mōi nō est rei receptiū. Sed cōcauū. Secundo quia pmo fuit pccorū in hoc enim genere peccauit dyabolus i celo et primus hō i paradiso. Tercio quia ex eo nascunt alia vicia scdm prius et posterius hoc est mediate vel immediate sicut habetur supra in titulo de effectū viciorū. Est autē inter supbiā et vana gloriā dīa quia licet vtrubiqz sit appetitus p̄prie excellencie tamē supbius aparet sibi magnus i tū. Sed vana gloria appetit i

*Superbia p[er] se dicitur
et in aliis aliis p[er] se
Superbia p[er] se*

Superbia p[er] se

*Superbia p[er] se
Superbia p[er] se
Superbia p[er] se*

ore aliorum apparet per laudem
extrinsecam. Quia peccata dicuntur
radices et initia aliorum peccato-
rum. Sed diuersis respectibus.
Superbia enim dicitur initium omnis
peccati propter tres rationabiles
causas supra enumeratas. Libi-
do etiam dicitur causa omnis pecca-
ti sicut ait Augustinus et hoc propter
delectationem creature que mor-
dinate trahit animam et auer-
tit a summo bono. Est enim libido in-
perba voluntas qua mouet anima
rationalis ad hoc quod delectetur
in creatura cupiditas etiam dicitur
radix omnium malorum sicut dicit
Apostolus et propter eandem causam hic
libido. Est enim cupiditas ex a-
more inordinato ad creaturam.
Luxuria enim secundum Canticum est
radix omnis peccati quia carnales
delectationes nobis sunt natura-
les ad naturalia autem promissi-
mus et difficiliter resistimus. Ina-
mias glorie sunt septem filie secundum gre-
gorium. Prima est inordinata vanitas
in nullo vult videri
ferre quod fieret si faceret mandatum
clamore vice et per hoc appareat
Tercia est iactantia quod quis enu-
merat bona sua ut laudabilis appareat
Quarta est propter peccata que que-
rit in exterioribus apparere.
Quinta est pertinacia que fac-
tum suum malum vel dictum
defendit ne errasse videatur.
Sexta est discordia quod contra omne

bonum sumit vel assumit. Septima
propter vanam gloriam. Septima
est nouitatem presumpcio qua quis
noua vel dicit vel inuenit ut
laudetur. Quatuor sunt species
superbie quas assignat Gregorius
primus in libro. Prima est cum homo
a seipso estimat habere bonum
quod habet. Secunda si desuper
datum credit et pro suis tamen
meritis accepisse se putat. Ter-
cia cum iactat se habere quod non
habet. Quarta est quando ceteris de-
spectis singulariter vult videri per
primam ponit se homo totam causam
sui boni. Sed in secunda ponit
se causam principalem. In tertia
vero specie iniuriat homo deo
in proximo. In quarta autem ini-
uriatur deo in hoc quod non habet.
Gradus superbie secundum Bernardum sunt
duodecim. Qui sunt curiositas
Mentis leuitas. Inepta leticia.
Iactantia. Singularitas. Aero-
gancia. Presumpcio. Peccato-
rum despectus. Simulata confes-
sio. Rebellio. Libertas peccandi.
Consuetudo. Numerus isto-
rum sic accipitur. Homo per su-
perbiam iniuriatur deo et ho-
mini cui debet esse par deo cui
debet et esse inferior. Sex primi
gradus determinantur secundum ini-
uriam proximi cui debet esse par.
Quatuor alii secundum iniuri-
am que fit homini superiori.

Que ultime determinant pro-
prie gratiam ad iniuriam que deo in-
mediate fit hoc ideo dicimus quod
et superiores in deum redundat
sed mediante proximo. Gradus
autem vocantur quod fit a minori
progressus ad maius. Primum
enim malus est. Secundus peior
et sic ascendendo inueniuntur quod
ultimus est pessimus. Unde ini-
uria que est respectu patris est
minori. Illa que est respectu su-
perioris est maiori. Sed illa que est
dei est maxima. Propter quod isti
gradus taliter per predicta ordi-
nantur. Superbia multa mala
facit. Primum id quod est dei usurpat
sibi gloriam. Nam gloriam meam
alteri non dabo. In bonis enim
operibus que facimus duo sunt
videlicet honor et utilitas. Sed
primum sibi deus reseruat. Aliud
nobis tribuit. Unde debemus
deo suam partem relinquere. Si
nostra parte nolumus spoliari.
Secundo perfectos viros impug-
nat. Superbia enim est quasi tur-
ris babel que usque ad celos et in
ad celestes viros debeat per-
tingere. Augustinus. Superbia autem homi-
nibus moribus insidiatur ut peant.
Unde superbia impugnabilis
est sicut castrum in alto monte situ.
Tercio gratia dei hominem de-
nudat. Petrus. Superbis enim
deus resistit et in Regum. Moyses
gelosus. nec ros. nec pluuia
veniat super nos. Unde secundum na-

turam conexum non est acceptu-
um. Sed concitum. Quarto ho-
minem deo priuat. Hugo de sancto
victo. Superbia michi aufert
deum. Inuidia primum. Ita me
ipsum. Superbia est deo odia-
bilis. Proinde. Tria sunt que odit
deus pauperem superbum et deum
impugnat quia vult inimici
sui. Id est dyaboli ponit in castris suis
et deponit vultum Christi scilicet crucem
quam semper homo portare debe-
ret secundum illud. Qui vult venire
post me et dyabolo hominem
assimulat ipse enim dyabolus
ret est super omnes filios super-
bie. Unde sicut dominus ait de
caritate in hoc cognoscet omnes
quia mei estis discipuli si dili-
gi. adiuvet ita potest dyabolus
dicere de superbia. In hoc cog-
noscent omnes et hominem stul-
tum demonstrat quia ancilla
cenat et dominam nudam reli-
quit. Item quia magna per mo-
dico vendit et in laude. Item cre-
dit quia se posse cum superbia il-
luc attingere ubi dyabolus iam
existens non potuit causa super-
bie remanere. Deicit quia scan-
dentes in altum defacili cadunt et
qui se eleuant sub hostijs hu-
milibus defacile caput ledunt.
De inuidia. Caput XVII.
Inuidia est ut ait Au-
gustinus. Odium felicitatis
aliene vel secundum Jo-
hannem. Inuidia est tristitia de

alienis bonis **D**icitur autem invidia de non videndo quia non potest videre bona aliorum **V**nde displicentia boni que est invidia potest nominari per visionem interiore vel exterioris sicut uult. **Peij.** Dicens quicquid mente fingimus in gestum oculi vix videmus **Q**uinq; filias habet invidia secundum Gregorium. **I**ra odium que est velle malum alicui et velle bonum. **S**ecunda epulatio in aduersis proximi. **T**ercia afflictio in prosperis proximi quia susurrorij que est stractio latens. **Q**uinta de tractio hec autem fit in aperto quia intendit melior apparere illo cui dicit et trahit. **I**nvidia multa mala facit. **D**e lumine ceatur quia bona proximi videre non potest. **V**nde inuidus comparatur noctue et vesperilioni **Aug.** Ego oculis obiosa est lux. **Q**ue pueris est amabilis de vita mortis. **Greg.** **P**anis vitam forcum roborat paruulorum necat. **V**n inuidus comparatur febricitanti cui etiam boni cibi sunt contrarij. **D**e contrarietate quia tam bonus est deus ut ait. **Aug.** quod etiam de malis eliciat bonum. **S**ed econuerso isti tam mali sunt quod de bonis malum eliciant. **I**tem diuina bonitas omnia communis est iste vero non. vel deo placet bonum hominis ac malum displicet. **I**sti econuerso bonum gra-

cie et nature peruerunt. **V**nde sicut omnia munda sunt mundis et sicut bonis mala cooperantur in bonum. **I**ta inuidis bona cooperantur in malum. **V**nde tales conuertuntur autem in cupit gemmas in lutum granum in paleam vinum in aquam mel in fel. diem in noctem gaudium in merorem. rosam in palmum balsamum in sterquilium electuarium in venenum hominem maledicat. **Isayas.** De qui dicunt bonum malum et tunc stultum efficit multum enim erat qui sibi uult idcirco oculum erui quod etiam alij unus eruitur sic facit inuidus et dyabolus quia per hoc quod alijs inuidet sibi magis nocent aut torquendo ledunt. **Seneca.** **V**eniam inuidi in omnibus ciuitatibus aures et oculos haberent ut de omnibus perfectibus torquerentur primum fraudulentur decipit. **V**n inuidus comparatur tanquam blanditor in facie et mordet a tergo. **I**tem homini perfido qui ledit hominem qui nunquam eum molestat.

De Ira.

Capitulum

XVIII.

Ira est ut ait. **Augustinus.** **V**lascendi libido et **Cassiodorus.** **I**ra est motus animi concitatus ad penam hec est diffinitio per uicium non per rem de qua etiam hic agendum

Ira ergo duplex habet esse scilicet esse nature et esse moris prout ergo deordinat ab optimo habet esse mobile quod incitum est quia ira non est peccatum in actione prout passionis primo pena. **S**ed tamen hoc dicit quando actionem per quam deordinat hominem et quantum ad deum et quantum ad proximum uult enim expectare anime vindictam quam non debet nisi a deo expectare vel a iudice sed deo constituto. **V**trum autem teneatur quis remittere iniuriam inimico petiti. **N**ota distinctionem quia ex iniuria solent oriri tria. **P**rimum est rancor in affectu. **S**ecundum est actio contra iniuriantem. **P**rimum tenetur quilibet statim remittere etiam si non rogetur. **S**ecundum remittere ueniam uaciter petenti. **P**arato emendare se. **S**ecundum facultatem suam. **T**ercium non tenetur remittere. **S**i vero scire uolueris utrum ille qui facta est iniuria debeat amicitiam querere. **S**ciendum quod duplex est obbitum. **P**rimum est necessitatis sine quo non est salus. **S**ecundum est perfectionis. **Q**uantum ad primum de bitum non tenetur quis reconciliationem querere. **S**ed de secundo dicit **Crisostomus.** quod talis debet reconciliationem querere ut duplicem coronam consequatur. **V**nam quia iniuriam passus. **A**liam quia pro ea corripuit. **D**ominus.

ponit tres gradus circa reatum. **I**te cum dicit omnis qui inascitur fratri suo reus erit iudicio qui autem dixerit. **R**acha reus est consilio. **Q**ui autem dixerit fatue reus erit iehene ignis. **D**e his dicendum quod ubi cernit ordo culpe cernit et ordo sententie. **V**n recte ira sine uoce iudicio ira cum uoce consilio ira cum sermone contumelie iehene ignibus mancipatur. **S**ecundum **Aug.** **I**n primo est ira tantum. **I**n secundo ira et uox. **I**n tercio ira et uox et certa expressio inascionis. **D**icit autem **Greg.** quod iudicium est cause discussionis consilium sententie executionis. **N**otandum quod reddere malum pro malo est fragilitatis sicut fecit **Joab** quando interfecit **A**bymalech interfectorem fratris sui **A**zael. **S**ed reddere malum pro bono est perueritatis sicut fecit **iudas** tradendo dominum. **R**eddere bonum pro malo est perfectionis sicut fecit **Stephanus** quando per inimicos orauit. **R**eddere bonum pro bono est equitatis sicut fecit **Asuerus** quando **Mardocheum** honorauit filie ire secundum **Greg.** sunt sex. **P**rima est ripa hoc est audax uoluntas vindicandi iniuriam factam procedens. **S**ecunda timor metus hoc est vindicandi causa fugiens aduersitatem appetit estimatas inimicias. **T**ercia contumelia que est uoluntas se vindicare per exprobationem malorum.

Quarta est clamor que est voluntas se vindicans in exalta-
do vocem per viuperium et ad
aliorum puenies aures. Quin-
ta est indignatio que est volun-
tas se vindicans p signum mo-
lestie exterius declaratu. Sep-
ta blasphemia que est voluntas
se vindicans p obprobriu deo
et scis illatu. Notand q in pe-
diu diu in ira q homo sibi inasce-
tur et in iram qua inasceatur ppi-
mo et iram qua inasceatur deo.
De prima ira dicit Socrates.
Iracundum cum alijs irasci de-
herit sibi inasceatur. De secunda
da q homo alium habet odio
valde stultus est. Vñ. prouer.
xij. Patius statim vindicat iram
suam hominibus q ira furor sit e
indicare hominibus se esse in-
sanum. Homo qui vult vindi-
care se stultus est. De tertia ira
q alijs inasceatur deo qlis est ira
iniquum blasphemacu deū pe-
intelligi illud. Ecce. xxvij. Qui
in aliu mittit lapidē sup caput
eius cadet et. Nota q ex ira
veniunt multa mala. hospici-
um spiritus sancti tenebat. Vñ
de tunc. Gregorius. Ira ami-
cum pulsat. spiritui sancto hos-
piciū suū tenebat. Nam di-
cit In pace factus est locus dei
sic discordia locus dyaboli. Ta-
les etiā sunt incendiarij dom-
dei. Psalmista incendit. s. t.
inter. Vnde isti similes sūt dīa

coni q emittit ex ore igne; qd
dei est sibi vsurpat scilicet vindi-
ctam. Proverbiorū michi vin-
dictam et ego retribuam tal se
facit Iudicem. et domini vult
esse torum hanc dicit. Au?
em malus in orationibus suis
domine occide malum inimicū
meum. Respondet tibi domi-
nus. Quam vtrum ambo es
tis enim mali. Immo talis vult
esse actor et iudex in eade; cau-
sa. Sed stultum se demonstrat
qui per cor suum dimittit glas-
dium vt leuat tunicam inimici
a sui. Immo h sapiēter facit et
prius de seipso vindicare debet
et ita scilicet zelum aduersus iram
suam propter iniquum assume-
do. Sed conuerso limina pur-
gationis conuertit in rubiginē
depravationis. Ab hoc ira re-
que ipsum debent scilicet a pec-
to purgare per impaciēciam
inquietant et foras micat eis
deum autem in caput et flag-
ellum ex quo facit paleam.
Talis duram sententiam in iu-
dicio expectabit. Cum enim
dominus improbabat quibus-
dam. Audus em fui et non co-
operuisti me. Quod dictū sunt
illi qui solis nudos non vesti-
unt. Sed spoliant vestitus bel-
lum mundi carnis et dyaboli.
qua se instaurat. Sed sapien-
tes sedant minores gberas
apert maiores que imminēt.

Iam malam faciunt comuta-
tionem quia austeritatis palliū
bone fame dant tunicā innoce-
cie. Remedia ite sunt silēciū
observatio Proū. Cum dese-
cerint ligna extinguetur ignis
Preterea sicut ex collisione du-
orum corporū elicitur ignis sic
ex amaris verbis aliquorum
in Prover. Mollis responsio
frangit iram Sermo durus ex-
sur. Idem quasi qui canē aurib;
Domine passionis considera-
tio Greg. Si passio domini ad
memoriā tuocetur nichil adeo
durum qd nō equimiter tolle-
retur hic figuratum vbi respici-
entes serpentem eneu sanabā-
tur Premiti tollerancie cōfide-
tio Vnde cōfideādo premiti mi-
nuit vim flagelli.

De accidia. Ca. XIX.
Accidia est virtutum
laudabili exercitio vtri-
usq; hominis langu-
da deieccio Item alia diffinitio
Accidia est differēcia de pro-
prijs viribus et in auxilio dei
implendi ardua Duo sunt no-
mina huius vici scilicet tristitia et
accidia. Horum autē nominū
hec est ratio quia in isto pecca-
to est auersio a spiritali bono
quod estimatur graue sicut est
ieiunare et huiusmodi et ratio
huius dicitur tristitia est con-
uersio ad creaturā scilicet ad q
tam qui estimatur leuis et m

pone huius dicit accidia. a-
tet ergo ex his q hoc viciū p-
ut vocatur tristitia opponitur le-
titie spiritali que est in exerci-
tio spiritali Sed pro ut vocat
accidia opponitur fortitudini q
distat i aggrediendis arduis
et sustinendis aduersis acci-
dia vocatur ab accedie quia p-
eam habet anima tediū s omi-
spituali difficili Accidia scdm
Greg. sex habet filias Prima
vocatur malicia que est secundū
Aug voluntas machinādi ma-
lum alicui. Cum em quis iuri-
atur alicui tūc inasceat et postea
tristatur Secunda desperatio
quia diffidēcia meritorū ma-
ter est diffidēcie premiorū ex
quo iterū oritur tristitia Ter-
cia pusillanimitas que nascit
ex diffidēcia pueniente ex cō-
sideratione appie ihermitatis vñ
operis arduitatis Quarta tan-
tor qui est inueteratū odiū Si
aut enim ex caritate sunt opera
bona ex quibus est cōfirmatio
caritatis ita ex ira ē accidia ex
accidia vaustas ite Quia tor-
por circa precepta i. quedā sen-
sualitas apert quā homo non
potest induci ad executionem
mātorū dei Septa euagatio
mētis circa illicita hec autem
euagatio qnq; est ptiularis et
certam habet materiā et sic cō-
uenit omnibus vicijs qnq; est
generalis et in certa et hec est

propria euagatio accidit. Qui est enim absque tristitia non habens in se unde delectetur. et euagatur ad omnia querens delectationem. **E**x accidia euemunt multa mala. **P**receptum domini negligit. **S**icut in sudore vultus tui et maledictionem inuenit. **E**xemplum de fratre cui dominus male dixit quia folia tantum habuit discipulat a ceteris. **E**xemplum est in corporibus inanimatis sicut in sole et luna que quotidie surgunt mane et perficiunt cursu suum. **I**dem patet in corporibus animatis sicut sunt arbores et herbe que licet in hyeme nuda sint tamen virtutem seruant et tempe suo redeunt ad consuetudinem. **I**tem ostenditur in sensibilibus. **P**ro uerbiorum. **V**ade ad fornicationem piger. **P**rocedit tempus perditur quod eo prius nichil est. **Q**uia breui hora possit quis obtinere misericordiam et gratiam et gloriam et animam. **S**econdum Bernardum. **Q**uia nichil melius reputatur diuinitas homines otiosi. **V**enit aduamus tempus spirituale lucrum negligit. **Q**uia qui non mercatur in nudis postea non habebit. **P**ro uerbiorum. **P**ropter frigus arare uoluit piger et. **I**ncerta et menta uictorum colligit. **P**ro uerbiorum. **P**er agrum pigri hominis tantum et ecce totum repleuerant utique coopeuerant

superficiem eius spine. **N**ota quod aqua corrumpitur quiete fertur trahit rubiginem et porus macerandus permittitur in quiete pigrescere. **L**ocum dyabolo parat. **Q**uia homo otiosus est quasi puluinar dyaboli. **E**t in ollam tepidam libenter mulce insident. **Q**ue feruentem fugiunt. **T**emptationibus patet. **V**nde legitur in collationibus patrum quod monachensis labor tantum unus demon pulsauit otiosum in murum. **E**st enim actiosus quasi verba sine ambitu murorum. **E**t quasi signum positum ad sagittam. **M**orem peruerit. **Q**uia uult metere et non seminare. **S**icut cattus qui libenter comedit pisces sed non libenter capit eos. **S**eneca incertum est quo loco quomodo mors te expectat. **E**t ideo tu illam in omni loco expecta. **F**ucem fodientem parietem non repellit. **Q**uia mors fure est et quotidie tollit unum asserem. **H**oc tollit unum brem. **V**nde ut habetur. **M**atheus. **S**i scieret itaque paterfamilias quia hora fure ueniret. **R**ecpta uolum sedum se facit. **V**nde dicit beatus. **B**ernardus in quodam sermone. **O**mnium temptationum sentina est otium. **I**psium enim est occasio luxurie. **R**e. **F**ecit est eo tempore que reges solent ad bella et

Item est occasio fugarum. **A**ctus. **A**thenienses ad nichilum vacabant et. **I**tem occasio est curiositatis. **T**ymo distant circuire domos. **S**ulcia ostendit quod tonitrua audiens non surgit tonauit autem prius in cruce et in predicatione tonabit et in die iudicii. **I**tem stultus est qui in mundiciis de oculo non eicit. **M**ath. **S**ulce eice primo trabem de oculo tuo et ad celestia uenire negligit quia uix ad celum que peruenit qui unum pedem mouit hodie et alium post annum. **S**ic et illi quorum motus est pes intellectus et non pes affectus aut sit affectibus ambulandum. **D**e. **A**uaria. **R**e. **A**uaria est ut ait **T**ullius immoderatus amor habendi. **I**tem auaria est secundum **B**ernardum. **Q**uarelibet rerum insanabilis et inhonesta cupiditas. **A**uaria secundum **A**postolum dicitur idolorum seruitus quia homo auarus exhibet creature quod debet creatori scilicet fidem spem et dilectionem hoc enim auarus exhibent pecunie in hoc enim specialiter reprehenduntur isti quod rei vilissime amorem suum exhibent scilicet pecunie que de terra tollitur quam natura istam ordinauit. **D**icitur in ecclesia. **Q**uia auarus nichil est celestius et hoc est apostolus quatuor causas. **P**rimo quod omnia sunt scelera propter auariam per

petratur ut furtum homicidium per uiria et huiusmodi. **S**ecundo quod contra legem est nature. **L**uce. **Q**uecumque multis ut facit. **W**ho. **Q**uod. **T**ercio quia contra legem scripta est. **L**uce. **E**stote misericordes sicut et pater uester. **Q**uod. **Q**uarto quia est contra legem uniuersalem que est in omnibus rebus que compellunt se dare. **A**uarus uero captiuas detinet res ne se communicare possint. **T**ertio autem cuius licet thesauros condere. **N**otandum quod est thesaurizare ex affectu auaricie absque intentione necessitatis proprie vel aliene et hoc modo thesaurizare est omnino prohibitum. **A**lio modo est thesaurizare ex prouidentia et hoc ex consideratione necessitatis et sic conceditur parentibus secularibus ob necessitatem filiorum educandorum vel filiarum tradendarum coniugio. **S**ed seruato modo et statu persone vel est thesaurizare ex consideratione publice utilitatis scilicet regni defendendi vel cultus dei ampliandi sic concessum est regibus thesaurizare. **P**ersonis uero ecclesiasticis proprie nunquam licet thesaurizare neque pecuniam tenere intentione seruandi. **A**mbrosio. **A**urum habet ecclesia non ut seruet sed ut erogat. **E**xpressis dictis per quod duplex potest esse amor pecunie siue temporalis scilicet respectu necessitatum vel

respectu superflui. **C**ontra primum prohibet dominus puerantem solitudinem. **C**ontra secundum prohibet thesaurisationem. **E**x auidicia sequuntur multa mala. primo a deo maledicitur Augustinus. **M**aledictus dispensator auidie? auidius largus est dominus semper eget auidius tam deest quod habet quam id quod non habet. **S**tultus est mercator quia regnum celorum primo ipsum propter rem vendidit pro paucis denariis et hoc sepe. **P**erit auidius homo quam ipse iudas qui pro propter rem vendidit. **I**ste autem inter eos corpus pro uno denario emiscit quia diuicie acquirunt cum labore posseduntur cum timore amittuntur cum dolore. **N**on ipsi laborant et alii labores eorum sepe intrant id est fures vel raptores vel certe mali filii isti sunt similes aranee que faciendum telam pro capienda musca se ipsam emiscit deceptio mentem suffocat. **A**ugustinus. **N**aufragium fugis et plumbum amplecteris. **V**nde sociates. **M**as sam argenti proiciens dixit. **M**ergam te ne mergas me. **I**ndignatur. **E**pobus. **F**ilii israhel seruiebant in luto et latere exercebat. **E**xemplum in thobya qui fuit excecatus stercore ymundinum. **C**or dilatat. **V**nde diuicie comperantur spine. **I**nsatiabilis est. **V**nde comperatur sacco panno.

et inferno qui nunquam dicit sufficit. **E**t mari cui omnia flumina influunt et tamen non redunt perit. **Q**ui quanto plus bibit tanto plus sitit. **F**ilie auidie se undum. **G**regorius super septem. **P**rima obduratio cordis que fit omittendo istam familiam vocat. **P**erit inhumanitatem. **S**ecunda. **V**iolencia hec fit nocendo alicui palam profecta mala quam vocat. **P**erit inhumanitatem. **T**ercia. **I**niquitudo lucri. **Q**uarta. **P**erit iniquitatem quod sepe incidit in emptione et venditione. **Q**uinta que fit per verbum decipientis in occulto. **S**exta. **F**raus hoc est deceptio perfecta et hoc in presentia illius qui decipitur. **S**eptima. **P**redicio que est idem quod deceptio que fit in absentia deceptoris. **S**equitur de gula.

De gula. **C**a. **XI**. **V**nde dicitur ut ait Augustinus immoderata cibi auiditas. **I**tem gula est vix edacitas. **N**ature non contenta. **Q**uinq; modis peccatur contra gulam. ut dicit Beatus Gregorius. **P**rimo modo cum quis horam comedendi premit et hoc fit propter impatientiam expectandi tempus debiti. **S**ecundo modo ut quis habeat cibaria preciosa et delecta. **D**e quibus. **Q**uidius. **E**st virtus placidis abstinuisse bonis.

Sed contra hoc fecit ille diues qui epulabatur quatuor die splende. **T**ercio quando quis mensuram excedit nimis comedendo. **S**ciendum autem quod vni est modum et mensura debita hoc alteri est excessus. **V**nde mensura non existit nisi cibi quantitate sed in comedentis qualitate. **V**erum tamen quidam suum ieiunium et compensant postmodum in iniquitate superflua. **S**ed quod est aliud quam dare duos obulos pro uno denario. **Q**uarto quando nimis ardentem et festum quis comedit. **N**on enim vult cibum. **S**ed concupiscencia in vicio est. **Q**uinto quando nimis studio se cibaria sua preparat. **V**nde. **B**eat. **N**on sapit sed fames excitat appetitum in omnibus his sumenda sunt non que voluptas sed que necessitas requirit. **C**ontingit etiam peccatum esse circa diminutionem cibi sicut circa superfluitatem. **F**ilie gule sunt quatuor secundum Gregorium videlicet. **S**currilitas quia gula mouet ad verba scurrilia. **M**ultiloquium scilicet detractio vituperia et alia verba inania. **I**nepta leticia. **I**n lasciuia carnis suggestus corporis inordinatus lasciuia mentis demotrans. **I**mmundicia scilicet que solet veni ex gula ut est vomitus et eructationes fetide ac lurida. **E**betudo mentis. **I**n subreptio rationis. **G**ula duo complectitur.

scilicet comestacionem et ebrietatem. **P**roloquendo. **P**hy monia opponitur comestacioni. **S**obrietas vero ebrietati. **G**ula nocet multipliciter. **D**e patris eiecit hominem exemplum ad spiritualia bona perdidit. **E**xemplum de elau qui pro cibo vendidit primogenitum dyabolo donum preparat exemplum mitte nos in portos. **S**eruum contra se aniat. **P**ro. **Q**ui delicate nutrit seruum suum seniet eum contumacem luxuria inducit exemplum de. **N**oth. **H**omicidia perficit. **E**xemplum de Iohanne baptista qui in coniugio perijt. **I**nducit mortem nature. **P**ro. **P**ropter crapulam multi perierunt. **G**en. **Q**uamquam hora come. **I**nducit mortem iehenne. **L**uc. **D**iuies epulo sepultus est in inferno. **R**emedia gule quatuor sunt. **P**rimum est spiritualium ciborum frequens supericio. **M**atth. **N**on in solo pane viuit homo. **S**ecundum. **F**utura carnis nostre consideratio. **L**oc. **F**acili contemnit omnia qui se semper cogit moriturum. **T**ercium. **E**cce cene meditatio. **L**u. **H**omo quidam fecit cenam magnam exemplum. **F**amis christi et suorum pensacio. **T**ren. **R**ecordare pauperatis mee absyntii et fellis. **D**e luxuria. **C**a. **XII**. **L**uxuria est de immundis desideriis vinctis lubrica mentis et carnis.

*Hicronis facile contemnit
omnia qui se semper cogit moriturum
facili contemnit omnia qui se
semper cogit moriturum*

stius. **H**ic luxuria est libidinose
voluntatis appetitus. et intelli-
gas hunc appetitum qui est ex con-
sensu rationis quia talis appetitus
est mortale peccatum quoniam ratio non
prohibet huiusmodi appetitum cum
possit. Differencie luxurie sunt. viij.
Prima est fornicatio que est soluta
cum soluta. Secunda metriceium que fit
dupliciter scilicet per vagam libidinem
cum diuersis peccato vel cum pube-
lica venali deubiendo. Tercia ad-
ulterium quo coniugalitatis thorus
viciatur. Quarta stuprum que vir-
ginalis integritas corrumpitur.
Quinta sacrilegium quo continentia
deum sacra ledit ut in religio-
sis et clericis sacris ordinibus
constitutis et in hijs que fecerunt
voti continentie. Sexta incestus que
vinculum consanguinitatis vel af-
finitatis vel compenitatis cor-
rumpitur. Septima peccatum con-
tra naturam siue sodomia que natura-
lis usus coeundi pervertitur. **N**o-
tandum quod aliquod est contra naturam
speciei et aliquod est contra natu-
ram generis. **P**rimo modo omne
peccatum mortale contra naturam
speciei est quia in rationali creatura
remouetur syndetis contra rationem
per se. **S**ed secundo modo peccatum
sodomie contra naturam generis quia
non solum in homine sed etiam in
brutis diuersis sexus in coitu con-
ueniunt. **V**nde si isto modo fit con-
tra naturam est generis. **O**ctaua est
libidinosa coitus coniugalitatis qui

multipliciter fit. **C**oitus dicitur
gal alius est licitus alius fragilis
alius impudicus. **L**icitus triplici-
ter ut quando causa prolis fit
scilicet ad cultum dei vel causa
reddendi debitum vel causa for-
nicationis vitade non in se sed in
diuina premissa est pietatis sedus ius-
ticie tunc cautela et in hijs nullum
debet esse peccatum. **F**ragilis est quoniam fit
causa delationis et tunc distinguitur
quia si amor illius delationis pro-
mit deo peccatum mortale est. **S**i
vero propter veniale impudicus est que
ex sola libidine perueniens metas
rationis et honestatis transgreditur
quod fit quinquaginta modis. **P**rimo
modo causa faciende libidinis pro-
mereticias blandicias. **S**ecundo autem
fit contra naturalem modum. **T**ercio
autem fit tempe phito. **Q**uarto autem
fit loco phibito. **Q**uinto autem ac-
cedit ad pergnantem viduam perui-
vel que in fluxu menstruo est. **S**ilicet
luxurie secundum. **G**regorium sunt
octo. **P**rima est cecitas mentis
quia secundum Augustinum. **I**n ope luxurie
tota ratio absorbetur. **S**ecunda in con-
fideratione scilicet mortis et inferni.
Tercia inconstancia scilicet ad co-
gitandum et desiderandum nunc istud
nunc illud. **Q**uarta amor sui scilicet
licet que aliquis desiderat longam
vitam et hoc ut expleat volun-
tatem suam. **Q**uinta precipitatio
qua quis precipitater accit ad
peccandum exponens se periculo mor-
tis propter luxuriam faciendam

Septa odium dei quod fit quia
deus abstrahit se et punit eos
qui seantur carnis delicias ad-
quas declinat luxuria. **S**eptimo
affectus presentis seculi scilicet
Appetitus honoris diuiciarum
sanctas fortitudo et huiusmodi
per que luxuriosus finem suum con-
sequitur. **O**ctauo est despectio
futura seculi que est diffidencia
vie vel glorie consequende et hec
est filia luxurie consumata. **L**ux-
uria nocet multipliciter. **D**eus
est contumeliosa quia templum
eius inquinat demonibus pla-
cita. **J**ob. **B**ehemoth dormit in
habentibus subiecto proprio no-
ticia. **A**plius. **Q**ui autem forni-
catur in corpus suum peccat. **P**ri-
mum scandalizat. **O**see. **F**acti
estis laqueus speculationi et
rethe expansum super montem tha-
bor. **A**nima propriam dampnat.
Ii. **R**eg. **N**on eredit gladius me-
us de domo tua et hoc dicitur
ad Dauid propter Heriabe
Vilissimo domo se subicit scilicet
carni et sensualitati. **G**en. quia
audisti vocem ypotis tue plus
quam meam maledicta terra in opo-
re tuo mentem infatuat. **O**see vi-
num et mulier auferunt cor. **R**e-
media luxurie sunt hec. **O**ccasi-
ones fugere. **I**ob. **P**epigi sed?
cum oculis meis et **P**rou. **Q**ui
tangit pitrem inquinabitur
ab ea et cetera. **Q**ui tangit eam
quasi qui apprehendit scorpium

nem mortis extrema cogitare
Prouer. **F**ili memorare nouis-
sima tua et meternum non pecca-
bis. **D**e se non presumere quia
Dauid cecidit sanctissimus. **S**a-
lomon sapientissimus. **S**am-
son fortissimus frequenter se
occupat. **I**o. **S**emper aliquid
boni operis facito ne dyabolus
et cetera. **C**arnem domare exemplum
hoc nomen genus demonij non
eicitur nisi oratione et ieiunio.
Temptationi in principio resis-
tere. **G**en. **I**psa oteret caput tuum.
De septem vicijs que sunt ve-
nialia et que mortalia. **C**a. c. xliij.
Omnia peccata predicta
quauis semper sint pec-
cata non tamen semper
sunt mortalia. **V**nde videndum
est quoniam unumquodque fit mor-
tale vel quoniam veniale. **V**ana gloria
ergo ex genere est veniale quia
genus operis sumitur ex obiec-
to. **V**anum autem secundum se non
est obiectum mortalis peccati.
Sed venialis. **V**nde cum vana
laus fit huius peccati obiectum.
Datet quod non semper est mor-
tale peccatum est tamen vana
gloria mortalis dupliciter scilicet
ratione finis propter que laus
appetitur. **O**pus namque tale est
quale est illud propter quod
appetitur. **I**tem ratione operis
in quo laus queritur. **C**irca pri-
mum dicendum quod quadruplici-
ter laus appetitur. **P**rimo ad

viā malū infamie sicut **Sa-**
muel se laudauit. pmo Regū
Secūdo ppter utilitatem aliq
spirituales vt est gloria dei vel
edificacō p̄mi. Sicut paulus
se omenauit **Cor. ij.** Tercio
ppter lucrū auaricie sicut phi
fici qui deuorabāt domus vidu
arū similes longam oronem
Mathei xxxij. Quarto ppter
aliqm actum venialis p̄ci. Si
cut quādo quis laudari vult eo
q̄ venialiter in laude delectet.
Prīmū est p̄uēcie. Secūdo ē
caltatis dei et proximi. Tercū
est p̄ci mortale a idē intelligē
dum ē quādo aumq; mortale
p̄ci ponitur finis alius op̄
ris. Quarta ē veniale. Sequi
tur secunda causa quare vana
gloria peccatū sit mortale scilicet
racōne op̄is p quod laus acq̄ri
tur. Hoc p̄t esse tripliciter quia
laus quādoq; acquiritur p op̄
ra illicita. quāq; p opa ex se in
differencia. quāq; p opa v̄tutū.
Si p̄mōs sic ē tale p̄ci q̄le
ē illū illicitū sic mortale v̄t v̄ia
le si homo sic ē v̄iale vt habē
diuicias vel vestes p̄ciosas cū
ab vsu talū p̄cipat. Verum
tū si talia sūt de se ordinata vt
sit orō mōtal p̄ci s̄m qd mltē
ordenatū mētrico ordinatū p̄p̄ara
tur ad capiēdas aīas v̄t si fecim
illū ē illicitū ex p̄hibicōe sup̄io
ris vt cenamēta et huiusmōi sic
sūt p̄ci mortalia. si t̄ domo. i.

si laus q̄at p opa v̄tutū sic est
duplicit̄ q̄ v̄t appetitus laudis
adiūgit op̄i v̄tutū tamq̄ inci
dēs sicut adiūgit in cantu vel p̄
dicacōe quāq; tūc v̄iale est si
m̄s p̄t apalit p̄stitus op̄i v̄tutū
et opanti ita q̄ ibi cōstituit finē
v̄tutū et sic ē mortale q̄ tūc i
heret ei vt finis v̄lō. Nota ma
ius ē p̄ci glari de bonis sp̄ia
libo q̄ de tp̄alibz q̄ min⁹ ha
bēt motū et q̄ min⁹ apparet
ex q̄ tp̄alia. De iudicia q̄ sit
mortale p̄ci vel veniale.

Iudicia ex suo genere ē pe
ccatū mortale q̄ cū iud
icia s̄m remigū sit do
lor de alieno bono contrariatur
directo caritati q̄ non emulat.
Sed gaudet veritatē. Primo
choūtheoz. Caritati vero nich
il ē contrariū nisi mortale pecca
tum. Tamen illud qd ex genere
ē mortale. Potest esse veniale
vt prout in primo motu cōstitit
vel extra suam racōnem trahit.
Dolor ego de alieno bono est q̄
duplex. Quia vel est primo p̄
m⁹ motus vel ex natura venies
sicut quedam naturalit̄ iudici
sunt et hoc nullū est peccatum
Cum nullo modo sit in potestate
nostra. Vel est secūdo p̄mus
motus quādo scilicet appeti
tus sine completa deliberacōe
tali passione afficitur. Et sic ē
veniale peccatum. Vela etiam ē
actus voluntarius deliberatiue.

et sic est mortale peccatū vel tra
hit per intencionem extra suam
racōnem vt q̄n dolor d alieno
bono surgit cūq̄ ex causa bona
sicut quādo dolet aliquis de
bono tempōali alterius quia vi
det redundare illud in detrimē
tum anime sue vel indetrimen
tum cōmunitatis et talis dolor
bonus est quia maius bonū ma
ius est appetendum. Notandū
ergo q̄ per dolorem boni appre
hendit gaudiū de malo quod
ex ipso causatur.

Ira ex suo genere ē pec
catū mortale quia se
cū dū Cassio. Ira est
animus concitatus ab penam
prouocanti inferendam. Talis
autem motus contrariatur cari
tati que non irritatur nec cogi
tat in alium primo. **Cor.** Ira vel
dicit iram zeli que est stetitacō
vicij. Et hoc non est peccatum
Sed est perfectiōis. Potest e
ciam sibi per hunc modū inisci
quis sicut dicit glosa sup̄ hūc
loam. Irascimini et nolite pec
care. Quid est inquit homo pe
nitens nisi irascens sibi vel di
cit veni tione affectus de a
proximū per quam homo non
dolet de malo proximi nec gau
det de bono eius. Licet etiā nō
dolet de bono nec gaudeat de
malo eius. Sed est indifferēs
ei et sic non est mortale. Sed
imperfectio caritatis. Vel di

cit actualē impaciēciā absq̄
appetitu vindicte. Et talis mo
tus etiam deliberatiue est vel
ale peccatum quia habet com
pletam racōnem ire sicut patet
ex p̄dicta diffiniciōe vel di
cit impaciēciā cū appetitu vin
dicte et hoc ē tripliciter. Quid
q̄ em̄ hoc a natura est sicut
in melancolicis in quibus secū
dum p̄m cōtinue mordeet na
tura. Propter qd semper sunt
turbulenti et sic nullū ē pecca
tum cū sit mot⁹ naturalis. Quid
q̄ etiam hoc est ab appetitu
indeliberato et tunc est veniale
sicut alij primi motus. Quidq̄
etiam a voluntate deliberatiua
et tunc est mortale peccatum.
Quid accidia sit mortale pec
catum vel veniale.

Accidia ex genere suo ē
veniale peccatum quia
secūm Aug. Accidia est
tedium interuū boni hoc autem
non opponitur caritati. Sed di
cit diminuciōne feruoris carita
tis in quo consistit omne veni
ale. Istud ergo est tediū mot⁹
naturalis et sic nullum est pec
catum vel est motus appetitus
contristati d opere spiritali la
borioso et sic est veniale quāuis
etiam appetitus ille sit d̄libat⁹
tiue quia cōsensus in veniale
non ē nisi veniale. Accidia vō
sicut dictū est ex genere et per
se venialis est. Vel hoc tediū

luxurie distinguitur in septem
modos. primus est cum concupis-
centia consistit in primo motu tan-
tum et sic est veniale peccatum. Se-
cundus est cum sequitur consensus
in delectatione; hic non in opus
et sic est mortale peccatum. Tercius
est cum consensatur etiam in opus
et sic est iterum peccatum mortale.
Quartus modus est cum concupis-
centia tenetur non solum corde sed
etiam palpebris visu et sic iterum
mortale est. Mathei secundo. Qui
vidit mulierem et concupiscit eam
et cetera. Et si hoc animo et fine atten-
dat mulierem ut eam concupis-
cat. Quia secundum Augustinum hic non est
ita titillari. Sed plene consentiri
libidini. Unde autem dicitur ad cor-
rupcionem quia si videret aliquis
eam ut rem pulchram et tunc
ulterius non prederet tunc par-
uum vel nullum esset peccatum vel so-
lum peccatum curiositatis. Quintus
modus est in stultiloquio ut cum
quis mulierem precat vel propter
libidinem habet cum ea familia-
re colloquium et est mortale. Sep-
tus modus vocatur ab apostolo
turpitudine glorie ut in osculo et
amplexibus hoc est etiam mortale
peccatum et tanto gravius precedenti-
bus quantomagis per talia libido
accenditur propter nimiam appeti-
tione ad ignem. Notandum vero
quod tangere mulierem sine intentione
non est peccatum. Similiter tangere
cum intentione ex necessitate non

est peccatum. Sed tangere ex libi-
dine vel osculari ad se non perti-
nente peccatum est mortale. Septi-
mus modus est quando concupiscentia
que procedit in opus et est
mortale. Notandum quod differ-
entia est inter primos motus
generative et nutritive. Quia
primus motus in generativa sem-
per est peccatum nisi per sacra-
mentum matrimonii exaltetur.
Sed non semper in nutritiva.
Quoniam potentia concupiscenti-
bilis non tantum in nutritiva cor-
rupta est sicut in generativa.
De hac materia requiritur supra
in titulo ubi agitur de speciebus
luxurie.

De peccato in spiritum sanc-
tum. Ca. XIII.

Vanius omne peccatum
sit generaliter de a dam-
natum. Et unum a pro-
prie tamen dicitur peccatum aliquod
esse in patrem. aliquid in fili-
um. aliquid in spiritum sanc-
tum. In patrem enim peccatur
ex impotentia. In filium ex ig-
norantia. In spiritum sanctum
ex certa malicia. Hoc est quan-
do voluntas potest et scit resistere
aliqui malo. Et tamen ex
sola malicia illud eligit pecca-
tum in spiritum sanctum. proce-
dit ex improba voluntate liberi
arbitrii. Et directe in pugnat
gratiam et gloriam spiritus san-
cti. Et ideo enim habet colorem

exclusionis quod quantum est de
se directe impugnacionem est me-
dia et temeraria per quod fieri ha-
bet remissio peccati. Peccatum
in spiritum sanctum dicitur irreversibile
in hoc seculo et in futuro non
quia dicitur non possit quod quia raro
dimittit aut videtur licet in seculo
quantum ad culpam. Item quia
modicum et quasi nichil dimit-
titur in futuro quantum ad penam.
Item quia non legitur dimissum
propter quod dicitur irreversibile
habet melchisedech dicitur esse
peccatum quia non legitur de eius pre-
teritum quia aduersatur fontem re-
missio nisi scilicet spiritui sancto.
Item propter impossibilitatem hominis
qui videtur potest se preparare ad
gratiam quem tanta moles peccati
premit. Sciendum quod accipit
hoc nomen irreversibile episcopus
scilicet negat ut quod nullo modo
potest remitti hoc modo peccatum
angeli et dampnatorum est irre-
versibile. Item prout videtur quod
non habet congruentiam ex se
quod remitti debeat licet ex co-
gruo si possit omnino peccatum
remitti hoc modo quolibet peccatum
mortale est irreversibile. Item
actus secundum quod aliqui culpa habet
actum dispositionem ad re-
mittendum. Hoc peccatum in spiritum
sanctum est irreversibile quia
contrariatur gratie remissioni peccati
et hoc per desperationem vel presump-
tionem vel alias species huius

peccati. Sex sunt species peccati
in spiritum sanctum scilicet despectus
cio spiritum pio. Impugnacio ve-
ritatis agnitione inuidia carita-
tis fraternae. Obstinacio finalis
in penitencia. horum numerus
sic accipitur. In emissione tria
sunt videlicet ipse remittens et
ille cui remittit et dispositio
remittendi in eo cui remittit.
In primo remittente duo sunt
scilicet misericordia et iusticia con-
tra primum est desperacio. contra
secundum presumptio. Item in
eo cui remittit duo sunt scilicet
dolus de commissio et propositum
de non remittendo. Contra pri-
mum est obstinacio. contra se-
cundum autem est finalis in pe-
nitencia prima dispositio remit-
tendi in eo cui remittit duplex
est scilicet agere vel amor boni. Con-
tra primum est impugnacio ve-
ritatis agnitione. Contra secundum
est inuidia gracie fraternae.
Definialis in penitencia nota quod
si dicit continuationem peccati
usque ad finem sic in omni peccato
in quo quis decessit est finalis in
penitencia negat. Sed finalis
in penitencia putatur est una species
peccati in spiritum sanctum scilicet
dum quod hoc sumitur sic dicitur
propositum non penitendi.

Remunerationis peccatorum. Ca. XXV.

Ecce cordis sunt hec
Cogitacio delectacio consen-
sus desiderium mali voluntas

redundat in diuisionem eorum
que sunt necessaria salutis. Et
et tunc est mortale. Si autem
tedium illud ex omissione boni
et difficultate aggregandi bo-
num ducit in desperationem; Tunc
iam accedit ad peccatum in spi-
ritum sanctum. Et si tedium
illud ita crescit quod etiam ducit
in tedium vite instantum quod ini-
ciat sibi manus. Tunc iam si-
milis erit iude qui se sus-
pedit. De auaricia quoniam sit mor-
tale vel veniale. Ca. XIII.

Auaricia secundum Tu-
lium. Est immoderatus
amor habendi. Hec igitur
autem consistit in appetendo vel in
acquirendo vel in retinendo. Si
Primo modo sic est quoniam; modo
Primo quia appetit aliena ap-
petitu completo quod procedit in opus
si esset facultas. Sic est mortale
Secundo quia appetit illud
et voluntate completo ut si aliquis
indignus conatur beneficiu eccle-
siasticu adipisci sic iterum est mor-
tale Tercio si appetit talia siue
sint illicita siue aliena cum volun-
tate adiconata scilicet si possit ha-
bere sine offensa dei ac iniuria pro-
ximis et tunc nullum veniale est siue
taliter condicione actualiter ad-
dit siue habitualiter intendat.
Quarto si simpliciter appetit ha-
bere superflua et hoc appetitu
suffocante mentem et tunc sui et co-
nditione diuini et hoc est

peccatum mortale. Quinto si super-
fluo amore inheret temporalibus cum
infra dei amorem hoc est veniale
Si autem auaricia consistat in
acquirendo. Hoc est tripliciter vel
qua acquirat res iniuste quoniam;
modo tunc est mortale vel ac-
quirat res per tale opus aut actum
aut officium quod per se est mor-
tale peccatum. Si etiam est sine lu-
cro tunc est peccatum mortale vel ac-
quirat talia per opera illicita quod sunt
veniale peccatum. Ut cum aliquis
componit verba locosa ad lu-
crum salua tamen honestate et
hoc est veniale nisi aliquis ap-
petat delectationem dissolutis
totaliter det se talibus tunc enim
est mortale. Dico autem propter de-
lectacionem quoniam si quis propter neces-
sitatem per talia sustentacionem sibi
conquerat cum aliam artem lucran-
di nesciat non reputarem eum
in statu dampnandorum Si autem
auaricia consistit in retinendo hoc
potest esse quoniam; modo. Primo
quoniam retinet scienter ea que restituere
tenetur et animo retinendi sic
est mortale peccatum. Secundo quia
retinet ea que ad necessitatem suam
pertinent et suorum vel conser-
uacionem status sui id est finem quod
debet suam dignitatem et hoc non
est peccatum. Tercio quoniam retinet super-
flua respectu vtriusque id est dictorum
et hoc tunc est peccatum mortale. Quinto quoniam
retinet superflua etiam contra experientiam

necessitatem ex insatubili cu-
piditate sic est mortale pecca-
tum precipuum aut signum ta-
lis effectus est quod quis potius
res putrescere sinit circa se quam
ulterius alijs dispenset. Quoniam
tamen quia retinet superflua quedam
ex inordinato amore temporalium
per quod modicum deficit a me-
dio largitatis. Saluo tamen
statu virtutis et sic est veniale
Nota quod auaricia ex genere est
mortale quia ab apostolo percola-
trie comparatur non quia sit de
specie illius peccati cum non ha-
beat actum eius. Sed quia ali-
ud simile facit percolatrie scilicet ser-
uendo creature potius quam crea-
tori. De Gula

Gula est ex genere veni-
ale peccatum quia appe-
titus comedendi ex sua
ratione non subiaceret dominio
voluntatis. Gula est immoderatus
appetitus edendi quod pecca-
tum potest esse quoniam; modis. Pri-
mo si est ibi solus appetitus cibum
et hoc nunquam est peccatum nisi etiam
delectacio tibi per consequens est
peccatum inquantum ordinatur
superius delectu sibi contrarium hec
enim pure sunt naturalia in quibus
nec est meriti nec demeriti
tum. Secundo si appetitus neces-
sitatis adiungitur appetitus de-
lectacionis et voluptatis in ci-
bo et hoc est veniale peccatum. Ter-
cio si est ibi transgressio precepti

ut cum aliquis sine necessitate
soluit ieiunium ecclesie vel quoniam re-
ligiosus comedit carnes cum hoc
in suo genere sit prohibitum
sub precepto sic est mortale pec-
catum. Quarto si appetitus edendi
est cum libidine ut quoniam nimis
et finali affectu inheret delecta-
cioni cibi et hoc est mortale pec-
catum. Quinto si ducitur in consue-
tudinem tale que facit totam vi-
tam hominis delectacionibus
huiusmodi hec tam vicina sunt
mortali peccato quod ebrietas ab
apostolo inter peccata mortalia com-
putatur. Ebrietas tamen quoniam;
est veniale peccatum ut quoniam ultra
necessitatem quis accipit secundum
mensuram tamen perceptibilem.
Quando vero egreditur quis a
mensura perceptibili secundum rati-
onem bene ordinata ad discer-
nendum et hoc ex tali mensura
ex qua eueritur status mentis
effrenata libidine quoniam hec deo pro-
ponit tunc peccat mortaliter. Si
quis autem alium inebriat ita
scilicet inuitans eum ad potum ut
intendat statum eius euertere et
hoc facit in eius nouentum
peccat mortaliter quia magis
aufert ei quam si auferret ei ali-
quod temporale quia vniuersa ratio
nis tollit ei. De Luxuria

Luxuria ex suo genere est
mortale peccatum quia
est contra illud preceptum
Non mechaberis. Concupiscentia

luxurie distinguuntur in septem
modos. primus est cum concupis-
cencia consistit in primo motu tan-
tum et sic est veniale peccatum. Se-
cundus est cum sequitur consensus
in delectatione licet non in opus
et sic est mortale peccatum. Tercius
est cum consentitur etiam in opus
et sic est iterum peccatum mortale.
Quartus modus est cum concupis-
cencia tenetur non solum corde sed
etiam palpebris visu et sic iterum
mortale est. Mathei secundo. Qui
vidit mulierem et concupiscit eam
et cetera. Et si hoc animo et fine accen-
dat mulierem ut eam concupis-
cat. Quia secundum Augustinum hic non est
in titillari. Sed plene consentiri
libidini. Si autem dicitur ad con-
cupiscentiam quia si videret aliquis
eam ut rem pulchram et tunc
ulterius non prederet tunc par-
uum vel nullum esset peccatum vel so-
lum peccatum curiositatis. Quintus
modus est in stultiloquio ut cum
quis mulierem precat vel propter
libidinem habet cum ea familiar-
em colloquium et est mortale. Sep-
tus modus vocatur ab apostolo
turpitudine glorie ut in osculo et
amplexibus hoc est etiam mortale.
Sed peccatum et tanto gravius prece-
denti bus quanto magis per talia libido
accenditur propter nimiam appeti-
tione ad ignem. Notandum vero
quod tangere mulierem si intentio
non est peccatum. Similiter tangere
cum intentione ex necessitate non

est peccatum. Sed tangere ex libi-
dine vel osculari ad se non peccatum
nec peccatum est mortale. Septi-
mus modus est quando concupiscentia
que procedit in opus et est
mortale. Notandum quod differ-
entia est inter primos motus
generative et nutritive. Quia
primus motus in generativa sem-
per est peccatum nisi per sacra-
mentum matrimonii excusetur.
Sed non semper in nutritiva.
Quoniam potentia concupiscenti-
bilis non tantum in nutritiva cor-
rupta est sicut in generativa.
De hac materia requiritur superius
in titulo ubi agitur de speciebus
luxurie.

De peccato in spiritum sanctum.
Ca. XIII.
Veniens omne peccatum
sit generaliter contra deum
et unum a peccato
atque tamen dicitur peccatum aliquod
esse in patrem aliquod in filium
aliquod in spiritum sanctum. In patrem enim peccatur
ex impotencia. In filium ex igno-
rancia. In spiritum sanctum
ex certa malicia. Hoc est quan-
do voluntas potest et scit resistere
aliqui malo. Et tamen ex
sola malicia illud eligit peccatum
in spiritum sanctum. procedit
ex improba voluntate libere
arbitrio. Et directe in pugnat
gratiam et gloriam spiritus sancti.
Et ideo omnino habet colore

exclusionis quod quantum est de
se directe impugnatio est me-
dici et temerarii per quod fieri ha-
bit remissio peccati. Peccatum
in spiritum sanctum dicitur irreversibile
in hoc seculo et in futuro non
quia dicitur non possit habere remissionem
dimittere aut vice licet in seculo
quantum ad culpam. Item quia
mortalis et quali nichil dimit-
tatur in futuro quantum ad penam.
Item quia non legitur dimissum
propter quod dicitur irreversibile
sicut melchisedech dicitur esse
peccatum non legitur de eius pre-
teritis quia adversatur fonti re-
missionis scilicet spiritui sancto.
Item propter impossibilitatem hominis
qui vice potest se preparare ad
gratiam quem tanta moles peccati
premit. Sciendum quod accipit
hoc nomen irreversibile episcopus
scilicet negat ut quod nullo modo
potest remitti hoc modo peccatum
angelorum et dampnatorum est irre-
versibile. Item privatur ut quod
non habet congruentiam ex se
quod remitti debeat licet ex co-
gruo si possit omnino peccatum
remitti hoc modo quolibet peccatum
mortale est irreversibile. Item
attrahit secundum quod aliqui culpa habet
attractionem dispositionem ad re-
mittendum. Hoc peccatum in spiritum
sanctum est irreversibile quia
contrariatur gratie remissioni peccati
et hoc per desperationem vel presump-
tionem vel alias species humis

peccati. Sex sunt species peccati
in spiritum sanctum scilicet despectio
spiritus per contemptum. Impugnatio ve-
ritatis agnitione invidia caritas
fraternae. Obstinatio finalis
in penitentia. horum numerus
sic accipitur. In remissione tria
sunt videlicet ipse remittens et
ille cui remittitur ac dispositio
remittendi in eo cui remittitur.
In primo remittente duo sunt
scilicet misericordia et iustitia con-
tra primum est despectio. contra
secundum presumptio. Item in
eo cui remittitur duo sunt scilicet
dolus de commissio et propositum
de non remittendo. Contra pri-
mum est obstinatio. contra se-
cundum autem est finalis in pe-
nitentia prima dispositio remitte-
tendi in eo cui remittitur duplex
est scilicet agere vel amor boni. Con-
tra primum est impugnatio ve-
ritatis agnitione. Contra secundum
est invidia gratie fraternae.
Definialis in penitentia nota quod
si dicit continuationem peccati
usque ad finem sic in omni peccato
in quo quis decessit est finalis in
penitentia negat. Sed finalis
in penitentia potest est una species
peccati in spiritum sanctum scilicet
dum quod hoc sumitur sic dicitur
propositum non penitendi.
Remuneratio peccatorum. **Ca. XXV.**
Ecclesia cordis sunt hec
Cognitio delectatio consen-
sus desiderium mali voluntas

perue tsa infidelitas in deuoco
plumpco. de speraci. timor ma
le humilians amor male accen
dens. suspicio inuidia ira. odiu
timere seculiter. **C**ultacio in
aduersis proxi. **C**ontemptus
pauperu vel peccatorum psona
rum a cepto phidia affectus p
sone cum carnalium inepta le
ticia seculi tristitia. in paciencia
auaricia. supbia. peplepitas.
obstinacio. malicia. tedium bo
ni. accidia. **I**nconstancia pen
tentiae penitens. dolor quia non
facit amplius malum. y poctis
Amor placenti. timor displi
di. uerecundia de bono opere. **A**
more priuae sensus singularis
Ambicio dignitatum. **V**ana
gloria. de bonis nature vel for
tune vel glacie. **V**erecundia de
pauperibus amicis contemptus
amomiconum in miseria. Et sic
de alijs q assignari possunt que
ex corde pecca diuine p osensu
cogitacionem de etacionem ma
lam voluntatem desperacionem
suspicionem inuidia. odiu

De peccato ois

Peccata ois sunt hec
crebra iuracio et periur
ium. **B**laphemia. no
men domini irreuerenter et uane
assumere. **V**eritatem impug
nare. **D**eum de aua et de alijs
instruere. **C**ontra deum mue
inurare. **A**teruere et horas di
tere. **D**etractio abulacio. **M**e

baduim. **V**itiu periu. **M**aledictio
Infamacio. **C**otentio. **C**ommi
natio. **I**mpugnacio. **V**eritas
azinte. **I**mpugnacio caritati
fraternae. **S**eminacio dilecti
pbitio. **P**alsum testimoniu
mala consilia. derisio. **C**ontradic
tio obediencie. irreuerenter facta
bona. **I**n ecclesijs placitare. ad
iram homine puocare. **R**ephe
dere in aliq qd ipse facit. **V**anilo
quium multiloquiu. **S**tultilo
quium. **P**roferre uerba ociosa
vel superflua vel curiosa. **I**ac
tancia uerboru politio. **P**eccato
rum defensio. clamor. risus.
Cachirus. **E**piloquiu. **L**enociu
Cantare cantilenas seculares.
In canto diuino magis stude
re vocem frangere q deuote psal
lere murmurare. **V**erba seculia
In iniusta causa aduocare. ma
lum commendare. **P**retexuere
deridere in seculis factis ali
os instruere. **D**electacionem in
musicalibus instrumentis habere
et huiusmodi.

De peccato operis

Peccata operis sunt gu
la. **L**uxuria. **E**brietas
Sacrilegiu. **S**imoniam
Sortilegia. **U**iolacio dierum so
lempnium. **I**n dignu communi
tate uotum fractio apostasia
dissolucio. **I**n officio diuino
scandalizae suo exemplo prop
mun corpore ledere homine in
cebus vel in persona vel infamia

Furtum. **R**apina. **U**sura. **D**ecap
Lubus. **V**erbicio iusticie exac
tiones ac theolonea iusta au
seculari mala ioculatoribus dare
necessaria sibi subtrahere. **S**u
flua sume ultra vires quippi
aggredi consuetudo peccadi. **R**e
ciduans simulacio tene officiu
ad qd non sufficit ul qd sine
peccato non agitur. **C**onsilare no
uitates inuenire maioribus
bellare minores opprimere delin
quere visu auditu olifcu tactu
gustu lucta oculis itineibz nu
tibus mandatis scripturis circū
stancias aggrauantes. **A**dmittē
que sunt. **T**emp? **L**ocus mod?
numerus psona moa sciencia
etas temptationem preuenire
se ipm ad peccatum cogere
Peccata obmissionis sunt hec
De deo non cogitare ipsu non
timere vel amare. **G**racias s be
neficijs no agere. **O**pa que qs
facit ad ipsum non referre. **D**e
peccatis sicut debet non dolere
Ad gratia recipienda no se ipa
tare gratia accepta no pū nec
eam conseruare ad inspiracionē
diuinam no ouertere uoluntate
suam uoluntati diuine no pfor
mare. **A**d oraciones dicendas
no actere. **O**aciones debitas
obmittere ea q tenentur ex uoto
ul pcepto ul officio negligē con
mutoz. **A**fflictoz sel i ano no
expedire parentes nonh dāre
Se ipm non agnoscere et ap

70
hendere consciencia negligere
ecclesias et pdiaciones fugere
Temptacionibus no resistere
penitencias iniunctas negligēt
facere. **E**a que statim facienda
sūt differre. **B**onis proxi si
congaudere et malis eius non
condolere. **I**nurias no temere
fidem proximo non seruare et
beneficijs eius non respondere
Delinquentes no corrigē lites
no sedare. **I**gnorantes no instruē
Afflictos no consolari. **A**monico
nibus non acquiescere

ExPLICIT liber tertius

INCIPIT liber quartus

De incarnatione xpi. **C**a I.

Sicut deus uerum ē
principium effecti
uum in creatioe. **S**ic
et refectm in redemp
tione et perfectum in retribucioe
Qui hic pē oia creauit p vbu
incatu. **S**ic oia recauit et reuo
uabit p uerbu incarnatu. **P**orro
circa incarnationē xpi talis fuit
ordo. **S**alutatio angelica. **R**espo
sio uirginis. **S**anctificatio ma
terna. **C**onceptio diuina de qba
nunc est agendum. **D**e saluta
tione angelica. **C**a II.

Angelus est gabriel qui
fuit de ordine archan
geloz ad beatam uirginē
cui ad sēlu apparuit. **V**isioe cor
porali quamuis ei loqueretur
loacione spiritali. **A**d istud
nobile sacramentu nūc? debuit

angelus ppter tria ppter cog-
nitionem virginis ad nau-
tam angelicam. Secundo ppter
ordinem perditionis humane
quia sicut uir dyabolus in ser-
pente ad mulierem ita hic de-
uinit p angelum ad virginem
uexit sic opposito medicina re-
spondeat morbo et repaco lap-
sum at remedium in no uimento.
Tercio quia sicut illa gracia fu-
it repaco nature humane sic fu-
it et ruine angelice unde com-
muni beneficio communiter uita-
q; natura debuit ministrare dici-
tur saluatio beate virginis in
tres ptes. pma pars incipit cu
dicit Aue gracia plena dominus
te um benedicta tu in mulieribus.
Secunda subiungit elizabet. Cum
ait Et benedictus fructus wen-
tris tui. Tercia apposuit eccle-
sia ut in reuerencia marie nome-
haberet. Nam maria non est
de textu. Ista saluatio comen-
tanda est ppter quatuor pmo
ppter actorem quia missus est
angelus a deo. Secundo ppter nu-
tum non em homo fuit dignus
hic nunciare. Sed angelus nec
quolibet angelus sed gabriel.
Tercio uero q saluatur quia
uirgo nec quolibet sed maria.
Quarto ab ipso modo salutan-
di qui iudicat inuocacionem virgi-
nis aue vel gracia conuersacio-
nis cum dicitur gracia plena.
Item excellenciam concepconis

cu dicitur domini. Item qm
pauit uirgo ppter tria singula-
ris cum dicitur benedicta tu in
mulieribus. Salutationes que-
dam inueniuntur optatiue salu-
tis. Regum ppter saluatiue rep que-
dam gne. Apostolus. ga vob
est. par quedam gaudiu. Tho-
gaudiu tibi semp fit. quedam
benedictio nis michi. benedictat
angelus hec autem saluatio an-
geli ex omnibus coflatatue co-
tinet em saluationem cu dicit
Aue et gracia cum dicitur ga-
cia plena et gaudiu cum dicit
dominus tui et benedictione
cu dicit benedicta tu in mulieribus.
Preterea in hac saluatio-
ne notatur triplex prozatiua
virginis gloriose scilicet pso-
ne cu dicit aue gracia cum dicitur
gracia plena. glorie cum di-
cit benedicta tu in mulieribus.
Nota deniq; ser in angelica
saluacione legatione. Primo
q reueretur beata uirginem
saluauit cu dixit. Aue gracia
plena dñs tecum. Secundo q
excellenter commendauit ibi.
Benedicta tu in mulieribus. Ter-
cio. Quam dulciter conforta-
uit ibi. Ne time. Maia. Quar-
to. Quam diligenter legacio-
nem suam compleuit ibi. Ecce
concepies et paries. Quinto
quaz eleganter modis exposuit
posuit ibi igitur spiritus sanctus
supueiet in te. et vultus altis. re-

Sexto qm conuenienter proble-
nascitur describit ibi. Ideo q;
quod nascet ex te sanctum vo-
cabitur filius dei. De respon-
sione virginis. Ca. III.

O vos legim; dyalogos
in scriptura. Vnum me-
etiam et dyabolum quo-
mors concludebatur. Alterum
inter mariam et archangelum
quo vita oriebatur. Vide autem
etia que fecit beata virgo in sa-
luatione angelis sc; cogitacio-
nem deliberatione quia cogita-
bat qualis esset ista saluatio.
Interrogationem quia quere-
bat. Quomodo fiet istud. Con-
senciebat quia respondit. Ecce
ancilla domini. Nec in delibera-
toe fuit. Benedicta fuerit eua. Nec
interrogato dubia fuit. Zach-
arias. Nec in consenciendo tar-
da fuit. Zana. In responsione
consensus beate virginis qua-
tuor vba iuuenies que quatuor
vires et dolet mo ait em. Ecce
q; est obediencie prompte. An-
cilla domini q; est humilitatis
perfecte. Fiat michi q; est cari-
tatis inflamante. Secum vbu
tuu q; est fidei idubitate. Sep-
te n verba hec locuta est beata
virgo. Primum Vnum non ha-
bent. Secundum Fili quid fecisti
nobis. Tercium Quodcuq; dixe-
rit vobis facite. Quartum Quia sa-
luauit. Elizabet. Quintum Quo-
modo fiet istud quoniam viru

non cognosco. Sextum Ecce an-
cilla domini. Septimum Magni-
ficat anima mea dominu. Veru-
bum primum fuit p etati. Secun-
dum caritatis. Tercium instruc-
cionis. Quartum consolacionis.
Quintum discrecionis. Sextum
humilitatis. Septimum oracionis
et gratiaz actionis. Nota quod
verba pte ita omnia fuerunt
bona preter vltimu. De
sanctificaco vrginea. Ca. iiii.
Sanctificatio triplex e
quedam est omnis q
fit p sacramenta. Que-
dam specialis que fit p gracia
spiritus sancti. Queda specia-
lissima vt que fit per gracia
figurate. Prima remouet cul-
pam et confert gracia remanet
tamen fomes et promittit ad
petandum et talis est in bap-
tizatis. Secunda remouet cul-
pam et promittit petandi
mortaliter. Et talis fuit sancti-
ficatio Iohannis baptiste in vte-
ro et Jeremie. Tercia remouet
culpam originalem et promittit
ad petandu tam venialiter q
mortaliter. Et talis fuit in bea-
ta virgine. Et e sciendu q licet
gracia sanctifi acionis in vtero
sit quantu ad efficiam maior
q gracia sacramentalis. Tame
quantu ad aliqs effectus ma-
ior est ista quia baptismus im-
primat caractere et apit ianuam
regni et abilitat hominem ab

alia sacramenta quorum nichil fa-
cit sanctificatio in utero ex se.
Veritamen gratia sanctificatio-
nis in utero excellit in hoc gra-
ciam baptismalem. Quia tali-
ter sanctificatus non potest pec-
care mortaliter et ad venialia
minus inclinat eum fomes. Ap-
pet qd minora et pauciora veni-
alia committit et talis gra-
tia fuit in Iohanne baptista. Et ideo
ne inuaniat gratiam dei recipi-
et fugit omnem societatem et
arctissimam in se penitentia; te-
nuit ne leui salte; maculare pos-
set vitam sancte. Patet. Genes.
qd in sanctificatione in utero co-
fertur gra-
tia media inter gratiam
sacramentalem et gratiam plene
confirmationis in patria que
habet sibi coniunctum finem vlti-
mum. Ad confirmationem est
perfectam. Tria pertinent. Pri-
mu est inseparabilis rōis coniun-
ctio ad dñm. Secundum est in-
flexibilis subiectio inferiorum
peccatorum anime sub imperio
rationis. Tercium in discōtinu-
abilis conuersione actualis to-
tus hominis in dominū. Quo-
nam diuina dulcedine affectus
ex toto corde et ex tota anima
et ex omnibus viribus semp actu
tendit in dominū etiam in qd
cumq; aliud in quo relucet de-
us. Primum horum habet gra-
ciam sanctificationis simplici-
ter ut scilicet nullus qui eius

particeps fuerit possit peccare
mortaliter. Sanguinem habuit
beata virgo et ideo nec veniali-
ter vnquam peccauit. Sicut
dicit beatus Augustinus. Terc-
cium autem non potest conue-
nire gratie vie. Et quod hoc ex
dei fructione causetur que tan-
tum est in patria. Tres fuerunt
sanctificationes in matre dei.
Prima fuit sanctificatio in utero.
Et hec em habuit effectus
tres scilicet. Originalis culpe
expiationem et gratie infusio-
nem. Et fomes tantam restin-
ctionem qd non possit in aliquo
peccatum duci. Licet tamen fo-
mes in matrem secundum essentia-
m. Secunda sanctificatio fuit
in sancti spiritus obumbratio-
ne et filij dei conceptione. Que
tribus premisis duo superaddi-
bit. Quomodo fomes ex-
tinctionem. Et confirmatio-
nem in bono. Ita qd que prius
tantum poterat non peccare. Nā
non possit peccare. Hos duos
effectus exprimit angelus. Lux
p̄mo. Spiritus sanctus superue-
nit in te. Quam ad p̄mū
et sūis altissimi ob umbrabit
tibi. Quantum ad scdm. Ista cō-
firmatio non fuit tibi arbitrii
ablatio s̄ ei? p̄ gra-
tia; opletio p̄t
ea spūs superueit in ea non solū
ad scdm s̄ etiam ad fecundandū
cui? virtute vgo cepit vgo pep-
it et p̄ p̄m vgo iuola p̄mānt

Tercia sanctificatio fuit in filij
dei habitatione qui nouem me-
sibus in utero eius mansit et
his omnibus predictis duos ef-
fectus addidit. Unus fuit qd
omnes dispositiones fomes
sublate fuerunt sicut qm morbo
cui atus est adhuc interdum ma-
nent reliquie curande. Secū-
dus fuit dedicatio ad diuina ita qd
etiam licetis vltis humanis
scilicet matris nonalibus eam ap-
taret et impossibile quia tūc
non solum mens sed et corp?
luc diuinitatis res splenduit
ut signatum est. Ezech. xliij. Et
predictis collige qd fomes et
p̄sona iūde et natū a p̄sona q
dem quam ad malum pronā
facit ac stimulat ad peccatum.
Naturam vero quia carnem in
fuit prout est principium ad
carnem alteram. Sed beata vir-
go in prima sanctificatione que
fuit in utero mundata fuit ab
originali peccato inquantū fo-
mes respicit personam suā quia
nichil in persona sua purgandū
remansit. In secunda vero sanc-
tificatione que fuit quando spi-
ritus sanctus superuenit in eam
purgata fuit a fomite put fo-
mes ipse naturam scilicet re-
spicit in comparatione ad pro-
lem propagandam non opere
nati. Sed opere spiritus sanc-
ti scilicet remotus fuit essentia-
liter propter quod para ab

ea separanda in corpus cristi
de fomite nichil habuit sicut
nec mater. Nota similiter ex p̄-
dictis et ex sequentibus qd bea-
ta virgo in prima sanctificatio-
ne excellit p̄uitate ad quā
habuit ante peccatum. Per cō-
firmationem excellit angelos
quoniam illi nec crescere
possunt in primo substantiali
huit nec de crescere. Sed beata
virgo proficiens potuit in meri-
to et nō deficere. Pūitas fuit
quadruplex matris dei in qua
nulla creatura sibi potest cōparari.
Prima puritas sanctificationis
in utero omnis em rationalis
creature puritas vel est nature
ut in angelis. Vel est gratie gra-
tis date ut in innocēcia primi
hominis status. Vel est gratie
gratum facientis et ista tertia
maior est alijs duabus. Unde
cum in illa spiritus gratie ma-
ioris domini gratia fuerit super-
ma patet qd vicit puritate ois
creatura pure. Secunda est pu-
ritas innocentie in vita simi-
ter in qua repellit quia bea-
ta virgo vixit sine omni peccato
et hoc oportuit esse maxime gra-
tie que nō solum naturā ipsius
p̄ficeret. Sed eam supra legē
corrupte nature excolletet. Ter-
tia est puritas virginie castita-
tis in qua excellit et angelos
et homines. Angelos quidem
quia secundum Hieronimū hec

etinet p virtute castitatis qd
in anglis est necessitas natura
Item excellit in hoc hoines q
pimum exemplar fuit huius in
tegritatis. **S**almista Adduce
tur te. v. p. p. e. of. **P**reterea
ostendit illud alia ratione quia
suma est hec pietas q possum
pter suum seculi quasi contrariu
pati quam possit viciari et tal
fuit viginitas domine nostre que
gaudiu matris habet cu virg
nitatis honore. Et ideo nec pri
mam similem visa e nec habet
sequentem. Quarta est pietas
sanctificationis ex superuentione
spus sancti et psona dei in q
similiter excellit omnem crea
turam. Cum enim esse matrem
dei sit dignitas supior que cre
ature pure communicari potest.
Necesse est gra ad hoc dispo
nentem esse maiorem omni gra
cia pure creature. Oportet ergo
preuilegium sanctificationis sue
in hac parte sanctificatione ali
orum excedere.

**De conceptione domini
CAPITVLVM V.**

Mox ut virgo beatissi
ma assensum angelo p
buit. Dicens fiat m
secm verbu tuu. Spus sanctus
sup ea venit ac filium dei conce
pit. Dec autem tria fuerunt hinc
tempe et non natura. Tunc im
pleta sunt omnia preabula figu
raz do auctora scripturaz ac de

fidelia prophetaz ppter qd etiam
abue? ppi plenitudo tps dicit
qz aut pps non pus nec postel
us venerit sut nonnulli rationes.
Prima e vt ordine; vniu nō
turbaret singla naq; suis sunt
tempibus qntomas in maximo
ope dei sciz filij dei in carnatione
Secunda ne fides et spes pmissa
in carnatione pient. Si enim
taedallz vices qntidie decemul
sent et tepuissent. Sed prius
venire non fuit necesse qz non p
dest medicina spua is in effect
tu recipientis. Tercia vt supme
infirmitatis culpe inmediate suc
cederet melioratio. Si ut summu
aucte statim sequitur eris et
sanatio. Quarta vt homo lege
naturali et pus vt scripta omni
rentur vt dicit Augustinus. Quia
si xpus statim venisset diceret
homo qz per legem naturalem
saluari poterat et superflui ad
uentum crederet ppi. Similiter
poterat dici de lege scripta sed
copto qz nec sic nec sic saluari
poterat vt cum omnes ad in
feros descenderent. Tunc ven
it ipse. Quia tunc erat tem
pus miserendi ei. Septa sicut
pim homo fuit conditus septa
die ab vici mundi oplementu
Sic deus homo fieret in septa
etate ad totius creature pfectio
ne septa em etas apta e ad ex
ciciu sapientie ad remissionem
culpe ad meritum vite eterne.

Ad transiunt de statu miserie
ad statum glorie Et ista nota
tur in sexta etate ratione perfec
tionis senarii Septima quia
cristus nō debuit venire in pri
cipio temporis cu aduentus ei
nimis fuisset festinus nec i fine
hec ultimo Quia tunc nimis
fuisset tardus Sed debebat sal
uatorem inter tempus morbi
et tempus iudicii introducere
te nous remedi. Octaua quia
debebat ductorem perfectu tunc
se ostendere cum esset oportuni
tas curandi ad bnuum hoc
est in fine temporum Et tamen
terminum vt p timorem iudi
cij statu latu per spem premij
attrahi et per exempli perfecti
onem animati sequi possem?
efficaciter ducem nostru Nota
qz debebat mediatorem quedam
membroru suorum ipsu prece
dere Quendam ipsum sequi In
iarnatione cristi multe figure
precesserunt et pphete de quib
bus aliquis assignemus abai
ham descendit i egiptu cu peg
naretur ibi lapis precus est i
monte sine manibz flumius e
gediebat de loco voluptatis
ad irrigandu paradisu Sapien
tia edificauit sibi domum et ex
coit collu. Septe tronū fecit si
bi salomon de ebor gracia No
uum facit dominus sup terrā
femina circūdabit viciu Ionas
in mare proicietur et mare saba

tur **S**ullabunt montes bulce
dinem Descendi in ortu nuam
vt viderem poma conua. Vell
gedeonis rotificatur mana ser
uat i vena aurea Virga aaro
florat flos de radice eius ascē
det Emittere coluba i archa
Noe mittitur lignu in aquas
Marach paradisu plantatur
Moyles ponit in fucellā aureā
Phael induit ioseph tunica
polimica In sole posuiter su
Duo viri ferunt in vete locu
de terra promissionis Mittit
Ioseph in cisternā Debs forti
tudinis nre spon sal i ea muel
Emitte agnū do. Rotate celi i
sup et nubes pluant ius. Aice
det dominus sup nu le. Misere
cordia et veritas obauerunt
sibi Gema carbunali in cina
moro auri Simul i vnu diues
et pauper Ego primus et nouis
simus Ieremie Caritate perpe
tua dilexi te Mittitur Daniel i
lau leonum apparet in camino
Quartus similia filio dei Vm
bra dicitur i homologio Achab
gradibus decē ignis apparet i
tubo non cobuens Ezech. solē
nube tegā Ecce. Quis lucidi
sole et hoc deficiet **P**sal. A lu
mo celo egressus. **R**ationes
inagnationis xpi **Ca. Vi.**
Et verbum incarnati
facta est humani gene
ris reparacio Nō quia
aliter saluari non poterat Sed

Quia nullus alius modus ita congruus ipsi reparatori et reparabili ac repationi congruebat in quantum iste modus reparatori. Quoniam dicebat os tendere suam sapientiam et bonitatem. Quid autem potest us coniungere extrema summe distantie hoc est creatorem et creaturam. Magna enim fuit potentia in distinctione dispersi eorum. Maior in distinctione illorum ad spiritum creaturam. Maxima in distinctione istorum omnium ad spiritum incarnatum et ubi maxima est dispersio. Quid vero est sapiens quam quod ad perfectionem uniuersi fieret distinctio primi et ultimi et hec est uerbi dei quod est omnium principium et huius nature que in operibus sepe dicitur fuit ultima omnium creatura. Quid autem benivolentia quam quod creator rerum communiter se voluit rebus et hec beniginitas fuit magna in communicatione sui omnibus rebus per presentiam. Maior quod communicauit se bonis per gratiam. Maxima quod communicauit homini et per consensum quens generibus singulorum in unitate persone. Fuit etiam iste modus congruissimus ipsi reparabili quod homo per peccatum conuult in infirmitate et malicia et ignorantiam per quam ineptus factus est ad prout diuinam imitandam et ad uirtutem cognoscendam et ad bonitatem diligendam et ideo

deus homo factus est. Per quod reddidit se homini imitabilem et cognoscibilem ac amabilem. Fuit iste modus similiter congruissimus nostre repationi quod dominus in forma sui paruulatus salutem seruauit. Sunt et alie rationes quare conueniens fuit dominum in incarnatione. Prima quia prout reparator quod stultit nobis dominum. Unde conueniens fuit ut reparator redderet nobis dominum. Secunda quia humilitas docuit deum. Sed non potuit humiliari usque ad penas in natura diuina oportuit ergo quod in alia. Tercia ut prophetas adimpleret. Vnde saie Ego qui loquebar ecce assum. Abacuc apparebit in fine et non mendacius. Si mora fecerit ex eum ut doceret vincere potius per iusticiam quam per potentiam. Quarta propter uitam huius inconueniens. Quia si deus incarnatus non potuit nescire vel noluit uidetur in eo esse potentia vel ignorantia vel inuidia quod absit. Quinta ut tanta esset humilitas in redemptione quanta fuit superbia in per uicatore. Quia superbia tanta fuit ut homo uellet esse deus. Unde humilitas tanta debuit esse ut deus fieret homo. Sexta est ut nostrum amorem excitaret. Et spem nostram erigeret. Septima ut exemplum imitandi nobis daret in forma uisibili et humana

Quibus opera trinitatis sint in diuina ita ut quicquid operatur una persona operetur et alia tamen solus filius accepit carnem non pater nec spiritus sanctus et habemus simile in tribus dominis celis inuentibus tertia ipsarum rebus de quibus potest dici Quicquid facit una facit alia una tamen sola inuenitur. Eodem modo dicendum est quod opus incarnationis quicquid attribuitur patri ut ubi cum uenit plenitudo temporis natus est deus filius suus. Quicquid attribuitur filio ut ubi Erius a patre et uenit in mundum. Quicquid attribuitur spiritui sancto ut cum dicitur in simbolo qui conceptus est de spiritu sancto. Sed hoc ideo dicitur quia opus incarnationis fuit maxime potentie sapientie et bonitatis que tribus personis attribuitur. Sunt autem multe rationes quare filius incarnatus sit et non pater uel spiritus sanctus. Prima ut per eandem sapientiam qua mundum condidit et fieret reparatio. Secunda ut qui filius est in diuinitate esset filius in humanitate. Tercia ne idem esset pater et filius si pater de homine nasceretur. Quarta quia conuenientius imitabatur qui est ab alio quam qui est a nullo. Quinta propter confirmationem hereditatis nobis promissam ne scilicet possemus patri dicere Domine tu habes filium

cui optat hereditas quam homini promissam. Sexta ut patris erga nos ostenderetur caritas. Iohannes dicit deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret. Septima ut ostenderetur quod deus pater nichil habet quod non sit nobis paratus dare cum filium suum unigenitum dedit. Octaua ut sciret filius dei factus est homo sic homo fieret filius dei. Apertum. Qui sit deus filius suus ut adoptionem filiorum exprimeret. Nona ut esset occasio salutis que dicitur occasio ruine quia homo scientiam diuinam appetendo que filio dei appropriatur cecidit. Decima quia ymago debuit per ymaginationem reparari. Undecima quia sicut uerbum mentis mediante grossiori natura emittit se per uocem sic per uerbum eternum per assumptionem nature nostre. Duodecima quia mediis inter personas debuit esse mediator dei et hominum. Tredesima quia sapientia patris reparare debuit appetitorem sapientie. Sed scitis sicut dii scientes bonum et malum. Decimaquarta quia de centissime coniungitur humilitas cum sapientia. Proverbia. Vbi humilitas ibi sapientia. Unde filius dei precipue debuit incarnatio. Decimaquinta quia ydola non sunt nisi sapientia dei que filio dei appropriatur. Unde cum singule ydola singulorum ydolatrum

fiat cause tunc demum sunt omnia
perfecta et completa cum per unionem
ad suum principium redierit. **Propter**
Quia si pater fuisset incarnatus
tunc nulla persona esset in principio
Propter. **Quia** oportuit incarnari
personam tamquam sacerdotem supplica-
re pro nostra natura assumpta. **Sed**
magis deus filium supplicem patri
quam excoerco. **Propter**. **Quia** si spiritus
sanctus fuisset incarnatus tunc duo
essent filii. **Propter**. **Quia** nullus de-
bet magis reducere hominem ad di-
vinam cognitionem quam verbum quod
se pater declarat quod est unibile
carni sicut verbum dei. **Propter**. **Quia**
nullus magis reducere hominem de-
bet ad filiationem adoptivam quam
filius naturalis.

De modo incarnationis. Ca. I.

In omni reparatione omnium
deus erat ut fieret co-
arsus cum de triplici
hierarchy scilicet divina angelica
et humana. **Ubi** in ministerio in-
carnationis fuit coarsus angelica
natura et virginis concipiens. **Cum**
filius in mundum mittitur non fit lo-
ci mutatio. **Sed** nature humane
assumptio quod ipse mitti est esse ut
prius fuit. **Sed** aliter ibi esse quam
prius fuit et hoc alteritas non est
ex parte eius quod est secundum immutabilem
Sed ex parte eius in qua est quod unibilis
carni nostre. **Ubi** mutatio non fit
ex parte sui sed nostra propterea in loci
mutatione exigitur non esse quod

nisi prius erat. **Sed** nec hoc est in
filii missione quia post incar-
nationem fuit in preteritum sicut spiritus prius as-
sumptus nature nostram quoniamque modum
scilicet misericorditer. **Apud** secundum
suam naturam nostram saluos nos fe-
cit. **Ubi** scilicet pro salute nostra pro-
opat? est saluos in medio terre. **Sa-**
pienter quod assumptus bonum naturam
et probando malum culpa. **Propter** autem
mel comedet ut sciat te probare
malum et eligere bonum fortiter.
Quia sic assumptus natura nostram
quod nunquam deposuit eam. **Quia**
post mortem unica fuit deitas
carni in sepulchro et anime in in-
ferno. **Ubi** scilicet quod coniuncta
sunt quia summum et primum.
Hoc est deus et unus. **Verbum**
caro factum est quoniamque modis
scilicet. **Secundum** carnem quod
secundum veritatem carnis. **Pro-**
pter autem. **Verum** languiores nostros
ipse tulit propter carnem. **Quia**
propter operationem carnalem.
Matthaeus quod in ea natum est
de spiritu sancto est supra car-
nem. **Quia** meritis nostris non
exigentibus. **Apostolus**. **Non**
ex operibus iusticie que fecit
nos. **Sed** propter carnem quod
ad salvandam carnem. **Et** hoc
quantum ad fideles efficienter
licet quantum ad homines su-
ficienter. **Luce**. **Vocatum** est
nomen eius Iesus. **Quia** sal-
uos nos facit scilicet contra carnem
quod ad maiorem dampnationem fidelium

Ubi si non venissem et etc. **O-**
pus assumptionis nature nostre
non animatio sed incarnatio no-
minatur cum a digniori res con-
sueverit nominari hoc autem est
propter multas rationes scilicet ut
fiat expressio nominatio et ut
profundius explicetur dignatio
misericordie et quia magis vo-
nota est pars carnis et ut ma-
ior exprimat humilitatio eo-
rum magis a deo distat caro quam
anima. **De** unionem et naturam
assumptam. **Ca. Vii.**

Sicut in deitate una est
essencia et tres persone
ita in christo est et diversio
una persona et tres essence scilicet
deitas anima et caro hoc est e-
ternum novum et antiquum. **Sed**
deitas est eterna et anima est
nova quia in assumptione creata.
Caro vero antiqua quia ab a-
dam propagata et christus secun-
dum naturam deitas est generatus
secundum animam vero creatus et se-
cundum carnem factus. **Unio** fuit
triplex in christo scilicet deitatis ad
animam et coarsio et deitatis ad carnem
et coarsio. **Due** prime uniones
semper manserunt. **Tercia** sepa-
ta fuit in morte. **Unio** ergo dei-
tatis ad humanam naturam non
est in unitate nature. **Sed** propter
non dico persone humane sed di-
vine hoc est non assumptum sed
assumentis non persone cuius li-
bet. **Sed** soli verbi. **Quia** enim

impossibile est quod divina natu-
ra concurret cum alia sicut pars
ad constitutionem tertiarii vel ipsa
transcat in aliam vel alia in ip-
sam propter simplicitatem et v-
nitatem ipsius perfectissimam pre-
terea divinitas et humanitas si
misterentur in unitate nature sed
personae et sic intelligitur in fun-
damento illud analogum. **Ubi** dicitur
Na non sicut anima rationalis
et caro unus est homo ita deus
et homo unus est christus. **Ubi** namque
ponitur similitudo quantum ad
unitatem persone non nature quia
caro et anima differunt in ho-
mine quantum ad essentiam. **Con-**
stituunt tamen unam personam
eodem modo inter divinitatem et hu-
manitatem christi est differentia et
tamen est una persona quia di-
vina natura in nullo supposito
potest esse in propria persona ho-
minis sed dei et preterea deus
in una personarum suarum fecit se
ipsam suppositum humane nature.
Unde tantum una est personalitas
et unitas personalis id est ex p-
te summentis. **Adesse** namque per-
sone triplex erigitur distinctio
figuralitatis et naturalis in co-
municabilitatis ac excellencie
sive dignitatis preterea nullum
universale est persona preter se-
cundum animam non est persona sed
preter tertiarii christus secundum quod ho-
mo non est persona. **Ex** his patet
que sit vera vel falsa inter has

quatuor appositiones prima per
sona personam assumpsit. Secunda
naturam personam assumpsit. Tercia
naturam naturam assumpsit. Quarta
persona naturam assumpsit. Pri
me due simpliciter sunt false. Tercia
vno modo est vera alio modo
falsa. Si enim sumatur natura put
est omnis tribus personis sic est fal
sa. Si vero sumatur natura put
est in persona sic et vera. Quarta
appositio simpliciter est vera ad
intelligentiam horum nota. Quod tres
fuerunt opiniones de incarnatione
christi. Prima dicebat quod fili
us dei assumpsit hominem. Secunda
dicebat quod assumpsit humanam
naturam. Tercia dixit quod assump
sit hominem; ut videtur. Prima opi
nio non sustinetur in scolis nisi per
petitionem quod ponitur quod in christo se
due persone quod falsum est. Secunda
omnis est et celebris. Et ponitur
hoc scilicet quod christus est unus solus; sic
aliquid secundum quod habet. Et ponitur quod
assumens non est assumptum. Item
quod ille habet est diuina essentia
et e converso. Item quod omnis appetas
filius dei id est illi et e converso. Tercia
opinio tanquam heretica repro
bat quod apponit esse duas natu
ras in una persona christi et quod due
substantie humane nature non
pertinent ad personam filii dei
sed extrinsecus se habent ad ipsam.
Dicimus ergo quod tanta est ibi
vni ut quicquid dicitur de filio dei
dicatur de filio hominis et e converso.

Tanta est vni ut quicquid dicitur de filio dei dicatur de filio hominis et e converso.
hijis tamen exceptis in quibus expri
mitur vni vel claudetur negatio.
Si enim sit vocabulum in quo aliq
pugnancia includitur sicut est
vniue assumere assumi in quibus i
cluditur respectus vniuersi vni
nature ad alteram; tunc non tenet
predicta regula. Si tamen non tenet si
in vocabulo includitur negatio
aliqua? cuius opus alteri appetit
sicut incipere esse creaturam et consimilia.
Nota quod apparet loquendo oppositio
corpus diuinitas est corporis et anime
vniue est diuine nature ad huma
nam. Tamen vniue ponitur quandoque
preliquo. Quinque stat fuerunt
primi hominis et de quolibet statu ac
cepit christus aliquid. Primus status
fuit innocentie de quo accepit
immunitatem peccati. Secundus
gracie de quo accepit plenitudinem
diuine gracie. Tercius culpe de
quo accepit reparationem peccati.
Quartus fuit pene de quo
accepit passionem doloris et
tristitie. Quintus glorie de quo
accepit plenam fructum. Cor
pus christi secundum Damascenum
formatum fuit ex sanguine beate vir
ginis. Non ex cane. Nam de materia est
secundum philosophos tamen materia mixta
re habet virtutem formativam; quod ac
tione materia formam; est prius et non
mixta. Cum igitur beata virgo appetat
materia vere habeat oportet quod
materia contulerit quod secundum naturam
sit materia conueniens humani corporis
et tamen virtualiter integritatem non polluat.

Tanta est vni ut quicquid dicitur de filio dei dicatur de filio hominis et e converso.
talis autem materia non est caro
quia philosophus dicit id quod est pars
actu non est materia generacionis
cum non sit potentia totum caro
autem est actu pars. Unde non
est materia generacionis talis
quoque non fuit semen femineum
quia hoc puritati virginis non
conueniebat nec etiam secundum
philosophum est necessarium ad genera
tionem quia mulieres a qua con
cipiunt sine seminatione talis
ergo materia fuit sanguis quia
ille secundum philosophum est et in nobis ma
teria generacionis quod autem di
cit apostolus ad romanos. Qui factus
est ei ex semine de muliere. Intelli
gendum est originaliter non ma
terialiter. Virtus autem forma
tua in beata virgine non fuit
ex patre carnaliter. Sed ex vir
tute altissimi. De virtute in
carnacionis. Ca. I.

 Minus per peccatum
appiam excellenciam; me
tis ac dei amicitiam et i
nocenciam hoc autem recuperare
oportuit per beneficium saluatoris
excellenciam enim recuperare non po
tuimus nisi per excellentissimum
reparationem quia si per meram
creatura reparationem essemus tunc
oportet nos esse subiectos illi
creature. Innocencia enim reu
parari non potest nisi per satis
factionem sufficientissimam que
videlicet deus esset et homo. De
us quidem qui per omnino satis

facere possit. Homo vero de ge
nere adam qui peccauerat ille
namque congrue satisfecit et de
bet. Sed non potest nec debet nisi
homo. Amicitia ergo reforma
ti non potest nisi per mediatoris
conuenientissimum qui scilicet utique
parti conformis esset et utique
parti amicus hoc vero christo con
uenit qui est deo similis per di
uinitatem et homini per humani
tatem. Venit enim deus in incar
nationem tanquam dominus ad
seruos ut eos corrigeret tanquam
magister ad discipulos ut eos
instrueret tanquam medicus ad
egros ut eos sanaret. Per pri
mum ostendit deus potentiam.
Per secundum sapientiam. Per
tercium bonitatem. Quatuor fructus
incarnacionis assignat. Primum di
cens manna de celo descendit ut
gaudeant esurientes de vni
teli brocis erupit ut gaudeant
fidentes. Oleum effusum est ut gau
deant egrotantes lapis in ma
nibus de morte precibus est ut
timeant negligentes christo ho
mini plures actus conueniunt
nobis multis salutari. Apparet
quod diuersis rebus naturalibus
et artificialibus. Apparet igitur ipse
namque cristus dicitur capere
propter sensum et motum spiritua
lem quo mentibus suis influit
mediator quia participat pro
prietatis humane nature et diuine
et ideo efficaciter ita dicitur patre.

et nos poterit mediate funda-
mentū. ppter fidē qua in nob il-
luminat intellectū. Hostiū. p-
ter caritatē q pfect affcū. Pas-
tor. inquantū incoipat nos eco-
lehe placamētoz picipacōez.
Hostia qz soluit obligacōz. co-
tracta p pccm origiale. et etiā
pcta actualia. Sacerdos qz ipse
se rogat ipse se exaudit. Ipse
seuus rogat se dñm et ipse ds
exaudit se hoīem. Via in exem-
plo. Vita i pmo. Hec enumeat
Ber. qz vtilitates aduēt?
dñi dices vit medic? ad egro-
tos. recepto: ad uēditos ad ex-
tates via ad mortuos vita. No-
ta mltas vtilitates incarnacōis
xpi. Sunt ad huc multe vtilita-
tes incarnacōis xpi. Quia deus
factus est hō vt fieret hō deus.
Dñs factus est seruus vt fieret
seruus dñs. Deus de celis ad-
tās descēdit vt hō de trīs ad
celos ascēderet. Deus factus est
filius hoīs ut hō filius dei fieret.
Immortalis factus ē mortalis
vt mortales fieret immortales.
Diues in oēs fact? ē paup vt
paupes fieret diuites obscura
ta est lux vt nos illuminaret.
Esuriuit panis vt nos reficeret.
Sitiuit fons vt nos mēb-
aret. Tristitia ē leticia vt nos
letificaret. Pauebat vidua vt
nos confortaret. Lassata ē via.
vt iter nrū ad celestia dirigēt.
De mirabilibz incarnōis Ca. 2.

Rexellebat incarnatio
xpi nām ocepōem in
pluribz p qd apparuit
qz ibi natūa pōdit sua iura. In-
ueniūt ibi mltā tā expte mē-
qz ex pte. plis qz etiā ex parte
modi q nō sūt sū viam natūe
sed scdm potētiā vūtis infimā
q solius dei est. Mira igit fuit
rūt in matre q scdm Ber. fuit
Sū pudore fecūda. Sū gūaīne
grauida. Sū dolore puerpera.
Ibi portauit stella solem. p al-
mes vitē rūt fontē filia patris
creatura creatore. Rūt inqñtū
matris ac filia. plis fuit qz
posterior cōtō minor. Mat. et
virgo fuit et cū deo filiū cōmū-
nē habuit. Maledictionem le-
gis euasit vbi maledcē fuerit
virgines et cōiugate. Virgines
quidē qz nō genuerūt. Cōiuga-
te vero qz indolore peperūt. Et
vtrūqz bīa vgo euasit qz vir-
go genuit et dolore nō sensit.
Aug. Speculū nō rūpit mōi?
solis integritatē virginis. In-
gressus aut egressus viciat po-
tuit deitatis. Mirabilia qz fue-
rūt in ple qz in instātū fuit ibi
sanguis sepacō. cōsolidacio.
figuracio. animacio. deificacio.
Et qd ista non fuerint successi-
ua. patet ex scriptura. Iecemie.
Femina circumdabit vicum.
Patet etiā ex virtute spiri-
tus sanctus. scilicet cuius est
subito operari et cetera. Aug. 9.

Quāuis autem mēbra corpis
cristi fuerint in conceptione cō-
pleta et pfecta vsqz ad anime
susceptionem ipsorum tamen
mēbrorū distinctio scdm Aug.
tā praua fuit et tenuis qz huma-
no visui vir possit subici quia
in tanto fuit vñ corpus illud
quo aliqd conceptus tamē for-
matur quantū infra plvi dies
augeri potuisset i vtero. Vnde
miraculosum fuit qd vita par-
uū corpore recepta fuit anima.
Sed hoc factū fuit ideo vt con-
ceptio cristi quantū manendi
in vtero non esset nostre cōcep-
tionis dissimilis preterea ab in-
stanti conceptionis sciuit oīa
etia n scdm phm qd homo Ite
infanti sūne perfecta fuit anima
eius. Vnde quantū ad hoc non
solū fuit viator sed etiam com-
prehensor. Item mundus fuit
ab omni peccatō plenus erat g-
tis et virtute habuit quoqz pa-
trem in celis et matrem in ter-
tis. S; patre sine matre et ma-
trem sine patre. Item per incar-
nationē cristus domin? fact?
est seruus. Eternus factus est
temporalis. Imensus factus ē
paruuus. Sūmus fit infimus.
Incomprehensibilis fit localis.
Simplex fit composuit. Dicit
Aug. Vnde tūc iūhibilis. Pal-
patū ipalpabilis. Immortalis
occiditū. Ite Aug. quis nūqz
estimā posset vt portaret ma-

nibus femineis portitor orbis
Dams angelorū aletur. Vnde
tus celorū iheremareur vita ho-
minum mōretur hoc quoqz
notandū qd sicut in diuinis ē
trinitas personarum in vnitatē
substācie sic in xpo ē trinitas
naturarū in vnitatē persone qz
sicut per diuersas psonas non
distinguitur in diuinis essentia
sic i xpo per diūas natūas nō
distinguit i psonas deniqz ita
nacō cristi fuit mirabil ex mō
quia cum tres modi pducēdi
homine precessissent. Primus
videlz nec de viro nec de muli-
ere sicut in adam. Secundus ē
viro sine muliere vt i eua. Ter-
cius de viro et muliere sicut in
omnibz cōcupiscibiliter natis
ad cōplementū vniuersi deuit.
Quartū modum itroducit vt
scz homo de muliere sine viro
fieret p virtutē opiatoris sūmi.
In conceptione ergo filij dei si-
mul conuēnit virtus innata i
fusa increata. Vtus innata ma-
teriam ministravit virtus infu-
sa purificādo ad vnitatē verbi.
aptauit. Aptacōne dico qz ruz
natūe virtus increata subito p-
fecit que natura non potuit in-
succesue. **De natūitate xpi**
CAPITV. XI.

Natūitas xpi triplex
est scz diuina humana
genitūa. Prima est ex
patre. Secūda ex mēte. Tercia

In mente fit de patre nascitur
eternaliter de matre temporaliter
spiritualiter. **I**ste tres na-
tuitates sumuntur secundum tres
substantias que sunt in cristo
scilicet deitas caro et spiritus.
Nam ex patre nascitur deus.
ex matre nascitur caro in men-
te nascitur spiritus sanctus sci-
licet per gratiam ex patre nasci-
tur semper ex matre nascitur se-
mel in mente nascitur sepe.
Secundum natiuitatem diuinam
cristus habet patrem sine ma-
tre. **S**ecundum humanam habet
matrem sine patre. **S**ecundum
gratiam habet patrem et ma-
trem. **S**ecundum illud qui fece-
rit voluntatem patris mei etc.
Has tres cristi natiuitates re-
presentat ecclesia in die natiui-
tatis eius primam idest diuinam
in missa que cantatur in nocte est
enim in nobis hic natiuitas
occulta generationem eius quis
enarrabit. **S**ecundam in missa
que cantatur in aurora quia nas-
tuitas humana fuit primam oc-
cultam partem manifesta occulta
quod quantum ad modum. **T**er-
ciam in missa que cantatur in die quia
natiuitas gratuita est manifesta
in qua cristus per affectum con-
cipitur per effectum nascitur per
perfectum nutritur. **P**laye a timore
tuo concepimus et peperimus spiritum
salutis de diuina itaque genera-

tione habet primo libro. **S**ed
nunc de humana persequendum est
Notandum itaque quod per hec verba
apostolus ubi ait apertum gratia
dei saluatoris nostri omnibus ho-
minibus etc. **N**atiuitas per se fuit gra-
tiosa idest gratis non nostris me-
ritis exhibita apparuit enim gra-
tia gloriosa quia dei saluatoris
nostri. **C**opiosaque omnibus ho-
minibus fructuosaque erudiciens
nos et iste fructus natiuitatis
christi duplex est scilicet respectu
temporis presentis et futuri. **I**tem respectu
presentis temporis duplex est fructus
Primus est de liberatione mali ubi
ut abnegantes impietatem quo
ad malum quod est contra fidem et
secularia de quo ad malum quod
est contra bonos mores. **S**ecundus
fructus est eparatio boni ubi so-
bre quo ad nos iuste quod ad pro-
ximum pie quo ad deum. **I**tem respectu
futuri temporis duplex est fructus
Primo ad gloriam anime quod
notatur ibi expectantes beatam
spem. **S**ecundo quo ad gloriam
in resurrectione corporis ubi ad-
uentum glorie magni dei appa-
ruit in natiuitate christi benigni-
tas et humanitas de triplici la-
titudine scilicet de sinu patris in
quo celebratur de vultu legis
in quo figuratur de ventre ma-
tris in quo formabatur. **I**psa
namque agnus soluit signacula
libri signati natiuitas christi fuit
itaque utilis honesta et iocunda.

Quibus autem utilius est salute ho-
minis vocabis inquit nomen eius
ihesum qui saluum faciet populum
suum et certe a fortitudine timo-
ris ab humanitate laqueis. **A** re-
tentione carnis a subiugatione
hostis. **Q**uid honestius partu
virginis. **V**irgo est que generat
deus est qui generatur. **S**pūs
sanctus est qui operatur genitorem
Quid iocundius nati-
uitate dei et hominis. **G**audium fuit
qui eam precesseunt ut **A**bra-
ham qui epulauit ut videret
diem domini. **I**tem qui sequitur
Apl. **G**audete in domino sepe
Item qui presentes erant ut a-
ngeli decantantes et pastores vi-
dentes et iohannes eius in utero
suscipiens et symeon amplexans
et maxime virgo eius generans
Luce. **E**t epulauit spiritus meus
in deo etc. **P**ropterea in natiuitate
nobis beata virgo fructum qui
fuit seminatus in conceptione
germinauit in natura coelitus
est in pannorum inuolutione ad
deum illatus in purificatione fla-
gellatus in stipite ventilatus in
interiorum testimoniorum accusatio-
ne commotus in passione purga-
tus in resurrectione comeditur
in quetidianam eukaristie suscep-
tione et in celesti fruitione bea-
ta itaque virgo est celum quod
castum coarctat ipsa nubes qui
spiritum pluit ipsa terra que salua-
torem germinauit. **I**n natiuitate

dei domini fuit beata virgo terra
de cuius limo formatus est ve-
rus adam terra de qua orta est
veritas terra de qua ortus est fruc-
tus sublimis terra bona in qua
semitis fructus cecidit terra flu-
ens lacte et melle terra germi-
nans herbam virentem. **T**erra
de qua egrediens fons irriga-
uit superficiem terre. **D**e cir-
cumcisione domini. **C**a. **XII.**
Circumcisionem accepit
christus multiplici ratione
Primo ut legem dedit
quam alii et ipse compleret. **S**e-
cundo ut humilitatem ostenderet
quia etiam ceremonialibus ad quod
non tenebatur se subiecit. **I**psa
namque dominus legem fuit. **T**er-
cio ut sanguinem suum pro no-
bis non solum in etate virili sed
etiam in infantili effunderet. **Q**uā-
to ut nos circumcidentes fore
spiritualiter demonstraret. **Q**ui-
to ut hereticos confunderet qui
dixerunt eum non verum corpus
sed fantastum habuisse. **S**epto
ut iudeis satisficeret qui scan-
dalizati fuissent si circumcisionem
non accepisset. **S**eptimo ut le-
gem veterem approbaret que per
quam ad ipsum conseruanda fuit. **L**e-
galia enim secundum Augustinum fuerunt
ante passionem domini viua post
passionem mortua. **S**ed post quam
claruit veritas euangelii se-
pulta sunt legalia. **C**ircumcisio
ihesus non solum circumcisio.

legali. Sed etiam circūciōe spi-
rituali. Vñ possum? circūciōe;
dñi qd triplicē assignare. **P**ri-
mo circūcidit eū pater in natiuitate
paupertatis cultello. **S**ecundo circū-
cidit eū cum patre sui. viñ. dei
cultello leg. **T**ercio circūcidit se
ipm in oī vita sua cultello hu-
ilitatis. **Q**uāto circūcidit eū
iudei in passiōe cultello crucis
et hoc p milites pylati. **C**ircūci-
dit etiam Ihs in suis qd triplicē
Primo p detractōes q auferūt
amicos et famam. **S**ecundo p rap-
tores q auferūt bona tpalia. **T**er-
cio p hereticos q auferūt aīam
Quarto p tyrannos q auferūt
corpus. **C**ircūciō nostra spiri-
tualis ē duplex. **P**rima in pre-
sentia culpa. **S**ecunda corporis
in futuro a pna. **P**rima figāta
est p circūciōnem q facta ē in
ēgypto. **E**t hec triplex ē scilicet
incipitium a vitijs cultello ius-
ticie. **I**tem profectum a super-
fluis cultello misericordie. **I**tem
pfectum a necessarijs cultello
caritatis perfecte. **S**ecunda fi-
gurata est p circūciōnem factā
in terra pmissionis in galgal.
Quia in octaua etate ē surrecti-
onis perpetrata p xpm circūcide-
mur ab omnibus miserijs. **E**t q
patet q efficacior est circūciō
nostra spiritualis quam iudeorū
carnalis et legalis. **Q**uia licet
peccm originale tulerit tñ ianuā
paradyfi non aperuit. **S**ed

nostra utriq; facit. **I**n hac ma-
teria duo nobis tāguntur. **P**ri-
mum est xpi humilitas in cir-
cumcisione. **S**ecundum est eius
sublimitas in nominis in pos-
sione. **Q**uātum est inquit nomē
ei? **I**hs. **D**ignitas aut hui? nomis
est multiplex est em ab eterno
cōsecratum vt dicit **B**ernardus
ab antiquis pfiguratum scilicet in
Iosue a pphetis desideratum.
Isaias. nomē tuum in desiderio
aīme mee. a sanctis pphetarū.
Salomonis oraculo a deo noi-
natū. **A**p? dedit illi nomē qd
est sup omne nomē. **A**b angelo
pnunciatū vt dicit **L**uce. a bea-
ta virgine pdicatū. **L**uce. **E**t sanc-
tum nomē eius. **A**b apostol-
is magnificatum. **A**ctuū. **I**bat
apostoli gaudentes a conspectu
Quoniam a martyribus testifi-
catum. **Q**uia pro nomine isto
passi sunt. **A** pfectioribus collau-
datum. **P**salmista. **L**audate
pueri dñm. et **A** solis ortu vsq;
ad occasū laudabile nomē dñi.
A sanctis virgibus pgesta-
tum. **C**ant. **O**leum effusum no-
men tuum. **B**ernardus. **I**hs
est mel in ore. **M**elos in auribus
Lubus in corde. **A**b oībo sanctis
exaltatū. **P**s. **M**agnificate dñm me-
cū et exaltet? pter? **N**on ē aliū
nomē sup terrā in q nos oportet
at saluos fieri. **I**n hoc noīne ihs
sūt. vñ. qd possūt esse inīcia is-
ta? dñm iocūditas mēcium.

Cōmunitas viuenciū. **S**anctas
laguenciū. **V**eritas egenciū.
Sacietas eluciēciū. **H**oc nomē
ihesus tripliciter cōuenit xpo
scilicet ratione nature vt qui ex di-
uina natura erat saluator auto-
ritate ex humana natura fieret
saluator ministerio et vendica-
ret sibi nomē saluatoris. **R**a-
tione de cōcie quia dedit vt
ex eo nomē haberet. **V**nde q
saluat a pēto a dyabolo et ab
inferno merito nomē habet il-
li de beneficio congruens. **R**atiōe
efficacie quia cristus nos sua
passione saluauit. **D**e bap-
tismo cristi. **C**a. XIII

In baptismo domini
notatur ipius humi-
litas et nostra utilitas
Ipsiū humilitas notatur in q
tuo. **P**ri? quia venit ihesus
scilicet dator salutis et nō indigēs
salute. **S**ecundo quia ad iorda-
nem vbi creator elementorum
subiecit se humili elemento aq
Tercio quia ad iohannem scilicet
dominus ad seruū. **R**ex ad seu-
tū. **S**ol ad luciferū. **Q**uarto
quia venit vt baptizaretur ab
eo scilicet fons a riuo. **P**lenitudo
a stella. **A**ctor baptisimi a bap-
tismi ministro. **V**eritas nostra
notatur in quatuor q circa xpm
baptizatū euenerūt. **P**rimo q
cristus baptizatus confestim
ascendit de aqua p quod no-
tatur i nobis. **S**tacie infusio ho-

mo oīn p baptisimū liberat
a culpa ascendit ad vītes. **S**e-
cundo apertū est celū p quod
notatur hominis descenditis
euolucio. **T**ercio descendit spi-
ritus sanctus corporali specie si-
cut colūba in ipso p quod no-
tatur qd baptisimus facit ho-
minem spiritus sanctus tēplū.
Quarto vñ patris facta ē hīc
est filius meus dilectus. **I**n q
notatur q de filio ite p bap-
tismū fit filius glorie. **I**n bap-
tismo cristi notatur substantia
alia cristi baptisimi nostri scilicet
baptizans baptizand? mate-
ria forma intentio baptizans
fuit **I**ohannes in quo nobis
sanctitas de signatur baptiza-
tus fuit cristus nostrū baptis-
mum consecrās quia tactu sue
mūdissime carnis inde regnatū
uam dedit aquis. **M**atīa fuit
aqua magis et cōmunis ceteris
liquoibus ad baptismū nos-
trum existēs. **F**orma vero p
testimoniū trinitatis fuit em
pater i voce filius in carne spi-
ritus in columba. **I**ntendo con-
sequitur formam voces em vt
ait phus note sunt eorum que
sunt in anima passionū pter
cem patris que audita ē i bap-
tismo xpi notantur qd; dig-
nitates et excellencie eius de m-
domini nostri ihu cristi cū em
dicitur hic est qm datur cristus
a vna effecia quia solus deus

verū habet esse. omne em esse
ē a forma. De? aut est forma
sū materia vt dicit. Boetius
cū dicitur fili? pps amendatur
a hūitudinis pēne conueniēcia
ex eo namq; dicitur fili? qd sit
vt ille ppe qd dicitur filius yma
go patris potius etiam qd spū
rit? ppter eōm qd habet nus sup
in pmo libro cum dicit meus
amendat a substantie in differē
cia. Dicit em me? idest michi
consustācialis cū dicit dilec
tus amendat amoris benivolē
cia. Porpatre diligit filiū suū
et omia qd habet dedit in manu
ri? cū dicitur in qd m bene con
placui amendatur spūali oplas
tēcia. Sed nota qd placitum ē
quiesca volūtas. Vnde cōplacui
idest cū spū sancto in filio fm
naturā assūptam quiescū.

De plenitudine grē Ca XIII.

Hoc hoc considerādy est
pbum in car natū qntū
ad plenitudinē carnatū
spūaliū que sūt plenitudo grē
in affectu plenitudo sapie in in
tellektū ac plenitudo meritū et ope
in affectu circa pūm tenendū ē
qd in ppo a sui concepōne fuit
plenitudo grē qntum ad grām
pōne singlās et qntum ad grā
ciam capitis et qntum ad grā
vniōis et hec ēpler grā ē eadē
in essēcia. Sed differt in ef
fectu grā em pōne singlās ē
grā hūialis qd habuit pps pla

nissie et pfectissie excepta fide
et spe qd virtutes non habuit
Sed illud qd eis in patria suc
cedit. Quia fidei succedit ag
nicio spei vō succedit cōphēho
rei. scilicet autē p dca grā pōne
singlās erubāt in ppo ita qd
influit in mēbra corpīs sui mī
tici sensū et motū spūale fm fō
talē plenitudinē oīs gracie i ppo
hibitantis dicitur grācia capie
pso inesset. Vnde nota qd pps
scdm vtrāq; naturā dicitur
caput ecclē qd non solū inqntū
ē deus. Sed etia inqntū est ho
mo influit scdm motū spūs et
grē in omnes qd adherent ei vel
p fidem rectā vel p fidei sacem
et auctoritatē. Sed inqntū ho
mo influit eā p motum meritū
et sic scdm meritum qd nō
solum ex congruo. Sed etia con
digne meruit membris grām.
hoc habuit ex vniōne ad xpo
bū. Et pdictis collige qd pps
inqntū homo dicit caput ecclē
celeste tripli cō rōne. Primo
ppter influēciam gracie sicut
dictū est. Secūdo ppter con
formitatē nature quā habet ca
put ad mēbra. Quia licet pps
excelebāt mēbra sua quantum
ad naturā diuinitatis tamē cō
formis ē illis in natura hūam
tatis. Tercō dicit caput me
thaphorice qd sicut corp? ppi veni
ditat ex pūissimis mēbris ita cor
pus ei? militat ex pūis fidelibz

Nam de plenitudine eius acci
piunt omnes beneficiū gracie
et spūs qui ad eū accedunt
vel p fidem rectam vel p fidei
sacramentū alia racione pps
scdm qd homo dicit caput
scilicet ppter naturē cōformitatē
quam caput habet ad totū cor
pus nam sicut corpus ppi natu
rale constat ex pūissimis mem
bris ita corpus eius militat um
ex pūis fidelibz. Reterea di
cit qd eadē grācia persone ngu
lās abilitauit humanā na
turā existit ad vniōnem verbi
et videlicet digna esset vni
tate celsitudini vcatur grācia
vniōis per quam ipse existit
non tm felicitatem gracie vni
tatis ad aduocacionem latere dig
nus fuit dādy qd verum est se
cū qd est constructio tran
sitiua cum dicitur grācia vniōis
hū. Tunc enim est aliud grā
cia aliud vniō. Sed scdm quod
est constructio intransitiua ve
lit sensus grācia vniōis idest
vniō humane nature ad diu
nam. que gratis et sine meri
tis data est humanitati cristi.
Sic differt grācia vniōis a grā
cia spūiali et a grācia capitis
Sicut vniō differt a grācia ha
bituali ppter hoc dicitur in
obāne qd spūs sanctus da
tus est ei non ad mensurā qd
dupliciter exponit. Primo he
non ad mensuram idest totali

ter et nō ptiulari vt quicq; d
potuit ei deus de spūitu sancto
dare dedit ei. Secundo sic non
ad mensuram idest super omnē
proportionem respectu aliorū
hominū. De hoc qd dicit Jo
hannes plenum grācia et veri
tatis. Nota qd qntupliciter dis
tinguitur plenitudo. Prima est
sufficiencie que in quolibet ius
to reperitur. Secunda est copie
que fuit in apīs. Auctem. Re
pleti sūt oīs hoc fuit etiam i
stephano Auct. Stephanus
autem plenus grācia et fortitu
dine. Tercia vniuersitatis que
est in ecclēsia cui nullū donū ē
est. Quarta excellēcie que fuit
i beata virgine que omnes sac
tos excedebat i grācia. Ecclē
de cōmo. In me oīs grācia vie
et Luc. Ave grācia plena. Qu
ta superfluēcie que fuit i ppo
Jo. Plenū grācia et veritatis.
Circā innocēciam cristi hic est
scidū qd habuit imunitatē m
omnis culpe et quantū ad auct.
et quantū ad posse quia nec pec
tauit nec peccatē potuit nec pec
catum originale a patē trāpit
quia patrem carnalē non has
buit nec a matē peccatū trāpit
quā spūs sanctus totalitē
a fonte liberauit. De pleni
tudine anime ppi. Ca. XIII.
Sicut in ppo fuit oīs
plenitudo gracie ita et
oīs plenitudo sapiēcie

ē p glāz hoc mō agnōit omī
 xps finitā qd agnōit actuali
 infinita non nō omīcone hūitali
 vel excessiua. Aīa em̄ ppi p glā
 tiam cōphēnsiois capiebat qd
 tūcumq; cape potuit natura hū
 mita vnica nō nō. **S**ādō q res
 dupliciter habēt cōfōi i actō
 sci; ab ipō artifice vel ab aliō
 actō cōplāte vtroq; modo s
 nouit xps res. pmo modo p nat
 urā diuinitatis. Secundo modo
 p naturā cōphēnsionis. **P**o
 tēt ex pmissis qnq; dēe cognō
 cōis q in xpo erant. p primum
 em̄ modum habuit cognō. dō
 vt deus. p secundū vt homo. p
 terciū vt viator. p quactū
 vt illuminatus. p quintū vt cō
 phēnsor. **X**ps secundum vtrū
 q; naturā. **D**īe lux quia fin
 diuinitatem illuminat aīam
 interius. **E**t scdūm humani
 tatem informat extēius vīā.
Et hoc tripliter scilicet; mīa
 culis. **P**redica dōb. et exempl
 et pūm est potencie. secundū
 sapientie. **T**ercium bonitatis
Notandū est propterea q scēcie
 xpi hominis limpidi. **I**ma est
 inter sciēcias creatas. **Q**uia
 nichil admixtum habet de suo
 contritio vel actu vel potēcia.
Po desertū cum non possit ali
 qd ignōare ppter vniōem ad
 vbum tū q aīa xpi creatura ē
 non ē scēcia eius iā limpida
 sicut dei qūis sciat q scit de?

De merito xpi. Ca. XVI.
Simul fuit christus via
tor et comprehensor ab
instanti conceptionis
sue ex tunc enim cepit mereri
et frui meruit aut in quantum
viator non in quantum comprehē
sor. **P**erfectio et plenitudo me
riti christi notatur in istis. **P**ri
mo quantum ad eū qui merebatur
quia non tantū erat homo **S**;
etiam deus. **S**econdo quantum
ad tempus quo merebatur quia
per habitum perfectissimū car
tatis et per exercitissimū perfec
tissimū virtutis. **T**ercio quan
tum ad eū cui merebatur quia
non tantū sibi sed etiā nobis
omnibus em̄ opibus suis que
procedebāt ex libero arbitrio
meruit vitam eternam iam ha
bitam et nobis habendā. **Q**uar
to quantum ad id qd merebatur
nobis quia vniuersam gratiam et

gloria **S**tola'm quozq; carnis
 ⁊ aperidonē ianue celestis āte
 incarnationem em̄ cristi **P**ya
 bolus habuit magnū attrahē
 tem ⁊ magnū impellentē **A**tria
 hentem dico potentē in culpam
Impellentē sine obstaculo ad
 librū **S**ed cristus primā ma
 gnum suo merito delibauit **S**e
 cundam vero penitus amputa
 uit ergo in merito cristi radica
 ta sunt om̄ia merita nostra siue
 satisfactoria pene siue meritoria
 vite eterne quia nec ab offēsa
 creatoris digni sumus absolui
 nec imensitatem premij quod
 deus est **D**igni sumus assequi
 nec per meritū hominis dei **Q**uā
 to ad id qd mēba't sibi quia
 licet non mereatur glorificacōem
 mentis quā habebat iam mer
 uit tamen cū hoc sibi per hu
 militatem passiois ac celebra
 tionem resurrectionis glōifica
 tionem sui nominis dignitatē
 iusticiarie potestatis fiat ait
Apl' factus ē pro nobis obe
 diens vsq; ad mortem et seqē
 propt̄ qd deus exaltauit illū
Quo ad primū et debet illi no
 men qd est super omne nomē
Quo ad scdm vt i nomine ihe
 su omne fle. ce. ter. et infer. rē
Quo ad terciū **S**e primo quā
 tum ad modū quo merebatur
Dicitur em̄ aliquis tripliciter
 mereri sc; de nō debito faciēdo
 debi cū vel de vno modo de bñ

faciendo alio modo debiti pmo
vel secundo modo sibi non meruit
sed nobis cum a principio fuerit
sanctissimus nec in sanctitate p
ficere poterit: tunc mo sibi me
ritum quia bonum glorie qd sibi
fuit debiti alio modo scilicet p
meritum bone actionis sibi de
bitum fecit: meruit enim sibi vi
tam eternam iam habitam sicut
nobis habenda.

De voluntate cristi.
Ca. XVII.

Voluntas in christo dup
plex fuit scilicet creata
et increata. Et dictum
est supra in primo libro de volu
tate increata ipsius. Voluntas
cristi creata duplex erat scilicet
rationis et sensualitatis volunta
te rationis ut ratio est conforma
uit se in omnibus voluntati in
create: sed voluntate rationis ve
l natura est et voluntate sensuali
tatis voluit aliquid appetere qd
non voluit voluntate rationis ve
l natura est scilicet non mori et in
hoc iste voluntates non fuerunt
sibi contrarie licet volita contraria
fuerunt quoniam secundum volun
tatem divinam christi qd iustum
erat voluit sed secundum volunta
tem rationis iuste consensum prebu
it. Sed secundum voluntatem
carnis penam recusavit et sic v
naqueque voluntas qd suaverat re
tinuit scilicet voluntas divina
iusticiam voluntas rationis obedi

entiam voluntas pene recusavit
nem. Unde patet qd aliquid vel
le illicitum est rationi qd non est
illicitum sensualitati sicut fuit in
christo velle non mori quamvis
autem voluntatem non moriendo
fuerit causaliter a sensualitate
fuit tamen occasionaliter a ratio
ne quia christi sicut voluit fecit
aliquid horribile videlicet ad yma
ginacionem et est maculam quo
facto naturaliter mortem resus
cit hoc autem voluit propter nos
tram instructionem sic ratio p
sensualitate aduocavit dicens
paret si si potest transcat a me
talip iste hec petico fuit tam sen
sualitatis quam rationis. Sed
sensualitatis fuit tamquam affec
tans rationis autem tamquam
opponentis et hoc christus fied
voluit ad triplicem instructio
nem nostram. Prima est ut sc
iamus non esse peccatum aliquid
ex sensualitate velle qd est con
trarium divine voluntati. Secunda
quando est ut mortem christi non
desperet si mortem horreant cum
eam et dei filius ob hoc cruciat
Tercia est ut discamus disce
re peccare scilicet supponendo vo
luntatem nostram voluntati di
vine et hoc vero in conditione
apposita si fieri potest et ibi res
criptamen non sicut ego volo.

De defectibus qd pps assumpsit
Ca. XVIII.
Non solum assumpsit humanam

Sed etiam defectus circa naturam
quos videlicet ipsi deavit assu
umere. Unde cum pene sint ex
citatie virtutes perfecte et tel
tificatione humane nature non si
milate. Assumpsit penales tam
corporeales quam spirituales que re
spiciunt naturam nostram in comuni
fuit famem et sitim in absen
tia alimentis tristitiam et timorem
in presentia noxam et luctum et
calorem frigus lassitudinem et cetera.
Non tamen omnis defectus cor
poreales assumpsit sicut sunt de
fectus egrediorum multi for
mum nature omnes spirituales
sicut sunt peccati ignorantia re
bellio carnis ad spiritum. Preterea
quia nullus innocens debet in
iustis penam sustinere cum hoc esset
contra ordinem divine iusticie
ipsi sic penales suscepit ut
tamen pati non posset inuita quia
passio sua non fuit contra volun
tatem divinitatis nec contra volun
tatem rationis licet fuerit contra
voluntatem sensualitatis et car
nis. Dicimus etiam qd pps vere
timuit et vere doluit et vere tris
tis fuit propter ista non autem propter
onem non secundum quod significant
passionem. Differt autem passio
a passione quia tunc affectio di
citur a passio quia anima sic affi
citur quod oculum mentis nunquam
videbat passio. Vero dicitur quia
ita fortis est quod oculum mentis
videbat et facit a peccatorum ne

a dei contemplatione de mari
et tunc ratio leditur et patitur
Unde differunt ista duo sicut
dispositio et habitus.

De passione cristi. Ca. XIX.
Quia passionem dei con
temnamus? in opere paciam
ciam inoperabilem in mo
humilitate admirabilem in cau
sata caritatem inestimabilem.
Circum opus nota quod christus sus
tinuit in tactu clavorum asperi
tatem in auditu obprobriorum
confusionem in odoratu sputorum
feditatem in gustu fellis et aceti
amaritudinem in oculis lacrima
rum effusionem in corde timorem
De modo patiendi tenendum est
quod christus passus est passione
generali quia secundum omnia me
bra corporis. Psalms. Vidimus eum
non habentem speciem neque decorem
Item passione acerba. Trenchard.
Omnes omnes qui transitis per
viam etc. Fuit autem passio christi
maxima cum ratione intentionis
propter optimam dispositionem ipsi
pacientis cum propter honoris eius
excellenciam honorabilis si con
funditur plus leditur et precipue
ter suos. Ite gravis fuit passio
propter ipsius virtutem quod
vilis homo de morte suo dolere
non solet ut turpitudine sua tunc
finem habeat. Ite passione igno
miniosa. Psalms. Vidimus eum despec
tum et ignominiosum virorum hec
ignominia attribuitur in parabula

crucis q̄ fuit suppliciu pessimorū
in cōsorcio iniquorū scilicet la-
tronū cū quibus erat deputat⁹
Cuiat autē cristus passione ge-
nerali infectōem vniuersalem
passione acerba libidinē passi-
one ignominiosa supbie p̄sump-
tōnem in causa passionis accē-
ditur caritas maxima qua nos
liberauit ab inferno dando ani-
mam qua nos liberauit a pecca-
to largiendo graciā qua celum
aperuit cōferendo gloriā. hec
tria notantur in titulo crucis.
Nam p̄pter p̄mū dicit ihesus.
p̄pter scdm nazarenus. p̄pter
terciū rex iudeorū. X̄ps sep vi-
cibus sanguinem suū fudit qñ
quies viuis et semel mortuus
In circūdatione in oratione in co-
ronatione in crucifixione in lan-
teatione p̄ p̄mū dēuē peccā-
ta abicere p̄ scdm mentis an-
gustiam p̄ salutē nostrā tenere
p̄ terciū animā nostrā victu-
tibus ornare. p̄ quartū carnem
nostrā domare. p̄ quintū mē-
bra nostra mandatis dei ligare
p̄ sextū vulneratum cor in dei
amore habere. Postremo quia
ille passiones non attigebant
in cristo diuinā naturā sed
humanā ideo in morte cristi
facta est diuīsiō aīne sic a car-
ne vt salua esset vniō causa car-
nis quā anime cum diuinitate.
Hoc etiam sciēdum est q̄ x̄ps
si passus non fuisset tamen se

mode feciss; quātum p̄tinebat
ad condiciōem humane nature
in se cōsiderate sine vniōe. sed
in potestate nature vnite fuit vel
sic deficere vel non deficere.

De effectu passionis cristi
Ca. XX.

Effectus passionis x̄pi
multiplex est sicut patet
in hīs v̄. passio
debilitat scilicet v̄tutē demo-
num. Job quasi in hamo capite
leuiathan spoliat scilicet infer-
num. Psal. v̄. nomen eius spo-
lia detrahe. Informat scilicet
p̄ exemplum p̄t. X̄ps passus
est pro nobis nobis relinquit
exemplum. Vnde cristus ē qua-
si liber p̄t̄us in publico crucis
vbi dicimus obediēciam. pas-
sionem humilitatem discere autē
specialiter quomodo se habuit
in capitulo q̄dy tenebat. Vnde
Bernh. Sicut ihs corā p̄t̄e
inclinato capite vultu placido ser-
mone raro voce submissa desce-
dit in terram aspectib⁹ pacatus
ad obprobria et ad p̄t̄a p̄mp-
tus honorat scilicet imitatores
suos. hester sic honorabitur q̄
rex voluit honorare excitauit sci-
licet ad pugnam spiritūalem
Math. ostenderunt elephan-
tis sanguinem et inflammāt
scilicet ad diligēdum. Bernh.
super omnia te reddidit michi a-
mabile bone ihu calicē quē bibisti
op? redemptōis nr̄e repat scilicet

etiam angelorū ipse em̄ x̄ps
lapis est angularis qui facit v-
triq; vniū pacem dat sc; inter
deum et hominē Ecclē. In tpe
iudicij factus ē reconciliatō
armat contra mundū carnem
et dyabolū Vnde signatur p̄
clippum quē leuauit Josue cō-
tra Hapn sanat sc; mentis vl-
nera nunc aspicientes eneu sa-
nabantur viuitat sc; spiritua-
liter Apl? Cum essemus mor-
tui. Aug? Mortuus ē v-
niū ne maneret vniū duc-
tū p̄t̄e hui⁹ modi Exodi
Verga moysi dulcorat Exodi
Deligno misso in aquas ma-
rath v̄b̄mbat Cātico Sub-
vmbra eius quē deside. a cul-
pa reuocat Psal. Attritus est
cor meum scelerā nostrā reseat sc;
celum Psal. Dabit clauē Da-
uid et erit cruce super humerum
illuminat Vnde crux est quasi
tabernaculū tabernaculi. Ite to-
tū illuminatus est p̄ fel p̄s-
tis ornat Vnde dixit beata ag-
nes et sanguis eius ornauit ge-
nas meas cristus passioe sua
vincit dyabolū quē ligauit In-
fernū quē spoliavit. Mortē q̄
suū p̄t̄uit Mundū quem contēp-
sit Suppliciu q̄dy p̄tulit Celū
quod aperuit Passio x̄pi tol-
lit septē vicia capitalia tollit
enim superbiam capitis iclima-
tio per quam videbatur titulus
cruis fugere i quo scriptū eāt

ex iudeorū Inuidiam ostensio
quasi ad amplexū inuitans a-
uaticiam multorū erogacō que
in passione dedit vel tradidit
Bñ. Discite cristiane quantum
debeas diligere x̄pm qui dedit
nobis carnem suā i dhum sag-
uinem in potū animā in precū
Aquam lateris in lauacrū vel
tem crucifixorib⁹ corpus disci-
pulis matre iohāni accidiam
festinatio ad passionem itam
mollior? v̄p̄t̄oib⁹? Gulā fellis
et aceti potacio Luperiā lateris
v̄lneratio In redēptione nos-
tra fuit gracia mirabilis P̄t̄o
ex parte morietis quia caritas
dei vidit q̄dy p̄ amicos nō per
precū poterat nos redimere
propter fratrem nr̄m se fecit
naturā nostrā assumendo et
precū dedit sanguinē p̄ nobis
suscipiendo Vnde ps Redime me
et mi mei qm̄ v̄m̄is idest nō
habens amicos et pauper sum
ego sc; precū nō habens Secū-
do ex parte redimētis qui cum
liberare posset exponē fecit hoc
potius ex misericordia vt ad a-
morem nos attingeret et vt ius-
ticie sue satisfaceret Tercio ex
parte redempti q̄ opprimebat
criminū seruī tūc et detineba-
tur in carcere Sed contra p̄mū
magnum erat vt filius seruus
fieret liber Cōtra scdm magū
fuit q̄ dominus ad carcerē ser-
uū descendit vt seruus ep̄t̄e

Quarto expe iusticie q nulla
iusticia delectabat vt innocs
puniret p reo. Quinto expe
excellencie diuine qz m u ead
qd impciabile ponebat sub pdis
vel mercedone. Sexto ex parte
pdis dati Si em redimisset nos
sane ad hoc ad gracas tenere
mur nuc aute redemit nos aia
et corpore et vita vt al horu sibi
subtraheremus Circa passionē
domini nota septē suauitates
capitis inclinatō ad osculum in
signū nostre reconciliatōis bra
chiorū extensio ad amplexum
in signū receptiōis in graciā
de peccato redeuntis lateris ap
petio ppter effusionem precij
nostre redemptōis et absolutō
nis exiuit em sanguis et aqua
Clauoz in manibus et pedibz
in signū qz te memoria nostre
reconciliatōis Plaze. Si obli
uisci potest mulier infantem qz
Corporis derudatō in exēplum
nostre confessiōis qua scilicet
debet esse nuda crucis deporta
tio in exēplum sue imitaciōis
corone spinee impolitō in figu
ra nostre glorificaciōis. De effec
tu passionis domini Augusti
ait p redēptōis nostri mortem
de tenebris ad lucem de morte
ad vitam de corrupciōe ad in
corruptiōem de exilio ad patri
am de luctu ad gaudiū de tris
ad celeste gaudiū vocati sumus
Item dicit Augustin? qz pps

fuit sacerdos p quā reconcilia
sumus pps fuit mediator popu
li iudayci et gentilis et scdm
hoc dicit lapis angularis i
hominū et angulorū et scdm
hoc dicit pacificus Item dei et
hominū et fm hoc dicit nō
tor Bernh. Quid vltra debuit
facere et nō fecit absoluit vinctū
illuminauit cecum eduxit
erroneum reconciliauit reum.
Itē Augustinus ait Ecce pro
impio pietas flagellat p scilicet
to sapientia illuditur. p menda
ce veritas necatur dampnatur
iusticia p m quo misericordia
afficit p crudeli pro m iero p
plet sinceritas acco mebrat
felle dulcedo morit vicia p m
tuorps ppter infirmi atē nō
tam medicinalia in se accepit
curauit nos p dietam quam
ieiunauit pl diebus qz p m
dorem quando factus est lacer
eius sicut gutte sanguinis p m
nuōnem quando clauis et lat
cea vulneratus est p portam
quādo gustauit acē cum felle
mixtum p emplastrum quādo
facies eius est sputis illis p
electuariū quādo corpus et
sanguis suū de m ena discip

De cruce dicitur. Ca. XXI.
In cruce xpi nota hic
Suppliciu q nō in ma
ius O vs oēs q tñ
nullū dico maius ex eo qd p
sus est ipse iustus pro in iustis

ab iniustis cum iniustis ex in
iustis causis sub iniustis iudi
cibus et iniustis pnis obpro
brium quo nullū vilis sapia
morte turpissima precium quo
nullū cōuenientius quia sicut
per lignū venit culpa sic p lig
num edemptio ministeriū quo
nullū profundius Epbi. vt pos
sitis cōprehendere cū omibz sez
qz Quod expe fuit Aug? de cru
ce exēplū quo nullū perfecti
pimo De. Christus passus est
Cruce multis rebus operatur ip
sa em ē clauis celi vctis ache
naris maris Arbor danielis
Alma fructuū Ferulū salo
monis baculus Iacob quo ior
danem speculū transiuit Iun
tationis Scala ascensionis ha
mus quo leuiathan capta Tor
cular quo saguis xpi exprimit
Cythra qua demon saulis cō
pescitur Salus in quo serpens
eneus suspenditur Chau quo
fidentes fideiū signantur Can
delabru quo tabnaculū illumi
natur Lignum aquas marath
dulcorans Virga moysi per ma
re rubrum dei populū ducens
Gladius ipsū goliam scapitās
Perillū ad pugnam spiritualē
colligans Cathedra cristi disci
pulos erudiēs Equus dei ami
cos honorans Clippeus iosue
bay impugnans Liber misteia
profunda cōtinens Altare ab
lacionem acceptissimā recipiēs

Septem verba cristus in cruce
protulit Primū pater ignosce
illis et cetera Scdm Hodie me
cum eris in paradiso Tercium
mulier Ecce filius tuus. Ecce
mater tua Quartum. Sicio?
Quintum Hely Hely lamaza.
Sextum Pater in manus tuas
omendo spi. Septimum
Cōsumatū ē Per primū verbū
docemur iniūas dimittere Per
secundū pēctes exaudire Per
terciū parentes honorare Per
quartū salutē nostrā desiderare
Per quintū ad deum in neces
sitatibus clamare Per sextū
auxilium nostrū in deum pone
re Per septimū viciā nostrā i
fine debite cōsumare Quatuor
brachia crucis signant quatuor
virtutes quibus extendi debet
homo noster interior Signat
enim pars superior caritatē In
ferior humilitatē A dextris obe
dienciam A sinistris pacienciā
In quatuor brachia crucis no
tantur quatuor beneficia crucis
Signat enim pars superior La
nue celestis apericiō Inferior
inferni destructionē A dextris
collacionē gracie A sinistris pec
catorum remissionem Quatuor
ligna fuerunt in cruce sicut di
cit magister in historia Ios
namqz fuit de cedro Stipes de
cipresso transuersale de palma
tabula s oliua Signat autem
cedrus altitudinē contemplaciōis

depressus famā bone opinionis
palma fructū iusticie. oliva la-
uitatem misericordie.

De descensu xpi ad inferos
Ca. XXII.

Adima xpi post mortē
descendit ad infernū si-
ue ad limbū ad liberacō-
nem eorū qui crīstī membra ex-
istentes de hoc seculo tñherunt
dyabolū. em̄ dum manū in eum
exēdit in quo nichil iuris ha-
bebat merito amittit in alijs po-
testatē. Alia causa ē quare xps
descendit ad inferos ut tantus
esset descensus quātus fuit libe-
randorū calus. Primus em̄ hō
hic in statu liberi arbitrii pos-
tus fuerat ut posset ad vitam
ascendere vel ad mortē descen-
dere put. vult. Sed peccato pa-
cto hic alterū brachiū statere
p onus culpe depressum est ut
esset in ymo inferni alterū ve-
ro in summo celi nō autē ascen-
deret brachiū depressum nisi des-
cenderet aliud brachiū. Descen-
dit ergo dñs vsq; ad infernū
ut hominē capere eleuaret vsq;
ad celū. Tercia rō ē quare xps
descendit ad infernū sciz; ut si-
cut viuis fuerat lumen mundi
p pñciam corporalem ita mortuū
esset lumen inferni p dñitatis
maiestatem. Quarta rō est ut
idem xps hoc exequatur p effi-
caciā qd p passionē suā meruere
fm subiacentiā. Duo autē merui

it p suā passionē sciz; satisfecim
et sanue apōem et iteo h̄ duo
efficit in descensu suo ad infer-
os qz p satisfecim soluta sūt
vincula captiuitatis p apōem
aut ianue fca est illuatiō ipi.
Tercis etiā dñs lucē exteriore
Libe autē autē xps omēs illōs
qui meriti sui capaces esse pote-
rāt sicut fuerāt sū pñs qui nō
apōem pñe. h̄ tñm apōem reatu
nature detinebant. Dampnatū
autē hūi? meriti capaces nō sūt
nec pñi in limbo qz de corpe
xpi nō sūt nec pñe vel fidei sa-
cramentū. Dicendum est qz aīa
xpi p tribuū mortis suā sū
pñibus in limbo fuit ibide fuit
et latro an dñs dixit. hodie eis
meū in paradiso. In nocte paradisi
erat ibi dei fuit qz quia pacta
passione tam ipse latro qz alij
qui erant in limbo viderūt deū
p essenciam ad quā infernum
crīstus descendit si scire volu-
erit. Notandum est qz nomen in-
ferni sumit duplici sciz; p pñi
et p loco pñe sciz; p pñi motu
dicit qd demones semper infer-
nū seum portāt. Hic put infer-
nus sumit p loco pñe hic infer-
nus quadruplici distinguit.
Vnus est infernus dāpnatorū
in qd est pena sensus et dāpnū ac-
tuale et ex tōre et in tōre
id est abienia gracie sup istum
est libus pñorū ibi pñ est dāp-
ni et nō sensus et sūt ibi tēbre

interiores et exteriores sup hūc
locum est purgatorius in quo
ē pena sensus et dampni ad tē-
pus et sunt ibi tēbre extērio-
res et non interiores quia grā
habent lucem interiorem. Sup
mus locus inter hec est limbo
sanctorum patrū ubi sūt pena
dampni et nō sensus et fuerūt
ibi tēbre extēriores. Sed nō
tēbre priuationis gracie. Ad
hunc locū crīstus descendit ac-
sus inde liberat et sic iheruū
moxerūt quia parte abstulit
partem reliquit. Mortem vero
quo ad electos deus penitus
līrupit. Sic dicitur in osee. Leo
mors tua o mors ero mortuus ei
us inferne. Hic quoq; locus si-
mus abrahā dicebat quia ibi
abrahā fuit. Sed nunc celū
empterū est finis abrahā qz
ibi iam est abrahā a nullo p-
dictorū n locorū ē transitus ad
aliū nisi a tercio ad quartū.
Hoc ē de purgatorio ad limbū
sanctorū patrū. Ex iam dictis
patet quare cantam? Libera a-
nimas omnū defunctorum de
manu inferni et de profundo la-
quia infernus sumitur ibi pro
purgatorio sicut et ibi sumitur
pro limbo qñ crīstus dicit ad
inferos descendisse vel infernū
distripisse. Ex predictis collige
qz crīstus mortuus in corpe ad
inferos descendit in anima re-
surrexit in pñorū. Dicendum

etiam qz in illo tribuo crīstus
totus fuit in sepulcro. Sed nō
totum quia totus dicit personā
Totum vero naturam similiter
dicendū qz cum vno anime cū
corpore faciat hominem crīstū
in illo tribuo non fuit homo li-
cet anima et caro vnta tunc es-
sent cum verbo. De resurrecti-
one crīsti. Ca. XXIII.

Cristus ē surrexit tercia
die a mortuis ē sumēdo
corpus non tale quale
prius habuit sed impassibile
et immortale caro enim crīstus
qui ē natus floruit in passionē
dedit per gloriam resurrectio-
nis resloruit et reformata ē ut
aquilē inuentus crīsti. Tūc leo
catulū suū suscitauit. Tūc fe-
mī resurxit tūc sicut dicitur in
Ieremi. Figulus ex eodem luto
fracti vas fecit vas aliud sicut
placuit in oculis suis. Tūc Io-
nas de vīte ceti illeus exiit
tūc resurxit ē candelabū auro
tūc suscitauit tabernaculū dīcē
dum qz cecidit tūc resurxit sol
qui prius erat in nubilo. Tūc
viuificauit ē grāuū frumenti qd
cadens in terrā mortuū fuerat.
Tūc ceruus resurxit cornua
Tūc samson tulit portas cū
postibus. Tūc Ioseph eductus
de carcere condetur et constituit
domus egipti. Tūc concisus sac-
cus circumdatur leticia. Domi-
nus probauit resurrectionē suā

esse veram per angelos qui non
mencuntur **Matth.** Respondit
autem angelus mulieribus dixit
Ite pbavit per inimicos quorum
validissimum est testimonium.
Matth. et quidam de custodibus
reversi sunt et pbavit eam non
acte mayca sectam et hoc per
confessionem pbavit eam non fan
tasticis corporis et hoc per tactum
pbavit eam in eodem corpore
factam et hoc per ostensionem
cicatricum pbavit eam esse in
corpore glorificato unito divinita
ti et hoc per ingressum ianuas
clausas pbavit eam dominum et
sua resurrectione multis apocri
phis apuit eam ipsa die resur
rectionis quinquies scilicet marie
magdalene. **Iohannis** primum mu
lieribus **Matth.** ultimum petro Sed
non inveniuntur modus. **Luce** in fi
ne discipulis eum in emaus
Luce in fine discipulis ianuas
clausas quando thomas non fu
it cum eis **Ioh.** primum. Ite apparuit
inter resurrectionem et ascen
sionem quinquies scilicet tho
me cum alijs **Ioh.** primum ad mare
tibadis **Ioh.** primum. In monte tha
bor **Matth.** ultimo. In ierusalem
quando comedit cum discipulis
Luce ultimo et **Matth.** ultimo.
In monte olivetum quando ascen
dit. **Luce** in fine quod per actum et
nactum et **Matth.** multis de causis
sursum dominus scilicet ut sepi
us impletet quando enim dixit

Dominus ecce ascendimus et
Subiungit in die tercia resur
get ut nos ad surgendum spua
liter provocet quod super est ut
sedeat servus quando coram eo
surgit dominus ut futura resur
rectionem pbaret esse ut poten
ciam sue divinitatis ostenderet
quia mortuos vivificare non est
opus nature sed potencie divine
non est enim regressus de puato
ne in habitum ut nos ad contem
plandum terram per adipiscendum
tali gloria animarum resurrexit deus
velociter quod tercia dei nam sicut
ianuas clausas ab discipulo
stravit et sicut salvi per mira
vitero mortis exiit sic eum mor
tuum nec perit in qua iacuit nec
militum custodia potuit retinere
integraliter quia in corpore et anima
socialiter quia multa corpora
sanctorum que dormiunt resur
et eternaliter **Apstolus** Christus ex
mortuis resurrexit iam non moriatur
similiter surgendum est spua
liter sicut et eodem modo resurge
mus in die iudicii corporaliter.
Resurrectio Christi est causa et figura
nostre resurrectionis spualis. Cuius est
dico mortua et hoc dupliciter quod
mortua est in operacione nostra dum enim
consideramus gloriam resurrectionis
Christi movemur ad resurrex
dum in novitate vite. Ite a moti
va est consideracione dei patris quam per
bas resurrexit filio mortuo ad padum
eadem gloriam fratribus suis

sicut rex qui facit filium suum mi
litem cum eo multos milites. Si
guum vero facit quia sicut Christus
resurrexit in novitate vite ita et
nos in novitate vite ambulemus.
Item sicut diem resurrectionis
Christi precessit dies mortis in pas
sione pasceus et dies quietis
in sabbato sequenti ita gloria
nostre resurrectionis precedit
in nobis mortificacio viciorum
et quies contemplacionis eter
norum. Nota quod sicut duplex est
mors scilicet anime per culpam et
corporis per extinctionem ita du
plex est resurrectio scilicet anime per
gratiam et corporis per gloriam
et sicut mors anime creavit mortem
corporis ut habetur in **Gen.** ita
converso resurrectio anime cau
labit resurrectionem corporis
gloriosam. Sciendum quod quidam
resuscitantur sicut sicut samuel
qui licet vere sauli apuit ut di
citur in ecclesiastica historia tamen
non vere suscitatus fuit ut qui
dam dicunt. Quidam imperfecte
ut lazarus iterum moriturus.
Quidam perfecte sicut Christus sy
victurus et prima resuscitacio
signat conversionem siue penite
ciam peccatorum. Secunda co
nversionem rei duranciam. Tercia
conversionem perseveranciam.

De ascensione Christi Cap. XXIII.
Differencia est inter as
censionem et assumpti
onem et euolationem

Quoniam ascensio pertinet ad
Christum Assumptio ad beatam
virginem Sed euolacio ad alios
sanctos. Ratio huius est quo
niam ascensio sit propria virtu
te ascendentis Assumptio a virtu
te Christi assumptis qua filius
spiritualiter obsequitur matri.
Euolacio vero sit ministerio age
lorum. Alia est differentia quia
locus euolacionis est distinctio
chororum. Locus vero assumpti
onis virginis. Circa ascensionem Christi
sunt consideranda que recensita
bunt ascensionem et colliguntur
in officio de ascensione. Primum
est quod videntibus illis id est dis
cipulis eleuatus est ut scilicet remi
endi desiderium ad ipsum excitaret
in eis. Secundum est quod nubes cla
re suscepit eum ab oculis eorum.
Per ymbra nubis signatur
quod Ihesum non possumus videre
in alto in hoc mortali corpore. Ter
cium quod eleuatis manibus fecit
batur in celum eleuavit autem
manus propter duo scilicet ut suos
patri offerret et ut inimicos al
te manu retractata percuteret.
Quartum est quod benedixit eis ut
eos contra hostem minueret et
bois celestibus augetet. Quintum
est quod ascendit in iubilacione quod
refertur ad vocem iocunditatis
redemptorum ascendendum cum
ipso qui prius voce lacrimabili
clamauerunt in portis inferni.
Aduenisti desiderabilis quem

expectabamus in tēbris. **S**eptimū est qd ascendit in voce tube et hoc refert ad sonū pōitōnis aploz qd sonus fuit eis tūc inuictus dicē dño euntes in mūdū vni. pōi. euā. omī. qd. **E**p̄ tūc em̄ in omne tēam exiuit sō. eorū. qd. **S**eptimū est ascēdens in alū captiua dupit cap̄itatē idest captiōis cap̄itate inferni quos secū victos eduxit. **O**cta uū est qd dedit dona hoibz qz omnia bona nā desuerunt sunt quo xps ascendit hōia prima duo habent ex act. sed tertium et quartum ex fine euangelij. scdm lucā. **I**tem quintū et septimū exp̄s. **I**tem septimū et octauū exp̄s ascendit cristus regressus ad celū multipliciter scilicet tamquā bonus obediēs cōpleta obediēcia quo ad patrem tamquā bonus mediator facta pace et concordia quo ad homines tamquā strenuus pugnator et cōtra demones. **A**scendit cristus pluribus de causis scilicet ad quiescendū post laborem quo fatigatus fuit 33. annis nobis fuiens abintcedendū p̄ annis p̄ quibz vtiliter laborauit. **S**econdū ascēsum habes o homo ad bñ mī hēas filiū mediatorē et matrē inuentricē filius ostendit p̄latū et vulnera mat̄ oñt filio p̄et? et vbera. i. nlla p̄t eē ēpulsa vbi tot cōaruit aōris infig

nia. **X**ps ergo optim? aduātatus est qz tot habet linguas loquētes p̄ nobis q̄t vlnera p̄ nobis suscepit ad cōquēdū de inimicis p̄ quibz vires suas in vtiliter exp̄dit. **P**sa. Inuacuū laborauit. **I**te ascendit xps vt nobis locū p̄paret. **I**o. vado p̄te vobis locū vt fiduciam in ipm sperādi nobis tēbueret vt in corpalem possessionē etne hereditatis nos mitteret et spm scm̄ mitteret. **I**oh. p̄mo. Si em̄ nō abiero p̄clitus nō veniet ad vs. qd. vt desiderium nēm post se trahēt. **C**ant. **T**rahe me post te. **V**t nam nob̄ ad celū ostendēt quia sicut dicit. **L**uc. **E**duxit p̄m dñs discipulos suos sōas ciuitatē in bethaniā vt ipa eductione cognosceret hic se nō habere manentē ciuitatē. **Q**uia autē in bethaniā eduxit eos qd mēpretat dom? obediēcie. h̄gēt p̄ oia obediēcie eos trāsiuros esse ad celestia. post hoc fecit eos trāsiere in montē oliuā vt p̄ montē intelligat eminēcia sps in cōtemplacōe p̄ oliuas ā p̄guissimū pectoris deuocō. vltē? vero post istam nō restat n̄ salus aīe in celum. **E**xaltatus autē fuit xps t̄p̄liat. i. t̄a p̄uēte meritū. sup̄ t̄a p̄ crucis suspēdiū. sup̄ celos p̄ ascēsiōis iubiliū ascēsiō xpi fuit angelis mirabilis. **P**sa. qd est iste q̄ venit de edom cētis vltibz qd

Demonio terribilis. **R**ec. 3. **N**ō fuit tanū gaudium ab heri et nudius tertius de nobis. **H**ec sunt verba philistini qm̄ viciā bantur filij israhel dū adducen tū archa i federis de filo in castra vt p̄ eam diuinū adiutorū haberent in p̄elio hominibus salutis sicut sup̄ patet s̄ multiplici fructu ascēsiōis cristi. **A**scendit cristus multipliciter se; p̄atēter quia videntibz illis eleuatus ē. **P**otentē quia eleuatis manibz ferebatur. **G**audenter quia i iubilatione ascēdit. **D**ecenter quia cū duabus turmis regēdiebatū se; hominū et angelorū. **N**on autem dico qd ibi fuerūt angeli in adiutorij necessitatis. **S**ed in obsequium dignitatis. **H**omines quoq; dico quos deus s̄ in se liberauit et q̄ post resurrectionē vsq; ad ascēsiōnē mortui sunt de numero saluandorū nec purgatorio vltē? indigentes. **C**lementer quia benedixit eis xps non statim post resurrectionem ascendit triplici racione. **P**rima ē qd differenda fuit ascēsiō vt multipliciter probaretur resurrexit vt dicitur in actibus in multis argumētis per dies pl̄ appares eis. **S**econda vt paciēciā nos tam informaret qua mercedē debemus equanimiter expectare sicut agricola non statim post seminationē metit. **S**ed fructū

maturationē expectat. **T**ercia propter discipulorū consolacionem. **V**nde dicit gl̄osa. **A**ctū primo sicut pl̄ fuerūt hore mortis cristi ita pl̄ diebus tūc eis cōuersatus est post resurrectionē quia consolacio diuina excedit tristitiā humanā. **N**ota qd xpo conuenit descendere de celo tantūmodo scdm diuinā naturā qz deus illuc venire dicitur nisi sp̄rituali effectu apparet. **S**ed ascēdere conuenit ei app̄ie scdm humanam naturā quia scdm illā solūmodo mutat locū et non secundū naturā diuinā. **D**e ascēsiōne xpi. **C**a. **XXIII**. **A**scendens cristus in celum sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. **D**uo intelligūt per dexteram. **P**rimū est equalitas maiestatis ad quam cristus sedet scdm diuinitatē de hac dextera **H**eb. **T**alem habemus pontificem qui cōsedet in dextera maiestatis in excelsis. **S**econdo intelligūt per dexterā p̄ciora bona gl̄orie in quibz cristus sedet secundū humanitātē qm̄ collatū est ei a deo. **Q**uicquid conferri potuit et licet ab instanti cōceptionis simul accepit bona gr̄e et gl̄orie i anima eadem cū bona fuerūt in ascēsiōne manifesta et i loci congruēcia repleta. **D**e hac dextera dicit **C**olo. **S**econdo. **Q**ue sursum sūt querite vbi xps

est in dextera dei sedes ibi dicit
glosa qd sursum ubi sedet cristus
sunt potiora bona gratie et glorie
Dicimus ergo qd ascensio fuit
tam ad locum quam ad dignitatem
inquatum quidem fuit ad locum
sic ascendit super omnes celos
id est usque ad dignissimum locum
celi empyrei siue ad altissimam
eius partem eo qd nobilissimo
xpi corpori conuenit talis locus
nec est dicendum qd corpus xpi
sit obligatum ad illum locum. h
qd sibi locus ille sit sibi congrue
ciam deputatus inquatum aut
ascensio facit ad dignitatem sic
sedet ad dexteram dei patris non
tamen quo ad situm patris non
competit h quo ad excellenciam
duplice sicut dictum est quia p
dexteram intelligit vel equalis
tas maiestatis qd competit cristo
secundum diuinitatem vel perfectio pre
mij qd competit hibi p humanitatem
preuendum quocumque non est qd cre
dimus xpm ad dexteram sedentem
patris. Stephanus enim vidit
eum a dextris dei stantem qd
nos credimus eum regnare et
quiescentem qd notant in cellione
Sed Stephanus in tribulatione
positus habuit eum p pugnam
toem et susceptorem. Unde vi
dit eum stantem. Merito cristus
sedere dicitur ad dexteram dei. Se
dere quidem quia laborauit p
in laboribus suis a iuuentute mea
ad dexteram autem quia diu

fuit in sinistra aduersitatis. p
afflictus et humiliatus sum in
mis Dei vero dicitur quia post
abiectionem merito sequi debet
gloria. Unde qui se humiliauerit
exaltabitur.

Incipit liber quintus de gra
tia spiritus sancti.

Capitulum Primum.

Veniam admodum deus
de celis non descendit
per essenciam suam
in commutabilem sed p
influenciam ab ipso manentem
ita nec spiritus rationalis eleua
tur super se per situm localem s
p habitum dei formem. Unde
necesse est spiritui rationali si de
bet esse dignus etne beatitudinis
qd pater pater fiat influencie spi
ritualis. De origine gratie.

Ca. II.

Ad bonum gratie non potest
quis venire per se cum
non sit hoc secundum limites
nature sed secundum influenciam largi
tatis diuine sicut enim creatura
p sua defectibilitatem suo princ
pio semper indiget ut semper sit
in esse nature. sic idem principium
p sua bonitate influere non cessat
creature rationali vitam spiritualem
ut bene sic in esse gratie qd h
non potest sine deo largitori. De
ruptamen in exaltabilis est h
si gratia gratum faciente non recipit
quia gratia gratum data spiritui pater est
li. at. excitat et mouet autem hunc

admonitione consentire et hoc
qd in se est facere quo facto pote
rit homo gratiam gratum facere
tem habere quia hoc est ad gra
ciam gratum facientem se para
re. Quamuis enim gratia dei ha
beat de dono efficiente non ta
men sine libero arbitrio consen
tiente quia sicut ait Aug. qui
creauit te si te non iustificabit
te sine te. Greg. Gratia gratum
faciens a tribus est sed aliter
et aliter. Est enim a deo efficien
te a gratia gratis data a liberum
arbitrium excitante et mouente a
libero arbitrio consensiente. Qua
uis enim liberum arbitrium non pos
sit gratiam efficere in homine potest
tamen se ad hoc abilitare et p
parare qd habeat sicut alius non
potest domum illuminare potest tamen
aperire fenestram quo facto scilicet
intrat et domum illuminat quod
autem dico de libero arbitrio con
sentiente intellige in adulto qd
in pueris sufficit fides et facta
mentum ecclesie et meritum cristi et
exultat impotenciam sui. Scien
dum autem qd habitatio siue p
paratio ad gratiam triplex est scilicet
efficientis formalis materialis.
Prima est a deo. Secunda est
a gratia gratis data. Tercia a
nobis. Anima namque habet fa
cultatem et instrumentum cognos
cendi et diligendi ex natura do
minum. Sed non habet cognici
onem veritatis et ordinem dilec

tionis nisi ex gratia ab opera bona
tria nos incitant scilicet natura que
scripta est in corde hominis dicens
Quaecumque volitis ut faciant ho
mines. Ratio que dicit ea esse
delectabilia valia honesta. Gratia
que dicit seruendum esse deo qd
summe bonus. Item gratia que di
cit seruendum proximo quia dei
filius quia dei ymago quia in bea
titudine socius. Gratia non dat
ei qd se humiliat et de hoc mul
ta extra habes scilicet in illo qui ma
num ad largitatem non exten
dit quia deus quantum in se est
dat omnibus affluenter in illo qd
oculos contra lumen claudit au
tamen deus solem suum oriri fa
ciat super bonos et malos in illo
qui fontem recipiens fundit va
sis sursum erigit quia deus sicut
ait Aug. ingenti liberalitate atque
veritate replet omnes creaturas
pro capiti earum in eo qui domum
suam cingit spinis ne ingrediat
amicus ipse vero deus semper
stat ad hostium et pulsat in illo
qui in iariam de agro suo non ex
tirpat propter qd fructus cres
cere non possunt vel proficere in
illo qd ligna igni subtrahat tunc
deficit. In illo qui os ad sume
dum cibum aperire negligit quia
talis debet merito fame mori. In
illo qui tempore pugne arma p
dit quia talis sepe capit et vi
necatur. In illo qd remos non mo
uet tempore tempestatis quia

talis sepe mergitur in illo qui
existens in egritudine medico
confidit. grā nobis a deo pcep
dit sicut radus a sole sicut ger
men a radice sicut mel a flore
sicut riuus a fonte sicut ymag
go ab artifice scdm exemplar
interius et factura exterius.

Distinctio grā. Ca. II.

Gracia dicitur tripliciter
Primo generaliter et sic
gracia est adiutorium di
uinū creature gratis impensum
Et indrāter ad quēcumq; actū
sine huius adiutorio grē nichil
possumus facere pmo nec in esse dū
tax Deo dicit grā specialiter
et talis grā dicitur gratis data scz
bonū quo se hō pparat ad susci
piendū spūs scti donū huius em
grē est reuocare libat a malo et
excitare ad bonū sine quo nullus
fuit sufficiens qd in se ē vt ppa
ret se ad salutē Tercio dicit grā
apē scz donū datū diuinitus ad
mētē dū qd quide donū grā gra
tū faciens appellat sine illa grā
nullus pōt mētē nec in bono p
ficere nec ad gloriā puenire. Itē
ta triplex grā sumit ex verbis
Apostoli Vbi ait Grā dei sū id
qd sū Ecce p et grā eius in me
vacua nō fuit ecce scda et grā
eius in me sp manet ecce tertia
Potest pdicta dicitur gracia gra
tis dās vt est deus. Itē gracia
gracie signū vt est pphēcia et
potestas faciendi miracula. Gra

cia gratum faciens distinguit
in operantem et coopantem gra
cia operans dicitur pueniens et
incipiens ac liberās qz peccatū
expellit gracia coopans dicitur
subsequens et pficiens ac ad
iuuans qz liberū arbitrium ad
iuuat et ei coopatur in merito
Multiplicitē distinguit bonum
est em bonū p essentiam et hoc
est deus Vnde nemo bonus nisi
solus deus Est em bonū p pti
cipacōem et id distinguit in bo
num gracie et bonum nature Vā
de Augustinus Omne qd est in
quātum est bonum est Scz. Vi
dit deus omnia que fecerat qd
Item est bonū in gñe et hoc est
bonū ex obiecto sicut ē est. Rā
ibi est actus in debita materia
si etiā desit fōr de cōstantia ap
Itē est bonū ex cōtā tan iā hō
aut est qd bonū ex gñe nescit
debitis cōmstācijs sicut ē da
re elam indigenti tpe debito ex
cōpassione et huius Itē est bonū
virtutū hoc est qd opī addit
pōt ex pte op mētē q est p hi
tū mētē bñ cōstituit Itē est bo
nū meritorū vt qd addit iph
opi debiti finis mētē sup mo
tū nālem. Itē est bonū glē vt ē
bonū te nāria dñs etne.

De effectu grē. Ca. III.

Effectus grē excitat li
ar ad bñ cogitandū et
sanat ipm mutādo af
fectū ipm qz corrobāt pducēdo

Item gracia hominem deo reco
ciliat a peccato quoq; liberat et
penam eternā in temporalem cō
mutat Item gracia opā nōstra
meritoria facit et bona per pecca
tum amissa restituit atq; sta
bulum in planū conuerit Itē
per grāciam efficitur anima spō
sa cūcti filia regis eterni et tem
plum spiritus sancti Itē gracia
ipsam animā purgat illuminat
et perficit Item gracia mentem
elevant deo assimilāt et spiritu
ali solacio cibāt Nota qd qd uis
virtus gratuita simul inht anie
tū gracia non tamen habet effec
tum suum i cāctico sicut ut gracia
quoniā effectus gracie ē facere
gratū deo et facere dignū vita e
terna et hic effectus statim in
ē puero post baptisimū virtutis
autē effectus est elicere actum
meritorū de potencia et hic ef
fectus non statim est in puero
post bāptisimū hoc autē non ē
appt de factū virtutis S; appt
impotēciā nature agētis puer
tūm non est humilis ad actus
voluntatis Vnde sciendū qd tri
plex est perfectio Prima ē gra
cie et causat esse gratū Scda
ē virtutis et causat bonum
actum Tercia est operis virtu
tis et causat meritū Prima per
fectio perficit animā Scda p
ficit anime potēcias Tercia p
ficit iphs actus De virtutibz
et pmo qd sit Ca. V.

Nunc de virtutibus est
agendū Et primo quid
sit virtus Virtus est vt
ait Aug bona qualitas mētē
qua bene inuit qua nullus ma
le vitatur qd solus deus in homi
ne operatur Hec diffinició dāt
in comparacione ad agentē Itē
scdm Aug Virtus est habi
tus mētē bene cōstituta hec
datur ad subiectū in quo ē Itē
dicit phus Virtus est habitus
voluntatis imediā cōstitutes
quo ad nos terminata radone
put sapiens de terminabit hec
diffinició datur in cōparacōne
ad actum circa quē est Itē ph?
Virtus est dispositio perfecti a
optimum hec datur scdm com
paracōnem ad finē Item Phide
rus Virtus est nature habitus
anime de cuius vitē radō moui
pietas cūctas diuinitas honor
hominis etne beatitudinis me
ritum hec diffinició datur in cō
paracōne ad effectū Diffinició
Augustini exponit Virtus est
bona qualitas et hic ponitur q
litas pro genē bona vero dicit
ad differēciā malatū quali
tatum anime dicit quoq; bona
quoniā a deo datur et bonos
tantum inhabitat et bonos facit
et ad bona perducit Mētē poni
tur ad differēciā qualitātū
que sunt in corpore qua bene in
uitur ponitur ad differēciā q
litarum quibus recte intelligitur

fiat sciencia qua nullus male
vitatur potencia ab differēcia
qualitatu quibus et male et be
ne uti possumus qua solus deus
in homine operatur potencia ab
differēcia virtutum cardinali
um q̄ habentur p̄ acquisitionem
Circā aliam differēciam notā
dum est q̄ ibi potēcia habet
mentis bene instituta et hoc ad
similitudinem regni qd̄ tunc be
ne instituitur quando recte consi
liatur et bene operatur et iuste obe
ditur eodem modo bene institui
ta est mens si iusto bene consiliat
Si voluntas bene imparat et si
sensualitas debito modo obtem
perat etymologia virtutis hic
est. Virtus em̄ dicitur quasi vis
intra et hec vis consistit in ag
gressione arduorum et intolles
tancia aduersorū et in abstine
cia placitorum. Itē virtus dicit
tur quasi iurum tuens. Itē vir
tus dicitur quasi viribus tuens
Itē virtus dicitur quasi viri sta
tus. **De qualitate virtutis.**

Ca. VI.
Non virtus i medio co
sistat istud mediū est
in tribus scilicet in agē
dis habendis sustinendis. In
agendis scilicet intra sup̄ et ci
tra modū Apostolus rationabili
ter obsequiū nostrum in habē
dis scilicet int̄ superflū et indi
gēciam puerbiorū. diuicias
et paupertas ne dederis michi

In sustinendis scilicet inter ele
uari in prosperis et deici in ad
uersis. Unde non declinabitur
ad dexteram vel sinistram. Mul
tiplex est pfectio scilicet suffici
encie hanc omnes habent exis
tentes in caritate ordinis huius
pp̄um est seruare cōtinēciam et
ligionis huius pp̄um est renū
tiare omnibus placōis ad hos
ptinet animā ponere p̄ omnibus
suis. Securitat̄ huius pp̄um
est habere mortem in desiderio
et vitam in paciencia ad p̄mā
pfectōnem tenetur quilibet. ad
ultimam vero nullus tenetur
sed ad tres medias aliqui ex
causis. Virtus comparatur multis
rebus scilicet auro. Eccles. Au
rum pbat fornam. thesauro.
Math. Simile est regnū celoꝝ
thesauro abscondito. Gemmis
Eccles. quasi vas auti solis. or
oi. la. p̄. Aemis Reg. quomō
cecidērūt fortes in bello et in
terierunt arma bellica. Arbori
bus Math. Omnis arbor bona
bonum fructum facit. De hoc
hugo de sancto victore Arbor sa
piencie per timorem seminatur
per gratiam irrigatur per fidem
radicatur per deuocōnem germi
nat. per desideriū crescit. per
caritatem roboratur. per spem
vivit. per circūsp̄ctionem frō
det. per disciplinam floret. per
virtutē fructiferat. per pacien
ciā magnificat. p̄ mortē arripit

Item virtus comparatur floribus
Can. Fulcite me floribus Fon
tibus Cant. Fons ortorū pute
aquarum. Semitis Proverbi
vie eius vie pulcre et omnes se
Psalm. Astitit regna a dextris
tu in q̄ Stellis Baruth Stelle
lumen dederunt et Picmentis
Canti. Que est ista que ascen
Cibariis Unde Io. Deus cib
est ut et cetera Psalm. Quis da
bit michi pennas sicut columbe
Tres bone sunt condiciones vir
tutis que sunt temporis te
modo actū multiplicatio et in
bono delectatio. Primū ipsam
virtutem in radice firmat. Se
cundum quasi floribus decorat
Tercū sapore fructuū delectat
Similiter dicendū q̄ ad consu
mationē virtutū quatuor coar
runt scilicet Dispositio. pp̄rians ha
bitus informans. Operatio. pro
bans. Premiu coronans. **De
qualitate virtutū. Ca. VI.**
Virtutes omnes in homi
ne sunt equales licet i
ter se distēcte sint et
pp̄rias habentes excellencias et
hec equalitas in multis consis
tit. Equales aut sunt virtutes
Primō quo ad essēciam quia
omnis virtus est simplex. Secū
do quantū ad equalem radicē
in anima scdm̄ qd̄ est in ipsis
Tercio quantū ad relacionem
ad eundem finem quia omnes
propter deū operantur. Quarta

30
quantū ad equalem effectum
quia equaliter faciunt dignum
vita eterna. Quinto quantū ad
equalē facilitatē ad actus suos
quantū in ipsis nisi impediant
Sicut virtutes equales sūt p̄
dictis modis ita sunt equales
alijs modis. Primo quantum
ad vsum quia virtutes sunt sic
arma. Sicut miles nescit equa
liter pugnare cum omnibus ge
neribus armorū habet melius
pugnare cū illis que frequē
visitant. Sic est de virtutibus
Secundo quantū ad auctoritatē
quia scdm̄ hoc maior virtutibus
omnibus est caritas et quilibet
virtus potest esse maior alia se
cundum aliquā prerogatiuam
quam habet vel secundū aliquē
effectū. Tercio quantū ad feru
rem quia virtus alia frequē
etiam operatur. Sciendū ē q̄ eadē
virtus numero nō est equalis
sibi semper. Crescunt enim vir
tutes multis modis scilicet quantū
ad intencionē quantū ad radi
cationem quantū ad potēciam
virtutis quantū ad maiore ex
pressionem diem similitudinis
quantū ad diuturniorē pmanē
ciam. Quartū notandū q̄ cres
cente vna virtute crescunt om̄s
et habes exemplū in cithara in
qua si debet esse debita propor
tio sonorū necesse ē ut q̄ vna
corda tēditur etiam om̄es tendū
ne in armonia fiat dissonancia

Quare polleat aliquis usu virtutis
plius apertius quam alteri? multe
sunt rationes. Prima est quia hic
deo placet qui est dator virtutis.
Secunda est natura complexionis
quod magis est consona operibus
vnius virtutis quam alterius. Ter-
cia est usus quia magis ex-
ercitavit se circa unam virtutem
quam circa aliam. Quarta quia
vnius impugnat a vicio contra-
rio illi virtuti. Quinta quia ma-
iorem habet discretionem in ope-
ribus vnius virtutis quam alteri?
quolibet enim virtus habet suas
proprias rationes. Sexta quod diffi-
cultas status quia cum de novo
quis convertitur licet habeat ma-
iorem caritatem quam alius qui diu
fuit in caritate non est tamen ita
expeditus ad aliquid agendum
sicut ille propter reliquias pecca-
torum quod adhuc inheret mag-
nitudini scientie et crescere debet
magnitudo virtutis et hoc tri-
plici ratione scilicet ratione divi-
ni exempli. Iohannis plenam gratiam
et veritatem. Luce potens in ope-
re et sermone actus cepit facere
et docere ratione christi angelica quod
quanto plus cognoscunt tanto
plus diligunt ratione exempli
humani. Matthei. Qui autem fece-
rit et docuerit hic magnus ratio-
ne exempli naturalis quoniam
lux et calor in sole proportionantur
eius obligationibus. Luce qui plus
committit ratione pene declinationis

Luce. Scimus sciens non docet
non facies uam. **De diviti-
one virtutis. Ca. VIII.**
Quoniam sunt sibi coe-
dinata quia virtutes ve-
qui unam habet habent
omnes. Prima ratio est largi-
tas dei datus qui non dat unam
sine alia. Secunda ratio est quia
sicut unum membrum indiget
alio sic est in virtutibus. Ter-
cia ratio est quia sicut est in ci-
thara si una corda defuerit non
est armonia perfecta ita nec in
anima perfecta erit spiritualis
melodia nisi omnes assint vir-
tutes. Quarta ratio est quia co-
tra vicia singula sunt aliquae vir-
tutes unde omnes oportet habere
virtutes ut omnia vicia impug-
nent. Nam sicut miles mundi
non est expeditus nisi omnia arma
habeat ita nec miles christi si ali-
qua virtus sibi defuerit. Quinta
ratio est quod sicut stelle et planetae
in speris suis sunt ita virtutes in
anima oportet esse. Sexta ratio est
quod anima est quasi vas aut sol ori-
os lapidum virtutibus. Septima ra-
tio est quia anima est sicut oculus
nobilis cui non deest deus
aliquis foris vel artoris. Oc-
tava est quod anima est sicut apotheca
cui non deest medicina aliquid
radicis vel pigmenti ea quod de co-
nexionem virtutis dei sunt intelligi
debent de virtutibus gratiis
quod omnes quo ad habitus sunt conexae

sicut quod actus meritoris sunt
equales. Et licet similes sint vir-
tutes tamen aliqua dicuntur ma-
tas virtutis non quod habitus vir-
tutis generet habitum virtutis
Sed motus motum sicut dicit
Berth. Lectio inquit parit cog-
nitionem. Cognicio amorem et
amor frequentiam. Frequentia fa-
miliaritatem familiaritas fidu-
ciam. Fiducia impetrationem. Se-
cundum hunc modum quatuor dicitur
esse matres virtutis sicut fi-
des origo quia ex motibus si
dei surgunt motus aliarum virtu-
tum. Caritas educatione. Pru-
dencia regimine. Humilitas con-
servacione. Vnde vero non sunt
conexae sicut virtutes. Ratio
huius est quod vicia sunt in nobis
et operacionibus nostris que simi-
les non sunt. Virtutes theolo-
gice non sunt in nobis per acqui-
sicionem sed per infusionem. Alia
ratio est quia vicia sunt opposi-
ta ad invicem sicut avaricia et p-
digalitas quod non est in virtutibus.

De commendacione virtutum

Capitulum. IX.

Aretus commendabilis est
Primo a causa efficien-
te que deus est ipsam enim
ut ait Aug. Solus deus in ho-
mine operatur. Secundo a causa
materiali in qua et quia non nisi
bonos inhabitat non est sic de bo-
nis naturalibus et fortuitis quod
alia pluit super iustos et iniustos

tos. Tercia a causa formali quod
decor est spiritualis. Psal. ois
glo. si. re. Quarto a causa finali
Aug. Premium virtutis est Ipse
qui virtutem dedit. Virtus bona
est multipliciter. Primo in se quod
sicut ait Aug. Virtus est bona
qualitas mentis. Nota quod bona
est possessio que appropinqua est civi-
tati hic autem metra civitatis est quod
in anima. Secundo in operacione
Heb. Optimus est gratia stabi-
litate cor. Tercio quia in operacione
quia bonum facit hominis
opus quod non esset meritorium
nisi ex virtute procederet. Greg.
Nichil habet iurisdictionis tam
boni operis nisi manserit in me
in caritatis. Quarto in commuta-
cione quia de lupo facit agnum et
tenebras convertit in lucem. Malum
enim culpe mutat in bonum gratie
et malum pene mutat in bonum glo-
rie quod signatur in mutacione aquae
in vinum. Quinto distinctione quod
virtutes distinguunt filios dei a fi-
liis dyaboli. Io. quia in hoc cog-
noscent omnes quia me est. et
Septo in exemplificatione quia
omnes sancti studebant virtutibus
Unde commendamus innocentiam
in Abel in abraham obedientiam
in Ioseph continentiam. In moysi
mansuetudinem. In dauid humi-
litem et sic de aliis. Laudabi-
lis est virtus propter multa scilicet quod
magne dignitatis christum enim
doctorem habuit unde illud discite

a me quia in istis sum et humili
corde qz magne sublimitatis.
Tulius dicit? yma est de altis
simis desca radicibz qz magne
ioanditatis. **P**sal. In custodie
dis illis re. m. qz magne utili
tatis bonus. **Q**uāqz sine pena
sunt vicia nūqz sine pmo sunt
vices qz magne securitatis.
Tulius. h. deinde sapientia est
vt oia tua inte pōta esse dicas
omēdabilius est studiū pūtis
studio sciencie rōe exempli. qz
sancti sic fecerūt rōe auctori
tis. **A**pl's. Non in pmo ē reg
nū dei h. in pūte rōne effectus
qz pūis peccatū expellit sciencia
nō. **R**acōne originis qz virtus
fimis est gl'a et nō sciencie. **R**ōe
obiecti qz virtus obiectū est bo
nū sciencie vxo. **R**ōne ma
terie in qua est. qz virtus non
nō est nisi in filijs di sciencia nō
semp. **R**ōne securitas qz securi
tatis qz quā pūm. **R**ōne honel
tatis qz maior est gloria sequi
dūm qz Aristotilem. **R**acōe vi
tandi mali qz pūi pūtes si ex
tendissent manū ad lignū vite
ficut ad lignū sciencie nō inare
rissent tot mala in se et in pos
sibilibz. **De comēdacoē pūtiū**
Ca. IX.

Ietus gaudiū pcellit
gaudiū mūdi in vgitā
te pū. **D**e cura mēs qz
fuge cōmū. h. gaudiū pūte
ad instar pūti. ficut dicit **Iob.**

In puritate cōfisi h. ut mōi? q
escit in floribz qz i luto. In dig
nitate glō ad gal. **E**laco animi
de hīs qz digna sūt et gaudiū
mūdi de indignis est. In salu
tate sap. nichil in vtilius vita
hōibz ē. **E**cce. **E**xrema gaudiū
luct? occupat. In libtate. **A**pl's
In libtate vocatū sum? pūor ā
ligatus est pū. **F**unibz pūorū
suorū vnusqzqz cōstigit. **I**n di
na pūiali tate. **A**ug? **T**ale bō
nū deus ē vt nemi eū desere
bū sit. **N**ō cōtariū i malis. **V**ir
tus opat mīa mltiplicat scz in
celo cui vni fāt. **V**n regnū celo
rū vim patit in mūdo qz custo
dit hōimne ne cōburnat igne cō
cupiscencie et ne mīgat in aqz
voluptatis et ne mīqnet luto i
cōtūtie et lacet spinis auai
cie. **I**n corde huāno qz vulnē
tū sanat inqnatū mdat mortuū
vūificat exccatū illuat in ifer
no qz ignis ifernalis nō potest
ledere pūolum ficut nec ignis
mālis salamāda pūis cōnabi
lem illuat ad cognicōem vīta
cōcupiscibilem excitat ad amo
rē boni inuisibilem cōfortat ad
detestacōem mali. **I**te deo assis
mlat. qz pūi pūitatis splēdore
spūi scō p caritatis feruore an
gelis cōformat. **L**eo? in carne
pūe carne vūit nature ē angeli
ce non humane mentem ioan
bat. cōnat subleuat honorat sa
nat vūificat cōbat dicit mdat

Item virtus mala preterita ex
pellit presētia impugnat a fu
turi premunt. **I**tem virtus be
ne mentem instituit. **D**ilectum
hōimnem deo efficit. **F**ruitū tā
mereti qz premij adducit. **T**em
poralia discretē disponit que in
se sunt in differēcia bona facit
ficut ea que differēcia declāat
nobis effectus virtutū genera
les ita sunt ecia singulariū vir
tutum effectus aliqui speciales
ficut ē qz humilitas deo subi
cit. **P**enitencia reducit iusticia
deducit. **O**bediencia conduat
Paciencia producit. **P**erseue
rantia itroduat. **I**uritas iūgit
Caritas deo vnit. **De meri
to virtutū. Ca. XI.**

Meritū boni operis est ef
ficacia ad optinendum
illud quod nō habetur
vel ad habendū iustius qz ha
betur. **V**nde per meritū de nō de
bito fit debitū. **E**t ipsum debitū
fit magis sibi ficut rex dabit
equū quem miles non meruit.
Sed per vū equi meretur eū
equū iam datū. **A**d intelligē
predicta. **S**ciēdy qz tripliciter
distinguitur meritū scz congrui
digni et cōdigni. **M**eritū cōgrui
est per quod disponitur subiec
tum vt possit recipere graciā se
cundū rationē diuine iusticie il
lud vocatur dispositio materie
scz dum quis facit qd in se est
Meritū digni dicit pdoneitātē

operantis ac assequendū illud
qz meretur. **M**eritū cōdigni di
cit equalitatē meriti ad remu
neracionē. **D**ico aut equalitatē
nō arismetica. **S**ed geometrica
scz non quantitatis sed pporci
onis et illud patet quia deus sp
remunerat sup meritū ficut pu
nit cōtra cōdignū. **V**nde non ē
meritū et premiū equalis quan
titas. **S**ed pporcio quia apud
deum non ē iusticia cōmutatiua
cū nulli debeat aliquid. **S**ed dis
tributiua. **V**ocat autē iusticia
cōmutatiua iusticia fōe qua da
tur vnus pūis pro denario vel
vlna panni pro solido. **I**usticia
vero distributiua ē principiū
qua distribuitur dona secundū
apportionem ad merita et ista ē
apud deum. **V**nde **A**pl? **V**nus
quūqz mercede ac se sū labo.
Dicēdy ergo qz nullus sic me
retur pūam graciā merito digni
vel merito cōdigni. **S**ed tanū
modo merito congrui. **S**imiliter
existens in caritate nō potest al
teri mereri primā graciā merito
cōdigni. **S**ed merito digni et
merito congrui. **P**otest autem
existēs i graciā mereri sibi aug
mentū gracie et per consequens
merito digni et merito congrui
prout ista supri? expōita sūt
prefati tres modi merē di gene
raliter habentur. **V**nde si alij in
ueniuntur ad eodē tres reduci
possūt. **C**um ergo dicat qz bīa

virgo meruit portare p[ro]p[ri]am in al
ligandum est compatiue meruit
id est ipsa portare debuit p[ro]p[ri]am
quā alia. Item mali dicuntur
mereri cōp[ro]p[ri]alia quia nullū bo
nū iocūm[en]tū sicut nullum
malum impūm. Sed istud di
citur in p[ro]p[ri]e quia opera in mor
tali facta nō sunt directe bona
cum nō sint informata caritate.
Sed quia opa talia aliq[ui]d boni
habent. Domi[n]i i[n] t[er]r[is] p[ro]p[ri]e ea
esse bona et aliq[ui]d dat p[ro] eis.
Item quādoq[ue] peccator meret[ur]
graciā occasionaliter quia pau
peres optinēt in eod[em] benefac
toribus graciā suis p[ro]p[ri]is qua
rum p[re]u[m] o[mn]iō fuerunt ele
m[en]ta. Item satis in p[ro]p[ri]e sumit[ur] mei
tum ubi dicit[ur] felix culpa que
talem meruit habere redēptōrē
ibi e[ss]e p[ro]p[ri]e meruit p[ro] epi
gebat.

De Abilitacōne ad graciā.
Ca. XII.

Quamuis null[us] sibi me
reat p[ro]p[ri]am graciā s[ed] q[uo]d
dictū est p[er] se peccator
humilitate ad graciā faciendo
q[uo]d in se est q[uia] nullū taliū graciā
denegat hoc aut[em] non est ex me
rito digni vel cōdigni si cōgrui
h[ab]et v[er]o cōgruitas multo magis
est ex p[ar]te bonitatis dei graciā
cōferētis quā ex p[ar]te hōis se ad
graciā hūilitatis q[uia] in p[ro]p[ri]a cōde
ad graciā et etiā i[n] i[n]fusiōe gr[ati]e
h[ab]et se aia ad modū materie. p[er]

vero deus ut p[ri]mū mouens et
efficiēs alia r[ati]ōe patet q[uo]d ista
cōgruitas magis est a deo quā
ab homine q[uia] hūiliacō q[uod] ex p[ar]te
hōis est solū modo dat locū di
uine m[er]iti q[uo]d salua iusticia possit
aliqui offerri gr[ati]a q[uia] in iusticia fiet
sine iusticia si tali d[omi]n[us] gr[ati]a i
quo est; ob[er] gr[ati]e id est p[er]cādi
volūtas. Sufficiēs igit[ur] hūilita
tio ad graciā est si homo facit
q[uo]d in se est facere aut[em] q[uo]d in se
est tria cōplectit[ur] v[er]e sc[ilicet] homo
actū p[er]cādi et volūtatē p[er]cādi
desinat et cōne[ct] in bonū v[er]e est
sibi possibile. R[ati]ōn[em] q[uo]d o[mn]e
meritū v[er]e demeritū acquirat in
hac vita. Item non bonū facere
sed bene facere laudabile est
non enim verbis sed adūb[us]
meremur.

Ex quibus causis meriti.
Ca. XIII.

Questio m[er]itoria totālit[er]
sunt a gr[ati]a et totaliter
sunt a lib[er]o arbit[ri]o licet
p[ri]ncipali[ter] a gr[ati]a q[uia] gr[ati]a cōp[ar]at
ad lib[er]ū arbit[ri]ū sicut sessor
ad equū sicut e[ss]e sessor dirigit
equū ita graciā di[re]git lib[er]ū ar
bit[ri]ū in exercitō v[er]itūm p[er]
nos e[ss]e malum facere possum[us]
sed non bonum. Ad efficiē
am merendi tria valent. Pri
mū est difficultas op[er]is q[uo]d pa
tet in mat[er]i n[on]io. Sc[ilicet] dūm
est p[ro]p[ri]etudo volūtat[is] Ap[osto]l[us]
hilarem datorem diligit deus.

Tercū est magnitudo caritatis
ipsa e[ss]e caritas pondus est s[an]c
tuar[um] sc[ilicet] q[uo]d omnia q[ui]nt in
templo erant ponderabant ad
hoc q[uo]d aliquod opus sit meri
torium tria requirunt. Primo
q[uo]d ipsum opus sit in caritate q[uia]
opera que sunt extra caritatem in
sunt sicut arbor exstinctus. Se
cundo q[uo]d fiat ex caritate multa
sunt in caritate. Sed tamen nō
sunt meritoria ex eo q[uo]d non sunt
ex caritate id est quia nō referūt
ad finem suū. Tercio q[uo]d sit refec
tū se ad bonum hoc aut[em] dico
quia mala non possunt bona i[n]
tentione fieri alioq[ui]n sequeretur
absurditas q[uo]d idem opus esset
meritorium et demeritorium. At
tenduntur tria ex parte homi[n]is
in merito sc[ilicet] subiectū hoc ē aia
Item lib[er]ū arbit[ri]ū et intentio
sue finis. His trib[us] respondēt
tria ex parte dei sc[ilicet] Graciā. Vir
tus Caritas. Gr[ati]a quidē cōddit
subiectū deo gr[ati]a. Virtus aut[em]
abilitat lib[er]ū arbit[ri]ū. Caritas
vero intencionē dirigit ad finē
debitū. Dicit[ur] Timotheus q[uo]d
meritū q[uo]d consistit p[er] nos lib[er]ū
arbit[ri]ū facit ad meritū nō suf
ficiat p[er] nos virtutem formaliter
dicit quia ex virtute tamquam
ex forma procedit motus et eli
gitur de potencia p[er] nos motū v[er]
tutis essentialiter hoc dicit q[uia]
motus essentialiter est meritū
quia quod est p[er] nos ipsū est p[er]

nos graciā; efficaciter hoc dicit
q[uo]d sine graciā nullus motus est
meritorius p[er] nos opus instru
mentaliter hoc dicit q[uo]d opus
exterius est quasi causa instru
mentaliter ipsius meriti. Nota
generaliter non meremur sine
graciā nec passionib[us] iquantū
passiones nec motib[us] nature.
Dicit e[ss]e p[ro]p[ri]us natura neq[ue] bo
ni neq[ue] mali sum[us] neq[ue] sum[us].
Aug[ustinus] m[er]itū bene facit etiam
si bonū est q[uo]d facit neq[ue] lib[er]o
arbit[ri]o negato. Quicquid e[ss]e
nō habet v[er]sum rationis et lib[er]ū
arbit[ri]ū in eo non est meritum
vel demeritū sicut sunt infirmā
tes dormiētes insani animalia
bruta. De fine actionis.

Capitulum XIII.

Via meriti vel demeri
tū circa finem actionū
attenditur. Jo. Nota
regulas de hac materia ex fine
dicitur actus bonus vel malus.
Malus actus nō fit ex fine bono.
Vna intentio multos actus in
format. Vt si aliquis intendit
vnum solidū dare p[ro] deo ita q[uo]d
quotidie debet vnu denarium.
Si q[ui] sui obliuiscitur et nō de
fert donacionē aliam vel ali
quorum denarior[um] tamē donacō
est meritoria propter p[ri]mam
intencionē finem sub fine potest
quis ponē verbi graciā aliquis
intendit ire ad forū ad hoc in
tendit vt emat medicinas ad

hoc limit eas ut dicitur ab infirmitate ad hoc curari desiderat ut deo melius seruiat. In isto omnes precedentes voluntates meritorie sunt propter ultimam voluntatem secundum eam ultimam finem omnes precedentes voluntates iudicantur bone vel male. Diverſi fines non sunt faciendi quorum unus non fit ad alium referibilis. Verbi gratia. Aliquis intendit ire ad unam domum ad hoc vadit ut luxuriet. Ad hoc vult luxuriari ut sanior fiat ad hoc vult esse sanus ut deo seruiat. Iste finis ultimus illam voluntatem quam est luxuriari non informat sed potius e converso illa voluntas istam intentionem deforſit quia informare perfectionis est deformare vero imperfectionis est. Qualiter una intentio peruersa plures deprauat voluntates. Nota quod actio corporalis potest referri ad finem temporalem dummodo postea illud temporale referatur ad deum ad deum. Et hoc est quod dicit Augustinus. Debemus manducare ut euangelizemus? non euangelizare ut manducemus? Si autem in actionibus finis primus ponatur deus et finis ultimus temporalis puerillimum est. Unde bene licet constituere duos fines scilicet temporalem et eternum ut istud quod eternum est finis ultimus sit et prius ultimum quod nichil sit quod.

¶ Quid mereamur. Cap. xv.

Opera bona meritoria sunt trium scilicet vite eterne augmenti gratie remissionis pene primi itaque scilicet premiū vite eterne substantialis premiū. Respondet radix operis scilicet caritati premium vero accidentale. Respondet generi operis sicut et augmenti gratie quia operibus excellentibus et operibus super erogationis meremur magis augmentum gratie quam alijs operibus remissio autem pene respondet penalitati operis nam opera que magis sunt penalia magna sunt meritoria remissionis pene. Est enim regula in theologia quod pena pene resolutoria est. Nota quod licet tota vis merendi vitam eternam et etiam alia consistit in caritate non tamen totus effectus quia merendi effectus consistit in caritate etiam penes magnitudinem operis sicut patet in merito remissionis quia non solum consistit in caritate sed etiam in operibus penaliibus et huiusmodi exemplum in christo habemus qui meruit nobis aperire non ianue paradisi cum effectus hoc autem meritum non erat in sola caritate sed in caritate et excellentia operis hoc est sua passione. Sciendum quod de primo substantiali meretur homo tantum uno opere quod autem per mille manente eadem radice et non crescit.

Valent tamen huiusmodi opera ad multa alia unde versus. Condant seque mentes. Stabilis seque virtutes. Augere seque melius accidentalis premiū. Peccata remittit seque quantum ad penam que iam sunt dimissa quo ad reatum per gratiam. Debilitat seque; fomitem. Remouet scilicet accidia exercitatur scilicet hominem in assuetudine boni atque repellit seque; temptationes dyaboli. Nota quod per primam gratiam nullus potest mereri proprie et hoc multiplici ratione. Prima quia talis non habet radicem merendi id est gratiam. Secunda propter status indignitatem quia peccator non est dignus pane quo vescitur. Tercia quia nullius hominis opus placet nisi placeat ipse prius. Unde dicitur in Genesi quia dominus per respexit ad abel quam ad munera eius. Quarta quia naturaliter antecedit causa suum effectum sic et gratia precedit omne meritum cum ipsa sit causa meritorum ipsa enim secundum Augustinum voluntatem nostram precedit ut velimus et sequi quare ne frustra velimus gratia sicut supra dictum est per bonum usum eius etiam merito condigni meretur augeri in via ut aucta mereatur perficere in patria et hoc a deo citius est gratiam infundere augere et perficere secundum cooperationem voluntatis nostre. Nam sicut deus est ipsius gratie fons

etale principium influendi sic ipse solus est principium augendi modum infundentis. Gratia vero per modum meriti et dignitatis. Sed liberum arbitrium per modum cooperationis sicut liberum arbitrium per gratiam meretur merito condigni augmentum gratie in statu vite sic etiam meretur merito condigni ipsius complementum in statu patrie. Quod vero ex condigno mereamur vitam eternam multe sunt cause. Prima est efficacia domini spiritus sancti cooperantis in merito. Secunda veritas dei promittentis. Tercia per suauitatem liberi arbitrii consensientis et finaliter persuectis. Quarta difficultas status merendi. Quinta dignitas status culti capitis nostri iterum mentis quod glorificari debet cum suis membris. Sexta liberalitas dei tribuentis quem non deest parua reddere. Septima est obsequium sibi fideliter obtemperantis. Octaua nobilitas operis quod ex caritate procedit quod tantum ponderat in conspectu iudicis quantum amor ex quo procedit et ideo non potest semper nisi summo bono remunerari opera que non sunt ex caritate licet non valeant ad vitam eternam valere tamen ad alia multa. Unde versus. Aptat cor ad susceptum gratie minuit penam seque; illam que debetur si non fieret illud opus non autem illam que iam debet et dat bona.

terre se; tpalia occupat se; ne
sit homo interi⁹ occisus assues
cit se; ad bonū opandū delat
se; mētē mitigat se; fomitē. ac
cet se; fluxū pēi. Vltimo scien
dum qd nullū bonū erit irremu
neratum et nullum malum erit
impunitū qē.

Divisiones et dñe virtutū.
Ca. XVI.

Virtutes scdm marcro
biū dñe qñq; politice
qñq; purgatorie qñq;
purgati ai qñq; exēplares pso
nas. Docet salon in pñ. scōas
in eccles. Tercias in Cañ. Qē
tas i deo legi? politice nāq; dñ
aut fm qd regūt vīa huānā q
ad opa exteriora et fm qd pug
nāt cō vicia purgatorie dñe
fm qd sūt iā in victōia vicōz et
respiciūt pñ interiora pñ extio
ra purgati ai dñe qñ iā de vic
tis vicis possessor pñ qñscit
raro insuegētibz pñis motibz
exēplares dñe qd in mente dīna
cōsistūt. Nā p deo pñtū in deo
sūt et ipē tēp oīm exēplarē. Atis
didit pñtes itellāiales et cōsue
tudināles. Intellāiales vō didi
t i sophiā idest sapiām et itelligē
ciā et frēnesim idest prudenciā
spiritus et hec tria ordināt nos
ad deum quia sophia regit affe
ctum. Intelligēcia vero intelle
ctum sed frēnesis vtrumq; pru
dēcia enim spiritus regit co
gitationes et affectiones virtu

tes vero cōsuetudinales diuidit
in honestatē et libertatē et hec
duo ordinant nos ad homines
quia honestas ordinat homi
nem quo ad seipsū liberalitas
autem quo ad proximū. Item
phia moralis diuidit in ethi
cam yconomiam et politicam.
Harū pma mores quo ad seip
sum instruit. Secūda familiā
dispōit. Tercia vrbes et regna
regit. Circa virtutes h sciendū
est qd cū vna sit grācia gratifi
cans animā. Septē tamen sūt
virtutes quibz humana vita
regitur. tres qdem theologicę et
quatuor cardiales. Et licet hec
virtutes sint gratuite per mfor
matem grāciā possunt tamen in
formes fieri p culpam et iterū
informari p penitēciā adueni
ente grācia que est habituum
virtutis origo finis et forma. de
hac lege sola caritas excipitur
q informās esse non poterit si
aut ceterę virtutes cum ipsa sit
virtutum forma nam cū habi
tus aliarū virtutum habeatur
sine grācia et caritate in quibz
consistit vita pñtū tunc sunt
informes cum autem grācia su
puenerit tunc formantur et de
cōtātur ac deo sunt acceptabi
les. Vnde virtutes informes
sunt sicut colores in tenebris
et sicut carbones exsticti et sicut
mimi aridi et sicut aurū obdura
tū et sicut gēme cōlise in silices

Cōuerso virtutes formate sūt
sicut colores i luce visibiles qbz
aspectui cōplacentis et sicut car
bones ardentes et sicut aurū vi
dentes et sicut aurū fulgens et
sicut gēme vas aurū decoratus.
Differencię inter virtutes et p
cepta et dona et fructus et bea
titudines. Virtutes potencias
disponunt. Precepta opa respi
ciunt. Dona operibz facilitatem
addunt. Fructus gustui sapōre
appōnūt spiritūalem. Beati
tudes ipi pñtū pñmū siue vie
siue patrie cūiungunt. Alia est
differēcia quia virtutibz bene
operamur bonis operamur expe
dite beati tudinibz operamur per
fecte fructibz pñmū. De vir
tutum cardinalium et theologi
carum. **Ca. XVII.**

Differēcia virtutū theo
logicarū et cardinaliū
hec ē quia virtutes the
ologica mouent in finem. Sed
cardinales mouent ad ea que
sunt ad finem. Item differēcia
est quia theologicarū virtutum
obiectū est ipse deus. Sed cardi
nialium virtutū finis est ipse
deus et nō obiectū. pprie. Vir
tutes theologicę habent p īfūiōē;
Cardinales vero per acquisitiōē;
Itē virtutes theologicę mouēt
ad opa ex radonibz sumptis a
ture dīno. Sed cardinales a iūe
naturalī. Item virtutes theolo
gicę accipiuntur quāquā ab

actus itatiois. Cardinales vero
ad opa exteriora. Item theolo
gicę non habent finē bonis. Car
dinales vero sine bonis haberi
possunt. Itē theologicę sūt dis
cretiue actū in proximū. Item
theologicis sic ē qd habitus ge
nerat actus. Sed in cardinalibz
cōuerso quia ibi actus generant
habitus scdm quod phus dicit
quales sūt actus quātales sūt
habitus. De virtutibz theo
logicis i genē. **Ca. XVIII.**

Prima quāquā ad supe
riorem partem in qua
cōsistit ymago trinita
tis habet rectificari per tres vir
tutes theologicę. Vnde sicut y
mago creatoris cōsistit in trini
tate psonarū et vnitatē essēcie
sic ymago recreationis cōsistit
in trinitate habituum et vnitatē
gracie. Per hos autē tres habi
tus virtutū. Anima fertur in su
mam trinitatē scdm tria appa
ta tribz personis ita qd fides bi
tigitur i sūme verum mutando
credendo et assentiendo. Spes
in sūme arduū innitendo et ex
pectando. Caritas autē in sūme
bonū desiderando et amando. Vir
tutes theologicę differunt inter
se multipliciter. Primo scdm ac
tus pprios. Nā fides facit deo
assentire. Spes in deo cōfidere.
Caritas facit deū diligere. Secū
do differunt ratione subiecti. Nā
fides in rationali. Spes i insensibili

caritas in cōspicibilis. Tercio
differunt rōne obiecti. Nam si
des est circa verū. spes circa ac
duū. caritas circa bonū. Quar
to rōne effectus nam fides in pñ
ti deū sequit. spes motū vsq;
comitat. Caritas pñnit am
plexat. Quinto differunt rōne
cognōis quia per fidem deus
cognoscit ut veritas p spem ha
bet ut eternitas p caritate iūgit
ut bonitas.

De fide. Ca. XIX.

Fides fm aplm est sba
verū spandax argumē
tū nō apientū. In hac
diffinīōe fides dē sba idest fū
damentū subltās edificō spūa
li qd est grā et glā ipa namq;
fides fāt iam aliquāter sba
spandas i nob subsistere p grā
ciā et fāt tantē p gloriā. **¶**
Ideo fides ē subamētū grā et glā
q; ipa pñt. hūus vñtū ē pñt?
dico nō tpe s natura verū span
dax dē q; fides p assensū fāt
in nob subsistere tes spandas
argumētū dē idest arguēs mē
tem q; fides inclinat intellectū
ad credēdū ea q nō apparet et
apē hoc dē fides p? argumētū
q; cōclō q; fides pbat ex nō ap
paretibus qd sint et nō pbat
nō apparetū dē q; fides sua lu
ce et vñte manifestat ea q nō ap
paret tā pñta q; pñcia q; futā
Pñtita qdē q; fñm aplm fide i
telligi? apñta eē scia. Pñcia

vero fāt apt. Aug? Dem?
inqd deo aliqd posse et nō intel
ligē si posse futurū aut q; p fide
credē? resurrectiōne mortuorū
et hñmōi. Fides dē mētalit scz
hūus infōrtus caritate illuāna
mētē ad credēda. Actū fide pñ
ficiās corda eorū q; litas informis
Iaco. Fides fm opibz mortua ē
Motus fidei Aug? Fides ē credē
qd nō vides facilitas credēdi
Matth. nō iūm tantā fide i isrl
deuocō fidei. Matth. o mēte mag
ē fides tua. Actū fidei. Vñ in
simbolo Anath. Hec ē fides car
ut cōdā? cōfuit in alia scia qd
sunt antedē vñt supōnes qdā
vero cōsequēcia ut cōclusiones
quebā quasi media ut pōnes
pñtantes ita in doctrina fidei.
quebā sūt ad modum suppo
sitiōnum ut ea q sūt de iure na
turali fāt nō esse fornicatū
vel fornicandū esse mortale
peccatū. Quebā ad modum
cōclusionum ut animā in bap
tismo lauari et alia sacramen
ta. Quebā ad modum pñficiō
num ut sunt articuli fidei. **¶**
Ita q; fides est media quasi int
opinionē et sciēciam q; opinio
se habet ad vñam ptem contra
dictionis cū formidine alit?
partis et sine cause cognōnes.
Sciēcia aut se habet ad vñā
partem cōtradictionis sine for
midine relique et cum cause cog
nōne ac pñ media necessari

Unde sciēcia est necessariorū
et ita patet q; fides participat
cū vtroq; **¶** Ad fidei perfectionē
pertinent septem. Primū est q;
sit prime veritati inepa fāt si
des moyfi qui se negavit filiū
filie pharōis magis eligens
affligi cū populo dei q; tempora
lis peccati habere iocūditatem
scdm quod sit cū tate formata
fāt maie magdalene quam si
des saluam fecit et cū dimissa
sunt peccata multa quia dilex.
Tercū q; sit deuocōne feruēda
fāt illius multis cū dixit do
minus. **¶** mulier magna est f
des tua. Quartū q; sit bonis
opibz probata fāt fides cor
nelij. Quintū q; sit fortitudine
robata fāt fides Stephani
Laurencij et aliorū martirū q;
per fidem fortes facti sunt i bel
lo. Sextū q; sit obediēcia deco
rata fāt Abrahā. Septimū q;
sit humilitate subiecta fāt f
des beate virginis que ait Ecce
ancilla domi. **¶** Nota q; fides ma
gis auctoritatē imitē q; rationi
quia scdm **¶** Fides non ha
bet meritū cū humana ratio pre
bet expimentū i tellige sufficiens
q;uis em fides rationibz firmē
tamen nec talibz nec ecclā expe
rimēto scñhibi debet quis cre
dere contra fidem fāt patet in
eukāstia vbi vñus gustus tac
tus et odoratus dicit esse panē
et vñū. Sed fides dicit esse cor

pus xpi et sanguine. Vñ Augus
tinus qd intelligimus inquit
debemus rationi qd credimus
debemus auctoritati qd opina
mur debemus errori. **¶** Nota q;
duplex est cognicio de deo scil;
naturalis et accidentalis. Natu
ralis cognicio duplex est scz an
peccatū qua homo agnoscebat
deum apte in creaturis. Item p?
peccatū et hoc est per speculū in
enigmatē. Accidentalē cognicio
triplex est. Prima est acquisita
per rōnes naturales quā habet
phi et dicitur sciēcia. Secunda
ē que habetur testimonijs scrip
turarū et miraculorū et hec cog
nicio dicitur fides in formis. Ter
cia que habetur ex cū tate. Sed
hec dicitur fides formata et per
talem cognicionē assentit aīa
prime veritati apptet se et supra
omnia. **¶** Unde adueniente ea pe
reunt dñes alie cogniciones ac
cidentales ad minus quo ad ac
tū. Cum enim alie cognicioēs
veniunt i anima tūc fides tāq;
velocior preoccupat motus oēs.
Cum fides sit d non apparetū
bus et difficile sit occulta credē
necessaria sunt duo ad hoc ut
firmiter credatur veritas. Pri
mū est illustracō veritatis ani
mam eleuans. Secundū est recti
ficatio auctoritatis aīa; firmās
quorū primū ē per fidem. Scdm
est per scripturā autenticā et per
spiritū sanctum edictā auctoritas

ergo p̄bet fulcimentū fidei et si
des assentit auctoritati. vtrūq;
verū p̄p̄m est. p̄pter qd splen
dor et verū dicit q̄ mētem p̄
fide m̄ illūat et veritatē p̄ doctri
na m̄ oñt. **H**oc q̄; sciendū est.
q̄ vna tantū est fides tā in p̄
tētib; q̄ in p̄teritis et q̄ in futu
ris licet magis clara sit in eis
et explicata qui se p̄tē cristum
quā in eis qui p̄cesserūt eius
aduentū sicut nouū testamētū
est clari? quā vetus q̄ em̄ nos
crebim? factū antiquū p̄tēs cre
debant esse futurū exceptis ill
articulis qui adhuc restant cō
plendi sicut et resurrectio est
mortuorū et iudiciū extremū et
remuneratō bonorū et punitio
reprobū q̄.

De effectu fidei. Ca. XX.

Fides multa bona facit
homīnē saluat. **V**nde
dictū est marie magda
lene fides tua te sal. se. mentē
purgat. **A**ctu. fide purificās cor
da eorū cōtra mūdum pugnat
Heb. Sancti p̄ fidem vincerūt
regna. **O**stulata impetrat. vñ
Om̄es quā maḡ est fides t. rē
p̄seuerāciā dat. **A**postolus.
Tu autē in fide. sta t̄palia con
tēp̄it Heb. fides moyses gran
dis effectus est negauit se fili
um rē. **I**ustificat **A**postolus.
Credidit abrahā deo et repu
tatū est ei ad iusticiā b̄ficat.
Vnde quia vidisti me thomas

crebidiſti beati qui nō viderūt
et crebiderūt sup̄ sūbamentū si
dei quidā edificāt aurū otem
plā. om̄s q̄ qui cōtemplat̄ sine
fide quib; q̄ m̄tē videre solem
sine oculis quidā argenti p̄di
catōis q̄ qui p̄dicat sine fide
nō loquūt eum qui sedm̄ deum
est sermone fidelem. quidā la
pides p̄ciosos bonorū operum.
quia qui bene opat̄ sine fide ē
sicut qui facit structura sup̄ are
nā. **S**ic alij edificāt ligna scz
amōrē ardētērem temporalū
Alij fenū id est finū delec
tatōnem carnalium **A**lij stipu
lam scilicet sociū verborum
et opum infirmorum. **I**sti
quidem saluantur merito fin
damenti sit tamen quasi pe
ignem quo epuratur edificium
non p̄dneum tanto fundamen
to fides habet effectus quosdā
essēciales et p̄ncipales vt est
facere filios dī et facere dignos
vita eternā et facere similes deo
et purgare animā a tenebris
peccati sive infidelitatis et isti
effectus sunt a deo. **A**lios ha
bet effectus voluntarios et sen
darios vt est credere et dirigere
opera aliarum victūm et
imparare omnibus suo modo et
isti effectus a libero arbitrio
sunt. cū q̄ effat̄ hō seipm̄ seluat
et sine q̄ nullus saluari possit.
cū fides est via eēne vite.

De articulis fidei. Ca. XXI.

Si respectus habeat ad
eos qui symbolū edide
runt **T**ūc articuli sūt
duodecim ad numerū duodecī
Ap̄stolū **S**i autē consideremus
que radicaliter sūt credenda.
Tūc articuli sūt quorūdecī q̄
rum septem spectāt ad diuini
tatem et septem ad p̄p̄i huma
nitatē. **E**p̄ hoc significata sunt
in septem stellis et septem can
delabris aureis in quorū medi
o fili? hominis ambulat **S**ūt
igit̄ septem articuli fidei q̄ p̄ti
nent ad diuinitatem **P**rimus
est vnū esse deum. qui notatur
ibi p̄tēs omnipotentē **S**ecū
dus est p̄tēs esse deum ibi p̄
tēs omnipotentē. **T**ercius ē
filiū esse deum ibi. **E**t in ihesū
p̄p̄m filiū eius vnūcūq; dominum
nostrū ihesū p̄p̄m. **Q**uartus ē
spiritum sanctum esse deum ibi
Credo in spiritum sanctum **S**ic
patet q̄ p̄dicti quatuor arti
culi sūt de vnitatē diuine essen
cie et trinitatē p̄sonarum **V**n
est credere remissionē peccatorū
hīs q̄ sūt in ecclesia ibi **S**anc
tam ecclesiam catholicā sancto
rum cōmunionem remissionē.
Sextus est resuscitacō. ibi.
Carnis resurrectionē **S**ep̄m
est bonorū remuneracō **S**ub q̄
cōprehenditur et malorū pu
nitio ibi vitam eternā **E**t is
ti tres p̄lāmi articuli ad diu
initatē p̄tinent. q̄a virtutē di

uinitatis sit peccatorū remis
sio que est anime viuificacō et
corpum resurrectio. atq; cor
pis simul et anime glorificatio
Alij septem sūt articuli qui p̄
tinent ad p̄p̄i humilitatē **P**ri
mus est credere filiū dei esse cō
ceptū s̄ spū scō ibi **Q**uādo
est de spiritu sancto **S**ecū
dus est filiū dei natum ex maia vir
gine ibi. **M**at̄s ex maria vir
gine **T**ercius filium dei p̄ no
bis mortuū i cruce ibi **P**assus
subponcio pilato crucifig? mor
tuus et sepultus. **Q**uartus filiū
dei descendisse ad inferos s̄
animam ibi descendit ad infer
na **V**nus filium dei resurrexis
se ibi **T**ercia die resurrexit a
mortuis. **S**extus eundem ascē
disse ad patris equalitatē ibi
Ascendit ad celos sedet ad dex
tram dei patris omnipotentis.
Septimus filium dei iudicatu
rum. bonos et malos ibi **I**ns
uenturus est iudicare viuos et
mortuos **I**sti quatuordecim ar
ticuli colligunt̄ ex symbolo q̄
ap̄li ediderūt **A**rticulū primū
et secundum de diuinitatē **P**e
trus posuit **T**ercū **A**ndreas
Quarcū **B**artholome? **Q**uin
tū **S**ymon **S**ep̄tū. **M**at̄heus
Sep̄timū **M**at̄hias **I**tem p̄
mum articulū de humanitatē
p̄p̄i posuit. **I**acobi maior et etiā
s̄m **T**ercū **I**ohānes **Q**uartū
Thomas **Q**uinū **M**at̄he? **S**ep̄

tum philippus. **T**ria sunt sim-
bola. Primum apostolorum.
secundum intercessionem coram aliis. Ter-
cium a chani. Primum factum est
ad fidei instructionem. Secundum ad
fidei explanationem. Tercium ad fidei
defensionem. Nota quod aliud est
credere deum. Aliud credere de
o. Aliud credere in deum. Quo-
miam credere deum est credere ip-
sum esse. Credere autem in deum
est credendo amare eum et cre-
dendo in eum ire ac membris eius
in corporari. Credere vero deo est
credere verbis eius.

De spe Ca. XXII.
Spes est certa expectatio
future beatitudinis ex
dei gratia in mentis apprehensio
pro veniens. In hac diffinitione
non sumitur certitudo demon-
strationis in qua plene uni par-
ti consentitur. Sed certitudo opi-
nionis qua uni parti consenti-
tur. quia ratione probari. vide-
tur. nec cum omnino deest in for-
titudine. **Q**uia autem expectatio
nis causa principalis est dei gratia
et non nostra merita quia et ope-
ra nostra non sunt meritoria nisi
ex dei gratia. **N**on meritis ta-
men aliquo sperare. non est spes
sicut ait Gregorius. Sed pre-
sumptio. In predicta diffinitione
diffinitur motus spei. et non
potus. Sed potus spei diffinitur sic.
Spes est audacia mentis de
largitate dei concepta habendi

vitam eternam per bona merita
inter fidem et spem talis est dif-
ferentia. Fides enim est de preteritis
et futuris. Spes autem de futu-
ris tantum est. Fides est de bo-
nis et malis. Spes autem de
bonis tantum. Fides est de bo-
nis tam sibi quam aliis. Spes
autem de bonis sibi tantum con-
ueiunt tamen in hoc quod tam
fides quam spes de inuisibilibus
est. Certitudo spei ex tribus
oritur. scilicet ex diuina largi-
tate ex habundantia merito cui
ex preiusticatione eternorum.
Nota quod spes potest est viatorum
sic est cum certitudine opinionis
ut dictum est. Spes autem eo-
rum qui sunt ut sicut in purga-
torio et qui fuerunt in limbo est
cum certitudine sciencie. unde
declinat aliquo modo a spe ap-
prie dicta. spes autem que fuit in
stephano quando vidit celos
aper tos et que fuit in paulo
quando dixit scio cum credidi etc.
Et que fuit in adam ante peccatum
fuit cum certitudine visionis
tamen satis debiliore quam in
celo unde spes sit sumpta ab
huc est minus apprie sumpta
dicta. Ex his patet quod in pa-
tricia non est spes premij quia
beatitudo est omnium bonorum
simul tota passio. unde nichil
est futurum quod speret licet scias
si ad huc futura sit resuscitatio cor-
porum secundum et tamen pater est secundum agendum.

spes autem sit futurum respicit quod
priuat tam presentiam rei quam cog-
nitionis prout spes proprie su-
mitur duplex est spes scilicet suffra-
gij et preme auctoritatis. Prima
est ponenda in sanctis. Secunda
in solo deo. Et hec est triplex scilicet
venie. Psal. In te domine speraui
non confundar in eternum. Gracie
Psal. Sperante autem in domino
misericordia circumdabit. Glo-
rie Prover. Qui sperat in deo
saluabitur. Effectus spei mul-
tiplex est a tribulatione liberat.
Psal. In te sperauerunt patres
nostri. Exemplum de Suzana et
Dana confortat Mach. peuntes
septem filios sub uno die tempe-
bono animo ferebat propter spem
quam in deo habebat mentem ele-
uat. Psal. Qui sperat in domino
non confundetur. Saluat. Psal. Qui
saluos facit sperantes in se. Te-
poralia ministrat. Psal. Oculi
omnium in te etc. Spes comparatur
multis rebus dicitur enim Galea-
thes Galea salutis etc. Ancho-
ra Heb. dicitur de spe. Quia sicut
anchora habemus? anime tuam ac fir-
mam medicinam. Psal. Speras in
domino non infirmabor. Gemma
Prover. Gemma gratissima expecta-
tio prestantis. Solacium Heb.
ut fortissimum solacium habeamus
qui confugimus ad tenendum pro-
m tam nobis spem. Clavis glo-
ria super illud. Sperans in domino
non confundetur. ad videndum illud.

quod credis lignum vite. Sapia si
coram hominibus cor. pas. etc.

De Caritate Ca. XXIII.

Caritas secundum apostolum sic
diffinitur. Caritas est finis
precepti de corde ponit
et consciencia bona et fide non fic-
ta et sumitur hic finis consuma-
tionis quia caritas est consuma-
tio sue perfectio omnis precepti
et potest dici finis terminatio
preceptorum quia omnia opera sunt
in precepto tendunt ad caritatem
ut magis ac magis habeat de
corde puro id est intellectu put
dicit glosa et sumitur intellectus
pro actu intelligendi secundum quod
causat motus caritatis. Quinto
enim quis magis intelligit tanto
magis diligit nisi alias impediat
et ita hec appropinquatio denotat cum
efficientem et consciencia id est
spe quia qui puram habet consci-
entiam seque sperat et fide non
ficta id est libertata vel non fragili
Sed inter aduersa fortis prosp
in libro de vita contemplativa
scribit caritatem sic. Caritas est
ut michi videtur recta voluntas
ab omnibus terrenis et presentibus
procul aduersa iuncta deo in
sepambilitate et unita igne quod
sancti spiritus a quo est et ad quem
refertur incensa. Inquinamentum
omnis extranea corrupti nescia
nulli vicio mutabilitatis obno-
xia super omnia que carnaliter di-
liguntur excessa affectionum omnium.

potēssima diuine cōtemplacō
nis auidā in omnibus semp in
victa sūma actionū bonarū. sa
lus morū. finis celestiu pcepto
rū. mors ēminū. vita virtutū.
pūs pugnātū. palma victoriū.
Sanctarū mendū arma. causa
meritorū bonorū. pīmū pfectorū.
Sine qua null? deo placuit cū
qua aliq̄s nō potuit deo displi
cere fructuosa in penitētiā. le
ta in pfectiūbus glōia. in pse
uefātibus victoriosa. in marti
ribus opōsa. in omnibus oīno
sedibus ex qua quidq̄ est bōi
opis viuet. Caritas q̄m ad ac
tū diffinit q̄tuor modis. Primo
sic in tēco libro sentētiarū. Ca
ritas est dilectio qua diligunt
deus ppter se et pproximū. ppter
deū et in deū. Secūdo sic quibz
est caritas n̄ vita copulās ama
tū cū amato. Tercio sic sūm Aug.
Caritas est vītus qua vidē deū
et pfrui desiderat. Quarto sic
caritas est vītus q̄ nū animi cōs
fima affectio ē. Harū diffiniciō
nū. Prima dat in opacōne ad
ad deū. Secūda in compacōne ad
eius possessōrē. Tercia in cō
pacōne ad ēminū. Quarta in cō
pacōne dilecti ad dilectum.

Differētiā int̄ caritatē et alios
amores. Ca. XXIII.

Mor triplex est gūitas
nālis et viciōsus. Amor
gratūsus est laudabilis
q̄ vītus habet finē pūcipalem

bonū in cōmutabile hic diuidit̄
in amicitia et cōcupiscēciā. sūm
amicitiā diligit quis deū pūtil
si ne nō respiciens vītutē suā
sed bonitatem amari hoc modo
diligit homo plus deū q̄ seip
sūm. sūm cōcupiscēciā vero di
ligit quis deū remuneracōnem
in eo expectans. amor naturalis
nec laudabilis nec vitupabilis
est et habet finē indigēciā vel
vītutē pūciā iste similis diuidit̄
in amicitia et cōcupiscēciā
sūm amicitia diligim? nos licet
amore et nām pfectionē et nol
tā cōseruacōnem et magis ea
q̄ sunt magna necessaria vt ca
put p quo totū corp? expōm?
h cōis nobis et brutis est. sūm
cōcupiscēciā vero diligim? deū
q̄ necessitati nostre lubuenit et
subiat q̄ h amorē nō diligit
res ppter se sed ppter vītū eius
vnde hoc modo plus diligit h
se dilectionē nāli q̄ dī. Amor
viciōsus vitupabilis est q̄ est
peccatū et habet finē voluptatē
huc dilectionē in creaturā. ha
mor etiā diuidit̄ in amicitia et
cōcupiscēciā sūm amicitia di
ligimus h amore delectationē
creature ppter se q̄ nō hēat
in nob sūm cōcupiscēciā nō diligit
voluptatē creature ppter nos. Amor
i ex est mīaplex scz nālis erga
sepi? erga pntes. iōiūb? erga
socios iust? erga oēs. viciōsus
erga inimicos. scūs erga deū.

Item differēcia est inter amorē
tem et dilectionē et caritatē q̄
amor ppter se est nature et dicitur
amor quasi amorum vniō. hic
q̄tat appetitū in re amata. Di
lectio est amor pīmū. Et dicit̄
dilectio quasi duo ligans. So
ciat em amantē et amatū in a
more vt scilicet muuo se dili
gāt. Caritas est amor in deum
hic amicitia determinat et iudis
cat omnibz caritatē. Vnde dicit̄
caritas q̄m tam vnitaz vel carū
deo faciens. Alia est differēcia
inter pūdicta. q̄a amamus deū
ppter se. Diligim? eū sup oīa
Caritas vtrūq; oplet. sūm
ppter se et sup oīa. Diligere
deum in hoc differt a dilectio
ne pīmū. Quia diligere deū ē
velle ei bonū q̄s habet. sūm q̄ sit
oīps et sūme bonū. huiusmodi
diligere deū est velle eius
pcepta seruare cū in tēco fū
endi eo. Itē diligere deū est vel
le ipsū possidere et possideri ab
ipso. Itē diligere deū est volū
tatē dei volūtati sue in omnibz
pfectis. Diligere vero pīmū ē vel
le sibi sūmū bonum. sūm per
essenciā. sed p q̄tā dā. Itē dili
gē pīmū ē idē velle et idē nolle
in bono. Itē diligere pīmū est
succellū bonū ei optare et q̄m
Itē diligere pīmū ē velle ei
bonū q̄s sibi. Est itē differēcia
inter dilectionē dei et pīmū.
Quia deū diligimus i se et ppter

te se. pīmū vero diligimus
in deo et ppter deum. Qū didi
mus esse duplicē caritatē. scz
dei et pīmū. Hec duplicitas nō
intelligit q̄ntū ad habitū. sūm
quantū ad actus q̄ vno habi
tu caritatis diligunt deus et p
imus. Caritas quandoq; dicit̄
habitū ap? Caritas dei dif
fi ē. i. c. u. Qūq; motū. Car
Ordinauit in me caritatē. Qūq;
signū vnde maiorē caritatē nō
habet id ē maius signū carit
tatis. Quādoq; terciā psonam
in trinitate. Io. deus caritas ē.
Et sic sumitur psonalit̄. Qūq;
sumitur essentialiter. Et sic to
ta trinitas dicit̄ caritas. Qūq;
sumitur p feruorē caritatis. Vñ
Dimissa sūt ei pcca. m. qm.
di. m. De effū caritatē. Ca. p. p.
Caritas pām expellit.
Vñ dimissa sūt ei pcca.
m. q. b. m. Legē cū
tos. Ap? Qui diligit se. imple
deū hōm iūgit Io. Qui ma
net in caritate in deo m. et d.
in eo. Mentē virtutibus cōnat
ap? caritas pām ē. q̄. Perfecti
onē adducit ap? Ad huc excel
lit vīa nō. d. Glām tribuit Io.
Si quis diligit me et sequit̄
ad eū et mā. apud e. fū. Di
lectione dei dignū facit Io. Si
q̄s diligit me di. ap. meo. Ca
ritas in cordibz nostris diffū
dit cū ad pīmū dilatauit.
Effūdit p pūciacōne et p opa

miseri cordie infundit p illumi
nationem gratie supfundit p opera
perfectis et sup iero gacionis per
caritatem vit. Deus ad hoies in
carnatione et in hoies in gratie
collatione p ipam caritatem autem
hoies ad deum bona operum pue
runt ad deum glorificatione amo
ris est vulnerata qz intima cor
dis penetrat. **Cañ.** vulnerata ca
ritate ego sum. Languidum facere
et hoc p desiderium essendi cum
amato. **Cañ.** Punctate dilecto
meo qz amore lan. Inebare qz
sic intedit in amatum qz suspici
et oim rerum pter illud obliuiscit
Cañ. Comedite et bibite et liq
facere qz cor in divina dulcedine
sic resoluatur qz appetitus cum
appetibili miabili aicitia vinct
Cañ. Anima mea liq facta est
ut dissoluitur. Amore habet vim dif
fusiuam in bona operum. Unitiuam
in propinqua dilectione transformati
uam in iustificatione. Itē aliter h
ostendit qz vim habet diffusiuam
ut patet in tota creatione uniti
uam ut patet in christi incarnatione
ne transformatione ut patet in
glorificatione.

**Quibus enim rebus caritas
assimuletur.**

Ca.

XXVI.

Caritas est bonorum p
prium qz a deo ipsa ē etia
bonorum mediu qz secundum
deum ipsa bonorum finis est qz ppter
deum vel aliter. Caritas dicitur bone

operum principium qz mouet
secundum illud Gregorij. Caritas
operum magna si ē dicitur esse me
diu qz opera informat dicitur qz
finis qz opera dirigit et ad finem
debitum pducit. Quo caritas dicitur
finis sciendum qz duplex est finis
scilicet consummationis et consummationis.
Primo modo caritas
est finis ppter qz illa consumit.
Secundo modo caritas est finis ppter
torum qz illa pducit. Tercio modo caritas
vita eterna qz ipse deus ē nra labo
ris. Si vita eterna dicitur esse finis? q
quiescit. deus vero finis? in q quies
cit. Caritas dicitur forma virtutum
multipliciter. Primo qz mouet oēs
virtutes ad exercitia opera p q p
iunct virtutes et meretur augeri.
Secundo qz oēs virtutes mouet ad
finem caritas scilicet ad bonum. Caritas
enim habet bonum p fine et obiecto.
Alie autem virtutes habent bonum non p
obiecto sed p fine tantum et ille
finis virtutum perfectione deno
tat. Tercio quia caritas aug
mentat virtutum delectationem
et tollit fastidium et alleviat ho
nem ppter ipsius desiderium.
Quarto quia complet animam
et pducit non quidem in esse na
ture sed in esse gratuito et me
ritorio. Caritas multis rebus
similis dicitur quia comparatur
auro qz formam tribulationis
probat. Aurore quā sequitur
dies eternitatis archetypus in
qua quā non sunt inuentus ppter

Arbor bonos fructus pferent
Ale ad celestia subleuant. **Bi**
luminari deo animam coniungenti
Clau celum apertenti corone me
tem decoranti capiti sensui et mo
tum influenti. Caritas enim influit
sensui id est ratione merendi alijs
virtutibus influit etia in motu
id est affectu mouendi meritorie
deum mentem illuminare sponse
thorum deo exhibenti. Fumi deo
attrahenti et firmamento aque
voluptatis ab aque eternitatis
diuidenti. Fonti mentem irriganti.
Gemme animam ornanti. Gladio
flameo paradisi custodiendi. Ju
go suauiter premendi. Igni affec
tum accedenti. Mane de celo des
cendenti. Rose rubenti. Radici
humore gratie quā a summo tra
hit ad virtutes transmittenti
ut sic nutriend et conseruand
in bono soli fulgenti thesauris
latentis vinctis. Omnes rationes
diligendi in dilecto colligendi.
Vino in ebriati vestri peccatorum
turpitudinis cooperti vinctis.
Vulnera letalia curanti. **De ex
cellencia caritatis. Ca. XXVII.**

Caritas excellit alias vir
tutes in multis. Primo
in dei conformitate. **Jo**
Diligamus deum quoniam ipse prior
dilexit nos. Secundo in speciali
dignitate. **Ric.** Caritas ē regina
virtutum. Tercio in preclaritate
quia est aux de opibus. Quarto
in spontaneitate quia ē planeta

100
neris et anime pulcritudo quia
sicut pulcritudo exterior homi
nis est ex decenti membrorum
ordinatione et venustate coloris
sic etia pulcritudo anime est ex
decenti ordinatione actuum et ha
bitu venusto hoc autem facit in a
nima cuius actus est ordinatus
cuius venustus ē habitus. **Qui**
to in subportatione laboris. **Aug.**
Oia quia et in mania leuia facit
amor. Sexto in vigoro sitate. **Ca**
tico. Fortis ē ut mors dilectio.
Septimo in utilitate. **Aug.** Ha
be caritatem et fac quicquid vis.
Octauo in dulcedine quia caritas
vel actum suum facit delectari nos
in deo non solum in patria sed
etia in via. **De signis dilec
tionis. Ca. XXVIII.**

Igna dilectionis sunt
quia amicus amicum li
benter audit libenter de
ipso libenter loquitur. **Sepe** de illo
cogitat in tedio sibi obsequit
corpus et res pro illo exponit
offensam cauet offensum placat
congaudet prosperitati condo
let aduersitate. Gaudet de sua
presencia de; de absencia diliget et
obit hoc quod ille. Conat ei pla
cere. Timet displicere. Trahit a
lios ad eius amicitiam. Munera
ab eo data non alienat. Confi
dit suis acquiescit pccat ab eo
fiducialiter. Qualiter possit quies
cere utrum habeat caritatem. **Nota**
quod quidam sciunt se non habere

caritate ut qui sunt in actu pec-
candi vel in apposito. Quidā du-
bitat se habere quia rationes hnt
p vtq; pte vt sunt illi qui in-
cipiūt facere qd i se est. Quidā
putat se habere hnt qui multa
bona fecerūt et diu abstinent
a peccato. Sed adhuc sustinent
motus temptationū et ymaginā-
tū turpia. Quidā expūit se
habere caritatem vt illi qui qu-
rant dulcedinē in qbus fomes
fieri extinguitur est et quasi sem-
per vel bona faciūt vel affectant.
Quidā certi sunt se habere vt
quibus deus reuelauit qualis
fuit paulus.

De gradibus amoris.
Ca. XXXIX.

Gradus amoris sunt
isti. Primus est diligo
appter me iste amor nō
est bonus. Scdus est diligo deū
appter me iste est mercenarius
et tūc erit bonus si pācipalis
finis est deus. Tercius cū dili-
go deū appter se id est quia bonū
est hoc est valde bonus quia ta-
lis amor vno tantū oculo id est
de tro respicit deū. Quartus
cū diligo me appter deū hic ē
optimus qz in tali amore nich-
il querit homo de suo etiā in se
ipso solummodo q dei sunt super
omnia. Diligēdus est deus qz
cū ipse sit pūcipiū et hoc ipso
est sumū et hoc ipso qd sumū ē
lūme bonū est et hoc ipso qd sū-

me bonū ē lūme beatū est lūme
beatificū et hoc ipso lūme fruē-
dum et appter hoc est ei lūme p
amorem inherēdum et in eo tā-
quam in fine quiescēdum tria
generaliter diligūt scilicet
vtile delectabile et honestum
appter pūm diligēda est tribu-
latio quia vtilis appter scdū
diligēda virtus amplius qz
honestas appter tertiū diligen-
dus est maxime deus quia de-
lectabilis pmo appter hec om-
nia diligēdus est deus quia
ipsum diligere vtile est delecta-
bile et honestum est. Gradus
caritatis inquantum ipsa tollit
peccatum sunt isti. Primo tol-
lit caritas peccatum mortale
non quātum ad habitum sed
quātum ad actum liberat enim
a peccato mortali sed non a po-
testate cadendi in id. Secūdo
modo caritas tollit mortale pec-
catum quātum ad actum et ha-
bitum sed veniale neutro mo-
do sicut patet in aliquibz sanc-
tificatis. Tercō caritas tollit
mortale peccatum vtroq; modo
et veniale quo ad actum s nō
quo ad habitum. Talis fuit ca-
ritas in beata virgine ante co-
ceptionem cristi. Quarto cari-
tas tollit vtroq; vtroq; mo-
do sic fuit in beata virgine in
conceptione et post. Tunc em
fuit in ipsa sublatiō fomes pec-
candi totaliter qz. Quinto em

Quinto tollit caritas vtroq;
vtroq; modo. et insup omne
miseriā. Sed hoc fiet in prima
patria est caritas qn ē. Ha-
bitu magna. Motu interiori di-
recta. Ope exteriori sollicita. Ha-
bitus stabilita. Peruore discretā.
Dulcedine consolatoria. Diligē-
da deus. Toto corde id est in-
tellectu si errore. Tota anima
id est voluntate sine cōtarietate.
Tota mente id est memoria si
obliuione.

De caritate caritatis. Ca. XXXX.

Ratio caritatis scdūm
Aug. est diligere. Pri-
mo qd sup nos ē. id est deū
dānde qd nos sumus. Post h-
qd infra nos ē. id est primū. Vlti-
mo qd infra nos est id est corp-
pū. In eodem gradu cōtineri
debet corpus pūmi qz vtroq;
tenet mōiōē inferioris boni et
spectu spūitūs nostri. Secūdo
Ambrō. Diligēdus est pūmo
deus. Secūdo pūtes. Inde filij
Post domestici. Vltimo inimici.
Sed hoc de exhibitiōe quidā
intelligūt. Aliq; diligēt mag-
alio multi pūcter. s. maiori
a. Fecit sic sup omnia diligēd-
est deus. Sed inter homines
magis diligēdi sūt patres
q filij. Deim de consanguinij
seū dū gradus pūctis. Malo-
ti affectu. Sic pl? diligēdi sūt
filij q patres. Sed eque pen-
tibo pū succurrendū est mag-

indigēti ad maiore graciā. Sic
magis sūt diligēdi. qui mag-
ad graciā se humiliat. Ad ma-
iore glām sic diligēdi sūt s.
gradus pūcti bonū gracie.
Nota q idem est ordo dilectio-
nis nature et gracie hoc excep-
to. Qz homo dilectione natura-
li magis diligit se q deū. Sed
ecōuerso in dilectione gratuita.
Prima scdū q id ē ordo cari-
tatis q scdū Aug. est in via
erit etiā in patria qā cū glā p-
ficiat naturā qd nō est imp-
fectiōis i natura manebit i glā.

De dilectiōe pū. Ca. XXXXI.

M duo se debent hoies
diligere. qz omnes sūt
membra vnius corpis
pū mīstici. Quia vno spūitū
sancto viuificant spūituali et
vniunt qz vna fidem habent.
qā vnu baptismū accēperūt qz
vnu patre et dñm habent. qz
ad vnum tendūt regnum. Di-
lectionē pūmi suadet. Ius na-
ture. Ma. Quecūq; vultis vt
faciat v. Ius scripturę. Vñ dili-
getis dominū deū tuū et Ecce
plū creaturę. qā simile simili
cōgaudet. et omne simile dili-
git sibi simile. Melius est dili-
gere q diligere triplici ratiōe. Pri-
mo qz q diligim? scim? S; q
diligim? nō scim? s; credimus.
Secūdo qz q diligim? appe vti-
tis ē. S; diligim? aliene cō qz
cū diligimus a lios obligam?

Cum vero diligimus alios obli-
gamur Quarto quia cum diligimus
meremur nobis cum autem
diligimus alii merentur sibi sic
per dilectionem proximi efficiamus
imitatores christi. Io. Hoc est pre-
ceptum meum ut diligatis invicem
sicut dileximus Salvatoris discipu-
li hoc cognoscite qui me ex docet
Contemplatores dei Io. Qui di-
ligit fratrem suum in deo manet et
videt deum Societas fraterna uti-
lis est ratione subleuacionis
Prover. v. soli quoniam si te et Ra-
tione consolacionis Psal. Ecce
quod bonum et quod iocundum. Ratione ex-
ercitacionis Sen. semper ante oculos
tuos ponendus est aliquis
cuius exemplo proficias si quod ad
regulam pravam non corriges Prover-
bi. ex modica scintilla augetur ignis
De dilectione in. Ca. XXXII

Dilectionem in mi-
rum Nota quod alia est af-
fectus et alia effectus. Di-
lectio affectus duplex est quia alia
est innocentie alia beneficiencie di-
lectione innocentie tenemur di-
ligere inimicos quia non debemus
eis optare malum inquam in malum
sed inquam est eis expediens
vel rei publice Affectus dilectio-
nis beneficiencie duplex est scilicet pri-
cipalis et secundarius Affectus pri-
cipalis est velle inimicis optare bonum spi-
ritualia sicut est gratia et gloria hoc modo
tenemur diligere inimicos affectus
beneficiencie beneficiencie secundarius est

optare bona temporalia inimicis eo-
dem modo distinguendum est de dilecti-
one effectus quia hic duplex est scilicet
innocentie et beneficiencie primo
modo tenemur diligere omnes inimicos
quia tenemur eis mala non mereri
et non forte propter bonum persone vel
vel rei publice Secundo modo distig-
uenda est dilectio beneficiencie quia si
est beneficium spirituale neminem ad salute-
m tenemur illud inimicis im-
petrare sicut omne pro eis si in spiri-
tuali Si in omni scilicet ut non excludamus
eos ab ordinibus omnibus Si vero
est beneficium temporale ad hoc non te-
nemur si in casu necessitatis Non
tamen quod dupliciter possumus habere inimi-
cum scilicet persone nostre vel ecclesie et
ego inimico persone nostre beneficiencie
perfectio est in quantum beneficium
cum ipsi vel alii occasione motum
est quia in tali casu beneficium subtrahere
utile Inimico autem ecclesie beneficium
subtrahere perfectius et melius
est si quoniam per beneficium spernamus recedi-
liandum ecclesie ex predictis patet quod op-
tate bona temporalia inimicis ecclesie
imperfectio est si per actum scilicet quoniam ex-
dunt per hoc contra inimicis vo-
luntate optare bonum temporalia perfectio
omnis est si per actum scilicet quoniam putantur
eis vel aliis nociva Non quod licet a
inimico diligere sit magis debet tamen in
inimico diligere magis est meritorium et
pene meritorium est et ad alia multa
patet quod magis accedit ad perfectum
statum maioris est perfectio vel
pauca est quia magis gratum

Secundo quia motus caritatis
diligere inimicum magis est me-
ritorius remissionis pene et hoc
motus difficultatis licet dilige-
re amicum sit magis meritorium
dilectione motus intentionis
amor enim naturalis feruencio
tem facit motum caritatis sicut
dispositio naturalis confert for-
me Tercio quia inimicum diligere
expressius signum est caritatis quia
est contra motum naturae Unde
valde difficile nisi assistat gratia
per quam vincat natura Nota
quod ille cui iniuria facta est non de-
bet reconciliationem querere ex
debito necessitatis Sed si facit
complet debiti perfectionis Unde
dicit Aristoteles Quod talis debet re-
conciliationem querere ut dupliciter
gloria consequatur Unam quia
iniuria passus est Alteram quia
prior rogauit **De virtutibus
cardinalibus Ca. XXXIII**

Hec virtutes cardinales
anima rectificat in suis
virtutibus Nam prudentia rec-
tificat rationalem Fortitudo irasci-
bili Temperantia concupiscibili Ius-
ticia vero rectificat omnes vires
Ipsa vero iusticia comprehendit
virtutes ordinantes ad proximum ut
est equitas et liberalitas et ordi-
nantes ad seipsum sicut est penitencia
et innocentia et ordinantes
ad deum sicut latrocinia pietas et
obediencia Propter hoc dicitur
iusticia deicere omnes vires et

quod non tamen est virtus spiritualis
sed etiam generalis comprehendens
totius anime rectitudinem cum ipsa
dicatur rectitudo voluntatis Ite-
rum per virtutes cardinales homo
in operibus instruitur et contra vicia
armatur Primum sit duplex quia
instruitur quo ad se per pruden-
tiam et quo ad proximum per
iusticiam Secundum etiam sit dupli-
citer quia armatur in prosperis
homo per temperantiam in aduer-
sis per fortitudinem Item dicit
Augustinus quod prudentia in eligendis
fortitudo in tollerandis Tempe-
rantia in viciis Iusticia in dis-
tribuendis Item dicit Augustinus
quod prudentia est in precauendis
inimicis Iusticia in subueniendis
miseris Fortitudo in perfeendis
molestis Temperantia in coher-
cendis delectationibus prauis
Item ait Augustinus in musica sua
quod succedit prudentie contempla-
tio Fortitudinis firmitas adhe-
rentie Temperantie mensura di-
lectionis Iusticie ordinatio debi-
ta ad deum et ad proximum Iste
quatuor virtutes appellantur car-
dinales quia sicut hostium vertice
in cardine ita in his vertitur et
regitur vita hominis Vocantur
etiam pollicite quia hominem pollicentur
et ordinant Dicuntur et humane
quia humano studio acquiritur
Appellantur etiam consuetudina-
les quia honestas humana se
magis exercitat in istis sicut et

sanctorum deuotio se magis ex-
ercitat i virtutibus theologicis no-
q; prudencie se se qd possit / tepe-
tacie e n psumere qd n possit / for-
titudinis e facere qd possit. **I**usticie
e velle pl⁷ qd possit. **I**ste vir-
tutes suos habet grad⁷ pfectio-
nem qd eas alie possidet icipie-
tes / alie pfectiores et alie pfecti-
tate. **I**tem iste virtutes qnq; polli-
cite scdm qd regunt vicia hois
quo ad opa exteriora prout pug-
nant contra vicia et hoc modo
sunt in sapientiam. **P**urgatorie
diantur secundum qd iam sunt in
victoria viciou et consistunt p-
tim interia p rrim extra et sic sunt
perficiendum. **D**iantur purga-
ti animi scdm qd iam de viciis
viciis homo quiescit ita qd r-
primi motus insurgunt et hoc
modo pertinent ad pfectos. **E**x-
emplares diantur prout sunt
in mente diuina. **N**am sicut om-
nium rerum deus exemplar est
ita et ydee virtutu i ipso consistunt.

De prudencia Ca. XXXIII.

Prudencia secundum qd
virtus est politica est vt
ait **Macrobius** ad ro-
mans normam que cogitat q
agit vniuersa dirigere ac nichil
preter rectu velle vel facere. **P**ru-
dencia vero secundum quod est
virtus purgatiua. **E**st vt idem
ait est mundu et omnia que in
mundo sunt vniuersa deplacoe despi-
cere oies aie agnoscere i sola diuina

erigere. **P**rudencia vero put est
virtus purgati ai e sola diuina nos-
cere et ea tam p nichil sit aliqd
inueni. **P**rudencia sane exempla-
ris est ipsa mens diuina cui oia
nuda sunt et aperta. **P**artes pru-
dencie secundum **Culiu** sunt Intel-
ligencia providencia memoria.
Intelligencia vero est secundum
Culiu per quam animus pspicit
ea que sunt. **P**rovidencia vero est
virtus vt idem **Culius** ait p qua
videt ali quid futurum antep fac-
tum sit. **M**emoria est secundum
eundem per qua repetit quis ea q
fuerunt. **N**ota q duplex est iu-
diciu rationis scz discretiu et
diffiniui. **I**udiciu discretiu
e qd ro iudicat esse ali qd faciendu
vel n faciendu. **C**etera tale iudiciu e
scia q n vici. **I**udiciu vero diffi-
nitiu e qd iungat aliqd fieri vt
n fieri et de a iudicis e virtus. **N**am i
pimo iudicio se hz scia ab opaco-
nes bonas vt paliari. **I**n se ho
vero iudicio se hz virtus vt impa-
tor / prudencia vero hz regere et re-
tas virtutes in actiois ius h m
oies ptes pte moralis que sunt
et hica iue monasteria et pcon-
mica et politica qz pma scz ethi-
ca moes qz ad seipm instruit / se-
cunda pcononica familiam dispoit
tercia scz politica vbes et regna
regit. **T**riplex e prudencia. **P**rima
est cordis et hec est in dispositioe
plendii et i recognone pte opz
et in p uisione futuroru. **D**eut.

Prima sapientia scilicet pscia
et intelligere scilicet pscia
de nouissima pviderent scilicet
futurum. **S**ecunda e oris. **E**t hoc
moderatione sermonu p. **Q**ui
moderat labia. **S**ci p. **E**t p. **T**ercia e
operis. **E**t hec consistit vt apte
Culius in fuga mali et elice
boni ps de clina am. **N**ota
q alia e prudencia mundana
alia humana alia diuina. **P**ri-
ma est in temporalibus coquendo
Secunda in comodo carnis. **T**er-
cia in obsequijs diuinis. **O**ffi-
cium prudencie est. **A**ctus ali-
arum virtutu dirigere sicut supra
dictum est. **S**er. **D**iscretio no-
tam virtus est. quia auriga vir-
tutum. **N**olle fallere. nec falli
posse vt dicit **Seneca**. **R**es p. **V**er-
itate estimare. **S**er. **T**unc per-
tacionem recte viuens si diui-
na prius est mes. **S**i dignita-
te rebo no exopimione multoru
sed exemplari natura constitutas.
Nobis amissa ad dei gloriam
et pimi edificacionem dispen-
sare luce. **Q**uis putas est si. **S**er.
p. **M**utabilitate fugere. **S**er.
Satore in qbusda p seueritate
debere. qz cepisti. quedam nec i-
p. **D**e tepacia. **C**a. XXXV.

Tempancia secundum **Ma-
crobiu** put est virtus
politica est nichil appe-
tente penitens in nullo lege mo-
deracionis cupiditate domare.

Tempancia put est virtus purga-
toria est omnia relinquere in qua
tu natura patit q corpis vltus
requirit. **T**empancia put est vir-
tus purgati animi est terrenas
cupiditates no vpmere sed p-
intus obliuisci. **T**empancia put
est virtus exemplaris est qdam
in se ppetua intentio conuersatio.
Partes tempancie scdm **Culiu**
sunt tres scilicet continencia / cle-
mencia / modestia. **C**ontinencia
scdm eundem **Culiu** est virtus p
qua cupiditas consilij gubernat
regit. **C**lemencia est p qua mo-
tus animi in odium aliorum ter-
minere coacti comunitate vel hi-
laritate retinent. **M**odestiam
virtus p qua pudor honestus
raam et stabilem coparat auc-
toritate. **S**pecies tempancie sunt
tres scilicet sobrietas / continen-
cia modestia. **P**rima consistit
circa gustu i quo potit modus sob-
etatis. **S**ecunda circa tactu consistit
quatum ad vim gratiue quia
ibi ponit modum castitatis. **H**a-
bet enim homo vehementem appe-
titum conseruandi se in esse indi-
uidui p nutitiuam et conseruan-
di se in esse speciei p gratiua.
Isti autem appetitus restriguntur
p sobrietatem et continenciam.
Tercia consistit in dictis et factis.
Factum autem vt hic accipitur
pertinet ad tres sensus et circa
appias earum materias scilicet
visum / auditum / olfactum. pertinet

hoc factum ab tactu non quidem qui est generativus. Sed ab alios actus quorum organa sunt manus ad perficiendum et capiendum et pedes ad ambulandum. In omnibus istis ponit modum modestia. dignitas. temperantie in hoc est quod animam decoat quod sicut in naturis forma est detentior quod materia sic in motibus plene commendatur modus in ipsa actio propter hoc temperantia comparatur soli qui medius planetarum est et propter hoc detentior inter omnes. Meritum cum mulat quia medium tenuere beati. Unde dicitur quod verbis non meremur sed adverbis. id est non in eo quod aliquid facimus sed in quod bene facimus. Istud patet in illa uirga que obtulit domino munita et magis commendata est quam qui magna dona miserunt in gazophilacium. Vicinos appetitus retinet sicut supra dictum est. Unde comparatur freno et freno et lime que superfluum rubiginis tollit de ferro actiones in format secundum quod apostolus instruit dicens rationabile sic obsequium nostrum medium servat. Bernardus. Tene medium si non vis perdere modum. De hoc medio dicitur. Medio tutissimam ibis. Istud medium voluit nos dominus tenere quando fecit equam non de capite vel de pede sed de costa et quando fecit hominem

partem corporalem et partem spirituales ut dignitate nature esset sub natura angelica et supra corpoream creaturam christo assumulat qui stetit in medio discipulorum sedit in medio doctorum. Suspendus est in medio latronum. Locutus est in presens in medio duorum animalium. Visus est a Johanne in Apocalypsi ambulans in medio duorum calceatorum aureorum. Natura servat quia natura in medijs selectatur quia per extrema corrumpitur. Unde philosophus. Excellentia factorum corrumpit sensum. Ferulis eximius abbat. Unde temperantia comparatur ligno vite quod erat in medio paradisi quod in parentes delectabantur. De fortitudine rerum causa. Ca. XXXVI.

Fortitudinem secundum Iacobum prout est virtus polita est animi super pedali motum agere nichil quod sibi nisi cupia timore tollere fortiter aduersa vel prospera. Fortitudinis purgatorie mihi animo non terri a corpore recedere nec altitudinem ab horre. Fortitudinis purgati animi est passiones igno et non vincere ut nesciat ualere et nichil capiat. Fortitudo exemplaris est que semper est. nec aliquando mutatur. Partes fortitudinis secundum Cuium sunt quatuor

scilicet Magnificencia/fiducia paciencia perseuerancia magnificencia sed in eundem est magnarum excellarumque rerum cum ampla quadam proporcione cogitatio atque administratio. Fiducia est virtus per quam in magnis et honestis rebus in se mustum animus ex parte fidei collocatur. Paciencia est honestatis et utilitatis causa rerum arduarumque difficilium voluntaria et diuturna pressio. Perseuerancia est virtus in ratione bene considerata stabilis et perpetua permanens multum sunt effectus fortitudinis. Primus est quia de hostibus triumphat. Mah. Iudas vir fortis et secundus homini bona sua conseruat. Luc. Cum fortis armatus et Tercius quia dicitur. Pro. Anus forium diuicias pat. Quartus regnum celorum expugnat. Mah. Regnum celorum vim patitur. Quintus est quod ornatur per uerbi. Fortitudo et decor inducuntur eius. Sextus in extremis assecurat. Pro. Leo fortissimus bestiarum ab nullius pan. occi. Septimus remunerationem expectat. Pro. Mulierem fortem quis inueniet per et de et fortitudo consistit in tribus scilicet in aggressionem arduorum per uiriliter agere et confortare cor vestrum in contemptu renorum. Heb. Moyses se filium filie pharaonis elegisse affligi cum populo

lo dei et. In sustinencia tribulationum. Can. Fortis est ut mores. In resistentia temptationum. Apl. Nemo coronabitur nisi qui eligatur et. In purgacione viciorum. Job. Milicia est vita hominis super terram multa iuuant fortitudinem. Primum est exortatio. Unde legitur de uida machabee qui armavit socios non clipeo vel haste minutione. Secundum exempla robustorum ut legitur de Eleazaro qui elegit fortiter mori pro premijs legibus exemplum virtutis et fortitudinis relinquens. Tercium exercitatio in pugnans. Unde legitur in Iosue quod deus non deleuit statim hostes filiorum israel. Sed reliquit aliquos ut per eos haberent exercitum prelium. Quartus est spes remunerationis sedo pat. Confortentur manus vestre et non dissoluantur est enim merces operi nostro. Quintum hostium debilitas. Eccl. Debilis hostis qui non potest uincere non uolentes. Sextum orationis adiutorium. Ego. Cum eleuabat manus moyses vincebat filii israel si autem mittebat vincebat amalech. Septimum armorum sed spiritualium apparatus. Unde Sampson uicit philisteos in mandibula asini id est temperantia et simplicitate. Octauum memoria domice passionis

quod signatu est in baculo qui
contra goliath venit in baculo
et funda. Nonu cibus. **Psal.**
Pamis cor hominis afortat Re.
Ambulant helyas in fortitu.
dine cibi illius etc. **V**n et pete?
poratus spūs sancti grā aforta/
tus ē dicens. oportet de o mag
obedite q̄ hoīne. **Hic** vero ap?
ante talem afortaconem dixit.
Nescio hoīnem.

De iusticia Ca. XXXVII

Iusticie politice secun
dū Macrobiū. **E**st ob
seruāe vniūq; qd suū
est Iusticie purgatorie scdm eū
dem ē ad vnam huius apposi
tiam vniūq; cuiusq; virtutis
officiū cōseuare. Iusticie pur
gati aīnī est ita cum supna mē
te sociari vt seruet cū ea fedus
perpetuū pmitando. Iusticie ex
ēplaris ē q̄ phēm lege a sem
piterna opis sui continuacōne
non flectitur. **P**artes iusticie
scdm Tulliū sūt sex scz Religio
Pietas. Grā. Vindicacō. Obser
uancia. Veritas. Religio scdm
eundē Tulliū ē que supioris ci
uisdā nature q̄ diuinā vocat
curam cerimonāq; affert. **P**i
etas ē p quā conūctos sagwi
ne et beniuolencie officii et di
ligens tribuitur cultus. Grā
em est in qua amiciatū et of
ficioū alterius memora et remu
nerandi volūtas continet. **V**in
dicacō ē p̄tus p q̄ vis et iniūia

et omne qd obscurū ē deferēdo
ac vlciscēdo appullat. **O**bseruā
cia ē v̄tus p q̄ aliq̄ hoīes digni
tate antecēdētes cultū qdām et
honore dignant. **V**eritas ē p
quāz immutata ea que sunt aut
sunt aut futūra sunt dicuntur.
Nota q̄ iusticia non tā est vir
tus specialis q̄ generalis vt ha
bemus supra de virtutibz cardī
nalibz in genere. Iusticia dicitur
in libero sapientie esse perpetua
multiplici racōne. **P**rimo quia
perpetuat aīam stabiliendo eaz
in debito loco scilicet sub deo sup
corpales creaturas. **S**ecūdo q̄
manebit in patria scdm essen
ciam et vsum. **A**lie virtutes
autem cardinales et si maneāt
scdm essenciam in patria non
tamē scdm omnem vsum. **T**emp
ancia em non refrenabit mo
tus illicitos. **P**rudencia non ca
uebit ab inīdijs. **F**ortitudo nō
aggredietur terribilia. Iusticia
peruertit tripliciter. scilicet p
amorem videlicet p̄sone vel p̄
cunie. **P**sa. v. q̄ iustificatis im
pium p muneribz. **P**er timorē
ewangelium **L**uce. Nolite ti
metē eos qui occidunt cor et
per rancorē. **E**wangelista **S**c
ens q̄ per inūdiam tradidit
sēt mīta mouent ad rectitudi
nem iusticie. **P**rimū est rec
titudo humani corporis q̄ inde
cēs ē valde in recto corpe habere
curū aīn fm q̄ vt ait. **A**ug

Iusticia ē in corde hominis nar
turaliter. **T**ercū quia bruta ani
malia docent multa que ad ius
ticiam pertinent vt est innocen
cia cōcordia et scriptura ecclesie
v̄sq; ad mortem certa pro iusti
cia. **E**ffectus iusticie est qd bea
tificat **M**ath. **B**eatī q̄ esuriunt
et sitiunt iusticiam. **P**e. **S**i q̄t
patimini ppter bea. **A**ppetitum
cupiscencie refrenat **P**sa. **E**re
iusticia cingulum lumborū eius
locum deo preparat **P**sal. Iusti
cia et iudiciū preparacō sedis
tue. **A** morte eterna liberat **P**ro
uer. **I**usticia liberauit a morte
Coronat **R**himo. **R**eposita est
michi corona iusticie. **R**emune
tat **P**sal. **R**etribuet michi do
minus scdm iusticiam. Iusticia
confiscit i fide **A**pl. **A**braham
credidit deo et reputatum est ei
ad iusticiā etc. **I**n oracōe **p**s. **C**la
mauerunt iusti et do minus ex
audiuit eos. **I**n meditacōne **E**c
cle. **B**eatū vir qui in sapientia
moratur. **I**n humiliacōne **M**ath.
Sic docet nos implere omnem
iusticiam glo. **P**erfecta est ius
ticia subdere se minori. **I**n eru
diciōne **P**rou. **S**eminanti ius
ticiam merces fidelis. **D**e
donis **C**a. **XXXVII.**

Iter omnes habit? dā
ti diuinitus possint dici
generalit? dona dei. **S**pe
cialiter tamen et appropiate septē
sunt dona spiritus sancti que p

ordine **P**sa. enumerat a supre
mo incipiens v̄sq; ad vltimū
descendēdo. **S**ep̄tem ergo dona
sūt multiplici racōne. **P**ri
mo scz vt ppter hoc expellantur
ita scz vt timor expellat supbiā
Pietas inūdiam. **S**cientia iū
que ē quā qd īlāmia fortitudo
accidiam. **C**ōsiliū auariciam
Intellectus gulam. **S**apientia
luxuriam. **S**ecundo dicuntur sep
tem dona esse propter expēdiē
daz vires naturales. **N**ā īasci
bilis indiget expēdiū tā in p̄
pris q̄ ī adueris. **I**n p̄p̄is
quidē ppter timorē. **I**n aduer
is autē ppter fortitudinē conu
piscibilis autē indiget q̄um
ad effectum respectu propiū
qd fit ppter pietatem et quā
ad affectum respectu dei quod
fit ppter gustum sapientie. **R**acio
nalis quoq; indiget expēdiū in
veritatis speculatione qd fit p
donum intellectus et in veritatis
electione qd fit ppter donum
cōsiliū atq; in electi exēcucioē
qd fit ppter donum sciēcie p hoc
enim donum recte conuersatur ī
medio nācionis prauē et peruer
se. **T**ercio dicuntur esse septem
dona propter regimē actiue vi
te et contemplatiue. **V**ita contē
platiua dicitur habere tria dona
scz timorē ad reuerenciam. **I**n
tellectum ad intelligenciam. **V**e
ritatis sapienciam ad gustum
v̄itatis. **A**ctiua vero vita debet

miles
risi

Ca De dono timo
XXXVIII

A red ink drawing of a stylized, elongated, and curved object, possibly a musical instrument or a decorative element, with a small circular detail near the top.

man? aliq̃s nec spūs sc̃i donū

Timor domini fons vite eterna
liter comuneat Eccle. Timent
deum bene erit i extremis De
timore scruali Ca XL.

sta fili

Imoz initialis ideo sic
dictus

Timor initialis ideo sic dictus est quia est primo incipientium qui ad huc in angustia sunt super peccato suo quod commiserunt. Sed hec angustia foras mittitur quando conscientia servatur ad plenum. Perfecta caritas dicitur foras mittere initialem timorem in quantum habet naturam timoris scilicet secundum quod non habet oculum ad penam. Timor enim initialis habet duos oculos. Unum ad gloriam qui est ei essentialis. Alterum habet ad penam qui est ei accidentalis. Sed timori servili est essentialis prius timor initialis abstinet a peccato retrahenti a gloria propter penam purgatorii timet in quo casu potest convenire cum perfecto qui etiam penam purgatorii timet in quantum est dilatio glorie siue separationis ab amplexibus. Duplex est amor scilicet filialis quo diligimus deum propter se tantum et mercenarius quo diligimus deum principaliter et secundum aliud habito respectu ad mercedem huius duplici amori respondet duplex timor scilicet initialis et filialis.

Inicial vero amor mercenario
De timore filiali. Ca. XLII

Imor filialis appie timor
met offendere dñm qui
si ppter pccm non sepa
tur a deo tamē a peccato absti
neret ne ipm offenderet. et in
hoc filialis differt ab iniciali
Quia inicialis appē ē timor se
pacōnis qī ppter conscienciam
peccati timet a deo separi. **T**i
mor vero filialis timore timor
offendere. **A**lia ē differēcia quia
timor inicial est impletorū sed
filialis ē pfectorū. **T**ercia ē dñā
qī cū in timore penē sint duo. s.
punctio et cautela. ipsa pūctio
ptinet ad timorē inicialē. **T**al
em punctio ē ex consciēcia pccī
de q nescit vtrū an sit dimissū
Cautela vero ptinet ad timorē
filiale sicut em pccūs caus pccm
qdy dñm offēdit ita p cōsequēs
caus penā. **S**ed tñ pccūs timor
filial bicie scūs et castus.

De dono pietatis. Ca. XLIII

Onū pietatis in tribus
ē scz in cultu dei et in ve
neracōne sacre scripture
et in honore pñmi. **C**ultus dei
cōsistit in pfessione diuine ma
iestatis et hec ē thesebia vene
racō sacre scripture cōsistit in
hoc vt ei firmiter credat vt so
litate custodiatur vt fidelitē dis
pensetur. **D**onoz pñmi cōsistit
in reuerencia superiorū in cōfor
mitate eqlium in subuencione

inferiorū.
sciencie. Ca. XLIII

Cicē donum idē est q
prudencia q virtus po
litica est. **S**ed differē
in racione agendi. **P**rudencia
enim procedit ex principiis v
tutū naturalium. **S**ciencie ve
ro donum ex principiis fidei.
Proprius actus sciencie doni
est docere recte conuēdari in me
dio nacionis prauē et peruersē
Tria requiruntur ad hoc q ali
quis bene conuēsetur. **P**rimū
est q habeat raciones qbus se
defendat ab impugnātibz fil
dem suam. **V**nde sciencie do
num non tantū n supponit ea
que scripta sunt in liberis theo
logie. **S**ed etiam que scripta
sunt in tota philosophia. **Q**u
bus iuuatur ad probandum fil
dem. **S**ecūndum est q a malo
abstineat. **T**ercium ē q bene
prudēter temporalia amministret.
Propterea sciencie donū est bi
rigere opa ad normā racionis
et ad cōformitatē dei. **I**tē p scien
cie donū scit ne sub spē boni ma
lū lateat. **I**tē cōsiliū regit pica
tē ppter qd eia; hec duo cōnū
tur. **I**tē p donū scie scit hō quid
sit et q sit et qd sit scie donum ē
scia faciēdo et ideo rōe scie cōsili
tū in agnōe s in q non ē vtrū
h rōe faciēdo cōsistit in opione
et secūndum hoc ē virtus.

De dono cōsili. Ca. XLV

De dono

Cōsiliū dicitur tribus
modis. **Q**uāq; enim sū
mitur vt dicitur cōsiliū
deliberatio de rebz valentibus
ad finem ad quem intendimus
et tale cōsiliū ad prudenciā
ptinet vel idē est q prude
cia quāq; dicitur cōsiliū pēsuā
tio rerum excellendum ad qdy
nō tenemur secūdy quod dicit
hoc esse cōsiliū si vis perfec
tus esse vade et ven. **Q**uāq;
dicitur cōsiliū prudencia val
de exercitata in medio contem
platiuorum et actiuorum dono
rum et deliberatio de quibz dā
arbitris siue teneamur ad ea siue
non et secūdy hoc cōsiliū sū
mitur donum et ita cōsiliū et
prudencia sunt idē i essēcia
tamen cōsiliū habūbat sup
prudenciā in vno accidente scz
qdy eius est etiam impetare. **N**ō
q sicut ad scie donum ptinet
reprobare malū et eligere bonū
ita ad cōsiliū ptinet cauere
pēcula que sunt in hoc cōsilio
Item donum sciencie habet rege
re fortitudinē. **I**n hoc enim dif
ferunt cōsiliū et sciencia q
cōsiliū ē circa difficilia et ar
dua. **S**ciencia vero circa bonum
et malum. **D**e sapiencia et
intellectu. Ca. XLVI.

Sapiencia et intellectus
differunt quia sapiencia
est cognō dei absolute
Intellectus vero est agnō col

latius scz in cōpāctōne ad cō
atūas. **I**tem est alia differēcia
quia intellectus agnoscitur ipō
experimento. **I**tem per intellectū
deum cognoscimus. **D**e sapien
ciam vero dulcedinem eius gus
tamus. **V**nde sapiencia dicitur qī
sapore virtutum condita sciencia
Item sicut dicit **G**reg per intel
lectum sumus prouidi per sapi
entia maturi. **D**e beatitudini
bus i genere. Ca. XLVII

Beatitudines sunt septē
scdm distinctiones gra
dium quibz sit octo se
cūndum essēciam quas salua
tor enumerat in sermone d mō
te scz. **P**aupertas. **S**piritus Esu
ries. **I**usticie. **M**isericordie cordis
mundicia pax. **H**arum beatitū
dinum numerus accipitur scdm
dum perfectionis integritatem.
Requiruntur autem ad integritatem
perfectionis tria scz. reces
sus a malo processus in bono et
pfectus status in optimo. **S**ane
malum procedit ex rancore ma
licie aut ex languore concupiscē
cie aut ex statu superbie. **C**ōtra
hec tria sunt tres beatitudines
scz. **P**aupertas spiritus cōtra ma
lum rancoris. **L**uctus cōtra ma
lum libidinis. **I**tem pfectus i
bono attenditur scdm diuinam
mutacionem que est secūndum
duas vias dei scz misericordiaz
et veritatem de quibus in **P**sal
V mīse vie domi misericordia

uniuersa vie domini misericor-
dia et veritas ergo fin suas du-
as vias sumuntur due beatitudi-
nes scilicet esuius iusticie effectus mi-
sericordie. **P**roterea status in
optimo accedat in duobus scilicet
in limpidia cognitione et tranqui-
la affectio et per hoc sumuntur
due ultime beatitudines scilicet
mundicia cordis ad deum videtur
et pax mentis ad fruendum perfecte
per beatitudines septem excludun-
tur septem vicia capitalia pau-
peras spiritus excludit superbiam
mansuetudo iram. luctus inui-
diam. **Q**ui qui luget per pecca-
tis aliorum non inuidet illis Esui-
ries iusticie accidiam. Miseri-
cordia auaricia. Mundicia cordis
gulam. **Q**ui cordis habet mu-
diciam non seruit veteri ad mo-
dum bruti animalis. Pax exclu-
dit luxuriam. **Q**ui gustato spi-
ritu desipit omnis caro Sicut in
numeratione donorum est ordo
artificialis. quia primo spiritum
digniores in beatitudinibus est
ordo naturalis. Vbi digniores
ponuntur in ultimo.

De beatitudine Ga XLVIII
Paupe spiritus ponit
hic pro abstinentia ab
amore mundi scilicet ab
amore voluptatum carnalium et
diuiciarum ac proprie excellencie
Hec tria complectitur amor mu-
di. Vnde dicitur super. Lucam.
Paupes sunt qui non querunt

illicebrosa. Super. Matheum qui
dicitur. Paupes spiritu sunt hu-
miles dominum timentes. Alia
glosa dicit quod paupes sunt qui mi-
chil habent et omnia possident. **De**
secunda beatitudine. Ca. XLIX.

Secunda est ut dicit Au-
gustinus qui nec patitur
nec seducitur. Est enim
mitas eadem cum mansuetudi-
ne habet enim ex glosa super Ma-
thaeum. Mansuetus est qui nullam amari-
tudinem sentit. **E**x quo patet quod
mansuetudo est purgatio animi et
potest dici quod mansuetudo est species
fortitudinis mediante pacien-
tia. quoniam in paciencia est insustentia
corporali molestia. Mansuetudo
vero est insustentia contumelia. **De**
tertia beatitudine. Ca. L.

Fruetur? est lugere per peccato-
rem et odire ipsum ita quod sur-
gamus ad destructionem
ipsius lugere autem de malo est soli
cogitatio. lugere vero de aliquo malo
spirituali est cuiuslibet virtutis. Quelli-
bet enim virtus lugere de suo contrario.

De quarta beatitudine. Ca. LI
Esuius est iusticie vehemens
ostentatio iusticie siue su-
perbi. Esuius autem iusticie
potest esse beatitudo quod esuius ali-
arum virtutum cardinalium quod per iusticias
diuini videatur deo quod non fit per ali-
as cardinales virtutes iusticia pro-
prie huiusmodi ostendit spiritus fidei
et caritatis qui immediate diuinitatem
nos deo. **De quinta beatitudine. Ca. LII**

Misericordia est per quam
pro criminis celestia me-
temur. Opera misericor-
die sunt tria videlicet septem cor-
poralia et septem spiritualia. Cor-
poralia sunt hec. Visitatio infir-
morum. Oratio sciendum. Ci-
bas esuriendum. Redemptio cap-
tiuum. Vestitio nudorum. Col-
lectio peregrinorum. Sepultura
mortuorum. Proterea septem de istis
habemus in euangelio. primum
in Thoma. Opera misericordie spi-
ritualia hec sunt delinquenti ig-
noscere. peccantem corripere. Ig-
norantem docere. Dubitanti co-
sulere. mestum consolari. pro sa-
lute proximi orare. Iniurias sus-
tinere et hoc ultimum propterea
dicitur opus misericordie quia
responsio mollis et humilis. Pa-
cencia frangit iram et hoc primum
est scilicet furor in iram purgare.

De septima beatitudine
Capitulum LIII

Mundicia cordis est qua
glorificatur cor et emun-
datur ad videndum deum
et ardentissime diligendum acci-
piunt autem hoc non per virtutes
sed pro statu quodam qui est
purgatio animi. **De Septima**
beatitudine. Ca. LIII.

Pax est status virtutis
in quo est delectatio in
deo sine contradictione
crimenis mundi et dyaboli vel fi-
dei aliqua in efficax est. Vnde

patet quod pax est status purga-
tissimi animi. Pacificus magis
attribuitur esse filius dei quam
alius. quia licet misericordia
maxime assimulet hominem deo
quantum ad opera exteriora tamen
quantum ad interiora magis assi-
mulat pax. **De Octaua**
Ca. LIV.

Octaua beatitudo est de
qua dicitur. Beati qui per-
secutionem patiuntur pro
iusticia. quod est regnum celorum. Hec virtus
scilicet sustinentia. persequendi
propter iusticiam aucta est patien-
tia. Cum enim pacificus sit absque con-
tradictione carnis mundi et dyaboli
patet quod idem paratus est
superare temptationem mortis.
Vnde sustinentia mortis per christum
in eodem gradu est pax. propter
hoc dicimus quod octo sunt beati-
tudines quantum ad essentiam
sed tantum septem quantum ad
distinctionem graduum quoniam
supra pacem non est victus alia.
Dicit enim Augustinus. pax est
finitis et consumatio omnium virtu-
tum. Octaua beatitudo dicitur
redire ad caput duobus modis.
Primo quia idem premissum sibi
permittitur quod primum beatitudini
scilicet regni celorum. Secundo
quia omnes probat ab ultima
usque ad primam virtutem vere sunt.
Gregorius. Qualis vnusquisque
apud se latet illa contumelia pro-
bat. Ex premissis colligitur quod huius

virtutum principaliter disponunt
ad exercitium actus. **H**abitus
vero donorum disponunt ad ac-
tus contemplatus. **H**abitus ve-
ro beatitudinis disponunt ad p-
fectionem utriusque. **D**e sensu
bus spiritualibus. **Ca. LVI.**

Mer sensus spirituales p-
cipit anima spiritualia
que in sponhi sui pulcri-
tudine percipere phas est ratione
splendoris. **A**udit amensissimam
armoniam sub ratione verbi gus-
tat summam dulcedinem sub ra-
tione sapientie comprehenditis
utrumque scilicet verbum et sple-
dorem. **O**doat summam fragran-
ciam sub ratione verbi inspirati i
corde. **T**angit summam suavitatis
sub ratione verbi incarnati. et
inter nos habitantis componit
ter et reddentis se nobis palpa-
bilem et osculabilem. per arde-
ntissimam caritatem. **E**x predi-
ctis patet. qd sensus spiritualis
les dicunt preceptiones menta-
les circa veritatem contemplan-
dam. **Q**ue quidem cōtemplacō
incipit a sensu et pueit ad yma-
ginacionem. **D**e ymaginacio-
ne ad rationem. **D**e ratione ad
intellectum. **D**e intellectu ad in-
telligenciam. **D**e intelligencia
ad sapienciam seu noticiam ex-
cessuam. **Q**ue incipit hic in via
et consummatur in gloria.

De septem fructibus spūa-
libus. **Ca. LVII.**

Fructus septem non di-
ant novos habitus. **S**ed
status consolacionum.
Quibus consolatur spūs ius-
torum. **E**t iste delectaciones cō-
sequuntur opera perfecta. **S**unt
autē isti fructus. **C**aritas. **G**au-
dium. **P**ax. **O**aciencia. **L**onga-
nitas. **B**onitas. **B**enignitas.
Manuetudo. **F**ides modestia.
Continencia. **C**astitas. **D**e du-
lia et latria. **Ca. LVIII.**

Latria ē reuerencia et ser-
uitus deo exhibita. **V**n
si creatura exhibetur ho-
nor deo debet? ē ydolatria. **L**a-
tria pprehendit quinq. **E**i dem
Sapientiam. **R**euerencia. **S**acris-
cia et oracione primarij duo sūt
opis vltimū est oris. **D**ulia de-
betur creature iquantū ē ymago
dei. **V**n dulia ē honor que debet
sanctis. **V**nde de beata virgine
Sciendum qd inquantum est per-
sona sancta debetur ei duli. **S**ed
inquantum est dei mater debet
ei yperdulia. **S**ane si persona cui
debetur dulia est in prelacione
constituta debetur ei reuerencia
que consistit in obediencia pre-
ceptorū et exhibicione honoris. **S**i
autē psona ē simplex debet ei reue-
cia tm qd exhibet i exhibicione honoris
yperdulia debet excellēti hī ē caro
xpi. **B**eata virgo et crucis cristī
Vnde sciendum est qd cruci cristī
ti in qd pēdit debetur yperdulia
qz istumzū fuit nre redēptōis

Crucibus autem factis inquan-
tum sunt ligaa siue res tales nō
debetur. **S**ed crucibus factis in
fignum cristī crucifigi debetur la-
tria. **I**maginibus enim eadem
debetur ad oracionem que debet
illis quorum sunt ymagines nō
inquantum res facte sed illatū
quorum sunt ymagines adore-
mus. **D**e Preceptis in genere
Capitulum. LIX.

Preceptum est imperiū
faciendi vel non facien-
di aliquot preceptorum
Alia affirmatiua vt honora pa-
trem/ alia negatiua vt nō mecha-
beris. **P**recepta affirmatiua stric-
te sumendo dicuntur precepta/ s
negatiua prohibitionem/ pre-
cepta affirmatiua obligant sp-
sed nō ab semper. **N**egatiua ob-
ligant vero semper et ab semper.
Precepta decalogi possunt itel-
ligi vel bāta vel innata. **P**rimo
modo tantum pētiēt ad popu-
lum israel. **S**ecundo modo ad
omnes et obligāt quia quicqz
continet decalogus explicite hoc
continet lex nature que scripta
est in corde cuiuslibet implicite
istud enim preceptum legis na-
ture qd tibi non vis fieri alijs nō
facies. **I**ncludit hēc precepta.
Non occides/ nō furtum facies
et huiusmodi. **Q**uedam precepta
nō explicant. **Q**uedam precepta
ponuntur impatiua scz illa q
sunt affirmatiua. **Q**uedam indi-

cativa scilicet **N**egatiua et hoc
ideo quia difficilius est facere
bonum quam declinare malum.
Plura em in faciendo bonum
requirunt ē cōstancie. **I**n qbus
dam pceptis phibetur actus et
affectus vt patet in hīs. **N**on
mechaaberis. **N**on cōcupisces vr-
orem propriam tui. qz appetitus
nimis est inordinatus ad illa.
In qbusdam solūmodo phibet
actus vt cū dicit. **N**on occides.
Hoc dico scdm formā tradendi
nō scdm veritatem intelligendi.
Nam scdm veritatem intelligē-
di omnia pcepta negata coher-
cent manum et animū. **M**ultis
modis ligamur scilicet lege na-
ture vt est diligere deum super
omnia et nulli facere qd nobis
fieri nolumus. **P**receptis diuinis
sic ligabatur adam pceptis hibi-
datis et videri suis. **V**oto quia
scdm **A**ugustinū vivere est vo-
luntatis ē reddere necessitatis.
Vnde quibusdam et cōsimilia
sunt pcepta sicut religiosi qui
voluerunt talia. **D**ecretis pēti-
vt est ieiunare aliquas vigili-
as sanctorū et hmoi. **C**onsue-
tudinē scdm qbz in fācia pmo-
nitis succedit in mandatis pla-
torū. **V**nde sup. cather. **M**oy-
sed. scz. cō. **C**onsciencia qz fm
Augustinū. **Q**uicquid sit cōtra
cōscienciam edificat ad iehennā.
Numerus pceptorū sumit sic
qz qdam ordinant nos ad deū.

Quedam ab proximo quod deus
inimicitiam quoniam in duabus tabulis
legem dedit. In prima tabula sunt
tria precepta que pertinent ad
deum primum pertinet ad patrem
quia est de divina unitate. Se-
cundum ad dei filium quia est de
iuramenti veritate. Tercium ad
spiritum sanctum quia est de spiri-
tuali vacatione. In secunda tabu-
la fuerunt septem precepta ad pro-
ximum pertinentia quorum primum
est de exhibendis bonis ut est ibi
Honora patrem et matrem. Reliqua sex
sunt de cauendis malis que in-
ferri possunt corde ore vel opere.
pete ledimus proximum tripliciter
propter quod dantur tria pre-
cepta. Primum est Non occides.
Secundum est Non mechaberis. Ter-
cium Non furtum facies. Ore ledi-
mus proximum et contra hoc est
illud Non dices contra proximum
tuum falsum testimonium. Corde le-
dimus proximum dupliciter quoniam
scilicet respectu rei iurationalis et
hoc dicitur Non contempnes re-
m proximi tui. Quoniam rei rationalis
et de hoc dicitur Non concupisces
uxorem proximi tui. De pri-
mo precepto. Ca. LX.

Primum preceptum tres
habet clausulas. Prima
est Non habebis deos
alienos coram me ubi prohibetur
adorare creaturam spirituales scilicet
angelos. Secunda est Non fa-
cias tibi sculptile id est ymagines

fictas/que nullius rei naturalis
sunt representatiue. Tercia est
Neque omnem similitudinem vel
ymaginem rei naturalis. Et sequi-
tur Que in celo desuper ut solis
et lune. Et que in terra deorsum
ut hominis et bouis et similia.
Eorum que sunt in aquis sub ter-
ra id est piscium/non adorabis
ea scilicet actu exteriori neque co-
les scilicet affectu interiori. Et
his patet quod non reprehenduntur
castia nisi qui faciunt ymagines
non quidem ad adorandum et co-
lendum. Sed ad memorandum.
Honor autem qui exhibetur sanc-
tis non est latrerie. Sed dulcie se-
cundum rationem allegoricam.
Prima clausula huius precep-
ti ostendit iudeos et saracenos
ydolatras esse qui deos habent
alienos. Iudei qui deum Messiam
id est antecristum. Saraceni ve-
ro machometum. Contra secun-
dam. Non facias tibi sculptile
faciunt heretici qui non credunt
nisi per ymaginacionem et fantasiam
conferunt. Contra terciam faci-
unt mali christiani qui a superbi-
colunt similitudinem eorum que
sunt in celo desuper. Nam super
omnia diligunt prelaturam. A-
uatus colit similitudinem eorum
que in terra sunt peruniam
et diuicias. Voluptuosus scilicet
caenalis colit similitudinem eo-
rum que sunt in aquis scilicet delici-
as. De secundo. Ca. LXI.

Secundum est non assu-
mes nomen dei tui in va-
num. Hic prohibetur iu-
ramentum quod fit sine causa et
periculum. Vtque enim peccat
scilicet pro nichilo iurans et assu-
mens nomen dei inuanius/quod
primum sine causa nominat su-
mam veritatem. Secundus autem
nominat a contemptu tribus mo-
dis quibus peccat in periculo siue
iurando contra conscientiam vel
iurando illicitum vel veniendo co-
tra iuramentum/peritiam scien-
dum quod iuramenta que quis fa-
cit ex certa sciencia vel sonat in
blasphemiam ut quoniam iurat quis
per intestina dei et similia vel so-
nant in irreuerentiam sicut quoniam
iurat per viscera Christi est peccatum
mortale et si verum est quod iurat
illud preceptum non solum in-
telligitur secundum predictam ratio-
nem litteralem. Sed etiam secun-
dum intentionem moralem/as-
sumitur enim nomen dei multipli-
citer inuanius scilicet corde ore et
opere. Corde sicut mali qui no-
mine tantum sine re dicuntur cris-
tiani qui licet sacramentum bap-
tismi receperunt tamen rem sa-
cramenti id est gratiam non ha-
bent. Ore scilicet mala iuracione scilicet
vbi transgressionem predictione
que fit vana intencione et in de-
vota oracione de qua dicitur po-
pulus hic labijs meis honorat cor-
dum eorum longe est a me. O.

pete secundum quod hypocrite no-
men dei assumunt in simulacio-
ne operis exterioris non in puri-
tate cordis. Vnde sumunt illud
inuanius quod aliter receperunt mere-
cedem scilicet. De Tercio

Capitulum LXII.

Ercum est Memeto ut
diem sabbati sanctifices
non facies opus in eo.
In hoc precepto quoddam est mo-
rale ut vacatio que est ad deu-
orandum et colendum et meditando.
Quoddam est in ceremoniali ut
assignacio diei septime que si-
gnificabat tropologie cessationem
a peccato allegorice requies eter-
nam in celo. Sicut ergo precep-
tum tripliciter potest accipi. Pri-
mo generaliter/ut cessamus a
vicijs. Secundo specialiter ut
cessamus ab operibus corporali-
bus que impediunt vacationem
ad deum. Tercio specialissime ut
est in viris contemplatiuis qui ab
omnibus mundanis se separant
ut totaliter deo vacent. Prima
vacatio est necessaria. Secunda
debita. Tercia perfecta. Secundo
ergo quod sabbatum dicitur requies
siue vacatio ad deum fit dies do-
minica potest dici dies sabbati
et quelibet dies statuta ad diuinam
venerationem quibus ces-
sandum est ab opere seruali et
a peccato et ab opere impediante
vacacionem ad deum. Opera enim
serualia determinantur ab ecclesia.

De opera mechanica agricultura
mercandium placitorum **De**
Quarto. Ca. LI.

Quare est Honor paterem et matrem hunc precepto additur promissio scilicet ut his longeuus super terram quia congruum est ut conseruacio vite aliene mereatur ad conseruacionem vite proprie preterea dicitur in hoc mandato homo qui est principium per generationem quo ad esse nature ut pater carnalis vel qui est principium per meritum regenerationis qui ad esse gratie ut pater spiritualis lumen de alio modo patre secundum rationem propriam sed omnino a se ne qui dicitur pater etate vel pro rege qui dicitur pater defensione Honor intelligitur hic dupliciter scilicet exhibitio corporalis sustentatione et spiritualis in reuerencia et obedientia Sed obedientia diuersificatur secundum diuersitatem patrum quia patri spirituali debemus obedire in spiritualibus prelato seculari scilicet regi in temporalibus reipublice Patri carnali in dispositione rei familiaris **De Quinto. Ca. LII.**

Quare est Non occides hic expliatur prohibetur homicidium Sed implitur omnis motus ire contra proximum siue ille sit corde tantum ut ira siue otis ut contumelia siue operis ut percussio citra

modum vel depilatio **P**oliatio prohibetur hic et omnis occisio multa que sit triplex ex causa ut in illo qui occiditur sine culpa vel ex odio ut cum ille qui non est in inter legem occidit Sed libidine vnde non amore iusticie Distiguitur homicidium genus dupliciter scilicet verum quod dicitur corpore et interpretatur quod dicitur spirituale homicidium Spirituale duobus modis fit Unomodo obmittendo ut cum quis videt alium in necessitate extrema et non subuenit ei iuxta preceptum dicitur eum occidisse Aliomodo fit committendo et hoc quando quis corde scilicet odientem Johannis. Qui occidit fratrem suum homicida est Quandoque ore scilicet detrahendo quia ille cum detrahitur occidit in conscientia illius qui audit detractorem in qua prius vivebat per bonam famam Quandoque ope scilicet malo exemplo alicui occasione vel ne prestando et tunc interpretatur dicitur illum occidere

De Sexto. Ca. LIII.
Sextum est Non mechaberis In hoc precepto hinc dicit Augustinus Prohibetur omnis illicitus concubitus et illorum omnis illegitimus usus De hac materia queretur super in libro secundo in capitulo de luxuria et capitulo sequenti

De Septimo. Ca. LIII.

Sextimum est Non facies tibi similes hic secundum Augustinum prohibetur omnis contractio vel aliene ex cupiditate Contractio rei aliene potest fieri licite tribus modis Primo quando non fit ex cupiditate Sed obedientia Sicut fecerunt filii Israel auferendo a vasa egiptiorum Secundo quando fit ex cautela ut si aliquis fuerit gladium fulose ne sibi vel alijs noceret Tercio quando fit ex necessitate ut si aliquis ad mortem eludens sumatur panem quia in necessitate omnia communia sunt **De Octavo**

Capitulum XLVII.

Item est non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium hic prohibetur omne genus mendacii sicut dicit Augustinus quod determinatur per tres differentias Est enim mendacium premiosum siue periculosum quod non caret consensu quod prodest iocum quod delectat In hoc precepto includitur taciturnitas veritatis tempore necessitatis tamen causa et oportunitas facit ipsum taciturnitatem veritatis esse licitam **De Nono**

Capitulum XLVIII.

Nonum preceptum est et decimum Non concupisces deum proximum tuum nec desiderabis uxorem eius non seruum non ancillam non bouem non asinum nec omnia que illi

sunt Duo prohibentur hic scilicet concupiscencia carnis in uxore proximi concupiscencia oculorum in re aliena Nam ad hec duo maxime inclinatur natura corrupta ab vno propter conseruacionem sui in esse speciei Et ad aliud appetit conseruacionem sui in esse individui Hic non prohibetur appetitus qui est ex corruptione fornicis vel a delectatione sensualitatis quod impossibile est quod ille concupiscencie non sine in nobis Sed prohibetur appetitus qui est ex consensu rationis Quamuis istud preceptum ad duo tantum determinetur tamen intelligitur ibi prohiberi vniuersaliter omnis concupiscencia male voluntatis

De consilijs in genere. Ca. LXIX.

Consilium putatur diuiditur contra preceptum est persuasio boni melioris ad quam non tenemur Consilia in multis differunt a preceptis Primo quia ad precepta tenemur ad consilia vero non quia precepta seruare est necessitatis consilia vero voluntatis Item lex vetus dat precepta Euangelium vero superaddit consilia Item consilium pertinet ad perfectos preceptum autem ad perfectos et persuasio ad imperfectos prohibet vero ad perfectos Precepta seruamus nos ab illicitis sed consilia a concessis Item per precepta declinamus a peccatis per consilia

declinamus ab occasione peccan-
di. Itē p̄ precepta maxime nega-
tiua penā fugiam? Sed p̄ aliā
p̄miū amulam? Itē consiliū
seruatiū affect p̄miū non ser-
uaū non adducit supplicia. Itē
ad p̄cepta ostangm̄ ex debi-
to. Sed ad consilia non n̄ ex voto.
Itē; consiliū p̄ votū fit p̄ceptū
sicut ait Aug. Voverē inq̄t ē
volūtatis. Sed credere ē neces-
sitas. Itē melius ē deuotum
in minoribz q̄ in deuotū in ma-
ioribz p̄missionibz muerire.
Vnde melius ē nuda p̄cepta
se uare quā se ad consilia obli-
gare et in hijs negligentē esse.
Nota q̄ in lege moysayca fue-
rūt iudicia criminalia et mo-
ralia. Lex autē ewangelica iudi-
cia tēpat p̄m̄ aufferēdo. si
guras euagiat. verū virtutes
exhibendo. P̄cepta consumat
abiciendo. Adicit autē tria
scilicet. instructionem doctri-
narum p̄missionem premi-
orum et p̄fectionem consiliorum.
Et ideo dicitur lex moysayca ab
ewangelica differre. quia illa
figurarum ē hic veritatis. illa pe-
ne hic gracie. illa literalis. illa
spiritualis. illa occidēs. hec vi-
ficans. illa timoris. hec amoris.
illa seruatiū. hec libalitatiū.
illa oneris. hec honoris. De
consiliis in specie. Ca. LXX.
Consilia que p̄p̄us adiecit
p̄ceptis. ista sunt. Primū

est paup̄tas que consistit in ab-
dicatione proprietatis. Vñ. Luce
Qui non renuntiauerit omni-
bus q̄ possidet non p̄t esse me-
discipulus. Ma. Qui relinquit
domū vel fratres etc. p̄t nom̄
meū etc. ac et vitāz eter. posses-
se de hoc. Secū. Monachus obulū
habens nō valet obli. Scdm̄
ē obediēcie. Vñ illud. Sup̄ ca-
tēdā moyh̄ sederūt sicut et
phi q̄ dicit facite. etc. Ma. si q̄s
vult post me venire ab. se. etc. Scī-
entibz autē q̄ duplex ē obedi-
cia scz perfecta que extendit se
ad omnia que non sunt contra
dominum vel contra regulā quāz
professus est. et que dispensa-
tione prelati subditur. De hac
obediēcia dicit Bernabādus
perfecta obediēcia legem nescit.
ter minus non arctatur nō con-
tinetur p̄fessionis angustia ad
hanc nullus tenetur debito ne-
cessitatis. Sed solum p̄fectiois
sicut tenem̄ semp̄ emulari cū
mala meliora. Alia est obdi-
mperfecta sufficiens tamē ad salu-
tem q̄ quis obedit tām̄ i hijs
q̄ seruare p̄mitit vel i hijs q̄ in
hijs implicite continentur sicut
illa sine quibus religionis pro-
fessio n̄ seruatur ut recipere of-
ficia et huiusmodi. et talis obe-
diēcia necessitatis est cum ex-
go dicit beatus Benedictus in
regula q̄ si p̄latus p̄cipiat alie-
q̄ impossibile tēptantē ē facere.

Loquitur de obediēcia perfec-
ta quam dum facit subditus in
his ad que nō obligatur ad p̄-
lati p̄ceptum consiliū ē et mag-
ne perfectionis et non necessita-
tis. Sed si faciat ad simplices
monitionem tale quibz maioris
est. Tercium est castitatis scilicet
illa de qua deus dicit. Fecerunt
eunuchi qui se castrauerūt p̄p̄-
regnum celorum. ad idem perti-
net illud Math. Audisti quia
dictum ē antiquis / nō mecha-
beris. Ego autem dico vobis q̄
videt mulierem ad concupiscen-
dum eam etc. Hic ostenditur q̄
non solum dampnabilis est cō-
sensus et opus mechie. Sed etiā
consensu ad delectandum. Nō
q̄ concupiscere ex subiecto mo-
tu veniale est. Sed concupiscere
ex deliberatione perficiendi mo-
tale est. **P**redicta tria consilia
sunt specialia et substantialia o-
mnis p̄fecte religionis quia suos
obseruatores elongant a malo
non solum quantum ad culpam
sed etiam quantum ad cām. Om̄
namq̄ malum cūit ex triplici
radice scz ex concupiscencia car-
nis et ex concupiscencia oculorū
et superbia vite. **P**redicta consi-
lia vero tria perfecte nos elon-
gant ab hac radice triplici. q̄
tūm consiliū caritatis Math.
Diligite inimicos. Quantum is-
tud quantum ad dilectionem ef-
fectus est p̄ceptum. Sed quā

tūm ad dilectionem effectus ē
consiliū / quia inimico velle
gratiam et gloriam necessitatis
est. Sed ostendit illis signa be-
niolencie est perfectionis et cō-
siliū. Vnde ad hoc omnes nō ta-
nentur sane negare homini sig-
na familiaritatis q̄ veniam pe-
tit vel q̄ necessitas exposcit vi-
dicta ē vel q̄ se ille qui hostis
erat ad familiaritatem ingerit
si habeatur presumptio quia nō
humiliter vel irrisorie faciat tunc
diligendus est et inter amicos
est deputandus. Sed q̄ aliquis
vltro se ad familiaritatem ini-
mici se ingerat hoc perfectionis
est. Vnde q̄ aliquis iniuriā pas-
sus reconciliationem querat et
a iudiciā non ē debitum neces-
sitis si re quo non est salus. S;
est perfectionis et consiliū q̄ mag-
nus expectat in premiū. Quibz
est mansuetudinis. **M**atth. Si
quis te percusserit i vnam max-
illam prebe ei aliam. hoc sic in-
telligitur p̄atus aliam sustine-
re patienter et illud consiliū pa-
ciencie est respectu lesionis cor-
porum. Sed ad idem pertinet a-
liud quod est paciēcie respectu
ablatōis rerum sicut est illud.
Qui tēum vult in iudicio con-
dere et unicam tolleri vlin. etc.
et palli. Nota q̄ contingit sua
repetere coram iudice fideliter a-
cum contēdione et fraude aut
cum caritate. Primum nulli licet

Primo vero licet impfctis pfectis aut non. **N**on repete confilium est in firmis pfectis. perfectis vero preceptum illis aut q re nuntiauerit. ppter taci non licet repetere sua vt sua. **S**ed vt cogit omnis non ppter se. **S**ed ppter omne bonum. **D**epm est miseris. cordie et erogacōis vt illud oī potentia te habue et illud si vis pfecte esse vade et vende omnia q. **N**ota q dare supflum est necessitatis. **S**ed dare qbo egem? confilij. **A**ug. **M**elius ē egē mī n? q plus habere q aut dicit dñs queq; vltis q faciāt vlt hoies et vs faciatis eadē illis sic intelligendū ē q que vltis rōnabiliter et durante caritate vt vobis faciāt. **V**nde si pete rem? rem aliqm et non videre mus illud esse rōnabile nō vellem? rōnabiliter iam dari vbi. **S**eptimū ē philiū de simplicitate vborum ibi. **H**ic sūmo vē ē est. non nō. ai? **S**ic ē sic affie macō vel negacō ē in ore sic eci am in corde. et ad hoc confilium reducē illud. **A**udistis qz bēm ē antiq; nō pūa. **A**go autē dico vobis non iurare omīno et nō q iurare qntū ad iūritatē pūnet pmissiois ē. non aut iur mē qntū ad pfectiōem pūnz. confilij est. **P**hibz eciā dñs iurare p creatūas scz p celū vel p capil lum. ppter ydolatriam scilicet ne credam? aliqd minus esse i

istis. **F**uerūt tamen interdy iura menta p ew angeliā et cruce. id est p eum cui hec sunt dedi cata. **O**ctauū ē de vitanda occa sione peccandi. **N**ā dicit h oī? tuū? scandalizat te erue eū et pice a te. **S**cōm. **A**ug. nullū mēbroz ē qd ad lām erui pcedi pitur. **S**ed occasio peccandi. p test em occasio esse ex aspectu et tunc oculus sinister scanda lizat. **C**um autē sit bona inten cione tunc oculus dexter vī eci am potest esse occasio ex conta ctu et bonā intentione tunc ma n? dextera scandalizat. **I**tem potest esse occasio peccandi ex alio et hoc a philiā q dicit oculus. **V**el ab adiutore qui ma nus dicitur. **E**t iste dexter qui est consiliarius. **V**el est adiutor in spiritualibus. **D**iuus mo di ergo si scandalizant te abā denda sunt. **Q**uia occasiones peccandi sunt frigide. **N**onū confilium est de rectitudine mē cionis et simplicitate finis. **D**nde dicitur attendite ne iusticiā vestram faciatis corāz homi nibus vt videamini ab illis. **V**nde et illud. **N**esciat sinistra tua quid faciat dextra tua. **I**te habem? ibi q sic luceant opera vestra corāz hominibz vt glo ria patra vī qui in celis est. **D**e his nota q contrā gis confilij duos fines. **S**cōpalē et etnū. **S**i eē? finis ē pūm? hoc bñ h

Actio autem spīciūalis vt pū dicacō potest referri ad finem et pūalem et q id tēpōale refa māt ab deū q nō sūt faciēda mala vt veniant quecūq; bona et hoc est qd ait **A**ug? **N**on de bemus ewangelizare vt mādu cemur. **S**ed manducare vt ewā gelizemus. **N**ota eciā q tēna mur illos actus referre ad deū quorum habemus confilium ex imperio rāōnis vt est manduca re cogitare eligere et similia. **S**z non tenemur actus referre inobe dientēs rāōni vt est nutritiua respiciatua et huiusmodi. **D**eci mum confilium est de conformi tate operis ac doctrina ibi onēā grātia alligant et digito scz nō ea mouere debent et non faciūt ad idem ypocrita. **E**cce primum tamen de oculo tuo et tunc vide bis et ecce festuam de oculo fra tris tui. **N**ota i q predicacōe as seritur aliqñ generaliter alēat senio scz de his que pertinent ad statum salutis. **A**liqñ em as seritur scōm statum pfectiōis vt pote religionis. **P**rimo teneē predicator facere qd dicit cū as sent omnes ab hoc teneri. **S**e cundo modo non tenetur mī et ipse pfectionem ipsam nouerit. **T**erium autem malus pccz pre dicando distinguitur qd existēs in peccato notorio peccat qñ pre dicat siue ex necessitate officij hī faciat siue ex volūta et qz scā

balizat existēs autē in peccato occulto. **S**i predicat et nō studz ex suo dicto cōpungi adhuc vī detur peccare qz videtur contēp nere. **V**ndecimū cōsilium est de vitanda sollicitudine vt ibi/nolite cogitare de crastino. **S**ciendum q triplex est sollicitudo. **P**rima est laudabilis vt est prouidēcie spīciūalis. **V**nde **A**pl? ad **C**oz. **Q**ui sine ypore est sollicitus est. **Q**ue sunt deo quō placeat. **I**te ad **R**o. de prelatiis/ qui pūest in sollicitudine. **S**ecunda ē tolle rabilis et est illa sollicitudo tū temporalis quo ad corpus. **L**u. **H**artha martha sol. et tur. **r**er. pluri. **T**ercia est vituperabilis et ē ista superflue thesaurizaci onis q ad auariciam. **E**cce. peccatori deus dedit afflictionem pū simam vt abbat et congregat et hec vanitas et cassa sollicitudo mentis. **S**ollicitudo prima pūci piat. **S**ecunda pūmittitur. **T**er cia prohibetur. **D**uodecimū cōsi lium ē fratrene correctiois vt ibi. **S**i peccauerit in te frater tu. cor. et. **N**ota q corrigere fide fra trum qñq; cōsilium ē vt qñ cor ripiatur frat de venialibz. **Q**ñq; ē preceptum vt corrigere de mor talibus et ista scōmodo ad oēs pertinet et obligat semper. **S**z non ad semper quia pro loco et tempore scz qñ vacat et creditur q pūlis sit correctio. **S**ciendū

¶ duplex est correctio scilicet. Amoris et pudoris habet ordinem fratrem correctionis docet dominus in ewangelio. Primo enim inuenit fratrem esse reuocandum amore. Cui iubet eum singulariter conuenire dicens corripe eum inter te et ipsum solum. Sed si hoc non valet docet eum sedomodo reuocandum esse timore nisi ait si te non audierit adhibe unum vel duos testes tecum. Tercio docet ut si nec hoc valuerit docet eum reuocandum esse pudore. Unde dicit si nec hoc audierit sit tibi sicut eunuchus et publicanus id est excommunicari debet et sic euerari. Sane predictus ordo fratrum ne correctionis intelligatur tantum de criminalibus. Solent tamen se claustrales in suis capitulis accusare non premissa ad monitione. Veruntamen accusas alium. Caueat diligenter ne hoc faciat ad infamandum. Sed ad corrigendum quod si inquam si quis ex deliberatione contrarium faceret mortaliter peccaret. ¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber sextus de sacramentali medicina. Ecclesiis medicis humani generis reperiatur? tali modo sanauit egrotum si aut optime comparet egrotum.

¶ et egrotum. et occasione et in puris egrotum. autamen. Egrotus igitur homo est. moribus autem originalis culpa est. Origo vero istius culpe. Principally fuerit ex consensu rationis occasione. tamen sumptum ex sensibus carnis ad hoc igitur medicina reprobaret morbo. Oportuit quod non tantum essent spirituales. verum etiam quod aliquid haberent ex signis sensibilibus. ut si ut sensibilia fuerint anime occasio labendi ita esset occasio resurgendi. Preterea medicina nostri vulneris consistit in ecclesiasticis sacramentis. ¶ Diffinitiones sacramentorum. Ca. I. Sacramentum ut dicitur. Augustinus. Est inuisibilis gratie visibilis forma. Hec diffinitio generalis est et conuenit sacramentis tam noue legis quam veteris. Quia tamen illa quod ista sunt ex similitudine representata ex institutione significancia. Sciendum enim quod eadem diffinitio conuenit sacramentis noue legis. Sed sic suppletur da est ut eius similitudinem gerat ita et causa existat quia non solum ex similitudine representant vel ex institutione significant. Sed etiam ex virtute diuina sanctificant et gratiam conferunt per quam anima curat ab infirmitatibus viciis et hoc est. Augustinus. Insinuat et alia diffinitio dicitur.

Sacramentum inquit est illud in quo sub tegimento rerum visibilium diuina virtus salutem seculi creatus operatur. Est etiam tertia diffinitio Hugo de sancto victore qui ait Sacramentum est materiale elementum tamen extrinsecus oculis suppositum ex institutione signans ex similitudine representans ex sanctificatione aliquam gratiam inuisibilem offerens etiam tangibilem que sunt de ratione sacramenti structure et proprie accepti. Primum est naturalis similitudo ex qua habet aptitudinem significandi. Secundum est accidentalis institutio ex qua ordinem habet determinatum respectu huius signati. Tercium est spiritualis sanctificatio ex qua habet virtutem efficiendi istud signatum. Item dicit Augustinus. Quod sacramentum est sacre rei signum istud autem non est diffinitio sed potius etymologia sacramenti.

De sacramentis noue legis. Capitulum II.

Sacramentum legis gratie Christus instituit. Cuius noue legislator in quo voluit ad premia dedit quod precepta instituit sacramenta. Christus enim verbum patris cum sit summe veritatis et summe virtutis et summe bonitatis. Ratione summe bonitatis promittit premia beatificancia. Ratione veritatis debet precepta dirigencia. Ratione virtutis instituit sacramenta adiuuancia ut

hic per sacramenta reparatu virtus ad implenda precepta et per precepta perueniat ad premia. Instituit autem Christus sacramenta in verbis et elementis ut ait Augustinus. Accedit inquit verbum ad elementum ut sit sacramentum et est ibi elementum pro materia et forma verborum pro forma ad hoc vero instituta sunt sacramenta in verbis et elementis ut habent euidenciam significandi et efficaciam sanctificandi quia dum elementum oculis et verba auribus se offerunt que sunt duo sensus precipue cognoscitui dant euidenciam significacionis deinde verba sanctificant elementum ut plenius fiat humane creationis efficaciam. Instituit autem dominus sacramenta diuersimode. Quedam ante aduentum suum ut matrimonium et penitentiam. Sed hec duo affirmat et consummat in lege ewangelica dum penitentiam predicauit et nuptijs interfuit alia quique sacramenta Christus solus nuntiavit. Confirmationem quidem manu puul imponendo. Vnctionem vero discipulos ad curandum mittendo quod infirmos ungebat oleo sicut dicitur in Math. Baptismum vero suscipiendo deinde formam dante. Ordinem vero potestatem ligandi atque soluendi tribuendo et conficiendo sacramentum altaris Eucharistiam autem compando se gaudiis et conficiendo ag

elementum
elementum
elementum
elementum
elementum

habet discipulis imminere pas-
sionis sacramentum corporis Christi et
sanguinis sui. Instituta sunt etiam
sacramenta multiplicia de causa primo
propter humilitatem quod homo qui est
salutem se infirmis subiciendo
secundo propter eruditionem quod homo
per visibilia ad agnoscenda in-
visibilia rapiatur tertio propter excitatio-
nem quod notitia declinet homo oc-
cupationem et otium quarto propter
congruitatem medicine quod me-
dicus deus et homo sit congruent me-
dicina debet contingere aliquid scilicet
invisibile gratia et aliquid humani
scilicet visibile gratia forma quanta ag-
ruias est ex parte infirmi quod cum in-
firmus sit homo ostendit ex parte cor-
poris et spiritus. Spiritus autem in corpore
non bene capiat spiritualia nisi in cor-
poralibus agnoscitur sunt dare medica-
menta spiritualia in corporalibus rebus
sicut pillule in nebula. Sextum est
propter augmentacionem mentis in illis ei
valet ad mercedem quam deo creditur
in hiis qui humana ratio non potest ex-
primere nisi patet igitur ex predictis quod
sit secundum causam efficientem quod divina in-
stituitur que formalis quia gratia
sanctificatio que finalis quia hu-
mane infirmitatis curatio.

De effectu sacramentorum
Ca. III.

Effectus sacramentorum
nove legis multiplex
est. Primo a peccato
mundant. Secundo in bono co-
ducunt. Tercio corpori Christi inco-

porant. Quarto iustifi-
cant. Quinto ad futura vitam
perpetuant. Sexto erudiendo
illuminant. Septimo vero ma-
lo perseverant. Ista patent in sep-
tem sacramentis per ordinem. Nam
primum operatur baptisma per osfema-
cio et sic de aliis. Sacramenta
dicuntur gratie vasa et causa non quod in
eis gratia substantialiter contineatur vel cau-
sa efficiatur cum in sola anima ha-
beat collocari et a solo deo insti-
tutum quod illis et per illa gratia curacionis
a summo medico Christo operatur; hanc
viam non alligant potentiam suam
sacramentum quod per alias vias gratia
operari valeat. Sacramenta spiritus ha-
bent significacionem; veritatis non spiritus
efficientiam curacionis. Sed hoc non
propter defectum experientie sui sed propter sa-
pientiam quod gratia nulli datur repug-
nanti et impugnanti fonte gratie. Unde
et sacramenta non sanctificant nisi
digne accedentes et absque animi
fictione nonnunquam; cum virtute
sacramentorum sit de non re-
pugnantis ita quod defectus dignita-
tis vel perseveracionis ex parte
suscipientis suppletur virtute
divina in sacramentis dummodo
non accedat in moralibus in pro-
posito peccandi. Unde sciendum
est quod quedam suscipiunt sacra-
mentum tantum ut scilicet acce-
dentes. Quedam tamen tan-
tum ut qui contricionem et fidei
dei devocione recipiunt gratiam
per quam remanent ad sacramentum

Quidam suscipiunt et sacramen-
tum et rem ut digne accedentes
Sacramentum dicitur a faciendo
et hoc potest intelligi tripliciter
aut sanctitatem efficiendo tantum
aut sanctitatem efficiendo et sig-
nando simul primo modo convenit
tunc sacramenti rebus signatis per
sacramenta causa veteris quam nove
legis. Secundo modo convenit
signis veteris legis. Tercio modo
convenit sacramentis nove legis
huius exemplum habemus in na-
turalibus quod medicina dicitur sanare
efficiendo tantum. Sed urina san-
nat iudicando tantum. Cetero vero
sanat et signando. Quodque sunt
que animam iustificat. Sed diu-
si modo. Deus enim iustificat auc-
toritate. Gratia iustificat forma-
liter expellens morbum spirituale.
Impletio preceptorum iustificat
ut dicitur. Sacramenta vero causa
vasa medicinalia in quibus con-
fertur gratia. Sacerdos autem mi-
nistrio. Exemplum horum habemus
in curacione morbi corporalis. De-
us enim sanat corpus auctori-
tate medicina effectus. Dieta co-
servatur vas medicina continetur
ut dicitur vulgariter. Papis ista
sanant me. Medicus vero sanat
ut minister. **De numero sa-
cramentorum. Ca. IIII.**

Sacramenta nove legis
septem sunt secundum divines
tatem hominum in ecclesia
Primum est initium ut baptis-

Secundum est pugnancium ut con-
firmacio. Tercium vires resumen-
cium ut eucharistia. Quartum res-
urgendum ut penitencia. Quintum
erundum ut extrema unctio.
Sextum ministrancium ut ordo. Sep-
timum novos milites intro du-
cendum ut matrimonium. Sacramen-
ta figurata sunt in septem signaci-
lis quibus fuit veteris testamēti
pagina sigillata que agnus qui
habet clavem david quod claudit
et nemo aperit reseravit. Hec in
septem tubis quibus angeli ce-
nerunt. Item in septem stellis quas
habebat similis filio hominis in
dextera sua. Item in septem panibus
quibus dominus ambabat faciebat.
Item in septem oculis super unum
lapidem. Item in septem lucernis
tabernaculi superpositis candelabro.
Item in septem locutionibus naa-
mam. Sacramenta septem sunt quod
disponunt ad septem virtutes ha-
bendas. Nam baptismus est fidei
sacramentum confirmacio spei. Eu-
charistia caritatis. Penitencia ius-
ticie. Extrema unctio perseveran-
cie que est fortitudinis comple-
mentum. Ordo prudentie. Matrimonium temperantie. Alia est ratio
numeri sacramentorum quia or-
dinantur contra triplicem culpam
et contra quadruplicem penam. Unde
baptismus ordinatur contra pec-
catum originale. Penitencia con-
tra mortale. Extrema unctio con-
tra veniale. Ordo contra ignomiam.

eucharistia contra maliciā con-
firmatio contra impotēciam ma-
trimoniū contra concupiscētiā
quā tempat et epulat. **A**lia ē
sacō numeri. q. sacramenta sūt cā
sanatio morbi spūalis ad modū
corpaliū. Medicina vero corpā
lis qdruplex ē scilicet. Curatiua.
Conseruatiua. Preseruatiua.
Melioratiua. simili modo et sa-
cramenta curant. Baptism⁹ ei curat
similiter et totaliter. Omnia vero cu-
rat paulatim qntū ad penā quorū
usq. null⁹ pene homo debitor
sit. Extrema vinctio curat nob
leuioribz scilicet a venialibz sicut
baptism⁹ et penitēcia curat a mo-
bis localibz. sic ergo p̄dicta ēa
sacramenta sunt qdam medicīe
curatiue. Confirmatio est medici-
na cōseruatiua sanitatis spūalis
in q datur spūs sanctus ad ro-
bur et cōseruatiue gr̄e date in
baptismo. Matrimoniu ei est me-
dicina p̄seruatiua. Ordo ē medi-
cina melioratiua in q augmēta-
tur gr̄a. Eucharistia hec oīa siml
facit. curat em̄ venialia q sunt
oīo tunc maioris cōseruat ei
gr̄a inueniā in hoīe et augme-
tat sicq. meliorat et nichilomi-
nus a peccato p̄seruat.

Q De potestate dispensandi sa-
cramentorum. Ca. VI.
Potestas dispensandi sac-
ramentis spectat solū
ab gen⁹ huāū in oībz
sacramētis dispensandi necessaria

ē dispensatiōis intencō q quis i-
tendit facere qd p̄pus instituit
in huānam salutē vel saltē facere
q. facit ecclesia in qua claudi-
tur in ḡnali intencō p̄dicta. q. i-
ipsa ecclā sicut sacramenta a p̄po
accepta sic ad hū salutē dispē-
nsat. Rursū q. ordo dignita-
tis exigit vt maiora maioribz
in moribz cōmutantur. Que-
dam respiciūt excellēciam dig-
nitatis vt sacramentum cōfirma-
tionis et ordinis. Vnde cō-
feruntur ab ip̄is. Quedam re-
spiciūt indigētiā et necessitatē
vt baptism⁹ quorū vnum rege-
nerat alter. vero generat et ho-
rum dispensatiō ecclā p̄sonis infe-
rioribz cōcedit maxime in arti-
culo necessitatis qd dico de bap-
tismo qda. aut sacramenta sūt q
si media vt euka. et pnia et unc-
tiō extrema et itoz dispētiō ad
solos p̄tēz sacros q sūt q. i
medio inter ep̄os et minores p̄-
sonas cōstitutū. Sacramēta dispē-
sari possūt et a bonis et a malis.
a fidelibz et infidelibz intra ecclā
et extra quā si di p̄sari possūt
tantum a bonis nullus esset cer-
tus de suspiciōe sacramētū cū
null⁹ sit cū de bonitate minis-
tri sic nec d. ap̄ia et ita sp. opor-
teret iterari et malicia vni p̄uēdi
caet aliene salutē. Hōcō sacra-
mētoz dispensatiō cōmittit hoī nō
ne scitatis q. valet. S. rō. auc-
toritatis q. sp. manet q. d. ē se

Scendum autē q. sacramenta
quedam sūt substantialia/ que-
dam vero sacramentalia/ quan-
tum ad substantialia non valz
plus opaco boni ministri q. ma-
li q. deus i bi opatur vel actor
homo vt minister. Sed in sacra-
mentalibz vt sunt ordines plus
valere potest opacio boni minis-
tri q. mali hoc autē est per acci-
dens non per se. i. quantum ad a-
lios affect⁹ accidentales non q.
tum ad essēciales. Quāuis autē
apud hereticos sint sacramenta
vera non tamen recipientibz sūt
vtilia nisi ad ecclē redeant vni-
tatem. Vnde Aug⁹. Ecclesia cō-
parata paradiso indicat posse bap-
tismū homines accipere foris/ h.
salutē non tenere. Nam et flumi-
na de paradisi fonte largiter ma-
nauerunt nec tamen in mesapo-
tania nec in egipto quo illa flu-
mina peruenerunt est felicitas
vite que de paradiso cōmemorat.
De triplici statu fidei. Ca. VII.

Triplex est status fidei.
lūm i acie ecclesiastice
iarchie scz fidei gemite
fidei robore. Fidei multiplici-
tate. Per primū fit distinctio fi-
delium ab incredulis in baptis-
mo/ p. secundū fit distinctio for-
cium ab infirmis et hoc in sacra-
mento cōfirmationis. Per terciū
fit distinctio clericorū a laicis p.
sacramentū ordinis. Hinc est q.
hec tria sacramēta caracteres in

primunt quos indelebiter im-
pressos semp distigunt. Vnde
nullatenus iterari possunt. Car-
acter igitur baptismi incipien-
cium est cōfirmatiōis vero p-
ficiendum. Sed ordinis est p-
fectoriū. Predicta triplex distinc-
tio fit ad similitudinē distinctio-
nis alius exercitus. Prima
est cōmunis scz totius exercit⁹
ab alio exercitu et hec fit p̄ci-
paliter per baptismū. Secunda
est specialis scz militū appellati-
bus hec autē fit per cōfirmatiōz.
Tercia est specialissima scz du-
cis ab vtriusq. et hec per sacra-
mentū ordinis. Quarta quia
caracter est signum distinctiū
spiritualē indelebile. Ideo non
dēfē in sacramento q. solēt ite-
rari sicut est penitēcia maximo
num et huiusmodi. Montand⁹ est
q. caracter baptismalis est oīm
caracterū aliorum fundamentū
et ideo illo non habito non pos-
sunt ceteri caracteres haberi. Vñ
si aliquis ordinatus est et non
baptizatus nichil prorsus agē
q. tria sacramenta vt dictū est
que ppter caracteris impressiōē
non iterantur tamen cōmune hoc
est omnibz sacramētis non itē
ri circa eandē personam et mate-
riam et ex eadem causa et ideo
hoc est ne fiat contumelia sacra-
mento ex hoc em̄ credi posset q.
sacramēta prius dispensata fu-
sent inafficiā et iēpta. Quedā

sunt de sacramentis sua quibus de
congruentia. Si ea quae de se sunt
omitterent sacramenta sunt ita
ba omittit de illis quae sunt de co
gruentia non euacuatur sacramenta.

De dispensatione sac. Ca VIII

Similes instituta sunt
sacramenta ad curacionem
hominum et spirituum morbo co
muni. in lege autem nature fue
runt oblationes sacrificia et deimi
naciones. In lege autem scripta in
troducitur circumcisio et adiuncta
est expiatio atque supradicta obla
tionum et sacrificiorum multiformis
distinctio. In lege autem noua sta
tuta sunt sacramenta. nam paucio
ra utilitate potiora. virtute effi
caciora. perpetuitate digniora atque
significatio euidentiora quibus plei
tus fuit et euacuatio omnium pro
pter hoc dicitur. Ioh. de seculis. primi
temporis sacramenta fuerunt sic verba
medij temporis sic ymago vel figura
postremi temporis. sic gratia sicut corpus
quod in se continet vitam et gratiam; sig
nificatio representat et offerunt ac
promittunt. proinde patet quod eiusdem
mutacionis similitudo est in oblatione
legis nature sicut occurrere inueniunt. In
circumcisione vero euidenter exprimitur
baptismus aut manifestius declaratur
Ite sacramenta veteris legis nutritio
habebat pueros exercebant profectus et
duros oenando domabant. Sed
sacramenta nouae legis offerunt quod
veterem de longinquo monstrabat. vnde
propter sacramenta preparauerunt et per

ducerunt ad noua sicut via ad
terminum sicut signum ad signatum
sicut figura ad veritatem sicut imp
fectum ad perfectum. Est et alia ratio
quia commune est omnibus sacramentis
quod consistunt in rebus sensibilibus
inuisibilibus cum gratia; significantibus
bus. Sed spiritus est sacramentis
nouae legis quod consistunt in verbis
legis. Ite sacramenta nouae legis
efficiunt quod figurant. De hoc non
faciunt sacramenta veteris legis
Ite sacramenta nouae legis iusti
fiant et quantum ad opus operans
et quantum ad opus operatum. Sed sac
ramenta veteris legis iustificat quantum
ad opus operans solum quod non va
lebant facere alioquin quantum se illorum
caritas et deuotio fidei exspecta
bant illud non intelligit de circ
cisione quod non non fuit in lege
data neque in regula com
putatur quia ipsa in puulis tol
lebat et originale et gratia; conse
rebat quod non faciebat sacramenta
legalia. Item in lege distingu
bitur circumcisio populi dei ab ali
is gentibus. Sed nunc distinctio
gratiae et baptismi. Ite lega
lia secundum Augustinum fuerunt ante pas
sionem domini viua et statim post pas
sionem in verba quia postquam
clauis ueritatis euangelij iuncta
sepulta nostra uera sacramenta
usque ad finem semper in suo vi
gore manebunt.

De sacramento baptismi
Ca IX

Baptismus est ianua o
mnium sacramentorum quod
nulli conferre ante ipsum
in ecclesia aliquod aliorum. De sub
stantia baptismi sunt quatuor. Pri
mum est expressio forme uerbal
a deo instituta quae est haec Ego te
baptizo in nomine patris et filii et
absque omissione vel additione
dictionis absque prepositione ordi
nis et absque commutatione nominis
His enim quatuor modis forma
verborum violatur scilicet omissione
additione transpositione et comu
tatione id est si ponit loco patris
et filij et spiritus sancti nomen pro
patis sapientie et benigni quia in
quodamque ydeomate baptizatur
non debent poni a propria tribus
personis sed expressa nomina per
sonarum. Similiter loco baptismi
non debet dici immergo vel in
go et est ablucio per elementum aquae
in toto corpore facienda vel saltem
in digniori parte. Tercium est quod
immersio illa fiat ab uno et eodem
tempore quod et forma uerborum exp
rimatur ita quod unus puerum immer
gat et alius autem uerba non
proferat. Quartum est intentio vel
specialis vel generalis. Specialis
autem intentio est ut iste bapti
zandus mundaetur. Generalis est
facere id quod facit quod Intentio quod
illius requiritur qui baptizatur si
adultus quia qui in uita baptizatur
non recipiunt sacramentum
Quintum est fides ipsius bapti

zandi quia in adultis requiritur
fides propria. Sed in puulis alie
na quod puuli in fide ecclesie bap
tizantur. Baptismus merito fit
in aqua et non in alio liquore
quia cum homo per peccatum primi
parentis inuenerit inimicitiam
et ignorantiam et concupiscentiam
Per baptismum ab his tribus
malis liberatur et hoc notat in
appropriatis aquae scilicet puritate per
spicacitate frigiditate. Nam bap
tismalis aqua sua puritate nos
mundat sua perspicacitate nos
illuminat atque sua frigiditate
ab estu concupiscentiae nos tem
perat. Item baptismus est in aqua
ne quem in opera excusaret et ne
propter defectum salutis homines
mauerent periculum si in alio liquore
fieret et ut inueniatur apud omnes
communis materia baptizandi. Tri
plex est baptismus fluminis fla
minis et sanguinis. Ite hoc est ta
lis differentia baptismi fluminis
a tota pena liberat et a culpa et
gratiam in habitu infundit et car
acterem imprimit. Baptismus
fluminis delet culpam non semper
tantum. Sed pluries et habet gra
dam in usu in quo consistit me
ritum. Baptismus sanguinis li
berat ab omni temptatione et co
fert statim premium quia proprium
est martiri euolare. Ex his pro
quis sit melior inter hos bap
tismos quia se habent ut excedat
et excellat. In baptismo quod dicitur

est sacramentum ut tunc ablucio exte-
rior. Quidam res tunc ut gratia interior
quidam res et sacramentum ut carac-
ter. **O**cto sunt sollemnitates bap-
tismi quod non sunt de substantia. **V**nde. **B**al-
esim. crisma cere? crismale sal-
uia. **F**lat? virtute; baptismatis
ista figurat hanc operam non mu-
tat esse. hanc ornant. In quibus locis
baptismus? in quibus? in frons ut
publice protestetur. In virtute ut
agenda ab eo subtiliter intelli-
gantur. Inter scapulas ut iugum
christi suum patere. In
pectore ut dulci corde deus dis-
ligatur. **B**aptismus fuit initi-
tulus materialiter quoniam per baptismum
transitus fuit. **F**ors nature quan-
do dicit. **I**te docete omnes gen-
tes etc. finaliter quando ait in
choando nisi quis renatus fue-
rit. **E**ffectiue quoniam per baptismum passus est
Effatus baptismi multiplex est per
patet ad sacramenta quoniam baptismus
est sacramentum initiationis a peccato mun-
dat quod figuratum est in mai rubro
ubi submersi sunt egyptii. **N**ota
dum autem quod in baptismo delet ori-
ginal peccati macula fomes peccati non
tollit hanc remittit. penam relaxat
unde. **p**u. **I**nduit vesce cadida
racionabile illuminat. **V**nde po-
nit sal in ore pueri concupiscibi-
le ad bonum inflammat. **V**nde da-
tur candelam puero. **I**ntelligibilem
confortat. **V**nde **p**reahel vicit
amalech post transitum maris
rubri gratiam tribuit quod figuratum

est poolabam que sedit super christum
baptisma caraceterem imprimere
hoc figuratur per maculam uideam
In apocalypsis **f**ronis munitur
quod figurat firmitas aque
communionem ecclesie prestat si-
cut. **I**heremias. qui fuit cruci-
atus quoniam sanctificatus fuit
in virtute a sanctificatione exteriori
oci libeat quoniam non gemitur; planum
In teilige exteriori nam interiori
or epigie in aulicis; contritio
potencia diaboli dimittit quod
figuratur exsuffocatio. **L**anua;
celi aperit quod figuratum est quoniam per
baptismo aperit sunt celi. **P**o-
tandum autem quod passio christi a-
peruit ianuam celi per causam me-
ritorum; et sanctificationem ge-
neralem baptismus autem ape-
rit ianuam celi per causam efficien-
tiam singulari facit enim singulare;
istum hominem euolare os ad lau-
dandum. aures ad audiendum.
aperit. **V**nde sciendum quod ponitur
lanua in aure pueri templi christi
efficit. **V**nde dicitur etiam bap-
tisma. **E**pi in nundis spiritus.
et da locum aduenienti spiritui
sancto laudabilem se coram deo
reddere. **V**nde balsamum est in
crismate. **S**oleat pueri bap-
tismi spectare versus quod per pascha
et pentheosten in uergeat ne-
cessitas vel timeat ne periculum
reseruati ad figurandum in
baptismo fit resurrexio spiritu-
alis et per gratiam peccati sancti dat

Baptismus per se et iohannis co-
ueniunt in materia et in modo i-
iungendi. **S**ed differunt in for-
ma quia baptismus iohannis
tradebatur in nomine venturi dis-
ferebant et in effectu quia bap-
tismus christi iustificat iohannis ve-
ro non. **I**tem in fine quia bap-
tismus iohannis assuecit ad bap-
tismum christi. **D**e Cathedra
mo et exordium. **C**a. XII
Athetismus et exordium
mus tanquam peratoris p-
mitatur baptismum ut
in ipso gratia efficacius operetur
Tribus de causis cathetismus in-
stitutus est. **P**rimo propter instruc-
tionem de articulis fidei in quibus
ad fidei susceptionem. **S**ecundo pro-
p-
tione ad fidei professionem.
Tercio propter sponsonem ad
fidei obseruationem quia adule-
tium per se habet et per se re-
spondere potest equantur hec
ab eo. **P**aruuus autem quia non
habet peccatum actuale nec per se
credere potest equantur hec ab
eo per vicarium qui pro ipso respo-
det de fidei obseruatione. **E**xordium
mus in deo statutus est ut a bap-
tizando potestas diaboli expella-
tur. **P**er propter peccatum hominis
diabolus in hominem potestatem
accepit et etiam in illa que ueniunt
in usum hominis. **V**nde tam adu-
puli exordium debent ad expul-
sionem tam noxie peccati. **D**e
sacramento confirmationis. **C**a. XIII

Confirmatio sacramen-
tum est pugnanti. **D**e
substantia autem confirma-
tionis sunt sex. **D**uo ex parte sa-
cramenti in se scilicet materia crisma-
tis et uerborum forma que talis est
secundum morem magis communis. **S**ignu-
ergo te signo crucis confirmo te
crismate salutis in nomine patris
et filii spiritus sancti. **D**uo ex parte
ministri scilicet dignitas pontificalis
et intentio debita. **D**uo ex parte
suscipientis scilicet fons in quo de-
bet crismatio fieri et quod confirman-
dus sit baptizatus. **V**ntio cris-
matis triplex fit in tribus sacra-
mentis quatuor uirtus ex fine ac-
cipitur in baptismo fit in uirtute
ad signandum fidei susceptionem;
quia uertex est locus cellule memo-
nalis. **I**n confirmatione fit in frons
te ad significandum audaciam co-
firmationis cuius impedimentum
est timor et uerecundia que spe-
cialiter manifestatur pallore uel
rubore frons ex propinquitate
cellule ymaginalis. **I**n ordine fit
in manibus ad significandum potestatem
consecrandi sacramentum do-
minici corporis. **C**onfirmationis
sacramenti multiplex est utilitas
quia gratiam in baptismo datam
confirmat. **V**nde **P**sal. **C**onfirma-
hoc deus quod operatur. **I**n bap-
tismo ab miliciam spirituale pre-
parat. **V**nde confirmandi tanquam
pugnaturi. **D**ugiles inuigilant
ne de facili ab inimicis teneantur

et quia omnes christiani debent esse
in bello christi propterea et omnes de
bent hoc recipere sacramentum ut
facilius possint contra mundum
carne ad dyabolum pugnare ad
confessionem nominis christi constanter
animati. quoniam oportet verum domi
num et verum hominem confiteri.
Primo ut confiteamur eum secundum
diuinam naturam patris et spiritui
sancto coequallem quod videtur in forma
verborum non fit expressio trinitatis.
Secundo ut confiteamur eum
secundum humanam naturam crucis
supplicium passurum quod videtur in
crucis significatione intus et ex
spiritali decore nos ornat. Intus
quidem per conscientie puritatem. Sed
ex per odorem bone fame. Duo
significantur crismate quod confi
gitur ex oleo propter primum et ex
baptismo. propter secundum in bonis
agendis et malis sustinendis ro
boratur habere enim spiritui sancto
ad roborandam animam et corpus. Ar
mat animam quidem per impassionem
caritatis contra pusillanimitatis
viciu corpus vero per clipeu cru
cis contra insulsum demonum
Contra verecundum et timorem in
confessione nominis christi audaciam
prestat. Primum notat in crisma
tione frontis quod est locus verecun
die. Sed in in potestate militis
tunc pugnantem coronat quod notat
in vita quod circa caput ostendit li
gae. quedam sunt etiam crisma decem
que non sunt de esse sacramenti.

Sed bene esse ut hoc ieiunius
q̄ a ieiunio datur q̄ ab ipso e
piscopo p̄sentetur q̄ et patr̄n?
efficiat q̄ vita capitū circūliget
p̄ illud sac̄mentū sumūt fideles
pleni p̄p̄iam plenitudinē copie
dico q̄ cum in baptis̄mo pleni
facti sūt plenitudine sufficiencie.
Sac̄menta se habēt in digni
tate ut ex̄c̄c̄s̄ia et ex̄c̄c̄s̄ia. **S**i
euais̄ia p̄min̄t in esse baptis̄
m̄ in est ū in m̄ t̄io vñ n̄ h̄
c̄t̄ em̄ s̄ū t̄ionez p̄p̄i et ec̄c̄e cō
f̄ema s̄ in dignitate m̄m̄str̄i.
Quia non confect̄ n̄ ab ep̄o is
p̄nitēcia in frequēti c̄miss̄ione
p̄cc̄or et sic de illis sac̄mentis.

De sac̄euc̄l̄istie. **Ca. XIII.**
Quāristia est sac̄men
tū caritatis q̄ tam diu
ne q̄ n̄c̄ quia deus in
hoc sac̄mento magne deuocōis
signū ostendit et nostre delecti
onis effectū p̄ idē sac̄mentū sp̄i
tualiter erga se īl̄amauit. **D**e
substantia huius sac̄menti sūt
quatuor. **P**rimū q̄ consecrans
sit sacerdos. **S**ecundum speci
es panis et vini. **T**ercium est
intencō consecrantis. **Q**uartū
est forma verborum hec videli
cet. hoc est enim corpus meum
et ista super calicem. **N**ic enim
est calix. **Q**uod ad intelligendum
ista plenius nota circa intencō
nem. **Q**uod aliud est intencō et
aliud ē attentio. q̄ intencō sp̄
ē necessaria vel sp̄alis vel ḡn̄al̄

ficut dictū est de baptismo. At
 tendō em̄ non est s̄ substantia
 ficut qñ capitur mens in placō
 ne verborū et alia qđ contingit
 ex infirmitate / qñq; eciam ex ne
 gligēcia vel in curia ⁊ tunc p̄c
 ratum est. Scđēdy p̄terea qđ n̄
 solum requirit̄ intentō consecrā
 tis. Sed eciam intentō istud sac̄
 mentum instituens. Vnde si ali
 quis sacerdos staret ī foro et su
 per omnes panes formā verborū
 proferret eciam cū intentōe signi
 ficandi nō fieret transsubstācia
 cio et hoc non esset p̄pter defectū
 virtutis verborū tñ sacerdos
 vna vice consecrare poss̄ tot hos
 tias q̄t toti mundo sufficerent si
 essent necessaria ecclesie. Sed ē
 p̄pter defectū intentionis illius
 qui hoc sacramentū instituit qui
 nō intendit qđ tali ludibrio vlt̄
 stulticia fieret consecrācio sc̄z p
 vtilitate vel necessitate ecclesie
 general̄ velp̄cularis. Circa for
 mam quoq; verborū sciendū qđ
 cū dicitur Hoc est corpus meū
 ista diuinctio em̄ non est de sub
 stantia forme. Sed de bene esse
 ipsius. N̄ obmitti non debet a
 liud est namq; forma necessaria
 sine qua non potest fieri trans
 substantiācio ⁊ aliud est forma
 debita sine qua nō debet fieri. E
 odem mō dicēdy est de sp̄ibus
 panis et vini. Vnde nota qđ ma
 teria eucharistie alia est necessa
 ria alia debita. Materia necessa

tia eukleistie est panis frumen
 mentinus qz sine illo nō potest
 fieri cōfectio **M**ateria vero debi
 ta est qz panis sit azim? qz licz
 in fermentato possat cōfici tamē
 hoc nō debet fieri duplici de cau
 sa **P**rima cā quia panis azim?
 cōuenit institutioni **C**ristus em
 debet discipulis corpus suū con
 factum in tali materia **S**ecūda
 cā ē talis panis cōuenit etiā sig
 nificato **C**ristus em hī omni p c
 cari fermento fuit **S**imiliter di
 cendū ē de materia calicis quia
 alia est materia necessaria alia
 debita **M**ateria necessaria calicis
 est vinū qz sagwis cristi nō pōt
 in alia matēia cōfici qm in vino
Materia vero debita ē qz aq vi
 no misceatur et hoc duplici rati
 one **P**rimo qz talis materia cō
 uenit institutioni **C**ristus enim
 sagwinē suū sub tali specie de
 dit **S**ecūdo quia talis matēia
 cōuenit etiā significato qz eccle
 sia que p aquam significat p pō
 p fidem et caritatē iungitur **S**ci
 endum preterea qz in aceto et i
 agresta non conficitur acetū nō
 est vinū sed fuit **S**ic agresta nō
 est vinū sed erit **I**n cōfectione
 sagwinis tam modicū aque de
 bet misceri vino qd absorberi pos
 sit ab illo **A**lio qm impeditur cō
 factio **S**i vinū ab aqua vncit
 illud designat qz cū nos ad cris
 tum conuertimur nō ipse in nos
 sed nos i ipsum mutamur qm a

corpi suo mistico incorporam? si
vna gutta vini inponit ex aliq
negligencia saguinis no ppter
hoc defuit saguis nec ppter ad
mixtionem saguinis i sagwinez
mutat. Sed vtraq; natura in
sua spe pmanet. Si h mulu de
vino ponit ad vna sagwis sic
qñq; sit in ablucōe tñc ibi de fi
nit eē sagwis q; spēs illi? gut
te q; est saguis absorbet a mul
to vino adiut oīa eukāstia;
est quedam sacramentum tantū
spēs vini et panis. Quedam
est ibi res tantū vt tantum vt
corpus xpi mistum quoddā;
est ibi res et sacramentum vt cor
pus xpi verum quod trahit de
virgine. Istud em est res pri
mi et sacramentum sub vtraq; spe
cie totus xps indiuis? est scilicet
corpus et aīma et deus. Ac p
hoc vbiq; ē vnum simplicissimū
sacramentum sub specie nā
q; panis ē corpus xpi p conuē
sionem et saguinis p onepionez
et aīa p diuisionem et deitas p
ymionē. Ita ei qñq; non possūt
diuībi neq; ab inuicē separari. Eo
modo dicendū est de saguine.
Potea tot? ē xpus sic in tota
spe q; in qñlib; ei? pte siue spēs
illa sit mixtū siue diuīa. Ac p
hoc non ē ibi vt ē unīscriptus
vel oīpās loū vel habens fūū
vī pceptibilē p aliquē sensū cor
porū. Ex huius habem? i spe
culi q; si diuīdā in multas p

tes in qñlib; apparet ymago q
pus apparebat in integro. Item
exemplū de sinoue quē mltis
recto quia qñlibet auditor reci
pit illū totum. Vnde quāuis
fimo sit vniū in pfecte totus
tamē non est in qñlibet audiente.
Hostia frāgitur in tres partes
ppter multas mōnes. Primo
ppter tres psonas diuinas in
vna essēcia. Sic sunt partes
tres in diuīa hostie. Vnus
tamē xpus est. Secūdo pp
tres status ecclesie; scilicet militan
ciū triūphancium et in purga
torio ardēcium. Tercio pp
tres status qbus fuit mortalitas
mortalis et immortalis. Quarto
ppter tres partes i corpore dñi
passas tempore passiōis ei? ma
nus et pedis et lateris. Quinto
ppter tres substantias in xpo
scilicet diuinitatis aīme et cor
poris. Sacramentum corporis p
pfiguratū est multipliciter. s.
in oblatōe melchisedech in qua
figurate habem? formam exteri
orem sacramenti. Et primum ef
fectum scilicet refectiōem ibi
processit figura spiritalis refec
tiōis in pane et vino. In eu
kāstia est refectio spiritalis
vita. Item in manna vbi figurā
tur effectus glorie. Item in ag
no pascali in quo figurabatur
liberatio et redēptio a seruīute et
gyptiaca. ita noster agnus est
lib? in et liberatio a dyabolo

Item in diuersis sacrificiis s q
bus habetur in leuitico quibus
figurabatur oblatio passionis
cristi vt fuit hostia quo ad ra
tionem et victimā quo
ad satisfactionē p peccatis nos
tris et holocaustū quo ad totū
corpi sui lesionē. In oblatōe
manne de quo legitur in iudi
ca quā figurabatur in quo fieri
debeuit oblatio et super quē quia
in fide ihesu xpi qui per petram de
signatur. In virga Ionathe mel
liata vbi figuratur quīs offerre
debeat quia ionathas pte fauū
fuit mellis designatur de nō of
ferentis. Figura saguinis cristi
fuit vinū ad designandū refecti
onem. Qñq; Introduxit me rex
in cellam. Item aqua ad desig
nandam ablucōem. Vnde Vi
bi aquam egredientē et. Item
saguis ad designandam redēpti
onem Heb. Sine saguinis effu
sione non fit remissio. De dig
nitatē et excellēcia huius sacra
menti. Ca. XV.

Ignitas et excellēcia hu
ius sacramenti apparet
in multis sicut ante dic
tum est tam ante legē q; in lege
fuit pfiguratū. Secūdo quia a
prophetis pñūciatū. Psal
Panem angelorū māduca. ho
mo ponitur pteritū pro futuro
pphali certitudine. Tercio quia
a cristo institutū et hoc duplicat
rbo et facto rbo vt p; i Johanne

120
Ego inquit sum panis viuus q
de ce. des. facto vero vt i Math
Accipite et comedite hoc ē em
corpus meum. Quarto quia ab
aplis obseruatū. Cor. Conueni
entibus vbi s in vnum. Quinto
a sumis pontificibus solempni
ratum qui ordinauerūt cantū et
oraciones et locū et tempus et
vestimenta et vasa diuersa que
omnia sūt ad decorem huius sa
cramenti. Maxima dignitas ap
paret in hoc sacramento quia cū
cristus constat ex tribus substan
ciis scilicet diuinitate anima et cor
pore ipsa qm diuinitas excel
lit omnia. Psal. Magnus dñs
et laum. Item anima eius ex
cellit omnes animas cū sit ple
na gracia et veritate id est pfectis
sima manifestatiua et cognitiua.
Item corpus eius excellit omnia
corpora qd de sanctificato corpo
re beatissime vginis fuit supū
et diuinitatē vniū ergo i cristo
nobilissimū in celo et nobilissi
mum in terra vniū sunt. De
mirabilibus que fiunt in euka
ristia. Ca. XVI.

Mirabilia multa sunt in
hoc sacramento. Primum
est q; ē ibi corpus xpi
in tanta quantitate sicut fuit in
cruce et sicut iam ē in celo nec
tamē excedit tēnos illius for
me. Secūdu q; ibi sunt accide
ntia sine subiecto. Terciu q; panis
ibi conuertit in corpus xpi q;

tamē non ē materia corp'is xpi
nec etiam aīne. Quartū q' cor
pus non auge' ex multa hosti
arū consecracōne. nec minuitur
ex hostiarū sumptōne. Quintū
q' idē corpus in pluribus locis
sub omnib' hostijs cōsecratū ē.
Sextū q' quādo diuidit hostia
nō diuidit corpus xpi. Sed s' b'
q'libet pte totus ē xpus. Septi
mū est q' quādo tenetur hostia
in manib' et videt' oculis cor
pus xpi non tangit' nec vide
tur. Sed hec tūmodo circa spe
cies sūt. Octauū q' statim cū
deficiūt ille forme tūc etiam de
finit esse ibi corpus xpi et sag
wis. Nonū q' tū non sit ibi
panis vel vinū. tamē accide'ia
habēt eund' effectū vt p'us. s.
sacrate et mēbare et huiusmodi.
Nota q' deo conuenit esse vbi
q' simpliciter et p'prie. Creatu
re conuenit in vno loco esse tū
Corpus vero xpi in medio mo
dorū se habet. Cum em sit crea
tum non debet eq'ri creatori in
hoc q' sit vbiq'. cū vero sit vni
cum diuinitati debet in hoc ex
cellere alia corpora vt sint et se
mel in locis possit esse plurib'
sub isto videlicet sacramen to.
In sacramēto eucharistie quod
dam est secundū naturā vt hoc
q' ibi sint accide'ia in loco de
terminato. quoddā est ibi sup
naturā et intellectū vt q' ibi est
xpus tantus quantus fuit in cru

ce. nec tamē excedit terminos
illi' p'ue forme. De mirabili
t'ā substantiacōe. Nota q' tri
plex ē mutacō. vna ē artificial'
vt quādo fit vitrū de cinerib'.
Alia natural' et substantiā. Na
turalis ē quādo idem subiectum
manet sub diuisis accide'ab' sū
mutacōe succedētib'. Substa
ntialis ē quādo eadē natura ma
net sub diuisis formis substanti
alib' sicut paz in t'ā mutacōe
elemētōrū mutē. Tercia ē sup
natural' mutacō vt q' nec mate
ria nec subiectū manet. Sed
tantū accide'cia sine subiecto
et talis mutacō ē intrā substanti
acōne. In rerum mutacōe p't
cōside'āi triplex difficultas vi
et p'te termini q' vel ex p'te ter
mi nō ad quē vel ex p'te distācie
terminorū ad inuicē. p'mo' crea
cio ē mirabilior oīm mutacōnū
quā ē de nō esse simpliciē. Se
cūdo modo cōfūso panis in cor
pe xpi est mirabilior omnib'.
q' ē ens in actu p'us existens.
Tercio modo incarnacio ē mirabi
lior quāq' mutacōe. Quia est
limo infinite distācium. Mun
dus distīnit quadruplicem
mutacōnem substantialem. scz
a nonente in ens. et ab ente in
nōens. Prima ē a nonente in
ens et hec dicit' generacō. Se
cūda ē ab ente in nōens vt cor
ruptō. Tercia ē ab ente in ens q'd
modo nō est h'c est vt p'ductio.

Quarta est ab ente in ens iam
existens et est talis cōuersio pa
nis in corpus xpi. hec mutacō
non habet h'c mirandū in natura
sed est alteracio quā contraria
q' hic mutatur substantia vna
in aliam et manet accide'cia. Et
in alteracione cōuersio est quia
ibi mutantur accide'cia et ma
net eadem substantia sicut patet
in corp'ali. q' sit ab albo nigz
et in spiritalib' q' sit de iusto
impius vel de igno'ate sciz. Nō
q' hec p'positio de multipliciter
sumitur q'q' notat causā vt cū
dicitur cristus conceptus de spi
ritu sancto. Q'q' materiam vt
cū dicitur cristus natus est de
virgine. Q'q' p'emptacōe sub
stantie vt cū dicitur filius nat'
de patre. Q'q' t'ā substantiacōe
vt cū dicitur vt cū dicitur corp' s'ci
de pane. Q'q' ordinē vt cū dicit
tur creatura esse de nichilo. De
digne suscipiētib'. Ca. XVII.

Igne suscipiens corp'
cristi bonū multiplex cō
sequitur. Primū est xpi
cōmemoracio. Math. hoc facite
in mea nō cōmemoracōne scz mee
dilectionis liberacionis mutacō
nis. Item viuificacō quia aliqui
per vicium huius sacramenti
fit de attēto cōtrariis. Ge. Lig
num vite comestū vitā p'stabat
sic per q'ādam puegamur illu
minamur perficimur reficimur et
bene co'it vita per cibū per quē

et mors int'ruit. Corp'ri crist
mistico inco'pamur. Vnde dictū
est ab Aug. Non tu me mutab
in te sed tu mutaberis in me. Al
tū nō intelligitur de mutacōne
corp'is mistici sed nouo facien
da. Sed de augmentanda. Non
em vnt dissimilia. Item spūal'
effectio. Psal. In loco pascue et
Deus em non tū instituit sac
mentum q' nos i esse gracie ge
neraret vt baptismū vel q' ge
tos roborēt vt cōfirmacionē.
Vt etiam q' roboratos enut
ret vt eucharistia. Propter q'd
hec tria sacramenta banē omnib'
qui ad fidem attendunt. Itē de
uocionis augmentacō. Psal. Ip
sum in oleo et Nutrimētū em
q'd hic datur nob' quantū ad ef
fe gratiū in tribus attenditur
scz cōseruacione deuocionis ad
deum et dilectionis ad proximū
et delectacionis intra nosmetip
sos. Item fomitis mitigacō. ps.
Super aquam refectiois et q'z
fi ut aqua refrigerat sic et istū
sacramētū a feruore cōcupiscē
cie gracie collacio. Exo. Descen
de nō manna pariter descen eos
Item virtutū roboracō. Psal. pa
nis cor hominis cōfir. Item pecca
torum remissio quia p' istū cibū
fit reparacō de peccatū. Vnde q'ā
dicitur in oracione dominica pa
nem nos. q'et. et. Statim sequit'
et dicit' nob' de nos. Istud intel
ligitur de vialib' et nō mortalib'

Justus
Mora

quod sicut et in naturale potest viuere
et non mortuo sicut et in spiritu
ale. Item omnia diaboli armata.
per pastum in aspectu meo misericordiam.
Item spiritus eleuatio per apostolum
quod cum illo non omnia nobis dona
uit. Item amoris excitatio. **De**
Disce per plane quantum diligere de
bras per ipsum quod dedit nobis carnem in
cibus. saguinem in potu. animam in
precio. aquam in lacte in lauacro. Item
commendatio fidei quod in sacramento
hoc fides eleuatur super naturam et
super sensum et super intellectum. **Ap**
captiuantes omnem intellectum in ob
sequium christi. Item angelica commu
nicatio per panem angelorum manna. **bo**
Item celestis regni collo. Io qui
man. car. me. bi. et spiritualis de
lectatio super panem de celo pite
eis hunc omnem delectationem et
omnem celestem inteneb illuminationem
primo. sic gustauit ionathas 3
melle et illuminati sunt oculi eius
de effatu eucharistie. dicit **De** **ra**
Corpus christi est egrotis medicina.
peregrinantibus dicta. debiles con
fortat. valentes delectat. languore
sanat. sanitatem suat. per hoc fit
homo mansuetus. ab irrepente
patientia ab labore. ardentia
ab amore. sagacia ab cautela.
lamb. ab obediendum promissa.
ad gratiarum actiones deuotio.
Sicut recte communicantibus multa
bona prout ut per deum est. Sicut
indigne sumentibus corpus per multa
mala prout nullus opus

enim placet deo. nisi placet re
ipsi prius. Indigna namque non
mutatio hominem illaqueat da
monem prepat. propter multa scilicet
balisat. mentem excitat. temp
tationem subiugat. dominum irri
tat. vitam breuiat. tempalem
gratiam spoliatur. Ex hijs omni
bus per ordinem in per. fiat inquit
mensa eorum contra ipsos in la
queum. Ecce primum et retribu
tionem. Ecce secundum et in scan
dalum. Ecce tertium et obicu
rentur oculi eorum ne videant
Ecce quartum et dorsum eorum
semper inuoluetur. Ecce quintum
effunde super eos iram tuam. Ecce
septimum fiat habitatio eorum dese
ta. Ecce septimum et in tabernaculo
natiuitatis eorum non sit qui in ha
bitet. Ecce octauum.

De summentibus eucharistiam et
modo sumendi. **Ca** XVIII

Corpus christi quatuor mo
dis sumitur. Quidam
accipiunt spiritualiter tan
tum ut qui accipiunt rem sacra
mentum id est gratiam et non ip
sum sacramentum corpus christi.
De hoc modo sumendi dicit be
atus Augustinus. Crede et man
ducate. id est corpori christi misti
co in corporeus es. Quidam sa
cramentaliter tantum in commu
niantes in more ali. Quidam
spiritualiter et sacramentaliter.
ut qui accipiunt rem et sacramen
tum ut communicantes in gratia.

Quidam nec spiritualiter nec sa
cramentaliter ut qui nec rem nec
sacramentum accipiunt primi non
manducantes manducant. Secundi
manducantes non manducant. Ter
cij manducantes manducant. quid
non manducantes non manducant
Circa communionem mittitur pec
ca in tribus modis. Primo cum quis
secundo tempore communionem dimittit
Jo. Nisi manducaueritis car
nem filij hominis. Secundo cum quis
suo tempore communicans male acce
dit. **Ap** Qui sumit in digne
iudicium sibi manducat et bibit.
Tercio cum post communionem a peccatis
se non custodit et iste triplex ma
lum iauert. Primo quia custum
que suscepit ignominiose expul
lit a se ubi turpius eicietur quam non
admittatur hospes. Secundo quia ta
lia quodammodo similitudinem ge
rit iude. Iudas autem postquam cum cris
to cenauit ipsum tradidit sic etiam
absoluit fratrem suum ad communionem
intulit et postea eum occidit. Ter
cio quia ordine peruerit honest
tatis venturo enim reuerentiam ex
hibet et presenti nullam. Unde filii es
sunt illi qui cum amicis oliuaz et cla
more per occurrerunt et ipsum post
modum crucifixerunt. Qualiter ad
communionem accedendum sit discere
possumus in esu agni paschalis
Comederunt enim cum iudei accine
tis remibus/calcatis pedibus/ba
culos habentes in manibus. Cum
lactucis agrestibus et panibus azi

mis et festinant. Per primum sig
nificatur puritas castitatis. **Luce**
Sint sibi vestri pectus. **Per**
secundum effectus deuotionis. **Canti**
Qua pulchra est filia in calceis. **Per**
tercium Memoria domice pas
chalis. **Gen** In baculo meo tra
siui iordanem istum. **Per** quartum
maritudo coniugionis. **Psal** Cio
bant nos pane lactum. **Per**
quintum promptitudo bene uolun
tatis et operationis. **Pro** Vidisti
hominem velocem in opibus suis co
regi. **sta** Item quales esse debeant
communicantes ostendit in vestibus
sacerdotum. Requirit enim
ista Iudicium discretionis/mundici
cia castitatis/mortificatio carnis
constancia fortitudinis/perseuer
ancia longanimitatis/perfectio
caritatis. Primum notat in super
humerali. Secundum in alba. Tercium
in cinctura. Quartum in fauone qui
ponit in brachio sicut clipeus.
Quintum in stola. Sextum in casula.
Corpus christi sumitur velatum acci
dentibus multiplici ratione. Primo
propter meritum quantum ad nos quod
secundum Gregorium. Fides non habet me
ritum cui humana ratio prebet expul
sionem. Secundo propter indignitatem
quantum ad malos. Exemplum de
bethzaniensibus qui passi sunt quando
archam domini viderunt. Tercio
propter inbecillitatem quantum ad nos
Non enim possemus videre claris
sorem corporis christi glorificati. Ex
plum de moyse in cuius faciem non

potant filij israel intedere qñ re-
splendunt. Quarto apt vici-
horrore crudelitatis q fieret si
xpi carne dentibz attractam?
Tres sūt cā quare lapidis non
dat illud sacramētū sub duplici
spē. Prima ē q possēt edere q
tot? xps non esset i vtrq; spē.
Scda ē apt pericū q de facili
posset effūdi sagwis. Tercia vt
vitas respōdeat vmbre quia i
lege nichil habebāt etiā offeren-
tes de liba mine.

**De abstinentia a communi-
one in genere. Ca. XIX.**

Abstinet qdam a commu-
one apter ppam culpā
et aliqñ si culpa mortā-
li. Sed apt sacramēti reuerēciā
fiat q senciūt se min? mūdōs
carne vel mēte vel etiā; induc-
tos et isti bñficiūt dūmodo pos-
sint iuste et in alioz scād alo su-
pcedere. Vñ ubi non instat ne-
cessitas cōsulendz ē talibz vt de
communiōe expectāt qñ pati et
deuotū et cōspēctū possint ac-
cedere nulla tñ nēctas debet cō-
plere vt qñ sciēt cōfēt i mō-
li pēto pēctm facit idignū cōiō-
ne tñ nobis aut in habitu vt
qñ quis accedit non cōrit? de
pēcto pēcto et inconfessus ā
in actu vt qñ mutat formā;
sacramēti et irādient ipm trac-
tat ā in pposito vt qñ habet vo-
lūtatem pēctandi i futuro. Po-
test etiā apter reuerēciā sacramēti

et excludi fieri a communiōe tri-
pliciter. Primo apter reueren-
ciam sacramēti exterioris sic ex-
cludit pollucō et in mūdiciā cō-
poralis. Secūdo apter reueren-
ciam rei cōtē sub formis sic ex-
cludit defūis iudiciū et cōmis
vt in pueris et amentibz. Tercio
apt reuerēciā; rei signatē
idest vnitatis corpis mystici sic
excludit vinculū mēdici et sus-
pēctōis vel excomūicacōis etiā
mūste sic i qñ apter solā reue-
rencia sū omi culpa excludunt
mūstā a communiōe. Hoc pmo pa-
tet in pueris qui cum si sūt ape-
tiam aduā a scilicet; de xpi an-
norum vel duodecī et apparet i
eis signa reuerēcie et discreciō-
nis possunt sumere alias non.
Idem patet in furiosis qui ex-
cluduntur si culpa qui tamen cō-
municari possūt quando habēt
delucida interualla. Item cum
quis habet lutosas man? licet
sit sine culpa tamen pro sola re-
uerēcia non debet tangere cor-
pus xpi. Tria genera hominū
excluduntur in lege ab esu a-
ni scilicet inconfi et incircūci-
ci qui significabant eos qui
accedunt ad communiōem irre-
uerenter. legitur primi. Regū
Quia percussus est oza qui a-
tigit arbam domini. Item ali-
enigene hñ significat etiā vt in
fideles de talium communiōe
dicitur in Geni de Ioseph et

Post pessima denotant filia mea
et Item in mūdici qui significant
homines hñas in vāle peccatū
De his Propħa mūdami qui
fertis vā d. De his tribo nota
Indigne sumit qui nō sumit re-
uerenter vel nō catholice vel ha-
bens mortale scienter Qui non
commūicat suo tempe multa ma-
la incurrit. Primo qñ talis vici-
licet multiplici priuat de quo
habes supra ē effectū eukaristie
Si em̄ mab saluata est quia sus-
cepit nūctios domini Multo for-
tius qui xpm suscepit Secūdo
quia constituciōne ecclie tñs gra-
dian itaquit em̄ ecclesia qñ qui
non commūicat in pascha viuens
ab ingressu ecclie arceat et mort-
ens caeat ecclesiastica sepulchra
Tercio quia maledictionē incur-
rit. Proū. Ve soli qñ cū ceciderit
non habet subleuantē Sed bene
solus est qui xpm non habz. qñ
tum quia vices deo nō rependit
Aug? De eundē est illi hospi-
tium denegat qñ solet omne pul-
santē admittere Qñ quia viz-
res spūales perdit Quilibet em̄
qui est sine mortali est membz
corpis mystici Membz autē de-
bet sustentari alimento corporis
xpi vñ Alioqn efficiet arbor sic
ē mēb rū corpeū ad qñ nō tñs
mūstis corporalis tibi nūctmēti

De officio missę. Ca. XXI.

Rogationes plū mas
habet missa. Primo qñ

celebratur a ieiunio. Secūdo qñ
tantū in ecclia et super altare mñ
qñq; apter eulam fiat sub ten-
torio vel alio loco honesto Tercio
quia oportet celebrantē esse
sacerdotē Quarto qñ oportet e-
undem esse induit sacris vestibz
Qñto quia tantūmodo sit i die
et nō in nocte nisi in natiuitate
domini Sexto qñ cel. bñtur accē-
so lumine etiā si mille soles luce-
rent sup terrā Septimo qñ ibi so-
nant verba diuina et angelica et
humana Diuina quidē qñ can-
tatur pater nē et legitur vba
domini in ewangelio Angelica
vero qñ cantatur gloria in excel-
sis deo Humana vero sicut i col-
lectis et in alijs huiusmōi Octa-
uo quia ibi audiunt tria nobi-
liora ydeomata que mūd? ha-
bet scz. Hebrayū vt ibi sabaoth
et osanna Item grecū kirieleyso
Item latinū vt in alijs que sunt
ibi Nono qñ missa suo modo tā
plena est ministerijs sicut mare
guttis sicut sol athomis sic sic
mamentū stellis sicut empiriū
angelis Decimo qñ sacerdotes i
solemnibz ecclis habent i missa
plūes ministros dyaconū et sū-
dyaconū et accolitos Undecimo qñ
angelis ibi existentibz suffici i
presēda tante maiestatis esse
scolares Duodecimo qñ ibi est
dominus celi et terre Officiū mis-
se moraliter est ita Introit? sig-
nificat inchoationē tōm opīs qñ

in nra in re pōne debemus decli-
nare a malo et facere bonū hoc
kyrie. qd nouē vicibz cantatur
significat mōtōez mie dei q
nouē mōdy indigem? Primo
ēb mōdy ad pccōz ēmissionēz
q perpetuū? corde ore et ope
qd tñ ad cōfessionēz qntū ad
contricōez cōfessionēz et satisfac-
tionē. Scō tribz mōdy qntū
ad grē collm scz fidei spei et ca-
ritatis. Tercō ēb mōdy qntū
ad glificacōez q gaudebim? sup
nos i deo et intra nos de bonis et
infra nos in pmo. Glā in ex-
celis significat grāz actōnem.
Collecta deuorā oōnem. Ep̄la
et ewangelii notat vtrius et
noue legz obseruacōez. Gradua-
le et alia significat vite actiue et
contēplatiue pfcōem. Officiū
cōtribulati spūs sctificū. Sec̄ta
significat statū vite. Prefatio
staū penitencie. S̄cis. S̄cis.
S̄cis. significat epulacōez ange-
lorū p̄senciū. Cānō tñstū mēs
broz in corpus xpi mistiam.
P̄noster filiācōnem. significat
p grām. Agnus dei libacōnez p
misi ordiā diuinā ēplicat aut
agnus dei vt libem? a mal p
fictis p̄sentibz et futuris cōplen-
da significat boni opis consum-
macōez etā qdam alia q sunt i
missa nōt significacōez allegori-
cam. Intelligimus em p altare
crucē. p calicē sepulcrū. p pacē
lapidem. p corporale syndonem

in q corp? xpi dominū fuit in-
uolutū. Nota q liz omēs misse
sint eque bone qntū ad op? op
aut vna tñ est meliō alia qntū
ad op? opans. Vñ meli? ē au-
dire missā boni sacerdotis q mali
sicut i mēsa corporali eundz abū
locūdi? accipim? a mūdo minis-
tro q ab inmundō. Nō q p̄ciū
lū ē si celebrat cōmunitas vel ma-
nus bñs ēminofas vel aduac;
morbū aut delictus a ydiota.
Vnde talibus inuigēdy est q
abstineāt a missa. Preterea qñ
aliquis bis celebratur? est non
debet sumere oblacōnez in mis-
sa p̄ci. Alioqn ad scdām missā
non debet accedere ieiunus.

De negligencijs que sunt in
missa. Ca. XXII.

Si negligencia euenit q
plecto candē nec vinū
nec aq inueniat in cali-
ce statū m̄sidi? vtrūq; et sacerdos
iterab cōfessionē ab illo loco fit
mō et p̄ficiet vñ in finē ita tñ vñ
dimittat duas cruces q h̄ci h̄n
guē sup hostiā cōsueuerūt. Si
de simplici vino vel aq fiat cōse-
cracō vinū reputabit p se. S;
aq non. Si qd de sagwine cōse-
derit sup corporale vel pallā al-
taris vel sup albam vel sup ca-
sulam pars illa recōdatur et in
loco reliquiarum reseruetur p
us tamē recōdatur sacmētum
qñā possit et sumat et deñ ab-
luat et hec ablucō itum sumat

Si vero super terrā vel lapidem
vel lignū ceciderit lingend? est
et extergendus est locus ille et
puluis in loco sacro reponend?
P̄terea si i ipsū sagwine musca
vel aranea ceciderit vel aliquid ta-
le qd vix sit vomitu aut mortis
periculo sumi potest p̄fundatur
et lauetur quānā caudus potest
in calice et hanc ablucōz sumat
sacerdos. S; musca siue aranea
super p̄c̄mā cremetur. Qd si de
corpore xpi super pallā altaris ce-
ciderit vel sup aliud vestimentū
non incidatur Sed abluatur et
a ministro sumatur Si ab infir-
mo corpus suscipiat p̄out diligē-
tius potest et sumat. De sac-
ramento penitencie. Ca. XXIII.

Penitencia ē vt ait Am-
brosi? Preterita mala
plangere et plangenda
iterū nō mittere. Itē Greg? De
mittere ē acta peccata flere et iterū
flenda non cōmittere. Circa pre-
dictas diff̄niciones nota q q
dam diff̄niciones danē per esse-
ciam vt homo ē rācōnale mōta-
le animal. Quedā p causam vt
biens est sol lucens. Diff̄nicio au-
tem penitencie data est per cām
et non p essenciā v̄tūptamen pe-
nitencia diff̄ni? per duplīcē ac-
tū. Vñ qui est respectu prete-
riti scz preterita mala plangere.
Alterum respectu futuri scz plā-
genda nō cōmittere. Et primus
actus est in re. vel in proposito

Penitencia duplex est. Quedā
mixta et tñ hec ē de iure naturali.
Quedā exterior que fit ad arbi-
trii hominis. Prima nō ē sac-
mentum p̄prie. Scd a vero sacra-
mentū. Non em penitencia p se
suscepta dicitur p̄prie sacramen-
tum ecclie cū talis ecclia an bap-
tismū possit fieri. Sed penitencia
inūcta p ministros ecclie sacra-
mentū. Notandū quoq; q lugere
pro ipis peccatis est penitencie
actus. Sed lugere p malis alie-
nis alterius virtutis ē scz m̄siti
cordie. Lugere vero p bonis est
actus etne beatitudinis de qua
dicitur. Bñ qui luget et. De du-
tatione penitencie. Sciendū q ex-
tēriorem non oportet esse p̄prie-
tū. Sed circa intēriore diff̄nitiōe.
Est em penitencia interior scdm
habitū et hec dicitur esse perpetua.
Alia scdm actū et hanc nō ope-
tet esse perpetuam. Semper em
teneatur quis ad intēriore penitē-
tiam habitualez qua vellet non
peccasse et vlt de cetero non pe-
care. Sed ad extēriore penitenciā
nō semp teneatur. Preterea ali?
ē dolē rācōnalis qui ē peccatū et
testacio. Alius qui ē passio et p-
mus dolor semp debet esse in pe-
nitencia. Secundus nō de nēc̄ita-
te. Item quāuis homo nō est cer-
tus de peccati remissione. tamē
propter hoc nō ostendit esse per-
petuam penā extēriore q nō exi-
gitur in talibz certitudo sciencie

Deo sufficit cōfessio p̄babilis cō
iecture ut ē qñ homo fecit p̄ba
bilit̄ qđ erat ex p̄te sui dolendo
cōfessio. satisfaciēdo. emendand
do. in omī sacmēto noue leḡ sit
aliq̄ materia visibil̄ eli que sit
signū et cā gr̄e oportet etia; i sa
cramento penitēcie ita ē. S; tūc
materia sensibilib̄ large accipitur
p̄ oī re siue illa res sit extēior
siue actio huāna. Vñ fm̄ hoc
in penitēcia put̄ ē sacmētū sūt
res et v̄ba. Verba q̄ppe sūt in
cōfessioe et absolucōe. Res at̄
ē ipsa rō huāna. Ad intelligē
bū ista plenius. Nō qđ sint in
medicinis corp̄alib̄ qđaz; cōfessio
tūt in sola passiōe cāta ut ē sa
nacō v̄lneis. Quedā v̄o in ac
tiōe eiusdē ut ē cōfessio corp̄is
Ita in sacmētis qđaz; cōfessio in
passiōe ei; qđ s̄cificat et non i ac
tione si p̄ actūs ut baptis̄m?
cōfessio. eucharistia. extrema
unctio. cōfessio. Quedā v̄o con
fessio essēcialiter in actu ip̄s?
quī s̄cificatur ut alia duo sacra
menta sc; penitēcia et mātmoī
um. In p̄mis ergo que sūt n̄rō
actu opantur requirit̄ extēior
materia qđ significat cācterem
sacmētī in alijs v̄o ip̄e actus
noster ē p̄ materia sensibilib̄.
Ex p̄dictis patere potest qđ qđ
daz; ē in hoc sacmēto tūc ut ac
tus penitēcie extēior. Quoddā
ē res tūc ut remissio peccatorū.
Quoddā res qđ sacmētū ut cō

et̄ o interior
De q̄litate penitēcie. Ca. XXIX.
Et p̄mā qđaz; v̄ba. Au
gu? Onia v̄a ē penitē
cia nō cōmittere admis
sa deflere. Quedā ē f̄la. Vñ. Le
f̄lor ē r̄ nō penitēs qđ adhuc agt
qđ peccat. qđaz; ē coacta. P̄sa.
Conuersus sū in erū. d. cōfessio.
Quedā ē s̄m. Aug? Si tūc p̄mā
tes qñ peccare nō potēs p̄cā te
dimiserūt nō tu illa. Quedā ē
m̄i. Math. Iudas penitēcia. qđ
Quedā ē desp̄ata sap. Pre an
gustia spūs gemētes intra se r̄
p̄mā; agētes. Quedā s̄cā r̄ me
ritoria. b. O felix p̄ m̄tēciū hui
litas. O beata spes. cōfessio. qđ
facile v̄ndis inuictibile. qđ cito
tremebūd; iudicē conuer̄tis in
p̄ssimū p̄cā. Debet esse peni
tencia amara. Iē. Planctū v̄n
genti fac tibi voluntaria. Aug?
Cum gaudeo debet facere immor
talis futurus. Que oportet fac
ere p̄o differendā morte mori
turus. Perfecta. Augustinus
Nulla penitencia est s̄m dum
modo est v̄ba. Accelerata. P̄o
uerbiotum. Ne tardas conuer
ti ad dominū. Ieronimus. Ne
nauicula habenti in salo funes
potius p̄cāde qđ solue spūs.
Iō. Per calatū p̄go qđ. Per
seuerans qđ. Laui p̄des meos
q̄modo inq̄nabo illos. Ite resus
rectio sp̄ual̄ deb; ēē cū p̄pō sp̄
victuro nō cū lazā. Iē. mōtio

Penitencia debet esse parata et
non diu dilata. Primo quia
diu expectamus. Vñ P̄sa. Expec
taui ut faceret vias et fecit la.
Secundo quia ad magna voca
mur. Gen. Ego ero merces tu.
Tercio ne ab exteris nuptiis ex
cludamur sicut factum ē fatius
virginibus que se deferebāt pa
rare. Quarto ne ab hostibus impe
diamur sicut filij israhel a phōē
ut non egredere de egipto. Q. i
quia relinqueret p̄cā ei; v̄ne
cōpellamur. Greg. Contēpneb;
esset hic mundus etiā si in rebo
prosperis habundaret ac cū tot
aduersitatibus pulsaret cū tot ala
mitates igeminaret quid ad quā
ut non ametur clamat. Sexto
ne blāx seduamur sicut auis
per subtilā autis. Et sicut pis
cis per aīam in hamo et sicut v̄
sus per mel. Septimo ne morte
p̄ueniamur. Greg? Nichil cer
tus morte. Octauo ne consuetu
dine teneamur sicut arbor s̄fadi
ti non euelli ut cū bene radiaur
Ier. Nū p̄mā et hiops p̄t muta
re p̄llem nū qđ. A. agend; p̄ i
tencia in inuent quatuor qđ qui
bis. Greg. P̄mis durū est cor
qđ non emollunt beneficia nec
terrent sup̄l̄ cā nec alligant p̄
missa nec cast. gāt flagella. In
p̄dimenta penitencie sūt. Quil
lani m̄tas agz. edigdi. tales sūt
sicut equi v̄mbatius qđ a t̄ū
co vel ab v̄mba terrentur. Pudor

confitendi S; sicut Aug? dicit
Veretundia maḡ ps ē penitēcie
Horror satisfaciendi. Sed cōtra
dicit Ap̄l? hoc momentaneū et
leue s̄bu. qđ Delectacō peccandi
tempale est quod delectat. et ter
num qđ cruciat. Sp̄s diu viuē
di. Sed dominus ait securis iaz
ad radicem arboris posita ē. De
sp̄atio gr̄ciā obtinendi. Cōtra
dicit Eccl̄. Quāq; hoā inge
muerit peccor. Timor de recidi
uand; Aug? Quādo recidi cōp̄it
me qñ steti. tenūt me ita loquū
tur de deo. Exmplū delinquēdi
stultus est qui videt aliquē cas
dentem si nō sit in eodē loco cau
tior. Cōsuetudo peccandi sicut ba
laam cōsuetis monstris nō au
tauit qđ azima loquebatur. Con
fessio de dei misericordia quan
do penituit recipiendi. Sed hoc
est peccare in sp̄em. Greg? Miseri
cordiam dei debem? erubescere
si iusticiā volumus formidare.

De effectu penitencie
Ca. XXXV.
Et penitēciam ab solui
tur homo a peccato. Re
sistitur ecclesie recon
ciliatur cr̄o dom̄is sp̄ualibus
ditatur de filio dyaboli fili? dei
efficitur paradus aperit hic est
que agelos letificat impiū iusti
ficat amissa bona reuocat penam
eternam vitat. Item penitēcia ē
secūda tabula post naufragium
ad qđ potest homo reuertere quā

Sed detestatio peccati duplex est. Quedam in actu ad quem tenetur spiritus homo etiam post perfectam peccati remissionem de qua dicit Augustinus. Loquens de penitente. quod penitens semper doleat et de dolore gaudeat. Et non semper doluisse doleat. Alia est detestatio in actu ad hanc hominem non tenetur spiritus. Sciendum autem quod beati et dampnati et hi qui sunt in purgatorio non habent contritionem propriam. Vnde autem motus est quia in contritione proprie sumpta etiam sunt scilicet gratia et dolor et effectus mentis satisfaciendi. In beatis autem non est dolor. In dampnatis vero non est gratia. Et hi qui sunt in purgatorio non merentur.

De confessione. Ca. XXVIII.

Confessio est ut ait Augustinus per quam morbo latens spiritus venie aperit. hec confessio sacramentalis quod est per priorem quem tenetur describere et per naturam que est per actum quod est aperire et per finem quod est spes venie. Duplex est confessio quodammodo est mentalis quod fit deo et hec est de iure naturali. Quedam vero est vocalis quod fit homini et hec non est de iure naturali. Igitur ante incarnationem Christi sufficiebat confessio mentalis quod deus non dum erat homo. Sed postquam factus est homo debet confessio fieri homini vicario Christi. In hoc enim quod vicarius debet potestatem sacramentorum soluendi et ligandi insinuante eius confessio

ne tamquam iudicio debet fieri. hec ergo per se instituit confessionem tacitam. Sed apostolus promulgauit eam expressam. Quamvis enim in contritione dimittatur peccatum tamen confessio nichilominus est necessaria vel iure quod habet oportunitas vel copia vel in proposito quod eam articulum necessitatis excludit et non contemptus religionis. Ita necessitas confitendi post contritionem non est in tali casu propter necessitatem remedij. cum peccatum iam dimissum sit. Sed propter obligationem precepti confessio et satisfactio necessaria est non solum propter reconciliationem in iudicio dei. Sed etiam in iudicio ecclesie quas etiam circumstantias teneamus confiteri. Non ad id quod circumstantiarum quodammodo sunt trahentes in aliud genus peccati ut coire cum muliere coniugata et has tenet hoc confiteri. Quedam sunt in eadem specie et harum quedam sunt aggravantes notabiliter sicut scientia vel huiusmodi. Has tamen tenetur confiteri. Quia sunt qui venialia peccata. Quedam etiam aggravantes notabiliter et has secundum quosdam oportet confiteri. Non enim sufficit isti qui scilicet centum marcas habuit debere ego accipere alienum cum hic possit verum fieri si accepisset unum denarium. Sed cum alios committimus non tunc opinamur non oportet

Contritus est dolor voluntatis assumptus per peccata cum proposito contritionis et satisfaciendi. Hec diffinitio magistralis est. et ponit ibi dolor per gratiam voluntarie assumptus ponit ad differentiam doloris naturalis qui non est meritorius cum sit in genere moris. si voluntas tamen ponit in genere mortali per peccata ponit per materiam doloris ad differentiam doloris invidie qui est in bono alieno. si diffinitur contritio putatur est per sacramenti penitentie oportet quod aliquis in opacoe ad alias partes addatur et ideo ad alias partes addatur et ideo ponitur cum proposito confitendi et satisfaciendi. Nota quod cor dicitur durum quod dicitur insepacione tangenti se non cedit. Sed obuiat in fectu peccati de morando. Frangi vero dicitur quod incipit a proposito peccandi respicere licet nondum totaliter ducatur. Contrarium dicitur quando voluntas perfecta ab effectu peccati resistit. In contritione duplex est dolor. Unus est voluntatis qui non est aliud quam peccati displicentia. Alius est sensibilis primus est de essentia contritionis et de hoc dolore intelligitur. Hec luce. vnguentum fac tibi quia homo debet ex ratione magis velle nunquam peccasse quam vnguentum vivere. Secundus vero dolor non requiritur de contritionis necessitate

Sed de eius perfectione quod talis dolor non est in nostra potestate. Non quod contritus potest tamen incendi quod non solum culpa sed etiam tota pena dimittitur. Hoc potest fieri dupliciter. Vno modo ex parte caritatis que displicentia peccati causat quia sic contingit tantum caritate incendi in actu quod contritus inde sequens meretur absolutionem ab omni pena. Alio modo fit illud ex parte doloris sensibilis quod voluntas in contritione existat quod enim ille dolor pena quedam est tantum potest incendi quod sufficit ad deletionem peccati et culpe. Differentia que est inter attritionem et contritionem habet inter formalem et formalem secundum quod dicitur de fide informi et informi. Vnde autem attritio habet contritionis distinguendum est quod contritio dicitur cum gratia tricio hoc autem dupliciter. Vno modo communicativa quod gratia associatur motui existenti in anima et illi informi at quod non eliciat. Alio modo per causam ita quod motus a gratia eliciatur. Primo modo attritio fit contritio quod actus ille simplex manens in anima formatur adueniente luce. Secundo modo incommutabile est quod attritio fiat contritio. Sed si queratur quodammodo quis de peccato dolere debeat. Respondeo quod sicut dicit Hugo de sancto vic. Deus quando absoluit hominem a peccati vinculo ligat eum vinculo perpetue detestacionis

pt homo tunc qd dicit in statu
tu pntis vite qntumcuq; et qci
enscuq; suina clemencia volue
rit implere. Duplex ei est nau
fragiu scilicet pccati original et pccati
actualis. **S**ed pmo libam p
tablam baptismi q pntis et ef
ficiacia accepit a tabula crucis p
De fa at libam p tablam pntis
qm suina clemencia puidit ho
mini q p pccati actuali non pot
it m baptismi. No q a statu pccati
libam p gra; a se qlis aut pe
cato p pntiam et pntie a mi
seria po p glia. It nota q op
ta infinita motificane et euuifi
cane q li; vni fit pa; q a pua
coe ad habitum volutariu regre
sus sel; a morte culpe ad vi a g
cie. **V**n dicet q si aut peccata
actualia tñ sunt actu et rema
nent meito. fm aut qd manet bi
catur mortificati vel viuificati
lo igit opa qd sunt diuina ra
bid meiti. **D**icitur vniere qñ
ab illa sepane dicitur mortifi
cari qñ reuine dicitur viuifica
ri qñ redeit ad statu sue origi
nis videl; caritatis et q valene
ad maiore iudicatio caritatis.

**De partibus penitencie in
communi. Ca. XXVI.**

Partes penitencie integ
les sunt tres. scilicet Confessio
et confessio et satisfactio.
Quis em oplenat peccati pos
sit esse in actu et oris et cordis
similis et tñ hmit tñe ad p

fectione penitencie exigitur horu
triū accusatio lz ad esse simplex
sufficiat confitio actu et satis
factio in pposito non em in his
exigit que habent esse successi
uum q pntes integles sunt hmit
les. **S**ed exigit hoc in to qd
habet et pmanes. Qd aut tres
partes sunt penitencie hec ostendit.
Prima e quodba spontaneu iu
diciu in q confitio e qñ qba; ei
taco. **S**equitur rei ante iudice
spontanea confessio. Deniq; seq
tur p iudice impoite emede so
lo. **S**ed in hoc differt iudiciu
fori a iudicio poli. Quia ibi co
fessus in iure odepnat et h ab
soluit. **A**lia e pccati sufficiencia
iudiciu q est cum omne peccatu
pmititur corde vel ope iustum
e necessaria curene p contrariu
vt peccator culpa omno detes
tatur pbo accuset. facto penite
at. **I**tem p pccati offendit ho
mo dñm et ecclesiam et se ipm.
Sed p octione reconciliatur ho
deo p confessione ecclie p satis
factione sibi. **I**te iste tres peni
tencie partes sunt tres diete qbus
itur in tam pmissionis. **D**e q
bus dicit. Exod. 1. **I**tem pntiam
cum dicitur. **I**te iste partes viuifi
cant tres mortuos moraliter
quos dominus suscitauit quo
nam p octione suscitauit puella
in domo p confessione iuicis imp
ta p satisfcom laza i sepulcro.
De confitio. Ca. XXVII.

Quot autem sint circumstance
peccati notantur in his verbis
Aggauat ordo locus sciencia et
tempus lucta pusilla mod? cul
pe genus et status altus. **C**ondi
tio numerus et as et scandala
serus. **V**el sic agguat. **O**rdo lo
cus persona sciencia tempus. **E**tas
condicio numerus mod? copia ca
e mod? i culpa stat? ale? lucta
pusilla. **Q**uibus peccata aliu?
nota sunt sacerdoti oportet tamē
confiteri q non sunt ei nota vt
iudici. **Q**uamdiu possit aliquis
differe confessione due sunt opi
niones. **Q**uidā em dicūt q pec
cator teneatur confiteri statim ha
bita oportunitate sufficiat. **A**li
bi aut q communis est q cū con
fessio sit inter precepta affirmati
ua nō obligat nisi pro loco et
tempore. **E**cclia aut determinauit
in decretali q homo confiteatur
semel i anno q semel in anno
habet quilibet de neceitate con
municare. **I**n casibus tamē quatu
or quis teneatur ante hoc temp?
confiteri. **V**nus est ratione sacra
menti q vult communicare vel tele
biare. **A**lius est ratione pccati vt
si est in pccato mortali. **T**ercius
est in ratione confessionis vt si di
cat sibi conscientia q statim te
neatur. **Q**uartus est ratione du
bi vt si nō sperat sibi amplius
illo anno copiam confessoris oc
currere quā modo habet ita si ha
bet casu de quo potest absolueri.

et habet modo copiam penitencie
domini pape. **S**i quē uerū co
fessio facta i in mortali peccato va
leat dicendū q confessio sit in
remediū et in preceptū. **I**nquā
est mediū nō valz i mortali sus
cepta. **T**amē absoluitur homo a
precepto hūc etiā si tunc suscipiens
baptismū. **I**tem queritur utrū
confessio sit iterandā et dicūt q
regulariter nullus teneatur confes
sionem semel bona fide factā ite
rare. **S**unt tamen quatuor casus
in quibus homo teneatur iterare co
fessionem quorū duo sūt propter
confessionem. **P**rimus igitur est. **S**i
confessori defuit clauis potestatis
eo q non habet potestatem ab il
lo peccato absolueri. **S**ecundus ē
si defuit in eo clauis sciencie q
nescit discernere. **T**ercius est si
confitens dimidiavit confessionem.
Oportet em q vniat confessio
omniū que habet i memoria. **S**i
vero aliqua exciderunt a memo
ria non ideo reputari debet ofes
si dimidia. **Q**uartus est si co
tempnit vel neglerit et obliuisc
sit satisfactionem. **N**am si sciet et
impleat vellet nō oportet confes
sionem iterari. **S**i vero aliquis
cadit i peccatū. **P**ost q bona fide
fecit confessionem quō ē. **V**trum
teneatur confessionem prius factā
iterare et est opinio q non in est
specie sed in genere. **L**icet aliter
dicunt quidam. **N**ota q confes
sio facta per nuntiu vel epistolā

li; sit qd dā op? bñū et meito
rū tū m qn ū ē ps sacmēti nō
pe sic fieri qz dēminatā habet
materiā scz actū smonis q con
sciēcia hoīs manifestare solz vel
asuevit. Vñ hū nēitate non liz
aliter cōfiteri in nēitate p p
actē cōnalenē suppleri. **Qua**
lis debz esse cōfessio. Ca. XXXIX.
Confessio debz esse cōfessio
notā in verbis. Sit
simplex hūilis cōfessio
puta si delis. vera frequēs nū
da discreta libēs vērūda. In
regia secreta lacmabilis. acce
leatā foris accusans et sit pe
te pata. Ad mltā cōfessio libat
a morte. sicut cōfessio in foro cō
tēpicio dāpnat sicut in spū
ali libat. dñi hoīs. Aug. Si nō
vellē cōfiteri me tibi abscondere
Sed tu in vlnera mētis sanas.
Io. Vlnus non intellectū tradi
m? sanat vel qd non detegitur
padyfū apit. Aug. Breue vñ
bū pēc aut qd portas paradyfi
apit. Exemplū delatōne dex
tero qz pēcā detegit. Vñ qeudā
glā si homo detegit dñs tegit
diuinā misericordiā emolit. Glā
sup illō delect. me. cog. tibi fe
cit. Si homo agnoscat dñs ig
noscat. Nūm io cōdat. ps In vo
ce epul. et confit. so. ep. In cel
sores mltiplicat. sacdōtes cōnt
em p suis cōfessis. Cōsciāz mū
bat Aug. cōfessio fit hō de fēdo
pulcer. sedus dyabolī rūp. itē

cū aliqz secrete ū alteri? detegit
deo iūg. qd apici? aulb? q cō
fites et vita q ē ex fide i viā diri
git salutis. **Proū.** Qui absco
dit scelera sua nō diriget eōdū
so cō. **Pōm** delz ps. **Dic** Con
fitebor ad dñm me cōf. **Satisfactio**
nō sup lē glā. sup **Math** Iube
m? cōfiteri pēcā nā et erubel
cēciāz paciam? pēcā malum
puegat. **Ep.** de dente putido q
extimbiē ne aliq putrescat.
Cū debz fieri cōfessio. Ca. XXXX.
Enalē teneas qz cōfessio
fieri sacdōti hūti clauēs
q sūt sūa dīfēdi et po
testas ligādi et soluedi. **Pōm**
dū aut q fiant baptis? ē sac
mētum necessitatis ita et penitē
cia. Vñ fiant baptis? habet
duplicē ministrū vñm cū ba
ptisare optit ex officio scilz sac
dōtem. Aliū cū cōmittit dīspē
sacō baptis? mī ratiōne necessita
tis. Ita minister penitēcie du
plex est. Vñ cū cōfessio fit
ex officio fiant ē sacerdos. Ali
us autem est qui audiendo con
fessionem potest suplere vicem
sacerdotis in necessitate vt est
laycus. **Quā** tamē alquī q ū
deest copia sacdōtis non opor
tet cōfiteri layco. Sed suffi
cit soli deo. Quāuis omnes sa
cerdotes habeāt clauēs nō pos
sūt oēs ligare et soluere sic ex
coicātī expul. et bē. dāpnat hō
at nō ē apē cōfem oē vel clauē.

Sed qz non habent mactiam
debitā si subditos q auferuntur
ei cum excomunicantur. **Pōm**
sunt em tales baptizari. Quia
hoc ē facta nētum necessitatis.
Pōm sunt quoqz tales eukarist
tiam cōsecrare qz hoc substant
ialit ad est xpm. **Dicendū** ē
qd n lūz pē absolue cōfitem
tem si sacerdos ppus. S; sacre
dos ppus dicitur. vñ. **mobis.**
Pōm i pē pēcā ecclesie. **Sed**
cū p determinatōnem supd
ois vt viciā. **Tercio** p pēcū
legium quibuscūq indultū. vt
sūt factes pēcātores et mīno
res. **Quarto** p licēciām pēcū
sacerdotis. **Non** tñ licēciatur
mī discretis honestis et notis
Quinto ppter necessitatē qz in
stāte mortis pūto quilibet sa
cerdos potest absolue. **Vñ** pē
gdmi absoluitur ab illis apud
quos sūt. **Sexto** ppter defectū
sui sacerdotis quādo scilz ē pēdo
ta. vel pēditi cōfessionis vel
solē cōfitem. mulieres pēcā
Tunc em si inuenit aliquem q
autoritatem habeat efficitur et
sacerdos ppus non quilibz sed
discretus. et qui ē notus vel ex
ordine vel ex psona.
De sigillo cōfessio. Ca. XXXXI.
Aque genitur exteri
in sacamētis sūt signa
certū que interius cōnti
gūt. Et ideo cōfessio qua quis
sacerdoti se subicit. signū est in

terioris quo quis deo subicitur
Deus autē pēcātū illius qui se
sibi pē penitēciā n subicit te
git. **Vñ** de oportet de sacramētis
necessitate q sacerdos cōfessio
nem celet. **Sunt** et alie hūis
celatōis vtilitates. qā p hoc
homines ad cōfessionē mag
tūhūtur et simplicius pēcāta
cōfitemtur. **Sacerdos** etiāz nō
solum debet celare pēcā qz in
cōfessione recepit. sed et illa
omnia p que posset peccator vel
pēcā dephēdi. **Potest** autem
penitens facere vt illud quod sa
cerdos ppter cōfessionē sibi
factam vt deus sciat etiam vt
homo. **Hoc** facit dum licēciat
eū ad dicendū. **Et** ideo si dicat
non frangit sigillū cōfessionis.
Si autē queritur vtrum id qd
scit sacerdos p cōfessionem et
alio modo possit reuelare. **Sūp**
hoc diuerse sunt opiniones. **S; p**
hec ē viciā q siue sacerdos sci
at illud pēcā ante cōfessionē
sibi factam siue post non tenet
celare quantum ad illud quod
scit vt homo. **Nota** qz iste mo
dus dēdi dico tibi in cōfessio
ne non claudit tale dictū sigil
lo cōfessionis. **Quia** non ser
uatur ibi forma cōfessionis.
De satisfactio. Ca. XXXXII.
Sicut in bellis restituta a
miciā nō statim remitt
itur debitū dampni il
lati ita post cōfessionem cuius

et contritiōe tenet debitiū pe
ne satisfactiōe iniungit sacer
dos autem quedam ad satisfac
tiōis fundamētū. Sicut ab
stinere a peccato et restituere ab
latum. Quedam ad satisfactio
nis expeditiōem. Vt est vita
re consortiū malorum. Que
dam iniungit ad substantiam
satisfactiōis. Vt ieiunare. ui
gilare. dare elemosinam. pere
grinari. et huiusmodi penalia
opera. Quedam iniungunt ad
perfectiōem et saturitatem satis
factiōis. Vt sunt opera superer
ogatiōis. Satisfactiō debet
respondere culpe in tribus scili
cet. In numero. Psalmis. Lau
dabo per singulas noctes et ce
tera. In pudore. Vnde dicit bea
Augustinus. Libenter faceret
immōlis fuitis quicumq; face
ret pro differenda morte morti
turus in mensura. Vnde secun
dum beatum Gregorium. Tan
to tempore debet esse amari
do in penitencia quanta fuit de
lectatio in culpa. Ista tria re
quiruntur in penitencia secun
dum conueniēciam. Non se
cundum necessitatem.

De partibus satisfactiōis
in communi. Ca. XXXIII.
Satisfactiōis quedam
sunt partes principa
les scilicet. Oratio. Iei
unium et elemosina. Queda
vero secundarie que ad has re

ducuntur. ut Vigilie. Peregrina
tiones. et discipline. Dicen
dum ē ergo qd omnia opera car
nem effligentia reducantur ad
ieiunium. Omnia vero spiritua
lia ad orationem. Omnia au
tem opera misericordie ad ele
mosinam. Sufficiēcia autem
paciū principalium potest ac
cipi respectu terminis a quo est
motus satisfactiōis. Quia pe
ieiunium reuocatur a concu
piscencia carnis. Per elemosi
nam a concupiscencia oculorū.
Per orationem a supbia vite. Alio
mō sumitur hec sufficiēcia ex pte
ēminū ad quā fit satisfactiō. quia
per ieiunium ordinatur homo
in seipso. Per elemosinam ad
proximum. Per orationem ad
dominū. Tercio modo sumitur
hec sufficiēcia ex pte mētis.
De qua fit per elemosinam sa
tisfactiō de bonis exterioribus
substantie. Per ieiunium de
bonis corporis. Per orationem
de bonis mētis. Quāto mō sumitur
hec sufficiēcia ex parte moto
rum satisfaciendi. Est enim no
tandum qd satisfactiō fit tribus
modis. Vel per punitionem.
Vel per redēptionem. Vel per
supplicationem. Primum faci
mus ieiunando. Secundum
elemosinas dando. Tercium
orando. Quāto sumitur hec
sufficiēcia ex parte effectus.
Per satisfactiōes em tria bona

magna bona nobis proueniūt
scilicet. Inpetratiōe gracie. Remissio
pene. Expurgatiō reliquiarū cul
pe. Ad primū videt valere ele
mosina ppter multiplicē inter
cessorū.

Ad secundū ieiunium. Ad
De huiusmodi partibus satis
factiōis. Ca. XXXIII.

Elemosina dupliciter
potest accipi. Aut inten
tione subleuandi neces
sitate pēmi et sic ē opus mis
ericordie. Aut p intentione recon
pensandi pro debito offense di
uine et sic ē opus iusticie. Vñ
p modo ppe pertinet ad me
ritū vite. Secūdo modo ad meri
tum dimissionis pene qd elemo
sina sic data ē aprie satisfactio
ria. De ieiunio quoq; sciendū
qd in carne duo sūt. Vñ est
natura q debet sustentari. Aliud
ē viciū quod debet domari. Ieiun
ium ergo qd seruat naturam
et viciū domat. bonum et satis
factoriū. Aliud vero non. Ora
tio edam dupliciter habet fieri
Aut p inpetratiōe bonorū et sic
ē pars contemplatiōis. Aut pro
amissione malorū et sic ppe ē
pars satisfactiōis. De ius
tificatiōe impij Ca. XXXV.

Iustificatiō est motus ab
iniusticia in iusticiam.
Iustificatiōe impij qua
tūc requiritur. scz motus liberi
arbitrij et contritiō et infusio

grē et remissio culpe. Horū duo
pma sūt ex parte suscipientis.
Alia vero duo ex pte agentis.
Predicta quatuor sunt simul tēpe
non natura. Prioritas autē et
posteritas q scdm ordinem na
ture ē. reducitur aliquo modo ad
ordinem cause et causati. Inter
ista vero videtur hic ordo causa
litatis esse. Causaliter em mo
tus liberi arbitrij prior est alijs
tribus quia requiritur consensus
voluntatis i huiusmodi mutatiōe
voluntas autē et liberū arbitriū
sumuntur hic pro eodem. Pre
terea motus iste appellatur mo
tus liberi arbitrij. Iste quoq;
motus qui ē p liberū arbitrium
consentit deo ut pmo motori vo
cat motus fidei qz habet aliqd ag
mōis et aliqd affectiōis sicut fi
des. Dicam? qd motus liberi ar
bitrij sive motus fidei in deū tā
liter est prior q motus de pccō
qz hic contrahitur i generatiōe pec
cati prior est conuersio q aduer
sio cū conuersio causat et auersio
nem in eius destructione prior ē
conuersio ab deū per liberū arbi
trij q auersio a creatura p con
tritiōem de pccō qd em primū ē
oppositiōe vltimū in resolutiōe.
Isti vero duo motus scz liberi ar
bitrij et contritiōis sunt priores
q gracia infundat qz sūt causa
pæparatoria ut gracia detur quā
uis em deus sine vlla iustifica
tiōe possit impiū iustificare tñ

te iudicis preparatio ex parte nra
quoniam in autem requiritur para-
tio ex parte materie in naturali
mutacione ad recipiendum for-
mam. Ita in mutacione volunta-
ria. et hoc non est in potencia
agentis. Sed recipientis. A-
lia ratio est quod in iustificatione
peccatoris sic introductio vni-
us forme et expulsiō contrarie
Ideo requiritur predicta duo
scilicet motus liberi arbitrij ad
gracie susceptionem disponens
et contritio id est recessus a pec-
cato disponens ad culpe expen-
sionem gracia vero prius infun-
ditur quod culpa remittitur. Quia
per gratiam culpa remittitur. Si-
cut introductio forme prior na-
turaliter est forma que expellit
ex parte agentis quod illa que expelle-
da est remoueri possit qualiter
autem iustificatio fiat in instanti
vel successiue. Nota ad distinc-
tionem. Potest enim iustifica-
tio dupliciter accipi sicut et ge-
neratio. Vno modo ut dicat mo-
tum ad iusticiam cum termino
eiusdem. et si sic sit successiue.
Vt quando succedit successiua
paratio. Alio modo potest acci-
pi ut si dicat solummodo mu-
tationem sine motu. Hoc modo sit
iustificatio in instanti. Et hoc
triplici ratione. Prima est quia
sit virtute infinita et simpliciter
immediate. Secunda est quia
est in subiecto simpliciter scilicet

in mente. Tercia est quia ipsa
forte causa que expellit scilicet
culpa quam que introducit
scilicet gracia omnino simplex
est ad id quod ait. Augusti-
nus. Quod magis est iustificatio
impium quam creatio celum et
terram. Dicendum est quod ma-
gis est quantum ad id quod
Quia melius est. Sed non quo-
modo in faciendo. quoniam
enim in iustificatione sit resisten-
tia corporalis. scilicet con-
trarij ad contrarium. Non ta-
men est ibi resistencia effecti-
ua quoad aliquod resistat agē-
ti domino cuius virtuti nullus
resistere potest. Notandum est
quod in iustificatione impij est ali-
quod ex parte dei. Et aliquod
ex parte peccatoris. Ex parte
dei sunt duo. scilicet misericor-
dia que reatum indulget et ius-
ticiam. Quia emendationem alius
quantulum erigit vel hic vel in
perpetuum. Hoc significatur
per duos discipulos quos mi-
ser sit dominus in omnem locum
quo ipse erat venturus. Tunc
quidem corporaliter nunc autem
per gratiam spiritualiter. Ex
parte peccatoris sunt etiam duo
scilicet dolor et amor. Et hec
sunt due mole quibus pecca-
tum in contrariis que se invicem le-
gem non debent dyabolus in pig-
nore obligari. Ex parte ecclesie sunt
duo sunt primum est medicum et papue

130
cuius meritum est excludibile et a-
liorum sanctorum que fecerunt opa
multa super erogacionis que oia
sub potestate clauium sunt posita
ut si quod unus est in membro vno
ecclesie recondensetur in alio. Vnde si
aliquis non est membrum ecclesie non
influit in ipsum meritum predictum.
Secundum est indulgentia quam dat ec-
clesia per papam et episcopos tamen ut ip-
sa indulgentia tamen valeat prout per
mittitur erigit auctoritas et a-
liis omnis utilitas ex parte dantis
erigitur et formata fides et obe-
dientia ex parte recipientis hoc est
si soluas id apertum quod datur
De penitentia. Ca. XXXVI.
Penitentia est remedium iusti-
tiae ad expiandum pecca-
tum cui debetur sensibili
pena que deleatur non solum peccatum
mortale sed etiam veniale patet quod
penitentia est remedium contra nec-
cessitatem quod non est simplex de ve-
nialibus. Sed de mortalibus. Sed
penitentia est introducta ad re-
mediandum amicitiam quod peccatum mor-
tale tollit licet igitur penitentia non
sit de venialibus simplex tamen est
per accidens et hoc est tribus modis
Primo ratione dubij ut quod cre-
duntur esse mortalia. Secundo rati-
one statuti ut est quod homo qui
teneatur cohereri in anno non habet
nisi venialia. Tercio ratione pialu-
tatis ut quod venialis delectatio ad hec
producta est quod si homo se auer-
tat ab ea trahit in mortale. De re

missione peccati venialis. Sciendum
est quod in duobus casibus non remittitur
Primum si talis habeat peccatum mor-
tale quoniam si mortali nunquam dimitti-
tur veniale licet econuerso pos-
sit fieri scilicet quod mortale dimitti-
tatur sine veniali. Quando enim
peccatum mortale tollat caritatem
quod vniuersa delicta operatur. Con-
stat quod existenti in peccato mor-
tali nullum veniale remittitur. Se-
cundus casus est quando voluntas fixa
manet in affectu aliquo peccati
venialis determinati quoniam
am id idem tolli non potest et hoc
multiplici ratione. Prima est quod
omne peccatum indiget remissione
quo ad duo scilicet quo ad culpam
et quo ad penam. Quia quam-
diu homo culpam habet debi-
tor est pene. Culpa enim in deforma-
mento voluntatis consistit. Vnde
voluntas sic manens reorari non
potest alioquin duo composita sunt
essent in eodem. Alia ratio est
Quia manente causa non potest
tollī effectus. Sed voluntas mor-
dinata ad aliquod est causa peccati
venialis. Vnde manente volunta-
te fixa in illo non remittitur pec-
catum veniale. Sciendum etiam
quod vnum peccatum veniale potest re-
mitteri sine altero. Quia peccatum
mortale quod maioris adhesionis
est potest remitti sine veniali.
Alia ratio est. Quia peccatum mor-
tale ita deo displicet quod facit ip-
sum etiam peccatum deo displicere

Sed veniale quous deo displice
at cum inordinatum sic non ta
facit peccatorem deo displicere.
Quia non pñatur grā. Sed ob
nubilatur inquantum eius pñes
sus ab exterioribus impeditur et
appter unum veniale non impe
dit qñ aliud remitti possit. Tē
ria ratio est quia venialia nō ha
bent cōnexionē ad invicem nec
ex pte auersionis. Io. vnum re
mitte pñem sine alio. Sed vñū
mortale non potest remitti sine
alio. Quia cōnexionem habet
ad invicē ex pte auersionis qñ
licet eñ mortale auerti a deo
licet non habeant cōnexionem
ex pte cōuersionis. Ex pñes
tis collige qñ aliter se habet mō
talia ad invicē et aliter venia
lia ad invicē et aliter mortalia
ad venialia. Mortalia quoq; sic
se habent qñ vnum non dimittit
sine altero. Venialia sic se hñt
ad invicē qñ vnum potest remitti
si altero. Mortalia sic se hñt
ad venialia qñ mortale remitti
tur sine veniali. Sed veniale sñ
mortali cui duplex est rō. Pri
ma est qñ mortale et veniale sic
se hñt sicut habitus et disposi
tio. Ablato habitu potest ma
nere dispositio et non cōuēso.
Secūda ratio est qñ mortale op
ponit caritati. Veniale autem
furori eius sublatā caritate tol
lemabiliter furor eius. Sed nō
cōuēso. Per quod dimittit

tae pñem. **Ca. XXXVII.**
Mortale peccati venialis re
missionē non erigit nō
ius caritatis habitus.
Sed sufficit nouus motus quia
pñem veniale non tollebat vñū
tis habitus. Sed impediebat ip
sius actū. Notandum autē qñ
pñem veniale non dimittit sine
contritiōe cuius hec est ratio quia
qñ diu manet voluntas mali cū
veniali nūquam dimittit. Sed
volūtas auertere oportet ab eo
quod aliqñ prius nolebat. Et
displicere qñ voluit. Tal autē
displicencia dolor contritiōis di
citur. Sed sciendū ē qñ contritiō
potest accipi tripliciter vel i ac
tu vel in habitu vel in medio
modo. Contritiō in habitu non
sufficit ad peccati venial dimi
sionem quia tunc quāq; habe
ret penitētiā vñū habitus non
posset habere veniale pñem et sic
pñem veniale nō posset esse ū grā
contritiō quoq; in actu non sñ
re iūctus quia sequitur qñ pñem
qñ aliqñ in memoria non habet
remitti non posset. Propter hoc
re iūctus contritiō medio modo
scilicet ut pñem displiceat actualit
explicite vel implicite. Dico autē
implicitē quia talis actus non
sufficeret qñ displiceret explicite
te si ad id pñem veniale cōgnitō
ferretur. Ratio autē est qñ talis
sa feruens potest esse motus ca
ritatis in dñō qñ omnia peccata

venialia et sum etiam si actuali co
gitatiōe ipso qñ qñ aliqñ ferue
ter indurum ferit displicet ei qñ
a deo retardat et ita licet expli
cite de peccato veniali non cogi
tet tñ in illo motu cōtinetur im
plicitē displicencia peccati veni
alis vel vñus vel oim. Sciendū
etiam qñ in contritiōe de venialibus
positum non requirit nec pec
candi venialiter sñ in cōtatiōe
de mortali exigeret. Sñ suffi
cit qñ displiceat ei pñem pñem
et infirmitas qñ ad pñem veniale
inclinat quous ac eo omīno
immutis esse si possit ita tñ qñ
volūtas nō fixa maneat i vno
veniali qñ illis sic cōtatiō nō dimittit
tūc i cōtatiōe generali nec spe
ciali. Huius mōi autē sententiā
hec ē ratio qñ pñem mortalia sūt
in pñem nostra ut vincentē non
solū singula. Sed etiam omnia. Veni
alia nō qñ si singula vitari pos
sint nō tñ oia qñ in infirmitate
nature cōtingūt. Multa sunt pñem
qñ dimittunt pñem venialia ut
tollūt qñ pñem cōprehenduntur.
Primo sicut oia que grām con
ferūt ut oia sacramēta ecclē. De
cūq; illa quibus impedimto fe
notis et grē tollunt si ut et aq
benedicta que vñūtem iūcti rep
mit et epālis benedictio. Tercio
exerciū hūilitatis ex pte nēa
sic ē euerho pñem oīo domi
nialis elemosina ieiunū et hu
ius ratio horū est qñ cū venialia

dimittant pñem caritatis qñ
implicitē vel explicite cōtatiō oia
illa que nata sūt de se feruore
caritatis excitare dicuntur venia
lia pñem dimittunt. Talia ve
ro sūt. Vnde etiam scdm carita
tē feruoris sūt qñ caritas cōmissio
nis. Patet qñ pñem cōmissio maior
vel minor excitatur feruore que
implicitē vel explicite contritiō
nem cōtinet plura vel pñem
ta venialia dimittuntur non tñ
semper omnia. **De pñem**
unctione. Ca. XXXVIII.
Mediatore dei et hominum
nō solū vñū ihesus in
quantū habet saluare sñ
etiam pñem in quantū habet unctione
nis grāciā in alio diffundere tri
bus vñis fuit iunctus. Dico
primo in domo patris sui infig
nū regni futuri hoc signat unctione
i baptismo. Secundo i ebri
sup iudā et pñem multa bella ha
buit hoc signat unctione i oīe
macōne. Tercio i ebri nō sñ
per omne israhel pñem hāc i pace
agnauit hoc signat vñem oīi i
extremo. De sba huius sacmēti
sūt qñq; Primum est qñ hāc vñem
cōtatiōe facies sūt sacerdotes scdm
ē iūctio. Tercium matia scilicet oleū
infimorum. Quartum ē forma
pñem hoc scilicet pñem scilicet unctione
et quam formā debet differre
inungēs. Quintum est locus inun
gendus qñ sic ad oculos ad au
res ad nares et i hoc sacramēto

forma sicut de p[re]sentia q[uod] illud
sacramentum debet valere q[uod] p[er] mo-
dum suffragii. d[icitu]r e[ss]e ad effectum
q[uod] homo p[er] opa p[ro]p[ri]a possit consequi
nec infirmitas impediret. Vnde
nota q[uod] in aliq[uo] sacramento p[ro]p[ri]a
forma non e[st] nisi in sola ordi[n]e
sicut h[ic] dicit e[ss]e Jacobus induc[en]s
p[re]biteros ecclesie et orant sup[er] eos.
In q[ui]busda[m] sacramentis p[re]sente i[n] so-
la enunciac[i]o[n]e sicut in baptis-
mo. At ei d[icitu]r baptisantes eos
non faciens exco[m]m[un]icac[i]o[n]em in aliq[uo] sac-
ramento sicut quidam dicunt confis-
sio[n]e ut in sacramento p[en]itencie co[n]-
fite[n]tes ei confesso[r]es p[ri]mo tunc
d[icitu]r obsoletos et remissionem
q[ui]bus postea aut absoluc[i]o[n]e t[er]c[i]o. cu[m]
e[ss]e p[er] peccato offenda[n]t deus et ec-
clesia cu[m] contra p[ri]mum merito sit o-
racio et co[n]tra secundum solo illud sac-
mentum no[n] datur nisi adultis q[ui] p[er]
cata venialia videtur habere. co[n]-
tra q[uod] institutum est nec datur alijs
q[ui] infirmis in p[er]iculo mortis co[n]-
stitutis sanis non datur illud sac-
mentum q[uod] h[ab]et aliud remedi[um] p[re]-
statu[m] p[er] p[en]am nec debet dari nisi
postulati q[ui] deuoc[i]o[n]e suu[m] erigit.
Sed si sepe q[ui] infirmat ad mor-
tem sepe p[oss]it iungi. Sed in vna
infirmitate non debet q[ui] iungi
nisi eade[m] infirmitas ultra annum
p[er]trahat ita q[uod] vno in anno p[ro]-
p[ri]am infirmitate[m] nequa[m]q[ue] bis
iungatur. Effectus huius sac-
menti est multiplex vnde est sc[ilicet] ita

duplex vna p[ri]ncipalis sc[ilicet] lib[er]a-
cio infirmitate sp[irit]uali q[uod] contrahi-
tur p[er] venialia q[ui]bus anima debilis
efficit ad exequend[um] actu[m] g[ra]t[ie] et
g[ra]t[ie]. Alia est facia sanitas q[uod] est
q[ui] effectus et signu[m] p[ro]p[ri]e sanita-
tis sc[ilicet] sanitas corporalis et hoc
est v[er]u[m] q[uod] sanitas corporalis expe-
dit sacramentaliter sp[irit]uali sanitati.
Tunc e[ss]e istud sacramentum causat
vtriu[m]q[ue] in suscipientibus digno.
Interdu[m] e[ss]e vtilis e[st] sanitas cor-
poralis sc[ilicet] ad meritu[m] glorie cumula[n]-
du[m] valet etia[m] ad deuoc[i]o[n]em. omni-
canda et ad velociore[m] transitum
ad celu[m] in hoc sacramento sicut i[n]
ceteris ta[m] sicut vnu[m] est sac[ra]mentu[m].
vinctio exterior aliud e[st] res t[er]m[in]i. i[n]
effectus duplicis sanitatis v[er]u[m] dicitu[r]
est. Terciu[m] e[st] sacramentum et res
sc[ilicet] q[ui]dam vinctio sp[irit]ualis m[er]ito-
ria. i[n] m[er]itis iustitias et solaci-
um. De sac[ra]m[en]to. Ca. XXXIX.
Vnde q[uod] sacramenta de q[ui]bus
dicitu[r] p[ri]ncipaliter ad statu[m] ecclesie
p[er]sona. Sed duo de q[ui]bus
dicitu[r] p[ri]ncipaliter ad p[er]sona[m] ecclesie
q[uod] ordo p[ri]ncipaliter ad g[ra]t[i]a[m] sp[irit]ua-
le[m] m[er]itu[m] omniu[m] vero ad g[ra]t[i]a[m] sp[irit]ua-
le[m] ordinis p[ri]ncipaliter ad seruiciu[m] q[uod] i[n] omni-
t[er]m[in]u[m] de statu ad statu[m] augetur.
Vnde i[n] t[er]m[in]u[m] a statu laycoru[m] ad
statu[m] m[er]ito[r]u[m] dei quoniam p[ri]ncipaliter
consuetudine[m] p[er]tinet sit etia[m] in hac
consuetudine aliq[ui] capillo[r]u[m] reseruac[i]o
i[n] m[er]ito corone q[uod] i[n] m[er]ito illi
assumitur cu[m] seruus est regnare

Est itaq[ue] duplex signu[m] distincti-
on[u]m in ordinis sc[ilicet] exterioris to-
tura i[n]terioris ca[ra]cter. Ad esse
aut ordinis i[n] tota no[n] p[er]igitur
sed ad b[e]n[e] esse q[uod] dispositio agri-
tatis e[st] ip[s]a totu[m] ad ordinem et
no[n] nece[ss]itatis. Hugo de sancto
victore ordinem sic describit. Ordo
e[st] signaculu[m] quoddam i[n] quo p[er] as-
sp[er]ualis tradit[ur] ordinatio et officiu[m]
hic nota q[uod] sic i[n] iustaliis dedit
deus sup[er]iora corpora in regnu[m] i[n]
terioru[m] sic et i[n] sp[irit]ualibus quosda[m] po-
suit sup[er]iores et quosda[m] inferiores
ut illi p[re]dicat[ur] habeat sup[er] istos si-
cut s[un]t clerici q[ui] p[re]sunt i[n] sp[irit]uali-
bus et p[re]dicat[ur] ac iudices secula-
res q[ui] p[re]sunt i[n] temporalibus. De
substantia huius sacramenti s[un]t sex
p[ri]ncipalia e[st] p[ri]ncipalis ordinantis q[uod] or-
do sit ep[iscop]us. Secundum e[st] materia sc[ilicet]
vinctio i[n] sac[ra]m[en]to et tact[us] illo[r]u[m]
que tangenda s[un]t. Terciu[m] e[st] for-
ma verboru[m] Quartu[m] e[st] seruus viri-
q[uod] mulier no[n] recipit ca[ra]cterem or-
dinis. Quintu[m] e[st] m[er]itu[m] Sextu[m] q[uod]
ordinandus sit baptizatus. Baptizatus
e[ss]e i[n] ianua omniu[m] sacramen-
toru[m] Quidam e[st] hic sacramentum
t[er]m[in]u[m] nec v[er]ibile quo p[ri]ncipalis tradit[ur]
ostendat. Quidam e[st] res t[er]m[in]i sc[ilicet]
gracia que confertur. Quidam e[st] res
et sacramentum ut ca[ra]cter. Septe[m]
sunt ordines. Primus e[st] hostiari-
atus. Secundus lectoratus. Tercius
exco[m]m[un]icatus. Quartus acolitus.
Quintus subdiaconatus. Sextus
diaconatus. Septimus p[re]sbytera-

tus qui est omniu[m] ordinu[m] p[er]fectiss[im]us
et terminus alioru[m]. Alij aut s[un]t q[ui]
si sex gradus q[ui]bus ad thronu[m]
ascendat s[an]ctom[on]is. Actus hosti-
arij e[st] custodi[re] locu[m] co[n]fectio[n]is
sacramentu[m] ab hijs que in mu[n]di
determinati s[un]t id est ab exco[m]m[un]-
icatis. Actus lectoris e[st] p[ro]p[ri]a
as legere. Actus exco[m]m[un]icatus e[st] at-
tere demones p[er] conuincione[m] ne
d[omi]nentur in corpore nondu[m] baptiz-
ati. Actus acolitoru[m] e[st] designa-
re lumen euangelij i[n] lumine corp[or]ali.
Actus subdiaconis e[st] ob-
laciones accipere ab offerentib[us] et
eas offerre p[ro]p[ri]o. Legere au-
tem epl[ist]am no[n] e[st] actus eor[um] p[ri]ncipalis
sed co[n]ueniens. Actus dia-
conoru[m] e[st] ordinare hostias in al-
tari. Ordinare aut vel legere eu-
angelium e[st] actus co[n]sequens. Ac-
tus p[re]biteroru[m] e[st] co[n]fectio[n]e cor-
poris et sag[um]e[n]t[um] epi[scopi] et hic actus
est p[ri]ncipalis. Alius e[st] co[n]sequens
sc[ilicet] ligare et soluere. Per que[m] ac-
tum p[re]paratur corpus m[er]itu[m] ut
sit ap[er]tu[m] et ydoneu[m] ad p[er]p[et]rac[i]o[n]e[m]
corpis cristij veri. In quolibet or-
dine ca[ra]cter i[m]p[ri]mit[ur]. Sed q[uod] si
at hoc n[un]c dicendu[m] est Hostia-
rijs quide[m] i[m]p[ri]mit[ur] q[uod] datur eis
clauis et dicit[ur] eis. Sic agite ta[m]
quam rationem deo reddituri p[ro]
rebo que clauib[us] istis recludu[n]t.
Lectorib[us] ca[ra]cter i[m]p[ri]mit[ur] cu[m]
ep[iscop]us porrigit eis libru[m] cu[m] debita
forma verboru[m]. Exco[m]m[un]icatis i[m]p[ri]-
mit[ur] datur eis lib[er] exco[m]m[un]icac[i]o[n]is

Capitulo XL

Valitas ordinum
consistit in duobus scz
in facies & identad. fa
cibus sunt hec. Sit in mori

Non sit incontinēs nec mulieri
bus cohabitēt extra de cohabi-
tatione. A nobis. **N**ō sit i comesta-
tionibus et fabulis pluriſ diſſi-
ſi. **N**ō interſit ſpectaculis inhoneſ-
tis. Extra de vi. et ho. **C**ū de co-
no. **N**ō inuiceat ſe ſecularibus nego-
ciis. Eſ ne cle. vel in. Joſculari-
bus et hyſtrionibus nō debeſt in-
terdare. Eſ de vi. et ho. cle. Cleri-
calernas dñt vitare nō i itine-
re. Eſ de vi. et ho. cle. Clerici No-
tas nō debent negligere. Eſ de ce-
leſtis. c. I. Juſtū iudiciū nō de-
bent vendere. l. q. I. Si qis epus
Eccleſiaſtica ſacramēta ſi cū pac-
to ſi gēis dare. Eſ de ſy. Duā et q
ſi p totū. Nō ſit excomūtat⁹ vel
ſuſpenſus aut irregularis. Eſ de
ſen. epō. **C**ū illorū. Nō apoſtata
Eſ de apoſt. c. vi. **N**ō ſit ſymo-
niac⁹ i ordine vel beneficio. l. q.
I. Et eſ de ſymo. qñ p totū. **N**ō
ſolempniter pemiſſis. l. bi. **E**x pe-
nitentibus. **D**e ipſa ordinatio-
ne. Capitulu. **CLL**

cipiat q̄s ordines **Iu-bi-c-i** Nec
 ab alieno ep̄o sed a suo p̄p̄o dīz
Plectis Nec cōtra ep̄i prohibi
 tionē Nec sine titulo **Ep̄** de vi
 et honesta. Cū scdm apl̄m Nec
 furtive **Ep̄** de e. q̄ furti. ordinet
 i et vi. Missa in qua ordinaf to
 taliter audiat. Tanget oīa que
 sūt tangenda vñusquisq̄ in sus
 ceptōe sui ordinis p̄p̄o dīz. **Plec**
 tis **Nō** accedat nisi licenciatus
 et presentat? **Ep̄** de scruti. in ce
 di-c. Vmco Jeiuus a ieiuno re
 cipiat ordines **Ep̄** de tēpo. ord.
 Litteras **Nō** recipiant ordines
 neq̄ consecratur n̄ tēporibz ab ec
 cleſia institutis **Ep̄** de tēpo. ord.
 c-i. et iij. Multa sūt que ip̄diūt
 p̄mouendū et sū culpa licet nō
 sine causa **Nō** em̄ debet promo
 ueri ignotus **Ep̄** de p̄gimis. c.
 ij. **D**igamus p̄p̄o dīz a cunctis
Neophitis exlvij di. Qm̄ Cor
 pō uiciatus exi-q-i. **Legi** De
 illegitimo thoro natus **Ep̄** de
 fili. p̄sbr. c-i. **Seruus** **Ep̄** de se
 nō ordi-c-i. et ij. **Obligatus** ad
 ratiocinia qñq̄ repellit ab ordi
 nibz **Ep̄** p̄dictis patet dignitas
 clericalis q̄ ordines nō cōferun
 tur a q̄libet neq̄ aulibet nec in
 quolibet loco neq̄ quolibet tēpo
 re neq̄ q̄libet hom̄ diei s̄ tpe mis
 se **De mātmonio** **Ca. XLII**

Matrimoniu e legitima
iunctio maris et fene ibi
uibua vite consuetudine
Tenens Matrimoniu p spsalia

iniciatur per consensum animorum et
pressum per verba de presenti veri-
ficatur per carnalem copulam consu-
matur et perficitur. Ad hoc sciendum
est quod perfectio prima est in esse simpli-
citer. Secunda vero in esse completa
sicut patet in puero in quo est perfec-
tio quantum ad esse hominis simpli-
citer. Sed non in eo perfectio quantum
ad esse completum secundum quantita-
tem et operationem hominis. Eodem modo
dicendum est de matrimonio in quo
est duplex perfectio. Prima est que
facit matrimonium scilicet consensus a-
norum per verba de presenti expressus
et ad hanc non erigitur copula car-
nalis. Secunda perfectio est que matrimonium
consummat et ad hanc erigitur co-
pula carnalis. Bonum matrimonii tri-
plex est ut videtur alieno thoro
macule. Proles ut ad cultum dei
nutriat. Sacramentum ut non dissol-
uatur. Item enim ecclesia potest divorci-
ari propter impedimenta matrimonii fa-
cere nunquam tamen potest nec debet; matro-
nium quod legitime celebratum est dissol-
uere quod quod deus adiuvante homo non potest
quantum ad auctoritatem sit separare
solutum enim matrimonium per mortem.
Sciendum est quod duplex est coniunctio
in matrimonii et duplex est mors cor-
respondens illi cum enim coniunctio spi-
ritualis per consensum animorum que sol-
uitur per mortem spirituales que homo moritur
mundo per religionis ingressum. Alia
est coniunctio carnalis per coniunctio-
nem sexuum que soluitur per mortem car-
nalem. Causa matrimonii quadruplex

est efficiens scilicet ut animorum con-
sensus per verba de presenti exp-
pressus materialis ut ipse perso-
ne legitime formalis benedic-
tio et a nulli subiacens et huius
finalis causa duplex est una pri-
cipalis sicut est procreatio et for-
mationis irritatio quia matro-
nium non solum est in officium
Sed etiam in remedium institutum
Primo fuit solum in officium. A-
lia est secundaria et ista multi-
plex est. Unus versus Hostes con-
liat et eo discerneret heres. Bis
ligat arma necat ius transfert
auget amorem. Quadruplex est
matrimonium. Primum est carna-
le inter hominem et mulierem. Sec-
undum mortale inter deum et ani-
mam in ecclesia militanti per gratiam.
Tercium allegoricum inter christum
et ecclesiam. Quartum est anagogi-
cum inter deum et animam in ec-
clesia triumphanti per coniunctionem
gratie. Potest quis accedere
ad uxorem suam quatuor de causis
causa reddendi debitum causa vi-
tandae incontinentie istis tribus
modis non est peccatum. Quarto potest
fieri causa explorandi libidinis et hoc
modo peccatum est veniale vel mortale se-
cundum quod libido est mortale vel veni-
ale. Est enim peccatum quandoque mortis in
conjugali copula. Unus versus. quandoque mor-
dis peccat uxore multis abutens
tempore in loco ad idoneum modo.
Non quod dimissa uxore propter forni-
cationem recondit uxorem in illis modis

Ubi mechaatur tenet et recorda-
liat. Absens prestat vis fraudis
reuocat mulierem. Tria sunt orna-
menta sponsae. Annulus in digito
Monile in pectore Corona in ca-
pite. Primum signat operis purita-
tem quod in manu est opus. Secundum
affectus sinceritatem quod in pectore est
affectus tunc est complacens quod in capi-
te est precipacitas intellectus. Beata
virgo multis de causis fuit des-
ponsata viro. Primum ut designa-
ret ipsa habere virgo etiam despo-
sata per quam similiter virgo est. Se-
cundo ut per ioseph origo eius os-
tenderet quod per viros genitorem ge-
neratur. Tercio ut ioseph esset testis
castitatis ipsius. Quarto ne
infamaret si generaret non habens
maritum. Quinto ne velud mortuus
dignaretur quod de tribu erat sacer-
dotali et tales conburebant. Alia
autem adultere lapidabant. Sexto
ut virgo viri solacio sustentaretur.
Septimo ut per dyabolo cela-
retur. Octavo. Ne iudei christum tam
quam illegitimum iuste persequi
viderent. Nono. Ne legi que omne
bat matrimonium contrariari videretur.
Nota quod duodecim impi-
dimenta sunt matrimonii. Unus versus.
sunt Error obsequio voluntatis cognatio
crimen Culus disparitas vis
ordo ligamen honestas. huius sunt ac-
finitas si fuerit coniunctio neque hoc socia-
da videtur coniugia iuncta retrahunt.
Explicit liber septimus. Incipit
liber septimus. De fine mundi. Cap. I.

Inale iudicium quodam
sunt antecedencia quodam
quasi concomitancia
et quodam sequencia.
Antecedencia iudicii tria sunt
scilicet pena purgatoria et ecclesie suffra-
gia ac persecutio antichristi. Con-
comitancia iudicii duo sunt videli-
cet conflagratio mundi et resurrectio
corporum. Consequencia iudicii
duo sunt scilicet pena infernalis et glo-
ria celestis. De quibus per ordinem
est dicendum. De purgatorio. Cap. II.
Purgatorium ignis corpo-
ralis est per quem termino spiritus
sanctus iustorum qui in hac
vita non impleuerit penitentiam
neque satisfactionem condignam affli-
guntur. Hi qui sunt in purgato-
rio spem habent euasione quod sci-
unt se non esse in inferno et tamen
propter penam magnitudinem hoc
aliqui non auerunt. Multe sunt
rationes quare oportet esse pur-
gatorium. Prima ratio est quod secundum
Augustinum tria sunt genera ho-
minum. Quodam enim sunt valde ma-
li quibus si pro sunt ecclesie suffragia.
Quodam valde boni quibus non sunt
necesse. Quodam non valde mali sed
qui habent venialia et hijs debe-
tur pena purgatoria. Secunda est quod
sicut summa bonitas non patitur quod
bonum remaneat irremuneratum
ita summa iusticia non patitur quod
malum remaneat impunitum. Tercia
est quod diuina lucis. Tria digi-
tas est quod eam soli mundi ordinis

teneri possunt odili unde oportet quod quisque veniat ad mundiciam baptismalem antequam aspectui domini presentetur quia et quia culpa est offensa maiestatis sine et dampnosa esse et deformatia in nobis ymagis divine. Sed offensa requirit punitionem et dampnum satisfactoriam et deformatio ex purgatione propter hoc necesse est quod propter pena vel per alibi respondeat punitio. Quia est quia contraria contrariis curatur. Sed per contra tunc ex delectatione et libidine unde delectari habet per penam. Sexta est quia nulli debet negligencia suffragari. Sed si non puniret talis in futuro videretur modum reprobare de negligencia penitus dilatare. Septima est quia iustum est ut spiritus qui contra summo bono se subiecit in fine non id est peccato. Unde per ea in ferioibus id est penis. Nota quod anime propter sufficientem in igne fuerint purgata statim euolant ad gloriam et hoc patet multiplici ratione. Primo quia post purgationem nulla remanet ad gloriam in anima dissimilitudo unde illi merito debet in gloria. Secundo quia ianua celi semper illis est aperta quod ostendit in illis habere. Tercio quia necesse est illos spiritus in quibus est caritas suum elevari et nichil retardans a gloria elevari. Quarto quia cum deus sit prior ad miserendum quam ad puniendum merito debet purgatos coniungere glorie quos purga-

dos subiecit pene. Quinto quia non punit deus bis in idem unde cum iste sufficienter satisfecerit in penis ignium non debet amplius puniri in dilacione penarum. Sexto quia purgationem non debet talis esse in purgatorio nec in limbo quia non est de numero illorum purgatorum nec in inferno quia non habet mortale ergo oportet esse in celo quia post mortem non sunt alia receptacula animarum. Septimo quia efficiat ut est caritas quam inquitas. Sed iniquitas statim ducit ad supplicium ergo caritas statim ducet ad premium. Octavo quia sicut cessante impedimento corpora gravia ferunt deorsum et levia sursum sic spiritus malorum remota carnis onere ferunt ad locum supplicii propter peccata gravitatem spiritus vero bonorum si non sit impedimentum aliquid culpe vel pene debent statim ferri ad locum premium. De actibus purgatorii. Ca. XXXIII.

In purgatorio duplex pena est. Una dampni de aere in diuine visionis. Alia vero de afflictione ignis et spiritus ad utrumque minima pena purgatorii maior est maxima pena minus. Istud quod patet de pena dampni quia affectus qui desideratur summum bonum posita hanc vitam ab animabus sanctis inchoat et per alias efficitur in temporalis in vita ista maxime cum iam tempore habendi aduenit id est carceris et molestie tollatur.

Istud quoque patet verum esse de pena sensus quia cum dolor non sit essentialiter ipsa lesio sed lesionis sensus tantum magis dolet anima quanto magis sentit sensum aliquod id est ab igne in ipsa agente maxime affligit. Ratio acerbitatis pene purgatorii hec est quia cum deus plus querat emendam quam penam plus poterat in penitencia virtutum bonorum voluntatis quam penam afflictionis. Unde plus ponderat deus modum penam voluntariam in presenti quam multa non ita voluntaria in futuro sicut plus valet modum auri quam multum plumbi. Unde ostendit quod qui ibi deficit in voluntate ut hoc suppleat in acerbitate. De igne qui purgat animas est loquor dupliciter vel prout ad id quod primo affligit sic est corporeus vel prout ad id quod primo affligit et immediate sic est incorporeus. Primo dicitur ignis nature secundum ordinem dicitur ignis similitudinarie sicut dicitur leo vultus et leo pictus utrumque tangit. Gregorius qui dicit in eo ardent dum ardore vident. Ille autem ignis corporeus dupliciter potest considerari. Primo ut est instrumentum nature sic agere potest in corpus et non in animam. Secundo potest esse instrumentum diuine iusticie sic agit in animam in puniendo illi specie sua per gratiam affligit quod violenter illa specie in formatur. Sicut enim anima secundum ordinem nature unitur corpori ut instituat vitam. Sic merito se-

cundum ordinem iusticie unitur igni a quo suscipiat penam. Nota quod demones non puniunt animas in purgatorio sed illuc eas adducit vel etiam assistunt ut communi dicitur. Ex promissione tamen dei demones in hac vita affligunt quoniam bonos sed hec est ratio quia in presenti durat pugna inter hominem et demonem qui habet in eo partem exercitii. Sed post hanc vitam non sic. Unde et aer iste caliginosus est assignatus demonibus magis propter temptandi officium quam propter supplicium. De locis penarum quod sunt et ubi sunt. Reverti super libro quarto in capitulo de censu spiritus ad inferos. Sciendum tamen de loco purgationis quod dupliciter assignatur aut secundum legem communem et sic est in uno loco scilicet in parte inferni circa libum patrum. Aut secundum dispensaciones spiritalem sic purgant anime. Alii quoniam in locis diuersis in quibus peccauerunt. Hoc autem fit propter aliquam suam eleuationem per suffragia eorum quibus apparent in illis locis vel etiam propter aliquam viuendum edificationem. Ignis ille plus vel minus cruciat sed quod quisque plus vel minus decombibili secundum tulit. Ostendit enim prius quam dei facies videat quod lignum fenit stupula id est maiora et minima et medioctia venialia. Per cremacionem totaliter consumantur. Pre dicta vero pene diuersitas non est ex diuersitate ignis agentis sed

ibi patientis fuit sibi esse sole
vnius pl^u estuat al^u min^u fuit
dicit greg^o **N**ec est aut^u vt ait
aug^u q^{uod} tm^u vnt^u dolor q^{uod}u^o he
sem^u amor **T**ato em^u quisq^{ue} tor
quet^u diuici^u quato affect^u eius
venialibus adhibat fo^u r^uus

De suffragiis eccl^e. **III**

Sicut p^{ri}nc^{ip} ad seuelat^u
diuine iusticie b^os p^{ro}p^{ri}e
venialia i purgatorio
punit^u ita p^{ri}nc^{ip} ad bonitate
misericordie eos d^e p^{ro} suffragia r^e
leuari **P**rosunt ergo suffragia
defunctis n^{on} ad meritum vite
et^{er}ne^u s^{ed} ad absolucione^m pene
et hoc vel ad penaz mitigacoe^m
vel ad celerio^{re}m liberacionem
Sunt autem quatuor modi ge
nerales suffragiorum ad quos
omnes alij reducuntur scilicet
oracio^m ieiunium^u elemosina et
sacramentu^m altaris quoz nume
rus sic accipit^u **Q**uonia^m defunc
ti possunt absolui a pena duo
bus modis scilicet per via^m gra
cie vel per via^m iusticie **P**er
via^m gracie dupliciter **P**rimo
per intercessionem public^{am} capi
tis que est in oblatio^e sacram^{en}
ti altaris **S**ecundo p^{er} intercessionem
quali p^{ri}uata m^{em}broz s^{ed} p^{ro} oroz
nes iustoz **S**ic^u per via^m iusticie
dupliciter **P**rimo p^{ro} modis red^e
cionis pene s^{ed} in elemosinaru^m
larg^u icoe^m **S**ecundo p^{ro} modis soluci
onis pene scilicet i ieiunioz af
flictione **S**i aut^u q^{uod}u^o quato i

cipiat valere defuncto illud q^{uod}
p^{ro} se fieri m^{an}dauit^u d^ecedu^m est
q^{uod} op^{er} opans idest merit^u auc
toris statim coseq^ue^m mortuis de b^o
nis q^{uod} p^{re}cepit p^{ro} anima sua fieri
Sed non opus operatu^m idest
fructu^m ipius opis vsqueq^{ue} opa
fiant quia p^{ri}u^u valet ex merito
absoluto^m sed secundu^m ex merito
co^ondicionali **Q**uoru^m suffragia
p^{ro}sent et quibus **Ca^m. V.**

Ad hoc q^{uod} valeant suf
fragia requir^u aliud ex
p^{ar}te facientis et aliud ex
p^{ar}te mortui recipientis **E**x parte
facientis requir^u q^{uod} sit in cari
tate et q^{uod} intencionem sua^m dirigat
ad illos quib^{us} vult vt opa sua
p^{ro}sent **D**istinguedu^m tamen est
hoc q^{uod} suffragia p^{ro} malu^m possunt
fieri dupliciter vel vt p^{ro} auctore
et sic non p^{ro}sunt nisi forte per
accid^entes s^{ed} in q^{uod}tu^m p^{ro} el^uas mali
ho^uis excitant^u boni paupes ad
conand^u p^{ro} defunctis vel vt per
ministr^u et hoc dupliciter q^{uod} vel
facit vt minister public^{us} dei^u et
eccl^eie^u fuit q^{uod}u^o sacdos mal^{us} cele
brat miss^{am} vel agit exeq^uas mor
tuoz **E**t talia sp^{irit} p^{ro}sunt q^{uod} mali
cia ministr^u non nocet opi boni
auctoris fuit p^{ro} i d^eno iusto da
to etiam p^{ro} malu^m fuit **S**i vero
facit ea vt mis^{er}icordie p^{ro}se ex
isctis t^u i caritate siue defuncti
siue alti^u et talia p^{ro}sunt q^{uod} l^u op^{er}
illud sit mortuum quo ad mi
nist^{er}ium n^{on} tamen q^{uod} ad auctore^m

Sed si malus m^{is}ter facit aliq^{uod}
de mandato eius qui n^{on} est in car
tate non p^{ro}sunt **A**liq^{uod} eccl^eia exi
gitur ex parte recipientis ad hoc
q^{uod} suffragia p^{ro}sent illi **P**rimu^m
est q^{uod} ipse sit in caritate **V**n^u n^{on}
valent h^uis qui sunt i inferno q^{uod}
sunt a corpe xpi mistico separati
Vn^u nulla sp^{irit}ualis influencia cor
poris valet m^{is}teris a corpe am
putatis **S**ecundu^m est indigentia **V**n^u
n^{on} valent b^os q^{uod} n^{on} sunt ad huc
in via sed in termino nec possunt
ad alio^uda conscendere **S**ed p^{ro}
eius econu^oso illoru^m suffragia p^{ro}
sunt nobis **V**tru^mq^{ue} est in h^uis q^{uod}
sunt in purgatorio s^{ed} caritas et
indigentia **V**n^u fuit potest homo
satisfacere pro altero viuente
qui p^{ro} se n^{on} valet ita p^{ro} etiam
p^{ro}defuncto **N**ota q^{uod} suffragia d^e
functis p^{ro}sunt s^{ed} m^{ag} et mi
nus p^{ro} diuersitate merit^uu^m in
mortuis vel pro caritate viuoru^m
qui magis sollicitant^u p^{ro} aliqui
bus q^{uod} pro alijs **I**lla em^u suffra
gia q^{uod} sp^{irit}aliter sunt pro aliquib^{us}
plus valet illis q^{uod} alijs licet eci
am alijs aliqu^omodo couincantur
Suffragia vero que comuniter
sunt p^{ro}defunctis sp^{irit}u^m omnib^{us}
pro modulo su^o p^{ro}sunt illis tal
men amplius qui d^e i essent in
statu vie magis meruer^ut vt si
bi p^{ro}descent **Q**uauis aut^u vt
d^eicu^m est suffragia si p^{ro}sunt h^uis
qui sunt in celo nec illis in infer
no t^u aliq^{uod}modo p^{ro}sunt eccl^eia illis

Vn^u n^{on} ta^m q^{uod} valent illis qui sunt
in purgatorio pro modo purga
cionis **V**alent saluatis i celo p^{ro}
modu^m couincionis q^{uod} multipli
cio saluandu^m augmetat g^{ra} oria^m
accidentale **V**alent d^eapnatis i
inferno p^{ro} modis diuisionis quia
q^{uod}to p^{ro}les salu^uae p^{ro} merit^uu^m eccl^eie
tato pauciores d^eapnabunt^u et i
ta mor^u est vna p^{ro} subtractione^m
co^ofor^u illoru^m **V**alent eccl^eia i p^{ri}
mis facientib^{us} p^{ro} modis merit^u
Ex p^{ro} puulis d^efunctis celebra
tur miss^{am} mortuoz hoc n^{on} sit ap
ter illoru^m indigentia^m cu^m statim euo
lent s^{ed} p^{ro} g^{ra} actione **V**tru^m
indulgentie p^{ro}sent defunctis **Ca^m. VI**

Papales indulgentie pro
sunt defunctis i purgato
rio vt p^{ro} quia cur^u d^eae
aliqui pro duabo^{us} vel t^{er}cio vel de
cem animabo^{us} **I**n eccl^eia em^u the
zauris est merit^uu^m ta^m xpi q^{uod} p^{ro}
fectoru^m de quo solus papa q^{uod} cla
ues h^uz h^uz the^u aut^u p^{ro} necessi
tatib^{us} eccl^eie potest accipe et dis
pensare **A**lii aut^u si ut epi n^{on} ha
bent in h^uis potestate generale^m s^{ed}
limitata et n^{on} nisi p^{ro} i^umi ponti
fice dispensacione **D**icendu^m ee
go q^{uod} papa p^{ro}p^{ri}e n^{on} ab^oluit de
functos a pena sed quasi p^{ro} eis
de comuni the^u auro eccl^eie soluit
fuit aliter liberat **C**reditor debi
tor^u d^eu^o a debito eum soluit et ali
ter amicus debitoris d^eu^o pro eo
solut^u soluit **S**i viuetes vt ro^u
modo absoluit papa **I**lli aut^u

quibus datur indulgentia non possunt
eam ulterius dare neque viuis
neque defunctis et hoc duplici ra-
tione. Primo quia indulgentia
non est donum collatum gratie sed
priuationum pene puatio aut cum
nichil sit alijs communicari non potest.
Secundo quia indulgentia dare auc-
toritatis et iurisdictionis est quam
non habent laici eo quod indulgentias
recipiunt unde non possunt in-
pendere defunctis indulgentiam per
auctoritatem. Sed solummodo
boni operis sui suffragium per ca-
ritatem. papa vero utriusque potest.

De aduentu antipapae. Ca. VII.
Antipapa veniat dominus ad
iudicium regni romani
fiet defectio. Nam sicut
dicit Glosa se apostolum prius ex-
it discessio ab utroque in pio
qua impleta aberit antipapa
hoc ex parte seminiibus accipietur.
Sed post conceptum descendet spiri-
tus malignus in matris uterum
cuius virtute et opere deinceps
puer nascetur aletur et adolescet.
propter quod et filius perditionis dicitur.
Nascetur autem in babilone de tri-
bu dan. sicut dicit glosa se apostolum.
Post hoc veniet in iherusalem
et dicat eis et se dicens iudeis se
esse christum illis promissum. Unde
plebs iudaica specialiter adhe-
rebit illi sicut dicit ha imo super
apoc. donec belia et enoch pre-
dicantibus qui ex illis saluandi
sunt ad christum reuertantur. Ange-

lus bonus primo deputabitur
ad custodiam antipapae. Sed qui
ita obstinabit in peccato quod dicet
se esse deum et extollet se se omne
illud quod dicit deus aut colitur
sicut dicit apostolus. tunc primo dese-
rit eum angelus ex toto nec habe-
bit eum postmodum ab omni o-
mnem sed ad accusandum. **De
mala vita antipapae. Ca. VIII.**

Antipapa erit luxuriosus
et concupiscentis semina-
rum ut habet in d. antipapae.
In apoc. tamen per prophetiam simila-
bitur sicut ut facilius de capere
possit. Cor suum per superbiam mag-
nificabit et sicut dicit in dan. viij
contra principem principum surget id
est contra deum ut dicit glosa se dan.
viij. In tanta eleuabitur sebia ut
leges et ceremonias mutare co-
net ut iuxta typum. Tunc quod pre-
sumptiois erit quod non putabit
se a deo puniri propter hoc quod iu-
diciu differet per auserunt iuxta
a. facit. Erit et blasphemus sicut
habet in apoc. xij. vñ in dan. viij.
Sermonem contra excelsu loquetur.
Ad maiorem autem dei contumeliā fa-
ciat ymaginem suam adorari et omnes
suo caractere signari in manu
dextra et in frontibus suis sicut ha-
bet in apoc. xij. Confitebitur enim se
verum filium dei et filium hominis ita
ut in templo domini sedeat tamquam
propheta sit deus et se faciat adorari.
Iudei namque templum quod
romani destruxerant edificabunt.

Affermabit etiam nullum ante se
fuisse christianum sed omnes antichristi-
tos fuisse. Dicit in glosa ad thes-
sen. secundo quod sicut in christo omnis plei-
tudo diuinitatis habitauit ita in
antipapa omnis plenitudo iniquitatis
quod in ipso erat caput omnium ma-
lorum sed dyabolus. De quatuor
modis quibus decipiet. Ca. IX.

Antipapa operatur antichristi-
tus in Gen. Quasi quod
est serpens conuolutus quod
tunc cornubus armabitur sed calli-
da persuasione miraculorum opaco-
ne donorum largitione tormento-
rum exhibicione. Primus ergo
modus subvertendi homines erit
callida persuasio. Predicabit enim
legem nouam priuam esse et legem
christi posse destrui. Predica-
tores quoque sui discurrent per vni-
uersas mundi partes. Impediet nichil
ominus apostoli antipapae ne scriptu-
ra secundum veritatem exponat a ca-
tholicis doctoribus vel a fidelibus
audiat. Ipsi autem bonos se simi-
labunt et tamen mala suadebunt. Se-
cundus modus subvertendi erit
per falsa miracula quod per magicam ar-
tem faciet illa. Unde glosa super apo-
calyp. xij. Magica arte faciet sta-
tuam loqui et futura predicere faci-
et etiam sicut dicit apostolus. xij. ig-
nem de celo descendere. Glosa et
malignum spiritum faciet super suos
descendere ut loquantur variis
linguis. Spiritus enim malignus
descendet in eos in conspectu homi-

num sicut spiritus sanctus descen-
dit in apostolos christi. Unde iactabunt
se meliores apostolis christi qui spiritum
sanctum acceperunt in conspectu. Ita
per ante magicam simulabit se mor-
tuum et feret a demonibus in aera
quasi ascenderet in celum et sic pu-
tabitur ab omnibus resurrexisse
qui prius mortui per triuium pu-
tabant. Et tunc mirabuntur populi et
adhibebunt eum atque laudabunt. Ec-
clesia vero non faciet misericordiam de
hoc modo decipiendi dicit in ps.
Inhabitabit in abscondito quasi leo in ca-
uerna. Glosa. Recte antipapa compara-
tur leoni existenti in spelunca quod
in eo vis et dolus operatur. Vis
enim per leonem dolus per speluncam
intelligitur. Gregorius dicit. Pense-
mus que erit humane mentis il-
la temptatio quod quando pius martir et co-
pus tormētis subicit et tamen tor-
tor ante oculos eius misericordia facit.
Sicut enim antichristus finget se
mortuis resurgere ita quoque se
fingat ad celum ascendere. Apoc.
xij. Et plaga mortis eius creata
est. Glosa. arte magica ascen-
det antipapa in aera ferentibus
eum demonibus faciet quoque arbo-
res florescere et auescere mare tur-
bari naturas in diuersas figuras
mutari mortuos etiam in conspectu
omnium suscitabit. Tercio decipiet
per munera. Ipse namque antipapa
iuuuet thesaurus absconditos
per quos ad sequendum se inclinabit
plurimos. Dabit enim diuites

huius seculi et tunc eorum sal
sam felicitatem ad decipiendum
alios ostentabit. Quarto con
pellit per minas et tormenta quod
aliter vincere non poterit. Tanta
vero sicut ait dominus tunc erit
tribulatio ut in errorem ducatur
et si fieri potest etiam electi dei
Et hoc inuenit in apocalypsi ubi
dicitur. Pedes eius similes au
ticalco sicut in camino ardenti
Per pedes ultima christi membra
per caminum vero tribulatio ve
hemens designatur. Prohibebit
enim cuncta que in precedentiibus
martiribus sunt impleta
genera tormentorum. Sed in illis
regionibus tunc fideles vehe
mentius sunt vexandi ubi fuit domi
nus crucifixus. Et sicut haec
mo dicit super apocalypsin. Illa
temptatio non per partes sed super
totum examinet mundum. Sol
uentur demones qui modo liga
ti sunt nec possunt nocere quantum
vellent. Fideles illo tempore
non predicabunt quia tamquam
excommunicati habebuntur tunc
boni nec vendent eis nec ement
ab eis quicquam nisi habeant
characterem id est signum aliquod
ad litteram ut adherentes sibi
cognoscantur et alij interficiantur
aut nomina bestie id est
confessione oris aut numerum
nominis eius id est multiplicatio
ne operum ut habeatur apoca
lipsis. Sicut autem antichristus

crudelior erit omnibus prelati
toribus ita sancti tunc temporis
fortiores erunt omnibus retro
martiribus. De sequacibus
anticristi. Ca. X.

Predictis quatuor modis
anticristus multos si
bi attrahet unde apoca
lipsis. xij. Cauda eius trabe
bat terciam partem stellarum
celi et misit eos in terram. Traz
autem malos per munera bonos
per tormenta. Simples per pre
dicationem et miracula. Qui enim
iusti et sancti credebantur ad
herabunt illi pro suo arbitrio
voluntatis. Habebit igitur secu
magos et maleficos. reges quoque et
principes unde apocalypsis xij.
Vidi de mari bestiam ascendere Glo
sari. an christum habuisse capita septem
et principes universos et cornua
et eos qui impugnant de calogum
Nota igitur quod christus primo vixit in
benignitate et misericordia operante
et tunc a iudeis suscipietur qui ei spe
cialiter adhibebunt ad quod convertendo
vixit helias et tunc antichristus in apostata
se audiet. Surgit. Degog et ma
gog. Ca. XI.

Degog et magog dicuntur quod
sunt per tribus ultia mon
prios claustrum in bonum potest
episcopus si permittit et si a regia aaro
num si permittit sibi aut regno et di
cone vivit. Has dicunt iudei in he
seli exitus et veteras in eis et al
suo messia eadem destructuras.

Alij dicunt quod per gog et magog
intelligitur exercitus antichristi qui in
fine seculi vixit expugnare eccle
siam. Per Gog secundum Glosam il
li per quos latet dyabolus perse
quitur fideles. Per Magog autem
illi per quos aperte vel id est qui tempore
antichristi prius occulte postmodum a
parte ecclesie persequuntur. Secundum
Augustinum Gog refertur ad gentes Ma
gog ad dyabolum quod Gog interpretatur
tectum Magog detectio.

De helya et Enoch. Ca. XII.

Per occultum aduentum
anticristi qui est per natu
ritatem et manifestum ei
aduentum per predicationem et apostata
persecutionem venient helyas et E
noch et convertent sicut dicitur
Malachie ultio corda patrum ad
filios Glosa ad instructionem pas
torum de fide saluatoris in quem et
ipsi crediderunt et cor filiorum ad
patres eorum Glosa quod suscipient
fidem quam illi habuerunt Unde ludet
et christianam pariter tunc in christum reli
gione consensient De eorum predi
catione et sancta consolatione Apoc
ri. Dabo quoque duobus testibus
meis scilicet helye et Enoch et pro
phetizabunt. predicabunt diebus
M. cc. lxxvi. Glosa. i. tribus annis
sicut ipse christus predicavit A
micti sacris Glosa. Predicantes pe
nitentiam et exemplum ostendentes
Hij sunt duo olive id est spiritu sancto
micti et duo cadabra Glosa. id
est bantes lumen alijs Tandem

anticristus occidet eos in iherusa
lem Et iacebunt corpora eorum in
plateis tribus diebus et noctibus
tribus et dimidio quod nullus au
debat corpora eorum sepelire propter
metum antichristi. Occisores autem eo
rum valde leti erunt propter mortem
illoz. Post dies tres et dimidium
resurgent et occisores eorum audi
ent vocem tale. helyas et Enoch
ascendite huc Et ascendent in ce
lum in nube. Antichristus vero qui
decem diebus regnabit post mortem
eorum. De duratione huius
persecutionis. Ca. XIII.

Regnabit antichristus sicut
dicit glosa super Apocalypsin tri
bus annis et dimidio Unde
Danijel p. Juravit angelus per viam
tem eternam quod in tempus scilicet v
mus anni et tempora scilicet duorum an
norum et dimidii temporis id est
dimidii anni Glosa hec spacio di
citur duratura desolatio sub anti
cristo. Nisi autem videretur in Ma
the breuiati fuissent dies illi si
f. sal. ois caro Greg. Quia non
supertos nos et infirmos aspiciat
deus dies quos singulariter ma
los intulit Misericorditer breui
atos dicit et Glosa super Mattheum. di
citur tribulo quanto ceteris grauiore
tato breuitate modacio. De
morte anticristi. Ca. XIII.

Potestate sua dominus occi
det anticristum Sicut di
cit glosa super Apocalypsin. Si
ue per se huc per Michabelem.

occidetur autē in monte oliueti
in papilionē et in folio suo in
loco circa quem dñs ascendit.
Interfco anticristo non statim
neminet dominus ad iudiciū.
secūdm glosam sup dñi. conce
dunt p̄p̄. dies ad refrigerium
sanctorū et ad penitēciam sub
necessariū q̄ tū ante sit spaciū in
ter illos p̄p̄. dies et finem mū
di nemo scit. **M**inistri autē anti
cristi post mortem illius gaude
bunt ducentes v̄p̄otes et dicen
tes. **L**icet p̄iceps noster mor
tus sit habemus tamē potesta
tem et securitatē et cū talia dīp
erint rep̄tinus eius supueniet
in meritū. **I**udei vero cōuertentē
ad fidem et sanctam ecclesiam
p̄p̄q̄bum ad finem mūdi paci
ficata conquiescet quia ex tunc
fraudulēcia dyaboli penitus des
fiet. **N**otandum igitur de ex
tremo iudicio ihesu et antec̄pi
quo iudicabit et q̄ signa p̄cedēt
De cōflagratione mūdi hu
ius. **C**a. ix. v.

Ignis p̄sedet faciem iu
dicis p̄maximus quia
p̄tate diuina nō solum
ignis qui est in sp̄a sua sed et
am omnes ignes et in aere et
q̄ sup̄ terram sunt concurrent
ad mūdi cōflagrationē. **I**gnis
autem iste habebit officiū qua
tuor ignium scilicet infernalis
reprobos puniēdo et ignis pur
gatorij bonos a venialibz pur

gādo et ignis terrestris vege
tabilia cōsumendo et hominum
omnium corpora infinuando et
ignis elemētariis elementa sub
tiliando et ad innouacōem dis
ponendo. per illum ergo ignem
ita terre facies epuretur q̄ figu
ra huius mundi p̄bitur sicut et
olim factum fuit per diluuiū et
merito. p̄mā dei iudiciū fuit per
aquā cōtra ardorē luxurie q̄ tūc
viguit vltimū vero iudiciū erit
per ignē cōtra teporē caritatis q̄
tūc senescētia mūdo refrigeret
ignis istius actio erit successiua
habebit em̄ iniciū mediū et finē
prius namq̄ iudicis abuentū
puenit et q̄n̄ sit per ignē illum
fiet purgacō iustorū et punitiō
malorū incinacō corporū cum
sup̄coe terre nascentiū sicut est
demēdo quo factō statim erit re
surrectio corp̄m cum aduentu iu
dicis ad iudiciū et tūc inflāma
bit totus mūdos per circuitum.
Terminatō autē iudicō tota cali
ditas illius ignis erequet sen
tētiā iudicis. **I**nuoluet enim
peccatores et trahet in infernū.
Ex illo patet q̄ ignis ille adue
tūm iudicis p̄ueniet et p̄cedet
et cōcomitabitur et sequetur.
Post p̄dicta fiet mūdi innoua
tio. **S**ed inter purgacōnē et
innouacōnem multiplex est dīa
stimo q̄ purgacō erit penaliū
qualitatu detractio h̄ innouacō
erit pulchoris forme inductio

Secūdo q̄ purgacio est elemen
torū ab impuritate quā habet et
ex om̄itione ad puritatē muta
cio. **I**nnouacō vero ē celorū a
statu veteri in nouū statū cōmu
tacō. et hoc ē per cessacōnem a
motu. in celis autē ap̄t impur
tationē nulla in puritas est. **S**ed
tantū imp̄p̄is motus. **V**n̄ non
erit in eis purgacō per ignem.
Sed per cessacōnem a motu. sic
aut purgabunt elemēta q̄ p̄ci
deur ab igne tūc obustibilis
ab igne aere obscuritas ab aq̄
glaciā frigiditas frigiditas
a terra vero gūtas et opacitas

De resurrectiōe ḡnali. **C**a. xvi.
Quoniam sicut ē potētissimū
in cōstitutiōe naturarū
ita ē elemētissimū in col
lacōne ḡdarū et iustissimū in
tribucōne stipēdiōrū q̄n̄ igitur
homo meruit vel demeruit in
aīma similiter in corpore puniet
vel puniabit in vtroq̄. **V**n̄ i
ei dē oportet eū cōsurgere ad
v̄t autem tūc resurgēt mort
tui sicut dicit. **A**p̄. **D**uplicē
autē intelligit illa v̄p̄. **S**ecūm
q̄dam em̄ v̄p̄. tūc ē impium
p̄p̄i resurgere in p̄ntis. **S**ecūm
alios v̄p̄. tūc ē manifesta opa
cio p̄p̄i. **V**nde. **G**reḡ. **T**ubam
sonare nichil ē aliud q̄ mūdo
dei filiū iudicē demonstrare resur
gentē igit omēs in eis nulla ex
istētia differēcia q̄ntum ad or
dinē tempis. **S**ed maḡ q̄ntū

ad ordinē dignitatis. **M**ali re
surgēt deformes et passibiles.
in bonis aut natura seruabit et
vicia retrahent. **O**m̄is vero cau
sa boni q̄ mali resurgēt integri
corpe. debita statum. scdm̄ etatē
plenitudinis p̄p̄i. **R**esurrectō igit
tria corrigi in natura sc̄z. defc̄m
sicut in pueris et in mutilatis
siue indiminuta natura mēbro
rū. vel sup̄fluū sc̄z. vngvū cū
mū et huiusmodi errorē sicut
in mōstruositate mēbro rū. **R**e
surgūt quoq̄ corp̄m eodē modo
quo p̄us erāt ex eadem puluere
in q̄s edacta fuerūt ita q̄ in q̄s
aiq̄; aīas vel sin̄ puluis illa
disp̄sus fuerat ad eandē aīam
redeat q̄ ip̄m aīam p̄mitas v̄t
veniet et cresceret. **N**on solum
resurgēt corp̄m q̄ntum ad mē
brā p̄cipalia sed etiam salūs
capillia et ceteris mēbris que
fuerūt ad decōrē. **R**esurgēt ei
boīnes q̄ntum ad esse et int̄
grum esse et q̄ntum ad decōrē
esse. **E**t resurgēt v̄numquodq̄
corpus in op̄tō suo esse. **E**t pri
mo q̄ duplex ē mors aīe sc̄z
per culpam et per corp̄is penā. h̄is
etiam cor̄p̄ p̄cedet duplex resur
rectio. sc̄z aīe per gr̄am et corp̄
is per gloriā et sicut in primis
p̄ntibz mors aīe p̄tuit mortē
pene ita resurrectio aīe per gr̄am
causabit resurrectiōnē corp̄is per
gloriā. **I**n resurrectiōe occurrūt
quatuor cāse sc̄z. effectūs ip̄e de?

materialis id est pulueres. for-
mal id est affectio corporis et aie-
final ut recipiat unusquisque put
gessit in corpore siue bonum siue ma-
lum resurgat enim homines velociter
formaliter intellectualiter socialiter et et-
naliter erit illa resurrectio iusta
quod ad deum perfecta quantum ad
resurgentes miraculosa quantum ad
ipsam resurrectionem. **De die
iudicii. Capitulum. XIII.**

Post resurrectionem erit
statim iudicium ipsum vero
iudicium precedet trina di-
stinctio. prima fuit per prophetas. Unde
vocat et reuocatis. Secunda per cris-
tum et apostolos et predatores. Mattheus
Misit seruum suum hoc cene et Ter-
cia erit per ultimum vocem tube et ista
citatio erit peremptoria. Secundum ric-
hardum triplex est iudicium. Primum
est uniforme hoc est iudicium patris
ecclesie que non iudicat nisi de sola quali-
tate retributionum et in genere tantum.
Secundum quod bona bonis et
mala malis reddantur secundum
numerum et quantitatem retribu-
tionum nescit. Secundum di-
ctum multiforme scilicet quod qui
libet experitur in morte accipien-
do sententiam de omnibus bonis
et malis que gessit. Sed non
omnia bona vel mala recipit statim
quia recipit in anima tantum et
in corpore. Tercium dicitur uni-
forme id est ultimum iudicium
quoniam secundum numerum et quanti-
tatem recipit quisque bona vel mala

in corpore et in anima. **Ultimum**
iudicium est horribile ex omni par-
te quod superius erit iudex iustus. Sub-
tus patens infernus intus ostia
remordens certia mundus ardens
adextres peccata accusantia a sinis-
tris demonia terrentia circa illa
boni angeli in infernum propellan-
tes ibidem omnes sancti iudicis
apparentes et omnes mali cum bonis
peccata dampnando cognoscetes. et
qualitate iudicii nota quod erit horri-
bile. Luc. Virtutes celorum moue-
bunt. Intolerabile. Iob. Quis
mihi tribuat ut in inferno per-
me et cetera. Inevitabile. Apostolus
tolus et omnes nos manifestari
oportet ante tribunal christi. Inopi-
nabile. Apostolus dies domini sicut
fur ita in nocte. Inexorabile. Pro-
uerbiorum. Zelus et furor irae in
perpetuum in die vindicte nec acqui-
escent cuiusque precibus et non ac-
cipiet pro redemptione dona plu-
rima. Erubescibile. Apostolus.
Quem fructum habuisti cum illis
quibus nunc erubesceris. Preedic-
ta vero erubescencia erit in duo-
bus. Primo inueniendo in iudi-
cium quia mali cum habeant tunc
corpora ponderosa oportet illos
tunc portari ab angelis sicut A-
baque portatus fuit ad lacum leo-
num in babilonem. Secundo in
stando coram iudice quia pecca-
ta eorum erunt omnibus mani-
festa. Unde illud. Reuelabo pe-
ccata tua in facie tua et cetera.

Locis iudicii debet esse commu-
nis. Sed ierusalem et terra adiacens
vice est esse communis cum sit quod lo-
tus mediis non habitabilis. Secundo
quod debet esse publicus. Et locus
prophetarum est famosissimus. propter opera
nostre redemptionis que ibidem gesta
sunt. Tercio appetit locus ille ratione
negocii quod tractandum est ibi opus
mie et iusticie. Mos autem oliveti
que apud vallem illam designat
miam. Iosaphat autem quod iter
prophetarum iudicium designat iusticia.
De iudicio. Capitulum. XVII.
Quoniam solus secundum patrem deus
vina est etiam forma hu-
mana. Christus iudicabit quod
iudicabitur ordinaria iudicabit
ut deus cum tota trinitate. Et iustis
deus delegata iudicabit ut homo.
Vnde nota quod quoniam sunt modi iudicii
duo. Primum modus est per me aucto-
ritatis quo iudicabit tota tri-
nitas. Secundus est subauctoritatis
quo iudicabit Christus ut homo. Tercius
est assessorie dignitatis quo
iudicabunt apostoli et viri perfecti qui cum
iudice enim necesse est retribuerent
itaque melius sciens leges et co-
suetudines regni dei quibus tota
trinitas impletis et sciendis opera debent.
Quartus est approbationis quo iu-
dicabunt omnes sancti et etiam angeli.
li. Quis modus iudicandi est aul-
pā iudicando cum manifestare. Sic
etiam mali iudicabunt. In iudi-
cādo Christus habet actus oppositos
unus scilicet active et alium passive

140
Quoniam? namque est infirmitas et
alius passus. In primo enim ad-
uentu Christi venit ad iudicandum
passive in secundo venit ad iudicandum
active propter hoc in primo aduentu venit
in forma infirma. in secundo ap-
parebit in forma gloriosa. **Hic**
est quod proximi iudicio videbunt ius-
titiam in natura diuinitatis quod hu-
manitatis. Animalis autem illo
modo forma diuina uideri potest
et hoc duplici ratione. Primo
propter deum disposuit in ipso iudicio
quod natura sui gratia non sufficit ad
dei visionem. Secundo propter demeritum
delectationis que est in visione dei. **Tunc**
quod videtur deum secundum iohannem
vita eterna est que potest amari re per
bis. **Et** predictis patet quod Christus ap-
parebit blando iustis sicut di-
xit. **Et** quod terribilis iniustis
quod figuratum est in columna nubis
indie et ignis in nocte. **Videbunt**
enim mali humanitatem
Christi nec timeant et ut diuinitatem
ne gaudeant boni autem utrumque
Christi naturam videbunt. **Signata**
quoque Christus monstrabit et infigura-
ma passionis scilicet crucis et clauis
uos et. **Sedebit** quoque Christus super
in loco eminentiori cum sanctis malis
vero subtus in terra quam dilectus
erit. **Et merito** tunc Christus iudicium
exercebit tunc quia non sicut melius
singulorum in quod sunt omnes thesauri et
sapientie et scientie dei absconditi quod
non est de aliis eorum super quibus iudicabit.
Non enim fecit peccatum

hec est iudicis doli? in ore eius
et h' duo p'cipue decet iudice

De iudicis. Ca. XIX.

Iudices quicquid erunt in
iudicio Quidam enim iudi-
cabunt et dampnabunt ut
quorum merita dampnabilia prin-
cipa sunt aliquibus bonis sicut illorum
qui habuerunt fidem sine operibus

Quidam iudicabunt et saluabunt
ut quorum merita bona principa
sunt aliquibus malis vniuersalibus
omino impmixta sunt bonis ut qui
habunt ut quorum mala merita

Quidam non iudicabunt et damp-
nauerunt sub ameto fidei Qui-
dam non iudicabunt sed iudica-
bunt et saluabunt ut quorum me-
rita bona impmixta sunt malis
sicut perfectorum pauperum christi de-
quibus. **Ma. XIX.** Vos qui sece-

desse. **De predictis** quatuor
ordinibus nota quod omnes homines
iudicabunt iudicio retribuciois
sed non iudicio discrecionis. In
fideles enim quia non fuerunt ci-
ues ciuitatis dei tamquam hostes
sine ulla meritorum discussione et
audiencia punientur. **Fideles** vo-

ro mali tamquam ciues cum merito-
rum discussione et audiencia pu-
nientur. **Isti** autem non ideo iudica-
bunt ut merita eorum de nouo
discutiantur an bona vel mala sit.

Sed ut bonorum preminencia om-
nibus manifestetur et ut etiam ma-
los appareat iusta sententia dampna-
tionis. **Due** sententie feruntur in

iudicio una pro bonis alia con-
tra malos. **Sententia** contra bonos
continet septem clausulas. **Ista** est
amabilis uocatio ibi uenite. **Secunda**
est diuina benedictio ibi benedictio. **Tercia**
pena dilectio ibi p'cia mei. **Quarta**
est emendationis retribucio ibi p'cia

Quinta est regni assignatio ibi reg-
num. **Sexta** glorie participatio ibi quod. **Septima** est predestinatio
eterna ibi ab origine mundi. **Ite** senten-
tia contra malos continet sex clau-
sulas. **Primo** a deo separatio deorum
cum dicitur. **Ite. Secunda** male-

ditione ibi maledicti. **Tercia**
incarcerationis inclusionem et
h' ipse in. **Quarto** pene acribita-
tem ibi ignem. **Quinto** liberati-
onis desperatione ibi eternum.

Sexto demonum associacione
ibi qui patet et dyabulo et ange-
lio eius. **De inuocacione** mundi

Uerminato iudicio statim
erit inuocacio mundi que
si complebitur quod in pre-
dicto est in modo id est quicquid de-
bitur in infernum. **Sicut** est ille ma-
gnus ignis elementa purgabit.

cum habeat virtutem expulsiuam
forme extrinsece. **Sic** modo? in no-
uabatur cum habeat virtutem substantia-
liam. **Mundus** autem inuocatur id est pul-
chritudine forma id est debet esse et
multiplici ratione. **Primo** quia sicut dicitur

non fuit quod est purgamentum pro eo
quod infecta erat. **propter** peccatum hominis
ita dignum est ut mundus inuocetur
propter glorificationem hominis.

Secunda ut creature emundetur
pro labore qui homini fuerunt. **Tercia**
ut totus mundus pro ut est polus
libile conformetur homini glorificato.

Quarta quia mundus factus est ut homo
nunc per speciem creature deum cognoscat
quod in sua natura videre
non potest unde in futuro spiritum
oportet meliorari et purgari ut

impulchritudine creature aptus
resultet spiritus creatoris. **Hec** autem
si erit ab necessitate quia deus aliter
videtur non possit sicut modo sed ad
iocunditatem ut videtur delectationi
visionis intellectualis addat dilectio-

nis sensibilibus. **Orbes** celestes
et sydera propter imperfectionem nullam
habent impunitatem sicut habent elementa
sed tamen modo imperfectionem et ideo
inueniuntur sed non purgantur. **In-**

nuocacio vero in illis duo requiritur
scilicet motus cessacione claritatem
splendoris. **Aphorismus** quoniam cessabit
sol in oriente et luna in occidente
ubi creati sunt. **Huius** dicitur h' est
ratio quia corpora superiora facta

sunt ad vultum hominis diuinitatem
vultus propter necessitatem corporis scilicet
ad statum generationis et corrupti-
onis et ideo cessante illo cessabit
motus. **Alio** modo propter delecta-
cionem in pulchritudine creature et
propter cognitionem dei in illis ideo lux
illorum non cessabit sed augetur.

Quia elementa nota quod terra est
sicut cristallus et planabitur. **Aer**
erit clarior nec habebit impurum
vires quas habet modo quia non

erunt nubes neque ventus neque plu-
uie neque ros neque grandis neque
nix neque tonitrua neque fulgura.

Ignis etiam et aqua sunt puriores
et manebunt non solum secundum substantiam
sed etiam secundum suas qualitates. **Quia**
habebunt quidem spiritum ad habitum
sed non spiritum ad vultum quia cum his
duobus elementis magis uigeant

qualitates actiue scilicet frigiditas
in aqua et caliditas in igne
magis sunt generationis et corrup-
tionis principium et talis effectus
ipsorum non erit amplius et propter hoc

dicuntur iterum ut ideo secundum alios dicuntur
tunc hec duo elementa intire quia
dominus tunc incidet in illis
teste basilio secundum prophetam vox domini ita
fuit quod calidum vestimentum et frigidum
glaciale tendit inferius. **De**

spiritu autem in aqua et tunc in igne
manebunt quia de omnibus elementis igno-
bile tendit deorsum sicut gossu tendit
et opacum et tenebrosum. **Hic**
ergo quod celum et terra transibunt
quoniam ad formam sed non quantum ad
substantiam. **Patet** et ex predictis emi-

nari transmutationes elementorum
et generationes animalium et plantarum
quia cause istorum cessant. **propter** ista
dicuntur etiam iterum non quantum ad substantiam
sed quantum ad actionem et passionem.
Corpora vero celestia habita gerent
et lumine clariora dicuntur remanere.

Verum illa que sicut dictum
est intiment saluantur in homine
qui similitudinem habet cum omni genere
creature et propter hoc in homine

De penis inferni. XXI.

a de o: ideo morte[m] p[er]petuam p[re]cator inuenerit. Post r[ati]o[n]es in
ducant[ur] exempla de eadem ma
teria. Videmus em[im] q[uo]d emptio
momentanea dat ius posside[n]di
p[er]petu[u]m. Item vln[er]atio momē
tanea morte[m] inducit p[er]petuam
Item casus infoueam t[em]p[or]alis ē
detentio vero p[er]petua. Item ci
men lese maiestatis tempore
est seruitus p[er]petua. Item pla
ga t[em]p[or]alis est liuor p[er]petuus.
Quom[od]o in peccato est delectac[i]o
cum cōtemptu merito p[re]cipitatur
peccator in locu[m] infimu[m] et despec
tum ac maxime a statu gl[ori]e
elongatu[m] scilicet in infernum.
Vbi a despectibus rebus puni
atur. scilicet a fecibus corporum
mūdanoru[m] quia in innouac[i]o[n]e
mūdi quicquid est ignobile in
mūdo ad locu[m] pena[tu]m confluet.
et ibi horrorem carceris multipli
cabit. De diuersitate pena[ru]m
Vbi in dampnatis sit
diuersitas peccatorum
erit etiā diuersitas pe
narum. vnde cum in peccato sit
auersio a creatore et conuersio
ad bonu[m] cōmutabile et de ordi
natio voluntatis cōtra dictamē
ratiōis merito pena variabitur
p[ro]pter ista. Vnde p[ro]pter auersio
ne[m] est carceris visio[n]is dei. sed
p[ro]pter cōuersione[m] erit pena malis
mēdij p[ro]pter inordina[i]o[n]e[m] aut[em] ratiōis
et volūtat[is] erit p[er]na vniūsi q[uo]d cō
sistit i[n] afflictio[n]e vaia a c[or]p[or]e et etna

mau quia cessate motu celi in
la ia erit generacio uel corrup
tio tamen erunt ibi etia illa que
corpali ter non sunt in spe tu scilicet
compressio cerebri et deformacio
faciei et huius. Verumis que do
minus cominat nequaquam mal
erit quia nullum animal propter ho
minem remanebit. Erunt autem ibi
verumis consocietate uolens animam
et non corpus. In loco summo sola
est leticia. In loco infimo sola es
ticia. In medio id est in mundo hic
sunt modo pmixta. Post diem ius
dicij tamen modo tria loca erunt in
habita scilicet celum infernus lib
Quot sunt loca penalia. Requie
sup in libro quarto de descensu xpi
ad inferos. Octo genera penar
in legibus esse scripsit Tullius
scilicet dampnum vincula verbera
ratione ignominia exilium mor
tem seruitute. Hec omnia pos
sunt penis infernalibus ad ap
tari. Primo patet quia damp
nati amiserunt deum et omnia bona
tam gratie quam glorie non solum in
ter sed etiam in spe ysaie. Non re
manebit testari ut huius pauper
de fo scilicet diuine misericordie et ig
nauus de incendio scilicet caritatis
quia secundum. Quia finita est estas et
consummata est messis. De secundo
ligatis manibus et pedibus quod. De
tercio per. Mallei patientes im
piorum corda. Istud non intelli
gitur de malleis malleibus sed
de duritate penarum quibus impij

Mallici pmaentes
 p^{re}dicti Quinifdusi
 bone p^{re}dicti de Andree
 h^{ab}et p^{re}dicti mille qui
 te et h^{ab}ent p^{re}dictos
 Oremus regem adducit
 hoc v^{er}o p^{re}dictum v^{er}o
 p^{re}dictum p^{re}dictum q^{ue} hic p^{re}
 illudem agnuit. qua
 illud v^{er}o hic p^{re}dictum
 cum lib^{er} et rompi et
 illud q^{ue} hic d^{icit} rompi
 h^{ab}ent d^{icit} q^{ue} p^{re}dictum
 i^{tem} s^{ed} q^{ue} Sal^{us} x^{risti}
 p^{re}dicti p^{re}dicti p^{re}dicti
 p^{re}dicti p^{re}dicti p^{re}dicti

malitia. De q̄to app̄t. Quāti
glorificauit se. i. De q̄to fa
cies cōbuste v. c. Immo tā ig
notum erit corp⁹ p̄toris q̄
aia resūmēs ipm stupebit q̄n
illud videbit. Et vll; h̄c tale
fuit fuit q̄n dimidiū erat cō
mestū v̄mbō. De vi. p̄dicte eū
in t̄. ept̄. De vii. gregori. Ibi
mors sp̄ viuit et hoc fuit dīc̄
in apocalipsis. Eū mors secū
da. De quarto t̄norum. P̄
ceps puiciarum. fca ē sub t̄.
Nota q̄ dāpnati sub t̄bto pe
nari sp̄ fuit et tamē nūq̄ p̄sol
vent. Et p̄d̄s collige q̄ ibi
erit calor ignis. st̄dor. fr̄goris
tenebre. fumus. lacrimae. inter
iores. aspectus demonū. clā
im. p̄perū. ar̄bitas f̄tis. fetor
sulphois. v̄cemis consciencie
victa. carcer. timor. dolor. pu
dor. mūd̄ia. t̄n̄cor. tristitia. ca
tencia uisio. s̄s domini. ablacio
sp̄i omnis salutis. Ipm̄ etiam
esse q̄s ois creatura appetit pe
na ē eis q̄ q̄ent m̄tē et non
inueniēt. Ibi erit si ut ait dyo
p̄ua fantasia demēs d̄cipia
et furor. inascribibilis. De gl̄a
sc̄p. Ca. XXIII.

Numq̄q̄ tāto p̄fecti
us ē q̄nō magis d̄i
gīe cōndi p̄cipio. Ho
mo autē q̄ p̄fectū esse expectat
duplicem habet finē vltimum
Vnum extrinsecum quī est bea
titudine creata que nos beatifi

cat in patria formalit̄. Alium
habet finē intrinsecū qui ē beatitu
do creata que nos beatificat ef
fectiue sc̄z ipm̄ deū. P̄c̄mo bea
tudo sc̄licet creata est tāq̄ fis
quo q̄sc̄it. Sc̄da vero sc̄z m̄tē
ata tāq̄ finis in quo. Alio mo
do iudicabant p̄bi de beatitudi
ne sed male. Et b̄t em̄ stoici
beatitudinē in v̄tute animi cōsil
tere. Per ip̄tēti autē in cōg
nitione v̄tutis. Sed ep̄icurei
in voluntate. Nos autē dicimus
duplicem esse beatitudinem si
aut p̄ius dictum est. Deus re
munerat suos fm̄ merita vnde
apostolus. Unusquisq̄ mercede
m̄ accipiat fm̄ suum laborem.
Et p̄pter merita Ioh̄is. Graciā
p̄o graciā. mathei. Ite et vos
in m̄. et q̄illi? f. d. v̄b. Et sup̄
merita vnde mensuram. bo. et
con. et coag. et s̄ efflu. igitur
fi. v̄m. De dotibus beatorū

Capitulum. XXIII.
Nos in patria illud est
q̄s immediate et p̄mo
animam domino iūgit
vt est v̄lio dilectio. cōprehē
tio. Sic enim quedam dona pa
tris sicut est sapiencia et intel
lectus que licet animam deo
coniūgat non tamen sine ha
bitu medio. et p̄pter hoc non
dicuntur dotes sed anime p̄e
miacione. Dotes etiam nō
appellantur dona quelibet que
dāt anime i t̄m̄dicatione in gl̄a

Sed dona p̄cipua per que ad
actum vite gloriose disponitur.
Sicut et in p̄nti non appellatur
p̄prie dōs q̄dāq̄ donū datū sp̄o
se in sua traductione. Sed donū
p̄cipuū de quo sustētari debeat.
Dotes sūt duplices. quedā em̄
sūt apte aie quib⁹ deo tāq̄ p̄m̄
cipio vite sue sine habitu medi
o coniūgit. et p̄ quas tradit
in ap̄lexus sp̄o i indissolubiles
fructores. Quedam vero dotes
sūt ex p̄te corporis quibus ipsū
corpus subiciat aie tāq̄ p̄m̄cipio
vite sue ne per ipm̄ aia ab actu
glorie retardet. Notandū etiā
q̄ dotes aie sūt de p̄mio sub a
li. Dotes autē corporis de p̄mio ac
cidentalit̄. p̄p̄s dotes nō habet q̄
sponsus est. dōs autē possessio
sponse est. q̄ vsū eiusdē habebit
post mortē viri. Similit̄ nec āge
li dicunt̄ habere dotes quia cū in
nuptijs sit cōsensus aior et vni
o naturarū. nō est i āgelis licet
p̄m̄ nō habeāt. vnde et angeli
nō possunt dici sponse ergo nec
dotes habebūt p̄prie. Sponsis
carnalib⁹ dant̄ ea sc̄z dōs dona
tio. p̄t nuptias et p̄fena. dōs
autē est donatio facta sponse ex
p̄te patris et hoc ad vsū sponsi
p̄pter onera m̄t̄monij s̄ ad pos
sessionē sponse. In diuinis autē
deus pater dat sponse dote; ad
possidendū. Sed sp̄o cūsto ad
gloriā et honorē et nō ad vsū
quia honorū nr̄orū non indiget

Donatio autē nuptias est q̄
a sponso dat sponse. et hoc erit
in futuro gaudiū q̄ habebit aia
in visione casti hominis. P̄fena
est q̄s habet sponsa p̄ter
dōs sicut sūt munera q̄ sibi dāt
ab amicis et h̄m̄oi. Istud erit
in patria p̄ gaudiū q̄ h̄b̄it p̄
societate beatorū et de cōgiatula
tione felicitatis illorum.

**De dotibus anime i generali
Capitulum. XXV.**

Dotes aie sunt tres sc̄li
cet. cōgnicio. dilectio.
inbētio. siue tēcio que
a quib⁹dā appellat̄ cōprehētio
a quib⁹dā vero fructio. Harū
dotū numer⁹ multiplici accipit̄.
P̄mo ex p̄te virtutū theologi
carū quia cōgnicio succ̄ edet fidei
dilectio siue inbētio vero carita
ti. cōprehētio autē sp̄i. Accipit̄
aliomodo ex p̄te p̄tenciārū aie
cōgnicio nāq̄ p̄t appropriari in
telligēcie. dilectio volūtati. cōpre
hētio memoriē. Appropriat̄ ē
etiā a quib⁹dā ēbo alijs p̄tēcijs
sc̄z racionabili et inascribili. Sed
istud d̄ concupiscibili et inascribi
li sensitiua. non p̄t̄st intelligi
quia deus non est obiectum po
tencie sensitiue sed intellectiue.
Possunt et p̄dicte dotes accipi
f̄m̄ tela q̄ trib⁹ p̄sonis appropi
antur ita vt cōprehētio respiciat
p̄tenciam patris. cōgnicio vero
sapienciā filij. et dilectio comita
tem sp̄itus sancti. Circa istas

notes nota q̄ cognicio p̄tencie
rei uise p̄sentiam cōprehensio po
nit rei cōtingēciam. dilectio po
tencie amantis ab se amata colli
ganciam. **De doctō aīe in
speciali. Ca. XXVI.**

Dominus aīe est cog
nitio qua diuina essēti
videbit̄ ab omnibus to
ta s̄ non totaliter id est prout est
finita. Videbitur tamē essētia
diuina limpidius ab vno q̄ ab
alio et iste defectus erit ex parte
videntis non uisū quia idem erit
uisum. **Similitudo** namq; cōsistit
in p̄fecta opacōne potencie altissi
me scilicet intellectu et circa ob
iectum altissimi sci; deum. **Ex**
parte igitur obiecti cum sit vnum
simplicissimum nulla potest esse
diuersitas sed ex parte potencie.
Ram in quā vna potencia ma
gis erit p̄fecta lumine glorie q̄
altera tanto p̄fectius opabitur
circa vnu et idem subiectū sicut
idem sol diuersimode a diuersis
aspiciē vel eadem littera a diuer
sis legentibus scdm qd̄ oculus
magis vel minus est ad viden
dum dispositus. **T**ribus modis
cognoscitur aliquid. sci; q̄ est
vel sicut est vel quid est. **Primo**
modo cognoscitur deus in via et
a malis. **Secundo** modo videbit̄
in patria a bonis. **Unde** iohānes
Similes ei erimus qm̄ videbi
mus e. s. id est maiestatis clari
tatem bonitatem etc. **Tercio**

modo nec a bonis videbitur nec
a malis neq; in via neq; in pa
tricia quia finitum numq; capiet
infinitum. **V**idebimus deum in
se et deum in nobis et nos in
deo et deum in creaturis et crea
turas in deo. **C**ognoscere autem
deum in sua essētia est visio me
ridiana. **C**ognoscere vero cre
aturas in verbo est visio matu
rina. **S**ed cognoscere creaturas
in se hoc est in proprio genere
appellatur visio vespertina. **V**i
debit etiam vnusquisq; cogita
tiones alterius prout vult ipse
cogitans manifestare. **V**nde
Gregorius. **V**nius cuiusq; men
tem ab alterius oculis corpulen
cia non abscondit. **V**idebunt
itaq; iusti deum vt gaudeant.
videbunt gloriam sanctorum vt
congaudeant videbunt quoq;
penas reproborum vt de peccat
orum euasione gratias agant.
Ad sciendum qualiter videatur
deus sine medio nota q̄ triplex
est medium sci; deferens et obnu
bilans et disponens. **S**ine me
dio igitur deferente videbit̄ de
quia dei visio nō est p̄ distan
ciam sed per p̄sentiam cum ip̄s deus
essencialiter sit vbiq; videbitur
etiam sine medio obnubilante
quia tollitur speculū et enigma
que ambo sunt in via. **Q**ui enim
uisus nō in p̄sentia nō possit p̄pter
debilitatē et tā excellētē lucē figi
nate ē h̄c medium s. speculū et enigma.

Quia vero infinita est distācia
inter speculū et rem visam p̄
ter hoc obscure relucet ibi simi
litudo vnde videm? in enigma
te idē obscure. **V**idebit̄ q; sine
medio simulaebit̄ q̄a deus cōg
noscat seip̄o et non p̄ aliquam
abstractā similitudinē alias
creatura ess; terminus et deus
nō ess; vterq; finis oīum. **N**ō aut
videbit̄ de? sū medio disponēte
qd̄ est gr̄a et gloria. **O**p̄tet ei
ap̄tione esse inter visibilē et
uisū. **H**ec dispositio erit ex parte
visit̄is et nō rei vise. **S**cdm
q̄ multiplex ē mediū. **P**rimū
ē mediū p̄ccati. **p**sa. peccata nō
tm̄ diuiserūt iter vos et deum
vrm̄. **I**stud ē mediū impiorū
Scdm ē mediū creature. **ap̄.**
Inuisibilia dei a crea. mundi
p̄ ea q̄ fac. sūt q̄c. hoc mediū ē
philosophorū. **T**ercū est mediū
figure. **ap̄.** **O**ia i figurā. **act.**
Istud sūt mediū patriarcharū
et p̄pharū. **Q**uā ē mediū scriptu
re. **p̄s.** declaracio ser. tuorū. **et**
et. et. d. p. hoc ē mediū theolo
gorū. **Q**uā ē mediū fidei apo
estō fidelis vsq; ad mortē q̄ h̄
est mediū fidelū q̄ tāq; i enig
mate videt̄ deū. **S**ya dos aīe ē
dilectio. **S**ed in dilectioe; vir
tutē et dilectionē dōs d̄rā ē du
plex. **V**na est s̄m h̄itū q̄ v̄t?
est id̄ ap̄ qd̄ trāsit de statu gr̄e
in statu glorie. **D**os autē ē qd̄
sup̄ merita dat. intraductione

sp̄se. **A**lia ē d̄rā p̄nes obiectū
tū quia licet obiectū vtrubiq;
sit de? nō tñ s̄m qd̄ deus. **S**; e
rit obiectū v̄tutis. **I**q̄tū ē sūma
bonitas. **O**biectū autē dotis in
quā v̄nibilis in vnu sp̄m. **N**o
ta q̄ fides et spes s̄m tē euacua
bit̄ i p̄ata. **C**aritas vero nec
s̄m tē nec s̄m actū ei? euacua
bit̄. **S**olūmodo s̄m modū q̄
ip̄fectio ip̄i? tollet. **D**icit etiā
aug? q̄ fidei succedet spes des
quā videbit̄. **S**pes vero succedet
b̄tudo ad quā p̄uēti sumus.
Sed caritati nihil succedet. q̄
potius augebit̄. **T**ercia dos
aīe ē op̄h̄sio q̄ ē itēcio v̄si et
amati ul̄ ē tēcio viri et boni et
p̄mi. **E**t istud v̄tū est p̄t op̄
h̄dēre sūt p̄ atq̄gē et non cir
cūplecti diuinā imēstātē.

De doctō corp̄is in genere
Capitū. XXV. ij.
Naq; pars p̄fectius
habet esse in suo toto
q̄ p̄ se. **U**nde sicut aīa
nec a corpore corruptibili sepata
p̄fecti? hab; eē q̄ ei adiūta sic
i futuro recūcta i corruptibili
p̄fecti? h̄bit esse. q̄ modo sepa
ta. **M**axime cū nō ip̄diat tūc a
corpore sicut modo qm̄ potius
de glorificacōe corp̄is h̄eat tūc
gaudū speciale. **D**ots corp̄is
sūt q̄tuor. **Q**uā numer? sic ha
bēt. **N**ā ad hoc qd̄ corp? p̄fec
te sit s̄biectū aīe nec eā ip̄diat
in op̄ib; gl̄e. **Q**uā m̄q̄tūē quorū

duo pertinent ad sensum. alia duo
pertinent ad motum. Quo ad sen-
sum duo requiruntur. Vnum ut sit
facile receptibile species sensibili-
um ad quod disponit claritas. Al-
terum ut non sit receptibile passio
nisi ignobilius ad quod disponit in-
passibilitas. Quo ad motum etiam
duo requiruntur. Vnum est ut per co-
ntinua inclinationem non restet
suo motori ad quod disponit agi-
litas. Aliud est ut corpora per quod
mouetur non resistat ei ad quod dis-
ponit subtilitas. Alia suffraganea
salis est quod in homine quadruplex est
compositio. Prima est qualitas co-
ntinua hec compositio tunc erit per-
fecta quando qualitates ita equantur
ut nulla pugnet contra aliam et
hec faciet impassibilitas. Secunda
est compositio materie cum forma
hec autem compositio erit perfecta
quando materia tota vincit a forma
Penes hanc perfectionem sumitur
subtilitas. Tercia est compositio
corporis organici cum anima. Perfectionem
istius compositio est quod omnia orga-
na sunt impedimento sunt mobilia
ab anima. Penes hanc perfectionem
sumitur agilitas. Quarta compositio
est corporis cum spiritibus lucidis qui
bus mouetur corpus ab anima et
hinc compositio secundum perfectionem sta-
tum eridet claritas. Tercio sumitur
nisi predictorum secundum appetitus qui
sunt in elementis. Nam penes aquam
transparencia sumitur claritas. Penes
terre soliditatem sumitur impas-

sibilitas. Penes subtilitatem ig-
nis sumitur subtilitas. Penes
mobilitatem aeris agilitas. Quod
tunc sumitur iste dotes secundum quatuor
defectus quos habet corpus humanum
a quatuor elementis de quibus opponitur
Habet enim corpus humanum ab ig-
ne caliditatem et inde ingreditur.
A terra grossitiam. Ab aere passi-
bilitatem. Ab aqua frigiditatem et
inde tarditatem. Si ista tolluntur per
quatuor dotes corporis. Christus assumptus
sit quatuor dotes anime passionem suam
sicut dicit Hugo de sancto victore.
Clauitatem in transfiguratione. Agi-
litem quando ambulauit super mare.
Subtilitatem in nativitate quando salua-
rginali integritate matris natus
fuit. Impassibilitatem in cena quando
corpus suum discipulis manducandum
dedit. De duobus corporis in
specie. Ca. XXVIII.

Prima dos corporis est cla-
ritas. Sed non quod dicitur
aliquid clarum dupliciter. A-
lium quia purum sicut dicitur vitrum cla-
rum. aut quia lucidum sicut dicitur
stella clara. Corpus autem glo-
rificatum et erit purum et lucidum.
Vnde utroque modo erunt clara
corpora. Duo enim sunt qui causant
obscuritatem in humano corpore.
Vnum est materie impuritas. Al-
terum est luminis paucitas. Tunc
vero tollitur utroque scilicet illa
impura densitas et obscuritas
quod ex modicitate luminis est
et ideo erunt corpora clarissima.

Nota quod corpora septies tamen erunt
clara sicut sol modo quod dicit dominus
quod iusti fulgebunt sicut sol. Huiusmodi
testis per se erit lux lune sicut lux so-
lis et lux soli septies per se sicut lux
viri dicitur. Secundum quod quod corpora
sancta non essent erunt clara quod meli-
or anima corporis habet lucidum. Vnde
licet corpus christi super modum excel-
lat clauitatem aliorum tamen in operatione
sancta potest clauitas affluere cla-
ritati solis secundum illud nobis timere
tibi non timere. Item dicitur christus clauitas
sancta potest esse spectu christi comparari
lumi stellae vnde apostolus stella differt
a stella in clauitate hoc est quod sancti per
vel minus lucet secundum deam meriti-
torum. Clauitas vero purioris quod post
baptismi mortuum atque perueniant
ad annos discretiois operari pos-
sunt lumi lune quod sicut luna non ha-
bet lumem a se habet a sole ita isti non
habent gloriam ex merito proprio sed ex
merito christi baptismi. Et ex pas-
sione christi habent efficaciam. Sy-
dos corporis est impassibilitas que
resultat ex virtute anime sui corporis
potest ostenditur ita ut anullo ex-
teriori agente valeat immutari. Pri-
ma quauis corpora sancta sunt appo-
sita ex contrariis illa tamen contraria-
tas erit ad omnimodam equalitatem
et concordiam redacta dixerunt autem quod
quod impassibilitas sanctorum resultabit
ex natura quantum corporis habet hoc non
est verum quod nichil de quanto corpore
venit in operatione materiale
corporum inferiorum. Differentia est in-

impassibilitatem sanctorum et adeo in statu
innocentie et puriorum in limbo quod
impassibilitas sanctorum erit non pos-
se pati. Sed impassibilitas adeo
fuit posse non pati. Impassibili-
tas vero puriorum in limbo erit nichil
pati. Et hoc non est ex potentia re-
sistendi leioni extenuare quam ha-
bebunt. Sed ex ordinatione diuine mi-
sericordie quod non permittit eis ad
adhiberi per quod possent ledi. Ex
quo patet quod si tales puri post
resurrectionem ponerentur in ignem
lederentur ab eo nisi obstarer ius-
ticia diuina. Secundo est de corpori-
bus glorificatis quod si etiam pone-
rentur in inferno non sentirent ex hoc
aliquid leionem. Subtilitas est etiam
dos que aufert grossitiam corporis
creata ex materialitate ut ele-
mentum ex operatione elementarium quali-
tatum. Notandum autem quod duplex est
subtilitas una scilicet ex raritate per
um statum non appropinquat et ex ta-
li subtilitate efficitur corpus facile
diuisibile et non erit in corporibus
glorificatis. Alia est ex perfecta
victoria forme super materiam et huius
subtilitas est vnde sic sol dicitur
subtile et hoc modo erunt corpora
nostra subtilia. Secundum etiam quod si
quod duo corpora non glorificata a-
liquin sequeretur inconueniens scilicet quod
vno corpore glorificato esset po-
tenda agendi ac intendendi partes
alterius corporis in alio vero es-
set impotencia resistendi. Corpus
vero gloriosum potest esse simul in

eodem loco cum corpore non glorificato sed dictum antiquorum quorundam quod tamen nec fides habet nec auctoritas et ratio demonstrat uia contradicit habet tamen aliud apud se. Nam sicut in corporibus non glorificatis ipsa grossities impedit ne duo corpora simul in eodem loco esse possint quia unum alteri resistit ita grossities ista per glorie subtilitatem tollitur a deo quod corpus non gloriosum possit resistere glorioso ita quod corpora gloriosa penetrabunt alia corpora non illa diuidendo sed ea subintendendo manente distincti-
ne dimensione utriusque corporis. Quarta dos corporis est agilitas que tanta erit sicut ait augustinus quod protinus ubi uolet spiritus erit et corpus re-
tunptamen sicut melior anima corpore habebit lucidius sic et agilius ita tamen quod uoluntas scilicet erit oio iuncta rationi unde uoluntas corporis nunquam appetit quod non debet. Sed uoluntas anime melioris uolet rationabilior citius moueri corpus suum quam alteri et spiritus minoris glorie non ualeat corpus suum ita cito moueri sicut aliter. Unde patet quod in omnibus ui-
ficabitur dictum augustinum scilicet quod ubi uolet spiritus protinus erit et corpus. Quare autem corpora modo sunt tarda et tunc agilia hec est ratio quia

nunc in corpore duplex est motor scilicet natura elementi pre-
dominans que mouet ad deter-
minatam locum et uoluntas anime que mouet indifferenter ad quemlibet locum. Nunc ergo corpora tarda sunt ex otaria inclinatione nature ad uoluntatem quod pre-
dominas naturaliter deorsum trahit in futurum autem natura erit totaliter subdita uoluntati unum et mouebi-
tur corpus ad ipsum spiritum.
De aureolis igne Ca. XXIX
Aureola est metis specia-
le gaudium ueniens ex opere precellenti et pre-
uilegiato. Sciendum autem quod sicut ex gaudio essentialis pre-
mij quod est aurea redudat in cor-
pore quidam decor qui est glo-
ria corporis ita ex gaudio aure-
ole resultat alius decor in cor-
pore ut sic aureola principaliter sit in mente sed per quamdam re-
dundantiam fulgeat etiam in carne. Sciendum tamen quod de-
cor ciuitatis que in martirum corporibus apparebunt non potest dici aureola quia martires aliqui-
ciatrices non habebunt utpote qui sunt submersi uel famis in-
edia uel squalore carceris in-
terempti et isti tamen aureola habebunt. Tribus generibus hominum debet aureola quod per multi-
plici ratione. Primo ex operibus excellen-
tissimis cum anime potentiam excellenciam aut operum rationabilium est per deum uirtutis

Excellentissimum autem opus concupiscibilis est obseruatio castitatis uirginalis. Excellentissimum autem opus inascibilis est prepenso mortis. Unde patet quod predicatoribus et uirginibus et martiribus debetur aureola. Secundo patet horum numerus et suffragia et hostibus quos pre-
pugnans magnificas uincimus que sunt mundus caro demonia. Martires enim uincunt mundum uirgines carnem. Predicatores dyabolum quem non solum de se sed etiam expellunt de cor-
dibus aliorum. Tercio patet idem per uictoriam triplicium passionum. Sunt enim passio-
nes innate et illate in cordibus alienis. Sed passionibus innatis superant uirgines illatas re-
to martires illas que aut sunt in alienis cordibus uincunt predi-
catores. Quarto distinguntur aureole secundum ea quibus pro-
nobilissime conformantur. Christus enim fuit doctor secundum quod ueritatem mun-
do manifestauit. fuit quoque mar-
tir secundum quod a mundo passionem sus-
tinuit. fuit etiam uirgo secundum quod puritatem seruauit. Quanto sumus aureole secundum proportionem in tes-
tamento ueteri. Tria namque habebunt aureolas sicut legitur in ex-
emplo scilicet altare incensum et archa federis et mensa propolis. Prima significat aureolam martirum qui corpora sua super altare passi-

mis immolauerunt. Secunda signifi-
cat aureolam uirginum que sicut archa fe-
deris auro sunt intus et extra decorata ita uirginitas mentem et corpus ornat. Tercia signifi-
cat aureolam predicatorum que sicut mensa propolis ministrant panes doctrine aureola diminutiuum di-
citur et hoc in compositione ad au-
ream. Unde nota quod inter auream et aureolam et palma differentia est. Aurea enim est premium sub-
stantiale quod metaphorice dicitur corona tamen ex parte metis quia non respondet generi operis sicut in dicitur caritatis tamen ex parte premij quod per hoc efficitur homo particeps diuinitatis et per consequens regie potestatis tunc etiam ratione perfecti-
onis quod significat figura circuli. Aureola uero est premium accidentale sed illud quod respondet operi excellenti et preuilegiato scilicet martirio uirginitati et predicationi. Palma est premium accidentale nec radici nec operi debetur sed tantum uoluntati. Tale premium habuit sanctus martinus ex eo quod martirium desiderauit licet opus non fuerit subsequutum unde can-
tatur de ipso. que et si gladius persecutoris non abstulit. tamen pal-
mam martiris non amisit. Nec autem palma nec aurea nec aureola debet dici. De aureolis in specie. Capitulum XXX. Aureola prima debetur martiribus in quibus

perfectissima victoria est de in-
pugnacione exteriori. Et hec per-
fectio victorie considerat ex duo-
bus. Primo ex magnitudine
passionis quia inter omnes passio-
nes tenet locum et preterea dolor
tactus omnibus alijs doloribus
preminet et ideo in hoc gloriosior
victoria est. Secundo considerat ex
causa pugne quia ipse Christus est Mar-
ticem enim non facit pena. sed ea
id est mors suscepta propter Christum.
Scendum quod martirio non debe-
tur premium in hoc quod ab exteri-
ori infligitur. Sed secundum hoc quod
voluntarie sustinetur quia non me-
remur si pena que sunt in nobis et
non per ea que sunt extra nos. sicut
nec demeremur nisi per ea que sunt
intus in nobis. Quanto autem id quod
quis sustinet voluntarie difficili-
us est voluntati sustinere. tanto
voluntas que propter Christum illud
sustinet ostendit firmius in Christo
fixa. et ideo excellencius ei premium
um debetur. Aureola secunda debet
virginibus propter singularem vic-
toriam quam de carne obtinent con-
tra quam continue bellum geritur.
Quantiis autem et vidue pugnent
contra carnem perfectius tamen
virgines triumphant quia nobis
lissimum genus victorie nunquam
hosti celsisse. Illis virginibus
aureola tantummodo debetur quod pre-
ponit habuerunt virginatam pro
perpetuo conservandi quous hic pro-
positum fuerit interitum integrum

tate tamen carnis manende. du-
modo in fine vite inveniatur ad
primum apostatum rediisse quia vir-
ginitas mentis reparari potest sed
non virginitas carnis. Si autem ali-
qua sit virgo carne etiam si pro-
positum perpetuo non habuit virgi-
nitatem servandi. non est tamen
dubium quod habitura sit speciale
gaudium de incorruptione corporis
super essentiali gaudio. Sicut
etiam innocentes de hoc gaudebunt
quod immunes a peccato fuerint quous
peccandi oportunitatem non ha-
buerint. Nota quod aliqui corrumpti
possunt carne nec tamen aureola
tam amittunt sicut illa que violen-
ter opprimuntur. Unde dixit lucia
Si in vita me corrumptis mices in
duplicabitur ad coronam quod non est
intelligendum de aureola duplici
ta sed quod duplex premium reportabit
unum pro virginitate custodita et al-
liud pro iniuria quam passa est. Sci-
endum insuper quod virginibus debetur
fructus cuius et hoc quod celestem
vitam ducunt. que signatur per centum quous
nisi ille transierit defleua ad dextram
Viduis vero debet fructus lxx.
quous tales exerce se debent in opibus
miserie que signatur per lxx. Coniugatis au-
tem debet fructus xxx. quous talibus
sufficit implere decalogum in fide
continentis. Ex ductu enim etiam in
denarium fuit xxx. Aureola tertia
est predicatorum quous perfectissima victoria
contra dyabolum obtinetur quous. as non
solum dyabolo impugni non preest

sed etiam cum de regno illius expellit
et non solum a se sed etiam ab alijs.
Hec est dicendum ut quod a volebat
quod aureola predicatorum debetur pla-
tis tantummodo quous competat ex offi-
cio predicare et docere sed quibuslibet
qui exerceat licite actum istum pla-
tis autem non debet hec aureola
quous habent officium predicatorum nisi
actu predicatorum quia aureola non de-
betur habitui sed actu pugne. se-
cundum illud apostolus. Non coram mi-
qui letent. Notandum quod quous predicare
et docere cum sit actus misericordie
dicitur in spiritualibus etiam computatur
De enumeratione celestium gau-
diorum. Capitulum. lxxxi.
Ultimo celorum gaudia
sub epulo enumerem.
non quod singula genera
sed genera singulorum. Tot sunt gau-
dia preterita que quibus habet in
se vel in alijs quous ea soli dei no-
ticia comprehendit. et illi que sunt summa
sapientia voluit ea scribere. Tantum namque
gaudebit quis de bono alterius
quous de bono proprio quous tantum non est
intelligendum de ite gaudij sed
de numero gaudiorum. Tot igitur
et tanta sunt ibi gaudia quous omnes a-
rismetici habent mundi non possunt
ea numerare. omnes geometrici non
possunt ea mensurare. omnes grama-
tici. dyalectici. rhetorici non pos-
sunt finibus explicare. quia quous
oculus non vidit nec auris audi-
vit non in corde hominis hoc preparavit
deus dilectis. Gaudebunt igitur

filius dei de dei visione. Infans se de
celi et aliarum creaturarum corporali
um pulchritudine. Infans se de cor-
poris et anime glorificatione. Erum
se de angelorum et hominum associati-
one. Deus omnes se in spiritualibus
inestabili delectatione. reici et cum
ipse obiectum omnium sensuum spiritualium
sit futurus. Cum namque deus spe-
culum visui. Cythara audi tui
et gustui. Ballama olfactui
et ex carnis lucis estualis
Amicitias. Amicitias. habundantia.
autem in alijs. re quous hyemalis
Ibi teste augustinus. fulget quous non ca-
pit locum. sonat quous non capit te-
pus. olet quous non spargit flatus
Sapit quous non minuit edactas
Ibi sicut ait augustinus. de us
sine fine videbit. sine fastidio
amabit. sine fastigacione lau-
dabitur. Ibi stulticia videtur
sapientia salomonis. Ibi esset
deformitas pulchritudo abso-
luta. Ibi esset tarditas veloci-
tas asahelis. Ibi debilitas in-
dicaret fortitudo samsonis. Ibi
esset mortalitas longa vita ma-
tusalie. Ibi paupertas esset reg-
num augusti. Ibi in augustus
Nichil obest nichil deest. Nichil
affluit nichil defluit. Nichil
extra quous appetat nichil intra quous
fastidiatur. Ibi in bona eductus. De-
us erat rationi. plenitudo deus vo-
luntati. multitudo pacis. Me-
morie continuacio eternitatis.
Augustinus. In libro de corporis.

et anima mīsa vita o caro illā
vita āplecti debūisti vbi vita
sine morte vbi iuuēus sine se
nectute vbi lux sine tenebra
vbi gaudiū sū ēsticia vbi par
sū discēdia vbi volūtas sū in
iuria vbi regnū sū cōmūicōe
De merces scōz tā magna est
q̄ non potest mēsurari tā mīta
q̄ nō potest numerari tā copio
sa q̄ nō p̄t finiri tam p̄ciosa q̄
non potest estimari aug? illud
q̄ p̄mittit deus fide non capi
tur spe nō attingit caritate nō
app̄hendit desideria et vta tūc
cendit acquiri potest estimari
non p̄t Ibi sū aug? caemina
non desunt p̄emia nō deficiūt
ibi nichil q̄damabit deest ibi
nichil desiderabit q̄ non assit
Illa beatitudo sicut ait aug? in
duobus consistit scilicet in ne
cessitate p̄sencia omnis boni
et i necessitate absencia omnis
mali. **De** ista gloria sic loquit̄
aug? **O** vita vitalis dulcis et
amabilis et semp memorialis
vbi sūma securitas secura tran
quillitas tranquilla iocūditas
iocūda felicitas felix eternitas
eterna beatitudo et beatitudo
sū sine vīso atq; laudatō de?
Ibi affluentia diuiciarū influē
tia deliciarū et cōfluentia bonorū
Demq; de gaudijs celestibus
nota hos versus Mens cognos
cento dat amando fruēdo. **Est**
subleuati clarum corpus pa

ciens nil. **C**ōpota sanctorū sci
ta libra fortia sana **P**ulchra vo
luntas plena **S**ed absq; pati
sensus amicitia cōcordia plēa
potestas. **P**ax secura deus et
gaudia sunt animabus. **G**au
dia pax requies lib secura iuuē
tus **N**on peccat sapiens sanus
diues redolens laus. **A**ureolā
martir doct x virgo q; meretur
fructus centenus sexaginta q;
tricenarius **V**irginibus viduis et
coniugibus tribuet **E**x oibus
p̄dictis collige spectare q̄dā
gaudia solum ad aīam quēdā
ad corpus q̄dā ad totū cōiūc
tum que cū felici fine quīq; be
atus sū merita tēpiet sū fine

Expliat Cōpendiū theoloica
veritatis. Amen. ii

Spes mea sola in vīg is grā

N **G**

BIBLIOTHECA
VNI. FACELL
CRACOVENSIS

Incipit Epistola lugubris
et mesta simul et consolatoria de
infelice expugnatione ac misera
irruptione et invasione Insule
Euboye dicte Heligropontis a
pfecto crucis christi hoste Tur
chorum impiissimo principe et
tiranno nup. inflicta: ad Reue
rendissimum patrem ac sapientissi
mum dominum dominum Vessarionem sa
cro sancte Romane ecclesie Car
dinalē Sabini et Patriarchā
Constantinopolitanū. edita a
Roderico Santic Episcopo Pa
letino Hispano per sanctitatem do
mini nostri Pauli secundi pontifi
cis maximi castro suo sancti
Angeli de urbe Castellano.

Reuerendissimo in cristo
patri ac clarissimo et
sapientissimo viro domino
domino Vessarioni sacrosancte Ro
mane ecclesie Episcopo Cardina
li Sabino et Patriarche Con
stantinopolitano. eiusdem R.
Obsequētissimus orator et ca
pellanus Rodericus Santic vtri
usque iuris et artium professor Epi
scopus Paletinus Hispanus Ca
stri sancti Angeli de urbe per san
ctissimo domino nostro domino Pau
lo secundo Pontifice maximo Ca
stellano seipsum cum deuota ac
humili recommendatione. Audi
ui et conturbatus est venter me
us et a voce genui mei contra

muerunt labia mea atque per dolo
re singultus occupat vocem et
heretem linguam viscera commota
non laxant. Adeo ut ego ipse qui
in hoc communi dolore de quo di
ctum est sum te consolari ac tener
rimam ad lacrimas naturam tu
am a fletu cohibere piissimique
animi tui melancoliam aut lenire
aut leuare decreueram consolatione
egeam. Sane non est ut aiunt
optimus consolator: quem proprii ge
mitus vincunt. Nec limit alienum
dolorem: qui fracta in lacrimis
sua verba dimidiat. Sed fate
or non fui ipse ex eorum numero
quos poeta signat. leuius inquit
communis tangit. Tanto quippe
ut ego arbitror hic dolor cum
ceteros fideles vixit acerbior: quan
to omnes premit communis. Au
disti Reuerendissime ac piissime
P. audisti planctum populi tui
et ut cum propheta loquar: audisti
vllulatus eorum qui habitant in
insula maris quomodo inimicus
manu extenta detellauit eam.
Expetere dicendi ordo si ad ali
os verba agerem: ut dum huius
nobilissime insule quam Euboy
am alij euripum hodie vtro R
igropontem appellant calamitosam
eladem referre gestio aliquid
de illius situ: descriptione et qua
litate afferre. Augeret quidem me
sticiam: necdum terre feracitas
aerisque salubritas sed et situs

atq; loci incredibilis comodi-
tas. Est enim ea orbis plaga
sita ut ad traiciendas in **Asia**.
Europaeq; ingentes copias at-
q; tuendas vel expugnandas.
Pedum omnem gretiam et **Tur-**
quia h; et adiacentes regiones
ac ceteras archipelagi insulas
Ipsamq; **Italiam** infestanda
miro modo accommodissima sit.
In qua re extenderet calamum lati-
us nisi qd ad te. **P. R. L.** o quoz q
ea omnia notissima habes. Si
tamen aliorum manus huc inculta
Epila incidere. paucula ex mul-
tis breui recolam. fateor exige-
ret res ipsa letiozem scriptorem
h; et alacriores auditores. dab-
tu eloquentissime. **P.** rudi atq; i-
fulto sermoni veniam. quonia
ut optime nosti nunq; ipsa festi-
ua oris elegancia cum animi dolo-
re concordat. Tanta igitur ac-
tal' ea insula e' ut q'lis et quanta sit
nra miseria iactua sumaq; infeli-
citas: **I**psa q; p'fidi hostis nri ef-
fusa iocunditas palam demonstrat
adeo ut si dicere phas e' vtiq; a-
nuq; nob' ta' cara notaq; fuisset
a nuq; hostis potiri ea valuisset
Nec igitur insula **Pigropotis**
omni seculo noiatissima fuit. cu-
chisq; vicinis regionib; no pa-
ru' terrore extitit. Est igitur sita
totaq; circumfusa mari egeo: qd
archipelagu' quida' vocant. **I**n
ea ut **Strabo** voluit coplures

flouerunt ciuitates. quarum p'eci-
pua ut **Metropolis** calcis erat
qua' h'is infauis atq; infelici-
bus dieb; p'fidi hostis expu-
gnauit. ab alia vero fronte ver-
sus **Eleponti**. ciuitas est olim
et hodie horreum appellata. Rur-
sus ea insula usus stinere. **Boe-**
tiam respicit item et **Tratiam**. i-
ter quas fretus rapidus **Euripi**
interfluit qui insula ipsam et co-
tinentem disternit. Ab eo igi-
tur **Euripi** fretu p'multi insulam
ipsam **Euripum** appellarunt. hic
fretus fama e' septies die ac no-
cte reciprocatur qd **Plinius** **Str-**
abo item **Pomponius** mella asserunt
Quid vero **Euripum** non nisi ve-
torum vi reciprocare contendit
Et ut breuiorib; agamus huc in-
sula ab oriente mare **Ichareum**
Ahe oppositum habet. ab occi-
denti **Mirthoum** **Athice** a septen-
trione **Egeum**. A meridie vero
Creticum et **Carpacum** respicit
ut **Plinius** refert. habet rursus
insula ipsa in circuitu passus.
ccclxx milia. **N**ec illa e' insula
viris et armis fortissima q' olim
romanis infestissima sepe vere-
cunde repertere domum coegit
ad vltimum tamen ut **Liuius**
ipse refert: **Sulpitius** consul et
rex **Attalus** repentina expugn-
tione h'icq; celeritate q' procho-
lor nunc perfidi turchi paucis
dieb; postq' appulsa est classis

Orbem aggressi sunt: Ea ita
q; insulam a **Centum** et plurib;
annis inclitum et excelsum. **P**ene-
torum dominum optimo iure ob-
tinuit: atq; in tp'alib; cum inge-
ti fidei catholice gloria tenuit
et **Arabie** **Barbarorum** mirifice
defendit. **I**n sp'ualibus vero in-
mediate tue subest amplissime
Patriarchali sedi **Constanti-**
nopolitane. Tante igitur eius-
dem insule quietudini p'fidi
ipse turchorum princeps inuidens
illud p'saye ad ea dicere vide-
batur: veniet inquit dies et di-
c' tibi hostis. agust' est michi
locus. fac spacium michi ut in-
habite. huc p'fecto est illa in-
sula qua' rursus p'saias figre ui-
sus e' cu' ait. vllulate q' habita-
tis insulam maris. qm in capti-
uitate hostes traduxerunt robu-
stos eius. suffoderunt domos et
posuerunt insulam in ruinam. **E**t se-
quitur vllulate naues maris
q' deuastata e' fortitudo vestra
hostis manu sua extendit et co-
turbauit eam. **E**t iterum plangi-
te. possidet illa hostis noster et
co'culcauit sacrificia: ne inuo-
cetur nomen altissimi sup' eos
Alec **Iheremias** huius insule
futuram cladem tacuit qua' p'ci-
plagens. omnes inquit persecu-
tores ei' co'prehenderunt ea: in-
angustias facti sunt hostes eius
in capite paruuli ei' ducti sunt

in captiuitate an' facie tribula-
tis manu suam misit hostis ad
omnia desiderabilia ei': p'cipi-
tauit mea illi: dissipauit mu-
niciones ei': et repleuit sangui-
ne humiliatum et humiliatum. **Q**ui-
to igitur p'fidi ac m'fuetissime
pat' oculi tui deducunt q'si torren-
tem lacrimas et q'si lugens et
co'tristatus sic affligeris dicēs
cum **ap'lxeta** **Imp'roperiu** specta-
uit cor meum et miseriam: et susti-
nu' q' simul co'tristaretur et no
fuit qui consolaretur et non in-
ueni. quare in hac acerbissima
calamitate recte ad te cu' alte-
ro ex **ap'lxetis** dicere audebo. vn-
de quera' solatore tibi: ad que
mesto vultu tu ais cum eode
ap'lxeta. nolite incutere ut co'so-
lemini me sup' vastitate popu-
li mei. ecce p'op'rat dies inter-
fectionis et vastationis et fletuum
Quid enim tam alienum a religi-
one q' et ip'ius religionis no
sentire detrimenta: quid tam i-
humanum: quid tam extraneum
a pietate q' patrie q' calamito-
sis non copati. **C**eterum p'fissime
pater quo pacto ego i hac pa-
trie clade mestissima te co'solai
audebo: qui in eis sapientissimis
quos in defensionem platonis
edidisti libris ais patriam qua
q's sortitus est colere et venera-
ri oportere magisq' fili' matrem
Constat q'dem lugere extinctam

matrem ad ei? veneracione pti
nere. Idq; ipa natural pietas
suadet et diuina lex nequa q; p
hibet luxert deniq; suas clades
sancti viri. **E**la et Job iust9 q
dem inter omes qui erat i terra
suo9 tamen clade pcepta vesti
mentoz cihone et cineris asper
sioe vim doloris expressit. **C**ri
st9 quoq; pzi? **A**salum fleuit
q; sorores consolaretur. Non er
go est huani animi h; agrestis
sed feri: has non flere calamita
tes. quoz metis duritiam pro
picta signat in quies percussit eos
et non doluerunt. Ad te igitur mi
tissime pat Job ipse in hac ama
ritudine tua amarissima dicere vi
sus est. **N**ec fortitudo tua forti
tudo est lapidis nec caro nra e
nea est. pia est ergo tua tristi
cia et si dici potest brata miseria
h; est quod meroze augeat no
enim pssima natura; tua: mo
do hec qua patimur cruciat cala
mitas. **Q**uipmo sup dolore vul
neru tuoz addiderunt dolore q
da alia q futuras qde et grauio
res clades rli qaz ppli tui pmo
to ci? xpianitatis omnatur.

Verū fortissime ac ostāissime
pū cū recolo qz ad te loquor: fu
git a me omnis gemit9 et iā nō
tecū flebo sed tecum ipse cōsola
ri incipiam quippe cum pspā
libera ad te fronte dicam. quis
tu ut timeas ab omni mortali

atq; ut ad Job alter amicor di
cebat vbi ē fortitudo tua. vbi
virtus tua. vbi paciētia tua. et
pfectio via9 tuarum qui nosti
scriptum. dom9 iusti plurima
vna fortitudo et rursum nō cō
tristabit iustum quicqd ei acci
derit. **T**āta est enī pectoris tui
firmitas tāta mentis stabilitas
ut recte cū ppha dicere possis.
non timebo milia populi circum
dantis et itez non timebo si tur
babitur terra. **C**ū igitur hanc
magnitudinē animi tui. cum sa
pientiam cum virtutū cumuli i
te diuinitus ogestū attente cō
sidero scio forti animo feres eā
calamitatem. habes enim tecum
ea omnia patientie roboris et
virtutis ornamenta que vras
affert cōsolacōes cōn ea leua ia
cula q nob misera pmat viuē
dicondicio quare nec mea nec
cuiusuis mortalis eges cōsolati
one. **Q**uo enī pacto ego imbe
cillis et ignau9 audebo illud tu
um fortissimū atq; sapiētissimū
pectus consolari. quod in lōge
grauioribus cladibus nō qui
dem gregarios aut priuatos
hoies h; gloriosissimos Impera
tores cōsolari: et de eoz fortissi
mis aīs: scit: sol: et val: oēz me
roris dolore pelleret. **S**i igitur
aliqua animū tuū pmit mesti
cia: cōsoletur ipa vulnea tua ipa
efficacissima ūba tua qbz soles

et potes aliena limire. facile enī
sibi medetur qui ceteris saita
tis medicamēta reppendit. **T**ue
igitur sapiētissime cōsolacōes
tibi solamē prestēt. **E**lam ut
de te Ambrosi9 dicere visus ē.
quomodo non potes in te refu
gere qd sapiētius apud alios
vitare studes. recole animo tuo
R. **P.** eas rēfertissimas quidē at
q; ornatissimas oracōes et ut
ita dixerim cōsolatorias cōsola
cōnes quas ad diue et beate me
morie Imperatore Constātino
politānū elegātissime descrip
si nedū in vltz sed orbe famo
sissimas. **I**lle profecto tam va
lide sūt ut nullum tā ferum tan
q; inhumanū aim putē: quem
non a quibusuis merorib9 re
pente leuare possint. **A**is enim
sapiētissime pat ad eūdem au
gustū pmmo ad te facile fore
eum cōsolari Imperatorem qui
non min9 sibi q; ceteris valet
imperare. **N**ec p eius innume
ris virtutib9 quisq; apcius cō
solabitur q; ipse sese. **E**t subdis
tu quoscunq; casus omēm for
tune vim atq; impetum tua cō
stantia et virtute pulcherrime
superasti. **A**ddis rursus secreta
igitur animi tui in hac calami
tate forti aio explica et nobilē
illum diuinūq; philosophie
et toti9 sapie thesaurū quē aio
tuo recōditum habes: parū pz

reuiolue. **Q**ue omnia. **R.** **P.** agūt
ut cōsolatore neminem apci9
q; teipm inuenire possis. **M**eri
to igitur ad te ut ad alterz Job
dicem9: ecce docuisti plurimos
et man9 lapsas roborasti. vaci
lantes firmauerūt manus tue
nūc autē si venit plaga quare
cōturbaris: **I**gitur p sapiētia
tua: pro cōstantia: p magnitu
dine animi tui: omēz mesti cia;
depone: si potes include si nō po
tes. et dic cū Dauid ppha. pa
ratus sum et sū turbatus atq;
secundum multitudinē doloris
in corde meo cōsolacōes tue le
tificēt aia; meā. **E**cce inqt i cor
de ut innuat merore ipm in cor
de paulisp rētinendū non lacri
mis exprimendū. **R**ecordare pa
ter amplissime qz ut scriptura
cōmemorat in edificō tēpli san
cte iherusalē lapides malei ton
debantur ne in eoz collacōne
son9 malei audiretur. **S**ācta
igitur eccia fidelū: tipū tenens
iherusalem q edificatur ut ciui
tas duris necesse est: psecutio
num cōcussioib9 conteratur
Nec tū audiend9 est son9 ma
lei affligētis nō ergo murmur
resonet: non queremomia sed
mens bene cōscia cōseruet paci
entia. **E**st enim vtr9 paciens
ut ait **B**reg. qui lic; aduersis
atteritur: a spe sue rectitudinis
nō curuat. **I**dq; i eo maxime

cōspicitur: si nec sermo lacrima-
bilis ex ore prodeat: nec dolor
tacitus animū frāgat. **Cogita**
in sup̄ reuerēdissime ac p̄ssime
pat̄ totoq; animo verte m̄bil
ex tuo a te ereptum esse. **Eas** si
q̄dem animas fateor: tue dictio
in tuoq; oneri forsan periculo
commisissas: nūc idē indulgētis
sim⁹ de⁹ qui contulerat ad se iu-
re suo reuocauit. **Verū** q; ut a-
iunt nūq; piculum sine piculo
vincitur. voluit de⁹ tecū miseri-
cordit̄ agere. quippe absq; tuo
piculo te ab eo animarū onere
cura atq; discrimine liberare di-
gnatus es ut quos nō sine con-
sciē metu gubnabas in terris
h̄as p̄p̄tios intercessores i cel̄.
Inter cetera tñ. R. P. que animū
tuum demulcere eiusq; merore
speciali? aut tēperare aut leuare
debent q̄tuor mihi accomodissi-
ma visa sunt.

Primū ē cōsideracō dñe volūtatis
cui tuā debes cōformare mētē.

Secūdu est cōsideracō tue dig-
nitatis ⁊ auctoritatis que nul-
lis frangitur aduersis casib⁹.

Tertiu ē cōsideracō huāne inq̄-
tatis q̄ has meruit ⁊ seuiorez
calamitates.

Quātu ē cōsideracō sup̄ne p̄uidē-
tie ⁊ b̄itatis q̄ nouit qd potius
eccl̄e ⁊ suis fidelib⁹ expediat.

Libet igitur primā cām bre-
ui p̄stringere: q̄ omēz merorez

cuiusuis occurrentis cladis ⁊ a
cordib⁹ fidelū p̄llere recte q̄
dēn debet: ut videlicet voluntati
dñe nostram libenter aptem?
Sic in simili clade iheremias in
Tremis clamabat. **Quis** est in-
quit hic qui dicat hoc fieri dño
non iubente. **Nemo** igitur rē-
sentit qui non credat ac firmo
animo gerat hoc esse dñi actū
voluntate. **Cōstat** itaq; iusti
⁊ timorati hominis proprium
fore iudicijs dei non contrista-
ri: teste enim propheta cuncta
iudicia dei vera ⁊ iustificata in
semetipsis. **Et** apud sapientē
legimus pondus statera: iusta
iudicia dñi. **Nam** ⁊ eodē **Pa-**
lomone teste cum iustus sit de-
us: iuste oīa disponit. voluntati
itaq; dñe nostra sunt vota ap-
tanda: cui nullum preferre affe-
ctū debemus. hinc **Johannes**
Crisostom⁹ exponēs illud. nō
adhesit in cor prauū. **Cor** inq̄t
prauū ⁊ distortū ē: qd nō vult
qd de⁹ vult. **Et** Aug⁹. omē velle
nr̄m sub dñi voluntate clauda-
m⁹ feram⁹ patiēter quippe ⁊ li-
bent̄ queuis iacula licet acerbā.
dicentes cum **Job**. Si bona sus-
cepim⁹ de manu dñi mala autē
quare non sustinebim⁹. **Nec** a-
uertam⁹ ab ei⁹ voluntate: si repel-
li nolum⁹ ab ei⁹ hereditate. **A-**
uertit se autē a deo: q̄ cōtristatur
de h̄is que fiunt a deo. **Sed** ⁊

Augustin⁹ **M**agna inquit mi-
seria est cōtristari de h̄is q̄ deus
vult ⁊ non parua temeritas:
eum q̄ omnia agit fletib⁹ incu-
sare: p̄ h̄is maxime q̄ nō vale-
mus vitare. **Et** enim **Bregō.**
ait **Quisquis** de p̄secūe mur-
murat: qd aliud q̄ iusticiā feri-
entis accusat. **Et** iter ipse gre-
gori⁹ puriore se factore suo ex-
timat q̄ cōn flagellū q̄relā pat̄.
Cumq; p̄culdubio sibi postpo-
nit: cuius iudiciū de sua p̄secu-
cōne redarguit. **Adde** q; non
recte orare uisū sum⁹ dicentes
fiat voluntas tua: cum liberta-
tē arbitrii nostre sue voluntati
nō sociam⁹. **Quia** ipso **Augu-**
stino teste: non nōscitur corā
deo iustus: cui displicet q̄ agit
deus iust⁹. **Sed** nec ei⁹ amc⁹ cō-
p̄batur. q; ⁊ apud **Ethnicos**
amicorū ē idē velle simul ⁊ nol-
le. **Ea** debere cōformari studea-
mus voluntati diuine: ne inui-
sti a ei⁹ infestī videamur. sciētes
q; si cōtristamur de eius volū-
tate iubēte: nequaq; ab ea eua-
demus puniente.

Explicanda. **Est** rursus secū-
da causa que a tuo p̄ssimo ai-
mo ⁊ cūctorum fidelū oēz dolo-
ris ⁊ mesticie vim facile auert:
idēst cōsideracō tue integritatis
sapientie ⁊ dignitatis que lu-
ctum omnem in se comprimere
ac ihermos ⁊ mestos quoslib⁹

in omni doloris genere cōsola-
ri astringitur. **Atq;** in primis
R. P. **Illud** tue dignitati cōme-
morandū: non quidem suaden-
dum duxi. quoniā pro ordine
pro officio: pro tue dignitatis
gradu: pro tue deniq; auctori-
tatis ⁊ sapientie cumulo cōtri-
stari de aduersis euētib⁹ p̄hi-
beris. **Posti** quidem in leuitico
scriptū. nō otaminabitur pon-
tifer in morte ciuū suorū: ⁊ nō
discoperiet caput suū nec vesti-
menta scindet: q; man⁹ eius
in sacerdotiū cōsecrate sit ⁊ o-
leum fufum sup̄ caput ei⁹. **Cō-**
gita. R. P. q; ea auctoritate et
dignitate poles. ut ceteros in
spiritu fortitudinis cōfortes et
in calamitatib⁹ cōsoleris. **Ad**
te utiq; scriptū puta illud p̄-
p̄ixte. **Consolare** eos in vasti-
tate filie populi mei. **Et** iter po-
suit te de⁹ ut cōsoleris omēs lu-
gētes. **Et** rursus ali⁹ p̄pha **Se-**
delis plorātib⁹ in cōsolacōne
Cogita iterū pat̄ amplissime
q; mesticia tua cūctis fidelib⁹
merore ingerit. hinc ali⁹ pro-
pheta te signare videtur. **In** fa-
cie inq̄t tua turbabūtur gen-
tes ⁊ cōtristabūtur in cōfusio-
ne vultus tui. **Deniq;** accedit
ill⁹ q; nil noui intueri aut pa-
ti vidēis. **Nam** ut pulchre ait
Non satis facile est afflictorū
afflictōnes cognoscere: nisi ei

qui exprimentum afflictionis non habuit. Que res agit. ut tu ipse hijs cladibus sepe tritus. simul et oritur? forte animo feras hanc et quaruncumque persecutionum coluiem. Illasque quod ut homo de fleas: sed ut vir non sentias: quippe contemnas ne dixerim tolle res: veluti que pro misera mortaliui viuendi condicione non nisi varias vndique calamitates in hac lacrimarum valle pestolaris. **T**anta quidem aduersitatu et miseriarum turbam in christiano populo sepe pro obdolo aspexisti ut iam animus tuus callu durissimu egerit. dum omnes tui animi p similes quippe et grauiorcs calamitates transierint. fateor omnis dolor illis grauior: qui bus magis repetitus est. **T**ue tamen. R. P. p. grauis esse non debet. **I**n castris siquidem posuit? ut non ster amicus. **S**eneca scribit: omnes hostiu impetus multo antequam occurrat animo pspicit. quod ut autem infortunia facile sustinet qui semper spectat. Quo fit ut ipse hostiu strepitus: eos modo pro sternat quos inopinante occupauit. **V**erz qui affecit? e certaminibus: qui venturis piculis promptus: qui futuro se bello ante ipsu bellu paut: quasi compositus. et aptatus omnes aduersos idcirco facile excipit. Sed quod hoc commemoro. **N**onne sapien

tissime pater hoc ipsum tu doces atque quadam demonstratione ostendis. **D**um in eis quos ome morauim de fensione platonis libris a te eruditissime editis a pissime deducis iuxta eiusdem platonis sententia plurimu valere ad supandum doloris et in fortunij incommodu ipam osuetudine exercitacioneque paciendi ais enim rem amaram atque aduersa vitanda nisi de gustado experiamur spernere et superare non possu. **P**ro eo quia ut subdis fit ut rem quam ratione contemplerimus impulsu appensioris nature vincere nequeam: cum primu et repente incipimus experiri. **I**ubes igitur assuescere luctu et dolorem contemnere. **N**unc ergo pissime pater ut alibi ad quemdam ex Cesaribus dicebas tale te exhibere: tale prestare oportet: qualem te hucusque ostendisti et qualia docuisti. **E**t ut subdis tu teipsum imitare: tu tuis vtere exemplis: noli tibi deesse in quo alijs pfuisti. **f**ruere iam. R. P. ea quam laudas osuetudine. huius perculdubio ipsa freques aduersitas et hostiu pressa concursio: quod quod spexerat: nouissime indurat. **V**t ei ide agne? nunc refert quemadmodu thrones leuiter lauch licet vociferet et man? medicorum magister ferz horret: veteam tamen et vulnebus assueti: quous crebro compositi

pacient ac sine gemitu et velut aliena corpora curari paciuntur. **Q**uipe non minus dolet cum dolore desinunt: quod doleo dolores expellunt: dum ipsos dolores qui si non doleant equanimiter ferunt ne primus offendiculu aut de speradi causam prebeant: ac ipsi paciencie exempla pre se ferant. **T**este enim apostolo paciencia opus perfectu huius adeo ut ipsa aduersa non modo pacienter sed delectabiliter ferat. **C**uius rei ut puto illa est causa. **E**o enim maior est queuis delectacio quo maior est victoria. **C**onstat quidem eum qui fert pacienter aduersa: de seipso victoria optinere que non parua est. **I**dque sapiens in puerbis pulchre describit. **M**elior est inquit paciens viro forti. et qui datur in dolore animo suo: expugnatore vrbium. ac si diceret excellentior longe est paciencia ipsa fortitudine. **p** illa appropinquat vicitur animus: per fortitudinem vero quod exterius est subpatur. quare subdit. **E**t qui datur animo suo seipsum sibi subiciens do melior est expugnatore vrbium. **E**quidem vrbem expugnans quod extra est expugnat. **Q**ui autem dolorem suu paciendo deuincit contra seipsum pugnat sequi superat. **Q**ue res agit ut gloriose sit pugna: et victoria clarioz. **V**ince igitur. R. P. teipsum qui in eo pugne genere alios super

asti. **V**tere longanimitate et paciencia: ei? exemplo qui pro nobis passus est. ab ipso fit paciencia tua. **I**pse enim **I**heremia te se cogitat cogitaciones pacis non afflictiones ut det nobis pacienciam. **E**am utique in aduersis longanimitate tibi ceterisque in tate dignitatis culmine et ad fidelium instructioz institutis per necessariam apostolus indicabat in quibus signa apostolatus mei in omni paciencia. **E**t iterum ostendit michi christus pacienciam ad formationem. **R**ecordare pater amplissime quod christus **I**mperator noster hijs iaculis calamitos non caruit. **V**incit **A**ugustinus christum legimus in multa paciencia cuncta mala tulisse. **N**on quidem propter se sed nobis relinquens exemplum ut sequamur uestigia eius pacienter ferendo qui peccatu non fecit. **R**ecordare insuper. R. P. quod ipse noster redemptor has nobis pollicetur persecutiones non quietem aut delicias. **I**n mundo inquit pssuras habebitis. in quo verbo **A**ugustinus? nemo sibi pmittat quod euangelium non pmittit euangelium inquit nobis tribulationes et pssuras pollicetur. **f**alitur igitur qui securitate quam tranquillitate sine aduersitate in hoc seculo sibi pmittit. **C**eterum. R. P. non te contristat illorum fidelium felicissima licet cruenta cedes qui

in ea expugnacōe a phidis tur-
chis gladio cōfossi dicuntur. il-
los enim non amisim⁹. s. ad ce-
lum p̄misim⁹. parare nob̄ fide-
as māhones. Cōsolare igitur
q̄ iā nō sūt hospites ⁊ aduene-
s. s. ciues sanctorum ⁊ domesticū
eius quos Bernar. pulchre sig-
nat inquit. Oq̄ gloriofi mo-
riūtur fideles in p̄elio ⁊ s. b. d. i.
Tu qui pugnās pro lege dñi
gaude. si vincis in dño s. magis
exulta si morieris p̄ dño. Nam
si beati qui in dño moriūtur: lō-
ge beatores qui p̄ dño moriū-
tur. Quisquis ei in eo bello oc-
ciditur non perisse: s. peruenisse
creditur. Nullū p̄fecto ecclie pe-
riculū nullū discrimē illatū est.
fideles itaq; xp̄i athlete ut nō
sint non paucorū hostiū cedēs de-
derūt. p̄ vlōne: sed gloriofius
seipsos neci dederūt p̄ p̄mācōe
Vbiq; victoria. vbiq; trium-
ph⁹: nam ibi coronatur xp̄ia-
n⁹: si occidit: vñ p̄miatur si oc-
ciditur. Cū enim supat dic̄ red-
dam vlōnē hostib; meis. si ab
hostib; occiditur: audit iust⁹
si morte p̄occupatus fuit aia
ei⁹ in refrigerio erit. Rursus si
fidelis occidit de eo d̄letabitur
iust⁹ cū viderit vindictā. Cum
occiditur audit: Si vtiq; ē fru-
ctus iusto vtiq; est deus vindi-
cās eos in terra. Dices forte re-
uerēdissime ac p̄ssime pater

ad me meiq; similes limze me-
rorem cupiētes illud Job con-
solatores onerosi estis vobis: po-
teram ⁊ ego similia vobis loq̄
cōsolarer ⁊ ego vobis sermoib; ⁊
robōrarem vobis ore meo: s. q̄d
agam: si locutus fuero nō q̄f-
cet dolor me⁹. Si tacuerō nō
recedet a me. Rursus ad eū qui
mecum non dol; dicā cum p̄o-
p̄ta in angustia ⁊ vastitate
qua opprimit te hostis oturbor
nonne videtis in xp̄iano popu-
lo impleri quod ait p̄phā: cir-
cūdedit ⁊ artauit terminos tu-
os hostis: magnificatus est vs-
q; ad terminos vestros. nōne
sopor tenz vobis exp̄ssos: fidelū
ei⁹ terra agustatur: infidelū di-
latatur. S. audi p̄ssimē p̄r q̄d
ad nos de terra: si celū fidelibus
augetur: teste ei apostolo non
habem⁹ hic ciuitatē manētē s.
futurā inq̄rim⁹. et ut Augusti-
ait angustus ⁊ animus quem
terrena hxc habitacō delectat.
Nequaq; igitur locū in q̄ nasci-
mur patriā reputare debemus
illā solū patriā arbitremur de q̄
noster interior homo nat⁹ ē et
ad quā creat⁹ ē. ille igitur loc⁹
a sapiēte. a forti viro ut patria
hñd⁹ ē: a q̄ nemo p̄ mōles ex-
pellēd⁹ ē. Deiq; forsā dices pi-
etas teste ap̄lo ad oīa vtil⁹ est.
Impi⁹ ergo extimatur qui pa-
trie non dolet: magisq; impi⁹

qui grecā gētem oī seculo lau-
datissimā: nedū cūctarum arcu-
um p̄creatricē: sed ab ip̄o nascē-
tis ecclie tpe cristiane fidei secta-
tricem. nō modo angustari s.
cedi: ⁊ exterminari passim abs-
q; dolore cōspicit. Sed facile
p̄ssime pater tibi ip̄e facies sa-
tis si aio p̄spereris voluntati di-
uine nō fore reluctandū: q̄ po-
tius quāta sit in celo q̄ in terra
iuuētium copia r̄spicit. Rursus
quis arguet iudicia dei: q̄ abis-
sus sunt multa: aut quis cōsili-
ari⁹ ei⁹ fuit. Quis sane mētis
dubitat sic diuinā p̄uidentia
occulto suo iudicō ordinasse:
ut q̄d olīm multi erāt: tu hodie
vn⁹ sis. atq; rota illa vt⁹ phi-
losophantiū academia q̄ oli-
plurimorū fuit: nūc i te vnū trā-
slata sit. ⁊ multorū p̄scoz tuo-
rū glāz. tu hodie vn⁹ tua sapi-
ētia assequis. S. obsecro mēte
cōsidera q̄ ut aliter fiat tuipse
efficere non vales. s. ut ita sit:
tua virtutū p̄stātia vales. Rur-
sus quid tuorū cedēs deploras
nosti q̄ terra exiliū ē. celū ha-
bitacō nrā. Vñc b̄ssim⁹ Leo
p̄p̄ delicat⁹ est cui mund⁹ dul-
cis est: p̄fectus cui terra exiliū.
Nemo igitur cū racōne contri-
stabitur: q̄ fideles celum. id est
patriā nostram habitent infi-
deles vero t̄re. id est exilio sint
dati. Id q; Job paucis verbis

signat. cū inq̄t n̄l sine cā i terra
sit: ⁊ de humo non egredietur
dolor ut ostēderet viro forti de
aduers⁹ euētib; i terra nō fore
dolēdū. Hanc ita ordinat di-
uina p̄uidentia q̄ ut aim ad cele-
stia erigam⁹ a terrena patria
nos conmutat. Adde q̄ ut nr̄
Quintilian⁹ ait multis clarissi-
mis viris patria interdicta est
s. nemini loc⁹. In quēcūq; siq̄
dem locū sapiens uenit ut pa-
triam habeat. viro deniq; for-
ti ⁊ virtute p̄dito oīs mūdus
patria ē. vbiq; est. bene est
Rursus illud p̄ q̄d bñ ē hōi vti
q; in loco nō est. Quinymmo
qui sapiēs est pegrinatur: ig-
nau⁹ vero exulat vbiq; sit
Vt enī subdit Seneca q̄d in-
terest vbi vitā agam⁹: vbiq;
hoc corpusculū custodia ⁊ vñ-
culū ai est: huc atq; illuc iacta-
tur: nūq; tñ has miseras vitat
Cogit ordo pollicet⁹ reuerē-
dissime pater ut terciā cām attē-
gam⁹ q̄ oēs a tuo sapiētissimo
ac p̄ssimo aio ac cunctorū fide-
liū merorez aut leuare aut limi-
re recte quid debz: viz nre puer-
sitatis huc iniquitatis cōsideratio
Primo nāq; tuam q̄ maxime
oro dignitatē aio geras: quan-
ta hodie virtutis sit siccitas in
terra: quāta veritatis penuria:
quātaue iniquitas: q̄ si mēte di-
gesseris recte cēlebis: q̄ iuste

affligimur. ait enim greg. feli-
cior erit consolatio si inter flagel-
la que patimur que egimus. de-
licta ad memoriam reuocamus:
atque hec iam non flagella sed do-
na esse aspiciamus. Quid enim aut
aduersi aut calamitatis esse potest
quod non ob nostra peccata mereamur.
Dicite ipso superno iusto iudice
per prophetam. percutiam vos propter
peccata vestra. et alibi qui non cu-
stodierit iustitiam dei sustinebit
mala et iuste iudicabitur. Et i-
terum aliis propheta percutiebantur
propter nequicias suas. et rur-
sus propter iniustitias et dolos trans-
feram regna de gente in gentem
Nam et scriptum est. Seruus
sciens voluntatem domini et non fa-
ciens vapulabit plagis multis.
In quo verbo beatus **Aug.** be-
ne inquit videbitur quod pati-
mur si in actibus nostris prospici-
mus quod meruimus. Et subdit
dolor quidem flagelli temperatur
cum culpa agnoscitur. Tanto
perculdubio eger feriametum me-
dici patientius tollerant: quanto
putridum sentit esse quod secant. **S**ed
et **Iheronimus** ad **Nepticianum** ver-
bis utitur: quasi per hac tempestate
ad nos loquentis. Nostris in
quod temporibus **Barbari** fortes sunt
nostris vicibus christianus superatur ex-
ercitus. et quasi tunc non sufficeret
clades: pro bella civilia quod hosti-
lis mucro consumit. **E**lec nostra cer-

uix elata humiliatur. **R**ue omnia a-
gunt ut promeritis delictis nostris recte
infelicissimus sumus? quod tantum deo
displicem? ut per rabie turcorum
perfidorum: illius in nos ira deserviat.
Nihil enim pretermisum est ab
hac sancta et apostolica sede a
Sanctissimo et clementissimo.
D. **N.** **Paulo** secundo pontifice ma-
ximo et sacratissimo senatu suo
qui nedum per ea tutanda insula
sed pro traiciendis hostes fidei
perfidis non paruum thesaurum se-
pe effudit: et quicquid humano
ingenio aut excogitato consilio
cogitari et effici potuit: id tem-
ptatum est. **N**on enim defuit cla-
morosa tuba sue. **S**ed cunctos fi-
deles principes et populos inui-
tas atque per viscera misericordie
dei nostri repetitis legationibus exor-
tans ut imminenti cladi succur-
rerent. **S**ed nec defuit tua lacri-
mosa assiduaque exortatio atque
eiusdem electi dominum. **V**enetorum
amplissima classis et promptum
perfidum. **D**enique non defuit ex pre-
obfessorum incredibilis quodam
defensio. **S**ed certe obfuit ex la-
tere nostro divina offensio. qua
iam adesse festinabant tempora. non enim
perstruitur fides nostros turcorum li-
ceat validissima expugnetur: si vicis si-
mi dei ad ipsum christianum iusta id i-
gnatio. quod ut **aug.** ait soli corru-
ptos hominum mores bellum emendare
atque oterere. **C**eterum **Reue.** **Pa.**

ad mentem reducam? quoniam
ea quam patimur calamitas a qua
dem pena est aut medicina. **S**i
pena utique culpa precessit: dicite
Gregorio nulla nocebit adu-
ersitas si nulla dominatur iniqui-
tas: ea enim si in nobis dominatur
expedit ut hoc corrigat aduer-
sitas. **S**i vero quam patimur per-
secutio: medicina est: quod quod ama-
ra tolleranda tamen. **C**ogitemus quod
dem quod non possunt egris dulcia
medicamenta. quippe necesse est
ut gravissimum vulnus gravi cure-
tur cauterio. **N**am ut aunt
magnus dolor non molli medi-
cina leuatur. **N**on ergo mo-
leste ferendum si cum dolore vulnera
sanentur. **S**apienter siquidem vir
patienter fert ignis incendium
in corpore antiquis confosso vul-
neribus. **T**u igitur reuerentissime
pater pro tua sapientia egre non
feras iudicium dei aut vindictam
aut medicamentis. **Q**uinymmo e-
quanimiter sustine hoc unum vul-
nus in corpore tam cicatricoso at-
que morbo. **Q**uid enim in orbe
sanum cernimus. **Q**uid in repu-
blica christiana stabile a firmum.
Cursita per omnes orbis regiones
recole singulas mundi etates
Quid nisi morbidum. **Q**uid nisi
confractum. **Q**uid nisi marcidum
et casum primum ac cunctis ca-
lamitatibus plenum reperies. **U**t
enim pulchre ait **Iheronimus** **S**i

facta precedentium consideramus. non
erunt gravia que tollera? **N**ol-
ue prius et cunctarum regionum
vicissitudines parua videbuntur
quod intuemur. et ut **anneus** **S**e-
neca pulchre et lacrimabiliter ait.
Aliquis in medijs barbarorum re-
gionibus grece urbes floxerunt
Inter indos persasque **M**acedo-
nicus fuit sermo **B**ithia et to-
tus ille ferarum et indomitae ge-
ntium populus civitates **A**chaye
potius littoribus impositas oste-
tat. **S**ed non primum ytalie la-
te? maior greca fuit. **T**huri **A**f-
ricam incolunt: in **H**ispaniam
Preci **P**eni atque **V**andalis tam-
dem **R**omani gothique se imise-
runt. **P**ireneos **S**ueuorum transi-
tus non inhibuit greci se in gal-
liam: in greciam galli. in viros
que gothi multas clades intulerunt
adeo ut veluti quidam ex sapien-
tibus ait: per iniuria et incognita se
iacet humana condicio: **E**t ple-
rumque non sponte sed quadam lassitu-
dine locum aliquem homines
inhabitent. **C**ernis ergo reuerentissime
dissime patet nihil eo de loco man-
sisse stabile aut firmum sed cuncta
breuia incerta variabilia et ca-
si seruentia decurrant: **Q**uis ei
dubitat non paucas hodie fore
villulas in quibus olim non par-
ue fuerunt urbes regnaque am-
plissima: sed ut ceteras regionum
clades omittam? huius varie

vicissitudinis testis est hęc quā
conspicimus Roma que orbis
dñā Gothorū a Vandalorū
clamorem simul et dirupcionē
nō vitauit: **P**ed Lugubri op
pressa metu cōtremuit. Et qui
cuncta se posse iactarūt repēte
de fumo illo potentie fastigio
cecidiſſe compertū est. **T**aceo
eos cōmemorari q̄ elati aliud
q̄ homines se putabāt: suo ta
men exitu atq; excidio sese de
mōstrarūt quid fuerint. Et vt
pauci s agam nihil in ore cer
nem? nisi ruinas: clades et cun
ctorū malorū coluines: gētes gē
tibus: Regna regnis colisa: ali
os torqueri alios necari: alios
obruū fluctibus: alios imbi le
tos ludere atq; prosperari. **U**
bi illico in medijs undis sorbē
tur: alios ad seruitutē trahi: et
vt inq̄t **I**heronim? hic nupti
as: ibi planctum: istos nasci: il
los mori: hos affluere diuicijs
illos mendicare: adeo ut omia
pmixta sint. Omia timore dolo
re et quadam certa incertitudine
cōfusa. Dum omi prouintie: oī
vbi quippe et dñi planctus et
qual sit p cūctos pauor. Quas
vtiq; populorū trāslaciones mi
graciones vicissitudines atq; in
quietudines non nisi diuino s
nunq̄ iniusto iudicio accidiſſe
credendum est. Verum q̄ nō
parum admiracionis quippe et

terroris ea res fidelib; ingerat
aliquid tamē solaminis affert
dum non ignoram? q̄ ea rerū
vicissitudo nos ad celestia eri
git: ut iam tanto firm? atq; cō
fidentius supiora cōtemplemur
quāto crebrius commutamur
Et magis delecti p gere aut trās
migrare q̄ manere.

Supeſt Reuerendissime ac
māfuetissime pater ut hoc vlti
mo loco quartā tangam? cām
que a mente tue integritatis ac
cūctorū xpī fidelium quicūq;
meroris hęc facillime tolli. **V**i
delic? dñe pudentie et boitatis
cōsideracō que longe meli? qd
uobis et dilecte ecclesie sue ex
pediat: nouit. **N**ec enim latent
eandē dñam pudentiā q̄ no
bis pfutura sit ipō apud **M**a
thēu dicēte. **S**cit pater vester
qd op? sit vobis hīc **I**heroni
mus: plangimus sepe beneficia
dei: qui nouit nostre infirmita
ti vtilia. **N**ec aliud clamabat
Petrus apostolus. Omēz inq̄t
solicitationem vestrā pcientēs
in eū: qm̄ ipi cum ē de nob. **N**ec
hoc te latuit pstantissime pr cum
tua sapiētissimā atq; elegātissimā
fina idipm̄ ofirmasti: dū i eisdē
suauissimis solatorijs orōib;
dicebas. **N**lls p indubitato hñ
dū nī nro cū detmēto a deo fieri
s bñficētissimā ei? dexterā vniūsa
cū mōrlū comodo suppeditare

Est enim de? fons bonitatis in
exhaustus p̄inde nichil mali
hominib; affert. Et tandē pre
clare subicis: **I**deo hīs q̄ acci
dunt: acquiescere potius debe
mus q̄ scire extimantes graui
atq; iniquo aio ferentes. **N**ec
igitur tua p̄mo dīma v̄ba a te
plata ad te referimus. **E**a q; te
cōsolentur que alijs oēs mēti
ciam abstulerūt. **C**ū igitur sci
am? p̄uidisse altissimū qd no
bis cōgruat: ceca est mēs mor
taliū cū de hīs cōtristamur q̄
aspera nobis videntur dum fal
so putam? p p̄spera et iocūda
ei? cōsequi benignolētia. **S**i ei
sacra annalia rēcolim? non nisi
p aduersitates: tribulaciones et p
secuciones sancti viri meruere
grām dei. **A**it enim apostol? tri
bulati. angustiatī quib; dign?
non erat mūdō p has mūdi vi
cissitudines trāhere. **S**ic abra
ham p multas psecuciones ami
cus dei factus est. **S**ic ysaach
sic **J**acob: sic **M**oyses et omēs
qui deo placuerunt: p multas
tribulaciones trāserunt fideles
hīc btūs **A**ug9. null? xpī ser
uus sine aduersitate et psecuti
one viuit. Et q̄squis ab hīs
iaculis immunis viuere putat
nō dū cepit ēē xpianus. habet
enim patientie sue coronā i cō
spectu altissimi: eo per p̄phetā di
cēte **C**ū ipō sum in tribulacōne

Et iter. **I**uxta est dñs hīs qui
tribulato sunt corde. **F**allitur er
go omis fidelis si se arbitrat
ab hoc igne psecucōis exēptū
Quinymmo teste vno ex sapi
entib;: **Q**uisquis videtur exce
ptus dilatus est. **A**dde q̄ ad
oēs fideles illa apostolica tuba
incessantē clamat. **O**mēs inquit
qui pie viuere volūt in xpō p̄se
cucionem patiūtur. quos **B**re
gorio teste aliqn̄ deus ipse af
fligit dum hostes diuici? contra
eos p̄ualere finit: ut fidelū vi
ta quibusdam certaminib; ex
erceatur: vel ut mūdi? purge
tur. **E**xpediit rursus ecclesie dei
inter has erūpnas ac acerbas
calamitates uersari. **S**cit eni
xp̄us eis sponsus e medio p̄se
cucionum dilecte sue incrementa
pducere: qd pulchre **I**llarius
scribit dum inquit. **N**ab; hoc
p̄p̄m ecclesia q̄ dū p̄sequitur
floz: dū opprimitur crescit. dū
cōtempnitur p̄ficiat. dū leditur
vincit. dum arguitur intelligit
Tūc optinet cū deſicitur. **T**ūc
stat cum supari videtur. sed et
btūs **B**regon? hīs cladibus
ne dum tritus s dilatatatus ait.
Tūc sancta eccia valētius in ve
ritate reficitur: cum feruēt? p
fide affligitur. **V**sq; adeo enim
deus fume bon? et misericors ē:
ut teste **A**ugustino nūq̄ aduer
sa aut mala suis fidelib; inferri

pmittit: nisi ex illis bona et nobis pfutura eliceret. Ideo igitur hac nos acerba clade affligere pmittit: ut cauciores atque feruenter nos reddat contra hostes fidei. **S**epe enim ut sacri interpretes aiunt: de flagellari et oteri fideles suos pmittit: ut ex ipso vulnere et ruina erudiantur et fortius insurgant ad pflugandos hostes spuales et corpales qui nos afflixerunt. Quo fit ut eo de Augustino teste: vitam mortali ipa diuina pudentia variis psecutionibus exercet: probataque in meliora transfert et in bonos usus fidelium vertit. Adde quod ut aiunt afflictio dat intellectum: et plerumque fideles quos intestina diuisio ad ruinam pduxit: ipse dolor illate cladis atque ad eorum hostem paucos vnamimes efficit. **V**t enim ait philosophus timor cois inimicos et dissidentes conciliat. Crit igitur ut pie speramus hec calamitas signum in bonum: quod cospicua cuncti fideles eo arctius contra crucis christi hostes insurgent ut multitudo creditum sit cor vnum et anima vna: Et tanto iam fortius sese in hostes vnamant quanto periculosius diuisi succumbunt. sicut scriptum est. Effusa est contentio inter principes et errare eos fecit in via. Sic enim scriptura commemorat quoniam rex Arah populum israel diuisum et

dissidentem grauiter afflixit. Illi vero se videntes ac voto se obligantes hostem superarunt: et ciuitates perditas recuperarunt. sic ob fidem inter domum Paulis et domum dauid fideliter vtrumque percusserunt. sed tandem ex ea percussione animos viresque reassumentes et quasi vir vnus federati hostes a finibus israel pulerunt. hic refert. Orosius Scipionem celtum cum quedam interrogasse cur numantia prius inuicta post vero euerfa foret. At ille concordia inquit Numantis victoria pepit: discordia excidium. Quemque illud verum est: de nemine fallit qui suo incommutabili verbo ecclesiam suam de camino tribulationum saluare pollicitus est. Cum scriptum sit: disposuit liberare eam de medio inimicorum eius. Adeo ei sibi dilecta est ut de ea per prophetam dixit. Quid potui facere vme mee et non feci: quod igitur contra nos exarsit in breui ira eius. Quis scit si ouertetur et ignoscet et reliquet post se benedictionem: Quare confidentissime Rex et propheta dicebat. Cum iratus fueris misericordie recordaberis. Percutit sepe fideles suos diuina prouidentia et per infideles cruciat. Sed tandem consolaciones ipis tribuit tribulatis dicente propheta. Quantas ostendisti nobis tribulaciones multas et magnas. Sed illico sequitur.

Et ouersus viuificasti me: et solatus es me. Non nunquam vero eosdem infideles seueres superna longanimitas tollerat: ut extrema iudicii seueritas puniat. sic scriptum est. Super tribulantes eos mittet manum suam. Non ergo oturbe mur ex hac perfidi hostis illata clade. potes est ipse qui iratus eam intulit placatus in ecclesie per se ouerte re. **B**leco enim sanguinis suorum effusus est: sed intrabit in conspectu eius gemitus operatorum. ipse est qui extrema luctus mutat in iubillu: et teste propheta ouertit placatum nostrum in gaudium. Scriptum est ei qui percussit et disposuit israel ipse congregabit et liberabit eum de manu potestatis: ait demumque conuertat luctum eorum in leticiam et solabor eos et letificabo a dolore suo. Nam et apud Ezechielem in ipso recepti vulnere consolaciones pollicetur populo suo. Postquam inquit compluerit furor meus quiescere faciam indignationem meam et solabor eos et sciens quod ego dominus. Fallez quod veritas non potest quod per sapientem hostis fidei excidium comminatur. homo inquit apostata subito coteretur: et statim dum non speratur vmet contricio eius. sperem igitur in eu quod est nobis adiutor in oportunitatibus et in tribulatione: et potestatem inimicorum facile dissolu: aut in nostram de ditionem conuertet. sicut scriptum

est. In spiritu viximenti coteretur naues tarsis. id est dissipatis. In primo nepe est ut nos consoletur. non enim usque in finem iustitiae de: quippe ipsa scriptura testatur statim post vltionem postulat beneficium. Idque indubie experiemur. si a spe domini perfidii non exciderimus: si pacieter easdem psecutiones in nostris fratribus pertulerimus: quod ipse in propria dum in hac mortali ageret vita per nobis perpassus est. Sic enim nos admonet apostolus. ne deficiatis in quantum in tribulationibus: per dicebam ei vos passuros varias psecuciones. Et iterum gaudete comunicantes christi passionibus. Quod cogitemus quod ois illata calamitas sine apiciacionis exploratum est signum. **V**n dauid de tu apicius fuisti eis vltisces ois ad inuenciones eorum. Sic et ad beatum Job pertinet sua flagella amicis Eliphaz dicebat: beatissimus homo qui corripitur a domino et inueniet eum si in tribulatione clamaueit. Ipse ei clementissimus de per Amos propheta ait: tantum vos cognoui ex oibus cognationibus. Idcirco visitabo vos super ois iniquitates vestras. Que uerba Bernardus exponens inquit: vult facere se cognosci uerbando: quod nostri oblitus erat tollerando. Porro agit nobiscum piissimus deus ut pater indulgentissimus qui filios cariores

semper tenet sub virga: eosque dum
sele putat securos repetere flagel
lat. **N**ec vult pater ipse clementer
sim? simul omnes iacere sagittas.
si successive et veluti diei delinquit
m? sic dietim corripiam: ut die
tim ad deum recurram. **T**ade: si.
P. cogit persecutiones ipse suspira
re quippe et festinare ad superio
ra cum nobis adimuntur hec inferi
ora. **N**ec aliud clamat aposto
lus qui fursum sunt querite. non qui su
per terram. si et cum patimur: eo celeri
us speramus? ad medicum. sic pro
pheta dicebat. **I**n tribulatione sua
mane consurgit ad me. hinc tra
tus **B**reg. **A**duersa inquit que nos
premiunt ad deum ire compellunt. quia
scriptum est. **M**ultiplicasti tribu
lationes eorum et postea acceleraue
runt. **E**t iterum cum ipso sum in tri
bulatione. **C**um ipso inquit facili?
exaudiet? sic ipse propheta dicebat
Ad dominum cum tribularetur clamaui
et exaudivit me. **Q**uippe quan
to maiora sunt persecutionum iacula
certiora sunt exauditionis signa.
Ut enim quidam ex sapientibus ait. ip
se hostium persecutiones si patienter fe
ratur valide sunt voces ad deum cla
mantes veluti in Lazaro ulcerato.
Is ei tot huiusmodi ora clamantia quod
se habet vulnera seueritatis. **N**on ergo
nos frangat doloris acerbitas: si
soleatur patientie utilitas. **A**it e
nim **A**ugustinus. **N**oli attendere quam
penam sustineas in flagello sed que

locum habeas in testamento. **N**oli
contristari de pene acerbitate si
non vis repelli ab hereditate.
Excessi forsitan prestantissime pa
ter consolatoris officium simul et
dolores limendi moris. **E**t dum vni
us infule a regionis clade expli
care a luctu cohibere temptaui
tocius orbis miseras calamitates de
ploaui: quod forsitan leuius instas do
lor tolleretur. **A**gatur igitur finem
huius consolatoris libelli. **E**plaz
scribere decreueram si solam lo
co congrua ad didero remedia quibus
non solum persecutiones et clades illa
tas in nostrum et fidei profectum conuer
tem? sed in futurum grauius in fe
redas nequaquam verebimur. **I**n
premissis itaque ea puto accomodis
sima forte remedia que nupera te
composui in eo libro quem de rime
domini afflicte ecclesie militantis ap
pellavi quem et tue dignitati dica
ui. **D**enuo ut paulo ante deduxi.
Cum nemo abigat: eas omnes cala
mitates quas patimur per domine seueri
tatis indignationem: inflictae sumus
eius remedium ut indignationis et ire
domine causam tollat: sublata ei mor
bi causa et morbus auferatur. **I**d
quod agemus si a peccatis abstinem
tes domine maiestate offendere de
sinerimus. **Q**uo fiet ut in nos ira
eius seuire desinat. **A**gamus igitur de
omissis culpis dignam poenitentiam
et cunctos superabimus hostes. **D**o
luit ezechias. rex de culpis suis

et illico centum quinquaginta mi
lia hostium decem fuerunt. **I**osaphat
quoque laudes domini decantabat et
deus ipse pro laudante pugna
bat. **N**os infelices atque in fide
tepidi turchorum multitudinem
potentiam rabiem: ac crudelitatem
expauescimus. **N**ec aduertimus
ad prophetarum voces. quod si deum
placamus fugient mille vno per
sequente. **A**udiamus? denique quod
ad nos psalmis ait. **I**n indigna
tione mea percussisti te: et in reconcili
atione tua misertus sum tui. **O**
melliflua: **O** domine verba omni
caritate et consolatione plena: ip
se quem offendimus? ad nostri pu
nicionem iam nos inuitat ad
conciliacionem. **T**u igitur reueren
tissime ac mitissime pater. **C**la
ma ne cesses quasi tuba exalta
vocem tuam annuncia populo dei
scelera eorum et argue peccata illo
rum. si pro choro voce tantum
deum de die in diem querunt: se que
tamen et scire vias eius nolunt. **C**la
ma inquit pater metuendissime et
iunge fidelium animos in vnum qui
prochpudor dissidet: cum maxime
infideles vniuntur. **N**osti quia
ut aut frustra in externos bellum
temptamus? si intra membra disside
mus. **E**u eu colligatur vbique ea
pita populorum non quidem in fidei
hostes sed in domesticos: in fra
tres et proximos: quos fidei et ca
ritatis glutino tueri tuentur

Quare recte eos psalmis signat
atque minatur iniquos. **E**t precipi
abit dominus faciem vinculi col
ligati et telam euertet quam ordi
tus est super nationes. **Q**uod si ca
pita ipsa cristiane Reipublice
dissoluerint colligationes impi
etatis et soluerint ligas fascicu
los: omnesque eorum potentiam in hostes
fidei ouerterint: verum huiusmodi et
in seculi felicitate consequetur dum
expiantur quod ipse propheta subdit
Si abstuleris inquit de medio
tui cathenam colligationis et desi
eris digitum extendere et loqui
quod non predest: requiem dabit
tibi deus tuus. **C**lama iterum at
que iterum patre colendissime et ex
alta quasi tuba vocem tuam. **I**n
ista opportune et importune que
tenet per legatos ac perdoneos de
umque timentes viros zelum dei
habentes secundum scientiam: cum
etis seculi principibus? et populus
innotescat comune imminens
periculum. **D**enuo legati ipsi eosdem
principes super rebus caducis et
breui dimittendis dissidentes ad
pacem: aut saltem longas pacis
inducias exortentur et compellant
ut huiusmodi fidei rebus vnamini se vo
to dedant atque cum sanctitate. **D**.
non ad rem ipsam feruentissimi sine
mora concurrant sperent eiusque
vestigia imitentur et sequantur
erimus? profecto felices: si eius uali
dos clamores si repetitas eorum

tacones: si flebiles voces audie
runt: si veluti ille seipsum et omnia
Illi parua saltem per virili perfidi
dia conferant huius certe. **S**ua per
dei et fidei honore pro christiane
religionis tuitione proque igna
ta ei ad miseros compassionem
nedum brachia extensa sed pie
tatis viscera aperta si nos cor
da nostra non obduramus? ut tandem
auxiliante eo cuius causa agitur
omnes simul ambulantes in do
mo domini cum osensu manuum mittant
ad fortia et dissipet gentes que
bella voluit ut abscondantur qui
nos conturbant et disperdantur
de domo domini omnes operantes in
quietate qui non modo hanc no
bis cladem intulerunt sed sacrosan
ctum domini sepulchrum quam sanctam
regionem quam olim in carne per
sensu visitavit oriens ex alto non
sine christiani populi ignominia
iniuste detinent usurpant pol
luunt sedant ut tanquam heredita
te possideant sanctuarii dei ad
quod impiorum ipsorum animi
festinant. **P**oenat igitur uterque
gladii in ceruices inimicorum ad
destruendam omnem altitudinem ex
tollentem se aduersus scientiam dei.
Tele quando dicant gentes ubi est
deus eorum. **T**unc. **R**euerentissime
ac mansuetissime pater videbis
et affluens et dilatabitur cor tuum
dabisque domino laudes in leticia et
exultatione dicentes. **A**nimicos me

os dedisti mihi dorsum et odie
tes me dispendisti: quod das vindi
ctam nobis et subdis populos
ac liberaisti nos de inimicis nostris
iracundis. **E**ffudisti iram tuam
in gentes que te non nouerunt:
Et reddidisti inimicis nostris
septuplum. **N**os autem populus tu
us et oues pascue tue confitebi
mur tibi in seculum ut a tuis fide
libus lauderis nunc et imperpe
tuum. **A**men.

Expliat Epistola lugubris
et lacrimabilis pater et solato
ria ad cunctos fideles de expug
natione et amissione Insule Ri
gropontis: **¶**

BIBLIOTHECA
VNI. MAGELL.
CRACOVENSIS

Isidori iunioris. Hispalensis episcopi prologus
in librum de responsione mundi et astrorum
ordinatione ad Sesibutum regem incipit feliciter

Omino et filio. **S**esibuto Isidorus. **D**um
te prestante ingenio facundiaque ac vario flo
re litterarum non nescio impendisti. tamen
amplius curam quandam ex rerum natura
vel causis a me tibi flagitas suffragandum.
Ego autem satisfacere studio animoque tuo
decursis priorum monimenta non demoror
expedire aliquam ex parte rationem dierum ac mensium anni
quoque metas et temporum vicissitudines naturam etiam rerum
vel elementorum solis denique ac lune cursus et quorundam causas
astrorum tempestatum scilicet signa atque ventorum necnon et
terre positiones alternosque maris estus. **Q**ue omnia secundum quod
a veteribus viris ac maxime sicut in libris catholicorum virorum
scripta sunt preferentes breui tabula notauimus. **N**eq; enim earum
rerum naturam noscere superstitiosa est scientia si tantum sana
sobriaque doctrina consideretur. **Q**uinimmo si ab inuestigatione
viri modis omnibus procul abessent nequaquam ille rex sapiens
diceret. **I**pe dedit michi horum scientiam veram ut sciam dispo
sitionem celi et virtutes elementorum conuersionum mutationes
diuisiones temporum annorum cursus et dispositiones stellarum
Quapropter incipientes a die cuius pene prima procreatio in or
dine rerum visibilium extitit. **H**aec et cetera quibus opinari quos
dam gentiles vel ecclesiasticos viros nouimus exequamur.

Capitula in librum sequentem

- D**e diebus i. **D**e nocte ii. **D**e ebdomada iii. **D**e mensibus
iiii. **D**e equitate mensium id est concordia v. **D**e annis vi.
De temporibus vii. **D**e recapitulatione superscriptarum viii.
De solsticio et equinoctio viii. **D**e mundo x. **D**e quinque
circulis mundi xi. **D**e partibus mundi xii. **D**e celo xiii. **D**e
septem planetis celi xiiii. **D**e aquis que super caelos sunt xv.
De cursu stellarum xvi. **D**e positione septem stellarum erra
ticarum xvii. **D**e lumine stellarum xviii. **D**e lapsu stellarum xix.

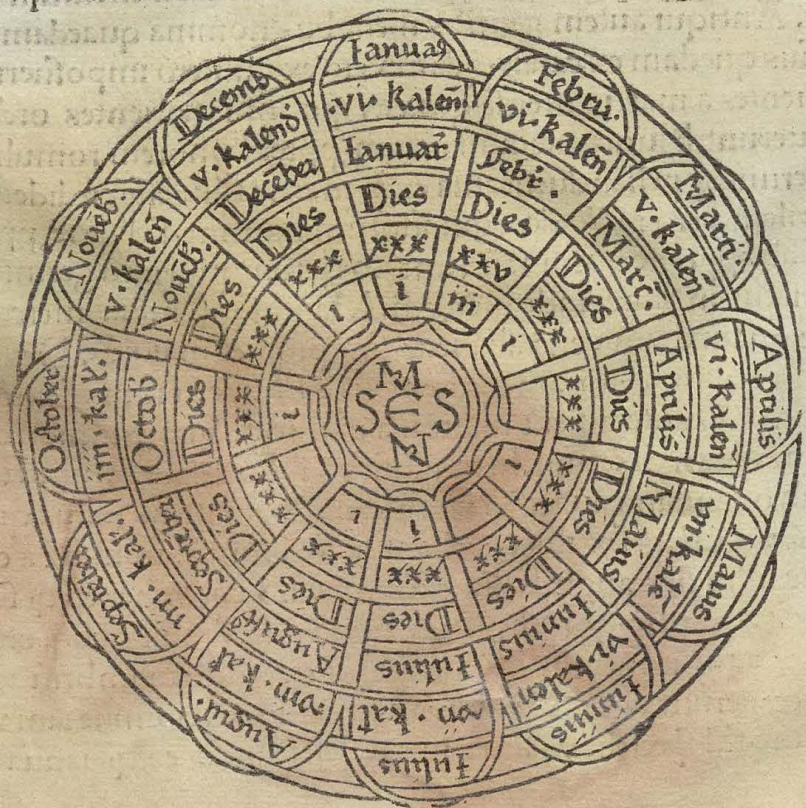
BIBLIOTHECA
VNI. MAGELL.
CRACOVENSIS

De nominibus astrorum xx De arcturo xxi De boetis stella
xxii De pliadis stella xxiii De stella orion xxiiii De stella
luciferian xxv De stella vespertina xxvi De comis stella
xxvii De sirius stella xxviii De eo vtrum sidera animā ha/
beant xxix De nocte xxx De partibus terre xxxi De to/
nitruo xxxii De fulminibus xxxiii De arcu xxxiiii De
nubibus xxxv De pluuiis xxxvi De niue xxxvii De
grandine xxxviii De ventis xli De nominibus ventorū xli
De signis tempestatis & serenitatis xli De pestilentia xlii
De oceani estu xliii De mari cur non crescat xliiii De mari
cur amaras habeat aquas xlv De nilo fluuiio xlv De po/
sitione terre xlvii De terremotu xlviii De mōte ethna xlix
De nominibus maris vel fluminibus l De natura solis li
De quantitate solis et lune lii De solis cursu liii De lumi/
ne lune liiii De lune cursu lvi De eclipsi solis lvi De
eclipse lune lvii

De diebus .Ca. i.
Dies est solis oriētis presentia quousq; ad occasum per/
ueniat. Dies gemini appellari solent proprie a solis
ortu donec rursus oriatur. Abusue a solis ortu vsq;
dum veniat ad occasum. Spacia diei duo sunt inter diurnum et
nocturnum. Et est dies horarum xxiiii. Spacium autē horarū
xii. Partes abusue diei tres sunt mane meridies & suprema. Ini/
tia diei alii a solis ortu putant alii ab occasu alii a media nocte.
Nam chaldei a solis ortu initium diei putant id est totum spa/
cium vnum appellantes diem. Egyp̄ti autē ex initio noctis se/
quentis diei originem tradunt. Romani autem a media nocte
oriri diem volunt & in media nocte finiri. Dies autē in princi/
pio operum dei a lumine habebant exordiū ad significandum
hominis lapsū. Nunc autem a tenebris ad lucem ut non dies
obscuretur in noctem sed nox luceat in diem sicut scriptū est
de tenebris lumen clarescere quia a delictorum tenebris libera/
tus homo ad lucem fidei sciētięq; peruenit. Mistice quoq; dies
imaginem legis portat. Sicut enim diei claritas obscura tenebra/
rum illuminat depellit tenebras errorum lucem declarat virtu/
tum et iniquorum peccata arguens bonos ad meliora perducit.
Feriales autem dies in veteri lege isti sunt quinq; dies amonū.
Phase quartadecima die mensis primi ē quādo luna plenissima

acceperunt. Primum enim diem a sole vocatum aiūt q̄a caput
est omnium siderum sicut & idē dies caput est omnium dierū.
Secundum a luna que solis splendore & magnitudine p̄xima
est et ex eo mutuatur lumen. Tercium est ab stella martis quae
vesper vocatur. Quartum ab stella mercurii quā q̄dam candi/
dum circulum dicūt. Quintum ab stella iouis quā phetontem
dicunt. Sextum a veneris stella quā luciferum asserunt q̄ inter
omnia sidera plus lucidior est. Septimum ab stella saturni que
septimo celo locata est xxx annis fertur implere cursum suum.
Proinde autem gētiles ex his vii stellis nomina dierū dederūt
eo q̄ per easdem sibi aliquid effici existimauerunt dicentes ha/
bere ex aere ignem ex sole spiritum ex luna corpus et ex mercu/
rio linguam & sapientiam ex venere voluptatem ex marte fer/
uorem ex ioue temperatiam ex saturno tarditatem. Talis q̄ppe
extitit gentiū stulticia qui sibi finxerunt tā ridiculosa figmēta.
De Mensibus .Ca. ii.
Sensus est luminis lunaris circuitus ac redintegratio
sue annuatio. Huius figura plerumq; huius vitae
cursus intelligitur qui suis incrementis quasi mensi/
bus peragitur ac diminutionibus certissimis diminuit. Menses
autem antiqui diffinierunt quando luna zodiacū circulum per/
ducit. Antiqui autem gentiles mensibus nomina quaedam ex
dies suis quedam ex causis q̄dam vero ex numero imposuerunt
incipientes a martio mense quia ex ipso anni exorientes ordinē
seruauerunt. Hunc autem martium p̄pter honorem romuli sic
acceperunt appellandum quia eum martis filiū esse crediderūt.
Aprilem vero nullo deorum suorum nomine sed de re p̄pria
quasi ab apperire nominauerunt eo q̄ tunc plurimū germinis
aperiatur in flore inde mens m̄. Maium pro maiā mercurii
matre quam deam venerabantur siue propter maiores. Deinde
iunium a iunone quam sororem vel coniugem iouis fuisse te/
stantur. Alii autem sicut maium a maioribus ita p̄ iunioribus
iunium vocari dixerunt. Item iulium a iulio cesare. Augustum
vero ab octauiano augusto vocauerūt. Nam prius iulius quin/
tilis & augustus sextilis vocabantur. Sed eorum nomina a cae/
saribus iulio siue augusto sunt cōmutata. September eo q̄ sep/
timus sit a martio qui est principium veris. Simili quoq; ordi/
ne october & nouember & decem̄ber ex numero imbriū atq;
veris acceperunt vocabula. Porro ianuarium ex nomine iani vo/
cauerunt sed specialiter ianuarius appellatur ab eo q̄ ianua sit

anni atq; principium. **F**ebruarium autem a febris sacris luper-
corum appellauerunt. Itaq; apud antiquos latinos decem mensi-
bus cursus anni computabatur. **S**ed ianuarius romani dixerunt.
februarium numa pompilius addidit. atq; in .xii. mensibus an-
num distinxit. Pleriq; autem asserunt cingum sabinorum regem
primum annum in menses diuisisse. idus kalendasq; & interca-
lares dies instituisse. **I**n codicibus autem sanctarum scripturarum
duodecim menses fuisse anni & iam ante diluuium ostendunt.
Sic enim ibi legitur. **A**qua autem minuebat usq; ad undecimum men-
sem. undecimo autem mense prima die mensis apparuerunt cacu-
mina montium. **S**ic enim tunc dinumerabant menses sicut & nunc.
sed non quos kalende sed quos luna cepta & finita concludebat.
kalendas autem a colendo dictas constat. **A**pud antiquos enim sem-
per mensium principia colebant. Idus quoq; dicti a diebus. **E**t no-
nas a nudinis. Menses autem omnes apud latinos ex kalendis sumunt
principium. **A**pud hebreos nascuntur ex lune recursum. **A**pud egyptios
autem principia mensium anni kal. iiii. aut. v. aut. vi. a. vii. aut. viii. diebus
pronuntiant. **D**e hinc reuertaris ad .iiii. kal. septembris. talisq; ratione com-
pletur dies. ccc. lx. dies. xii. mensium egyptiorum. **Q**uinq; dies supersunt
quos epacomenas vel intercalares siue additas vocauerunt. de quibus
superius memoratum est. **H**ec autem omnia subiecta formula declarat.

abiectione fermenti agnus immolatur. **D**ies penthecostes in quo
in vertice montis sina lex data est moysi. in quo de fruge primi
panes offerebantur propositionis. **D**ies sabbatorum est in quo
hostie celebrabantur in lege. & in quo manna in deserto non li-
cebat colligere. **D**ies neomeniorum celebratio noue lune. semper
enim iudei in mensium principio. hoc est luna prima diem fe-
stum agebant. **S**ed idcirco in principio mensis faciebant. quia
deficiente luna tempus finitur. & iterum nascente incipit. **D**ies
tubarum septimi mensis principium est. quando iudei solenni-
tatem agentes. amplius tuba canebant. & plurima offerebant sa-
crificia quoniam per singulos menses. **D**ies scenophegie est mense sep-
timo. duodecimo die mensis. in quo tabernaculorum solennitate
veteres celebrabant. **S**cenophegia enim tabernacula interpretantur.
Dies ieiunii quarti in mense iulio. est. xvii. eiusdem mensis die.
quando descendens moyses de monte tabulas legis confregit. **I**n
eo etiam mense & die nabuchodonosor hierusalem primus de-
struxit. **D**ies ieiunii quinti in mense augusto est. quando per spe-
culatores ad terram sanctam missos sedicio in castris hebreorum
exorta est. & factum est ut per desertum. xl. annos laboriose dis-
currerent. & in heremo omnes perirent. **S**iquidem & in eodem
mense a nabuchodonosor. & multo post tempore a caesare tito
templum euersum est atq; succensum. & in obprobrium gentis
perdite exaratum est. **D**ies ieiunii septimi in mense septimo est
qui appellatur october. in quo occisus est godolias & reliqui qui
erant in hierusalem interfecti sunt. iuxta quod loquitur hieremias.
Dies ieiunii decimi in mense decimo est. qui apud nos ianuarius
dicitur. quando conuenerunt cuncti in babilonem capti. vi. quinto
mense cum templum fuisset destructum & fecerunt planctum
atq; ieiunium. **H**aec in commentariis zacharie beatissimus hie-
ronimus scripsit. **P**rophetice autem dies diuinam legem signifi-
cat. **N**ox vero ignorantie cecitatem. secundum osee prophetiam
qui dicit. **N**octem assimilaui matrem tuam. factus est populus
meus tanquam non habens scientiam. **I**tem nonnunquam dies. p[er]spe-
ritatem significat seculi. nox vero aduersitatem. **F**asti dies sunt
in quibus ius fati id est dicitur. ut nefasti quibus non dicitur.
Feriatum dies sunt in quibus res diuina fit. & abstinere homines
a litibus oportet. **P**rofesti dies contrarium id est sine religione. **F**esti-
tantundem oculi & religionis sunt. **A**stri dies sunt qui & communes

vocantur. **S**iderales in quibus sidera mouentur & homines a nauigationibus excludunt. isti continui. xxx. dies sunt. **P**relatores quibus fas est hostem in bello lacerare. de quibus liber testatur regum. dies eo tempore quo solent reges ad bella procedere. **I**ntercalares dies sunt. v. qui iuxta aegyptios supersunt. xii. mensibus. & incipiunt a ix. kalendas septembris. & v. kalendas memoratarum finiuntur. **E**psactarum sunt. xi. qui per singulos annos ad cursum lunarem accrescunt. **N**am dum in annum. xii. lunae trecentos quinquaginta quatuor dies habet. remanet ad cursum anni solaris dies. xi. quos epactas aegyptii vocauerunt. pro eo quod ad inueniendam lunam per totum annum adiciantur. **S**olstitiales dies sunt in quibus sol stat. crescete spacio dierum vel noctium. **E**quinotiales dies sunt in quibus dies et nox equalibus horarum spaciis reuoluuntur. **De. Nocte.** **Ca. ii.**

Nox est solis absentia quod diu ad occasum rursus ex ortu recurrit. **N**ox stem autem fieri umbra terrarum. quam datam ad quietem corporis credimus. non ad alicuius operis officium. **D**uobus modis nox in scripturis accipitur id est aut tribulatio persecutionis. aut obscuritas ceci cordis. **N**ox autem a nocendo dicta est. quod oculis noceat. **N**octis partes. vii. sunt. crepusculum. vesperum. conticinium. intemptum. gallicinium. **C**repusculum dicitur. quasi creperum quod dubium dicimus. hoc est inter lucem & tenebras. **V**esperum oriens stella cui nomen dicitur hoc. **C**oticinium est hoc quoniam omnia silent. **C**onticescere enim silere est. **I**ntempesta id est importuna. quando nichil agi potest. & omnia quiescent. **G**allicinium autem dictum est propter gallos lucis prencipios. **C**repusculum & matutinum inter abscessum noctis & diei aduentum. **De. Ebdomada.** **Ca. iii.**

Ebdomada apud graecos & romanos septem dierum cursu peragitur. **A**pud hebreos autem. vii. anni sunt. **D**ecarat hoc dan el de septuaginta ebdomadibus. **E**bdomada autem septem feriis constat. **F**erie quoque a fando dicte sunt. quasi farie. eo quod in creatione mundi per singulos dies dixit deus. **F**iat. **I**tem quia dies sabbati ab initio feriatu habebatur. **I**nde dies solis prima feria nuncupatur. quia primus a feria est. **I**tem lune proinde secunda feria. id est a sabbato quod est feriatu. **S**ic & ceteri dies tali ex numero sumpserunt vocabula. **A**pud romanos autem huius dies a planetis id est erraticis stellis nomina

De. Equalitate mensium

Ca. v.

Anuarius cum decembrio in horarum mensura concordat. **F**ebruarius cum nouembrio spaciū equaliter consumat. **M**artius consentit octobrio. **A**prilis septembrio equat. **M**aius respondit augusto. **I**unius compar est iulio.

De. Annis

Ca. vi.

Annus est circuitus solis ac reditus per. xii. menses. cuius quidem nomen figurate significat omne tempus vitae huius sicut per esaiam dicitur. **P**redicate annum domini acceptabilem. quoniam non ille quo predicauit solus fuit acceptabilis. sed & hoc totum tempus. iuxta quod ait apostolus. **E**cce nunc tempus acceptabile. **F**inem denique huius anni diem iudicii adiunxit dicens. **P**redicate annum domini. & diem ultionis deo nostro. **A**nnum autem quasi anulum diei quidam putant. id est circulum. **V**nde & anulī dicti sunt diminutiuē. **P**incipium autem anni alii a kalendas ianuarii putant. ut populus romanus. **A**lii ab equinoctio verno. ut hebrei putant. **A**lii a solstitio ut greci. **A**lii ab autumno ut egyptii. **A**nnum autem sapientes huius mundi partim civilem. partim naturalem. partim magnum esse dixerunt. **C**iuilis annus est qui in vnius astri cursu per menses. xii. terminatur. **A**nnus naturalis est cum se sol luna subnectit. id est supponit. ut inter orbem solis. & oculos nostros media facta. tenebras totius orbis efficiat. quod dicitur eclipsis. **C**uius ratio diutius obscura fuit. sed a melesio quodam philosopho exposita est. **A**nnus magnus dicitur. quando omnia sidera certis temporibus numerisque completis ad suum locum vel ordinem reuertuntur. quem annum antiqui magnū vocauerunt. **V**nde vicesimo anno finiri & adimpleri dixerunt. **S**olstitialis est annus cum sol explet per omnia signa circuitum in id unde principium cursus sui sumpsit recurrit. **I**pse et solaris annus vel ciuilis qui diebus. ccc. lxxv. peragitur. **A**nnus lunaris qui & communis est. id est qui per. xii. lunares menses ecurrit. id est diebus ccc. lxxi. **A**nnus embolismalis est. qui lunas. xiii. & dies. ccc. lxxviii. habere monstratur. **I**n quo anno longius dies pasce prentenditur. **A**nnus bissextilis est in quo vnus dies per quadriennium ex quadrantis summa ratione colligitur. **A**nnus iubileus est remissio nis. qui septenis annorum ebdomadibus. id est. xlviii. annis textitur. in quo iuxta legem clangebantur tube. & ad omnes reuertebat possessio. **O**lympias apud grecos annus quartus est ab olympio.

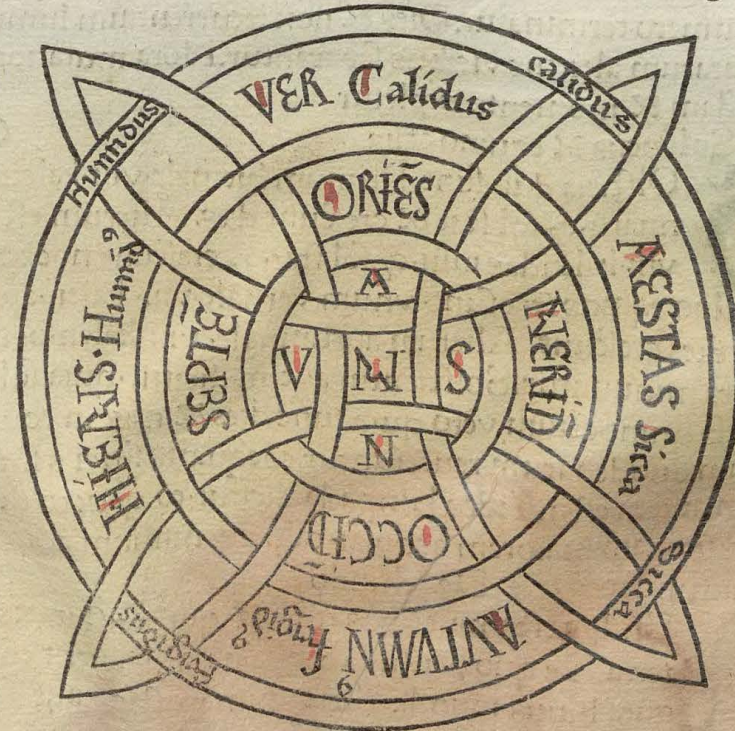
agone qui venit transactis quatuor annis in cuius fine fortitur
agonis tempus propter quadriennii cursum solis & propter q
singulis annis trium horarum consumptione in quadriennii
dies vnus completur. Hoc tempore mittebant circum ciuitates
admonitorium ut non solum vndiq; sed etiam ab omni genere
omniq; etate conuenirent & sexu. Lustrum e quinquennium
tempus apud romanos. Dictum est autem lustru quia census
per quinquenniu in republica augebatur. Deinde post censum
actum et sacrificium factum roma lustrabatur. Indictiones ro
mani inuenerunt que per singulos annos vsq; ad xv. annos ve
nientes rursus ad primi anni principiu reuoluuntur. Era quoq;
augusti caesaris tempore posita est. Dicta autem era ex quo ois
orbis es reddere professus est reipublice era a die kalendarum ia
nuariarum accrescit. Bissexus autem a vi. nonas marci vsq; ad
diem ii. kalen. ianuarii lune cursu opponitur. Annus autem egip
tiorum sine bissexto habet initium iii. kalen. septembris. Cum
bissexto autem a iii. kalen. superscriptarum

De Temporibus

Ca. vii.

Sic ait sanctus Ambrosius. Tempora sunt vices mu
tionum in quibus sol certa cursus sui dimensio
ne anni orbem inconfusa varietate distinguit. Tem
pora autem a motu sideru sunt dicta. Vnde & deus cu hec in
stitueret dixit. Sint in signa & tempora & dies & in annos id
est i aliquo mutabili motu. Cuius aliud prius aliud posterius
preteriit eo q simul esse non possint. Tempus iuxta hebreos
integer annus est secundum illud in danielle. Tempus & tem
pora & dimidium temporis. Per tempus annum significat per
tempora duos per dimidium menses sex. Iuxta latinos autem
vnius anni quatuor tempora ascribunt. hiemps ver estas atq;
autumnus. Hiemps est cum sol meridianis partibus immora
tar tunc enim sol longius abest & terra rigescit gelu atq; strin
gitur & prolixiora sunt spacia noctis qm diei. Hinc causa orit
ur ut hibernis flatibus nimia vis nimium pluuiarum fundat. Ver
est cum sol ex meridianis descendens partibus super terram redit
& noctis ac diei tempora equat et temperiem aeris reducit atq; fo
uens omnia repetendo cogit in partus ut terra germinet aut reso
luta sulcis semina reuiuiscant atq; omnium generu que in terris
vel in aquis sunt annuis fetibus successio propagetur. Estas est

cum sol in septentrionalem partem se suberigit & spacia diurna
producit noctes vero coartat & astringit. Itaq; quo magis sol
cursu aeri huic copulatur atq; miscetur & amplius aerem ip m
vaporat & humore exsiccat terra fatiscet in puluerem & ado
lescere facit semina & tanqm viridis fucus maturefcere cogit po
ma siluarum. Tunc quia sol estiuus flagrat ardoribus minores
vmbas facit in meridianum quom ex alto hunc illuminat locu
Autumnus est dum rursus sol a cacumine celi descendens infran
git estiuam magnitudinem & paulisper relaxato ac deposito ca
lore prestat temperie sequenti tepetati ventorum & turbine p
cellarum & vi fulminu tonitruorumq; sonantium. Quoniam
certis distinctionibus vicissitudine temporu iuxta prioru diffi
nitiones perstrinximus nuc qualiter eadem tempora naturalibus
circulis sibi inuicem coniungantur expediamus. Ver quippe co
stat ex humore & igni estas ex igne et siccitate autumnus ex sicc
tate & frigore hiemps ex frigore & humore. Vn etia sunt tempora
a comunione temperamento dicta cuius omunionis hec figura est

Pincipia temporum
Quorum temporum haec sunt principia. Vernus exoritur. viii. kalendas marci. permanens diebus. xci. **E**stas incipit. viii. kal. unii. diebus. xci. **A**utumnus sumpsit principia. xi. kalendas septembris. diebus. xciii. **H**iemps inchoat. viii. kal. decembris diebus. xci. Vnde fiunt anni vertentis dies. **N**ec itaq; secundum naturalem temporum differentiam. ceterum iuxta allegoriam hiemps temporalis intelligitur tribulatio. quando tempestates & turbines huius seculi incumbunt. **E**stas est fidei persecutio. quando doctrina perfidie ariditate siccatur. **V**er autem est novitas fidei siue pax. quando post hiemis tribulationem tranquillitas ecclesie redditur. quando menses novorum id est pascha celebrant agni. **A**utumnus est quando terra floribus et ecclesia ceteris sancto-
rum decoratur. **R**ecapitulatio superscriptorum. **Ca. viii.**

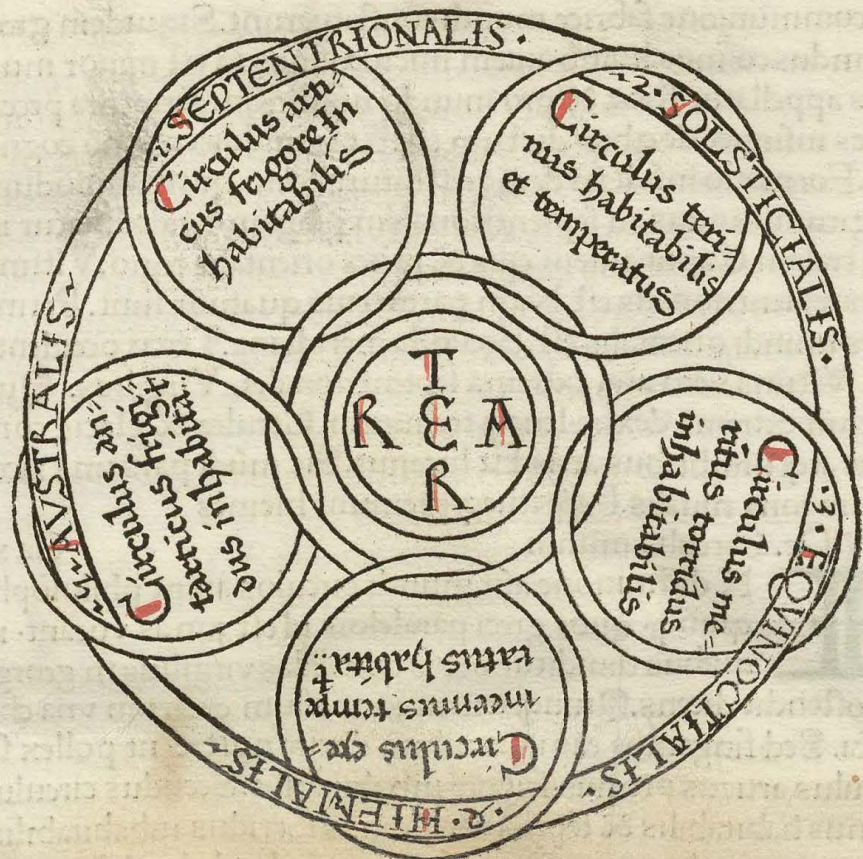
Tempera itaq; ambitu solis & mensium expleantur. **T**em-
pora mutationum vicibus evolvuntur. Mensis lune
incremento senioq; conficitur. Ebdomada septenario
dierum numero terminatur. **D**ies & nox recurrentium luminum
ac tenebrarum alternis vicibus separantur. **F**lora mutationibus
quibusdam & momento expletur.

De. Solsticiis & equinoctiis. **Ca. ix.**
Solsticia duo sunt. Primum hiemale. viii. kalendas ia-
nuarii. quod sol stat & crescunt dies. Alterum estivum
viii. kalendas iulii. quod sol stat & crescunt noctes. **H**is
contra duo equinoctia sunt. unum vernale. viii. kalen. aprilis.
ex quo dies crescunt. Alterum autumnale. viii. kalen. octobris.
quo dies minuuntur. **S**olsticium autem dicitur. quia solis sta-
tio est. **E**quinoctium vero quia tunc dies & nox in equalitate
horarum duodenarum reuertuntur coequatis spatiis suis. **S**ol-
sticium autem estivum ideo lampada dicitur. eo quod ex eo die lam-
pada claritatem maiorem accipiat. caloremq; nimium adveniente
estate infundat. **D**e. Mundo. **Ca. x.**

Mundus est universitas omnis. qui constat ex celo &
terra. **D**e quo paulus apostolus ait. Preterit enim fi-
gura huius mundi. **S**ecundum mysticum autem sensum
mundus competenter homo figuratur. quia sicut ille ex quatuor
concreatus est elementis. ita et iste ex quatuor constat humori-
bus uno temperamento commixto. Vnde & veteres hominem

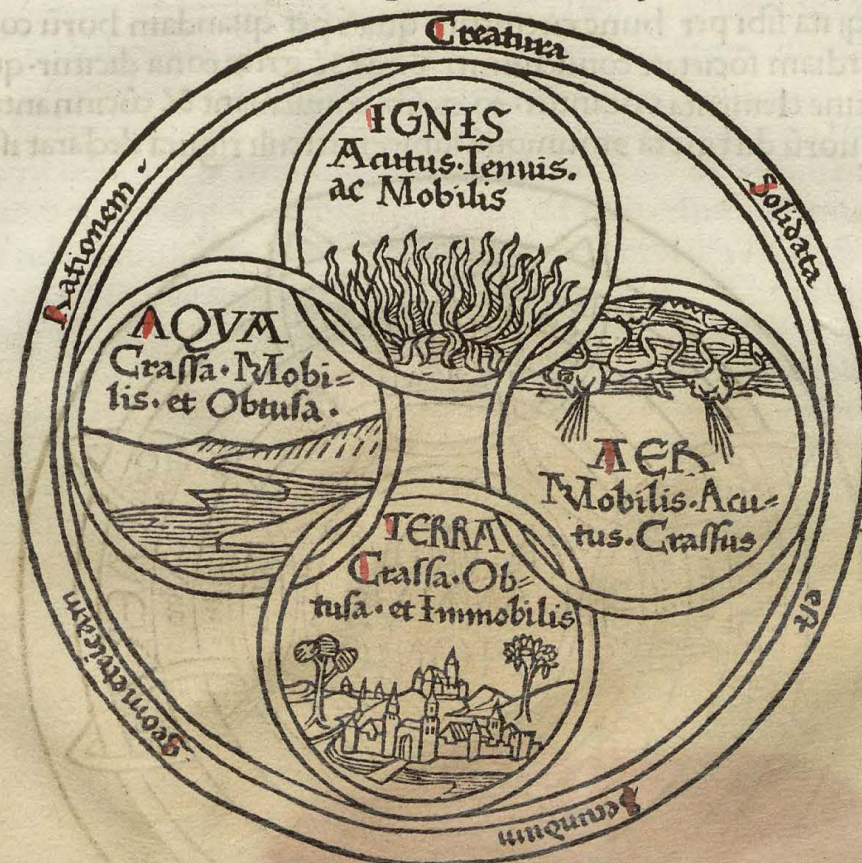
in communione fabrice mundi constituerunt. Siquidem grece
mundus cosmos homo autem microcosmos id est minor mun-
dus appellatur. **L**icet & pro mundo nonnunquam scriptura pecca-
tores insinuet. de quibus dictum est. **E**t mundus cum non cogno-
vit. **F**ormatio mundi ita demonstratur. **N**am quemadmodum
erigitur mundus in septentrionalem plagam. ita declinatur in
australem. **C**aput autem eius & facies orientalis regio. **V**ltima
pars septentrionalis est. **N**am partes eius quatuor sunt. **P**rima
pars mundi orientalis est. **S**ecunda meridiana. **T**ercia occiden-
tis. **V**ltima vero atq; extrema septentrionalis. **V**irgilius. **Q**ua
circum extrema dextra leuq; trahuntur. **C**erulea & glacie con-
crete atq; himbribus atris. **E**t lucanus. **S**ic mundi pars ima iacet
quam zona nivalis. **P**erpetueq; premunt hiemes.

De. Circulis mundi. **Ca. xi.**
In diffinitione autem mundi circulos aiunt philosophi
quinque. quos greci paralelois id est zonas vocant. in
quibus diuiditur orbis terre. **H**as virgilius in georgi-
cis ostendit dicens. **Q**uinq; tenent zone celum quarum una cho-
rusca. **S**ed fingamus eas in modum dextre nostre. ut pollex sit
circulus arcticus primus. frigore inhabitabilis. **S**ecundus circulus
terminus habitabilis & temperatus. **T**ercius torridus inhabitabilis.
Quartus circulus exmerinus temperatus habitabilis. **M**inimus
circulus antarcticus frigidus inhabitabilis. **H**arum primus sep-
tentrionalis est. **S**ecundus solstitialis est. **T**ercius equinoctialis.
Quartus hiemalis. **Q**uintus australis est. **D**e quibus varro ita
dicit. **A** quinque ethereis zonis accingitur orbis. **A**c vastat imas
hiemis mediamq; caloris. **S**ic terra extrema si inter mediasq; co-
luntur. **Q**uam solis valido nunquam ut auferat ignes. **Q**uorum
circulorum diuisiones talis distinguit figura

Ideo autem equinoctialis circulus inhabitabilis est. quia sol per medium celum currens nimium his locis facit feruorem. ita ut ne fruges ibi nascantur. propter exustam terram. nec homines propter ipsum ardorem habitare permittantur. At contra septentrionales & australes circuli non habitantur. quia a cursu solis longe positi nimio celi frigore ventorumque gelidis flatibus contabescunt. Solstitialis vero circulus qui in oriente inter septentrionalem & australem est collocatus. vel iste qui in occidente inter estiuum et australem positus est. ideo temperati sunt. eo quod ex vno circulo frigus ex altero calorem habeant. De quibus virgilius. *Has inter mediamque due mortalibus egris. Concesse sunt munere diuum. Sed qui proximi sunt estiuo circulo ipsi sunt ethiopes nimio calore perusti.* De Partibus mundi. Ca. xii.

Partes mundi sunt quatuor. ignis. aer. aqua. terra. quarum haec est natura. Ignis tenuis acutus ac mobilis. Aer mobilis acutus & crassus. Aqua crassa obtusa & mobilis. Terra crassa obtusa immobilis. Quae & iam ita sibi inuicem commiscetur. Terra quidem crassa obtusa & immobilis cum aquae crassitudine & obtusitate conligatur. Deinde aqua aeri in crassitudine & mobilitate coniungitur. Rursus aer igni communiione acute & mobili conligatur. Terra autem et ignis a se separantur sed a duobus mediis aquae & aere iungunt. Hec itaque ne confusa minus conligatur subiecta expressa sunt figura

Ceterum sanctus. Ambrosius hec elementa per qualitates quibus sibi inuicem quadam nature communiione commiscetur. ita his verbis distinguit. Terra inquit arida & frigida est. Aqua frigida atque humida est. Aer calidus & humidus. Ignis calidus est

atq; siccus. Per has enim innectibiles qualitates sic sibi singula commiscetur. Terra enim cū sit arida cōiungitur aque ppter cognationem qualitatis frigide. Rursus aqua aeri per humorē quia humida est. Aqua vero quasi qbusdam duobus brachiis frigoris atq; humoris altero terram altero aerem videt cōplecti. frigidus quidem terram aerem humido. Ipse quoq; aer medius inter duo pugnancia per naturam hoc est inter aquā & ignem vtrumq; illud elementum sibi conciliat. quia aquis humore & igni calore cōiungitur. Ignis quoq; cum sit calidus & siccus calore aeri annectitur. siccitate autem in cōmunionē terre sociatur atq; ita sibi per hunc circuitum quasi per quandam horū cōcordiam societate conueniunt. Vnde & grece eona dicitur. que latine elementa vocantur. eo q; sibi conueniant & cōcinnantur. Quorū distinctā cōmunionē subiecti circuli figura declarat ista

De Celo Ca. xiii
Celum est spiritualiter ecclesia. que in huius vite nocte sanctorum virtutibus quasi claritate siderum fulget. Pluraliter autem celi nomine omnes sancti vel angeli intelliguntur. Siquidem celos & iam per prophetas & apostolos accipere debemus de quibus scriptum est. Celi enarrant gloriam dei. utiq; quia ipsi aduentum & mortem ipsi quoq; resurrectionē xpi vel gloriam mundo annunciauerunt. De celi autē nomine sic dicit sanctus. Ambrosius in libris quos scripsit de creatione mundi. Celum greco vocabulo vranos dicit. Apud latinos autē propterea celum appellatur. q; impressa stellarum lumina velut signa habens tanq̃m celatum dicitur. sicut argentum quod signis eminentibus refulgens celatum vocatur. Huius enim esse subtilem naturam scriptura etiam demonstrat dicens. q; firma uerit celum sicut fenum. Partes autē eius cōs. axis. clima. cardines. conuexa poli. hemisperia. Fous est quo celum continetur. Vnde ennius. Vix solum complere eum terroribus celi. Axis linea recta. que per mediam pilam spere tenditur. Clima cardo vel pars caeli. ut clima orientalis. & clima meridiana. Cardines extreme axis partes sunt. Conuexa extrema celi. Poli ex celestibus circulis cacumina quibus maxime spera nititur. quorum alter ad aquilonē spectans boreus. alter terre oppositus austro/ nothus dictus est. Hemisperia duo sunt. quorum alterum est super terram. alterum sub terra. Celum autem ab oriente ad occidentem semel in die ac nocte volui & verti sapientes mudi estimant. Hoc autem rotundum volubile atq; ardens esse dixerūt. Cuius spera super aquas esse posita fertur ut ipsa voluat. & eius incendium temperet. Speram autem confirmant nec principiu habere nec terminum. pro eo q; rotunditate sua quasi circulum vnde incipiat vel vbi desinat non facile comprehenditur. Equa/ liter enim ex omni parte fert esse coniecta. & ad omnia similiter respiciens. atq; a centro terre spaciis equis distincta. ipaq; sui eq/ tate ita stabilis. ut eam nulla parte declinare vndiq; equalitas col/ lecta permittat. ac nullo fulcramento subuecta sustentetur. Cuius perspectio nē spere vel circuli multis argumentatiōibus tractās rationabile plato fabricatoris mundi opus insinuat. Primus ex climatū quiq; angulis zodiacus dictus. ex vna linea constat.

Secundus quod sine initio est & sine fine. Tercius quod efficitur a puncto denuo quod motum ex se habeat. deinde quod careat iudicio angulorum & quod in se figuras omnes stellarum includat. & quod motum inenarrabilem habeat. Siquidem alii sex motus errabiles sunt. ante. a tergo. dextra. leuaque. sursum deorsumque. Postremo que & quota necessitate efficitur. ut & hec linea ultra circulum duci non possit. Duo sunt autem ut diximus axes. quibus celum voluitur. Boreas quem aquilonem vocamus hic arctoe sunt. id est septentriones. quia nobis semper apparent. cui contrarius est nothus. quod australis dicitur. hic est qui terra tegitur ut ait cicero. & effanes a grecis nominatur. Tanta autem polus celeritate ferri dicitur. ut nisi aduersus precipitem eius cursum astra currant. mundi ruinam faciat. Fertur enim eius preceps volubilitas cursum siderum temperari. Vnde & iulianus. Sideribus que sola fuga moderantur olimpi. Occurruntque polo diuersa potentia cursu.

De. Septem planetis celi & eorum conuersionibus. Ca. xiii.
H Ambrosius sanctus in libro exameron sic loquitur. Legimus in dauid. Laudate eum celi caelorum. Vtrum enim vnum caelum sit. an plures contentio est. dum aliqui multos esse asserunt. Alii autem preter vnum alios esse negant. Philosophi autem mundi septem celos id est planetas globorum consonanti motu introduxerunt. Quorum orbibus conexa memorant omnia. quos sibi innixos & velut insertos versari retro in itinere & contrario ceteris motibus ferri arbitrantur. Siquidem & in ecclesiasticis libris & caeli caelorum leguntur. & apostolus paulus usque ad tertium celum fuisse se raptum memorat. Sed de numero eorum nichil sibi presumat humana temeritas. Fecit autem eos deus non informes vel confusos. sed ratione quadam ordine suo distinctos. Nam superioris circuli celum proprio discreto termino & equalibus vndique spatiis collectum extendit. atque in eum virtutes spiritualium creaturarum constituit. Cuius quidem celi naturam artifex mundi deus aquis temperauit. ne conflagratio superioris ignis inferiora elementa succederet. deinde circulum inferioris celi non informi sed multiplici motu solidauit. nuncupans eum firmamentum. propter sustentationem multarum superiorum aquarum.

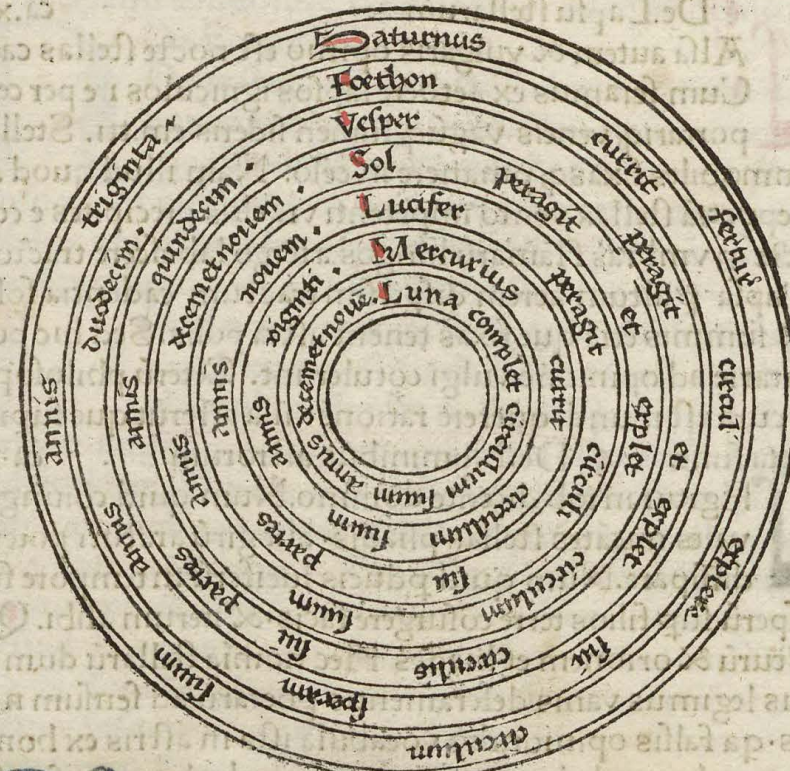
De. Aquis quae super celos sunt Ca. xv.
Nec est. Ambrosii sententia. Aquis super celos sapientes mundi aiunt esse non posse. dicentes igneum esse celum. nec posse concordari cum eo aquarum naturam. Addunt quoque dicentes. rotundum ac volubilem atque ardentem esse orbem celi. & in illo volubili circuitu aquas stare nequaquam posse. Nam necesse est ut defluant & labantur. cum de superioribus ad inferiora orbis ille detorquetur. ac per hoc nequaquam eam stare posse aiunt. cum axis celi concito se motu torquens eas voluendo effunderet. Sed hi tandem insanire desinant atque confusi agnoscere. quia qui potuit. cuncta creare ex nichilo. potuit & illam aquarum naturam glaciali soliditate stabilire in celo. Nam & cum ipsi dicunt volui orbem stellis ardentibus refulgentem. nonne diuina prudentia necessario perspexit. ut inter orbem celi. et supra orbem redundaret aqua. que illa feruentis axis incendia temperaret.

De. Cursu stellarum Ca. xvi.
S Telle quidem cum mundo vertuntur. non mundo stante stelle vage feruntur. Exceptis enim his que vocantur planete id est errantes. quae vagis mouentur ordinibus. ceterae quae a planetis vocantur vno loco fixe cum mundo voluuntur. Ideo autem planete id est errantes dicuntur. quia per totum mundum vario cursu vel motu discurrunt. Partibus autem diuersis inter se mouentur sidera. Nam quaedam superius quaedam inferius discurrunt. Inde & illa quae terre propinquiora sunt quasi maiora nobis videntur. quam ea quae circa celum voluuntur. Longinquitate enim locorum visus languescit. Hinc accidit ut intervallo longe distantia inter se circulorum alia celerius. alia tardius. ad cursum sui exordium reuertantur. Nam quaedam sidera celerius exorta. serius occidere estimantur. Quedam etiam tardius ceteris exorte citius ad occasum perueniunt. Quedam vero pariter exoriuntur. et non simul occidunt. Omnia autem suo tempore ad cursum proprium reuertuntur. Radius autem solis prepedita sidera aut anomala fiunt. aut retrograda aut stationaria. iuxta quod & poeta meminit dicens. Sol tempora diuidit eui. Mutat noctem diemque radiusque potentibus astra. Ire vetat. cursusque vagos statione moratur.

De. Positione septem stellarum errantium

Ca. xvii.

In ambitu quippe septem celestium orbium primus inferioris sperae est circulus luna constituta. ideo aut proxima terre posita est. ut nocte nobis facilius lumē exhibeat. Dehinc secundo circulo mercurii stella est collocata. solis celeritati par. sed vi quadam ut philosophi dicunt contraria est. Tercius circulus luciferi est circumiectio. quē inde a gentibus venus est dicta. q̄ inter quinque stellas plus lucis habeat. Nā ut prediximus quemadmodum sol & luna ita & hec vmbra facit. Quarto circulo solis cursus est collocatus. qui proinde q̄a omnibus lucidior est. medius constitutus. ita ut tam supernis q̄m inferioribus lucem prestet. Ratione autem diuina sic constitutus est. q̄a preclara omnia in medio esse debent. Porro quinto circulo vesp̄er sidus dicitur collocatus. quia illud marti assignat. Sexto vero phetontis stella est quam iouis appellant. Nam summo celo id est in mūdi vertice stella saturni posita est. que quidem dum summum celum teneat. sublimiorq̄ sit omnibus natura. tamen eius frigida fertur. approbante virgilio. Frigida saturni quo sese stella receptat. Haec autem sidera errantia appellantur. scilicet non q̄ ip̄a errant. sed q̄ nos errantes faciunt. que sidera grece dicuntur planete. In sole enim et luna omnibus notus est ortus & occasus. adeo quia sol & luna directo cursu eūt. Ista vero ut predictum est retrogradiuntur vel anomala efficiuntur. id est quando particulas addunt & distrahunt. Ceterum quando tantum distrahunt. retrograda dicuntur. Stationem autem faciunt quando stant. Anni autem singularū stellarum hi sunt qui in spera subiecta continentur. quibus peractis ad reuersionem circuli sui his signis & partionibus conueniunt. Nā luna in quatuordecim annis fertur explere cursum suum. Mercurius annis viginti. Lucifer annis nouem. Sol annis decem & nouem. Vesp̄er annis quindecim. Phetontis annis duodecim. Saturnus annis triginta. quorum orbium atq̄ stellarum positionem subdita demonstrat figura.

De. Lumine stellarum

ca. xviii.

Stellas non habere proprium lumen. sed a sole illuminari dicuntur. Nec eas vnquā de celo abscedere. Sed veniente sole celari. Omnia enim sidera obscurantur sole oriente sed non cadunt. Nam dum sol ortus sui signa p̄mi/serit. omnis stellarū ignis sub ei9 luminis fulgore euanesceat. Ita ut p̄ter solis ignem nullius sideris splendor videatur. Hinc etiā & sol appellatus eo q̄ solus appareat obscuratis cūctis siderib9. Nec mirum hoc de sole intelligere cum luna plena & tota nocte fulgente pleraq̄ astra non luceant. Esse autem stellas p̄ diem in celo p̄bantur solis deliquio. q̄ q̄n sol obiecto orbe lune fuerit obscuratus. clariora astra in celo videantur. Stelle autem scdm̄ mysticū sensum sancti viri intelliguntur. De quibus dictū est. Qui numerat multitudinē stellarū. Sicut enī omnes stelle a sole illuminant. Ita sancti a cristo gloria celestis regni glorificant. Et sicut p̄ fulgore solis & vim maxima luminis ei9 sidera obtunduntur. Ita & omnis splendor sanctorū in cōparatione glorie xp̄i quodam mō obscuratur. & quemadmodū stelle sibi defferunt

in claritate. Ita iustorum diuersitas meritorum cum discretione erit

De. Lapsu stellarum ca. xix

Lassa autem & vulgaris opinio est nocte stellas cadere. Cum sciamus ex aethere lapsos igniculos ire per celum portarique ventis vagumque lumen sideris emitti. Stellas autem immobiles fixasque permanere in celo. Nam illud quod ait poeta. Sepe etiam stellas vento impetenti videbis precipites e celo labi nocte per umbras flammarum longos a tergo labescere tractos. & iterum lapsa per altum aerem dispersim tractum cadentia solui sidera. & summis etiam que fixas tenent astra polis. Sed hic poetę voluntarie ad opinionem vulgi contulerunt. Ceterum philosophi quibus cura est mundi querere rationem. illa asserunt que superius memorata sunt.

De. Nominibus astrorum ca. xx

Egitur in iob dicente domino. Num quid coniungere vales micantes stellas pliadis. aut gremium arcturi poteris dissipare. Num quid producis luciferum in tempore suo. Aut vespere super filios terre consurgere facis. & iterum alibi. Qui facit arcturum & orionem et hiades. Hec nomina stellarum dum in scripturis legimus vanis deliramentis poetarum ad sensum non pertinemus. quia falsis opinionibus vocabula ista in astris ex hominum nominibus uel aliarum creaturarum vocabulis imposuerunt. Ista enim stellarum quarundam gentiliu sapientes nomina sicut & dię indiderunt. Quod eisdem nominibus sacra vitur scriptura. Non eorum ideo vanas adprobat fabulas. sed faciens ex rebus visibilibus inuisibilium rerum figuram. ea nomina per cognitionem hominum ponit que late sunt cognita. Vt quicquid incognitum significat. per id quod est cognitum humanis sensibus innotescant facilius.

De. Arcturo ca. xxi

Arcturus est ille quem latini septentrionalē dicunt. Qui vii. stellarum radis fulgens in seipso reuolutus rotatur. Qui ideo plaustrum vocatur quia in modum vehiculi voluitur. & modo tres ad summa eleuat. modo. iiii. inclinat. Hic autem in celi axe constitutus semper versatur & nunquam mergitur. Sed dum in semetipso reuoluitur nox finitur. Per hunc arcturum id est septentrionalem ecclesiam septinaria virtute intelligimus fulgentem. Nam sicut in axe celi arcturus semper inclinat rursusque erigit. Ita ecclesia diuersis quidem aduersitatibus humiliatur. Sed mox consurgens. spe et virtutibus eleuat. & sicut ex tribus stellis & iiii. septentrion

proficitur. Ita ecclesia per fidem trinitatis & operationem. iiii. virtutum principalium consummat. Ex fide enim & operibus homo iustificatur.

De. Boetis stella ca. xxii

Boetis stella est que plaustrum id est septentrionalē sequitur. que etiam ab antiquis artofilax dicitur. siue minor arcturus. Vnde & quidam eam septentrionē dixerunt. Hanc inspicant precipue qui nauigare nesciuntur. De qua. Lucanus. Velox ubi & orta fuerit nocte boetis. Quia cum orta fuerit cito facit occasum.

De. Pliadis stella ca. xxiii

Pliades inulte iuges stelle quas etiam butrum appellamus a multitudine stellarum. Nam & ipse. vii. dicuntur esse. & amplius quam sex nullus conspiciere potest. Hec ab oriente surgunt. & adpropinquate diei claritate stellarum eius ordo descenditur. Pliades autem a pluritate vocate sunt. quia pluralitatem greci apotophiton appellant. Has latini virgiliaeas appellauerunt eo quod post verum exoriuntur. & eo magis a ceteris predicantur. quod hinc ex orientibus estas significatur. Occidentibus hiemis ostenditur. Quod aliis penitus non est traditum signis. Hinc autem stellis ab eo quia. vii. sunt & splendide micant. sancti omnes septiformis spiritu virtute fulgentes significant. Ab eo quod sibi vicinantur. sed se non contingunt. Caritate proximis & tempore diuisos dei predicatorum ostendunt.

De. stella. Orion ca. xxiiii

Orion stella est. hec autem orion a gladio dicta. vnde etiam eam iugulam vocant. Sicut ut videtur armatum & stellarum luce terribile quod ignorare magne difficultatis est. adeo quis rudes oculos tamen per fulgoris splendore in semetipsum rapit. Hinc quippe oriones in ipso pondere temporis hiemalis exoriuntur. Suoque ortu imbres & tempestates excitant et maria terrasque conturbant. Oriones autem significant martires. Nam sicut isti nascuntur in celo tempore hiemis. Ita in ecclesia martires procedunt tempore persecutionis. Orionibus precedentibus mare turbatur et terra. ab ortu suo per martires terrenorum et infidelium corda tempestate lactant.

De. stella. Luciferiana ca. xxv

Lucifer stella est nitens. que omnium maxime clara esse videtur. Nam quemadmodum sol & luna ita et hec facit umbras. Ista igitur orientem solem precedit atque mane nuncians. tenebras noctis luminis sui fulgore aspergit. Cuius figura est christus qui velut lucifer per incarnationis misterium producit

in claritate. Ita iustorum diuersitas mentorum cum discretionem erit

De. Lapsum stellarum ca. xix.

Lapsa autem & vulgaris opinio est nocte stellas cadere. Cum sciamus ex aethere lapsos igniculos ire per celum portarique ventis vagumque lumen sideris emitti. Stellas autem immobiles fixasque permanere in celo. Nam illud quod ait poeta. Sepe etiam stellas vento impetenti videbis precipites e celo labi nocte per umbras flammarum longos a tergo labescere tractos. & iterum lapsa per altum aerem dispersim tractum cadentia solui sidera. & summis etiam que fixas tenent astra polus. Sed hic poetę voluntarie ad opinionem vulgi contulerunt. Ceterum philosophi quibus cura est mundi querere rationem. illa asserunt que superius memorata sunt.

De. Nominibus astrorum ca. xx.

Egitur in iob dicente domino. Num quid coniungere vales micantes stellas pliadis. aut gyrum arcturi poteris dissipare. Num quid producis luciferum in tempore suo. Aut vespere super filios terre consurgere facis. & iterum alibi. Qui facit arcturum & orionem et hiades. Hec nomina stellarum dum in scripturis legimus vanis deleramentis poetarum ad sensum non pertinemus. quia falsis opinionibus vocabula ista in astris ex hominum nominibus uel aliarum creaturarum vocabulis imposuerunt. Ista enim stellarum quarundam gentiliū sapientes nomina sicut & dię indiderunt. Quod eisdem nominibus sacra vitur scriptura. Non eorum idcirco vanas adprobat fabulas. sed facies ex rebus visibilibus inuisibilium rerum figuram. ea nomina per cognitionem hominum ponit que late sunt cognita. Vt quicquid incognitum significat. per id quod est cognitum humanis sensibus innotescant facilius.

De. Arcturo ca. xxi.

Arcturus est ille quem latini septentrionalē dicunt. Qui vii. stellarum radius fulgens in seipso reuolutus rotatur. Qui ideo plaustrum vocatur quia in modum vehiculi voluitur. & modo tres ad summa eleuat. modo. iii. inclinatur. Hic autem in celi axe constitutus semper versatur & nunquam mergitur. Sed dum in semetipso reuoluit nox finitur. Per hunc arcturum id est septentrionalē ecclesiam septinaria virtute intelligimus fulgentem. Nam sicut in axe celi arcturus semper inclinatur rursusque erigitur. Ita ecclesia diuersis quidem aduersitatibus humiliatur. Sed mox consurgens. spe et virtutibus eleuat. & sicut ex tribus stellis & iii. septentrion

perficitur. Ita ecclesia per fidem trinitatis & operationem. iii. virtutum principalium consummat. Ex fide enim & operibus homo iustificatur.

De. Boetis stella ca. xxii.

Boetis stella est que plaustrum id est septentrionalē sequitur. que etiam ab antiquis artofilax dicitur. siue minor arcturus. Vnde & quidam eam septentrionē dixerunt. Hanc inspicant precipue qui nauigare nesciuntur. De qua. Lucanus. Velox ubi & orta fuerit nocte boetis. Quia cum orta fuerit cito facit occasum.

De. Pliadis stella ca. xxiii.

Pliades inulte iuges stelle quas etiam butrum appellamus a multitudine stellarum. Nam & ipse. vii. dicuntur esse. & amplius quam sex nullus conspiciere potest. Hec ab oriente surgunt. & ad propinquatē dię claritate stellarum eius ordo descenditur. Pliades autem a pluritate vocate sunt. quia pluralitatem greci apotophiton appellant. Has latini virgiliacas appellauerunt eo quod post ver exoriuntur. & eo magis a ceteris predicantur. quod hinc ex orientibus estas significatur. Occidentibus hiemis ostenditur. Quod aliis penitus non est traditum signis. Hinc autem stellis ab eo quia. vii. sunt & splendide micant. sancti omnes septiformis spiritu virtute fulgentes significant. Ab eo quod sibi vicinantur. sed se non contingunt. Caritate proximos & tempore diuisos dei predatores ostendunt.

De. stella. Orion ca. xxiiii.

O Orion stella est. hec autem orion a gladio dicta. unde etiam eam iugulam vocant. Sicut ut videtur armatum & stellarum luce terribile quod ignorare magne difficultatis est. adeo quis rudes oculos tamen per fulgoris splendore in semetipsum rapit. Huius quippe oriones in ipso pondere temporis hiemalis exoriuntur. Suoque ortu imbres & tempestates excitant et maria terrasque conturbant. Oriones autem significant martires. Nam sicut isti nascuntur in celo tempore hiemis. Ita in ecclesia martires procedunt tempore persecutionis. Orionibus precedentibus mare turbatur et terra. ab ortu suo per martires terrenorum et infidelium corda tempestate lactant.

De. stella. Luciferiana ca. xxv.

Lucifer stella est nitens. que omnium maxime clara esse videtur. Nam quemadmodum sol & luna ita et hec facit umbras. Ista igitur orientem solem precedit atque mane nuncians. tenebras noctis luminis sui fulgore aspergit. Cuius figura est christus qui velut lucifer per incarnationis misterium producit

p quem lux fidei tanq̃ dies sequutura demonstrat. Lucifer autē biptitus est. sic cui9 pars sancta est. Sic ihesus in apocalipsin de se et de ecc'cia dicit. Ego sum radix & gen9 dauid. stella splē dida & matutina. Pars autem alia eiusdē luciferi. diabolus esse dinoscitur. De quo scriptū est. Quomō cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Qui etiā in celo super stellas dei dicit se sedē positurum. & cadens de celo confringitur

U De stella. Vespertina ca. xxvi
Esper stella est orientalis noctē adducēs. Hec solem occidentem sequitur. et tenebras succedentes precedit. Hec autem antixpi exprimit tipum. qui tanq̃ vesper ut ait. Iob. Sup filios terre cōsurgens. & ecce noctis successu carnaliū corda effuscat. qđ ideo auctore deo fit. qā p incredulitate & infidelitate pcedēte qui rennuerūt xpo credē antixpm suscipe meruerunt

Q De Commis stella ca. xxvii
Ommis stella est que velut cōmas luminis ex se fundit. Hec cū nascit regni cōmutatiōez fertur ostendere. Aut bella & pestilencias surgere. De qua. Prudētius ait. Tristis cōmita intēdit. Et. Lucanus. Et tris mutant regna cōmiten. Et. Virgilius. Hec desinit occidens arserē cōmiten. Geneliatici autem omnes stel as erraticas quibusdā temporibus cōmita fieri dicūt. & p vnicuiq; sunt motus. Ita secunda uel aduersa p tendere

U De. Sirius stella ca. xxviii
Irius stella est quam canem vulgo appellant. Sirius q̃ppe appellatus. ppter flāme candorē q̃ eiusmōi sit & ppter ceteras lucere videatur. Hec oriens mundū & ardore & nimio calore incēdit. & estu suo fructus exurit. Interdum et morbo afficit corpora corrūpens aerem flagrantia ignis. Ab hac enim stella dies caniculares appellantur. Quō hui plus flagrat ardoribus q̃ totius estatis tempus

U Vtrum sidera animam habeant ca. xxix
Olet autem queri ut sanctus. Augustinus ait. Vtrū sol & luna & stelle corpora sola sint. An habeāt rectores quosdā spiritus suos. Et si habeāt. Vtrum ab eis etiā vitaliter inspirent. si. ut animant9 carnes p anias animalū. An sola sine vlla pmixtione p̃sentia sint. & dū motus alicuius corporis sine anima esse nō possit stelle que cū tanto ardore ac nature ratione mouent. ut in nullo prorsus aliqn cursus eorum

impediatur. Vtrum animātes sint. & rationabiles videant. non facile comprehendī potest. Salomon autem cum diceret de sole. Girans girādo vadit spiritus et in circulos suos reuertit. Osten/ dit ipm solem esse spiritum. & q̃ animalis sit. et pgit. & spirat. & vegetat. et annos orbis suo cursu expleat. Sicut & Poeta ait. Inter ea magno sole circūuoluitur annus. & alibi. Luna lucente qui globū titaniaq; astra spirit9 int9 alit. Quā ppter si corpora stellaz anias habēt querendū est quid sit future in resurrectiōe

U De. Nocte Ca. xxx
Ambrosium in libro exameron legi dicentem. Querit q̃liter spaciū occupet vmbra tre efficiēs nobis noctē cū sol recedit a nobis. diēq; obducit cū inferiora axis septentrionalis inluminat. Omne enī corpus vmbra facit. & naturaliter vmbra corpori adheret. Adeo etiam ut pictores vmbas corpor9 priusq; pingāt nitunt exprimere. Idq; artis asserūt nō intermittere vim nature. Ergo sicut in diem cū a parte solis aliquod corpus homis uel arboris occurrit ex ea parte qua lumine pcutitur. vmbra subsistit. Sic cū recedente die sol ad eum locū pvenit ubi occidē dicit. Vbi motū magnitudie a nobis separat. Sicq; terre obiectu a septentrionali parte obumbrat aer adeo ut noctem nobis faciat hec ipsa vmbra. Terrarū ordinem exposuimus

U De. Partibus. Terre Ca. xxxi
Erra ut testat. Vginus mundi media regiōe colocata omnibus partibus aequali desidens intuallo centrū obtinet. Oceanus autem regione circūductiōis spere pfusus ppe totius orbis adluit. Finis itaq; & signa occidentia in eū cadere existimant. Regio autē terre diuidit trifarie ex q̃b9 Vna pars. EVROPA. Altera. ASIA. Tercia. AFRICA. vocatur. Europā vero ab affrica diuidit mare ab extremis oceani finibus & herculis colānis. Asia &. Libia cū egipto determinat ostium nili fluminis qđ canopicū appellatur. Asia autē ut ait sanctus. Ambrosius a meridie p orientē vsq; ad septentrionē puenit. Europa vero a septentrionē vsq; ad occidentē. atq; inde affrica ab occidentē vsq; ad meridiem. Vnde euident orbem dimidium due tenent. Europa & affrica. Alium vero dimidiū sola asia. Sed ideo ille due partes facte sunt qā int utraq; ab oceano mare magnū ingreditur. Locius autē terre mensurā geometrici. clxxx. milium stadiorū existimauerunt. ccc. autē in longitudine

cc. in latitudine. in historiis catholicis hoc dicit. Omnes nationes
q̄ vicine sunt soli nimio calore p̄stas āplius quidē sapere. Sed
minus habere sanguinis dicunt. Propterea cōstantiā ac fidutiā
cominus nō habere pugnādi quia metuunt vulnera. q̄a exiguū
sanguinis se habere nouerūt. At contra septentrionalis populus
a solis ardore remotus in quo insultores quidē. Sed tamē largo
sanguine redundantes sunt ad bella promptissimi

De Tonitruo

Ca. xxxii

Tonitrua autem ex fragore nubiū generant. Concepti
enim in frasinum nubium ventorū sinitus versantur.
errant ibidem. Cumq; vehementer serepente eliserint.
& virtutis sue mobilitate in q̄libet parte eruperint. magno con/
crepāt murmure. & in more exilientiu de stabulis quadrigarū.
sonus fragoris eius ad aures nostras emittit. Aliū autē tonitruū
vocis sup̄na ē increpatio. siue clara p̄dicatio sanctorū. q̄ clamore
forti p̄ totum orbem terrarū in auribus fidelīū p̄strept p̄ quam
possit culpam suam āmonitus agnoscere mundus

De Fulminibus

Ca. xxxiii

Iunt naturalium scrutatores causas q̄a ex collisione
atq; attritu nubiū fulgura generent. ad instar silicum
duriorum. Quae cū cōplose res inuicem sibi medius
ex his ignis elabatur. Vel quēadmodū si lignū lignū teras. ignē
emittunt. Vnde ait. Pamphilus. Fulgura que attriti s quoties
micuere p̄cellis. Hac itaq; ratione cū nubila inuicē in se fuerint
collisa illico fulmina emittunt. Dehinc sequunt tonitrua. Qui
licet sonitu tardiora sunt p̄cedente cōcursu luminis claritate parit̄
tamen cū fulgure emittuntur. Sed eorū sonitus tardius penetrat
aures q̄ oculos. Splendor fulguris ad instar securis est. p̄cul ar/
borem cedentis. Cuius q̄dem antecernis ictum quam ad aures
sonitus pueniat. Ergo nubium attrita fulmia nascunt. Nunq;
enī sereno celo fulgura emicuerūt. vnde & Virgilius. Nō alias
celo ceciderūt plura serēo fulgura. Fit enī fulmē nube & imbre
& vento. Nam cum ventus in nubibus agitatus est vehemēter.
sic incalescit ut accendat. Dehinc ut p̄dictū est. fulgura & toni/
trua exp̄muntur simul. Sed illud celerius videt̄ q̄a clarum est.
hoc autē ad aures tardius puenit. Post fulmis autē ictū ventorū
trumpere violentiā. sicq; feruorem tempestatis que in nubibus
conclusi agebant exeuntes ad terrā emittūt. Duricius autē dixit.

fulmina ex minutis seminibus constare. ideo penetrabilia esse.
Vbi cūq; autē fulgura ceciderint sulphuris odorem emittunt.
Virgilius ait. Et late circū loca sulfura fumāt. et. Lucan. Ethe/
rioq; nocēs fumauit sulfure ferrum. In fulminibus sanctorum
accipiunt miracula claritate signorū atq; virtutū micantia. atq;
ad intima cordis pueniētia. Sublimia tamē loca amplius sentire
ventorū uel fulminū iniuriā q̄ humilia terre. Vnde et. Oratius
dicit. Feriuntq; summos fulgura mōtes. Nimis autē excelsiora
in tēpestatibus esse secūra. Vt Olympus. Qui celsitudine sua nec
impetus ventorū. Nec ictus fulminū sensit q̄a nubes excedit

De Arcu

Ca. xxxiiii

Lemius romanus antistes & martir. Ita scripsit. Ar/
cus enim in aere ex imagine solis hoc modo format.
Dum enī sol in nubibus rarecentibus ex aduerso re/
fulserit radiosq; suos directa linea humore nubiū transfundens
imp̄sserit sit rep̄cussio splendoris eius in nubibus. Ex quibus
autem fulgor micans arcus speciem format. Sicut autē imp̄ssa
cera anuli imaginem exprimit. Sic nubes econtra ex rotūditate
solis figurā sumentes orbem efficiūt. & arcus effigiem fingūt.
Apparet hoc autem non semper. sed cum rarescunt nubila celi.
Nam rursus cū in se coeunt nubes atq; densant. cōfestim arcus
forma resoluit. In nubiu enim densitate arcus aerem in p̄fecto
giro cōplectitur. Deniq; sine sole & nubib; nūq; apparet arcus.
q̄a ex tipo radi solis species eius formatur. Quadricolor enī est.
ex ōnibus elementis in se rapit species. De celo enī trahit igneū
colorem. De aquis purpureū. De aere album. De terris colligit
nigrum. Hic autē arcus p̄ eo q̄ a sole resplendet in nubib; xp̄i
gloriam indicat in p̄phetis atq; doctoribus resurgentem. Alii
ex duob; colorib; eius. id est aquoso & igneo. duo iudicia sig/
nificare dixerūt. Vnum p̄ quod dudū imp̄i perierūt in diluuiō
Alterū enī p̄ quod p̄modū peccatores cremādi sunt in inferno

De Nubibus

Ca. xxxv

Notandum ex libro Iob. quia cogitur aer iste visibilis
ut cōglobetur. Conglobatus in nubibus vertit. Sic
enī ipse dicit. Subito ipse aer cogit in nube. & ventus
trāsiens fugauit eas. Et. Virgilius. Consurgūt venti atq; in nu/
bibus cogitur aer. Nubes autē sancti p̄dicatores intelliguntur.
qui verbi diuini pluriā credentibus infundunt. Aer autē iste

manis & tenuis. vacuas hominū mentes vagasq; significat. qui tamē densatus in nubes reuertitur. q̄a collecte ab inani vanitate infidelīū mētes fide solidant. Et sicut ex aere mani fiunt nubes pluuias. Sic ad fidem de mūdi vanitate colligunt sancti p̄dicatores. Nubes autem dicte. q̄ etherea obtegant. Vnde & nupte dicuntur q̄ vultus suos velent. Vnde & nuptunus q̄ nube & mare & terrā tegat

De Pluuio

Ca. xxxvi

Egitur in Amos p̄pheta. qui vocat aquas maris. & effundit eas sup̄ faciem terre. Aque enim amarissime vapore subtili calore aeriosus penduntur. Ad instar medicinalis cucurbite. Quia calore superioris circuli humorem et sanguinem sursum trahit. Pluuismōi itaq; ratione aquae maris p̄tenuissimos vapores in aere suspense paulatim concresecunt. ibiq; ignis solis decoctē in dulcem pluuiā saporē reuertunt. Dehinc in grauescente nube mō vi ex opp̄ssē ventorū modo sole dissolute in terre faciem disparguntur. A nubibus ergo rapiuntur. aque maris. & iterum ab ipsis red duntur terris. Sed sicut diximus. ut dulces esse possint in pluuiis coquunt igni solis. Alii autē dicūt non tantūmō aquis maris nubes cōcrescere. Sed etiam ex altis terre vaporibus nebulas adulescere. Quibus densatis coactisq; nubes altius surgere atq; easdem pluuias fundere. Nubes autem ut sup̄ diximus apostolos significat atq; doctores. Pluue ergo nubīū eloquia sunt apostolorū. q̄a quasi guttati. id est sentialit veniunt. Sed habundanter doctrine fecunditatem fundunt

De Niue

Ca. xxxvii

It. Ambrosius. Quia plerumq; glacialib; ventorum flatibus rigentes aque solidantur in niuem & rupto aere nix funditur

De Grandine

Ca. xxxviii

Similiter quoq; ratio grandinū coagulatione fit. Aqua enim niuium frigore ventorū cōminuta in fragmine. partim solis vapore resoluta frustati ad terras elabatur. Q̄ autē rotunda videtur. hoc solis calor facit. et mora refrenātis aeris dum p̄ longū spaciū a nubibus vsq; ad terras discurrent. Figuraliter nāq; grando p̄fidie duritia est. dum tepore malitiae frigida. Nix autē homines increduli sunt frigidissimi atq; pigri et infirmi torpore inentis depressi. Item alium intellectū. Nives sunt homines dilectione frigentes. Qui etiā si existant candidi puritate baptismatis. non feruent spiritu cantatis.

De Ventis

Ca. xxxix

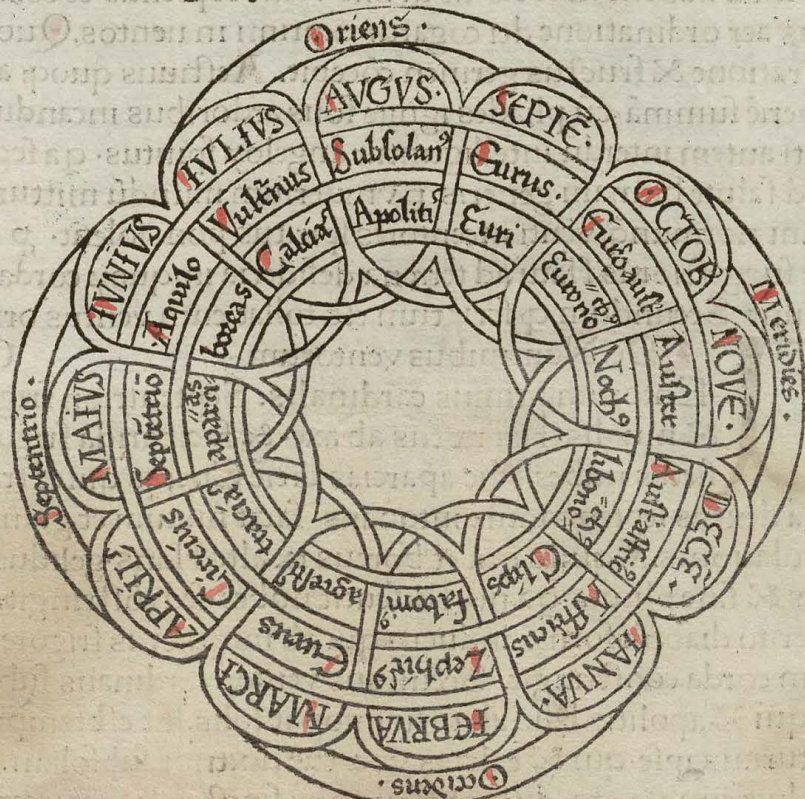
Ventus est aer cōmotus et agitatus ad p̄bante. Lucretio. Ventus enim fit vbi est agitando p̄concitus aer. Qui etiā in loco tranquillissimo. & ab omnibus ventis. qui & obbreui fauillo ad p̄bari potest. quō etiam muscas abigentes aere cum mouemus flatu sentimus. Quod cum venient oculi quodā motu celestiu uel terrenorū corporū p̄ magno spacio mundi ventus vocat ex diuersis partibus celi nōia etiam diuersa fortitur. Quidam autem aiunt eo q̄ ex aquis aer ex aere venti nascuntur. Clemens autē dicit. eo q̄ montes excelsi certis quibusdā habent in locis. ut ex his velut cōpressus et coanguilatus aer ordinatione dei cogatur exprimi in uentos. Quorum inspiratione & fructus germen cōcepit. Aestiuus quoq; ardor temperie summā. cū plades ignite solis ardoribus incanduerit. Venti autem interdū intelliguntur angelorū spiritus. q̄a secretis dei ad salutē humani generis p̄ vniuersum mundū mittuntur. Iterum nonnunq; venti incitatores spiritus poni solent. p̄ eo q̄ male suggestionis flatu ad terrena desideria iniquorū corda succendunt. Secundum q̄ scriptum est. tollat eum ventus oriens.

De Nominibus ventorum

Ca. xl

Ventorum primus cardinalis. Septentrion frigidus & niualis. flat rectus ab axe. & facit anda frigora & siccas nubes. Hic aparcias dicit. Circius qui et tracias. Hic a dextris septentrionis intonans. facit niuium et grandinū coagulationes. Aquilo qui et boreus ex alto flans. gelidus atq; siccus & sine pluuiā. q̄a non discutit nubes. sed cōstringit. Vn et merito diaboli formā inducit. qui ab iniquitatis frigore gentilium corda constringit. Secundus ventorū cardinalis subsolanus qui & apollitis. Hic ab ortu intonat solis. Et est temperat9 Vulturus ipse. qui & calcias vocatur dextrior subsolani. Hic dissoluit cuncta atq; dissicat. Eurus ex sinistro latere venit subsolani. orientem nubibus inrigat. Tercius ventorū auster plage meridiane cardinalis. qui et euro nothus ex humili flans humidus calidus atq; fulmineus. generans largas nubes & pluuias latissimas. soluens etiam flores. Euro auster calidus ventus a dextris intonat austri. Euro nothus ventus temperatus calid9 a sinistris austri inspirat. Quartus cardinalis Zipporius qui & sabon9 ab occidēte inferiore flat. Iste hieme frigore grauissima

vice relaxat floresq; pducit. Affricus qui dicit eclips ex zephiri dextro latere intonas. Hic generat tempestates & pluuias facit. & nubium conlisiones. & sonitus tonitruū et crebrescentiū fulgorum visus. & fulminum impulsus. Eurus qui & agrestis ex sinistra parte fabonii adspirans. eo flante in orientē nubila sunt in india serena. Quosdam autē tranquillū p prios locoꝝ flatus certis appellat vocabulis. q; ex numero sunt. In siria sirus. carbasus in cilia. In p̄pontide tracias. ciron. In galatia circius. In ispania sogronensis. Sunt p̄terea quidā innumerabiles ex flumibus aut stagnis. aut finibus nominati. Duo sunt tamen extra hos ubiq; spiritus magis q; venti. aura & altanus.

U De Signis tempestatis & serenitatis. Ca. xli. Empeestas turbo ē diuini iudicii. Sicut. Propheta ait Deus in tēpestate & turbine vie eius. Serenitas autē gaudiū est lucis eterne. Signa autē tempestatū nauigantibus. traquillus in parte sic dicit mutationem tempestatis expectandā in asperius. Cum in nocturna nauigatiōe scintillat ad remos & ad gubenacula. aqua in austro venti mutatio est.

Cū luligenes hirundinesq; volāt. Aut cū delfini toto se saltibq; ostendūt. Aut cū caudis aquā feriunt. Nam semp inde ventus oritur quo illi ferentur. Nec mirum muta anialia diuinare subgurgite. Semp enim incipientes a motu aque inclinantur. Quā p mutationē maris primū vndarum incole sentiūt. Itaq; ppter impetū plig nant siue metuūt ne deferant in littore siue natura ne aduersarum ceruces vnda precipitet. Quid ergo delfini tantū hanc iniuriā timēt. immo & ceteri pisces. Sed hui tantū apparēt qui exiunt. Item. Varro dicit. Signum esse tempestatis dū de parte aquilonis fulget. & cum de parte euri intonat. Nigidius quoq; ait. Luna si summo in corniculo maculas nigras habuerit. in primis partibus mensis imbres fore. Si in media tūc cum plena sit in eo corniculo serena densitas fit. Certe si rubet quasi aurū ventū ostendit. Fit enī ventus ex aeris densitate obducta. sol & luna rubescūt. Item si cornua eius oblecta fuerint nubila. tempestas futura erit. Oracius autē dicit. Si aquilonicū cornu lune fit correptus aquiloni imminere. Quarta autē luna futuraz index certissima aurarum habetur munda. Vnde &. Virgilius Certissimus auctor dicit. Si sol in ortu suo maculosus fit. Atq; sub nube latēs. Aut si dimidia parte apparuerit imbres futuros. Item. Varro dicit. Si ex oriens concavius videtur. Ita ut e medio fulgeat & radios faciat parti ad austrum. partim ad aquilonē. tempestatem humidam ac ventuosam fore significat. Item die inqt. Si sol rubeat erit sincerus. Si polleat tempestatē significat. Nigidius quoq; Si pallidus inquit sol. in nigras nubes occidit. aquilonis ventos significat. Item doming in euāgelio. Si facta inquit vespera rubicundū fuerit celum. mane serenū erit. Si mane rutilat triste celum. tempestas futura erit. Et cū auster ventus fuerit aestas erit.

De Pestilentia

Ca. xlii.

Pestilentia est morbus late vacas. et cōtagio suo pene quem tetigerit polluens. Nec enī aegritudo non habet spaciū temporis quo aut vita. aut mors speretur. Sed repentinus languor simul cum morte venit. Quae sit vero causa huius pestilentie quidā dixerūt. Quādo p peccatis hoīm plaga & corruptio terris innititur. Tunc aliqua ex causa id est siccitatis. aut caloris vi. aut pluuiay. Intēperatiā aera corrūpunt. Sicq; naturalis ordinis p turbata temperie inficiuntur elemēta & corruptio fit aeris. & aura pestilens. & oritur pernicies. &

corruptibile viciū in homines ceteraq; animātia. Vñ et. Virgilius
Corrupto celi tractu miserāda que venit ardoribus fatiq; lues.
Itē alii aiūt pestifera semina rerū multa ferri in aere atq; suspēdi.
& in extremis celi partib; aut ventis aut nubibus trāsportari.
Deniq; q̄a qua feruntur aut cadunt p loca aut germina cūcta.
Aut animalium necem corrūpunt. Aut suspēsa manēt in aere.
et cōspirantes trahimus auras illas quoq; in corpore parit absor/
bemus. Atq; inde languescēs morbo corpus aut vlcib; tris.
Aut pcussione subita exanimatur. Sicut enim celi nouitate uel
aquarū corpora aduenientiū temptari consuerūt. Adeo ut mor/
bum cōcipiant. Ita etiā aer corrupto ex aliis celi partib; veniēs
subita clade corpus corrumpit atq; repente vitam extinguit.

De Oceani Aestu Ca. xlii
A Vroceanus in se reciprocis aestibus reuertat. Quidā
aiunt philosophi. mundū ut refert. Solinus ex q̄tuor
elementis quasi quoddā animal esse dicunt cōcretū.
moueri q; quoddā spiritu & sicut in corporibus nostris respirādi
habentur cōinertia uel conuenientia. Ita in pfundis oceani esse
quosdam meatus ventorū spiritu veluti nares p quas anhelitus
emissi uel retrahendi alterno accessu recessuq; nūc euaporāt. spiri/
tu effluent maria nunc retrahente reducant. Ait. Ambrosius
Philosophorū quidā volunt cū augmēto lunari crescere oceanū.
Et tan qm eius quibusdam inspirationibus retrorsum retrahāt
Et iterum eiusdem impulsu ac retractu in mensurā ppriam re/
fundatur. Alii quidem de oceanis vndis sidera dicunt. Solem
quoq; de oceano aquā haurire ignibus suis. & circa ōnia sidera
fundere ut ea temperet que sunt ignea. Inde dicunt cū haurit
vndas erigit se oceanū. Sed vtrum ventorū spiritu aque erigant.
An lunari cursu increscāt an sole retrahēte decrescant. Hoc soli
deo cognitū est. Cuius & opus mundus est. Soliq; ōnis mūdi
ratio cognita est. Oceani autē magnitudo incōparabilis est.
& intrāmeabilis latitudo phibetur. Quod etiā. Clemens disci/
pulus apostolorum visus est indicare cum dicit. Oceanus autē
intransmeabilis est omnibus et hīs qui vltra eum sunt. Philo/
sophi autem mundi dicūt. q; post oceanum terra nulla sit. Sed
solo denso aere nubiū contineatur mare sicut & terra subterius.
Ideo & Lucanus. Cum mare conuoluit gentes cū littora tectis.
Thesis noluit vlla pati celo contēpta teneret. quoq; tanta maris

moles creuisset in astra. Nisi superior rector p̄sisset nubib; vndas.

De Mare quur non crescat Ca. xliii
Vur mare maius nō fiat actantis pluuiarum copiis
nullatenus crescat. Clemens episcopus dicit. Mare nō
crescit eo q; naturaliter salsa aqua fluentum dulce in
se receptū consumat. Eo q; mō fit ut illud salsum maris elemen/
tum quātumcūq; receperit copias aquarū nihilominus exhauriat.
Addit etiam qd venti rapiunt. & calor vaporq; solis adsumit.
Deniq; lacus multasq; lucanas sub paruo momenti spacio ven/
torum flatibus solisq; ardore consumatur. Salomon autē dicit.
Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur. Ex quo intelligit
mare non crescere. Quod etiā p quosdā occultos pfundi meatu
aque reuolute ad fontes suos refluant & solito cursu per amnes
suos recurrāt. Mare autē p̄pterea factum est. Vt omniū cursus
fluuiorū recipiat. Cuius cum sit altitudo diuersa & indiscreta.
tamen dorsi eius equalitas est. Vnde & equor appellare credit.
quia sup̄ficies eius equalis est. Phisici autē dicunt mare altius
esse terris.

Quur Mare amaras habet aquas Ca. xlv
Vur mare amaras habeat aquas. Rursus. Ambrosius
doctor docuit dicens. Mare idcirco dicūt veteres sal/
sas atq; amaras habere aq̄s. p eo q; ea que ex diuersis
fluuiis in eum influūt solis calore ac ventorū flatib; adsumant.
tantū diurno vapore consumi. quantū p̄ singulos dies ex ōniū
annuum cursib; in ipso vehitur. que causa ex solis ratione fieri
phibet. Quia quod purū & leue est sibi rapit. quod vero graue
siue terrenum relinquit. Quod etiā amarū & impotabile fit.

De Nilo fluuiio Ca. xlv
Egiptus aeris calore semp solem habet. Nunquam
nubes uel imbres percipit. Cuius loca nilus fluuius
aestatis tempore inundat quo p pluuiis vtunt. Oriē
enim fluuius idem inter austrum & ortum. Aetheriarū flatus
ex Zephiri parte id est ab occiduo flant & habet certū tempus
Nascuntur enim mense maio quarū flatus incio languens est
sed p dies augefcit. Nam flant ab hora sexta vsq; in duodecimā
Hoc igitur flatu resistunt ei vndis oppositis. que etiā ostius ei
qbus in mare influit arenarū cumulis nili fluctus intumescūt
ac retrouerti cogunt. Sicq; aque erūpentes p̄pellunt in austrū.
quibus congestis nilus in egiptū erumpit. Quiescentib; quoq;

etheriarū flatibus ruptisq; arenarū cumulis rursus in suo aīueo
redit fluuius.

De Nominibus maris uel fluminibus **Ca. xlvii.**

In parthis trāquillus sic asserit dicens. **E**xternus mare oceanū
est. Internum ex oceano fluit. Supernum & infernum quibus
italia alluitur. & in his supnum atriaticum dicitur. & tuscum
infernum. **F**retum angustum. quasi feruens mare. ut siculum
gaditanum. **E**stuarium sunt omnia p que mare vicissim tunc acce
dit. tunc recedit. **A**ltum pprie mare pfundū. vaga qbus in ma
ri possunt stare. que. **V**irgilius breuia appellat. **Q**ue eadem greci
brachia. sing maiores recessus maris dicunt. ut caspius. arabicū.
indicus. **M**inores autem anguli. ut pcanus. amiclantus. & ceteri
similes frustra motus maris sine tempestate fluctuātis. **N**euiq;
in bello punico sic ait. **H**onorarie honeste stabant in frustris. ut
si diceret in falso moles que imminet & pcurrit mare. **D**e qb;
Pacubius poeta. **O**mnēs lacebras sublata mole obtrusas. **S**ing
dicitur cecus fluctus tumens. necdum tamen canus. **D**e quo
accanto interrogatus sic ait. **P**opulus fluctus ceco faciunt p di
scordiam &. **A**ugustus ait. **N**os venimus nea olim fluctum
quidem ceco. **L**itus dicitur quicquid alluitur. **F**lumen omnis
humor qui uel modice fluit. **T**orrentis fluuius. qui a pluua cre
scit. & a siccitate torrescit. **D**e quo. **P**acubius. **F**lammeo vapore
torrens torret. **O**rta exitus fluminum in mare. **T**ollia aquarum
pfectus. quales inaniente flumine quā maxima precipitia.

De Positione terre **Ca. xlviii.**

Valiter terra sup aerem fundata librat. credatur stare
ponderibus. **S**icut dicit. **A**mbrosius. **D**e terre autem
qualitate siue positione scdm scripturam. **I**ob sciendū
est. **Q**ui extendit aquilonē sup vacuū & appendit terram super
nihilum. **P**hilosophi quoq; similiter opinantur aere denso terrā
sustineri & esse in modū spōgie atq; in medio aeris qsi spongia
mole sua immobilem pendere. **S**ic equali motu hinc atq; inde
veluti alarum suffulta remigis ex omni parte librata ppendeat.
Nec in partē possit inclinare alteram. **V**erūtamen vtrū densitate
aeris sustineat. an sup aquam pendeat. quia scribitur. **Q**ui fun
dauit terram sup aquas. **V**el quomō aer mollis & tenuis tantā
molem possit sustentare terre. aut si sup aquas est tam in mane
pondus quomō non dimergit. **A**ut quomō equalitatis libram

teneat. ne in altera parte ppenfa incumbat. hoc nulli mortaliū
scire phas est. atq; pscrutari licet cuiquam tante diuine artis ex
cellentiam. **D**um constet eam lege maiestatis dei. aut sup aquas
Aut sup nubes stabilem pmanere. **Q**uis enī inquit. **S**alomon
sufficit narrare opera ipius. **A**ut q; inuestigauit magnalia illiq;
Ergo qd mortaliū nate secretū est. diuine potētie relinquendū ē

De Terre motu **Ca. xlviii.**

Sapientes dicunt terrā in modum spongiarū esse cōn
ceptam in qua ventum rotari & ire p cauernas. **C**ūq;
tantum ierit. quantū terra capere non possit. huc atq;
illuc ventus fremitum murmura mittit. **D**ehinc querētes viam
euadendi dum sustinere terra eum non potuerit. aut fremit. aut
dehiscitur. ut ventum egerat. **I**nde aiunt fieri terremotum dum
vniuersam terram ventus inclusus concutit. **V**nde &. **S**alustiq;
Venti inquit p caua terre pcpitati rupti p aliqd montis tuinu
lumq; refederit. **E**rgo ut diximus tremore terre uel spiritu. venti
p cauernas terre uel ruina inferiorū motuq; inde existit. **S**ic enī.
Lucanus ait. **T**erraq; dehiscite in solitis tremuerunt montib;
alpes. **T**erremotum autem illuc ibi assidue fieri. vbi caua terrarū
sunt. **I**n quibus venti ingrediuntur & faciunt terremotū. **N**am
vbi arenosum est. aut solida est terra nō ibi fit terremotū. **T**erre
autē motus ptinent ad iudiciū quomō peccatores et terreni ho
mines spiritu oris dei concussi cōmouebunt. **I**tem terremotus
hominum terrenorum est ad fidem conuersio. **V**nde scriptum
est. **P**edes eius steterunt & cōmota est terra. **V**tq; ad credendū.

De Monte. Aethna **Ca. l.**

De monte ethna. **I**ustinus in libro historiaz ita scrip
sit dicens. **S**icilie tellus tenuis ac fragilis & cauernis
quibusdam fistolisq; ita penetrabilis ut ventorū tota
ferme flatibus pateat. **N**ecnō & ignibus generādis nutriēdisq;
sola ipsius naturalis materia quippe intrinsecus strato sulphure
et bitumine traditur. **Q**uae res facit ut spiritu cū igne introrsus
reluctanti frequenter & cum pluribus locis nunc flāme nunc
vapores. nunc fumus erūpat. **E**xinde deniq; ethne mōtis p tot
secula durat incendiū. et vbi aciora spiramēta cauernarū ventus
incumbit. arenarū cumuli erigunt. **A**ccedunt et ppetua fumēta
insularū eolitum. veluti ipsis vndis alatur incendiū. **N**eq; enim
vitam angustis terminis aliter durare p tot secula tantus ignis

potuisset. Nisi & humoris nutrimentis aleret. Hinc igitur fauilla
scintilla & caribde peperere. hinc latratus audit. hinc monstri
incredita simulacra dum nauigantibus magnis verticibus pelagi
desidentes exterriti latrare putant undas quas sorbentis aestus
vorago condidit. Eadem causa etiam ethere motus perpetuos ignes
facit. Nam aquarum ille concursus raptus secum spiritu in immensum profun-
dum trahit. atque ibi suffocatum tam diu tenet donec perspicuos ignes
perpetua incendia spirabunt ad puniendos peccatores quia cruciabuntur
in secula seculorum. Nam sicut isti ipsi motus tanta temporis diutur-
nitate usque nunc flammis exestuantibus perseuerant. Ita ut nunquam
extingui possint. Sic ille ignis gehenne ad crucianda corpora
damnatorum finem nunquam habiturus est.

De Natura solis

Ca. li

Nec sunt verba Ambrosii in libro exameron. Solem
inquit philosophi negant calide esse natum. eo quod albus
sit non rubicundus an rutilus in specie ignis. & quod nec
ignitus natura sit. Si quid habet caloris ferunt per nimium motum
conuersionis accedere. Quod ergo dicendo putant ut nihil videatur hu-
moris consumere. quia calore quo humor uel minuitur uel plerumque
exurit non habet naturalem. Sed nihil agunt qui ita proponunt
quia nihil interest utrum ex natura calorem habeat an ex passione uel
ex aliqua causa. Nos autem credimus eum sicut habet virtutem
inluminandi. ita etiam vaporandi. Igneus autem sol. ignis ante inlu-
minat et exurit. Quidam autem dicunt solis ignes aquas nutrire.
& a contrario elemento virtutem luminis & vaporis accipere. Unde
frequenter solem videmus madidum atque rorantem. In quo eundem
dat indicium quod elementum aquarum ad temperiem suam sumpsit.
Hoc quantum diximus ad naturam ei pertinet. At vero iuxta spirita-
lem intelligentiam sol Christus est. sicut in Malachia scriptum est
Vobis autem qui timetis dominum orietur sol iustitie. & sanitas in
pennis eius. Merito autem sol Christus intelligitur dictus quia ortus
occidit secundum carnem. & secundum spiritum de occasu rursus exoritur.
Item sol inluminat & exurit & opaco tempore confouet sanos.
febricitantes vero flagrantia gemmati caloris incendit. Ita & Christus
credentes in fide spiritu vegetate inluminat. & negantes se in eternum
ignis calore torrebit.

De Quantitate solis & lune

Ca. lii

Virgilius in eodem opere idem doctor ita testatur. Solis
radius nulli longior. nulli propinquior. Similiter et lune

globus aequalis est omnibus similis. Sol & indus & britannis
eodem momento ab utrisque videtur cum oritur. Aequale etenim
spacium illius occidentales cum oritur vident. & aequale orientales
cum occidit perspiciunt. Nec cum vergit in occasum minor apparet
orientalibus. Nec occidentalibus cum oritur inferior quam orientalibus
existimatur. Quantum distat inquit oriens ab occasu. Tantum hu-
sibi inuicem distant. sed sol a nullo distat. nulli presentior. nullique
remotior est. Neque moueat quenquam quod tanquam cubitalis in orbe
suo videatur cum oritur. Sed considerare oportet quantum intersit
spacium inter solem et terram quod aspectus nostri infirmitas et quidam
egritudo vix valet intueri. Huc autem ampliore aliquibus partibus
quam terram sapientes mundi esse dixerunt. Lunam autem minorem
esse dicunt antiqui quam solem. Omnia enim que proxima sunt nobis
maiora videntur. Longinquitate autem locorum visus languescit. Lunam
igitur videmus prope nos esse. Nec eam maiorem aspectui nostro quam
solem. Ideoque cum sol longe superior sit a luna & tamen a nobis
maior videtur. Iam si prope nos accesserit multo maiorem futurum vide-
remus esse.

De Solis cursu

Ca. liii

Scunt antiqui aratus et egeus. Sol per se ipsum moueri
non cum mundo verti vno loco manere. Nam si fixus
maneret. Necessarium erat eodem loco occidere et exoriri. a quo
pridie fuerat exortus. quemadmodum cetera sidera signa oriuntur &
occidunt. Preterea si ita esset. consequens erat ut dies & noctes essent
omnes equales. & quoniam spaciosus hodiernus dies esset tam longus
semper esset & futurus. Nox quoque simili ratione semper equalis prima-
neret. sed quomodo inaequales aspeximus. & solem alio loco oriturum.
alio occidisse hesternum videmus. Ab eo quia diuersis locis occi-
dit & exoritur. Putant enim philosophi nequaquam cum mundo fixum
volui. sed ipsum per se moueri. Quia postquam ardentem rotam oceano
tinxerit. per incognitas nobis vias ad locum unde exierit regreditur.
Expleto noctis circulo rursus de loco suo festinus erumpit. Ob
quam enim fracta linea per austrum pergit ad boream ita ad orientem
revertitur. Hiemis autem tempore per plagam meridianam currit. Aestas
te vero septentrioni vicinus est. Sed quomodo per austrum currit
vicinus terre est. quomodo vero iuxta septentrionem sublimis attollitur.
Cui ideo deus diuersos cursus constituit. loca & tempora. nedum
semper in eisdem oriret locis cottidianum ea vapore consumeret. Sed
ut. Clemens ait. diuersos accipiet cursus quibus aeris temperies

p rationē tempoz dispensat. & ordo vicissitudine imitationeq;
feruet. **N**am dū ad supiora cōscenderit. ver temperat. **V**bi autē
ad summū celi venerit estiuos calores accēdit. **D**ecidens rursus
autumno temperiē reddit. **V**bi vero ad inferiorē redierit circulū
geli. ex glaciali cōpage celi rigore nobis hiberni frigore derelin/
quit. **E**x ipso enī sunt hore. & ex ipso dies cum ascendent & ex
ipso etiā nox cum redierit. ex ipso omnis esset anni numerantur.
ex ipso vicissitudo temporū fit. **E**t cum sit iste minister bonus
gradus ac vicissitudines tempoz moderandas. tamē vbi scdm
voluntatē dei & ppositū mortaliū dat incādescit acrius et urit
mundus vehemētoribus flāmis. & pturbat aer. et plaga hoim
& corruptio terris inicit & lues aniantibus & pestilens p om/
nia mortalibus annus inducit. **C**um autē oritur p austrū id est
meridianū iter habet. & decursa australi pte inuisibilibz vadit
in locum suū rediens. **A**dinstar qppe ecclesie fabricatus est hic
mundus in qua dominus ihesus xpus sol aeternus partem suā
pcurrit. **V**nde & meridianū reuocat. **A**quiloni vero id ē aduerse
parti nō oritur. **S**icut de eodē cum in iudicio venerit dicit. **I**usti
tie lumē nō inluxit nobis & sol nō ortus nobis est. **T**imētibus
autem dominū oriet sol iustitie & sanitas in pennis eius. sicut
scriptū est. **M**alis vero meridies nō est. sed nox est sicut legitur.
Dum sustinet ipsi lumen. facte sunt illi tenebre. dum sustinent
fulgorem. fiunt in obscura nocte.

De Lumine lune

Ca. lvi.

It sanctus. **A**ugustinus in psalmi decimi expositiōe
Queritur inquit vnde habeat lumen luna. **D**uas ta/
men opiniōes tradunt. **S**ed que sit harum verax du/
bium fertur posse quenquam scire. **A**li nanq; dicunt p prium
eam habere lumen. globiq; eius vnā partē esse lucifluam. **A**li/
am obscuram. et dum moueatur in circulo suo. eandem partem
qua lucet paulatim ad terras conuertit. ut videri a nobis possit.
Et ideo prius quasi corniculato lumine fulget. **N**am & si formes
pilam ex parte media candidā. ex parte obscuram. **T**unc ea par/
te qua obscura est. **S**i coram oculis habeas nihil candore aspi/
cies. **C**um coeperis illā candidā partē paulatim ad oculos ouertē
Primū veluti cornua cādoris videbis. **D**ehic sensim crescit do/
nec tota pars cādida opponat oculis et nihil obscurū alteriq; ptis
videat. **Q**uā si denuo paulatim cōuertis. incipit obscurata apparere

& candor minui. donec iterum ad cornua redeat. ac si totus can/
dor ab oculis auertatur. et sola iterum pars obscura possit videri
Quod fieri dicunt cum lumen lune videtur crescere vsq; ad qñ
tumdecimum diem. & rursus vsq; ad xxx. & redire cornua do/
nec penitus nichil lucis appareat. **E**t contra alii dicunt lunam
non suo fulgere lumine. sed a sole accipere lumen. **S**ol enim illi
loco superior est & ex hoc euenit. ut quando sub illo est. parte
superiori luceat. inferiorem vero quam habet ad terras incipiēs
a cornibus. sicq; paulatim sole longius discedente pars oīs subte/
rior illuminetur. donec efficiatur. xv. luna. **P**ost dimidiū autem
mensē cum ceperit ex alio semicirculo pproquare soli. qñto/
magis superiori parte illustratur. tātō magis ab ea parte qua ter/
ras aduertit non potest excipere radios solis. & propterea videt
decreescere. **I**llud certe manifestum est & cuiusq; aduertente fa/
cile cognitum. quia luna non augeatur ad oculos nostros nisi
a sole recedendo neq; minuatur nisi ad solem ex parte alia ppro/
quando. **A**b illo ergo accipit lumen. & cum sub illo est semper
exigua est. **C**um vero ab illo longius abscesserit fit ampla. suoq;
ambitu plena. **S**i enim suo lumine vteretur. necesse erat semper
eam esse equalem. nec die tricesimo exilem fieri. et suo si lumine
vteretur huius nunq; eclipsis fieret. **C**eterum quantum ad in/
tellectum pertinet mysticum. **L**una huius mūdi speciem tenet.
quia sicut ista mensuris complexionibus deficit. ita mundus
ad completionem temporum currens quotidianis defectiōni/
bus cadit. **L**una quippe elementi sui varietate diuersis cursibus
desinit ut crescat. crescit ut desinat. **S**ed ideo alternis vicibus cō/
mutationem sideris representat. ut doceat homines ex ortu mo/
rituros. & ex morte victuros. atq; ideo cū senescit mortem cor/
porum prodit. **C**um iterum igitur crescit. eternitatem indicat
animarum. **N**onunq; vero eadem luna & iam ecclesia accipit
pro eo q; sicut ista a sole. sic ecclesia a xpo illuminatur. **S**icut enī
luna deficit atq; crescit. ita ecclesia defectus habet & ortus. **F**re/
quenter enī defectibus suis crescit. & his meruit ampliari dum
persecutionibus minuitur. & confessorum ac martirū victoria
coronatur. **I**tem sicut luna larga est roris. & dux humentiū sub/
stantiarum. ita ecclesia baptismo & predicatione in modum lu/
ne crescentis crescit. atq; oīs fructus ea minuente iterū minuit.
Non aliter intelligimus ecclesiam. in cuius cremento pficimus

cum ipsa. Cum vero persecutionem patimur & minuitur & nos cum illa patimur & minui mur. Item sicut septē formas habet luna sic tot gratias meritorum ecclesia. Ita eodem constat numero etiam distributio carismatum que per spiritum sanctum totius ecclesie conferuntur. Septima autem semis & xxii. semis in sui orbe media est. cetera proportionales sunt.

De. Lune cursu

Ca. lvi.

Lunam per alios ortus et occasus aut eginus necesse esse moueri non stare. idque facilius quam de sole licet intelligere quia cum a sole accipiat lumen & ita & iam nobis lucere videtur non est dubium etiam moueri potius quam stare. Terris autem vicina luna breuiore orbe conuertitur & iter quod sol in diebus ccc. lxxv. peragit ista per xxx. dies percurrit. Vnde & antiqui menses in luna annos autem in solis cursu posuerunt. Itaque luna per tricenos dies duodenis vicibus suum cursum perficiens consumat annum. Nam secundum hebreos aliquibus diebus abiectis secundum romanos bissexto semel in quadriennium unius diei adiectione crescit. Cuius & iam augmentis detrimentisque mira quadam prudentie arte omne quod gignitur alitur atque crescit. Nam & defectui eius compatiuntur elementa & processui eius que fuerunt exinanita cumulantur ut animantium crebrum maritimorum. Si quidem oceanum ostree in augmento lune pleniores reperiri feruntur.

De. Eclipsi solis

Ca. lvi.

Solem sapientes dicunt altius currere. Lunam autem proximam esse terre. Haec ergo dum deorsum ad idem signum vel lineam qua sol vehit peruenit obicit se soli et tenebras totius orbis efficit quod tamen inter menstrua contingit. Nam tunc luna eadem in parte signi est qua sol vehitur ibidemque fit illi proxima & oppositione sui obscurari ab oculis nostris lumen eius videtur veluti si aliquis oculis manum expansam opponat quantum magis id fecerit tantominus ille videri poterit quanto autem procul discesserit eo magis illi omnia poterunt apparere. Simili itaque ratione cum ad solis locum vel lineam luna peruenit tunc proxima eius esse videtur & radios eius ita coram oculis nostris obscurare ut lumen non possit videre. Cum autem luna ab eo loco discesserit tunc sol lumen iacet & ad oculos nostros transmittit. Quia propterea soli obicit luna.

Sicut lune opponitur terra quorum utrorumque lumen cum ad terras non puenit defecisse putatur. Alii autem dicunt defectum solis fieri per formam aeris quo sol radios fundit. Alii quod spiritu contrahatur siue obscuretur. Haec philosophi & sapientes mundi. Ceteri doctores nostri mystice huius eclipsis mysterium in christo dixerunt esse completum. Tunc enim interrupto eterni federis cursu insolito turbata ordinem suum elementa perdiderunt. Cum sacrilege factum coniurationis sol ille verus horrens in sertis in populo iudaico errorum tenebris paululum semetipsum per mortem abscondit. Hic de cruce depositus sese in sepulchrum positus obscurauit donec tertia die angustior solito huic mundo idem gentes gentibus claritatis suae praestaret sicut sol in virtute sua refulgens tenebras. Ita christus tenebras opti seculi inluminaret.

De. Eclipsi lune

Ca. lvii.

Luna non deficit sed umbratur nec diminutionem sentit corporis cum obiecta obumbranti terra casu patitur luminis. Hanc autem philosophi non habere lumen proprium sed eandem a sole inluminari defendunt. Et quod ea demensione luna distat a sole ut per mediam terram si quid directum traiciat contingere posse. Sol est sub terra. Luna autem super terram & quousque ad luminarem circulum terrae umbra extenditur ab eo venit ut nunquam solis radii obicietes se moli terre uel umbrae ad eam non pueniant. Patitur autem hoc xv. luna quousque de centro atque umbra obstantis terre exeat videaturque solem uel a sole videatur. Constat ergo lunam a solis radio lumen accipere & dum obiectum terre solem non aspexerit tunc lumen amittere. Nam dicunt stoici omnem terram montibus claudiquorum umbra fertur lunam subito non apparere. Vnde & Lucanus dicit. Nam febe toto fratre cum redderet orbi. Terrarum subito percussa expalluit umbra. Figuralem autem per lune defectum ecclesie persecutio nes intelligunt quando martyrum coetibus & effusione sanguinis tanquam ab illo defectu & obscuratioe quasi cruenta facie luna videtur ostendere ut a nomine christiano terreamur infirmi. Sicut idem per defectum perspicua inlustratioe clarescit adeo ut nihil detrimentis sensisse videatur. Ita ecclesia postquam martyrum confessionem suum sanguinem per christo fuderit maiori caritate fidei refulget atque insigniori lumine decorata. Semetipsum latius in toto orbe diffundit. Amen.

DEO. GRACIAS.

Liber sancti ysidori episcopi de responsione mundi & astrologiae ordinatione finit felicitate per Gunttherum. Zainer de reutling. Cuius augustinensem. Anno domini m. ccc. lxxii. Mensis decembris. Die septima.

[Faint, mostly illegible Latin text in a Gothic script, arranged in two columns. The text appears to be a historical or legal document.]

[Small handwritten note in Latin, possibly a marginalia or a correction.]

[Small handwritten note in Latin, possibly a marginalia or a correction.]

[Small handwritten note in Latin, possibly a marginalia or a correction.]

[Small handwritten note in Latin, possibly a marginalia or a correction.]

[Small handwritten note in Latin, possibly a marginalia or a correction.]

